MATEI-ROMEO PITULAN

JURNAL DE BIBLIOTECĂ

Tehnoredactare computerizată şi copertă: *Anca Ivan*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Pitulan, Matei Romeo
Jurnal de bibliotecă / Matei Romeo Pitulan. -
Bucureşti : Biblioteca Bucureştilor, 2012
ISBN 978-606-8337-43-2

821.135.1-94.

Coperta I – Matei-Romeo Pitulan lângă statuia lui Marc Aureliu
din Piaţa Campidogllio din Roma.

MATEI-ROMEO PITULAN

JURNAL DE BIBLIOTECĂ

EDITURA BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
BUCUREŞTI – 2012

Prefață

Se va fi gândit, oare, vreodată cineva la singurătatea bibliotecarului? A aceluia care, de dimineața și până seara, în fiece zi, străjuiește glasurile tăcute ale sutelor, ba chiar ale miilor de cărți pe care le are în grijă? Dar muțenia acestor interlocutori de pe rafturi nu-i face decât mai grea solitudinea. Ar vrea să știe, poate, și el despre ce vorbește fiecare, ce vremi, ce oameni, ce întâmplări trăiesc în acele pagini trecute toate prin viața autorilor respectivi. Dar colecțiile de ziare și reviste ce închid în ele din viața modernă atât de palpitantă cele mai interesante momente? Cât ar dori să le parcurgă pe toate, ca să simtă și el implicarea în lume, lumea aceasta atât de schimbătoare și totuși atât de interesantă! Așa a gândit mai bine de 35 de ani între rafturi de bibliotecă Matei- Romeo Pitulan și, în special, în anii petrecuți în liniștea de la „Accademia di Romania in Roma”.

Biblioteca era deosebit de bogată cuprinzând nu numai cărți și publicații românești de specialitate, legate adică de specificul Academiei: istorie, arheologie, limbi clasice, arhitectură, arte frumoase etc. Nu lipseau, firește, nici echivalentele italiene ale acelorași specialități. Dar mai veneau și cărți străine și reviste din diferite țări. Și toate lărgeau orizontul de cultură spre care năzuia și modernul nostru Archimbaldo...

Și, la un moment dat, n-a mai putut rezista. A simțit nevoia să reintre în viață prin pagini de cărți, de ziar, prin relatări ale emoțiilor resimțite la contemplarea unor opere de artă (era doar în Italia!) sau la lectura unor biografii ori autobiografii ale unor autori ori artiști moderni (Van Gogh, Manzù)... Dar și întâmplări și evenimente mai vechi sau mai noi opreau atenția lui setoasă de viața și prezentă și trecută. Și pe măsură ce citea își însemna, fără ordine cronologică, ceea ce părea mai interesant, într-un jurnal pe care l-a numit „Jurnal de Bibliotecă”.

Firește, lectura i-a fost prim izvor al acestui „Jurnal” atât de original, dar şi de variat, de instructiv, căci, de la un timp, depăşind pagina de carte sau de ziar, a prins să comunice viitorilor săi cititori impresiile culese din vizitele întreprinse prin Roma ca şi prin „provincia italiană” atât de bogată în valori artistice. Cu gust şi pricepere, el a evocat biserici şi palate celebre din Roma de la San Lorenzo Fuori le Mura la San Andrea della Vale, la Capella degli Scroveni (pictată de Giotto) din Padova etc.

Iar Palazzo de la Farnesina şi Palazzo Corsini sunt descrise cu o minuțioasă atenție în toată splendoarea operelor de artă care le împodobesc, mai toate creații ale maeştrilor Renaşterii...

Şi, deodată, suntem purtați spre Terra Santa unde Matei-Romeo Pitulan întreprinde o călătorie organizată de Sfântul Scaun prin „Opera Romana Pelleggrinagi” în colaborare cu Ambasada Israelului din Roma.

Ierusalimul, oraşul păcii, este ținta călătoriei şi irezistibila atracție, dincolo chiar de sfintele locuri ale Bethlehemului şi Nazaretului, locurile Naşterii şi Vieţuirii Domnului.

În Ierusalim s-a petrecut evenimentul cel mai important din istoria Creației: Jertfa Fiului lui Dumnezeu prin pătimire şi cumplita moarte spre spălarea păcatelor oamenilor, urmată de glorioasa Lui Înviere şi de Înălțarea la Ceruri...

Bibliotecarul devine comentatorul romanelor Ghepardul şi O sută de ani de singurătate, pătrunde în lumea Bibliei, a Vechiului şi Noului Testament, pe urmele Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos...

Intrând în Cetatea Sfântă, Matei-Romeo Pitulan pătrunde într-o zonă de sacralitate care-i modifică receptivitatea. Aspectul oraşului îl uimeşte şi-l incită la o descriere şi un istoric în acelaşi timp concentrate şi pline de culoarea entuziasmului. Relatarea tuturor vicisitudinilor se concentrează pe Catedrala Sfântului Mormânt de la

care porneşte evocarea cumplitelor patimi ale răstignirii şi morţii Mântuitorului. În faţa mormântului, tonul se schimbă, o vibraţie învăluie spusele în şoaptă parcă, dând textului o rezonanţă emoţionantă...

Dar tot din Pământul Sfânt Matei-Romeo Pitulan se opreşte şi la un moment esenţial pentru poporul evreu: la Moise şi rolul său în istorie, decisiv pentru devenirea Israelului. Mai notăm şi schiţe cu caracter istoric care completează viaţa Mântuitorului privind data naşterii Sale şi opera Evangheliştilor...

Apoi, iarăşi câteva „file de jurnal" cu gânduri pornind de la fragmente de viaţă din operele unor prozatori (Marquez, Lampedusa, Dostoievski, Gorki, Esenin, Pasternak), pictori (Rafael, Da Vinci, Michelangelo, Parmigianino, Pinturichio, Bernini, Borromini), muzicieni (Liszt, Schumann, Brahms), poeţi (Goethe, Keats, Shelly) şi regizori (Tarkovski, Fellini, Mihalkov), alese cu o mare sensibilitate.

Şi, deodată trecem în zilele noastre cele mai recente, la Vatican, pentru a urmări figura celui mai mare Papă dat lumii de Roma: Ioan Paul al II-lea. Bucurându-se de şansa de a fi primit de Papa de patru ori, luând binecuvântarea papală în anul 1993 cu preşedintele Ion Iliescu şi în anul 2000 cu preşedintele Emil Constantinescu, Romeo Pitulan scrie cu o căldură deosebită despre acest adevărat „Sfânt" al creştinătăţii.

Într-adevăr, Papa Ioan Paul al II-lea a fost unic în istoria contemporană a umanităţii aflată într-o gravă criză spirituală din care ar fi putut ieşi, după părerea noastră, doar printr-o reunire a Bisericilor pe care Papa şi Patriarhul Teoctist au preconizat-o cu prilejul vizitei Pontifului Roman în România în 2002.

Şi, deşi prin studiile sale de Ştiinţe Sociale şi de Biblioteconomie continuate la Roma (la Gregoriana – Universitatea Pontificală), după cele de la Leningrad şi Lyon, Matei-Romeo Pitulan dobândind multe legături cu

Vaticanul (a deținut chiar o rubrică la Radio Vatican), a rămas un ortodox convins.

M-a ajutat mult la realizarea Paraclisului de la „Accademia di Romania in Roma" când, în decembrie 1991, am preluat direcția acelei instituții. Lipsită de un lăcaş de rugăciune ortodox, am rugat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist să-mi dea binecuvântarea şi să-mi delege un preot ortodox din Italia. Prea Fericitul a delegat bucuros pe părintele Mihai Driga de la Bari care ne-a slujit admirabil vreme de aproape doi ani.

Iar de organizarea Paraclisului s-a ocupat harnicul şi priceputul nostru bibliotecar, aranjând totul după cum se cuvenea. După răstimpul mai sus amintit Părintele Driga n-a mai putut veni... Şi ni s-a trimis un tânăr călugăr de la Curtea de Argeş, Iuvenalie Ionaşcu.

Între timp frecvența publicului la slujbe a crescut de unde, la început, abia erau 3-4 credincioşi prezenți. Şi spațiul devenise neîncăpător.

Atunci, un prieten american, John, profesor de Istoria Artei Sacre la Gregoriana, mi-a propus să-l vizităm pe parohul Catedralei Anglicane, reverendul George Evans care fusese 4 ani paroh al Bisericii Anglicane din Bucureşti. Reverendul Evans, care purta cu mândrie o cruce dăruită de Patriarhul Justinian, a fost extrem de amabil şi ne-a acordat imediat folosința unei capele. Sigur că şi paraclisul a continuat să funcționeze pentru slujbe, dar cu public mai restrâns. Şi slujbele au continuat până la plecarea mea de la Roma în 1997, dată după care Paraclisul, în ciuda eforturilor colaboratorului nostru, autorul Jurnalului, paraclisul a fost scos din uz...

Iar tânărul călugăr a dobândit un mare lăcaş (biserica de la „Tre Fontane"), părăsindu-ne...

Dar dincolo de toate aceste nădăjduiesc ca paginile de față să constituie abia o parte din „Jurnal". De acum înainte, bibliotecarul nostru bucurându-se de mai mult răgaz şi dobândind, poate, şi mai mult curaj, va reuşi să evoce... să scrie adevărul despre multe momente petrecute

la Academie... Şi, poate, învingându-şi timiditatea, va povesti şi despre vicisitudinele şi suferinţele trăite de el şi de cei dragi lui... despre toate cele... care l-au ajutat să ajungă la iertarea de azi şi... sigur îi va dărui liniştea şi pacea mântuirii de mâine...

„Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele." (Apostolul Pavel, Epistola către Romani).

Sper să fie numai o parte din Jurnal, dar de acum înainte bucurându-se de un timp liber, şi, eventual, de curaj, să scrie adevărul despre multe momente petrecute la Academie... nu numai din partea Ministerului Afacerilor Externe care a primit oameni neaveniţi, rău intenţionaţi, şi foşti funcţionari... care nu aveau nimic de-a face cu noile responsabilităţi din politica externă a momentului, promovate cu multă dragoste de personalităţi care, după 15 ani, sunt hulite, anulând meritele celor care au înţeles să deschidă drumul de azi al României în Uniunea Europeană...

Mânăstirea Văratec, Mai 2006
Zoe Dumitrescu-Buşulenga

N.A.: Prefaţa d-nei profesor la „Jurnalul de bibliotecă" a rămas neterminată, aşa cum a fost găsită pe masa de lucru din chilia sa de la Văratic. Au fost ultimele gânduri scrise de acad. Zoe Dumirescu-Buşulenga; mâna destinului a stins flacăra vieţii sale şi a purces la aprinderea candelei iubirii eterne pentru măicuţa Benedicta, în ziua de 5 mai 2006...

Vezi articolul „Calea către Dumnezeu" scris de Ioan Amironoaie şi publicat în ziarul: Monitorul de Neamţ de sâmbătă-duminică, 13-14 mai 2006; an XI; nr. 110 (3310).

In memoriam
Doamnei Zoe Dumitrescu-Buşulenga

La Putna plouă mărunt şi suflă un vânt rece. De jur împrejur dealurile au căpătat o culoare verde întunecată. Norii grei, amenințători, încărcați de apă, acoperă cerul.

...„Şi-i frig, şi burează”...

După o noapte de călătorie cu trenul, tristețea îmi alungă oboseala şi mă alătur tinerilor călugări care poartă sicriul doamnei prof. acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga din paraclis în biserica Mânăstirii Putna...

Slujba religioasă este oficiată de I.P.S. Pimen Suceveanul, arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuților, de arhimandritul Melchisedec Velnic, starețul Mânăstirii Putna, în fruntea unui sobor de preoți. Tulburătoare sunt cele două momente din ceremonialul slujbei: naşterea, tainica hirotonisire a unui tânăr diacon şi renaşterea, moartea Zoei Dumitrescu-Buşulenga şi înălțarea la ceruri a măicuței Benedicta. Benedicta este numele monahal primit de doamna profesor în legământul religios ascetic ortodox.

În ultimii ani doamna profesor a trăit retrasă în căsuța ocrotită de „codrii de aramă” şi în „mândra glăsuire a pădurii de argint” de la Mânăstirea Văratec...

La 23 martie 2006, la sfârşitul discuțiilor pe marginea „Jurnalului de bibliotecă”, doamna profesor îmi dăruieşte Noul Testament şi mă sfătuieşte, cu înțelegerea şi răbdarea duhovnicească a măicuței Benedicta, să recitesc, încă o dată, cu atenție, Evangheliile şi Psalmii şi după aceea să-mi corectez textul. Avea dreptate. În ultimii ani documentele pe care am lucrat erau destul de „amestecate”, procurate din diverse arhive şi provenind din surse uneori îndoielnice şi provocatoare. Dar acum toate acestea nu mai au nici o importanță, magic şi tainic este versetul subliniat de măicuța Benedicta care, pentru mine astăzi este, fără doar

şi poate, un inestimabil document testamentar. Iată textul ales din Evanghelia după Ioan, cap. 14, versetele 30 şi 31: „Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine şi stăpânitorul acestei lumi şi el nu are nimic cu Mine; Dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl şi precum Tatăl Mi-a poruncit, aşa fac. Sculați-vă, să mergem de aici!”

După Sfintele Sărbători ale Paştilor sănătatea doamnei profesor are un moment de respiro, dar nu este decât liniştea dinaintea furtunii... Măicuța străbate ultimii paşi ai durerii şi ai suferinţelor trupeşti cu multă împăcare duhovnicească şi vineri, 5 mai 2006, Benedicta îşi află, în sfârşit, pacea şi mântuirea urcând în casa Domnului...

A parcurs toate treptele universitare, inclusiv docența, ocupând funcția de şef de catedră la Universitatea din Bucureşti, până în anul 1982. Director al Institutului de Istorie şi Teorie literară „G. Calinescu” al Academiei Române din 1973 până în anul 1990, când este numită Director al Academiei Române din Roma, având rang de ambasador.

Vicepreşedinte al Academiei Române, membru al Academiei Britanice Europene, al Academiei Europene de Ştiințe şi Arte din Paris, a fost distinsă cu numeroase premii şi ordine naționale şi străine printre care vom aminti: Gottfried von Herder (Universitatea din Viena), Ordinul Republicii Italiene în grad de Comandor, Ordinul bulgar Chiril şi Metodiu cl. I etc.

Pentru istorie trebuie să scriem că dacă azi avem biserică ortodoxă şi la Roma acest fapt este rezultatul trudei, luptei şi perseverenței doamnei profesor care a ctitorit prima capelă ortodoxă (încă din anul 1992) în cadrul Academiei Române din Roma cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

După multe contacte diplomatice şi întâlniri cu reprezentanții Bisericii Catolice şi cu parohul anglican s-a îngăduit, pentru o bună perioadă de timp, celebrarea slujbelor religioase, pentru românii din diaspora, într-o

capelă a Bisericii Anglicane „All Saints' Church" (di Ognissanti), în via del Babuino nr. 153 (Campo Marzo), din Roma.

Pentru ca, după multe aşteptări, în sfârşit, Parohia Bisericii Ortodoxe Române „Ioan Cassian" din Roma să fie sfinţită de părintele monah Iuvenalie la Santa Maria Scala Coeli. Biserica, construită între anii 1582-1584 din voinţa cardinalului Alessandro Farnese, declarată monument istoric-religios, este opera „cinquecentesca" a lui Giacomo della Porta. Santa Maria Scala Coeli face parte din complexul monahal al Abaţiei de la „Tre Fontane", locul unde a fost decapitat Apostolul Pavel.

Visul doamnei profesor se împlinise...

Deşi timpul era ploios şi rece, doamna profesor nu-şi mai găsea tihna şi a decis să plece grabnic la Văratec. Era, dacă îmi amintesc bine, cu două săptămâni înainte de Duminica Învierii Domnului, din luna aprilie 2006... Timpul nu mai avea răbdare şi măicuţa Benedicta ştia mai bine decât noi toţi de pregătirea rânduielilor creştineşti ale drumului pe care urma să-l facă la împlinirea sorocului „îndrăznind apropierea de Dumnezeu-Tatăl cu deplină încredere" în taina mărturisirii...

Înainte de plecare, doamna profesor m-a binecuvântat şi, în drum, spre ieşire, m-a prins de mână şi, privindu-mă în ochi, mi-a spus: Romeo, ţine minte sfatul şi canonul „dăruit" mie de un bătrân călugăr: „Doamnă Profesor, când veţi fi în restrişte şi îndoială, când veţi avea suferinţă şi boală, necaz sau bucurie, aprindeţi o lumânare, o singură lumânare şi pentru sufletul neprihănit şi mult pătimit a lui Mihai Eminescu".*

* Mihai Eminescu

„A vorbi de poet este ca şi cum ai striga într-o peşteră vastă... Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea. Numai graiul coardelor ar putea să povestească pe harpă şi să legene din depărtare delicata lui singuratecă slavă. ...Trebuie vorbit pe şoptite... Într-un fel Eminescu e sfântul preacurat al ghersului românesc. Din tumultul dramatic al vieţii lui s-a ales un Crucificat. Pentru pietatea noastră depăşită, dimensiunile lui trec peste noi, sus şi peste văzduhuri.

Fiind foarte român, Eminescu e universal.

Din acea zi de duminică de la Putna, 7 mai 2006, voi aprinde, alături de lumânările întru pomenirea strămoşilor, moşilor (Moise şi Maria, Matei şi Domnica) şi a tatălui meu (Paraschiv), încă două lumânări pentru lumina, pacea şi mântuirea sufletului ales al măicuţei Benedicta şi a sufletului nepereche al bădiţei Mihai...Pentru că aşa cum a scris Vintilă Russu-Şirianu: „În fiecare casă de rumân, chipul lui Eminescu se cuvine să stea între două candele, ca o icoană sfântă".

Gândurile îmi erau tulburate de frânturi din slujba religioasă, de amintiri şi înregistram automat muzica militară. Apoi s-a lăsat liniştea reculegerii străpunsă brutal de salvele de onoare şi, la sfârşit, de zgomotul sec şi inegal al bulgărilor de pământ care cădeau peste sicriul maicii Benedicta.

Lumea se retrăgea în tăcere, copiii şi femeile bătrâne primeau colaci, pâinici şi covrigi împărţiţi de tinerii călugări...

Liniştea cobora pe nesimţite la Putna odată cu întunericul din jur-împrejurul dealurilor...

Ploaia continua să cadă, parcă se învârtoşise aducând cu ea un frig bacovian...

...Muntele începe de jur împrejur şi nu are poteci. Unde te poţi urca te uiţi şi te mulţumeşti cu câteva imagini vaporoase. Dacă aş râvni să agăţ de constelaţia lui Eminescu o lumină ar fi o neînchipuită îndrăzneală. Constelaţia fuge mereu, se depărtează. Cine ar putea să o ajungă?

Mă numesc unul din oamenii în viaţă, care l-au văzut pe Eminescu în carne şi oase. Eram copil de 9 ani. L-am zărit pe Calea Victoriei... Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. „Uite-l pe Eminescu!" a spus cineva, cu un glas pe care-l ţin minte. Se pare că poetul nu mai făcea parte din viaţa lui şi că trăia o metempsihoză străină. Nu puteam şti atunci cine era să fie Eminescu, şi ar fi fost normal să-i uit numele auzit. E curios că nu l-am uitat. Mi-a rămas în ureche, o dată cu tonul de stupefacţie şi de compătimire, probabil, cu care a fost rostit. Mi-a rămas aninat ca de o schiţă de fum. Nu mă puteam gândi, atunci, că după cincizeci şi cinci de ani trecuţi voi evoca într-o pagină de tipar ceea ce începea să fie, încă de pe atunci, o amintire..."

Tudor Arghezi

...„Şi plouă cum n-am mai văzut”...

Nici nu ştiu cum am călătorit pe drumul de întoarcere... Ajuns acasă, m-am aşezat în fotoliu şi am răsfoit romanul lui Tolstoi, „Învierea”. Era cartea pe care o reciteam când a sunat telefonul de la Văratec în ziua de vineri, 5 mai 2006...

În jurnal copiez finalul cărţii: „Abia am dus la capăt un lucru, şi începe altul... Din acea noapte începu pentru Nehliudov o viaţă cu totul nouă... pentru că tot ce i se întâmplă de atunci capătă pentru el cu totul alt înţeles decât înainte... Cum se va încheia această nouă perioadă a vieţii lui o va dovedi viitorul”...

Duminică, 7 mai 2006, a 5-a după Sfintele Paşti
(a Samarinencei)

„Mi-am început viața așa cum, fără îndoială, mi-o voi sfârși: în mijlocul cărților.”

Jean-Paul Sartre

...Regret nespus, dar acum este prea târziu, fiindcă la începutul anului 1996, cuprins de furia şi disperarea neputinţei, m-am răzbunat pe acele nevinovate pagini de Jurnal pe care, până la acel nefericit moment, le păstrasem cu încrâncenată taină şi trufaşă dragoste... Am aruncat atunci în apele Tibrului tot, tot ceea ce îmi aducea aminte de acele zile şi nopţi din 21-22 decembrie 1989 şi de tot ceea ce a urmat după, timp de 6 ani, până în 21 decembrie 1995...

Dar, pentru a se înţelege gestul meu va trebui să povestesc ceea ce s-a întâmplat până la acel trist episod...

Atunci în 21 decembrie 1995 am fost chemat la Minister...

Sosisem cu o zi înainte, dând curs unei invitaţii din partea „Asociaţiei Ecoforum – Clubul Tinerilor Eroi" semnată de ing. Gheorghe Muscalu, pentru a participa la festivităţile organizate în memoria evenimentelor din decembrie 1989. La M.A.E., în locul unei întrevederi de rutină, mă aştepta o surpriză mai mult decât neplăcută. M-am trezit, fără ca măcar să fi fost prevenit, în faţa unui „linşaj decizional" pe care nu numai că nu-l meritam dar nici măcar nu-l puteam înţelege... Intrasem timid în birou, după ce aşteptasem afară mai bine de... 58 de minute. Şi, fiindcă în birou nu exista niciun alt scaun decât fotoliul lui Q. care mă chemase, am rămas în picioare. Nu a trebuit să aştept mult, nici nu m-am dezmeticit bine, că asupra mea au şi început să curgă acuzaţiile, insultele şi reproşurile că eu aş fi fost pur şi simplu vinovat de ceea ce se întâmplase în decembrie '89, că eram un golan nenorocit, că am colportat cu derbedeii, că am destabilizat sistemul, Piaţa Universităţii... minerii... Şi chiar acum în Minister sunt aceste puşlamale care, ajunse la post, fac scandaluri, se îmbată, se ceartă cu diplomaţii de carieră... „Gata, trebuie să facem ordine în Externe!"... M-am blocat, urechile îmi ţiuiau, ochii mi s-au împăienjenit şi, complet buimac, am părăsit biroul. Înainte de a fi fost expediat, aruncat afară, Q, înverşunat, a concluzionat: „Te dăm afară, nenorocitule,

poftim, na, chiar de aniversările voastre! Ieşi! Pleacă!... Să nu te mai văd prin minister!”...

Pe drum mi-am amintit de o altă întâlnire (aceea de dinaintea plecării mele la post), din toamna lui 1990, cu Adrian Dohotaru... Ce distincție!... Păcat, fiindcă între timp, strivit de evenimente şi oameni, „plecase să se odihnească puțin”...

Oare ce se întâmplase între timp în minister ?...

Trist şi împovărat de gânduri am participat la rânduielile de la „Clubul 22 TV” şi la slujba religioasă de la „Troița-Televiziune” ridicată în memoria celor uciși în decembrie 1989...

Îndărătnic, nu am abandonat nici întâlnirea de la Palatul Cotroceni cu preşedintele Ion Iliescu. Vorbisem cu Victor Opaschi, consilierul prezidențial, despre participarea lui Ion Iliescu la manifestările de la Sulmona, din 20 martie 1996, închinate zilei de naştere a marelui poet latin Ovidiu (anul următor, clasa politică fiind în vâltoarea anului electoral, totul s-a contramandat)...

Am reluat discuțiile cu acad. prof. Alexandru Balaci, cu prof. George Lăzărescu şi cu prof. Tomescu care trebuiau să însoțească delegația preşedințială...

La întâlnirea de la Palatul Cotroceni din ziua de vineri, 29 decembrie 1995, au participat: oameni de cultură şi artă, profesori, academicieni, scriitori care au răspuns la „strategia națională de aderare a României la U.E prin cultură” lansată de acad. prof. Tudorel Postolache privind cunoaştera şi popularizarea imaginii României în afara granițelor prin ”valorificarea culturii şi artei româneşti”...

După reuniune au mai urmat discuții separate în grupuri formate ad-hoc...

Aflând motivul amărăciunii mele, Laurențiu Ulici – Preşedintele Uniunii Scriitorilor – (mă cunoştea din anul 1990 când prof. Luisa Valmarin de la Catedra de Limba română a Universității „La Sapienza” din Roma organizase un „Colocviu al Scriitorilor Români”), s-a arătat surprins, iar acad. prof. Virgiliu N.Constantinescu (pe dl. profesor îl

cunoscusem la Roma unde venise însoţit de soţia sa, prof. dr. Monica Constantinescu. Cu acel prilej am avut onoarea de a petrece împreună o seară de basm în Trastevere, la „Trattoria peccati di gola”...), a fost chiar indignat şi mi-a sugerat să vorbesc cu preşedintele Ion Iliescu... Am surâs, m-am uitat la Iliescu: părea destul de obosit dar asculta gânditor la ceea ce îi spunea Adrian Păunescu... Am încercat să mă apropii dar m-am oprit. Ceva mă reţinea... Am mai întârziat dând un ocol sălii, schimbând câteva cuvinte cu câţiva cunoscuţi... Eram destul de confuz... Apoi, fără să-mi iau bun rămas de la nimeni, m-am întors şi am plecat alene spre ieşire... Am înţeles că totul ar fi fost inutil: Ion Iliescu nu era numai preocupat, dar arăta şi îngrozitor de obosit... Urmau alegerile... Şi, într-adevăr în anul următor 1996, P.S.D.-ul şi Ion Iliescu aveau să piardă alegerile în favoarea C.D.R.-lui iar noul preşedinte al României avea să fie ales Emil Constantinescu.

...Acestea au fost, pe scurt, evenimentele care s-au derulat rapid iar eu nu am avut timpul să-mi trag nici sufletul...

Am reuşit totuşi să mă înapoiez pentru scurt timp la Roma numai pentru a-mi strânge „catrafusele”... Trebuia să mă reîntorc acasă... La Roma, chiar în prima noapte de la sosire, încrâncenat, fără niciun fel de chibzuială, înainte de a-mi ordona gândurile, am strâns tulburat toate notiţele, documentele, ciornele, fotografiile... totul, de-a valma, şi am plecat din Academie... Am rătăcit pe străzi, nu ştiu pentru cât timp... Paşii m-au purtat spre „piazzale Belle Arte”... M-am trezit rezemat de parapetul podului Risorgimento; abia se auzea murmurul apei... M-am uitat în jos, totul era întunecat şi, din când în când, pe liniştitele valuri, şerpuiau sclipind razele de lună... Brusc, cu obidă şi ură (nu ştiu nici azi de ce, dar în primul moment mi-a fost frig, apoi m-a cotropit întunericul şi frica), am aruncat totul în apă... M-am întors la fel de brusc şi, rătutit, am plecat spre Academie... Pe drum am simţit arzându-mi obrajii, îmi reveneam încet-încet ca dintr-un coşmar... şi

am început să plâng... Şi am plâns în tihnă, pe îndelete şi pe săturate, aşa cum voi mai plânge la catafalcul părinților mei, Paraschiv şi Elena...

Tot ceea ce am mai găsit când, la mult timp după aceea, am catadicsit să-mi fac cât de cât ordine printre lucruri, au fost pagini răzlețe dintr-un Jurnal ciopârțit pe care le-am înmânat cu sfială d-nei prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga. Doamna profesor, cu binecunoscuta-i răbdare, le-a citit şi m-a încurajat să nu preget în a le reciti, a le corecta şi de-a încerca să rescriu câte ceva din tot ceea ce înghițise apele Tibrului în noaptea tulburării şi amarului meu. Poate chiar să le completez...

Din materialele păstrate, subliniez, numai acelea care au primit girul d-nei prof. şi... poate câteva scrise „după" (articole, mare parte, publicate în ziarul „Albanezul", director prof. dr. Gelcu Maksutovici, şi în revista „Oglinda Literară", director scriitorul Gheorghe Andrei Neagu), le-am adunat, într-un târziu, şi am alcătuit acest volum.

Jurnalul mi s-a părut întotdeauna genul literar în care ne putem confesa cu îngăduință şi fără orgolii, fiind poate cea mai sinceră modalitate de-a intra în comuniune cu toți ceilalți...

Din păcate, maica Benedicta a urcat în casa Domnului la începutul lunii mai 2006, nemaiavând răgazul să încheie prefața pentru volumul meu, iar eu nu „am mai avut curajul să scriu despre multele momente... petrecute la Academie"...

În rest, sunt dator să mărturisesc virtualilor cititori că mare parte din paginile acestui „Jurnal de bibliotecă" sunt însemnările şi confesiunile eului meu, dureros încercat, şi ele au fost culese „fără ordine cronologică, fără o bibliografie obligatorie, din compilări şi din texte personale", într-un volum plăsmuit „din singurătatea bibliotecarului" cât şi din „tristețea glasului tăcut al cuvântului scris"...

Dacă aceste pagini vor trezi în sufletul şi în mintea cititorilor curiozitatea de a aprofunda şi de a-şi spori

universul informației şi mai ales dacă ei se vor apropia de carte cu dorință şi patimă de citit, atunci eu pot spune că „mi-am împlinit pohtirea”, vorba cronicarului Miron Costin: „că nu este altă mai frumoasă şi mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților”...

Pentru că: „o carte nu te va dezamăgi niciodată”... Doamne, cât de duioasă şi profetică este mărturisirea despre „iubirea de carte” a Haniei Mussman-Klausner făcută fiului ei, Amos, care nu împlinise încă opt ani.

Dar, iată completa sa destăinuire transcrisă din cartea „Poveste despre dragoste şi întuneric” a fiului, Amos Oz, devenit în vreme cel mai important prozator şi eseist israelian: „...deşi e adevărat că şi cărțile se pot schimba cu trecerea anilor la fel de mult ca oamenii, diferența este că, în vreme ce oamenii întotdeauna te lasă baltă când vine vremea să nu mai poată obține de la tine nici un avantaj, plăcere, interes sau cel puțin o senzație plăcută, o carte nu te părăseşte niciodată. Fireşte, uneori tu le laşi baltă, poate ani în şir sau chiar pe vecie. Dar ele, chiar dacă le-ai trădat, nu-ți vor întoarce nicicând spatele: te vor aştepta tăcute şi modeste pe raftul lor. Te vor aştepta zeci de ani. Nu se vor plânge. Până într-o noapte în care ai brusc nevoie de o carte chiar la trei dimineața, chiar dacă este o carte pe care ai părăsit-o şi ai şters-o din inimă de ani şi ani, ea nu te va dezamăgi niciodată, va coborî din raft şi îți va ține tovărăşie la nevoie. Nu va încerca să-şi ia revanşa sau să se scuze sau să se întrebe dacă merită să o facă, dacă tu o meriți sau dacă vă mai potriviți, va veni pe loc, de îndată ce i-o ceri...”

Într-adevăr, o carte nu ne va dezamăgi niciodată...

Din tot ceea ce mi-a fost ursit, temător, aceste „pagini răzlețe şi stinghere” le dedic târziu, dureros de târziu şi amar, cu nemărginită dragoste, memoriei părinților mei, Paraschiv şi Elena, pe care atât de mult i-am iubit, dar cărora eu prea puțin le-am cunoscut necazurile şi mâhnirile şi cu prea puțină însuflețire le-am împărtăşit trecătoarele lor bucurii atâta timp cât am fost o familie...

Acum, după atâția ani în care eu însumi am ajuns la tristețea şi neputința vârstei lor de atunci, sfârşesc mâhnit, retras şi încătuşat de amintiri şi regrete...

„Adevăr, adevăr îți spun: Cînd erai mai tânăr te încingeai singur şi umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni îți vei întinde mâinile şi altul te va încinge şi te va duce unde tu nu vrei”. (Evanghelia după Ioan, XXI, 18).

Oare toate trăirile noastre, toate speranțele noastre... totul să fie în zadar?...

Curând se va lăsa noaptea şi vom fi întrebați de iubire...

„Dacă are cineva urechi – să audă!” (Apocalipsa, XIII, 9). „El este ucenicul care mărturiseşte despre acestea şi care a scris acestea, şi ştim că mărturia lui e adevărată” (Evanghelia după Ioan, XXI, 24).

...Iubirea este tot; în rest, singurătăți deşarte...

Moto:

Nu-ți pierde timpul căindu-te cu greşelile făcute. E destul dacă le ții minte.

William Harrison Faulkner, scriitor american.
Premiul Nobel pentru literatură, 1949

Nei momenti dificili della storia deve camminare lento.

(În momentele dificile ale istorie, trebuie să păşim cu mare atenție).

Confucius

...Am revăzut filmul lui Pintilie: „Reconstituirea" = Lehamite de prostie. Atât...

...„Unii au vrut şampanie şi caviar când, de fapt, ar fi trebuit să comande bere şi cremvurşti"... Zisa aparține generalului Dwight D. Eisenhower la încheierea tratativelor de pace, după cel de-al Doilea Război Mondial.

Criza sistemului comunist avea să atingă cote maxime după 1980. Criza economică, politică şi socială a lovit România cât şi țările lagărului socialist iar unda de şoc a fost resimțită şi în Europa occidentală. Întâlnirea dintre Reagan şi Gorbaciov la Geneva în 1985 a mascat această criză, cei doi preşedinți fiind preocupați de cursa înarmărilor şi de pericolul nuclear. Gorbaciov afirma că: „s-a mers prea departe în confruntarea dintre cele două puteri. Situația este primejdioasă pentru a dispreţui chiar şi cea mai mică şansă de-a îndrepta situația, de-a înainta spre o pace stabilă şi trainică". Tot Gorbaciov afirma: „Politica P.C.U.S. va porni de la premisa că fiecare popor are dreptul suveran de a-şi alege el însuşi prietenii şi aliații".

15 noiembrie 1987: două mii de muncitori de la Uzinele Roman din Braşov intră în grevă împotriva regimului comunist. Represaliile împotriva lor sunt severe. Revolta braşovenilor este înăbuşită şi mulți dintre

grevişti dispar. Nici azi (N.B.: 2011!) anchetele n-au reuşit să identifice numărul exact al victimelor.

Citǎm din interviul acordat de generalul Militaru jurnalistului B.B.C., John Simpson: „Aveam legături foarte strânse cu Uniunea Sovietică. În 20 august 1987 am fost la Consulatul General Sovietic de la Constanța cu trei probleme. Întâi: l-am întrebat pe Consul ce părere are Uniunea Sovietică dacă în România ar avea loc o mişcare pentru înlăturarea lui Ceauşescu. Apoi: dacă Uniunea Sovietică va recunoaşte noile autorități şi a treia problemă (care ne durea cel mai tare): dacă se va repeta un august 1968 de la Praga". Consulul s-a retras 15-20 de minute, care mie mi s-au părut ore, apoi a revenit, ne-a servit o cafea, un coniac, apoi a zis: „Tovarăşe Militaru, Uniunea Sovietică nu se amestecă în treburile interne ale României. Faceți ce credeți că trebuie să faceți. A doua problemă: vă asigur că Uniunea Sovietică va recunoaşte prima noile autorități din România. Şi a treia problemă: niciodată nu se va repeta ceea ce s-a întâmplat în august '68 în Cehoslovacia."

14 iulie 1989: Ambasada Franței, Bucureşti. De Ziua Națională a Franței sunt invitați de marcă aici. Se discută cu „voce joasă" şi despre ultimele evenimente interne şi internaționale. Profesorul Florian Potra mi-a povestit, în 1991, la Roma, că la întrebarea cine ar putea veni la conducerea României după Ceauşescu, cineva „becher", persoană importantă şi credibilă, ar fi răspuns surâzând: „nu-l aveți pe Iliescu?"

Profesorului Mihai Ursachi de la o Universitate din California, Departamentul de Stat al U.S.A., i s-ar fi cerut părerea despre Ion Iliescu încă din data de 15 decembrie 1989. „E cinstit, dar comunist" – ar fi declarat profesorul care îl cunoştea pe Iliescu de la Iaşi, din vremea în care acesta fusese prim secretar P.C.R.

9 noiembrie 1989: asistăm la spectaculoasa dărâmare a zidului Berlinului. A doua zi în România începe să „clocotească" Timişoara unde sunt trimise urgent personalităţi marcante şi devotate Partidului Comunist pentru a controla şi stăpâni situaţia şi pentru a lua totodată măsuri coercitive. Nicolae Ceauşescu pleacă, surprinzător, într-o „vizită de lucru" în Iran. Rămasă singură la conducerea Partidului, Elena Ceauşescu ordonă maxima opoziţie şi reprimarea oricăror manifestări de revoltă.

Sloganul acelor zile: „Azi în Timişoara, mâine-n toată ţara!"

Cine ar fi putut bănui atunci (când consemnam în Jurnal această ştire) că peste 14 ani, mai precis în ziua de duminică 9 noiembrie 2003, voi participa la mitingul şi marşul de la Milano organizat în memoria acelei date memorabile* care a marcat începutul căderii comunismului în Europa? La invitaţia lui Gianfranco Fini, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri al Italiei şi preşedintele Partidului „Alleanza Nazionale", au participat, alături de membrii tuturor formaţiunilor politice italiene, atât delegaţii cât şi oaspeţii veniţi din ţările fost comuniste...

În dimineaţa zilei de vineri 22 decembrie 1989, ora 9,30, ministrul Apărării, generalul Vasile Milea, s-a sinucis. După şedinţa Comitetului Politic Executiv al Partidului Comunist se decretează starea de urgenţă pe întreg teritoriul României. Spre orele 10, mulţimea începe să ocupe piaţa din faţa C.C. Nicolae Ceauşescu încearcă

* 13 august 1961. Aceasta este data când comuniştii est germani încep să construiască, în centrul Berlinului, prima barieră făcută din sârmă ghimpată şi cărămizi în vederea „salvării" statului socialist de la colaps şi pentru a putea împiedica astfel miile de cetăţeni de a-şi manifesta nemulţumirea trecând graniţa din Est spre Vestul capitalist. Încă din prima zi a ridicării zidului, orice fugar risca să fie trădat, închis sau ucis. Cu timpul, zidul devine tot mai înalt, tot mai lat, tot mai periculos: e întărit cu turnuri de control, garduri electrice, cabluri de alarmă, câini cât şi gardieni gata să tragă în orice temerar ce-ar fi îndrăznit să-l escaladeze. Spre sfârşitul anilor '70 nici măcar un tanc nu mai putea trece prin zidul fortificat ca pentru o cetate.

să se adreseze maselor dar este întâmpinat cu ostilitate. Generalul Elefterescu refuză să pună în aplicare planul de evacuare forțată a manifestanților care, dezlănțuiți, îşi exprimă, netemători, revolta împotriva regimului comunist al lui Ceauşescu. Învălmăşeala care s-a declanşat nu mai poate fi controlată şi generalul Stănculescu îi urcă pe soții Ceauşescu într-un elicopter care decolează de pe terasa clădirii C.C.

La ora 12,30 Televiziunea Română este ocupată de revoluționarii care anunță fuga celor doi dictatori, rostind celebrele cuvinte "am învins". După aproape trei ore, pe postul televiziunii se citeşte declarația în trei puncte a Frontului Unității Poporului rostită de către Petre Roman în balconul C.C. Evenimentele se derulează rapid şi, în seara aceleiaşi zile, la orele 23,00 Ion Iliescu comunică constituirea Consiliului Frontului Salvării Naționale, noul organ al puterii în România de după căderea regimului ceauşist.

Ceea ce a urmat a devenit ulterior istorie...

Tot în acea zi de vineri 22 decembrie 1989, la orele 13,00, scriitorul irlandez Samuel Bekett, laureatul Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1969, a murit fără să spună nici un cuvânt. A fost înmormântat în cimitirul Montparnasse din Paris, lângă soția sa Suzanne. Deasupra mormântului, conform dorinței autorului, a fost aşezată o simplă „lapide di granito" pe care nu este consemnat nimc.

„Commencé le 1er août 1914 avec le déclenchement de la Première Guerre Mondiale, le XX-e siècle s'est terminé vers Noël 1989 à Bucarest." Început la 1 august 1914, odată cu declanşarea Primului Război Mondial, secolul al XX-lea s-a încheiat la Bucureşti pe la Crăciunul 1989.

Reacțiile externe față de Revoluția Română din decembrie 1989:

Hans Genscher, Ministrul de Externe al Germaniei: „Răsturnarea regimului lui Ceauşescu este primul pas spre democratizare";

Mitterand (Franța): „Românii sunt liberi”;

Margaret Thatcher (Doamna de Fier): „Răsturnarea regimului lui Ceauşescu este o noutate minunată pentru poporul român, pentru noi toți. 1989 s-a dovedit a fi un an istoric, cel mai fantastic”.

Gorbaciov întrerupe lucrările Congresului Deputaților pentru a fi informat că la Bucureşti: „...soldații au pactizat cu manifestanții” (dec.1989).

Declarația Moscovei pentru Ambasadorul SUA: „Revoluția română este treaba lor şi a nimănui altcuiva; orice formă de amestec sovietic l-ar transforma pe Ceauşescu în martir”.

28 decembrie 1972: scriitorul şi ambasadorul Pop Simion îi trimite lui Nicolae Ceauşescu o carte pe care îi scrie următoarea dedicație: „ca semn de dragoste, odată cu nestinsa mea admirație”... Cartea, o monografie intitulată „Cimitirul vesel”, cuprindea şi 116 fotografii de Ion Miclea (premoniție!?).

14 octombrie 1986: Nicolae Ceauşescu primeşte titlul de „Erou al Noii Revoluții Agrare din România”.

10 mai 1988: Nicolae Ceauşescu este decorat cu Ordinul „Lenin” conferit de Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.

24 decembrie 1989: Consiliul Provizoriu al F.S.N. redactează, şi Ion Iliescu semnează, actul prin care se înființa „Tribunalul Militar Excepțional” pentru a-i judeca pe Nicolae şi Elena Ceauşescu.

Judecat şi condamnat la moarte, cuplul Ceauşescu va fi executat în ziua de 25 decembrie 1989 la Unitatea Militară 01378 din Târgovişte...

După procesul şi executarea soților Nicolae şi Elena Ceauşescu, judecătorul Gică Popa ar fi spus: „Să ne ierte Dumnezeu că i-am împuşcat în ziua de Crăciun”. Mărturia aparține lui Andrei Kamenici, fostul şef al Garnizoanei din

Târgovişte, care adaugă şi el, complet năucit de teribila situaţie: ”atunci... am realizat cu toţii că era 25 decembrie, Ziua Naşterii Domnului”... Judecătorul Gică Popa se va sinucide şi va lăsa în urmă multe întrebări fără răspuns.

...Decembrie 1989. Iată ce scrie despre acest eveniment eminentul prof. dr. Vladimir Beliş, director general al Istitutului Naţional de Medicină Legală, în volumul său autobiografic („O jumătate de veac în slujba medicinei legale”, 1959-2009): ...„Am fost chemat, la data de 30 decembrie 1989, de Ministrul adjunct al Sănătăţii care mi-a spus să mă prezint la generalul Victor Atanasie Stănculescu pentru a întocmi nişte formalităţi. În acest sens, mi s-a cerut să aduc un carnet nou de certificate de deces. Când am ajuns, Generalul mi-a dat buletinele de identitate ale celor doi executaţi precum şi două procese-verbale întocmite de către doi medici militari în care se consemna moartea clinică şi biologică a acestora şi, pe baza acestor documente, mi s-a cerut să întocmesc actele de deces. Generalul Stănculescu mi-a mai cerut să las întregul carnet cu certificate acolo. Acest carnet mi-a fost returnat de către Parchet abia în 1999. Îl păstrez, deoarece conţine la cotorul său dovada certificatelor de deces ale soţilor Ceauşescu”. De înmormântarea soţilor Nicolae şi Elena Ceauşescu s-au ocupat: Gelu Voican Voiculescu, maiorul Mugurel Florescu, locotenentul major Ştefan Matenciuc, colonelul operator Ion Baiu şi Cerasela Bârjac-Demetrescu. Groparilor din cimitir li s-a spus că în sicrie se află două femei (soţii de general) împuşcate de terorişti. Mormântul de la Ghencea nu a avut cruci. În grabă ele ar fi fost „uitate” la Morgă, ar fi fost „pierdute” pe drum sau, pur şi simplu, cuplul nu „merita” însemnele creştineşti!...

În anul 1990, la recomandarea expresă a lui Petre Roman, prim-ministru al României, „guénon”-istul Gelu Voican Voiculescu a primit „lumina” lojii sweden borgiană „Memphis Mistriam” de rit scoţian Antic şi Acceptat, cu

numele de cod masonic „Atherasata Nakej”, unde ar avea gradul 30: Cavaler Ka Dosh...

Alecu şi Pia: „un tânăr revoluționar, grav rănit, a fost adus în Franța să fie operat de... cinci ori (splină, ficat, rinichi, stomac). A tras în el unul dintre acei terorişti cu luneta despre care cei ce vor să discrediteze revoluția, zic acum că nici nu ar fi existat. Că armata este aceea care a tras în neştire împotriva ei înseşi...

Scriitorii noştri se comportau lamentabil. Zâzanie, fugă după onoruri şi posturi... Păcat de tânărul venit cu Alecu şi care şi-a lăsat splina şi un rinichi în acest joc măsluit. Ca să nu mai pomenim de morți. Nu vor fi fost ei cu zecile de mii, dar nici numai 400... şi mai toți tineri”.

Monica Lovinescu, Jurnal, marți, 20 martie 1990

Duminică, 20 mai 1990: Emil Cioran: „Iliescu este un temperament”.

Nicolsky, directorul închisorii din Piteşti: „parcă ne puteam închipui noi pe atunci că va veni decembrie 1989?!...”

Alexandru Sergheevici Nicolsky, pe numele său adevărat Boris Grümberg, s-a născut la 1915 la Chişinău, a fost calfă, ucenic la un atelier de gravură şi abia a reuşit să termine 8 clase de şcoală. În anul 1941 este prins în România şi acuzat de spionaj în favoarea ruşilor, fiind dovedit ca făcând parte din trupele N.K.V.D.-ului. Este condamnat la muncă silnică pe viață dar la 28 august 1944 va fi eliberat şi numit inspector general al Poliției de Siguranță. Însoțeşte, la 5 ianuarie 1948, trenul cu care Regele Mihai I părăseşte România şi primeşte, după îndeplinirea misiunii, numirea de secretar general în M.I. În calitatea sa de Şef al corpului de control al detectivilor se ocupă de urmărirea şi arestarea liderilor partidelor istorice. Devenind mai apoi agent K.G.B., a supravegheat şi activitatea liderilor noului regim comunist. A instalat el personal microfoane de ascultare, chiar şi în locuința

şi biroul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. La 31 ianuarie 1961 a fost pensionat, la vârsta de 46 de ani, cu gradul de general-locotenent de Securitate, având dreptul de a purta uniforma, primind o pensie substanțială cât şi un luxos apartament în str. Olga Bancic nr. 7.

...La 15 aprilie 1992, Direcția I Cercetări Penale trimite o citație pe numele lui Nicolsky dar, în dimineața zilei de 16 aprilie 1992, medicul legist constată decesul acestuia, în urma unui infarct... Cadavrul său a fost incinerat, trei zile mai târziu, la crematoriul Cenuşa din Bucureşti.

Moarte normală sau suspectă, asta nu mai conta, generalul de Securitate Alexandru Nicolsky murise înainte de a răspunde pentru faptele şi crimele sale în fața justiției pământeşti.

După vizionarea documentarului „Memorialul durerii" al Luciei Hossu-Longin, replica soției lui Drăghici: „ /.../ câtă vreme e F.S.N.-ul la putere nu ne e frică nouă".

Ridentem dicere verum
(A spune adevărul râzând)

Horațiu, Satire

C.F.S.N.-ul îşi trăia ultimele zile. La 31 iulie 1990, comisiile şi împuterniciții C.F.S.N.-lui îşi încheiau misiunea. Sufla vântul pe coridoarele şi în birourile Primăriei Capitalei, altădată populate de o mulțime de neaveniți care pretindeau mereu câte ceva în numele Revoluției.

În acele zile „descurcăreții" au reuşit să se impună în politică sau în afaceri, beneficiind de confuzia şi, mai ales, de relațiile cu structurile vechii puteri. Dar azi toate acestea nu mai sunt o noutate. În birouri mai erau prezenți numai funcționarii publici care trăiau dilema dacă vor mai rămâne sau nu în slujbe şi cu „noii stăpâni".

Primarul, dr. Dan Predescu, urca des dealul Cotrocenilor, dar nu prea avea „acces". În schimb, Sorin Botnaru, preşedintele C.F.S.N. pe Capitală, avea uşile larg deschise şi era ascultat şi apreciat de Ion Iliescu.

Pe doctorul Dan Predescu l-am reîntâlnit spre sfârşitul anului 1990. După evenimentele din 6 februarie ’90 (Frontul Salvării Naţionale se înregistrează ca formaţie politică), şi din 20 mai ’90 (în urma alegerilor, când F.S.N. obţine 66,35% din voturile electoratului), dispăruse complet, avea privirea destul de obosită, îşi târa cu dificultate piciorul care şchiopăta şi era jenant de prost îmbrăcat. Urca acelaşi deal al Cotrocenilor fără speranţă (din câte am reuşit să aflu), pentru că la Palat poate era primit dar nimeni nu-l ajuta cu nimic... Oricum, era destul de confuz şi nu-şi putea explica: unde greşise? Târziu am aflat că, descurajat, a plecat la fratele său în America. Îmi amintesc de imensul său birou unde era vizitat şi asaltat de cererile fostelor şi noilor personalităţi din lumea politică şi din cea a afacerilor, dar cel mai des era solicitat pe „firul scurt” la care vorbea puţin, imediat fiind chemaţi şefii unor „servicii administrative” care executau prompt solicitările. Unde greşise? Poate în faptul că lucrase şi avusese bune raporturi numai cu guvernul?

Sorin Botnaru, meticulos, pragmatic, prudent dar fără carismă politică a ales greşit... Putea foarte bine să meargă cu F.S.N.-ul, dar, probabil, a realizat că mai devreme sau mai târziu nu va putea supravieţui în structurile care se organizau în „cabinetele” în care el nu mai avea acces...

L-am reîntâlnit la Sediul Central P.N.L. Era purtătorul de cuvânt al Partidului şi zâmbea jenat pe sub mustaţă, ascultând, împreună cu câţiva membri, discursul arogant şi sec al noului primar al Capitalei, Crin Halaicu. Cât fusese o „propunere”, Halaicu păşise cu sfială, salutase pe toată lumea pregătindu-se să devină un vajnic soldat al politicii liberale. Ca primar, s-a schimbat brusc. Se îngrăşase, purta sacouri şi cravate strident colorate (verzi, roşii), dar dezamăgitor a fost că din acel moment, odată ales primar, a pretins cu încăpăţânare ca deciziile sale să fie impuse în cadrul conducerii P.N.L.

În fruntea P.N.L.-lui era Radu Câmpeanu, un liberal pur-sânge, intelectual rasat şi om politic de marcă, care

a fost totuşi prea îngăduitor, în acele momente istorice, cu viitorii membri de partid, nu din slăbiciune, dar el cunoştea, ca nimeni altul, suferinţele şi teroarea prin care trecuse acest popor mai bine de 50 de ani.

Pentru liberali, experimentul Halaicu a fost prima bilă neagră şi primul avertisment serios pe care nu au reuşit să-l gestioneze corespunzător, iar ceea ce a urmat (scindarea partidului) nu a mai putut fi împiedicat nici de personalitatea lui Radu Câmpeanu şi nici de autoritatea lui Ion V. Săndulescu. Soarta Partidului Liberal trecea astfel în mâinile lupilor tineri, Dinu Patriciu şi Viorel Cataramă, şi a venerabilului Mircea Ionescu-Quintus. Va urma scindarea partidului şi confuzia, neprofitabilă, pentru întreaga clasă politică post-decembristă...

După o scurtă perioadă de timp, am aflat că Sorin Botnaru s-a retras din partid, că a pus definitiv punct efemerei sale cariere politice liberale optând pentru munca de cercetare. Dacă îmi amintesc bine, cariera lui politică se sfârşise cu mult înainte, încă de la prima Conferinţă Naţională a F.S.N.

Atunci i-am surprins surâsul amar şi privirea obosită, pentru prima şi ultima oară, în Sala de Marmură, la alegerile structurilor politice ale F.S.N., în cadrul Conferinţei Naţionale când, în aşteptarea rezultatelor voturilor (noaptea se destrăma şi zorii începau timid lumina), m-a privit, şi după o lungă pauză, mi-a spus: „Am lucrat împreună puţin timp, nu te-am cunoscut bine, vei câştiga, dar azi (a făcut o pauză şi a continuat) va fi însă imposibil să reuşeşti să te menţii. Ai carismă! Dar renunţă, sunt prea mulţi şacali!... Eu am pierdut". A plecat înainte de anunţarea rezultatelor. A avut dreptate: pierduse!...

Pentru mine, a urmat o lună infernală; aveam la dispoziţie toată luna august, în care trebuia să decid dacă mă reîntorc la bibliotecă sau îmi voi schimba locul de muncă. Îmi era foarte greu să mă despart, după 30 de ani de muncă în cadrul Bibliotecii Municipale, de „cărţi, cititori

şi prieteni", dar, în cele şase luni de transfer la Primăria Capitalei, am fost impresionat neplăcut de atitudinea ostilă a unor colegi de bibliotecă care au organizat şedinţe în care eram înfierat cu mânie, catalogat „profitor" al revoluţiei şi, mai mult, un „aventurier împuţit". Am aflat, mult mai târziu, că totul pornise de la un electrician de întreţinere (proletariatul îşi scotea la vedere ultimele „relicve")...

Dar directorul, prof. Gh. Buluţă, colegele mele minunate (doamnele Angela Mureşan, Elvira Postolache, Silvia Alboiu, Iulia Ionescu, Claudia Sorescu), contabilul şef Sergiu Olteanu şi mulţi alţii au izbutit să pună lucrurile la punct iar eu am reuşit astfel să merg mai departe...

La Primăria Capitalei, ca împuternicit al Comisiei pentru Cultură, am ales cea mai modestă locaţie, o cămăruţă cu două birouri jerpelite pe care, pentru scurt timp, am împărţit-o cu Vasile Văcaru (viitor senator P.D.S.R.) şi Ralu Filip (mai târziu redactor şef la Curierul Naţional şi apoi preşedinte al C.N.A.). La parter, birourile Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă erau vraişte, toţi funcţionarii aveau figurile descompuse de spaimă (evenimentele nu prevesteau nimic bun pentru ei) şi fiecare încerca să-şi rezolve cât mai discret problemele.

O intervenţie, recunosc hazardată, în numele C.P.U.N.-lui, a fost aceea că am luat deschis apărarea lui Tudor Gheorghe, preşedintele Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă, în faţa celor care l-au atacat dur cerând înlocuirea şi chiar destituirea lui. Am plătit scump pentru această imprudentă intervenţie dar, recunosc, nu puteam fi indiferent la mârşavul atac împotriva unui om care, ani de zile, îşi construise cu multă caznă o carieră politică şi, complet năucit de evenimentele din decembrie 1989, nu îşi mai dorea nimic altceva decât să poată ieşi la pensie...

Pe Tudor Gheorghe l-am cunoscut prin intermediul Silviei Derşidan (ce om deosebit a fost şi ce destin tragic a avut!) care lucrase ca bibliotecar şi apoi, promovată la C.C.E.S., răspundea de activitatea bibliotecilor din Capitală. Tudor Gheorghe era un tip robust, chiar grăsuţ, cu părul rar

şi roşcat, mereu grăbit; se înfuria repede, vorbea răstit (ca toţi activiştii de partid), dar, după descărcarea nervoasă, părăsea „scena" şi se retrăgea în biroul său de unde revenea senin, cu un zâmbet şiret care nu putea ascunde deosebita responsabilitate pentru „sarcinile" impuse şi enormul stres la care era supus răspunzând de publicaţii periodice, ziare, reviste, cărţi, cinematografe, spectacole teatrale, când totul, absolut totul trebuia analizat, cântărit şi „purificat ideologic". Mai trebuie amintită şi responsabilitatea pentru spectacolele omagiale, „crimă şi pedeapsă" pentru tot colectivul de consilieri ai Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă din Primăria capitalei...

L-am reîntâlnit în câteva rânduri pe Tudor Gheorghe, cu totul şi cu totul întâmplător. Am înţeles că avea prieteni devotaţi (după revoluţie a fost ataşat cultural la Ambasadele României din Moscova şi Pekin) dar şi duşmani puternici pentru că de fiecare dată fusese revocat din post şi rechemat în centrală. De câte ori ne-am mai întâlnit (să fi fost în două, trei ocazii), vorbea puţin, se grăbea, surâdea stingher, forţat, mă asculta atent, fără a da impresia că era interesat de ceea ce discutam, pândind momentul prielnic pentru a mă întreba: „Cum şi ce căutam eu acolo?" Întrebarea se referea la participarea mea, în noaptea de 22-23 decembrie 1989, în studioul 4 al Televiziunii Române... Nu aştepta răspunsul şi pleca precipitat şi preocupat, probabil că orice i-aş fi răspuns îi era indiferent...

Am înţeles că pentru un vechi activist era de neconceput faptul ca un obscur bibliotecar să fi scăpat de controlul sever al Serviciului de Cadre din C.C.E.S. Cine eram, de fapt, eu? Sincer, adevărul era unul singur: am fost purtat de val ca toţi cei nevinovaţi şi inconştienţi de ceea ce ar fi putut urma... Purtaţi cu toţii de mirajul unui gând ascuns cu frică (moştenirea celor peste 50 de ani de regim comunist): setea de libertate!

Faptul că la evenimentele din decembrie 1989 am fost prezent, în grupul de revoluţionari, alături de Ion Iliescu şi

Petre Roman, pentru Tudor Gheoreghe era năucitor şi tot atât de inexplicabil...

Timp de 14 ani, din 1989 şi până-n 2004, răspunsul meu ar fi fost evaziv şi interpretabil pentru toţi cei care m-ar fi întrebat. Dar în 28 iunie 2004, prin adresa nr. 7693/01 am primit de la Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (la numeroasele mele cereri, prima cerere fiind înregistrată la C.N.S.A.S. la data de 03.12. 2001), următoarea comunicare semnată de prof.univ.dr. Viorel-Mircea Nicolescu: „Vă informăm că deţinătorul de fond arhivistic provenit de la Securitate ne-a comunicat că numele domnului Pitulan Paraschiv, născut la 20.06.1911, figurează pe o fişă din care reiese că «la data de 19.10.1948 a fost arestat pentru uneltire contra ordinii sociale, iar prin sentinţa nr. 767/1949 a Tribunalului Militar Bucureşti a fost condamnat 5 ani închisoare corecţională», fără a rezulta însă şi numărul dosarului de arhivă". În ceea ce vă priveşte, după ce Serviciul Român de Informaţii a efectuat verificări în evidenţele fostelor organe de securitate, ne-a comunicat că numele dumneavoastră „figurează pe o fişă de evidenţă «În atenţia Direcţiei a III-a», dar dosarul nu s-a clasat în arhivă". Pentru ca în încheierea următoarei adrese nr. 7693/01, din data de 22 septembrie 2004 să admită: „Nu cunoaştem motivul neclasării dosarului". /.../ „în aceste condiţii în care dosarul nu a fost clasat în arhivă, instituţia noastră îşi declină orice responsabilitate şi precizează că nu are nici un dosar întocmit pe numele dumneavoastră pe care să vi-l pună la dispoziţie. Vă mulţumim pentru înţelegere". Semnat: Preşedinte, Prof. univ.dr. Viorel-Mircea Nicolescu.

Dar, să revin. La sfârşitul lunii august 1990 eram în posesia a două repartiţii de muncă: una pentru Parlamentul României şi cealaltă pentru Ministerul Afacerilor Externe... Nu m-am grăbit cu decizia dar nici nu am tărăgănat la nesfârşit în luarea unei hotărâri, aşa că am optat... Pe data de 31 august 1990 am primit legitimaţia nr. 120/16: eram

funcționar al M.A.E. şi trebuia să mă prezint la Secretarul de Stat, Adrian Dohotaru.

„Deliberandum est saepe, statuendum est semel".

(De cugetat să cugeți întruna, dar de hotărât să hotărăşti o singură dată)

Publilius Syrus, Sententiae, 132

Luni, 22 decembrie 1990: Brucan, evocând lipsa de tradiție democratică în țara noastră, cere prudență şi declară: „democrația nu va putea fi instaurată în România decât peste 20 de ani"... Replica lui Fănuş Neagu, la declarația de mai sus, consemnată în interviul publicat de Jurnalul Național la data de 29 septembrie 2008: „De fiecare dată când îl întâlneam pe Brucan, îl înjuram «nea Tache, eşti imbecil!». Asta pentru că zisese că normalizarea României se va întinde pe 20 de ani. Dumnezeu să-l ierte, îl înjuram degeaba. Ne vor trebui de patru ori douăzeci de ani ca să ne venim în fire"...

Toți oamenii îndată ce ajung la libertate, îşi dau în vileag lipsurile: cei tari excesele, cei slabi neglijența.

Johann Wolfgang Goethe

Van Gogh suferea de maladia vitalității şi energiei coloristice. /.../ Violența țâşneşte din vârful penelului, care parcă ar voi să taie, să spintece pânza. Această explozie teribilă produce o pictură cioplită, tăiată cu cuțitul; liniile par crestături în carne vie...un anume sadism, /.../ care frige.

Adrian Marino

Casa Galbenă din Arles

Pentru două luni, între 23 septembrie şi 23 decembrie 1888, Vincent Van Gogh şi Paul Gauguin au trăit şi au pictat împreună, umăr la umăr, în Casa Galbenă din Arles, în sudul Franței. Nouă săptămâni de „solidaritate" artistică, patetică şi febrilă, în care cei doi pictori s-au

confruntat cu propriile idei şi cu propriile caractere într-un dialog dramatic, având ca rezultat o cantitate extraordinară de tablouri (peste o sută).

„Atelierul Sudului" reprezintă şi astăzi unul din momentele cele mai interesante, dar şi de mare valoare din Istoria Artei, un episod care a născut legende şi a inspirat, deopotrivă, scriitorii, scenariştii şi regizorii...

Casa Galbenă a fost pictată de Van Gogh în septembrie 1888... În această „căsuță" a visat şi a sperat Van Gogh că „Atelierul Sudului" ar putea deveni primul „nucleu" al unei vaste asociații în care artiştii vor putea trăi şi vor putea lucra împreună.

Nu se poate nega faptul că personalitățile celor doi artişti erau diferite, total „opuse" (cum de fapt s-a şi demonstrat). Van Gogh era timid, cu perioade lungi sau scurte în care se lăsa cuprins de apatie sau cucerit de exuberanțe surprinzătoare. În scurtul timp al perioadei pariziene „impresioniste" el a descoperit culorile vii dar nu s-a lăsat sedus de „ideea mondenă" despre artă.

Gauguin, vesel şi sociabil, intrat târziu în pictură, suferea din cauza izolării la care era supus de pictorii parizieni care nu-l considerau la înălțimea artei lor. Gauguin nu era agreat de colegi pentru arivismul său şi, mai ales, pentru aroganța de-a se prezenta îmbrăcat extravagant, imaginându-se un personaj misterios şi exotic. În schimb, amândoi nealiniați, urmăreau cu încăpățânare un nou mod de exprimare în afara impresionismului.

La Arles, după cum am mai scris, Van Gogh dorea cu disperare crearea unei comunități de artişti uniți în aceleaşi principii stilistice şi morale. În acest proiect, Van Gogh intenționează să-l atragă şi pe Gauguin, cunoscut la Paris, şi pe care îl admira sincer pentru superbul tablou „Negresa".

Gauguin se afla în Bretagne, la Pont-Aven şi, pentru a spune adevărul, nu era atât de entuziasmat de proiectul propus dar, după lungi ezitări îl acceptă, convins şi de faptul că se găsea într-o situație financiară destul de

precară. Între cei doi artişti se naşte o relaţie unică, stranie şi destul de dramatică...

Van Gogh aşteptase neliniştit sosirea lui Gauguin şi, în cinstea evenimentului, pictase tablouri cu „floarea-soarelui" care acopereau, practic, toţi pereţii Casei Galbene...

Van Gogh şi Paul Gauguin se trezesc dis-de-dimineaţă în fiecare zi şi, fixând şevaletele în faţa „subiectelor", pictează cu înverşunare, fără să ţină cont de trecerea timpului, până în amurg, când coboară întunericul. Pânzele, fie că reprezentau peisaje din Provence, cimitirul Alyscamps, ţărani culegând viţa-de-vie sau portretele unor persoane din partea locului cum ar fi Madam Ginoux (tabloul „Arlesiana", este expus la „Galleria Nazionale d'Arte Moderna" din Roma), poştaşul Joseph Roulin şi soţia acestuia, sunt, în primul rând, valoroase documente ale căutării lor stilistice dar, mai ales, sunt mărturii ale puternicei şi diferitei lor personalităţi artistice. Astfel că Gauguin, apropiat adesea simbolismului, pictează persoane şi lucruri, reuşind efecte sugestive într-o atmosferă încântătoare. În schimb, Van Gogh, credincios idealurilor sale morale, încearcă să exprime, prin intermediul lucrurilor simple din cotidian, poezia care înfloreşte din evenimentele şi obiectele cele mai nesemnificative.

Raporturile de prietenie dintre cei doi artişti sunt destul de încordate. Pictorii se influenţează reciproc şi, de multe ori, îşi schimbă stilul de-a picta, studiindu-se şi încercând uneori nu numai să înveţe unul de la celălalt, dar să se şi copieze... Gauguin nu acceptă faptul că Van Gogh refuză să picteze din „memorie" şi nu se lasă sedus de imaginaţie. Van Gogh îi reproşează lui Gauguin (pentru care avea o admiraţie aproape mistică) faptul că reprezintă realitatea în mod abstract, „inventat". Van Gogh se declară adeptul elementului fizic, pe când prietenul său caută elementul metafizic.

Dar, un lucru este clar: atâta timp cât raportul dintre cei doi este «idilic», disputele sunt stimulatoare şi amândoi

îşi transmit energii creatoare, în ciuda opuselor concepte de viaţă şi ale diverselor interpretări în domeniul picturii.

Van Gogh este cucerit de comportamentul „viril" impus de Gauguin, amândoi frecventând cu regularitate bordelurile din Arles pentru a fi astfel protejaţi de eventualele legături sentimentale. Acest fapt este, oricum, un emoţionant document care confirmă tulburătoarea prietenie dintre cei doi pictori.

La Arles, cei doi pictori îşi propun să picteze fiecare câte un tablou, reprezentându-şi metaforic sufletele materializate sub forma unor scaune!... „Scaunul" lui Van Gogh este sărăcăcios şi sobru, confecţionat din lemn şi rafie şi pus în evidenţă de lumina curată a zilei; în schimb, „scaunul" lui Gauguin este... un fotoliu elegant, cu linii molcome, învăluit de o discretă lumină nocturnă...

Putea, oare, să dureze o asemenea tensiune emotivă suprapusă peste caracterul pasional şi bolnăvicios al lui Van Gogh? Gauguin dădea semne de nervozitate şi indiferenţă şi lăsa să se înţeleagă faptul că, mai devreme sau mai târziu, va pleca, situaţia nemaiputând fi astfel controlată, grăbind dramatica lor despărţire. Atmosfera din Casa Galbenă devine insuportabilă, certurile izbucnesc frecvent, mai ales de când picturile lui Gauguin au început să aibă succes la Paris. Van Gogh trăieşte naufragiul visului său şi simte că noile proiecte ale lui Gauguin îl exclud. Creaţiile celor doi pictori din această perioadă se remarcă printr-o orgolioasă distanţare, fiecare rupându-se brutal de lumea celuilalt. Şi aşa se ajunge la scena finală... Două zile înainte de Crăciun, în cursul unui teribil scandal, Van Gogh se pierde cu firea şi îşi atacă cu violenţă amicul, încercând să-l taie cu briciul. Gauguin scapă şi, înspăimântat, fuge... Rămas singur, disperat, Van Gogh îşi taie urechea. Cu sânge rece, înfăşoară bucata însângerată într-o pânză albă şi o oferă cadou unei prostituate, Rachel. „Păstreaz-o, îi spune, cadoul conţine ceva foarte preţios!"

Confuz, Gauguin părăseşte grăbit Arles şi cei doi mari artişti nu se vor mai revedea niciodată...

Vor continua să-şi scrie, fără a-şi mai aminti vreodată nefericita întâmplare.

Van Gogh este conştient de gravitatea bolii sale: „În mine trebuie să se fi născut o emoţie prea mare, care m-a copleşit. A fost ceva care, pur şi simplu, nu ştiu, s-a rupt în orgoliul meu”...

Pe 27 iulie 1890 Van Gogh se împuşcă în piept şi va muri pe 29 iulie 1890.

După tragicul sfârşit al prietenului său, Gauguin va pleca spre Tropice... Dar umbra lui Van Gogh îl va urmări pretutindeni. În anul 1893, Gauguin va publica câteva rânduri, încercând să se disculpe de rolul său jucat în tragedia lui Van Gogh. Rândurile produc un efect contrar şi atrag antipatia şi oprobriul public.

Chiar în acei ani, 1900-1903, prinţii români Emanuel şi Anton Bibescu, iubitori de artă şi ocrotitori ai artiştilor parisieni, mâhniţi şi şocaţi din cauză că pânzele lui Gauguin ajunseseră să fie folosite drept petice în cizmării, achiziţionează cinci tablouri ale marelui artist. Impresionat de drama pictorului, prinţul moldav Bibescu trimite urgent 750 de franci în Tahiti unde Gauguin trăia în mizerie, descurajat, ros de boală, gândind la izbăvitorul sfârşit.

Gauguin va muri în anul 1903 în insula Dominique, acolo unde nu fusese cruţat de suferinţe şi unde teribila sa boală îl măcinase continuu...

Legenda mai aminteşte că Gauguin, ca un blestem sau ca o penitenţă, nu a încetat să picteze obsedant, în taină, pentru sine, până la sfârşitul zilelor sale, tulburătoarea „floare a soarelui”...

...Şi totuşi, ce importanţă mai pot avea regretele când nu mai ai de ales?...

Pentru eternitate, Van Gogh şi Paul Gauguin, aşa cum scrie Pierre Leprohon, ”au luat moartea ca să se ducă într-o stea”...

„Iertarea este cel mai de preţ dar al lui Dumnezeu”.

Monica Lovinescu despre Paul Goma: „/.../ cât priveşte pe români, îi înjură pe toţi, dar îi iubeşte pe toţi şi e mereu gata să le sară întru ajutor”.

În 1931, Lucreţiu Pătrăşcanu devenea primul deputat comunist în Parlamentul României, ales pe listele Blocului Muncitoresc Ţărănesc.

În casa lui Emil Ghilezan, din strada Ion Ghica nr. 4, au avut loc discuţiile cu Lucreţiu Pătrăşcanu privind atitudinea pe care forţele politice din România trebuiau s-o adopte pentru deznodământul de la 23 august 1944.

Emil Ghilezan*, membru marcant al P.N.Ţ., secretar de stat în Guvernul Petru Groza, părăseşte România cu ajutorul americanilor. Nu agreează „atmosfera” americană şi se refugiază la Roma, unde eu am avut onoarea să-l vizitez imediat după 1989. Tulburător de calm, discret, elegant, niciodată prudent în exprimarea părerilor şi a ideilor politice, sincer şi clar, lăsa interlocutorilor posibilitatea de-a „gusta” fraza, iar aceştia trebuiau să fie foarte atenţi la previziunile politice pe care Ghilezan le „strecura”... Întreba puţin şi nu dialoga cu „orişicine”...

Se pare că imediat după evenimentele din decembrie

* Adevărul este că Emil Ghilezan reuşise o trecere clandestină prin Ungaria, cu ajutorul filierei lui Silviu Crăciunaş. Acest Silviu Crăciunaş era un fost legionar care, după august 1944 intrase în P.N.Ţ. şi reuşise să candideze ca deputat la alegerile din 1946. În 1949 fuge, la rândul său, în Occident, unde propune americanilor strategii şi planuri de acţiune împotriva regimului de la Bucureşti. Fără niciun motiv, americanii îl vor abandona şi, după mai multe peripeţii, Crăciunaş se stabileşte în Marea Britanie unde îşi va publica memoriile într-o carte tradusă în mai multe limbi.

Răspunsul la refuzul americanilor îl vom afla abia în anul 2002 din „Dosarele istoriei”, unde se afirmă că Silviu Crăciunaş a fost agent al Securităţii încă din anii 1947-1948, când acesta a organizat o reţea de trecere frauduloasă prin Ungaria spre Occident. Filieră prin care au reuşit să evadeze şi personalităţi din P.N.Ţ. ca Romulus Boilă, nepotul lui Iuliu Maniu, Virgil Veniamin, secretar general adjunct al P.N.Ţ., Emil Ghilezan, avocat, om politic ţărănist, ultimul supravieţuitor din cei 33 de deputaţi aleşi ai opoziţiei P.N.Ţ. şi P.N.L. în parlamentul rezultat prin marea fraudă electorală din 1946.

1989 Corneliu Coposu, înainte de a lua decizia pentru a fi în fruntea P.N.Ț.C.D., a mers la Roma, a discutat cu Emil Ghilezan şi acesta şi-a dat acordul. Astfel Corneliu Coposu a devenit preşedintele P.N.Ț.C.D.-ului... La alegerile din 1996, Emil Ghilezan declara: „/.../ sincer să fiu nu ştiu cum ar fi mai bine pentru P.N.Ț.C.D.: să piardă sau să câştige alegerile?"

Generalul Dan Voinea a arătat că statistica victimelor din decembrie 1989 scoate în evidență caracterul de diversiune de după 22 decembrie 1989:

- 162 decedați, înainte de 22 dec., iar după: 942;
- 1.107 răniți, înainte de 22 dec., în timp ce după această dată: 2.245.

Magistratul militar a apreciat că aceste acțiuni diversioniste au fost declanşate în mai multe oraşe, după acelaşi tipic, iar centrul de comandă, format din Guşe, Vlad, Pârcălăbescu, Popovici, s-a aflat la Bucureşti în clădirea Comitetului Central al P.C.R. Acest grup, conform lui Dan Voinea, se subordona unui grup de comandă politic, aflat în sediul M.A.N., din care nu lipseau Ion Iliescu şi generalul Victor Stănculescu...

Următoarele date sunt acum confirmate:

– înainte de fuga soților Ceauşescu, în 22 decembrie 1989, au fost omorâte în întreaga România, 162 de persoane (majoritatea de către armată);

– după dispariția soților Ceauşescu din Bucureşti, au murit 942 de oameni, majoritatea fiind ucişi de terorişti misterioşi;

– nu a fost capturat, până în acest moment, nici măcar un singur terorist;

– doi generali, care poartă responsabilitatea pentru reprimarea sângeroasă a revoltei din Timişoara în zilele de 17 şi 18 dec. 1989, soldată cu aproape 100 de victime, au fost membri ai primului guvern format după revoluție (Stănculescu – ministru al Apărării, Chițac – ministru de Interne)...

În 1989 s-a acționat (N.B.! armata) în condițiile acelui gen de regim în care nu se puneau întrebări ci se dădeau ordine ce trebuiau executate... S-a crezut că, dacă ordinele vin de la Milea, sunt corecte. Din nefericire, pentru că el, practic, pierduse conducerea strategică şi nu mai înțelegea ce are de făcut... ordinele veneau de la... Ilie Ceauşescu.

Constantin Degeratu, Jurnalul Național, 2005

Lumea trebuie privită pe dos pentru a o vedea aşa cum este cu adevărat. Când îl vezi pe unul fălindu-se că-i înțelept, fii sigur că e un prost; socoteşte-l pe bogat sărac de adevăratele bunuri; cel care face pe surdul aude mai bine decât toți; limbutul nu spune nimic; cine vorbeşte de rău marfa, moare după ea; cine face pe nătângul ştie cel mai mult; cel mai învățat e de obicei cel mai nepriceput; cine te mângâie pe cap, acela ți-l va sparge; cine îşi cere iertare greşeşte mai departe... cine te face să plângi, acela te iubeşte cu adevărat, şi... ce vrei să pari, asta eşti mai puțin.

Culese din folclorul românesc

În legătură cu evenimentele din decembrie 1989, fostul premier Victor Ciorbea a declarat că structurile vizate mai degrabă l-au dezinformat, decât să-l informeze, în ceea ce priveşte adevărul despre revoluție. Ciorbea mai vorbeşte încă de lipsa de voință politică a puterilor de după 1989, considerând că paşii făcuți până în prezent sunt „demersuri ale parchetului şi încercări timide ale unor instanțe". El a mai spus că toate încercările sale ca premier de a crea climatul favorabil aflării adevărului s-au lovit de inerția structurilor serviciilor secrete.

E în zadar să vorbeşti celui ce nu vrea să te asculte.

Mihai Eminescu

Declarație şocantă a fostului ministru al Afacerilor Externe, Ştefan Andrei, din perioada comunistă: „România

avea în 1990 două miliarde trei sute milioane de dolari în băncile din Elveția... Guvernul României a delegat pe sora lui Ion Caramitru, în calitate de avocat, să meargă în Elveția să recupereze această sumă... Ce s-a întâmplat mai departe, nu ştiu”...

„Voi acționa mai târziu”. Dar acest „mai târziu” al lui Pierre Bezuhov nu va fi niciodată...

Lev Tolstoi, *Război şi Pace*

...La Adrian Dohotaru aveam să fiu primit târziu, după săptămâni de zile şi după multe peripeții. În minister domnea o forfotă aparentă. Imediat ce intram într-un birou, toată lumea îşi ocupa strategic scaunele. Era un efect firesc al faptului că acolo nici un intrus, adică nici un nou venit, nu putea avea vreo şansă de-a rămâne...

Nou angajat, eram plimbat cu amabilitate de la un birou la altul. Completam chestionare şi cereri, se puneau rezoluții, apoi eram poftit afară unde aşteptam, uitat pe holurile ministerului, până la încheierea programului. Am „beneficiat” de propuneri care mă recomandau să plec la Havana, Caracas, Rabat etc... De fiecare dată însă, la propunerea aprobată, pleca altă persoană, iar când, târziu, eram informat de schimbare, nu se mai putea face nimic şi eu trebuia să completez, răbdător, alte şi alte formulare pentru alt loc.

Misterul aveam să-l dezleg la întâlnirea cu Nicolae Vladimir, un înalt funcționar din vechea gardă, care răspundea în continuare, ca specialist, de „rotirea cadrelor pentru plecarea în exterior”...

Condus de Alexandru Primejdie de la Biroul de Cadre, cum am intrat în birou, secretarul de stat Nicolae Vladimir s-a dezlănțuit: „Ce dracu, mă, nenorociților, nu vă mai săturați?... Îl plimbați pe amărâtul ăsta ca pe un milog... Bă, dacă nu erau ăştia cu revoluția lor, azi nu mai pupați voi Ministerul de Externe! Nici la Ciorogârla nu mai...”

În fine, Nicolae Vladimir s-a calmat brusc şi m-a privit cu simpatie amară: „Bă, băiatul ăsta a fost lângă dl. Roman (Petre Roman era prim ministru) aşa că de ce să nu plece şi el?" Scurtă pauză şi întrebarea: „Îl cunoaşteţi pe domnul Petre Roman?" Nici nu am timp să răspund că Vladimir, surâzând, decide diplomatic: „Da! să plece şi el... La... Madrid, e bine?" Punct. Apoi se retrage la birou. Noi ieşim pe coridor, mergem liniştiţi. Nenea Sandu Primejdie, în tot acest timp, nu scoate nici un cuvânt, mă priveşte doar din când în când cu coada ochiului... Sunt invitat în birou, completez din nou formulare şi înţeleg că ceva s-a schimbat în comportamentul funcţionarilor de la cadre.

Am înţeles puţin mai târziu, că se schimbase tactica şi nicidecum... mentalitatea. Probabil că duşul rece oferit de Nicolae Vladimir trebuia să primească şi replica cuvenită. Şi pentru aceasta am fost ales eu.

În aşteptarea rezoluţiei, am fost postat în hol, la o masă imensă şi pe un scaun în trei picioare. Era noul meu loc de muncă şi de pregătire pentru noua „misiune"... Ascultător, veneam primul şi plecam ultimul de la program. Mulţumit, „lucram" mult şi cu spor, citeam şi reciteam cu nesaţ toate cărţile pe care le căram în geantă, recuperând astfel tot ceea ce îmi scăpase în ultimele luni, prins în vâltoarea evenimentelor care au urmat lui decembrie '89.

Prezenţa mea acolo nu putea trece neobservată, era un fapt totuşi inedit ca un funcţionar din Minister să lucreze pe coridor. Şi atunci, amabil, un nou funcţionar de la Cadre (am aflat mai târziu numele: Constantin Nia), mi-a recomandat: „Mergi mata şi lucrează acasă, pentru că în birouri, ai văzut, nu sunt locuri, şi vino peste trei zile, când se vor aranja lucrurile şi... gata, aşa este bine!" De bună credinţă, i-am urmat sfatul şi am dat ascultare deciziei Biroului de Cadre...

Când am revenit, conştiincios, la Minister mă aşteptau surprize deosebite. La Cadre, Săndel Primejdie era deja departe; sărăcuţul, obligat de împrejurări, plecase urgent

în misiune la post, în străinătate. Nenea Costel Nia, mieros şi totodată grav, mă conduce la directorul Gheorghe Tamaş. Aştept liniştit în anticameră (cam două-trei ore, până se potolesc intrările şi ieşirile funcţionarilor grăbiţi cu rezolvarea hârtiilor) şi, într-un târziu, intru la director. Intru eu şi iese de acolo Nia. Directorul Gheorghe Tamaş, răsturnat în fotoliu, se odihnea sfârşit după iureşul deciziilor şi al hârtiilor semnate. Îşi revine rapid, ridică privirea, se întunecă şi, din senin, se dezlănţuie: „Ce, mă, aţi ajuns voi, neica nimeni, să vă credeţi buricul pământului?... Revoluţia lu' peşte prăjit! Şi tu, unde dracu' te trezeşti? Ai şansa să fii angajat la Ministerul Afacerilor Externe! Păi dacă era Ceauşescu, nici în vis nu puteai să-ţi imaginezi... Şi tu îţi permiţi să nici nu vii la servici?... Lipseşti de la program ca un derbedeu! Primeşti „memo" pentru a pleca în străinătăţuri... Havana, Caracas... auzi, Madrid!... şi tu nici măcar nu catadicseşti să treci pe la Minister!"

Consternat, mă pierd şi nu pot nici să deschid gura, vreau să mă apăr şi, brusc, abia acum înţeleg jocul funcţionarilor care s-au folosit de documentele mele; dar ceea ce mă înspăimântă este faptul că aceşti oameni, fără niciun regret şi fără nicio remuşcare, îmi compromiteau, într-o clipă, toată truda mea de peste 25 de ani de muncitor cu cartea...

„Şi, într-adevăr, cine eşti? Ce încredere să avem în tine? Iată, de la Cadre sunt informat, nu ai fost nici membru de partid (P.C.R.)... Deci nu ai fost verificat niciodată serios. De unde să ştiu eu că nu eşti un... delincvent?... Şi ai mai participat şi la Revoluţie cu toţi, cu toţi ăia!"

Profit de „respiro" şi, calm (nici azi nu ştiu cum am reuşit să mă concentrez în acele clipe), îi evoc câteva momente din propria biografie: activasem în tinereţe la Teatrul Mic şi, în spectacolul regizorului Radu Penciulescu, „Ocolul pământului în 80 de zile", avusesem şansa s-o cunosc pe Doina Tamaş (soţia directorului din faţa mea) care juca în aceeaşi piesă; colaborasem la presa sportivă şi

lucrasem la ziarul „Sportul popular” (redactor şef, Mircea Costea şi adjunct, Radu Urziceanu) şi mai aveam în spate o muncă de bibliotecar de peste 25 de ani... Cât despre participarea mea la evenimentele din Decembrie ’89, nu era încă timpul să discutăm!...

S-a liniştit, m-a privit cu înţelegere şi am înţeles din ochi că, pur şi simplu, îi era milă de mine. Ca pentru sine, a murmurat: „Bine!” şi m-a expediat afară din birou. Tot ceea ce a făcut mai apoi pentru mine, după „lucrăturile” de la Serviciul de Cadre nu a fost deloc un lucru uşor, înţelegând că s-a opus acelora şi până la urmă a reuşit şi nu mi-a desfăcut contractul de muncă. Directorul Gheorghe Tamaş a mai rămas în funcţie mult timp la Externe; era un profesionist, un bun cunoscător al problemelor din ambasade, dar eu nu l-am mai revăzut niciodată...

...Când m-am întâlnit cu Cora, Directorul administrativ al Sălii Parlamentului (colegul meu de la C.P.U.N.) şi i-am povestit tărăşenia, aceasta a zâmbit şi mi-a spus: „E abia începutul, te bagă ăştia la ruleta rusească de nu te vezi!... Sunt geambaşi, nu vei pleca niciodată, mai bine renunţă şi vino la Parlament să lucrăm împreună”.

Jocul „ruleta rusească” a apărut în secolul al XIX-lea, la scurt timp după ce s-a inventat revolverul, şi a fost practicat de tinerii curajoşi din Sankt Petersburg. El consta în a introduce un glonţ adevărat în butoiaşul revolverului, a-l învârti cu mâna, a pune ţeava la tâmplă şi a apăsa pe trăgaci. Astfel, tânărul avea o şansă din şase de a muri sau cinci de a rămâne în viaţă (după cum vă convine!)...

1990. Paul Goma: „Ce este cu povestea asta că nefericirea ne vine din afară? Ei, uite că nu totdeauna ne vine din afară. Ne mai vine şi de la noi”.

De la constituire, 8 mai 1921, şi până în 1989, în fruntea Partidului Comunist Român s-au perindat:

1922-1924, Gheorghe Cristescu-Plăpumaru – român

1924-1928, Bădulescu (Elek Koblos) – ungur

1928-1932, Vitali Iakovelevici Holostenco – ucrainean

1932-1936, Alexander Danieliuk – polonez

1936-1940, Boris Stefanov – bulgar

1940-1944, Ştefan Foriş – secui

1944-1965, Gheorghe Gheorghiu-Dej – român

1965-1989, Nicolae Ceauşescu – român

„Uite, dragă Ioane, dumneata pleci de-acasă cu soția dumitale şi cu fetița şi-ți laşi casa singură. Eu intru în casa dumitale, forțez uşile, fur tot ceea ce se află în casă, absolut tot, nu las nicio ceapă, nu las niciun cartof în casă, nici covoare, nici mobile, tot ce ai dumneata în casă, tot, tot, tot. Când vii acasă, găseşti casa pustie. Ei, şi pe urmă, ca să arăt că nu sunt tâlhar şi nici ultimul dintre oameni, a doua zi te invit la o cafea şi-ți ofer o cafea... Cam asta a făcut Gorbaciov. A admis ca el, Brodski, stabilit în S.U.A., să ia Premiul Nobel în 1987 şi să fie publicat cu câteva poezii. Într-adevăr, situația este cu totul alta. Altă viață. Să tot trăieşti! Cum să nu trăieşti şi cum să nu fii admiratorul profund şi sincer al unui asemenea om! Publică în ziare o poezie de un poet rus care a primit Premiul Nobel. Ei, nu-l mai exilezi, cum a făcut cu Pasternak, şi nu-l mai dai afară din țară, cum a făcut cu Soljenițân... E adevărat, e un progres. Vorba lui Brătescu-Voineşti la sfârşitul poveştii lui Niculăiță Minciună: „nu-l mai răstigneşti, îl laşi să se sinucidă”... Uite, aşa închei. Ăsta-i răspunsul meu! (...) Am făcut mari progrese, nu-i mai răstignim pe oamenii cumsecade, îi punem să se sinucidă. Le publicăm o poezie. Ah, ce frumos!”

Nicolae Steinhardt (1912-1989) – fragment din „Primejdia mărturisirii”

Miercuri, 30 septembrie 1991: cade Guvernul Petre Roman*. La 6 octombrie 1991, preşedintele Iliescu îl numeşte ca prim-ministru al României pe Teodor Stolojan.

Ecclesiastul

Cap. I – 4/7:
„O generație se duce, o generație vine
şi pământul rămâne în veac”...

„Fluviile toate curg în mare
şi marea nu se umple;
fluvii se-ntorc de unde-au izvorât,
ca de acolo să purceadă iarăşi.”

Cap. II – 9/18

... „şi m-am umplut de slavă
şi i-am întrecut pe toți cei de dinaintea mea
în Ierusalim;
dar şi înțelepciunea cu mine a fost”.

„Şi am urât toată osteneala
cu care m-am ostenit eu sub soare
fiindcă o las omului care va veni după mine”.

Cap. III –15/20

„Ceea ce a fost, iată, este;
ceea ce va fi, iată, a fost”...

„Toate se duc în acelaşi loc;
toate din țărână s-au făcut
şi toate în țărână se vor întoarce”.

Cap. IX –11

„M-am întors şi am văzut sub soare
că întrecerea-n alergare nu le este (hărăzită) celor

* Într-o declarație dată la postul de televiziune B1, în anul 2010 (!), Sergiu Nicolaescu a dezvăluit că: „propunerea pentru postul de prim-ministru, în noul guvern democrat (după evenimentele din decembrie 1989), a lui Petre Roman, a fost impusă de Silviu Brucan. Ion Iliescu nu a avut niciun amestec în această alegere”...

sprinteni,
nici celor puternici bătălia,
nici înțelepților pâinea,
nici celor mintoşi bogăția,
nici cărturarilor bunăvoința,
căci timpul şi neputința pe toți îi vor întâmpina".

Cap. X –19

„Pâinea se face pentru a râde,
vinul îi veseleşte pe cei vii,
dar de bani ascultă totul".

Versete din Biblie sau Sfânta Scriptură. Versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhepiscopul Clujului.

Icoanele sunt Biblia neştiutorilor de carte.

Sfântul Apostol[*] Pavel a fost martirizat la 29 iunie în anul 67 d.Hr. pe locul unde azi, la Roma, se află abația „delle Tre Fontane" aparținând Ordinului „Cisterciensi riformati di Nostra Signora de la Trappe.[**]

[*] Apostol

Iisus – Mesia = „Hristos" (traducerea greacă a cuvântului ebraic „cel care, prin miruirea Duhului") este Apostolul prin excelență: „Frați sfinți, părtaşi ai unei chemări cereşti, luați aminte la Apostolul şi Arhiereul mărturisirii noastre, la Iisus Hristos" (Epistola Sf. Apostol Pavel către Evrei, III, 1).

Slujbele Apostolilor: „Aşa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos şi iconomi ai tainelor lui Dumnezeu. Or, ceea ce se caută mai mult la iconomi e ca fiecare să fie găsit credincios. Pentru mine însă prea puțin înseamnă că sunt judecat de voi sau de vreo judecată omenească; de altfel, nici eu însumi nu mă judec; că nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu prin aceasta m'am îndreptățit; Cel ce mă judecă pe mine este Domnul. Aşadar, nu judecați ceva înainte de vreme, înainte de a veni Domnul" (Epistola Sf. Apostol Pavel. Întâia către Corinteni, IV, 1-5).

[**] Trappisti = Trapişti. Cisterciensi reformați ai Sfintei Fecioare Maria de la Trappe. Trappisti – cuvânt de origine franceză prin care sunt numiți călugării aparținând ordinului religios „cisterciensi reformati" din Mânăstirea Soligny-la-Trappe (Normandia).

Pavel, la origini evreu, pe numele său Saul în ebraică, fariseu (adversar al creştinismului până la convertirea sa), bun cunoscător al limbii greceşti, aparţinea, prin familia sa, unei elite (seminţia lui Beniamin), cea a cetăţenilor romani. Studiază la şcoala marelui învăţat Gamaliel, devenind zelos păzitor al legii şi aprig prigonitor al creştinilor. În călătoriile sale, în comunităţile nazarinene, Saul executa josnica misiune de spion sau de agent provocator... Participă chiar la uciderea diaconului Ştefan (protomartir – primul martir creştin al bisericii şi unul dintre cei şapte diaconi hirotonisiţi de Apostoli în Biserica din Ierusalim), păzind hainele ucigaşilor. Pe când mergea spre Damasc, în urmărirea creştinilor „să-i aducă legaţi la Ierusalim", primeşte un mesaj premonitoriu: "/.../deodată o lumină din cer a strălucit împrejurul lui. Şi, căzând el la pământ, a auzit un glas zicându-i: Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti? Iar el a zis: „Cine eşti, Doamne? Şi glasul i-a zis: „Eu sunt Iisus, Cel pe care tu îl prigoneşti. /.../ Şi el, tremurând şi înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voieşti să fac? Iar Domnul i-a zis: „Ridică-te, întră în cetate şi ţi se va spune ce trebuie să faci."/.../ (Faptele Apostolilor, IX, 3/4/5/7/6). Este posibil ca Saul să nu se fi îndreptat

Nobilul Armand-Jean Le Bouthillier de Rancé (1626-1700) nu împlinise încă 35 de ani când îşi abandonează modul de viaţă monden şi îmbracă rasa călugărească. În anul 1664 devine stareţ la Trappe şi introduce în disciplina monahală „severa riforma", care va sta la baza regulilor ordinului călugăresc catolic din mânăstirea Saint-Nicolas-les-Citeaux ale viitorilor „ciscerciensi reformati": rugăciunea, tăcerea, contemplarea, asceza şi munca fizică (comunitatea întreţinându-se din resurse proprii).

În anul 1892 cele trei congregaţii reformate: Soligny-la-Trappe, Sept-Fons şi Westmalle au constituit Cistcerciensi reformati di Nostra Signora de la Trappe (ordin autonom cu stareţ general propriu). Constituirea ordinului, la 1894, a fost aprobată de Papa Pio al XI-lea abia în anul 1925 după Concilio Vaticano II.

„Ordine Cistcerciensi della stretta osservanza" – „le Trappiste" sau „trappistine" (Ordinul trapist al călugăriţelor cisterciense) a fost fondat de Le Bouthillier de Rancé în anul 1689, în cadrul mânăstirii La Sainte Volonté-de-Dieu.

Azi trapiştii sunt prezenţi în numeroase ţări şi au aproape 85 de mânăstiri de călugări şi 50 de mânăstiri de călugăriţe.

către Damasc, după cum susține prof. Eisenman, ci către mănăstirea de la Qumran, deoarece comunitatea de aici se referea la acel loc ca la „pământul Damascului".

Episcopul Damascului, Anania, îl botează în anul 34-35 d.Hr. şi îi schimbă numele din Saul (Furtună) în Pavel (liniște, odihnă). „Și /.../ Anania /.../ a zis: Frate Saul, Domnul Iisus, Cel Care ți S'a artat pe calea pe care veneai, m'a trimis ca să-ți recapeți vederea şi să te umpli de Duh Sfânt" /.../ şi-a recăpătat vederea şi, sculându-se, a fost botezat." (Faptele Apostolilor, IX, 17/18).

După convertire, se retrage trei ani în deşertul Arabiei, apoi revine în anul 37 d.Hr. la Damasc de unde va porni să predice în lume: Cipru, Antiohia Pisidei, Macedonia, Grecia, Corint, Atena, Tesalonic, Efes, Milet, Ierusalim şi Italia. Va fi arestat la Roma dar nefiind un deținut de drept comun ci ceea ce se cheamă astăzi un prizonier de conştiință (în plus era şi cetățean roman), Pavel va beneficia de privilegiul roman numit „custodia militaris" de-a locui, sub pază, într-o casă particulară. Potrivit regulamentului, brațul drept al prizonierului era legat cu un lanț de brațul stâng al paznicului.

În scrierile Sfântului Ioan Hrisostom, Sf. Apostol Pavel se bucură de o cinstire deosebită: Sf. Pavel, scrie Ioan Gură de Aur, „este vasul ales, templul lui Dumnezeu, gura lui Hristos, lira Duhului, dascălul universului, cel care a cutreierat pământul şi marea, cel care a frânt ghimpii păcatelor, cel care a fost mai bogat decât împărații, cel care s'a arătat mai puternic decât bogații, cel mai tare decât ostaşii, mai înțelept decât filosofii, fiindcă în toate acțiunile pe care le-a săvârşit, cu fapta ori cu vorba, el a fost neîncetat călăuzit de Duhul Sfânt. Sf. Apostol Pavel a predicat şi a scris numai ceea ce Dumnezeu i-a poruncit" (Omil. VI). Cuvintele Sf. Apostol Pavel sunt socotite de Sf. Hrisostom „legi dumnezeieşti", „poruncile lui Hristos", deoarece apostolul „nu propovăduieşte pe cele ale sale, ci pe cele pe care le porunceşte cel ce l-a trimis". Prin gura lui Pavel a vorbit Mântuitorul Iisus Hristos astfel „că

numai glasul este al apostolului, iar ideia şi învăţătura sunt ale Mântuitorului, care glăsuieşte dinlăuntrul lui" (Omil. XXX). Se înţelege astfel cum din scrierile Sf. Apostol Pavel au putut „să izvorească învăţături mai înalte decât cerurile, pe care nici îngerii nu le-au cunoscut mai înainte ca el să le fi vestit" (Coment. Galat.)

Cele 14 Epistole din Noul Testament, dintre care ultima, scrisă în anul 66 d.Hr. la Roma şi considerată testamentul său spiritual, îl impun ca pe cel mai mare teolog al creştinismului, supranumit „Apostolul Neamurilor": „Fiindcă aşa ne-a poruncit nouă Domnul: Te-am pus spre lumină neamurilor, ca să fii spre mântuire până la marginea pământului".

Pavel va muri ca martir. Decapitat în anul 67 d.Hr. la „Tre Fontane", va fi înmormântat pe locul unde astăzi se află „bazilica San Paulo fuori la mura" (biserica Sfântul Pavel din afara zidurilor). Legenda arată că, după execuţie, capul Sfântului ar fi căzut atingând pământul de trei ori... De fiecare dată din pământul însângerat ieşea la suprafaţă apa proaspătă şi limpede a celor trei izvoare care au dat locului numele sacru de Aqua Salviae (Apele Izbăvirii). Mai târziu locul şi-a schimbat denumirea fiind rebotezat „terra delle Tre Fontane" (pământul celor trei izvoare). Cu timpul izvoarele au secat iar de la jumătatea secolului al XIX-lea călugării trapişti au plantat, pe terenul infestat de malarie, numeroşi arbuşti de eucalipt consideraţi, în acele disperate vremuri, o adevărată salvare în lupta cu viruşii necruţătoarei boli. Din ei călugării trapişti reuşesc să extragă o excelentă şi binefăcătoare licoare dătătoare de sănătate.

Mircea Vulcănescu, crunt destin...

Mircea Vulcănescu se naşte la 3 martie 1904, la Bucureşti. Urmează cursurile Facultăţii de Filosofie şi Litere cât şi Facultatea de Drept pe care le absolvă în 1925. În acelaşi an pleacă la Paris urmând să-şi desăvârşească studiile în drept şi sociologie. Nu reuşeşte să le finalizeze însă. Întors în ţară ocupă funcţii importante în administraţie

iar la 27 ianuarie 1941 este numit subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe unde va rămâne până la data de 23 august 1944. Imediat după această dată este arestat ca membru al guvernului antonescian şi declarat „criminal de război". În ziua de 8 octombrie 1946 Tribunalul Militar îl condamnă la 8 ani de temniță grea. Din închisoarea Aiud este transferat la sălbatica zarcă unde suportă cele mai grele torturi şi izolări. În celula de exterminare de ¼ m, deținutul doarme direct pe betonul ud şi cu geamul spart pe timpul iernii. La una dintre izolările de la Zarca, Mircea Vulcănescu, într-o noapte geroasă, se culcă direct pe cimentul înghețat şi aşază deasupra sa trupul unui tânăr deținut bolnav, aruncat aproape mort în celula sa. Reuşeşte să-i salveze viața dar Mircea Vulcănescu se va îmbolnăvi grav de plămâni şi, la 28 octombrie 1952, se sfârşeşte din viață. Avea numai 48 de ani.

„Voi sunteți sarea pământului,
Voi sunteți lumina lumii
Ați luminat cu jertfe sfinte
Pământul până-n temelii,
Căci arde țara de morminte
Cum arde cerul de făclii".

Radu Gyr

Filosoful Mircea Vulcănescu a lăsat posterității cel mai tulburător testament, conform concepției sale creştin-ortodoxe: „Să nu ne răzbunați!"...

Ca să poți ierta, trebuie mai întâi să ți se ceară iertare.

Un alt destin, Petre Țuțea, aceeaşi soartă: /.../„M-a întrebat un anchetator: De ce ai vorbit împotriva noastră, dom'le? – N-am vorbit, dom'le. Cum n-ai vorbit? – Păi împotriva voastră (a comuniştilor – *n.a.*) vorbeşte tot poporul român. Ce să mai adaug eu? Şi mi-au dat 20 de ani muncă silnică fără motive. Mi s-a prezentat sentința

de condamnare ca să fac recurs. La cine să fac recurs, la Dumnezeu?! /.../

Treisprezece ani de închisoare... Aveam doar o hăinuță de puşcăriaş. Ne dădeau o zeamă chioară şi mămăligă friptă. M-au bătut... M-au arestat acasă. Nici nu țin minte anul... Când m-au anchetat am leşinat din bătaie. Iacătă că n-am murit! Am stat la Interne trei ani. Am fost după aceea la Jilava, la Ocnele Mari şi pe urmă la Aiud. Eu mă mir cum mai sunt aici. De multe ori îmi doream să mor. Am avut mereu laşitatea de-a nu avea curajul să mă sinucid. Din motive religioase... Treisprezece ani! Nu pot să povestesc tot ce-am suferit pentru că nu pot să ofensez poporul român spunându-i că în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruozități."

...După alegerile din 20 mai 1990, Petre Țuțea scrie următoarele: „Un tâmpit mai mare ca mine nu există. Să faci treisprezece ani pentru un popor de idioți! De asta numai eu am fost în stare"...

Noi, românii, nu avem nevoie de duşmani, pentru că ne omorâm între noi eficient şi fără scrupule.

Din străvechi „racconti" (povestiri) şi „testimoni" (mărturii), ajunse până în zilele noastre, există informația că Ioan Evanghelistul, conducătorul comunității din Effes* şi discipolul favorit al lui Hristos, vine arestat şi purtat la Roma în piața „di porta Lata", dinaintea templului zeiței Diana, din ordinul împăratului Domiziano**, care, se mai

* Effes = Ephesos, vechi oraş din Asia Mică, întemeiat în sec. al XI-lea î.Hr. de coloniştii greci (ionieni) care va fi, în timp, un înfloritor centru comercial şi cultural al antichității greco-romane. Vestigii importante, mărturii ale impunătoarei culturi din epoca elenistică şi romană se mai pot admira şi astăzi: teatrul, agora (piața publică), forumul (tribunalul), biblioteca lui Celsus cât şi ruinele unor biserici bizantine.

** Domiziano (Titus Flavius Domitianus), împărat roman între anii 81-96 d.Hr. Fiul lui Vespasian. Sprijinindu-se pe armată şi pe administrație, a întărit autoritatea imperială, intrând în conflict cu

spune, ar fi vrut şi chiar a asistat „alla morte del mago cristiano", acuzat de vrăjitorie.

Evanghelistului Ioan, un bătrân cu plete albe, care număra aproape 80 de ani, i se pregătea o moarte înfiorătoare (trebuia să fie aruncat de viu într-un cazan cu ulei încins). La apariția Sfântului, lumea adunată ciopor s-a cutremurat. În fața lor se prezenta un bătrân legat în lanțuri, cu privirea senină, blândă, asistând tăcut, cu îngăduință şi milă, la necugetații săi judecători, impunând din prima clipă, tuturor celor de față, respect şi admirație. Din teama de vrăjitorie sau farmece, i s-au tăiat frumoasele plete şi, dezbrăcat de veşminte, a fost aruncat în cazanul cu uleiul încins de limbile focului... Dar, după o bună bucată de timp, când Apostolul a fost scos din infernul focului, spre surprinderea tuturor, era viu şi nevătămat. Sfântul Ioan nu suferise nici măcar o mică arsură. Era în luna mai a anului 92 d.Hr., în timpul pontificatului Papei Clemente I-ul... (episodul este confirmat de istoricul Tertulian).

Mulțimea de oameni, înspăimântată şi mută, venită să asiste la martiriu, cuprinsă de panică şi cotropită de prejudecăți, nefiind capabilă să înțeleagă şi să descifreze miracolul creştin, decide totuşi ca „vrăjitorul" să fie lăsat liber şi să plece imediat din Cetatea Eternă.

Astfel, Ioan părăseşte Roma fiind exilat la Padmos, în insulele Sporadi unde, în timp, scrie opera sa fundamentală,

aristocrația senatorială şi a fost asasinat cu brutalitate în urma unui complot la care a participat propria lui soție, Domnitia Longina. Soldat devotat imperiului, a purtat războaie cu dacii (87-89 d.Hr.), sarmații, quazii şi marcomanii, soldate cu victorii.

În interiorul imperiului, romanizarea progresează şi domneşte aparent pacea, deoarece la granițe barbarii abia aşteptau, amenințător, să atace. Dar tot mai dificil era şi faptul că trebuia luată atitudine, cât mai urgent, față de religiile venite din străinătate.

Din păcate, politica lui Domițian a eşuat... A eşuat pentru că în timpul domniei sale, el a transformat principatul (desemnează regimul celui dintâi ocupant: formă de guvernare personală inaugurată de Augusto în anul 27 î.Hr.) într-un instrument al terorii, şi pentru că, totodată, nu a ştiut să gestioneze fenomenul religios, persecutând crunt pe creştini şi interzicându-le ritualurile.

Apocalips. Apocalipsa este cartea simbolică şi mistică a Noului Testament care conţine revelaţiile Sfântului Ioan Evanghelistul exilat în insula Padmos din Grecia. Ea prezintă, în religia creştină, o viziune a sfârşitului lumii.

Evanghelistul Ioan va intra în adormire pe vremea împăratului Traian*, la apropierea vârstei de 100 de ani, în oraşul Effes în care se întorsese după moartea împăratului păgân Domiziano.

Pe locul unde, la anul 92 d.Hr., Ioan a suportat martiriul, s-a înălţat o micuţă capelă substituită, mult mai târziu, pe la 1509, unei structuri octogonale renascentiste denumită „Oratorio di San „Giovanni in Olio" (Paraclisul

* Traian (Marcus Ulpius Traianus), împărat roman între anii 98-117 d.Hr., fiul adoptiv al lui Nerva şi asociatul acestuia la domnie încă din anul 97 d.Hr. A fost primul împărat de origine neitalică (era spaniol). Organizator energic al vieţii militare şi civile a imperiului a învins în două campanii militare (101-102 d.Hr. şi 105-106 d.Hr.) pe daci şi a transformat cea mai mare parte a Daciei în provincie romană, colonizând-o cu elemente romane şi romanizate. În amintirea victoriilor sale s-au construit, la Adamclisi, în anul 109 d.Hr., monumentul „Tropaeum Traiani" şi la Roma, în anul 113 d.Hr., „Colonna Traiana" (ridicată de Senatul şi cetăţenii Romei), opera celebrului arhitect de origine greacă Apolodor din Damasc. Perimetrul de la baza Columnei, pe cele două laturi, era dominat de construcţia celor două biblioteci (latină şi greacă), de grandioasa Basilica Ulpia cu cinci nave şi de monumentala „esedra dei mercati Traianei". „Mercati Traianei" a fost primul centru comercial din lume construit tot de Apolodor. Măsura în lungime 200 de metri, avea cinci etaje şi număra peste 150 de magazine... În vârful Columnei, măsurând 42 de m înălţime, trona statuia în bronz aurit a Cezarului, iar jos, la temelie, într-o capelă funerară, după moartea sa (bolnav, se stinge din viaţă în Cicilia, la vârsta de 64 de ani), împăratul Adrian a depus urna de aur cu cenuşa neînfricatului suveran „Divo Traianei". Cuceritor al Armeniei, Babilonului, Ctesifonului şi al Seleuciei, Traian a creat două noi provincii: Mesopotamia şi Asiria. În timpul său, Imperiul Roman a cunoscut maxima sa extindere teritorială.

După cum transmite legenda, Sfântul Părinte Papa Grigore I-ul cel Mare (590-604), în nemăsurata lui iubire pentru Roma, impresionat de monumentalitatea „Foro Traiano", invocă milostenia divină săvârşind o liturghie papală pentru iertarea păcatelor şi sufletului împăratului păgân Marcus Ulpius Traianus (cel care a contribuit, în timpul vieţii sale, la grandoarea şi consolidarea Imperiului Roman), întru „la sua ammissione nel Paradiso".

Sfântului Ioan). Capela a fost construită după desenele renumitului arhitect Bramante*, de către discipolul său,

* Bramante, pe numele său Donato di Pascuccio D'Antonio, s-a născut la Castello Durante-Urbino în anul 1444. Arhitect de geniu, numit „ingegnere ducale" la curtea lui Sforza, a lucrat la biserica Santa Maria presso San Satiro (unde el, într-un spațiu de numai 97 cm destinați altarului, a proiectat „una finita fuga prospettica in stucco", creând iluzia optică a unei false profunzimi de 9 m) şi la cupola şi sacristia de la Santa Maria delle Grazie din Milano. În anul 1505, Papa Iuliu al II-lea îi încredințează reconstrucția Catedralei Sfântul Petru. Bramante demolează vechiul edificiu constantinian şi începe construcția catedralei care va fi finalizată după mai bine de 120 ani.

Iată ce scrie Egidio de Viterbo în „Istoria" sa (folio 245): „Iuliu al II-lea a construit această biserică absolut splendidă, ce se poate compara nu cu stelele mici, ci cu însuşi soarele. A pus-o, după spusele sale, peste mormântul Sf. Petru, apostolul care a descris gloria lui Dumnezeu. Bramante, principalul arhitect din acea vreme angajat de Iuliu... a încercat să-l convingă (pe papă) să mute mormântul apostolului într-un loc mai convenabil din biserică... Iuliu i-a răspuns că nu poate şi a repetat că moaştele trebuie să rămână acolo unde sînt şi i-a interzis să le mute."

La realizarea grandiosului proiect au mai contribuit şi alți artişti celebri din Renaştere precum Raffaello împreună cu Giuliano da Sangalo şi Frà Giocondo. Au urmat Baldassarre Peruzzi şi Antonio da Sangallo il Giovane, chemați de Papa Paul al III-lea. Michelangelo preia lucrările Catedralei la înaintata vârstă de 71 ani şi nu mai reuşeşte să termine cupola. Pentru proiectarea şi modelarea cupolei, un miracol arhitectonic, artistul a consultat şi a fost inspirat de planurile cupolei bisericii Santa Maria del Fiore din Florența construită de marele Brunelleschi. După Buonarotti urmează Giacomo Barozzi, zis Vignola, şi Pirro Ligorio, pentru ca abia sub pontificatul lui Sixt al V-lea Domenico Fontana să finalizeze lucrările. Tot Fontana reuşeşte să ridice, în fața Catedralei, obeliscul pe care Caligula l-a adus în anul 37 d.Hr. de la Empoli la Roma. Pregătirile dificilei amplasări a obeliscului au durat mai bine de patru luni. Peste 800 de oameni, instruiți special în mînuirea parâmelor rulate pe 40 de scripeți, ajutați de 140 cai, nu aşteptau decît semnalul de pornire. Se povesteşte că la 11 septembrie 1586, pe cînd ridicarea obeliscului era aproape finalizată, odgoanele întinse la maxim au început să trosnească fiind gata-gata să se rupă sub greutatea coloanei. Mulțimea împietrită privea speriată, într-o tăcere mormântală (fusese instituită „pedeapsa cu moartea" pentru cine ar fi deranjat măcar cu o şoaptă munca edecarilor), când, din mijlocul mulțimii, un glas disperat s-a făcut auzit: „Acqua alle funi!" (udați frânghiile!)... Iscusita intervenție a salvat de la dezastrul iminent ceea ce era să se întâmple. Strigătul acela fusese al unui marinar din San Remo, obişnuit cu astfel

de lucruri, pe numele său Bresca... Condamnarea la moarte trebuia respectată aşa că în faţa Papei Sixt al V-lea a fost adus la judecată marinarul nostru. Dar, spre satisfacţia tuturor, Papa îl absolvă de „vină", îi laudă curajul şi, mai mult, îi îngăduie să-şi exprime şi o dorinţă pe care Înaltul Pontif o va încuviinţa cu bunătate. Bresca se gândeşte puţin şi apoi rosteşte, simplu dar hotărât, că îşi doreşte atât pentru sine cât şi pentru toţi ai săi să aibă privilegiul de a purta în Săptămâna Paştilor, a fiecărui an, „le palme benedette" (ramuri de măslin sau palmier), pentru Sfântul Părinte, întru sfânta pomenire a patimilor lui Christos. Din acel an 1586 favoarea pontificală s-a păstrat cu sfinţenie, şi poate că şi azi, dacă mai sunt în viaţă, descendenţii marinarului Bresca coboară în Cetatea Vatican, purtând „le sacre e famose palme"...

«În secolul următor, al XVI-lea, Catedrala îşi schimbă pentru ultima oară atât aspectul interior cât şi cel exterior. Carlo Maderno îi modifică forma sa de cruce greacă în cea de cruce latină, adăugându-i un vestibul imens, maiestuos, şi o faţadă monumentală... Iar Bernini îi realizează cvadrupla colonadă dorică, alcătuită din cele 284 coloane şi 88 de pilaştri de travertin de-a lungul celor trei galerii care susţin eleganta balustradă decorată cu cele 140 statui înalte de peste 3 metri reprezentând sfinţi şi martiri. Ea se deschide sugestiv, din corpul Catedralei, imaginând două braţe pregătite să-şi îmbrăţişeze credincioşii...

„I Colonati antistanti la basilica dovevano abbracciare il mono intero: Urbis et Orbis".

Catedrala San Pietro va fi sfinţită la 18 noiembrie 1626 de Papa Urbano al VIII-lea-Barberini.

Dintre operele lui Bramante ar mai trebui amintită şi bijuteria arhitectonică „Tempietto di San Pietro in Montorio" care este, de fapt, prima lucrare cunoscută a lui Bramante în Roma anului 1502. Micul templu din mânăstirea Montorio a fost construit chiar pe locul unde, la anul 67 d.Hr., a fost martirizat Apostolul Petru. Din păcate, multe din lucrările artistului s-au distrus, cum ar fi fresca „Filosofii" pictată pe faţada Palatului del Podesta din Bergamo, sau fresca dintr-o capelă a bisericii San Francesco închinată martiriului Sfinţilor Petru şi Pavel. În schimb, expresiva lui pictură „Cristo alla collona" din abaţia Chiaravalle, salvată în timp, o putem admira şi astăzi în Pinacoteca din Brera. Este „unica testimonianze pittorici dell'architetto", executată între anii 1487-1488, pentru casa milaneză a lui Gaspare Visconti. Tot de Bramante au fost construite, la Belvedere, în Vatican – în stilul doric, ionic şi corintic – multe şi felurite scări, înalte sau joase, după locul în care se găsesc, foarte frumoase şi pline de graţie. În afară de acestea, a mai făcut şi o scară în spirală, sprijinită pe coloane din ce în ce mai înalte şi cu o pantă atât de lină încât poţi merge pe ea călare. Iubea poezia şi a cochetat cu sonetul care, chiar dacă nu era destul de cizelat, exprima

Antonio da Sangallo il Giovane[*].

Din voința Papei Alexandru al VII-lea[**], Oratorio este restaurat la distanță de un secol, în anul 1658, de către maestrul barocului roman, Borromini[***]. Artistul recreează

---

totuşi gingăşie şi sinceritate... „S-a bucurat, în timpul vieții, de o faimă uriașă, iar după moarte de una şi mai mare. Bramante a trăit șaptezeci de ani şi, când a murit, i s-a făcut o înmormântare grandioasă, fiind însoțit la groapă de întreaga curte papală şi de toți sculptorii, arhitecții şi pictorii din Roma" (apud Giorgio Vasari). La 11 martie 1514 a fost înmormântat în grotele Vaticanului din vechea Catedrală constantiniană San Pietro, dar astăzi după cum scrie cronica: ...„della sua sepoltura si perse ogni traccia"...

[*] Antonio da Sangallo il Giovane (c.1483-1546). Sangallo, familie de arhitecți din Renaştere. Antonio Cordini (zis Antonio da Sangallo) nepotul celor doi frați Sangallo, Giuliano şi Giamberti, s-a născut în anul 1483 la Florența. Discipol al maestrului său Bramante, Antonio i-a continuat stilul la Palatul Farnese şi în finalizarea construcției Catedaralei San Pietro, îmbinând armonios formele statice cu formele de tradiție clasică.

[**] Papa Alessandro al VII-lea a păstorit Biserica Romano-Catolică între anii 1655-1667. Trecuseră mai bine de patru luni de dezbateri în conclavul întrunit imediat după moartea Papei Inocențiu al X-lea când, în sfârşit, la 7 aprilie 1655, cardinalul Fabio Chigi (făcea parte din celebra familie de bancheri sienesi Chigi), este încoronat ca Papa Alexandru al VII-lea. În timpul papatului său, Alexandru al VII-lea s-a străduit să pună bazele unei alianțe cu principii catolici împotriva turcilor, dar nu i-a fost hărăzit decât un succes parțial. Înființarea Universității La Sapienza de către Sfântul Părinte a fost de o mare însemnătate pentru viața spirituală a Romei. Totodată, Papa încredințează lucrările edilitare din Vatican şi duce la bun sfârşit construcția Colonadei lui Bernini din fața Catedralei San Pietro.

Deşi prin iscusința sa diplomatică, prin cultura şi smerenia sa Alexandru al VII-lea şi-a dobândit o binemeritată considerație, raporturile sale cu Franța, respectiv cu tânărul rege Ludovic al XIV-lea, au fost într-un permanent conflict. Până la urmă, Franța va retroceda Papei Avignon-ul. La moartea Înaltului Pontif, survenită în anul 1667, papalitatea era destul de slăbită în autoritatea ei dar şi dependentă de marile puteri care, prin aşa-zisele „Exclusive", dobândeau o influență tot mai mare asupra alegerii noului Papă.

Chinuit de boala pietrei la rinichi, Alexandru al VII-lea moare la 22 mai 1667 şi va fi depus în grandiosul monument din Catedrala Sf. Petru sculptat de artistul său preferat, Bernini.

[***] Francesco Castelli, zis Borromini (1599-1667), reprezentant de

acoperişul edificiului, îi adaugă o sferă (simbol al globului pământesc), ridică deasupra ei o masivă cruce de bronz

---

seamă al barocului târziu este, fără nici un dubiu, alături de alt maestru, Giovanni Lorenzo Bernini, făuritoriul Romei baroce. Bisericile San Carlino alle Quattro Fontane, San Ivo alla Sapienza şi Sant'Agnese in Agone – socotite bijuterii arhitectonice – fac parte integrantă din tezaurul baroc al Cetăţii Eterne. Una din lucrările sale importante şi totodată surprinzătoare este, desigur, „Galeria Prospettica", comandată de cardinalul Bernardino Spada (îndrăgostit de virtuozitatea artiştilor barocului), pentru palatul său din Roma. Din anul 1926 palatul este sediul Consiliului de Stat dar publicul poate vizita şi cele patru săli ale muzeului în care sunt expuse lucrările unor artişti celebri printre care Tizian, Rubens, Domenichino, Guercino, Baciccia şi Guido Reni (portretul cardinalului Spada şi Giuditta) din colecţia de artă a cardinalului Spada. Galeria a fost construită de Borromini într-un singur an (1652-1653), având colaborarea matematicianului călugăr agostinian Giovanni Maria da Bitonto. Profunditatea virtuală a galeriei este de 35 de metri, dar lungimea sa reală are numai 8,82 metri! Iluzia optică a fost obţinută de convergenţa dintre înălţimea coloanelor spre punctul de fugă (racursiu) şi parcursul înălţat al mozaicului pardoselii şi al plafonului galeriei. Pe fundalul prospectivei, de la jumătatea anului 1800, a fost expusă copia unei statui, reprezentând un „guerriero di età romana".

Tot în acel an, 1652, Borromini primeşte din partea Papei Inocenţiu al X-lea-Giambattista Panfili titlul de „cavaliere dell'ordine Supremo del Cristo" dar, imediat după moartea Pontifului, din anul 1655 începe pentru artist o perioadă de criză, atât din punct de vedere artistic cât şi din cauza unor profunde şi dureroase tulburări psihice. Nu ne sunt cunoscute împrejurările în care Borromini, într-o astfel de criză, deznădăjduit şi de nestăpânit, în noaptea de 2 august, îşi înfige violent, cu patimă, spada până la prăsele în pântece... Va supravieţui numai două zile şi, după dictarea testamentului şi primirea „i sacramenti" (împărtăşaniei), la 3 august 1667, Francesco Borromini va trece în adormire. Recunoscătoare artistului, biserica acceptă (contrar oricăror canoane religioase) iar Papa Alexandru al VII-lea va permite ca nefericitul sinucigaş să fie îngropat în mormântul familiei (tómba di famìglia) lui Carlo Maderno din biserica San Giovanni dei Fiorentini.

La baza unui pilastru al bisericii, pe lespedea de piatră citesc cu dificultate:

FRANCICVS BORROMINI TICINENSIS
EQVES CHRISTI
QUI
IMPERITVRAE MEMORIAL ARHITECVS
.....
IN PACE DOMINI QVIESCIT

şi încercuieşte, în partea de sus, ansamblul cupolei cu un brâu decorat cu trandafiri şi frunze de palmier.

Bazilica San Pietro are suprafaţa de 15.160 de mp, lungimea de 211,50 m şi transeptul de 137,50 m, fiind cea mai mare catedrală din lume şi totodată una dintre cele mai înalte (143 m). 229 coloane de marmură, 533 de travertin, 16 de bronz şi 90 de stuc susţin sau împodobesc structura masivă de zidărie şi cupola ei. Porticul faţadei baroce, înaltă de 45,44 şi lată de 114,69 m, cuprinde în loggia papală şi cele cinci porţi, din care cea centrală din bronz (sec XV). Realizarea navei centrale ca şi a cupolei, cum am mai scris, aparţin lui Michelangelo. În transept, baldachinul de bronz al lui Bernini, cu stâlpii săi torsaţi, atinge o înălţime de 29 m, egală cu a palatului Farnese. Prima capelă din nava dreaptă adăposteşte celebrul grup statuar Pietà sculptat în marmură de Michelangelo în anul 1500. Operă de tinereţe, Pietà este şi singura semnată de el: „MICHAEL ANGELUS BONAROTUS FLORENTINUS FACIEBAT". Cupola, cu cele 537 de trepte urcă pe mai multe scări trecând prin calota dublă până la terasa superioară a bazilicii. Michelangelo a renunţat însă la proiectul lui Bramante de a reedita cupola Pantheonului, înlocuind-o cu o cupolă pe tambur după modelul celei realizate de Brunelleschi la Santa Maria del Fiore din Florenţa. După cum arată Le Corbusier în „Vers une Arhitecture": „Michelangelo concepuse o cupolă enormă, întrecând tot ce se înfăţişase ochilor până atunci. Odată trecut porticul, te aflai sub această cupolă imensă. Dar papii au adăugat în faţă trei travee şi un mare vestibul. Ideea a fost distrusă. Azi trebuie să treci printr-un „tunel" de 100 m înainte de a ajunge la cupolă".

Deşi modificările succesive au dăunat unităţii construcţiei, ansamblul monumental al pieţii lui Bernini, amploarea fără precedent a interiorului bazilicii şi construcţiile Vaticanului schiţau începuturile unui nou urbanism, care va influenţa evoluţia arhitecturii secolelor următoare.» (ing. Dinu-Teodor Constantinescu, Construcţii monumentale, 1989).

„L'Accademia degli illuminati"

Lumea masoneriei italiene este în fierbere. Motivul? Ultima propunere a profesorului Giuliano di Bernardo (ex Mare Maestru al Grande Oriente d'Italia. În 1995 a părăsit organizația nemulțumit de lipsa de transparență a acesteia), „naşterea" unei noi „Grande Loggie regolare d'Italia". Cu încuviințarea înaltelor foruri internaționale ale „libera muratoria" engleze şi americane, Giuliano di Bernardo a decis să abandoneze definitiv „mistria şi compasul" pentru a da viață unei organizații noi, „L'Accademia degli illuminati", constituită la 11 iulie 2002, în biroul notarului Giovanni Pocaterra din Piața Spaniei, Roma. Obiectivele sunt ambițioase: „Trebuie să ne adaptăm rapid unor schimbări profunde şi să trecem peste incapacitatea unor reguli interne depăşite, spre exemplu interzicerea anacronică a înrolării persoanelor de sex femenin în structurile masonice. Pentru a controla provocările din lumea modernă, a adăugat Di Bernardo, trebuie creată nu numai o structură nouă, capabilă să înțeleagă motivele schimbărilor sociale în curs, dar să le şi orienteze, anticipându-le." Dar această inițiativa, aşa zisă „ambițioasă", nu era deloc o surpriză în masonerie. Se ştia că la 3 mai 1979 Margaret Thatcher, membră a lojii feminine masonice de adopțiune „Eastern Star" din Washington, devenea prima femeie din Europa: Prim Ministru al Marii Britanii. Supranumită „Doamna de Fier", Liderul Partidului Conservator, Thatcher va guverna trei mandate, din 4 mai 1979 până la 28 noiembrie 1990.

„L'Accademia", după cum anunță programul, va fi o organizație autonomă a masoneriei, transparentă şi deschisă tuturor aleşilor, persoane de o ireproşabilă moralitate având orientări politice şi apartenențe religioase diverse. Cineva ar putea insinua că, dimpotrivă, ar fi vorba numai de un „lobby". Dar, Di Bernardo respinge insinuările, ilustrând concret idealurile inspirate de „Accademia degli Illuminati" structurată în 12 secțiuni care acoperă practic toate principalele ramuri ale ştiinței: filosofia,

medicina, economia, politica, mass-media şi altele, fiecare sub îndrumarea şi controlul propriului responsabil. Până la această dată, secţia filosofie era deja în funcţiune sub îndrumarea acad. prof. Vittorio Mathieu de la „Accademia dei Lincei" din Roma.

În legătură directă cu adeziunile, „Accademia" putea conta, până la această dată, pe reţeaua filialelor din Rusia, Brazilia, Ucraina, China, Franţa, Anglia şi Elveţia. Oricum, o reţea destul de vastă, care ar putea deschide o nouă etapă în ideologia lumii secrete şi fără limite a masoneriei.

În Italia sunt active: „Grande Oriente", principala lojă masonică italiană, fondată la Milano în data de 5 martie 1805. Ea numără 650 de loje cu peste 18.000 de masoni declaraţi. Sediul său central s-a aflat în istoricul palat Giustiniani din Roma. Astăzi reşedinţa este în Villa II Vascelo. În interiorul „Grande Oriente" s-a născut, în anul 1895, organizaţia „Propaganda Due" care, din anul 1952, pare ţinută în adormire...

Din anul 1966 „loggia segreta P2" va fi controlată de maleficul Licio Gelli, un fost voluntar al „cămăşilor negre" din trupele trimise de Mussolini în Spania în apărarea lui Franco. Lucio Gelli intră în masonerie în 1963 şi în numai trei ani (ascensiunea fiind impusă de K.G.B.), urcă până la gradul 3 (Maestru).

La 11 decembrie 1971, „P2" capătă, în cadrul masoneriei organizate, o structură ultrasecretă creindu-şi o autonomie care poate fi considerată paramasonică. Din această unică grupare făceau parte elite politice şi economice din Italia şi din străinătate (s-a vehiculat ştirea că iniţierea lui Nicolae Ceauşescu ar fi început încă din anul 1966 şi că acesta purta permanent un cordon masonic, dar aceste lucruri nu au fost confirmate oficial niciodată). P2 avea drept obiectiv supravegherea şi controlul instituţiilor. Implicată în nenumărate scandaluri financiare ale Sfântului Scaun, în şantaje şi afaceri murdare „Immobiliare", în reţeaua „Gladio" (creată în secret de N.A.T.O.), în atentatul asupra papei Ioan-Paul al II-lea, în complotul finalizat de

Brigăzile Roşii împotriva lui Aldo Moro şi culminând cu masacrul cu bombă din 1980 din gara Bologna, „P2" va fi deconspirată în 1981 şi definitiv „stinsă".

După percheziția din noaptea de 17-18 martie 1981, la vila „Wanda" din Arezzo, Gelli reuşeşte să fugă. Va fi arestat la Geneva după şase luni, în 13 septembrie, dar înainte de extrădarea în Italia, reuşeşte să evadeze din închisoarea „Champs-Dolon" cu ajutorul secretarei sale, românca Gabriela Vasile.

La 31 octombrie 1981, Lucio Gelli, după condamnarea sa la ani grei de temniță, fiind găsit vinovat de o „gaură neagră" de 250 de milioane de dolari din vistieria Băncii Ambrosiana, este expulzat din masonerie.

Din toate documentele strânse de comisia parlamentară italiană (peste cinci sute de mii de pagini) privind loja „P2", nu s-a putut descoperi ce forțe se mişcau în structurile superioare ale organizației şi nici legăturile dintre Gelli şi serviciile secrete.

În anul 1990, Gelli, exonerat de pedepsele judiciare, revine în actualitate publicând la Divissione editoriale din Modena cartea „Come arrivare al successo", iar în anul 2007 va fi chiar nominalizat la Premiul Nobel pentru Literatură.

Cealaltă este „Gran loggia d'Italia", ALAM (Antichi liberi accettati muratori), consacrată în anul 1910 sub numele de „Serenissima gran loggia d'Italia. „L'obbedienza masonica" a fost fondată de un grup aparținând „Rito scozzese antico" retras din loja „Grande Oriente d'Italia" în anul 1908 şi acceptat în „Gran loggia d'Italia".

Castel Sant Angelo

Între edificiile şi monumentele care alcătuiesc patrimoniul istoric şi artistic al Romei, Castelul „Sant Angelo" este unul dintre cele mai valoroase şi sugestive exemple. Construit pe malul drept al Tibrului (acolo unde fluviul se deschide larg între Spitalul San Spirito şi Palatul Justiției), Castelul ocupă locul central în panorama de o

frumusețe tulburătoare şi comunică cu celălalt mal prin cele trei poduri de acces: Vittorio Emanuele, Umberto I şi Sant Angelo. Admirabila scenografie a fost cu siguranţă gândită din prima clipă de împăratul Adriano Publio Elio (76-138 d.Hr.), cel care hotărâse, de fapt, ridicarea pe acel loc a impunătorului monument funerar imperial. Clasicist şi rafinat estet, Adriano a hotărât de la început ca acest „sepolcro" să-i aparţină în exclusivitate, abrogând în acest sens „pravila imperială" prin care se obliga ca împăraţii romani să fie îngropaţi numai în „Mausoleo di Augusto". Mausoleul lui Adrian (se pare că planurile construcţiei au fost imaginate chiar de Împăratul însuşi care a colaborat îndeaproape cu arhitectul Doriano), început în anul 130 d.Hr. şi terminat de Antonino Pio la 139 d.Hr., a constituit primul nucleu al Castelului Sant Angelo. Pentru a se putea comunica cu malul stâng al Tibrului, unde populaţia era mult mai numeroasă decât cea de pe malul drept, Adriano a ordonat şi construirea unei căi de acces, podul Elio, actualmente podul Sant Angelo...

În Mausoleu au fost depuşi de-a lungul timpului: Adriano, Antonino Pio, Lucio Vero, Marco Aurelio, Commodo, Settimo Severo dar şi membrii familiilor lor. Nu departe de „tomba imperiale", în vecinătatea bisericii Santa Maria in Vallicela, au fost scoase la lumină ruinele unui „ustrinum" (loc în care se ardeau morţii sau se topeau metalele). Fără niciun dubiu în acel crematoriu se incinerau chiar şi decedaţii familiilor imperiale mai înainte ca aceştia să fie depuşi în noul mausoleu.

Numele castelului, „Angelo", are la origine o faimoasă legendă născută din nenorocirea care se abătuse asupra oraşului (ciuma* din anul 590 d.Hr.), când

* În Evul Mediu, flagelaţii erau penitenţi care, automortificându-şi trupul, sperau să îndepărteze pericolul ciumei. Prima atestare a acestei practici rituale ascetice datează din secolul al XI-lea, în nordul Italiei. Pustnicul Ranieri Fasani, din Perugia, în anul 1260, răspândeşte această practică şi în rândul laicilor, instituind „Compagnia dei Disciplinati di Cristo" (din latină disciplina „sottile verga flessibile"). De această dată, fanaticii religioşi, sub pretextul ispăşirii păcatelor lumii, se autoflagelau

populația Romei a fost crunt decimată. În acel teribil şi întunecat an, Papa Grigore cel Mare (540-604 d.Hr.) a organizat o impunătoare procesiune, implorând iertarea divină întru sfârşitul suferinţelor provocate de blestemata epidemie. După cum este consemnat de legendă, în timpul acelei procesiuni, credincioşii şi Sfântul Părinte au văzut zburând pe deasupra Mausoleului pe Arhanghelul Mihail care rebăgase sabia în teacă, consfinţind astfel prin gestul său pacea şi iertarea divină... Din acel moment în Roma epidemia de ciumă s-a stins încet-încet...

În timpul în care se petreceau dramaticele evenimente, mormântul imperial îşi schimba deja statutul iar castelul fusese integrat în interiorul zidurilor aureliane, devenind un punct strategic important, capul de pod puternic fortificat pentru apărarea Vaticanului. Pentru ca acest „refugio" să devină şi mai sigur, Papa Niccolo III (1210-1280) construi, după 1277, deasupra zidurilor Papei Leone III (750-816 d.Hr.), ridicate special pentru apărarea Romei de invaziile saracineze, „il passeto", un coridor care lega direct Cetatea Vatican de Castelul Sant Angelo (cale secretă de acces vizibilă şi astăzi din bastioanele fortăreţei).

Impunătoarele bastioane ale castelului au fost construite mai târziu, în timpul pontificatului Papei Alessandro VI-Borgia (1431-1503), spre sfârşitul lui „quattrocento". Puţini ani după aceea, în timpul devastării şi jafului – „il saco di Roma" – de către trupele de mercenari ale regelui Carlo al V-lea, la 1527 (despre care vom povesti mai jos), Castelul Sant Angelo a oferit papei Clemente al VII-lea de Medici (1478-1534) o protecţie solidă şi sigură contra furiei ucigătoare dezlănţuită de cotropitori.

Ultima intervenţie arhitectonică în fortificaţiile Castelului a fost executată în timpul pontificatului Papei Pio al IV-lea de Medici (1499-1565) care a decis încercuirea mausoleului cu un zid pentagonal, totul

în public. Apogeul acestor manifestări avea să cunoască în anul 1349 o amploare fără precedent. În anul 1417, după conciliul de la Konstanz, automortificarea a fost interzisă.

fiind astăzi acoperit de verdele crud al ierbii şi de umbra copacilor din grădinile fortăreţei.

În interior, din vestibul, rampa helicoidală din epoca romană se desfăşoară urcând pe o lungime de 125 de metri la o cotă de nivel ce măsoară aproximativ 12 metri până la deschiderea celor patru guri de aerisire transformate, în timpul Evului Mediu, în temniţe. În năprasnicele carcere („di punizione"), au fost întemniţaţi, printre mulţi alţii, Benvenuto Cellini (singurul care a reuşit să evadeze vreodată din temuta închisoare), familia Cenci, Giordano Bruno, Cagliostro şi prizonierul politic Cesare Angelotti, unul din personajele principale ale operei Tosca de Puccini. În cele patru celule, extrem de strâmte, deţinuţii erau coborâţi cu frânghiile şi nu puteau sta în acestea decât ghemuiţi şi chirciţi, neavând cum să stea în picioare sau culcaţi. Treptele scării duc până la balustrada lui Alessandro VI-Borgia, pătrund în zidul Castelului şi traversează apoi direct cripta mormântului imperial. La închiderea rampei se deschide „il cortile (curtea) dell' Sant Angelo", unde, în centru, se înalţă maiestuos l'Angelo (Îngerul), sculptura lui Sinibaldi Raffaele (cunoscut în istoria artei sub numele de Raffaello da Montelupo) din anul 1544. Pe laturile curţii sunt depozitate ghiulele de marmură care, în vechime, erau utilizate ca muniţie de război...

Urmează sala armelor („all'armeria") în care sunt conservate arme din epoca bronzului până la cele din epoca modernă. Deasupra „il cortile" se află capela papei Leone al X-lea de Medici (1476-1521) desenată de Michelangelo Buonarroti.

În apropierea „cortile del Pozzo" (curtea fântânii unde, în Renaştere, aveau loc spectacole teatrale) descoperim mult blestematul drum spre înspăimântătoarele „prigioni storiche" (carcere).

Urcând strâmta scăriţă, ajungem în galeria Papei Pio al IV-lea de Medici, unde ne putem bucura privind admirabila şi fascinanta panoramă a Cetăţii Eterne. Pe

o parte a galeriei este „loggia" (locuința) lui Paolo al III-lea-Farnese (1468-1549), construită în anul 1543 de Antonio da Sangallo il Giovanne, iar pe cealaltă parte se află „loggia" lui Giulio II Della Rovere (1443-1513), opera lui Bramante, în care se află şi intrarea spre apartamentul pontifical, aranjat şi locuit de Papa Paolo III – Farnese. Apartamentul este compus din mai multe camere somptuos decorate: sala „Paolina", camera „del Perseo" şi odaia „Amore e Psyche" cu suave fresce şi ornamentale frize, creația pictorului florentin Perin del Vaga, ucenicul lui Rafael. Biblioteca, în afara unui şemineu masiv, conservă şi câteva piese valoroase de mobilă din „quattrocento e cinquecento". O cameră de mare interes, stârnind curiozitatea vizitatorilor, este camera „dell'Arhivio segreto si del Tesoro"(arhivele secrete şi trezoreria), cu faimoasele „forzieri" (casele de fier) în care se ascundeau, în timpuri de restrişte, averile, lucrurile de valoare şi documentele secrete ale Vaticanului.

O scăriță strâmtă, de influență romană, conduce la terasa mausoleului, chiar la picioarele îngerului de bronz (sculptat de Pietro van Verschaffelt, 1710-1793) plasat deasupra castelului, de unde domină, maiestuos şi impunător, întreaga Romă. Actuala statuie a înlocuit, în anul 1753, îngerul de piatră a lui Raffaello da Montelupo (1505-1566) care acum se află, cum am mai scris, în „cortile dell'Sant Angelo".

Trebuie să amintim că Raffaello da Montelupo este sculptorul care a completat şi finisat statuile celor două figuri feminine, Lia şi Rachela, din grandiosul monument „Moise" al lui Michelangelo Buonarroti expus în biserica San Pietro in Vincoli.

La întoarcere, se coboară pe „coordonata di Alessandro VI", se traversează îngustele podețe mobile şi se ajunge la bastioanele „San Luca e San Marco" de unde există posibilitatea unei perfecte şi clare vederi de ansamblu asupra coridorului secret (il passeto), care leagă Castelul Sant Angelo de Citta del Vaticano.

Anul jubiliar 1450 a fost un an sfânt, dramatic. Era în data de 18 decembrie şi podul Sant Angelo gemea de prezența a sute şi sute de mii de pelerini care se îndreptau spre Biserica San Pietro. De când, cu o sută cincizeci de ani în urmă, la 1300, Papa Bonifaciu al VIII-lea Caetani (circa 1235-1303) proclamase primul An Sfânt, podul Sant Angelo era principalul drum de trecere peste Tevere către Biserica San Pietro. Solid ca structură, se bucura de o recunoaştere şi de o faimă deosebite, alături de alte poduri solid construite în epoca romană. Ponte Sant Angelo era asaltat cu regularitate de numeroşii credincioşi prezenți cu prilejul evenimentelor religioase ale Bisericii Catolice-Romane. În acea fatidică zi, nimic nu prevestea ce avea să se întâmple peste puțin timp...

Responsabil de tragedia care a urmat (dar fără de voia sa), Don Pietro Bembo*, celebrul cardinal venețian,

* Evenimentul (menționat în cartea lui Paolo Brengola „Roma"), la care participă Cardinalul Bembo, nu este confirmat de datele istorice. De altfel, Pietro Bembo s-a născut la 20 mai 1470, deci la douăzeci de ani după sărbătorirea „Anului jubiliar 1450".

Scriitor, istoriograf al Veneției (locul naşterii sale) şi teoretician renascentist, Bembo a alcătuit prima gramatică a limbii italiene: „Prose nelle quali si ragiona della volgare lingue" (Veneția 1525), stabilind regulile gramaticale şi estetice ale limbii literare italiene. Autor prolific, el a mai publicat în limba latină: Rime e Dialoghi in latina (Veneția,1530), Epistolae (Veneția,1535), Rerum veneticarum libri XII (Veneția, 1551), Istoria Republicii Venețiene dintre anii 1487-1513, Rime (Veneția, 1530), Lettere volgari (în 5 volume, Veneția, 1545). Şi tot lui Bembo îi datorăm nemuritorul Epigraf de pe sarcofagul lui Raffaelle Sanzio...

Între 1497 şi 1499, Bembo se află la Ferrara, la curtea principilor d'Este. Aici el îl întâlneşte pe Ludovico Ariosto şi din prietenia celor doi se va naşte scrierea lui Bembo: „Gli Asolani" („discorsi filosofici sull'amore platonico", publicată la Veneția, 1530), un dialog filosofic asupra iubirii platonice...

În zilele friguroase ale lunii februarie 1502, Pietro Bembo revine pentru a doua oară la Ferrara, unde va trăi o pasionantă şi enigmatică poveste de dragoste cu Lucrezia Borgia, fiica papei Borgia şi soția ducelui Alfonso d'Este. Pietro Bembo o vede pe Lucrezia pentru prima oară în vila Strozzi din împrejurimile Ostellato, o localitate aflată cam la 30 de km de Ferrara. Iubirea lor magică şi aprigă va rezista în mare taină mai

bine de doi ani, timp în care cei doi au purtat o corespondență epistolară deosebit de sinceră și pătimașă. Despre iubirea lor, istoricul german Ferdinand Gregorovius scrie: „La passione del Veneziano per la bella Duchessa e cosa su qui non cade dubio" și, după câteva rânduri, autorul trebuie să recunoască și faptul „che nel suo cuore Lucrezia accogliesse per il Bembo più che amicizia"... (după cele cinci volume din „Pellerinaggi in Italia" 1856-1877 și cartea „Lucrezia Borgia", 1874). Dar iată cât de sensibil își încheie Pietro Bembo scrisoarea datată 18 octombrie 1503, adresată domniței ferarese: „Con il mio cuore io bacio la mano di vostra signora, dal momento che non possa con le mie labbra". (Cu inima mea sărut mâna Domniei voastre, deoarece nu pot cu buzele mele)...

În anul 1816, Lordul Byron a fost cel care a descoperit epistolele, păstrate de Bembo într-o casetă împreună cu „una ciocca di capelli biondi, riputata della famosa principessa". Frumoasa buclă blondă din părul Principesei se mai păstrează și astăzi în „una teca in vetro, bronzo e malachita" în Pinacoteca Ambroziană din Milano... Șuvița de păr blond auriu „appare tutt'oggi straordinariamente morbida e fluente, e la leggenda vuole che sia Lucrezia stessa, nottetempo, a scivolare lungo i corridoi; e le sale buie per pettinarla a lungo, come faceva quand'era viva" (*trad. noastră*: „se prezintă și astăzi neobișnuit de catifelată și ondulată. Legenda spune că Lucreția se strecoară, în fiecare noapte, de-a lungul coridoarelor, în sălile întunecate pentru a-și mângâia și pieptăna gânditoare părul, așa cum o făcea când era în viață")...

Nouă scrisori ale Lucreției Borgia adresate lui Bembo și două epistole în versuri au fost publicate în anul 1859 sub îngrijirea lui Bernardo Gatti, fiind conservate într-un Codice aflat în custodia Bibliotecii Ambroziene din Milano.

Epistolarul lui Pietro Bembo cuprinde mai multe scrisori pentru Lucreția Borgia, dar numai una îi este adresată direct „a Lucrezia B", celelalte fiind adresate, prudent, unei necunoscute F.F. Tot în același volum de corespondență a lui Bembo, printre scrisorile adresate ducesei, se mai află răzlețe și câteva epistole inedite adresate de viitorul cardinal „a principesse, a signore e ad altre gentili donne" precum: Vittoria Colonna, Veronica Gambaram, Elisabetta de Montefeltro sau Emilia Pio...

Spre sfârșitul anului 1505, această înflăcărată și temerară poveste de dragoste se stinge încet-încet odată cu izbucnirea epidemiei de ciumă, deoarece Pietro, înspăimântat, părăsește în grabă Ferrara și se stabilește la Urbino. Aici va rămâne până în 1513 când papa Leon al X-lea îl numește secretarul său particular și astfel va trebui să-l urmeze pe acesta la Roma. După moartea Papei, în anul 1521, Pietro Bembo se mută la Padova unde locuia amanta sa, Faustina Morosina della Torre, cu care va avea trei copii, dar cu care nu se va căsători niciodată pentru că Bembo nu își putea permite să-și compromită cariera sa eclesiastică.

Spre sfârșitul anului 1529, se întoarce la Veneția (unde va fi numit

„maestro del clasicismo volgare”, în şaua asinului său, prins în mijlocul mulțimii, căuta să-şi facă drum spre catedrală. Zgomotul mulțimii trebuie să fi fost asurzitor. Iritat de lovituri şi îmbrânceli, măgăruşul a început încet-încet a da semne de agitație, în timp ce cardinalul încerca zadarnic să-l calmeze... Pentru a se feri de loviturile de copită ale măgăruşului, dar şi pentru a face un culoar de trecere pentru cardinal, mulțimea s-a îngrămădit spre parapeții podului care au fost astfel supuşi, în acel moment, la o presiune înaltă față de posibilitățile lor de rezistență. Ce a urmat a fost un dezastru: parapeții podului au cedat, pur şi simplu s-au rupt, şi mii de oameni au căzut în apa rece şi pe alocuri înghețată a Tibrului. Panica ce a urmat a completat drama... În Tibru, după cum povestesc cronicile vremii, s-au înnecat atunci peste 172 de pelerini. Acest teribil episod avea să anticipeze sinistra faimă pe care podul Sant Angelo şi-a dobândit-o, patruzeci de ani mai târziu, într-un oraş terorizat de violențe şi tâlhării, când autoritățile au hotărât folosirea acelui punct important al traficului urban

---

bibliotecar la Biblioteca Marciana şi istoriograf al Republicii Venețiene), pentru a continua studiul la „Storia Veneziana del Sabellico”.

Iar în anul 1539, când Bembo nu împlinise încă 70 de ani, surprinzător, papa Paolo al III-lea îl numeşte cardinal al Bisericii Romano-Catolice şi totodată episcop, îngăduindu-i păstorirea credincioşilor din oraşele Gubbio şi mai apoi pe cei din Bergamo.

Acoperind înalte funcții eclesiastice precum: secretar al papei Leon al X-lea şi mai târziu pe acelea de episcop şi cardinal al papei Paolo al III-lea, Pietro Bembo a fost foarte aproape de a fi numit pentru Sfântul Scaun, dar se pare că dușmanii săi au fost mai puternici.

Moare la data de 18 ianuarie 1547, cu cinci luni înaintea împlinirii vârstei de 77 ani. Piatra funerară a cardinalului umanist Pietro Bembo se află cuprinsă în „mosàico pavimentàle” din altarul bisericii Santa Maria sopra Minerva.

DOM.
PETRO BEMBO PAIRITIO VENETO
OBFUS SINGULALS VIRTUTES
A PAOLO III PM.

IN SAC COUIGIUM COOPATO
TORQUATUS BEMBUS SP
OB AA MXII D K II B – MDXLVII.

ca loc în care puteau fi expuse corpurile neînsufleţite ori părţi dezmembrate din trupurile bandiţilor ce fuseseră condamnaţi la moarte ca exemplu înspăimântător în faţa întregii comunităţi... Cu timpul acest „spectacol" a devenit obişnuit şi banal pentru romanii care, făcând haz de necaz, au şi născocit macabra butadă: „Bbella ggiornata, peccato che nun ce sii l'impiccato!" (Frumoasă zi, păcat că azi nu este nimeni spânzurat!) ...

Traversez gânditor şi agale podul Sant Angelo şi încerc să trec de la spectacolul scenelor de groază ale anului 1450 la anul 1667, perioadă de apogeu pentru arta italiană, când Papa Clemente al IX-lea-Rospigliosi (1600-1669) comanda lui Bernini sculptarea unor îngeri care să fie reprezentativi pentru patimile lui Iisus. Bernini a executat desenele dar a pretins şi concesionarea lucrării care avea o singură clauză contractuală: dreptul de-a sculpta cu propriile mâini cei doi îngeri care vor deschide şi vor veghea intrarea pe pod de la înălţimea parapeţilor...

După realizarea lucrării, Papa Clemente al IX-lea s-a opus şi nici nu a vrut să audă de expunerea în aer liber a celor doi îngeri. Temându-se de faptul că cele două statui ar putea fi, în timp, măcinate de capriciile vremii, Papa a hotărât substituirea lor cu două copii, originalele urmând a fi adăpostite în casa sculptorului. Cele două magnifice sculpturi au rămas în grija lui Bernini din 8 noiembrie 1671 până în anul 1680[*] (anul morţii acestuia), când, prin

[*] Înregistrarea morţii lui Gian Lorenzo Bernini se află în Registrul deceselor din parohia Bisericii Santa Maria Maggiore:

Sacrosanta Papalis Basilica Liberiana „Santa Maria Maggiore" a Roma.

1680. ...„a 28 novembre 1680 fu portato dalla parrocchia di S. Andrea delle Frate, alle 2 di notte, il cadavere della Buona Memoria del Sig. Gio. Lorenzo Cavaliere Bernino e fu accompagnato con quattro torce, due delle queli ne ebbe il parrocchiano. La mattina 29 (seguiente) fu esposto in mezzo alla chiesa con n. 60 torce le metá delle quali ne ebbe il parrocchiano. Fu parata la Chiesa dal cornicione in giù, benissimemante tutta la Chiesa d'armi e morti. Fu cantata la messa in coro grande."

actul testamentar, au fost dăruite bisericii Sant Andrea delle Fratte (în fapt biserica din apropierea casei artistului unde el îşi statornicise locul pios al rugăciunilor şi al spovedaniei întru Domnul)...

Ca o ironie a sorţii, nu cu mulţi ani înainte de construirea capelei Re Magi, Boromini, rivalul lui Bernini, a fost desemnat de familia Del Bufalo să reproiecteze complet biserica Sant Andrea delle Fratte la care artistul a executat cupola octogonală, rămasă neterminată, cu extraordinara „elaboratissimo campanile" – clopotnița – care se poate vedea bine numai de la intrarea pe strada Capo le Case. Din păcate, palatele înalte din imediata vecinătate cât şi străduțele înguste, nu lasă privitorului şansa de-a contempla în voie capodopera din perspectivă.

Astăzi, celebrele statui originale întruchipând „Angelo con Titolo della Croce" şi „l'Angelo con la corona di spine" stau de veghe în penumbra altarului San Francesco di Paola din biserica Sant Andrea delle Fratte. Copiile îngerilor sunt la locul lor şi împreună cu celelalte opt statui, mărturisind calvarul Mântuitorului, străjuiesc parapeții celui mai frumos („il piu bel") şi renumit pod din Roma, „Ponte dei Angeli" (Podul Îngerilor)...

În noaptea de 3 spre 4 mai a anului 1527 trupele lui Carol al V-lea (de naționalitate germană, din dinastia Habsburg, împăratul Sfântului Imperiu Romano-German) se aflau în vecinătatea Romei. Papa, care se aliase cu Franța împotriva împăratului, se găsi astfel, pe neaşteptate, sub amenințarea unei armate de aproximativ 30.000 de

---

Dal libro de Morti 1611-1804
L'Archivio Liberiano E IV 884, p. 84

În partea dreaptă, imediat lângă balustrada altarului, se află o modestă placă funerară încastrată în pavimentul bisericii Santa Maria Maggiore şi ea indică locul în care odihnesc rămăşițele pământeşti ale celui „il più grande artista barocco", Gian Lorenzo Bernini (1598-1680).

Ultima sa creație, rânduită de el însuşi pentru a fi un pios testament închinat bisericii, este impresionantul bust de marmură „Salvatore" (Dumnezeu-Tatăl), expusă la „Convento di San Sebastiano fuori le mura", pe via Appia...

lăncieri, alcătuită în majoritate de mercenari nemți luterani hămesiți, ce nu-şi primiseră solda de mult timp, decişi să treacă prin foc şi sabie întregul oraş cât şi Vaticanul...

Carol al V-lea Quintul urmărea crearea unei monarhii catolice universale pentru imperiul său „unde soarele nu va apune niciodată”...

Papa Clemente al VII-lea de Medici dispunea, la acea dată, de o armată formată din câteva sute de elvețieni şi câteva mii de romani credincioşi încă stindardelor papale. Nici Papa dar nici populația nu era îngrijorată de ceea ce avea să urmeze, întrucât oraşul era bine apărat de zidurile solide ale borgo-ului (cartier) cât şi de bastioanele castelului Sant Angelo unde artileria, camuflată, aştepta doar semnalul de atac. De cealaltă parte, gândeau romanii, se găsea o armată imperială stoarsă, obosită de eforturile şi dificultățile lungului marş forțat către Cetatea Eternă. Dacă mai adăugăm şi faptul că nimeni nu s-a gândit la un plan de apărare sau la o soluție privind adoptarea vreunei strategii de luptă împotriva invaziei armatei imperiale, avem în față dezolantul tablou din amiaza zilei de 5 mai 1527 în care mercenarii au reuşit, în atacul contra Cetății Leonina, să pună pe fugă trupele papale şi chiar să încercuiască Vaticanul în dimineața următoarei zile, 6 mai 1527, fără vărsare de sânge... Borgo (cartierul San Pietro), a fost în scurt timp invadat de către soldații imperiali care furau, masacrau şi devastau totul în calea lor, îndreptându-se mânioşi spre San Pietro unde Papa Clement al VII-lea de Medici, retras în capela sa, se ruga plin de speranță... Când elvețienii şi gărzile papale* au început să se retragă din

* În anul 1505, o sută cincizeci de soldați elvețieni sub comanda căpitanului Kasper von Silenen au plecat din Bellinzona, cantonul elvețian Tessoin, spre Roma, unde au fost angajați, ca ostaşi mercenari, pentru apărarea Statului pontifical al papei Iuliu al II-lea. Corpul acestor gărzi elvețiene a fost legitimat oficial la 22 ianuarie 1506. Uniformele gărzilor au fost create după desenele lui Michelangelo (inspirându-se după uniformele halebardierilor din secolul al XVI-lea) care a îmbinat cu mult rafinament culorile galben, roşu şi albastru.

În timpul atacului şi devastării Romei din anul 1527 de către

trupele lui Carol Quintul, din gărzile elveţiene ale papei Clemente al VII-lea, care numărau acum 189 soldaţi, 142 şi-au pierdut viaţa în apărarea Cetăţii Vaticanului...

Astăzi, în baza articolului 7 din regulament, Corpul Gărzilor Elveţiene are în exerciţiu 110 soldaţi, toţi elveţieni, de religie catolică, cu vârste cuprinse între 18-30 ani, înălţimea peste 1,74 cm şi care, pe parcursul serviciului militar (de cel puţin doi ani), sunt obligaţi să rămână celibatari. „Guarda Svizzera" are în componenţa sa trei subunităţi, după cum urmează:

Ufficiali: 1 colonnelo, il comandante, 1 tenente colonnelo, 1 cappellano militare (preot militar), 1 maggiore, 2 capitani.

Sottoufficiali: 1 sergente maggiore, 5 serggenti, 10 caporali, 10 vicecaporali.

Trupe: 78 alabardiere-guardia.

Jurământul militar al noilor recruţi ai Gărzilor elveţiene are loc în „cortile di san Damaso" din Vatican, în fiecare an, cu ocazia comemorării zilei de 6 mai 1527 când, în urma devastării Romei de către trupele mercenare ale lui Carol al V-lea, ostaşii Sfântului Scaun au murit eroic pentru apărarea Cetăţii Vaticanului şi a papei Clemente al VII-lea. „Capellano militare" citeşte cu voce tare textul integral al legământului:

„Giuro di servire fedelmente, lealmente e onorevolmente il Sommo Pontefice (se rosteşte numele papei), e i suoi legittimi succesori, come pure dedicarmi a loro con tutte le forze, sacrificando, ove occorra, anche la vita per la loro diffesa. Assumo del pari questi impegni riguardo al Sacro Collegio dei Cardinali per la durata della Sede vacante. Prometto inoltre al Capitano Comandante e agli altri miei Superiori rispetto, fidelità e ubbidienza. Lo giuro. Che iddio e i nostri Santi Patroni mi assistono."

Sfinţii patroni ocrotitori ai gărzilor elveţiene sunt: San Sebastiano (20 ianuarie), San Nicola di Flüe (25 septembrie) şi San Martino di Tours (11 noiembrie).

După pronunţarea legământului, preotul militar cheamă pe fiecare „guardia" în parte, recrutul aşază mâna stângă pe „bandiera Guardia", ridică mâna dreaptă cu cele trei degete, semnul „della Trinita", apoi rosteşte jurământul solemn de credinţă în limba sa natală (germană, franceză, italiană sau romanacio):

„Io (îşi declină numele şi gradul), giuro di osservare fedelmente, lealmente e onorevolmente tutto ciò che in questo momento mi é stato letto. Che Dio e i suoi santi mi assistono"...

Gărzile elveţiene străjuiesc la porţile Cetăţii Vatican şi asigură protecţia Sfântului Părinte în timpul manifestărilor religioase, a întâlnirilor oficiale cât şi a acelora din cadrul evenimentelor publice organizate în Catedrala Sf. Petru şi în afara Statului Vatican.

De la 12 februarie 1971 Jandarmeria Vaticanului, înfiinţată prin

faţa atacului inamic, Sfântul Părinte a abandonat şi el San Pietro şi s-a refugiat în mare grabă, traversând „il passeto" (coridorul secret), spre adăpostul sigur din Castelul Sant Angelo care fusese apărat de artileria de pe metereze şi nu putuse să fie atacat de mercenari. Furia imperialilor s-a revărsat şi mai aprig asupra întregului oraş astfel încât Trastevere a căzut în mâinile invadatorilor chiar în după amiaza aceleiaşi zile. Spre seară, hoardele mercenare erau deja stăpânele de nestăvilit ale Romei îngenuncheate. În zilele următoare totul a fost dărâmat şi incendiat. San Pietro a fost devastat, mormintele pângărite, casele jefuite şi arse, mânăstirile luate cu asalt, operele de artă distruse şi toate bogăţiile capturate...

După cum menţionează istoricul protestant Ferdinand Gregorovius, prada de război luată de trupele lui Carol Quintul a totalizat 20 de milioane în monezi de aur iar peste 3.000 de romani au plătit cu viaţa. Numărul morţilor a crescut îngrijorător astfel că pe străzile devastate şi pustiite ale oraşului s-a răspândit şi ciuma. Epidemia nu a ocolit nici Castelul Sant Angelo în care papa Clemente al VII-lea de Medici continua să rămână asediat împreună cu cardinalii săi credincioşi, apărat doar de o garnizoană redusă şi unde alimentele începuseră să scadă ameninţător. Fără nicio speranţă de-a scăpa din încercuire, Papa capitulă şi se angajă să plătească trupelor mercenare victorioase suma de 400.000 de ducaţi în trei rate, ordonând imediat strângerea banilor pentru plata primei rate. Suma a fost obţinută din topirea aurului şi argintului provenit din birurile scăpate ca prin minune de la jaful imperialilor.

Toată vara Papa rămase ostatic în castelul Sant Angelo, izolat de orice ajutor ori contact cu exteriorul, fiind atent supravegheat de lăncierii care aşteptau plata celorlalte două rate de bani... În sfârşit, în toamnă a fost finalizat tratatul în

decretul papei Paul al VI-lea, va asigura, împreună cu Gărzile elveţiene, paza şi securitatea Statului Vatican.

La 7 octombrie 2008, Corpo della Gendarmeria dello Stato della Citta del Vaticano (Jandarmeria Vaticanului) prin noul său „Dispozitiv antiterorism" s-a afiliat organizaţiei de cooperare poliţienească Interpol.

baza căruia Carol al V-lea încuviința eliberarea Sfântului Părinte Clemente al VII-lea, recunoscând prin aceasta şi statutul Bisericii. În schimb, s-a cerut neutralitatea pentru Ostia şi Civitavecchia şi plata neîntârziată a celor două rate de bani rămase restante. După semnarea documentelor de încheiere a păcii, la Barcelona, cei doi capi ai creştinătății se întâlnesc la 24 februarie 1530, în biserica Sf. Petronoio din Bologna unde papa Clemente al VII-lea îl încoronează pe Carol al V-lea (aceasta fiind ultima înscăunare oficiată de un Înalt Pontif). Abilitățile politicii papale, care de fapt subliniau comportamentul ambiguu al Papei cât şi sacrificiile sale fuseseră în van... Din punct de vedere religios, papa Clemente al VII-lea – Giulio de Medici – „a fost poate cel mai nefericit dintre toți papii întronați vreodată pe scaunul papal”...

La scurt timp după moartea lui Clemente al VII-lea, septembrie 1534, Anglia se desparte de Roma şi confirmă oficial statutul Bisericii Anglicane. Totodată, încheiat conflictul armat, s-au creat premisele convocării de urgență a Sinodului pentru a se pune în discuție fractura creată de Reforma Lutherană.

După optsprezece ani de la jefuirea Romei, care îngenunchease întregul oraş şi târâse Biserica pe un drum destul de frământat, în anul 1545 se deschide la Trento „Concilio della Controriforma”... Conciliul de la Trento a fost hotărât de papa Paul al III-lea* (fără îndoială unul dintre

* Poliția şi iezuiții au calitatea de a nu-şi abandona niciodată nici duşmanii, nici prietenii.

Honoré de Balzac

Noul Ordin al iezuiților, aprobat de papa Paul al III-lea-Alessandro Farnese, la 27 septembrie 1540, prin bula „Regimini militamntis ecclesiae”, s-a implicat decisiv în problemele Bisericii Catolice pentru a include în practică hotărârile Conciliului Tridentin, contribuind astfel la primenirea ei după şocul Reformei. Călugării iezuiți sunt aceia care au introdus al patrulea vot monahal: „di totale obbedienza al Papa” (ascultarea necondiționată față de Papă), alături de cele trei voturi consacrate: „povertà, castitá e obbedienza” (sărăcie, castitate şi ascultare).

În săptămâna patimilor, la 17 aprilie 1541, papa Paul al III-lea

confirmă alegerea lui Ignațiu de Loyola ca prim general al Ordinului „Tovărășia lui Iisus".

Trebuie precizat că Iezuiții nu au fost și nu sunt o societate secretă, nu sunt o masonerie catolică ci sunt un ordin religios și nimic mai mult, așa cum sunt benedictinii sau capucinii. Desigur „Jurământul iezuit" este dur, foarte dur, pentru că impune viitorilor preoți iezuiți o supunere oarbă față de Papa și superiorii Ordinului în lupta acestora împotriva ereticilor și a protestanților. Vom nota, spre exemplu, doar câteva fraze din obedientul lor jurământ: „Confeso che il Papa di Roma é capo della Chiesa e non puo'sbagliare /.../ e ha pieni poteri di rimettere e ritinere peccati di tutti gli uomini secondo la Sua volonta, di mandarli all'inferno e di scomunicarli /.../. Pe lângă mult temutul jurământ, iezuiții mai au și un îndreptar intitulat „Secreta Monita", un volum cuprinzând instrucțiunile secrete ale iezuiților, divulgate, parțial, de-a lungul istoriei doar de două ori, în anii 1600 și 1800...

Papa Benedict al XIV-lea îi considera pe iezuiți: „ienicerii Sfântului Scaun, o armată de soldați fără astâmpăr și periculoși, dar buni slujitori".

Iezuiții au fost principalii animatori ai Contrareformei, căutând să restabilească credința catolică în țări cu tradiție protestantă, precum Anglia și Germania, iar în Ucraina și Transilvania au sprijinit afirmarea bisericilor greco-catolice.

Primii iezuiți au sosit pe teritoriul României în anul 1579. După trecerea unui secol Societatea lui Isus era bine consolidată în Ardeal, urmărindu-și cu seriozitate obiectivul mesianic care a devenit repede sinonimul unei miliții secrete în slujba unui catolicism politic. Și pentru a da un singur exemplu iată propunerea, din anul 1697, a iezuitul Paul Bărnyi, paroh în Alba-Iulia, care făgăduia mitropolitului Teofil să excludă starea de dependență a ortodocșilor față de superintendentul calvin dacă aceștia vor accepta unirea cu Roma.

José, regele Portugaliei, convins că iezuiții fuseseră în spatele unui atentat la viața sa îi expulzează în anul 1767 și cere papei Clement al XIII-lea (1758-1769) să dizolve „Compagnia di Gesú". Atacul împotriva iezuiților a fost în mare parte doar un pretext. Realitatea era că marile puteri europene (Franța, Spania și Portugalia), doreau să lovească în Biserică și în Sfântul Părinte.

Pentru iluminiști, ca și pentru toți dușmanii Bisericii Catolice, iezuiții, cu constituția lor centralizată, cu votul special de supunere față de Papă, erau principalii vrăjmași, fără a mai vorbi de gelozia stârnită din pricina poziției lor privilegiate în ierarhia Sfântului Scaun. Papa Clement al XIII-lea pare dispus să capituleze dar, cu o zi înainte de consistoriu, în 2 februarie 1769, suferă un acces de apoplexie fatal. Îi urmează în scaun Clement al XIV-lea (1769-1774), care a amânat suprimarea Ordinului trei ani, îngrozit că va fi otrăvit. Dar, în final,

pentru că Biserica era amenințată de o criză fără precedent, emite bula fatală „Dominus ac Redemptor noster". Așa că începând din ziua de 16 august 1773 „Compagnia di Gesú" a fost dizolvată iar generalul Lorenzo Ricci și conducătorii iezuiți au fost trimiși în cea mai severă închisoare a fortăreței Sant'Angelo. Acest general, Lorenzo Ricci, a înființat la 1754 francmasoneria de rit scoțian. Dar chiar și pe patul de moarte Ricci a susținut cu tărie nevinovăția Ordinului. Prin desființarea Ordinului iezuiților, papa Clement al XIV-lea a pricinuit grele pierderi pentru Biserica Romano-Catolică. Doar Rusia și Prusia au refuzat să pună în aplicare bula și au acordat refugiu tuturor iezuiților. Rusia fiind o țară ortodoxă nu era obligată să respecte interdicția papală. Țarina Ecaterina a II-a, în anul 1782, îngăduie stabilirea iezuiților în ținuturile răpite Poloniei, iar țarul Pavel le permite așezarea lor la Petersburg, oferindu-le și conducerea Universității catolice de la Wilno. Vor trece mai bine de 40 de ani și, la 7 august 1814, papa Pius al VII-lea semnează decretul „Sollicitudo omnium ecclesiarum", prin care repune în drepturile sale ecleziastice „Compagnia di Gesú" (Ordinul iezuiților). Restaurația ordinului începuse încă din 1801. Breva (scrisoare papală) „Catholica fidei" recunoștea de facto Ordinul din Rusia, iar în 1804, Compania era deja restabilită în regatul celor două Sicilii. Mișcarea de restaurație a „Compagnia di Gesú" fusese întârziată de întemnițarea papei de către Napoleon, în 1809. Ceremonia prezentării oficiale a bulei „Sollicitudo omnium ecclesiarum", de reînființare a Ordinului cât și slujba religioasă au avut loc la 7 august 1814 în biserica mamă a iezuiților „Gesú" din Roma în prezența noului general al Companiei lui Isus, polonezul Tadeusz Brzozowki.

Sfântul Scaun a știut să folosească aptitudinile iezuiților – sinonime cu conservatorismul –, rigoarea, ordinea, cunoștințele și performanțele, încredințând administrarea acestora Universității Pontificale Gregoriana (unde astăzi studiază peste 3.000 de studenți din 130 de țări), Institutului Pontifical Biblic, Institutului Pontifical Oriental, Colegiului Pontifical Russicum, Colegiului Brazilian, cât și postului de radio și observatorului astronomic al Vaticanului. Totodată iezuiții își vor gestiona propriile instituții cu sediul la Roma: Curia Generală, Institutul Istoric, colegiul Sfântului Robert Bellarmin și revista Civiltà Cattolica. În 1968 iezuiții au creat la Roma Colegiul Internațional Gesu, care selecționează pe cei mai valoroși scolastici, proveniți din toate provinciile iezuite, „adaptați la diferite mentalități", pentru a lucra în unitățile din întreaga lume ale Companiei lui Isus, dar și în instituțiile încredințate iezuiților de către Vatican.

Alături de campaniile educative, de predicarea misionarismului, iezuiții mai desfășoară și o intensă activitate culturală în aria filosofiei și a analizei problemelor sociale și politice.

Actualmente, Compania lui Isus este cel mai mare ordin religios

din cadrul Bisericii Catolice. Ordinul înregistra oficial, în anul 2006, un corp didactic de 130.000 de membri cu 600.000 de studenți înscriși în 207 universități repartizate în 19 țări.

Gregoriana este universitatea pontificală unde o mulțime de cardinali și episcopi, treizeci și nouă de preafericiți și șaptesprezece papi au studiat și chiar au fost profesori: Clement al X-lea, al XI-lea, al XII-lea, Inocențiu al X-lea, al XI-lea, al XII-lea, Urban al VIII-lea, dar mai cu seamă aproape toți papii din secolul XX: Ioan-Paul I, Paul VI-lea, Pius al XI-lea, al XII-lea, Benedict al XV-lea, Ioan al XXIII-lea, cu excepția lui Ioan-Paul al II-lea care a urmat cursurile Universității Agelicum aparținând Ordinului dominican.

Iezuiții sunt jurnaliști din vocație și maeștri în arta comunicării; încă din anul 1564 dispuneau la Roma de o tipografie capabilă să publice texte în limbile greacă și arabă.

Compania lui Isus este unul dintre ordinele religioase care nu are ramură feminină, chiar dacă multe congregații de călugărițe, precum Institutul Maria Waed, Surorile părintelui Médaille și congregațiile franceze Notre-Dame du Cénacle, Les Sœurs du Sacré-Cœur etc., au adoptat „Exercițiile spirituale" pentru charisma lor.

Surprinzător, printre cei 264 de urmași la tronul Sf. Petru nu există nici un membru al Companiei lui Isus. Nu fiindcă iezuiții ar fi fost absenți din istoria conclavurilor când, dimpotrivă, participarea lor la viața Bisericii Catolice a fost activă și definitorie. Exemplul cel mai apropiat de zilele noastre îl avem chiar în anul 1978 când relațiile dificile dintre papalitate și Companie au „parazitat" alegerea lui Karol Wojtyła.

După Conciliul Vatican II, care marcase „aggiornamento"-ul Bisericii și al Ordinului, au apărut serioase confruntări între iezuiți și pontiful roman care aveau să devină dure în pontificatul lui Ioan Paul al II-lea. Mai mulți iezuiți se îndepărtaseră de obediența datorată papei, îndeosebi pe plan politic. Stăpân pe situație, Papa a optat pentru reconciliere. Astfel, Ioan Paul al II-lea revine asupra sensului celui de-al patrulea legământ al iezuiților pe care îl va extinde în mod implicit la biserica universală – de la papă la episcopi. Iezuiții erau de acum obligați să colaboreze cu instanțele și instituțiile și nu să le concureze. Noul superior general al Companiei, olandezul Peter-Hans Kolvenbach, ales din primul scrutin, la 13 septembrie 1983, avea să pună punct crizei, declarând oficial: „A nu fi credincios papei ar însemna a te condamna singur la moarte"...

Deși rănile au mai sângerat, relațiile cu papalitatea încet-încet s-au reașezat...

În aprilie 2005, în cămăruța secretă din Capela Sixtină (stanza delle lacrime), erau prezenți trei iezuiți. Cardinalii Carlo Maria Martini, Jorge Maria Bergoglio și Rigdi Julius Darmaatmadja, care trebuiau să

cei mai inteligenți papi care au ocupat Sfântul Scaun), pentru păstrarea unității bisericii și însuflețirea credinței catolice. În prima sa parte (1545-1547), conciliul a scos în evidență dezacordul dintre Paul al III-lea și împăratul Carol al V-lea privind reforma, dar și controversele dinastice și teologice. La cel de-al doilea conciliu (1551-1552), au fost prezenți și protestanții la chemarea lui Carol al V-lea, dar lucrările au rămas tot nefinalizate. Între timp Carol al V-lea, epuizat de nenumăratele războaie, abdicase și, retras în mânăstirea Yuste din Extremadura – Spania, moare la 12 septembrie 1588.

Chiar dacă la terminarea lucrărilor celui de-al treilea conciliu (1562-1563), ținut după aproape 20 de ani, nu s-a mai putut reface unitatea credinței, datorită intervențiilor ferme și convingătoare ale iezuiților Diego Lainez și Alfonso Salmeron, „papapali teologi" (reprezentanți ai papei Pius al IV-lea care are meritul de-a fi continuat conciliul tridentin și de a-l fi condus cu tenacitate spre succes până la sfârșit), s-a reușit restaurarea catolică prin care Sfântul Scaun a redobândit, în sfârșit, autoritatea centrală și s-a putut consfinți totodată, irevocabil, ca Roma

---

găsească, împreună cu alți 112 confrați, succesorul papei Ioan Paul al II-lea. Prima alegere pontificală din secolul XXI a ajuns rapid la un unanim consens. Și după numai patru tururi de scrutin, decanul Colegiului Cardinalilor și prefectul Congregației pentru doctrina Credinței, cardinalul Joseph Ratzinger, în vârstă de 78 de ani, a fost încoronat ca papa Benedict al XVI-lea. Pentru prima oară în istoria Vaticanului, Compania lui Isus i-a dat pe ceilalți doi pretendenți, precum și pe marii electori, contribuind decisiv în alegerea viitorului Înalt Pontif al Bisericii Catolice. Legendă sau nu, în plin conclav, cardinalul Bergoglio le-ar fi dat de înțeles electorilor, printr-un discret semn, că nu voia să fie ales. Ceea ce s-a și întâmplat. Ratzinger ieșea învingător după al patrulea scrutin, cu 84 de voturi, iar cardinalii Martini și Bergoglio abia obținuseră 9 voturi.

Surprinzător sau nu, încă o dată „smerenia de iezuit" își confirma canonul.

După alegerea pe tronul papal la, 19 aprilie 2005, a lui Joseph Ratzinger, fost profesor la Gregoriana și prieten cu mai mulți prelați iezuiți, putem vorbi, din nou, cu adevărat de restabilirea unor raporturi normale între iezuiți și Înaltul Pontif.

să fie metropola Bisericii Catolice. Dar iată trei dintre deciziile finale, irevocabile, ale „Concilio ecumenico Tridentino”: 1. Disciplina teologică: „l’eucarestia è il centro della vita cristiana, fons et culmen della liturgia. È il sacramento posto a fondamento degli altri sei”; 2. Locul de cult: „logo della celebrazione è logo «sacro», cioè consacrato (dedicato) esclusivamente all’azione liturgica (chiesa); şi 3. Arta sacră: „architetura, ornamenti e arredi devono ispirarsi al classicismo espresso della Roma papale, come visibile segno di comunione con il primato petrino e di affinita anche culturale con la Santa Sede.”

Creaţia lui Dumnezeu nu stă în puterea cuvântului ci în tăcere...

Şcoala Română din Roma

„POPULUS DACO ROMANUS HANC SEDEM IN URBE AETERNA LITTERIS ET ARTIBUS FACIENDAM CURAVIT – MCMXXXI”

(Poporul Daco-Roman a construit acest lăcaş în Cetatea Eternă în folosul literelor şi artelor – 1931)

Roma, 10 ianuarie 1933. Sub cerul acoperit de nori şi sub stropii reci de ploaie, iarna meridională întâmpină pe reprezentanţii de seamă ai lumii politice şi culturale din Italia şi România. În fruntea delegaţilor: Benito Mussolini, preşedintele Consiliului de Miniştri, Francesco Ercole, ministrul Educaţiei Naţionale şi Dimitrie Gusti, ministrul Instrucţiei, Cultelor şi Artelor. Se inaugura noul local al Şcolii Române din Roma, împlinindu-se astfel visul marelui arheolog şi istoric, profesorul Vasile Pârvan, primul director al Şcolii (dispărut prematur, la 26 iunie 1927, la vârsta de numai 45 ani). Edificiul Şcolii, construit cu sprijinul financiar al Bancii Naţionale Române, pe terenul de 5.000 mp donat de Statul Italian, este una dintre capodoperele marelui arhitect român Petre Antonescu. Piatra fundaţiei noului edificiu s-a pus abia la 27 ianuarie 1928, la şase luni după moartea lui Vasile Pârvan. Potrivit testamentului de la Baden-Baden, din 25

mai 1927, profesorul Pârvan îşi lăsa toată biblioteca Şcolii Române din Roma şi instituia totodată un premiu pentru stimularea talentelor, menite să contribuie la aprofundarea cercetărilor arheologice. La nici un an de la moartea sa, survenită la 26 aprilie 1928, foştii săi elevi organizează la Roma o sesiune de comunicări, pentru a evoca opera profesorului. Cu acest prilej, G. Călinescu, bursier al Şcolii Române din Roma, susţine un emoţionant elogiu la adresa celui ce fusese Vasile Pârvan: „Nu te vom întâlni în Roma Eternă, urcând pe Pincio spre şcoala ta şi a noastră – în care nimeni în afară de tine nu mai e vrednic să intre – cu privirea furată de depărtări, de milenii, de cetăţi apuse, de sarcofage şi de coloane frânte”...

După anul 1947, totul s-a acoperit încet-încet de tăcere. Astăzi, la aproape 70 ani distanţă (în anul 2002) de evenimentul cultural-istoric din 11 iunie 1933, revista „Oglinda Literară” (director, scriitorul Gheorghe-Andrei Neagu), publică textele integrale ale discursurilor rostite de cei doi miniştri, reproduse din vechea revistă „Boabe de grâu” (Revistă de cultură. Anul IV, nr. 2, februarie 1933. Redactor: Emanoil Bucuţa. Tipărită la Bucureşti, str. General Berthelot nr. 28, de Direcţia Educaţiei Poporului).

Cuvântarea ministrului Dimitrie Gusti:

„Îngăduiţi-mi să adaug, domnule şef al Guvernului, cât de onorat mă simt de prezenţa Domniei Voastre, care dă acestei ceremonii o solemnitate excepţională. Ştim ce vă datoreşte Italia. Din Alpi până în Sicilia, şi mai departe, domneşte un ritm unic de tinereţe, de încredere şi de eroism al vieţii, care se întrupează într-o operă de creaţie fără asemănare. Suntem prea departe de prima Renaştere, prin care Italia îşi dădea sieşi şi lumii civilizate, la ieşirea din Evul Mediu, o formulă statornică de cristalizare spirituală, ca s-o putem înţelege altminteri decât în perspectiva istoriei.

Dar, iată-ne în mijlocul celei de-a doua Renaşteri, pe care Italia o trăieşte, de rândul acesta, la ieşirea din marele

război. Noua Italie ne aduce o formulă de cristalizare, tot pe atât politică, pe cât spirituală şi morală, o formulă cu totul proprie, dar pe care n-o pune mai puțin la îndemâna tuturor, ca o strălucită pildă de organizare şi înfăptuire.

Ştim în ce măsură, în mijlocul căutărilor şi crizelor de tot felul, îndreptarea către puterile proprii ale poporului şi cultul faptei se înalță ca un drum de lumină către care toate privirile se îndreaptă pline de nădejde. Pentru această lecție de patriotism vă rog, în calitate de membru al unui guvern al cărui şef e un fiu reprezentativ al Transilvaniei, mare admirator al Italiei şi al Excelenței Voastre şi partizan convins al solidarității latine, şi în numele meu personal, ca sociolog, să primiți omagiul cel mai deplin şi cel mai călduros.

M-am grăbit să vin la inaugurarea acestui local, pe care îl datorăm munificenței luminate a Băncii Naționale a României, şi cu adâncă emoție stau astăzi în mijlocul Domniilor Voastre. A fost ca o chemare a Romei înseşi şi a strămoşilor, la care sufletul oricărui Român începe să vibreze.

La doi paşi de aici, într-un for plin de marmură şi de istorie, se găseşte actul de naştere, săpat în piatră, al poporului nostru, coloana divinului Traian. De câte ori venim în cetatea eternă, e ca şi cum ne-am întoarce acasă, la nişte părinți străluciți, de pe căile lungi ale Mării Negre şi ale Carpaților, unde am fost puşi să păstrăm prin secole limba şi sufletul roman, la marginile Răsăritului, între popoare de alte origini.

Iată Roma la orizont. Cu colinele, cu grădinile, cu templele şi cu oamenii ei fără asemănare! Latinitatea noastră îngenunche şi sărută pământul sfânt.

De aceeaşi emoție trebuie să fi fost cuprinşi şi acei cărturari transilvăneni care, după unirea unei părți din biserica română cu Roma, veneau aici la studii de teologie în Institutul de Propaganda Fide şi descopereau uimiți izvoarele neamului românesc. Ei luau îndărăt de pe aceste

locuri, în sacii lor de cărți și de manuscrise, elementele unei renașteri spirituale și naționale, care ne-a ținut în lumina ei mai bine de un secol și ne-a îndreptat spre formele de astăzi de Stat.

Între ei, în rândurile dintâi, se așează episcopul Inochenție Micu, unul dintre întemeietorii bisericii greco-catolice din Transilvania, care, după ce a trăit în exil un sfert de secol lângă Sfântul Scaun, a murit și odihnește aici în biserica La Madonna del Popolo.

Redeșteptarea noastră a venit în mare parte din Transilvania, iar în Transilvania a venit întreagă din Roma. După șaisprezece secole de cînd ne trimesese în aceste părți, ea se întorsese din nou către noi și ne scăpase și astfel, în chip firesc, legiunile ardelene au cerut să lupte alături de frații și camarazii lor italieni, pentru marea cauză a neatârnării și unității naționale.

România vrea pacea, ceea ce înseamnă nu numai lipsa de război, ci mai ales o stare de spirit care să îngăduie o activitate constructivă printr-o colaborare internațională.

De aceea, România dorește prietenia tuturor popoarelor, fără deosebire, iar prietenia Italiei nu-i este numai trebuincioasă dar și prețioasă. România n-are să uite niciodată cât datorește unitatea ei națională, înfăptuită pentru totdeauna, eroismului italian, precum și sprijinului dat de Italia la rezolvarea, prielnică țării noastre, a atâtor probleme de seamă. Cu sentimentul de încredere pe care i-l insuflă iubirea frățească și cu convingerea în folosul unei conlucrări întemeiate deopotrivă pe dragostea de pace a ambelor națiuni, România își arată dorința ca în rosturile pe care i le rezervă viitorul să găsească la guvernul și poporul italian același sprijin călduros care a zămislit și întărit prietenia italo-română.

Când acum zece ani, în 1922, s-a înființat aici Școala Română, ea găsea urmele vii ale tradiției cărturărești a călugărilor ardeleni. Nu veneam pentru întâia oară să învățăm și să luăm puteri de la Roma! Trimiteam în atmosfera ei de artă, de muncă și de disciplină, pe cei mai

buni tineri pe cari îi dădeau şcolile noastre înalte, ca să se pătrundă de gustul sigur şi de dragostea de ştiinţă a Romei şi să împodobească, la întoarcere, cu ele ţara.

Ne mândrim cu echipele de membri ai Şcolii Române de la Roma, cari au acasă locuri de frunte în viaţa ştiinţifică şi artistică şi iradiază, în plus, asupra culturii noastre o lumină magică mediteraneană, şi suntem la întâii paşi!"

Cuvântarea Ministrului Educaţiei Naţionale a Italiei, dl. Francesco Ercole:

„Nu putea să-mi vie nici o datorie mai plăcută de împlinit de la sarcina pe care am cinstea s-o port, decât aceea să aduc, în această adunare atât de ales mărturisitoare a legăturii de solidaritate culturală, prin care, în numele Romei, poporul României e strâns de poporul Italiei, salutul cordial al guvernului fascist, Excelenţei-Sale Dimitrie Gusti, ministrul Instrucţiei Publice din România.

Salut care nu se îndreaptă numai către omul de guvern al unei naţiuni prietene, ci de asemenea şi totodată către omul de ştiinţă, profesorul de seamă şi întemeietorul şi iniţiatorul acelui Institut Social Român din Bucureşti, a cărui activitate a exercitat şi exercită o atât de largă şi hotărâtoare înrâurire asupra formaţiei conştiinţei politice a României de astăzi, şi ale cărui merite ştiinţifice au deşteptat şi deşteaptă un atât de întins ecou de înţelegere şi de laudă, oriunde studiile sociologice găsesc preţuire.

Dar, mai cu seamă, îmi place să arăt eminentului coleg recunoştinţa noastră, pentru că a binevoit să adauge strălucire şi preţ cu autoritatea intervenţiei şi a cuvântului Domniei Sale, ceremoniei prin care Şcoala Română de la Roma intră astăzi cu noroc în al doilea an de viaţă, inaugurându-şi frumosul şi vrednicul sediu, pe care dărnicia largă a Băncii Naţionale Române i l-a făcut cu putinţă în această sugestivă Valle Giulia, pe al cărui pământ s-au ivit şi stau să se ivească prin voinţa şi iniţiativa altor popoare, alte aşezăminte asemănătoare, cu scopul în esenţă acelaşi, să studieze aici, în Roma, istoria, instituţiile, viaţa poporului

italian, în secolele trecute şi în zilele de astăzi, şi să puie în lumină bogăţiile patrimoniului artistic. Prezenţa la Roma a unei aşa de frumoase şi harnice adunări de şcoli străine, face mărturia cea mai vorbitoare şi mai semnificativă a farmecului pe care cu putere neînfrântă, veşnica tinereţe a Romei o exercită asupra spiritului omenesc, aşa că se prelungeşte, în acest fel, din partea naţiunilor moderne, acea vioaie şi hotărâtă colaborare pe care toate popoarele imperiului au dat-o Romei la întărirea şi răspândirea sub călăuzirea ei a celei mai înalte civilizaţii a lumii vechi.

Era firesc lucru ca din numărul acestor şcoale străine de la Roma să nu lipsească aceea a poporului care atras aproape cel din urmă, atunci când puterea imperiului făurit de Roma dădea întâile semne ale oboselii, în orbita lumii romane, i-a suferit cu atâta putere înrâurirea încât i-a păstrat cu minunată credinţă, mândria şi amintirea împătimită. Din această credinţă în mândria şi iubirea faţă de depărtatele obârşii latine, poporul român ia puterea trebuincioasă să se ridice, după încercări şi nenorociri răbdate şi biruite, cu împotrivirea spirituală care e darul popoarelor de aleasă şi înaltă civilizaţie, la o nouă trainică viaţă de naţiune liberă. Această şcoală, al cărui sediu a fost inaugurat astăzi, Excelenţă Gusti, e menită să fie şi să înflorească în pământul Italiei ca un rodnic templu votiv al ei. Dar în acest ceas de bucurie obştească, recunoştinţa celor cari ne-am adunat aci se îndreaptă către amintirea aceluia prin a cărui genială iniţiativă, şcoala a putut răsări; către acea figură mult aleasă de cercetător şi de apostol, care a fost Vasile Pârvan, prea curând răpit admiraţiei Dumneavoastră şi admiraţiei noastre.

Academia României, înfiinţată de el cu înţelegerea propriului guvern, la puţin timp după încheierea războiului, a fost nucleul iniţial din care s-a dezvoltat cu o înflorire crescândă şcoala de astăzi într-un deceniu de vioaie activitate a profesorilor şi elevilor.

Ca un document nepieritor şi preţios stau cele şapte mari şi îndesate volume publicate până acum şi care

cuprind lucrările date de arheologi, istorici şi paleografi. Lucrări, fără îndoială, cu deosebire rodnice prin întinderea cercetărilor şi prin seriozitatea rezultatelor, şi de aşa fel încât să chezăşuiască şcolii, care le moşteneşte tradiţia, siguranţa de noi creşteri şi înaintări. Această tradiţie are şi o trăsătură, anume a ei faţă de activitatea dezvoltată până acum de celelalte şcoli străine născute şi trăitoare în Roma, pe publicaţiile Academiei şi şcolii române s-a ales totdeauna şi s-a primit ca limbă oficială limba italiană.

Vă suntem recunoscători pentru această faptă frăţească, prieteni români, şi scoatem din ea cu o cordialitate solitară de gânduri şi de speranţe, cele mai îmbucurătoare auspicii pentru soarta şcoalei Dvs. şi a civilizaţiei care îşi ia nume şi temei de la Roma. Cu o credinţă nezdruncinată în menirea ei ne înălţăm gândul plin de urări către viitorul poporului român, către M.S. Regele Carol al II-lea al României."

Piazza Navona

Cel mai probabil, piaţa şi-a luat numele de la cuvântul „agones"(concurs), pentru că în antichitate aici aveau loc concursuri sportive. Cu timpul cuvântul a devenit „n'agone", apoi „navone", devenind în cele din urmă „navona".

Piazza Navona, regina celebrelor fântâni romane este, împreună cu Fontana di Trevi, locul de referinţă atât pentru romani cât şi pentru turiştii sosiţi de pretutindeni. Vom încerca, în cele ce urmează, să analizăm specificul celor trei fântâni care compun arhitectura pieţei.

Fântâna „del Moro", construită în anul 1574, proiectată de Giacomo De La Porta în timpul papei Gregorio al XII-lea Buoncompagni, a fost în întregime renovată în 1653 de Bernini, artistul favorit al papei Innocenzo al X-lea Pamphili. La renovare, cei patru tritoni şi cele patru măşti au fost înlocuite de copii executate de Luigi Amici (originalele se găsesc, poate, în depozitele municipale?). Sculptura centrală, desenată de Bernini, executată de Giannantonio Mari la 1655, greşit numită „il Moro" (Maurul) reprezintă, în realitate, un triton atletic care „îmblânzeşte" un delfin.

Capodopera berniniană, fântâna centrală a pieței, este cunoscută sub numele „Quattro Fiumi”. Ea îşi descoperă scenografia în jurul obeliscului (recuperat din ruinele Circului Massenzio în 306-312) înlănțuit de o stâncă marină animată de animale fantastice (un cal marin, un cal terestru, un delfin, un leu etc.) şi de patru superbe statui de marmură albă, înalte de aproape patru metri, personificând cele patru fluvii reprezentative în epocă.

Prima statuie, realizată de Claude Poussin, este dedicată fluviului Gange şi simbolizează Asia. Nilul, reprezentând Africa, aparține lui Giacomo Antonio Fancelli şi aceasta are capul acoperit şi fața ascunsă deoarece în timpul acela încă nu se descoperise de unde izvora fluviul. Antonio Raggi a sculptat Dunărea pentru Europa şi, în sfârşit, cel de-al patrulea fluviu, Rio de la Plata, simbolul Americii, aparține lui Francesco Baratta.

Spectaculoasa capodoperă a fost inaugurată la 12 iunie 1651 în prezența papei Innocenzo al X-lea (1644-1655), însoțit de un fastuos „corteo dei cardinali e nobilità”.

Merită să notăm legenda, care suscită şi azi aceeaşi curiozitate iscată de „confruntarea” dintre cele două capodopere: fântâna celor „Quattro Fiumi” şi biserica „Sant’Agnese in Agone”. Astfel, statuia – reprezentarea fluviului Rio de la Plata –, cu torsul întors spre biserică, având brațul ridicat, imploră parcă, apărându-se speriată, ca fațada Bisericii Sant’Agnese să nu se prăbuşească... În acelaşi moment şi cealaltă statuie, Nilul, cu fața nedefinită, (adevăratul motiv este notat mai sus) refuză să privească „monstruosul” edificiu, biserica construită de Borromini. De fapt se ştie că între cei doi mari artişti, ctitorii de drept ai barocului roman, a existat o puternică rivalitate artistică, cunoscută în epocă. Dar istorioara este falsă pentru că fântâna berniniană „Quattro Fiumi”, care domină piața Navona, a fost construită înaintea bisericii „Sant’Agnese în Agone” a lui Borromini. Pentru recunoaşterea meritelor fiecărui artist, demn de notat este faptul că Francesco Borromini a proiectat şi a construit Sant’Agnes in Agone

imaginând în proiectul „rettangolo della piazza” o genială rezolvare arhitectonică care, prin originalele curbe ale fațadei bisericii, atât de delicat conturate, se integrează magistral în sugestivul decor...

Cea de-a treia fântână a ansamblului, închinată zeului Neptun, renovată tot de Bernini, a fost mai bine de trei sute de ani văduvită de statui şi ornamente.

Abia la 1873 a fost organizat un concurs câştigat de sculptorul Antonio Della Bitta căruia i s-a încredințat executarea statuii lui Neptun, iar Gregorio Zapatta a avut misiunea completării monumentului cu grupurile din jurul bazinului: caii marini, sirenele şi amoraşii care se joacă cu delfinii. Lucrările au fost terminate în anul 1878.

În zilele noastre, Piața Navona găzduieşte „Fiera della Befana” (Iarmarocul vrăjitoarelor) care durează toată luna decembrie până la 6 ianuarie, la Bobotează, timp în care piața este plină de tarabe şi chioşcuri încărcate cu jucării şi dulciuri, de şevaletele pictorilor şi de nelipsitul „Presepio” (macheta reprezentând „ieslea”, locul sacru în care s-a născut Iisus).

Februarie 1991 – Universitatea „Sapienza” din Roma – Colocviu organizat de profesor Luiza Valmarin. Paul Goma: „...o ții una şi bună, rezistență prin cultură...”

Calendar de toamnă

14 octombrie, Cuvioasa Parascheva (Vinerele)

Sfânta Parascheva (Sfânta Vineri), cea tânără, se serbează la 14 octombrie şi nu trebuie confundată cu sfânta muceniță omonimă din Biserca Catolică, sărbătorită la 26 iulie.

Cuvioasa Parascheva s-a născut la Epibatai, un sat din Tracia, şi a trăit în secolele X-XI. Din păcate nici una din scrierile greceşti despre viața Sfintei nu s-a păstrat, astfel că singura rămasă este cea în limba slavonă a patriarhului Eftimie al Târnovei, din secolul al XIV-lea. Părinții i-au

dat o educație aleasă, dar grija ei era să-şi ajute semenii, dăruindu-le până şi propriile sale veşminte. După moartea părinților a împărțit la săraci toată moştenirea şi a plecat să se închine în pustie. La întoarcere, până la moartea sa, va îndeplini canoanele monastice şi rugăciunile în mânăstirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria din Vlahera.

Prima descoperire a corpului Sfintei Parascheva într-un mormânt de pe malul Mării Negre s-a datorat unei viziuni, moaştele ei fiind purtate apoi la Biserica Sfinților Apostoli din Epivate. După cucerirea Târnovei de către turci, la 1396, moaştele au intrat în posesia sultanului Baiazid I care le-a oferit lui Mircea cel Bătrân. În urma unui conflict dintre cei doi, moaştele Sfintei sunt mutate la Constantinopol, în biserica Patriarhiei, de unde sunt cumpărate, în 1640, de domnitorul Vasile Lupu. La 13 iunie 1641, relicvele Sfintei au fost strămutate de la Constantinopol la Iaşi, în Biserica Trei Ierarhi, după cum scrie Dimitrie Cantemir în lucrarea sa, Istoria Imperiului Otoman.

Întrucât Patriarhia din Constantinopol avea mari datorii, Vasile Lupu se oferă să le plătească el: 20 de poveri de aspri (2 milioane de piese de argint turceşti, o sumă enormă însumând cam 40-50.000 galbeni de aur), la care se mai adaugă încă 468.000 de aspri (10.000 de galbeni).

Marmura sarcofagului a fost împodobită cu diamante şi cu pietre scumpe făcându-l să devină atât de frumos şi de strălucitor încât orbea ochii privitorului. Sfânta Parascheva a făcut minuni întocmai cum Hristos a spus în Sfânta Evanghelie: „credința ta te-a mântuit". Un text din secolul al XVIII-lea spune că: „prin solirile Cuvioasei de multe ori s-a izbăvit Moldova de năvăliri, de boli pierzătoare, de ciumă, de arşiță îndelungată şi de alte cumplite împrejurări".

După lucrările de restaurare a bisericii din anul 1884, în noaptea de 26 spre 27 decembrie 1888, paraclisul acesteia a ars în întregime. Capacul sicriului în care se aflau moaştele s-a carbonizat, argintul s-a topit, dar corpul

Sfintei a rămas intact. Noua minune a dus la ultimul transfer al relicvelor în Catedrala Mitropoliei din Iaşi, în anul 1889, unde sunt venerate şi pot fi atinse de credincioşi până în zilele noastre.

Sfintele ei moaşte (asemenea unui om viu), au fost depuse într-o nouă raclă de chiparos. Dar, pentru ca nimeni dintre cei curioşi şi necredincioşi să nu iscodească trupul ei, prea sfinții episcopi, cu sfat de obşte, l-au sigilat în decursul anilor într-o îmbrăcăminte albă de fir, peste care au aşezat un voal, i-au pus sub cap o pernă frumos împodobită, pe frunte o cunună de argint, iar pe piept o icoană cu chipul ei, pentru închinăciune şi sărut.

Din Acatistul Sf. Cuv. Parascheva (imn de slavă pentru Fecioara Maria sau pentru Sfinții protectori în Biserica Ortodoxă), Condacul (cântec bisericesc) unu:

Preacuvioasei noastre maici, mult-milostivei Paraschiva, prinos de umilință îi aducem noi nevrednicii păcătoşi pentru mijlocirile sale. Că mari daruri ne-am învrednicit a dobândi, de la izvorul cel pururea curgător de bunătăți al Mântuitorului nostru, şi să-l cântăm: Bucură-te, Paraschivo, mult folositoare! Amin.

În ajunul sărbătoririi Sfintei Parascheva, credincioşii postesc şi nu mănâncă nuci, castraveți şi poame care au cruce. Tot în ziua de 14 octombrie se fac petreceri mari şi iarmaroace unde se trage cu puşca. Femeile nu-şi piaptănă părul ca să încurce astfel cărările lupilor din pădure. La Filipii de toamnă, oamenii încep să se pregătească de iarnă şi urmează un post de 40 de zile, Postul Crăciunului, cel mai lung post din an.

26 octombrie: Sfântul Dumitru (Sânmedru)

În vremea împăraților Diocleţian şi Maximilian, Galeriu, conducătorul cetății Salonicului îşi botează fiul, Dimitrie, în mare taină. După moartea tatălui, fiul urmează la conducerea cetății din voința Împăratului. Când acesta află că Dimitrie este creştin, îl trimite în temniță. Aici vine Nestor şi îi cere binecuvântarea pentru lupta pe care urma

să o poarte cu un vestit vandal. Dimitrie îi face semnul crucii pe frunte şi-l binecuvântează. Nestor învinge în luptă, dar Împăratul porunceşte ca Dimitrie să fie străpuns de sabie iar Nestor decapitat...

După campania lui Baiazid al II-lea din 1497, Ştefan cel Mare a beneficiat de ajutorul direct al Sfântului Dimitrie în celebra bătălie de la Codrii Cosminului care s-a dat chiar în ziua prăznuirii sale, 26 octombrie. Letopiseţul anonim al Moldovei vorbeşte de ajutorul cerut de domn lui Dumnezeu, Maicii Domnului şi Sfântului Dimitrie...

La 25 octombrie, ajunul lui Sânmedru, sunt Moşii de toamnă. Acum se fac pomeniri ale morţilor, împărţindu-se grâu fiert, unt, lapte, brânză şi colaci. În alte zone oamenii fac un foc mare de brad şi femeile împart nuci, covrigei, pâine şi mere. Oamenii sar peste foc iar copiii strigă: „Hai la Sânmedruuuu!“ Fiecare participant la acest ritual duce acasă un tăciune pe care îl aruncă în livadă. Tot acum stânele se desfac iar oile sunt coborâte la vale pentru iernat. Ca să afle cum va fi timpul, ciobanii întind pe jos un cojoc. Dacă se aşază pe el o oaie neagră, iarna va fi blândă, iar dacă se aşază o oaie albă, iarna va fi geroasă şi cu multă zăpadă. De Sfântul Dumitru nu se lucrează deloc. Este ziua soroacelor pentru înţelegeri între chiriaşi şi proprietari, între cei care dau şi cei care primesc bani de împrumut. Împlinirea sorocului este un bun prilej de petrecere şi de gâlceavă...

30 noiembrie: Sfântul Andrei (Sântandrei)

Andrei (derivă din adjectivul „andrèois” – viguros, puternic), fiul lui Iona din Galileea şi fratele lui Petru. Prins în mrejele propovăduirii, a fost ucenicul Sfântului Ioan Botezătorul. După botezul lui Iisus în Iordan, Andrei „cel Întâi chemat” (ho protoklĕtos) la apostolie îl urmează pe Mântuitor peste tot, fiind martorul minunilor pe care Acesta le împlineşte. Propovăduieşte credinţa întru Hristos în Balcani şi în special în ţinuturile dobrogene de la malurile Mării Negre. Astfel, un sinaxar constantinopolitan

aminteşte pătimirea Sfântului Andrei la 30 noiembrie, după ce a predicat în „toată regiunea Bitiniei şi Pontului în provinciile romane Tracia şi Sciția". De aceea creştinismul românesc este recunoscut ca fiind de origine apostolică.

Apostolul Andrei sfârşeşte răstignit pe o cruce în formă de X căreia i s-a dat numele său (Crucea Sfântul Andrei). În noaptea Sfântului Andrei se zice că se deschid cerurile şi că animalele vorbesc între ele, iar cine le ascultă moare. Tot în această noapte, lupul îşi înduplecă înțepeneala gâtului, de unde şi zisa din popor că numai o dată în an „lupul îşi vede coada". Este noaptea magică propice pentru farmece şi vrăji, pentru aflarea ursitului, dar şi noaptea strigoilor. În ziua de Sântandrei, nu se dă nimic cu împrumut. Casele care respectă sărbătoarea nu vor fi atacate de lupi şi vor fi ocolite de necazuri. Copiii taie ramuri de măr, păr sau prun şi le pun la înflorit să le aibă de Sfântul Vasile când vor sorcovi urând sănătate şi belşug în noul an. Tot în tradiția străbună românească s-au păstrat unele colinde referitoare la Sf. Apostol Andrei:

„Ne dați ori nu ne dați
Că mergem în altă casă
Unde Sânt Andrei ne lasă
Şi ne face tolba grasă".

Ziua Sfântului Andrei premerge Ziua Națională a României (1 Decembrie).

Moaştele Sfântului Andrei s-au păstrat în cetatea Patras din Grecia până în anii 356-357 când împăratul Constanțiu al II-lea le-a strămutat în Biserica Sfinților Apostoli din Constantinopol. În secolul al IV-lea, Sf. Ambrozie, episcopul Milanului, scria că părticele din sfintele sale moaşte au fost oferite bisericilor din Milano, Nola şi Brescia. În jurul anului 850, împăratul bizantin Vasile I-ul Macedoneanul restituie creştinilor din Patras capul Sfântului Apostol Andrei. Dar, după cea de-a IV-a cruciadă, din 1204, când Constantinopolul a fost cucerit de cavalerii apuseni, cardinalul Petru din Capua a hotărât ca relicvele Sfântului Andrei, păstrate până atunci în capitala

imperiului, să fie aşezate în Catedrala din Amalfi, Italia. Din aprilie 1462, în pontificatul lui Pius al II-lea, capul Sf. Andrei din Patras a fost rânduit, alături de alte relicve, în pilastrul Sf. Veronica din Catedrala San Pietro-Vatican. La 26 septembrie 1964, Vaticanul, papa Paul al VI-lea restituie racla purtătoare a capului Sf. Apostol Andrei Mitropoliei de Patras a Bisericii Ortodoxe a Greciei.

Trebuie să-i dai cititorului ceva, o scândură de care să se agațe în acest ocean al dezolării. Rolul autorului nu este să-l tortureze pe cititor, ci, prin ficțiunea pe care i-o propune, să-l facă, într-un fel sau altul, să se simtă bine.

Mario Vargas Llosa

În anul 1469 când a murit Ludovico Casella, secretarul personal al ducelui Borso d'Este (1450-1479, marchizul Ferrarei), principele a hotărât ca toată curtea şi ferrarezii să urmeze carul funebru până la cimitirul San Domenico. Aceasta a fost prima manifestare oficială a unor astfel de sentimente apărută într-un ducat italian. Tavernele, Universitatea, Tribunalul au fost închise, într-un cuvânt toată viața politică şi socială a fost „paralizată" în ziua funeraliilor. Şi, într-adevăr, însuşi ducele Borsso, înveşmântat în negru, a fost „cel dintâi membru al casei d'Este care a mers în urma coşciugului unui supus al său"...

Toată această demonstrație, impusă curții cât şi poporului, prin care dinasticii îi onorau pe cei care-i slujeau cu credință, venea în sprijinul familiei d'Este, impunând tuturor cetățenilor „pohta şi pravila" stăpânului. Chiar dacă sâmburele unei asemenea atitudini avea o frumoasă valoare umană, ea demonstra de fapt, fără echivoc, mărirea princiară care avea drept scop să trezească poporului simțăminte de lealitate cetățenească dar şi de creare a unui amestec de frică şi spaimă în fața celor hărăziți de Dumnezeu să-i cârmuiască... Dar aşa cum dominația suveranului era absolută şi deasupra limitelor legale, tot astfel şi mijloacele de care se serveau adversarii lor nu

erau subordonate nici unui considerent moral. Boccaccio o scrie explicit: „Trebuie să dau despotului numele de rege sau de principe şi să-i rămân credincios ca stăpânului meu? Nu! Căci el este duşmanul oricărei fiinţe umane. Contra lui pot întrebuinţa arme, conjuraţie, spionaj, curse viclene; aceasta este o acţiune sfântă, necesară. Nu există jertfă mai plăcută de adus decât sângele unui tiran.”...

Iute şi efemer lucru este să-l judeci pe tiran, dar mai periculos şi mai rar este însă să-l înfrunţi.

Eu crez în nemurirea sufletelor.

Nicolae Bălcescu

Pe 29 noiembrie 1952 în Sala Pitre a Societăţii Siciliene de Istorie a Patriei, din iniţiativa Comitetului palermitan al Institutului pentru Istoria Risorgimento-ului, a fost comemorat în mod solemn marele patriot şi istoric român Nicolae Bălcescu.

Trecuse vremea, erau mai bine de 150 de ani de când la Palermo (din noiembrie 1852) rămăşiţele pământeşti ale revoluţionarului român de la 1848, Nicolae Bălcescu, se odihneau în Cimitirul Cappuccinilor...

Cu acel prilej au luat cuvântul prof. Antonio Di Stefano, preşedintele Societăţii Siciliene de Istorie a Patriei, profesorul Eugenio Di Carlo, preşedintele Institutului pentru Istoria Risorgimento-ului, senatorul profesor Camillo Giardina, Preşedintele Academiei de Ştiinţe, Litere şi Arte, profesorul Petru Iroaie, titular al catedrei de literatură română la Universitatea din Palermo.

Guvernul regional era reprezentat de On. Dr. Rosolino Petrotta, asesor direcţia de Sănătate şi Igienă. Regele României (în exil) a fost reprezentat de Vladimir Ionescu, fost consilier al Legaţiei române la Roma. Erau prezenţi şi alţi numeroşi exilaţi români, veniţi din toate colţurile Italiei.

Reproducem textul „Autorizaţiei de înmormântare” a lui Nicolae Bălcescu descoperită de profesorul Gaetano Falzone în arhiva Cimitirului Cappuccinilor din Palermo.

Documentul este inclus în lucrarea „Contribuție la cunoașterea locului și datei morții lui Nicolae Bălcescu, om de litere și istoric român” de Gaetano Falzone, care a fost prezentată la Academia de Științe, Litere și Arte din Palermo în ședința din 28 mai 1945, după anunțul cu privire la acest deces făcut de presa italiană și cea română încă din primăvara anului 1942. Totodată publicăm și paragraful final al intervenției profesorului Petru Iroaie.

„Autorizația de înmormântare” a lui Nicolae Bălcescu găsită de prof. Gaetano Falzone: Orașul Palermo. Secțiunea Sant Agata. Autorizație pentru înmormântare. Anul 1852, ziua 29, luna noiembrie orele...

Noi, Duchino di Pietratagliata, senator și ofițer de Stare Civilă la Primăria din Palermo, după ce ne-am asigurat legal de decesul domnului Nicolae Bălcescu, născut în Valahia, în vârstă de 31 de ani, de profesie proprietar, domiciliat provizoriu la hanul Trinacria (Sicilia, numele vechi), după înregistrarea actului în Registrul certificatelor de deces, îl autorizăm pe rev. paznic al Cimitirului Cappuccinilor să îl înmormânteze, după expirarea termenului de 24 ore stabilit de lege, înțelegându-se firește că prezenta autorizație se acordă acelor biserici care sunt în mai mare măsură în drept să înmormânteze cadavrele. Semnat: Senator Pietratagliata. Die vigesima nona novembris 1852. Benedixit funus Sac. do Joseph Collida Eclesie. D. Nicolai Gricevum Pascovini.”

„La licenza per sepoltura” di Niccolo Balcescu scoperta dal prof. Gaetano Falzone.

Città di Palermo. Sezione S. Agata. Licenza per sepoltura. L’anno milleottocentocinquantadue il di ventinove del mese di novembre alle ore... Noi, Duchino di Pietratagliata, Senatore ed Uffiziale dello Stato Civile del Comune di Palermo, essendoci assicurati legalmente della morte del sig. Niccolò Balcescu, nato in Valacchia, di anni 31, di profesione possidente, domicilliato di passaggio locanda della Trincria, dopo di avere firmato l’atto sul registro degli atti di morte, autorizziamo il. Rev.Guardiano

del C-to delli Cappuccini a dare allo stesso sepoltura dopo scorso il termine di ore 24 determinate dalla legge, beninteso però che s'intende, accordatala la presente a quelle Chiese, che sono superiormente autorizzate al seppellimento dei cadaveri. Il Senatore Pietratagliata. Die vigesima nona novembris 1852. Bendedixit funus Sac. do Joseph Collida Eclesie. D. Nicolai Gricevum Pascovini."

Redăm mai jos şi textul din lucrarea „Contribuţie la cunoaşterea locului şi datei morţii lui Nicolae Bălcescu, scriitor şi istoric român" de Gaetano Falzone.

„Faptul că Nicolae Bălcescu, scriitor naţional român, figură reprezentativă a revoluţiei române din '48 şi renumit istoric a murit la Palermo, era un lucru cunoscut, dar nu şi atestat documentar (1).

Există totodată convingerea eronată că era înmormântat în Cimitirul Rotoli iar Şcoala Română, cu sediul în Roma, dorind să-i cinstească memoria, i-a ridicat, într-adevăr, în 1935, un monument, operă a sculptorului George Ionescu, în cimitirul mai sus amintit.

Cercetările noastre au permis stabilirea, fără posibilitate de tăgadă, a datei morţii sale – 29 noiembrie 1852 – în oraşul nostru, unde venise din motive de sănătate, iar înhumarea sa a avut loc în cimitirul din incinta Mănăstirii Cappuccinilor.

Aceste date reies din două documente existente în arhiva cimitirului Rotoli: autorizaţia de înmormântare, semnată de senatorul şi ofiţerul stării civile din cadrul Primăriei din Palermo, Duchino di Pietratagliata, şi adnotarea înregistrării respectivului deces în registrul de stare civilă. S-a stabilit totodată faptul că Bălcescu, înhumat în groapa comună, nu ar fi dispus, în momentul decesului, de suficienţi bani pentru a i se rezerva o înmormântare mai demnă şi că nu era cunoscut nici de către autorităţile locale. Altminteri, astăzi noi am avea cenuşa sa – dar care s-a amestecat cu cenuşa altor necunoscuţi – pe care am putea-o cinsti aşa cum merită un om care, la o vârstă

încă tânără, a fost în stare să ofere naţiei sale opere de o remarcabilă valoare şi profunzime.

Ar rămâne de elucidat vârsta exactă la care a murit Bălcescu. Aceasta, din autorizaţia de înmormântare, reiese a fi de 31 de ani, în timp ce din surse româneşti apare 33. Naţia latină ce i-a fost mamă, să ştie că amintirea lui este vie în Palermo care îi păstrează în pământul ei inima mărinimoasă, în timp ce, în cadrul Bibliotecii Facultăţii de Litere, o secţie specială dedicată numelui său intenţionează ca, sub auspiciile sale, să se întărească şi mai mult legăturile spirituale dintre România şi Italia. Mai trebuie neapărat să amintim aici că în viaţă Nicolae Bălcescu a manifestat admiraţie şi credinţă în ideile unui mare italian: Giuseppe Mazzini".

Extrasul final din intervenţia prof. Petru Iroaie:

„Ziarul oficial al Siciliei (nr. 265 de miercuri, 1 decembrie 1852) înregistrează moartea valahului. La pagina 1494, ultima a numărului 265 (fără a ţine seama de „Suplimentul" gazetei), citim Starea civilă din ziua de 30 noiembrie. Sunt publicate numele celor Născuţi, Morţi şi Căsătoriile. La rubrica „Trecuţi la cele veşnice" îl găsim şi pe exilatul nostru. Reproducem întregul registru: Rosalia Pornara fostă Gaetano, de 6 luni, din Palermo. – Gaspare Vizzini di Melchiorre, de 2 ani, idem. – Giulia Messina di Gioaccino, de 1 an, id. – Niccolo Balcesco, din necunoscuţi, 31 de ani, proprietar, din Valahia... De data aceasta, numele scriitorului este înregistrat în adevărata sa formă, Balcesco, terminat în esco, în loc de forma autentic românească escu, aşa cum obişnuiau şi obişnuiesc şi acum Românii, în străinătate, să îşi declare numele de familie care are această desinenţă (Ionescu, Popescu), evitând, astfel, fonetica neplăcută pe care ar provoca-o citirea în franceză a ultimei silabe. Atât calitatea de proprietar, cât şi naţionalitatea sunt indicate în mod corect. Vârsta, însă, declarată în acelaşi fel şi de actul de deces al Biroului de Stare civilă (cf. Isăceanu), de acela al parohiei (cf. Biga,

1947), şi de Autorizaţia de înmormântare (Falzone), trebuie să fie rectificată pe baza datei de naştere. Bălcescu s-a născut pe data de 29 iunie 1819. Aşadar, la 29 noiembrie 1852, când a murit, avea 33 de ani şi 5 luni, nu 31. Data decesului, indicată de „Giornale Officiale di Sicilia" cât şi de Registrul decese din Arhiva Cimitirului Cappuccinilor (dar nu şi de Autorizaţia de înmormântare, după cum ar reieşi ca urmare a erorii strecurate în articolul nostru din „Sicilia del Popolo", 29. III. 1947) este confundată cu data înhumării. În concluzie, Bălcescu trebuie să fie considerat printre decedaţii din data de 29 noiembrie, în număr de 20 iar cu el 21, înregistraţi şi în nr. 264 al „Giornale Officiale di Sicilia" (din 30 noiembrie 1852). O uzanţă protocolară automată făcea distincţie între aristocraţii al căror nume era precedat de titlul „dori" sau „donn". Nu este vorba de o distincţie specială sau de marcarea celebrităţii respectivei persoane. Era suficient ca în anunţ să fi fost declarat „proprietar" sau fiul unui „proprietar" pentru a i se adăuga spontan acest titlu, fără să se ţină seama de vârstă sau de rangul social. Presa, care îi anunţa decesul, nu i-a făcut şi lui Bălcescu această „onoare". În schimb, Registrul care atestă intrarea cadavrului în cimitir, îl marchează cu un „D", ceea ce a atras atenţia profesorului Scarlat Lambrino, directorul Academiei Române din Roma, venit anume la Palermo, pe 9 aprilie 1947, pentru a se convinge „de visu" de precizarea neaşteptată făcută de Gaetano Falzone cu privire la cimitirul în care este înmormântat scriitorul."

Tot în legătură cu Bălcescu, criticul Nicolae Ionescu, însărcinat de scriitorul academician Odobescu să readucă în patrie rămăşiţele pământeşti ale lui Bălcescu, ajunge de la Napoli la Palermo pe data de 2 octombrie 1863 „cu vaporul italian Marsala, ... comandat de dl. Cricchio"(după cum anunţă „Giornale di Sicilia" nr. 218 din octombrie 1863, p. 4), şi se întoarce, potrivit organului oficios de pe vremea lui Bălcescu, la Napoli „cu vaporul italian Corriere Siciliano", comandat de dl. Bologna", joi, 6 octombrie (idem 8. X.

1863, p. 4). Nicolae Ionescu se legitima cu paşaport rusesc, fiindcă la întoarcere este înregistrat drept „călător rus”.

...La 29 noiembrie 1852, departe de țară, la vârsta critică de 33 de ani, Nicolae Bălcescu se stingea din viață, ajuns la punctul cel mai dureros al exilului său, în Sicilia, „singur şi necunoscut”, aşa cum stă scris şi astăzi pe placa memorială de pe fațada Hotelului Alla Trinacria din Palermo.

În anul 1925, acad. Al. Lapedatu (născut la 1876 şi mort în 1954 la închisoarea Sighet) împreună cu acad. V. Pârvan şi Giusseppe Lugli (directorul şi secretarul Şcolii Române din Roma), întreprinde o călătorie pentru identificarea şi aducerea în patrie a osemintelor lui N. Bălcescu. Nereuşind să ducă la îndeplinire acest plan, Al. Lapedatu se mulțumeşte cu aşezarea unei plăci comemorative. Profesorul V. Pârvan intenționa să facă demersuri pentru cumpărarea casei în care, pentru o vreme, Bălcescu a locuit la Palermo, pentru a fi adăpost istoricilor şi artiştilor români care ar fi poposit în Sicilia, aşa cum Iorga a reuşit să înființeze Casa Română din Veneția. Dar dispariția prematură a lui Pârvan a lăsat în urmă încă un nobil proiect neterminat...

Confesiunea lui Nicolae Bălcescu consemnată de A. G. Golescu: „De-am vedea că nu putem fi patriei folositori, slujind-o în politică, vom da politica dracului şi ne vom întoarce cu mulțumire, eu la ocupațiile mele istorice, tu la cele de filosofie morală şi tot vom putea fi folositori şi ne vom putea mângâia”.

Fişa II

Multe patimi sunt ascunse în sufletul nostru dar scapă atenției. Numai când apare ispita, atunci se trezesc!

„Şi diavolul, sfârşind toată ispita, s’a îndepărtat de la El, până la o vreme” (Luca, IV, 13).

Supunere față de Dumnezeu-Tatăl.

Sărăcia celui care nu-i înfometat decât de pâinea „cea spre ființă.”

Castitate – neprihănire.

„Credința este vederea lucrurilor care nu se văd. Fericiți cei ce n-au văzut și aud” (Epistola Sf. Apostol Pavel către Evrei, I, 1).

„Iar dacă Hristos n-a înviat, zadarnică vă este credința voastră, voi sunteți încă în păcatele voastre.” (Epistola Sf. Apostol Pavel. Întâia către Corinteni, XV, 17).

...Oare ce va urma după „apriga zăbavă a lui Dumnezu-Tatăl față de smintita noastră libertate”... când va conteni „negrăita Sa păsuire divină”?

Despre maxima sa „Cogito, ergo sum” („Gândesc, deci exist”), René Descartes, în volumul său de Meditații, publicat în 1641, scria: „trebuie să înțelegem că, ori de câte ori îl rostesc sau îl concep în mintea mea, enunțul eu sunt, eu exist, este în mod necesar adevărat”. Prin „reflecția de sine”, Descartes a creat bazele investigațiilor metafizice, teoretizând totodată relația dintre corp și suflet, încercând astfel să folosească logica și rațiunea pentru a demonstra existența lui Dumnezeu, în existența căruia el însuși credea.

Se știe că Descartes „a împrumutat prima idee a lui cogito” de la Sf. Augustin, dar aceasta „nu a prejudiciat originalitatea sa”. La Descartes, Cogito e principiul prin el însuși, certitudinea ce precede tuturor certitudinilor, originea oricărui adevăr. Pentru Sf. Augustin, spre deosebire de Descartes: „Cogito e de ajuns a proba că noi suntem în stare de adevăr și prin aceasta să ne asigurăm de realitatea a ceea ce adevărul presupune. Nici un adevăr nu poate exista fără a deriva din Adevărul care este Dumnezeu”.

„Cogito ergo sum” la Sf. Augustin, într-o semnificație teologică, este proba pentru Trinitate, dar la Descartes are loc o resemnificație profundă, devine principiul oricărei filosofii, inclusiv a fizicii. Cogito, pentru filosoful, matematicianul și fizicianul francez Descartes, este totodată o probă pentru existența unui suflet în întregime separat de corp: dualismul substanțelor.

Sant Andrea della Valle

Construcția bisericii „Sant Andrea della Valle", una din monumentalele edificii de cult ale Romei, a durat aproape 79 de ani, din 1591, când au început lucrările sub conducerea lui Giacomo Della Porta, şi până în anul 1665, dată la care Carlo Rainaldi a reuşit să finalizeze impunătoarea fațadă barocă din travertin.

La splendida şi masiva cupolă (a doua, ca volum şi înălțime, după cupola de la San Pietro a lui Michelangelo), executată între anii 1622-1625 de Carlo Maderno, a mai colaborat o rudă îndepărtată a marelui arhitect, sosită în Cetatea Eternă chiar în timpul desfăşurării construcției bisericii. Ruda lui Maderno nu era altcineva decât Francesco Borromini (viitorul creator al barocului roman) care, construind luneta cupolei de la „Sant Andrea della Vale", realizează, la vârsta de numai 23 de ani, prima sa operă romană.

Interiorul bisericii cuprinde o vastă şi unică navă cu şase ample capele laterale şi o boltă fastuos decorată, urmare a severelor canoane arhitecturale ale Contrareformei impuse în construcția bisericii iezuite „Gesu". Barocul îşi pune amprenta în construcția şi în frescele bisericii Sant Andrea consfințind astfel sfârşitul perioadei de trecere de la renaştere la baroc. Perioadă plină de frământări sociale dar şi extraordinar de prolifică pentru Istoria Artelor.

„Gloria del Paradiso", imensa frescă executată de Giovanni Lanfranco între anii 1621-1625, explodează parcă acoperind întreaga cupolă, risipind efecte învolburate şi surprinzătoare de culoare şi lumină.

Domenichino pictează în absidă impunătoarele chipuri ale Apostolilor cât şi superbele fresce cu scene din viața şi faptele Apostolului Andrei, înrămate în fastuoasele rame aurite (de ipaos) datorate lui Alessandro Algardi. În partea inferioară a absidei sunt plasate fresce cu scene dramatice din martiriul Sf. Andrei (menționăm „Răstignirea Sf. Andrei") realizate la 1651 de Mattia Preti (cunoscut cu numele de „Cavalier Calabrese").

Pe altarul primei capele (cea din partea dreaptă), Antonio Raggi înalță o minunată sculptură de marmură reprezentând „Sacra Famiglia". Tot în interiorul capelei mai există şi una dintre cele mai reprezentative sculpturi executate în maniera barocă de către ilustrul arhitect Carlo Fontana, discipol al maestrului Bernini. Următoarea capelă, placată sobru cu plăci de marmură neagră, a fost proiectul (neterminat) lui Giacomo Della Porta. Capela din partea stângă, bogat decorată, conservă două remarcabile statui: „Sfânta Marta" de Francesco Moschi şi „Sfântul Ioan Botezătorul" de Pietro Bernini (tatăl lui Gianlorenzo Bernini).

Foarte frumoase, dar prea ornamentate, monumentele funerare renascentiste aparținând papilor din familia Piccolomini (Pio al II-lea şi Pio al III-lea) au fost sculptate de Nicolo Guardia şi Pietro da Tosi. Din păcate ele nu adăpostesc şi sacrele relicve ale sfinților părinți. Ce s-a întâmplat? Era în 8 noiembrie la anul 1614, puțin după miezul nopții când, în mare taină, din grotele Catedralei San Pietro, rămăşițele pământeşti ale celor doi papi au fost transferate în biserica Sant Andrea della Vale. Cele două urne au fost îngropate la baza impunătoarelor coloane... Când, după câteva secole, s-a decis prohodirea celor doi pontifi şi depunerea relicvelor în sarcofage, urnele nu au mai fost găsite, dispăruseră parcă spulberate în cele patru vânturi...

Exteriorul bisericii descoperă vizitatorilor o curioasă particularitate: îngerul din partea stângă a fațadei nu are în partea dreaptă pe cel de-al doilea înger, cum se impunea conform legilor simetriei... Anecdota atribuie absența statuii faptului că papa Alexandru al VII-lea a criticat lucrarea sculptorului Ercole Ferrata iar acesta, ofensat, a refuzat executarea celui de-al doilea înger. În realitate, Ferrata, nemulțumit de suma primită, a abandonat proiectul.

Într-o capelă din dreapta altarului bisericii doarme somnul de veci un „Principe di Lampedusa".*

* La data de 12 septembrie 1649 se naşte la Licata, în Sicilia, dioceza Agrigento, Giuseppe Maria Tomasi, fiul principilor Lampedusa.

Ar mai trebui amintit că primul act al cunoscutei opere „Tosca" de Giacomo Puccini se desfaşoară chiar în capela „Attavanti"(proprietatea familiei Barberini) din biserica „Sant Andrea della Vale", în Roma anului 1800, când prizonierul politic Cesare Angelotti, evadat din înfricoşătoarea închisoare de la Castel Sant Angelo, se întâlneşte cu pictorul Mario Cavaradossi, iubitul Floriei Tosca...

În secolul al IV-lea, odată cu naşterea artei creştine, se realizează şi primele construcţii sacre: Martirium, edificiu cu cupolă care adăposteşte moaştele unui martir şi basilica (biserică imitând sala romană juridică cu acelaşi nume).

Viciu nepedepsit: lectura.

Recitind Ghepardul...

Giuseppe Tomasi di Lampedusa, Duce de Parma şi Principe Lampedusa, se naşte în anul 1896, la Palermo. Autorul începe să scrie Ghepardul spre sfârşitul anului 1954 şi reuşeşte, practic, să-l încheie la 11 iunie 1956.

La 25 martie 1666, când nu împlinise încă vârsta de 17 ani, Giuseppe Tomasi renunţă la titlul nobiliar şi la drepturile sale patrimoniale şi depune legământul de credinţă alăturându-se Ordinului religios Teatini di Palermo. Va fi consacrat preot, la Roma, de Sfintele Sărbători ale Crăciunului din anul 1673. Bun cunoscător şi vorbitor al limbilor moderne şi clasice (printre altele, ebraica şi siriana), Giuseppe Tomasi a scris numeroase opere religioase, teologice şi liturgice, cărţi pentru care a fost recunoscut ca „Principe dei liturgisti romani". Giuseppe Tomasi este recunoscut ca precursor al modernizării rânduielilor liturgice promovate de Conciliul Vatican II. Apreciat şi respectat pentru erudiţia şi smerenia sa, în Concistorio din 18 mai 1712, papa Clemente al XI-lea îl va numi cardinal titular al bisericii S.S. Silvestro e Martino ai Monti..

La 1 ianuarie 1713, Giuseppe Tomasi trece în adormire la vârsta de 64 de ani. Beatificat de papa Pius al VII-lea în anul 1803, Giuseppe Maria Tomasi C.R. va fi înscris pentru eternitate în Cartea Sacră a Sfinţilor Bisericii Romano-Catolice, la 12 octombrie 1986, de către papa Ioan Paul al II-lea. Amintirea sa este celebrată în fiecare an la 3 ianuarie. Relicvele pământeşti ale Sf. Giusseppe Maria Tomasi C.R. – Principe di Lampedusa – sunt depuse şi venerate, cum am mai scris, într-o capelă din biserica Sant Andrea della Valle – Roma.

Elio Vittorini tratează cu indiferență manuscrisul şi romanul se tipăreşte abia la un an de la dispariția autorului, în 1958, datorită intervenției scriitorului Giorgio Bassani.

În România, prima ediție a romanului apare în anul 1964 în traducerea lui Taşcu Gheorghiu.

„Nuncet in hora mortis nostrae. Amen."

La începutul anului 2001, Biancheri di Gioacchino Lanza Tomasi descoperea în paginile volumului „Călătoriile lui Coock", din biblioteca Alessandrei Wolf, alintată Licy, soția scriitorului Giuseppe Tomasi di Lampedusa, două scrisori ale autorului datate la începutul verii anului 1957, cu puțin înainte de moartea sa. Prima scrisoare, adresată lui Lanza Tomasi, fiul adoptiv al autorului, era numai aparent o scrisoare ca oricare alta, fiindcă la acea dată autorul era conştient de tot ceea ce va urma după diagnosticarea bolii sale (tumoră la plămânul stâng). E o scrisoare fără duioşii sentimentale, rece şi concisă, un adevărat act testamentar. Cea de-a doua scrisoare descoperită era adresată Baronului Enrico Merllo di Tagliavia şi ea însoțise ultima copie dactilografiată a romanului Ghepardul, unul dintre cele patru manuscrise „trudite" chiar de „mâna autorului". Enrico Merllo nu era critic literar dar era, în schimb, un bun cunoscător al universului sicilian şi, ca intim şi vechi prieten al scriitorului, a fost un privilegiat, fiind printre primii cititori ai romanului în manuscris. Intrat în posesia scrisorilor, Lanza Tomasi realizează importanța lor şi doreşte să descopere cum au ajuns ele între paginile jurnalului, încercând totodată să le descifreze mesajul. El şi-a amintit că înaintea scrisorilor descoperise în bibliotecă o bancnotă de 5.000 de lire, ascunsă probabil din vremea în care 5.000 de lire valorau într-adevăr ceva. Concluzia a fost că Alessandra Wolf, fără niciun gând ascuns, cu totul şi cu totul întâmplător, a păstrat, după moartea autorului, între paginile cărții lui Coock, atât scrisorile cât şi bancnota.

În scrisoarea adresată lui Merllo, Lampedusa era destul de preocupat de cum va fi percepută cartea sa în mediile siciliene şi, mai ales, în cel palermitan, propunând

citirea cu mare atenție a întregului manuscris şi în mod special a unor „reflecții şi păreri... aparent inofensive” (!).

Conținutul explicativ al scrisorii, scurt şi aparent simplu, releva un om deloc resemnat, dar deja „plecat”, care îşi comunica testamentar, modest şi demn, ultimul lucru pe care-l mai putea face în speranța disperată că prietenul său va fi capabil să-i deconspire „subtilitățile şi aluziile” din manuscris: „Te rog, notează în text Lampedusa, citeşte cu atenție manuscrisul, pentru că fiecare cuvânt a fost cântărit şi multe lucruri nu au fost spuse ci numai „sugerate”. Sper să prezinte interes viața unui nobil sicilian într-un moment de criză (nu numai pentru cel din 1860), dar, mai ales, cum se va accentua criza familiei sale până la destrămarea şi asimilarea ei totală. Totul văzut din interior, cu o detaşată dar sfâşietor de tristă participare din partea autorului şi fără niciun fel de ranchiună”. Lampedusa comentează apoi şi raporturile dintre personajele reale şi cele fictive ale romanului, despre care se ştie „qualche cosa” (câte ceva), dar, evident, nu totul... „Ar fi inutil, continuă scriitorul, să mai insist că Principele Salina este „da vero” (cu adevărat) Principele Lampedusa Giulio Fabrizio – străbunicul meu, de la care personajul „riceve” (primeşte, împrumută) statura impunătoare, violența, scepticismul, umorul (...) şi refuzul de a fi senator. (...). Părintele Pirrone este autentic şi i-am păstrat chiar şi numele. Cred, însă, că am exagerat şi l-am dotat cu o inteligență pe care nu a posedat-o în realitate. Tancredi are fizicul şi manierele lui Gio (Lanza Tomasi, fiul adoptiv al autorului). Moral Don Calogero Sedára este un „gemelaggio” (îngemănare), dintre senatorul Scalea şi fiul său Pietro. Senatorul Francesco Lanza di Scalea era un om politic de stânga, moderat, un nobil ca atâția alții „fără greutate” şi de mică importanță. Pietro Lanza di Scalea, în schimb, a fost o marcantă personalitate politică de la începutul anilor 1900 şi din timpul fascismului, recomandat de înaltele funcții exercitate: secretar de stat şi ministru. Angelica, nu ştim bine cine ar putea fi, dar ne amintim că Sedara, ca nume, se aseamănă mult cu

Favara. În Sicilia, trăia o baroneasă Favara, din a doua generație a unor nobili îmbogățiți odată cu noul regim, în timp ce membrii familiei Sedara erau la prima generație. Baroneasa se numea Maria, la fel de frumoasă ca Angelica, căsătorită cu Corrado, Prinț de Nicemi al Colti, era bunica lui Fulco di Verdura, un celebru creator de bijuterii, care notează în memoriile sale: „(Bunica)... o doamnă micuță, deja baroană şi cam grăsuță”...

În ultimele două capitole ale romanului sunt consemnate şi lapidarele reflecții despre fascinanta şi enigmatica Sicilie a principelui Salina: „În Sicilia, nu interesează dacă faci bine sau rău. Păcatul pe care noi, sicilienii, nu-l iertăm niciodată, este de «a face». Toate acestea n-ar trebui să dureze, totuşi, o să dureze veşnic... şi pe urmă va fi altfel, dar mai rău. Noi am fost gheparzii, leii... Cei care ne vor lua locul vor fi şacalii, hienele şi toți laolaltă, şi gheparzii, şacalii... şi noi vom continua să ne credem buricul pământului.”

Surprinzător, nu în scrisoare ci pe spatele plicului, autorul adaugă şi subliniază o frază. Probabil că, sigilând plicul, Lampedusa şi-a amintit de un lucru important care trebuia să fie transmis bunului său prieten Merllo şi atunci a scris în locul rezervat destinatarului: „Fii atent, câinele Benedetto este un personaj foarte important şi este chiar «cheia» cărții...

...Au trecut mai bine de 40 ani de la prima ediție şi Ghepardul rămâne cartea cea mai tradusă din literatura italiană, cea mai citită şi cea mai bine vândută în întreaga lume după cel de-al Doilea Război Mondial, unicul concurent putând fi „În numele trandafirului“ de Umberto Ecco...

De la apariție, cartea şi autorul au fost comentate ironic şi răutăcios de către „cuiburile de nobili sicilieni”, volumul fiind etichetat de aceştia ca „o glumă de prost gust”. Aristocrații sicilieni şi palermitani au refuzat să recunoască valoarea literară a operei şi, orbiți şi legați de „sindromul de castă”, au definit-o ca pe-o „culegere de

bârfe", pe care Principele ar fi făcut mult mai bine să „le păstreze pentru sine"...

Scrisorile, la vremea respectivă, nu ar fi reuşit decât să alimenteze polemica, pe când azi, eliberate de „prejudecăţile aristocratice", sunt documente de o inestimabilă valoare, unice şi relevante, dezvăluind neliniştea, frământările şi disperarea autorului în tentativa de-a oferi posterităţii posibilitatea „descifrării" corecte a operei sale.

Gioacchino Lanza Tomasi a mai avut la dispoziţie, în afara scrisorilor, ca materiale documentare, şi două caiete (Jurnale) ale Principelui din anii 1955-1956, în care acesta, simţindu-se din ce în ce mai singur, nota cu atenţie şi exactitate tot ceea ce alcătuia banalitatea zilelor sale: timpul meteorologic, telefoanele, filmele vizionate, schimbarea buteliei de aragaz şi cheltuielile curente etc...

...Tulburător în scena finală a romanului: Concetta, fiica principelui Salina, sacrificată cu uşurinţă pe „altarul intereselor castei", pustiită de ură, aruncă pe fereastra palatului blana câinelui mort, împăiat cu aproape 40 de ani în urmă, mâncată de molii şi emanând un miros respingător. Benedetto sfârşeşte la „gunoi", găsindu-şi liniştea într-un nor de praf, iar odată cu el dispare şi ultima mărturie care mai amintea de distinsa familie princiară.

...Şi poate că atmosfera apăsătoare, descrisă în finalul romanului, se datorează stării de sfâşietoare tristeţe în care Giuseppe Tomasi di Lampedusa şi-a trăit ultimele luni de viaţă...

...Pentru că mor ca un creştin: nici mai rău şi nici mai bun...

Oratio Fausti ad Studiosos

În toamna anului 1854, la Bucureşti, se stingea din viaţă Anton Pann, „finul Pepelei, cel isteţ ca un proverb". Pe piatra sa funerară sunt săpate în piatră cuvintele sale de bun-rămas, scrise din vreme de el însuşi:

„Aici s-a mutat cu jale
În cel din urmă an
Cel ce în cărţile sale
Se subscrie Anton Pann.
Împlinindu-şi datoria
Şi talentul ne-ngropând,
Şi-a făcut călătoria
Dând altor în lume rând”.

Biserica Santa Croce in Gerusalemme
Cartierul San Lorenzo din Roma

Astăzi, biserica Santa Croce in Gerusalemme nu mai păstrează nimic din stilul arhitectonic iniţial, cel din timpul lui Constantin cel Mare. Prima reconstruire a bisericii, consemnată la 1144, şi următoarea, din anul 1743 (opera lui Domenico Oregorini şi Pietro Passalacqua), i-au dăruit aspectul cunoscut de noi astăzi.

Santa Croce in Gerusalemme este cunoscută încă din timpul Evului Mediu şi adăposteşte capela în care s-a rugat Sfânta Elena. Este una dintre cele şapte biserici patriarhale venerate şi căutate de credincioşii din întreaga lume în pelerinajul lor roman.

Capela Sf. Elena, construită „pe fragmente din pământul sfânt” al Golgotei a fost decorată la 1500 cu admirabile fresce, datorate lui Melozzo de Forli cât şi, poate, lui Baldassarre Peruzzi, fiind consacrată Apostolilor Petru şi Pavel.

Parcurgând „calvarul Crucii”, scara ne conduce paşii la „Capela relicvelor”, locul „prediletto” pentru reculegere şi rugăciune al credincioşilor, unde sunt conservate sacrele mărturii ale pătimirilor lui Iisus: cuiul răstignirii, doi spini din Coroană (Coroana Mântuitorului se păstrează în Catedrala Notre Dame din Paris), fragmente din lemnul Sfintei Cruci şi tăbliţa de lemn cu înscrisul „Iisus Hristos Regele Iudeilor”.

Vom mai aminti încă două opere artistice de valoare: fresca absidei bisericii de la anul 1400 a lui Antoniazzo

Romano şi mormântul cardinalului Quinones, capodopera renumitului sculptor Jacopo Sansovinola, datată 1536.

Biserica Santa Croce in Gerusalemme mai este cunuscută şi sub numele de „Sessoriana", numele derivând de la palatul Sessoriano, vechiul sediu al Castrum-ului (impunătorul edificiu al împăraţilor târziului Imperiu).

La începutul secolului al III-lea „Castrum"-ul era destinat spectacolelor curţii imperiale. Astăzi, mărturie a timpurilor apuse, mai există conservat, în partea dreaptă a bisericii, un fragment, preţios document arhitectonic, din zidul înconjurător al grandioasei construcţii.

În partea stângă a Bisericii se află „Muzeul Instrumentelor Muzicale" care adăposteşte o importantă colecţie însumând 3.000 de instrumente muzicale din antichitate şi până în secolul al XVIII-lea. Sunt instrumente de suflat sau percuţie din lut ars, din bronz etc., aparţinând unor civilizaţii diverse: chinezeşti, indiene, arabe, africane.

San Lorenzo, unde se află biserica Santa Croce in Gerusalemme, este un cartier popular şi omogen, având o arhitectură unitară şi sobră, creat în jurul a două importante nuclee: „La Sapienza" – oraşul universitar, unul din impunătoarele exemple italieneşti de arhitectură fascistă a anilor 1932-1935 –, şi Policlinica Universitară.

Biblioteca Naţională „Vittorio Emanuele II" (cu peste 3.000.000 de volume, cu mii de manuscrise, periodice şi cotidiene) este construită pe locul istoric al „Castro Pretorio", un edificiu roman din secolul I d.Hr.

Codex Sinaiticus cuprinde mai mult de jumătate din Vechiul Testament, apocrifele (Septuaginta) şi tot Noul Testament. Frunzele pergamentului (frunze mari din piele de animal) reprezintă una dintre cele 50 de copii după Sfânta Scriptură apărute la comanda împăratului roman Constantin cel Mare. Manuscrisul a fost descoperit la Mânăstirea „Santa Catherine" din peninsula Sinai, Egipt, la poalele muntelui Sinai unde Moise a primit cele zece porunci.

Textul, însumând 129 de pergamente ale Vechiului Testament, tradus din limba greacă, a fost studiat de Constantin von Tischendorf, cercetător german care, cu ocazia celei de-a doua vizite la Mănăstire, trimis de țarul Alexandru al II-lea al Rusiei, în anul 1853, descoperă şi textul Noului Testament.

După multe peripeții, Codex Sinaiticus a fost prezentat țarului Alexandru al II-lea al Rusiei, dar în 1933 Stalin vinde mare parte din Codex Bibliotecii Britanice. Azi, valorosul manuscris, rupt în patru, este răspândit după cum urmează: 342 de frunze la Muzeul Britanic din Londra, 43 de frunze sunt la Biblioteca Națională din Leipzig, 20 de frunze la Mânăstirea „Santa Catherine" şi doar 5 frunze au mai rămas la Biblioteca Imperială Rusă din Sankt Petersburg.

„Codex Sinaiticus", alături „Codex Vaticanus" şi „Codex Alexandrinus", face parte din patrimoniul celor mai vechi texte sacre ale creştinătății.

Cele patru şlagăre româneşti care se cântă şi azi cu succes în întreaga lume:

– „Valurile Dunării" de Iosif Iovanovici;
– „Sanie cu zurgălăi" de Richard Stein;
– „Avant de mourir" de George Boulanger;
– „Ionel, Ionelule" de George Sbârcea.

Volumul : „Ricerca della Croce"

Autori: Carsten Peter Thiede şi Mattew D'Ancona

Interesante şi seducătoare sunt ipotezele propuse cititorilor de către cercetătorii germani Carsten Peter Thiede şi Mattew D'Ancona în cartea lor „Ricerca della Croce", privind autenticitatea tăbliței de lemn ce poartă inscripția „Iisus Hristos Regele Iudeilor". Relicva a fost adusă la Roma de Sfânta Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, în prima jumătate a secolului al IV-lea, şi este conservată, împreună cu alte prețioase relicve (un cui, doi spini din coroană şi fragmente din lemnul crucii), în

biserica Santa Croce in Gerusalemme din Roma. Ipotezele celor doi autori au ca argument compoziția lemnului (comună celui folosit în Evul Mediu) precum şi înscrisul de pe fondul alb (o veche practică romană) în cele trei limbi: ebraică, greacă şi latină.

Astăzi ştim că în Palestina din timpul lui Iisus limba greacă era o limbă vie şi bine vorbită. Totodată, caracterele literelor textului în limba ebraică sunt asemănătoare, uimitor, cu scrierile din timpul lui Iisus. Rezervat, profesorul Vincenzo Fiocchi Nicolai, expert în Arheologia creştină, a afirmat că „autenticitatea relicvelor este destul de discutabilă", iar în ceea ce priveşte „vera Croce", cuvântul de ordine ar trebui să fie „prudență".

Cartea suscită, oricum, interesul cititorilor şi al cercetătorilor, iar relicvele vor continua să constituie, pentru pelerinii de pretutindeni, miracolul din Cetatea Eternă.

Anul 1978. Duminică 15 spre luni 16 octombrie, după opt tururi de scrutin, Conclavul* Vatican n-a ajuns încă la un consens pentru alegerea noului papă. Cardinalul vienez Köning propune cardinalului polonez Stefan Wyeszyński candidatura lui Karol Wojtyła... Candidatura începe să fie agreată de cardinali, chiar şi de cei italieni. Ultimele îndoieli sunt risipite: Wojtyła studiase la Angelicum, aparținea grupului italian, vorbea curent limba italiană,

* În anul 1241, Senatul şi cetățenii Romei, supărați pe cardinalii care întârziau numirea noului papă după moartea lui Grigore al IX-lea, şi preocupați pentru că trebuia discutată şi încheiată cât mai urgent pacea cu Frederic al II-lea, regele Scoției şi împăratul Germaniei, au încuiat în convento (mânăstire) pe toți cardinalii-electori şi nu le-au mai permis să iasă până nu-l vor alege pe noul pontif. Un cardinal, mai bătrân, chiar a murit din cauza acelei măsuri drastice de claustrare. Astfel că, la data de 25 octombrie 1241, a fost ales ca nou papă Goffredo Castiglione cu numele de Celestino al IV-lea.

De la această dată adunarea cardinalilor pentru alegerea papei va purta numele de conclav (cum clave), „închis cu cheia". Oficial, titulatura de „Conclave Cardinalizio" a fost parafată abia la anul 1274 de papa Grigore al X-lea.

deci putea comunica fără dificultate cu enoriaşii. Avea o puternică personalitate. Totodată era preot al bisericii catolice poloneze, biserică cu profil dogmatic ireproşabil, angajată direct în lupta împotriva comunismului, disciplinată şi ascultătoare Vaticanului.

După alegerea sa canonică, Karol Józef Wojtyła a fost întrebat: „Accepți?"

Wojtyła a ridicat privirea, apoi a răspuns hotărât şi deschis: „Ascultându-l în credință pe Cristos, Domnul meu, şi încredințându-mă Mamei lui Cristos şi bisericii, în ciuda unor dificultăți atât de mari, accept".

Când viitorul pontif Ioan-Paul al II-lea se îndrepta spre „stanza delle lacrime" din Capela Sixtină pentru a fi îmbrăcat în imaculatul şi sacrul costum consacrat papei şi vicarului Romei, cardinalul polonez Wyeszyński a murmurat pentru sine: „am pierdut un prieten". De alături, cardinalul italian Sirius i-a replicat surâzând: „Da, dar ai câştigat un papă".

Wojtyła a dorit să fie numit Ioan-Paul. Asemenea nume şi numiri duble erau fără precedent în istoria pontificatului, dar în fața sfântului colegiu, Wojtyła a argumentat opțiunea sa: „Am dorit să port acelaşi nume ales de către preaiubitul meu predecesor, Ioan Paul I-ul. Prin aceste două nume şi prin cele două pontificate, mă simt unit cu întreaga tradiție a scaunului apostolic şi cu toți predecesorii mei din perioada secolului al XX-lea şi din secolele precedente.

Karol Józef Wojtyła (ca papă, Ioan Paul al II-lea), a condus exemplar şi cu demnitate ecumenică Biserica Romano-Catolică spre cel de-al III-lea mileniu, rămânând credincios preceptelor afirmate în fața enoriaşilor de pretutindeni: „Ascultare şi pace în numele lui Dumnezeu. Slujind prin iubire"...

Rafael (1483-1520) trăieşte numai 37 de ani şi pictează 200 de tablouri.

Tizian (1490-1576) trăieşte 86 de ani şi pictează 140 de tablouri.

Rubens (1577-1640) trăieşte 63 de ani şi pictează 1400 de tablouri.

Rembrandt (1606-1669) trăieşte 63 de ani şi pictează 600 de tablouri.

Leonardo da Vinci (1452-1519) trăieşte 67 de ani şi reuşeşte să picteze numai 15 tablouri.

Leonardo da Vinci începe să picteze de copil în atelierul marelui Verrocchio. Pentru a-i testa calităţile, Verrocchio îl lasă pe micul ucenic Leonardo să picteze îngerul şi fundalul din tabloul său, „Botezul lui Hristos". Resemnat, cu multă durere în suflet, surprins de măiestria copilului care „ştia mai multe lucruri despre culori" decât el, Verrocchio nu va mai picta niciodată.

Leonardo da Vinci poseda o extraordinară facilitate de a desena dar, meticulos în realizarea artistică, nu era niciodată mulţumit de rezultatele obţinute. Interesantă este caracterizarea papei Leon al X-lea pentru marele artist: „acesta (Leonardo da Vinci) nu va realiza nimic, căci se gândeşte la sfârşit înainte de-a fi început să lucreze".

Leonardo da Vinci este maestrul efectului perspectivei accentuat de clar-obscur lucrând în maniera specifică numită „sfumato" (valoarea penumbrei – vibraţia luminii pe volum, distonanţa dintre culori în tuşe vaporoase care topesc conturul lucrurilor unindu-se astfel cu mediul)... Strălucit continuator al lui Piero della Francesca (lumina şi culoarea afirmată de volum şi formă) şi a lui Mantegna (telescoparea subiectului, accent deosebit, puternic al culorilor, personaje viguroase, aproape de arta statuară), Leonardo experimentează cu succes perspectiva mişcării, a compoziţiei şi a peisajului în relaţie cu materialitatea personajelor, declarându-şi crezul artistic: „ogni dipintore, dipinge se".

Exemplul cel mai convingător al căutărilor artistice ale lui Da Vinci este pictura murală „Cina cea de taină" care nu a fost pictată ca frescă, tehnică ce i-ar fi conferit durabilitate în timp, ci cu tempera şi ulei, aplicate pe

un strat dublu de ipsos, pentru ca, după obiceiul său, Leonardo să poată corecta necontenit lucrarea. ”Rezultatul a fost că, după cincizeci de ani, tencuiala a început să se coşcovească şi, din restaurare în restaurare, nu a mai rămas aproape nimic din opera originală” (Acad. Andrei Oţetea).

„Nu lăsa penelul din mână de la răsăritul soarelui până la asfinţit, muncea neîntrerupt, fără să mănânce sau să bea. Putea să treacă trei-patru zile fără o trăsătură de penel. Sta câte 2-3 ore ca un critic de artă. Venea brusc la vremea prânzului, trăgea câteva linii, apoi dispărea”... Sunt mărturii din epocă, consemnate de poetul Matteo Bandello, despre chinuitorul proces artistic al lui Da Vinci. Calcula intensitatea luminii iar umbrele dulci mângâiau personajele... Lumina din spate se proiectează pe peretele din dreapta şi creează o fină „aureolă” pentru Iisus care surâde enigmatic şi trist: „Unul din voi mă va vinde”... La masă, mici grupuri, de câte trei, ale celor doisprezece apostoli îşi exprimă indignarea, mişcarea lor este deosebit de vie şi sugestivă. Distingem, totuşi, suferinţa lui Iisus şi profilul lui Iuda care, contrar canoanelor, se găseşte lângă Iisus şi nu la marginea mesei... Peretele capodoperei a suferit, de-a lungul timpului, infiltrări de apă, fisuri, exfolieri şi succesive restaurări nefericite...

Călugării au decupat în mijlocul picturii o uşă, retezând pur şi simplu picioarele lui Iisus. Un escadron de cavalerie, în timpul ocupaţiei napoleoniene, a ocupat refectoriul mânăstirii. Caii îşi frecau crupele de peretele frescei, soldaţii se distrau aruncând cu ce se nimerea încercând să ocheasc personajele... Dacă mai punem la socoteală şi „mutilările” unor restaurări nefericite, trebuie să mulţumim cerului că azi capodopera, împotriva tuturor acestor nenorociri, mai poate fi admirată în refectoriul Bisericii Santa Maria delle Grazie...

...Leonardo Da Vinci nu a atins niciun „subiect” fără să facă din el o frumuseţe veşnică...

Cu trei ani înaintea morţii sale, în toamna anului

1516, la invitația regelui Franței, Francisc (François) I (1515-1547) din dinastia de Valois, Leonardo da Vinci se mută definitiv în micuțul castel Clos-Lucé din împrejurimile Amboas-lui. Cu această ocazie artistul a luat cu sine câteva tablouri; printre ele era şi un portret de femeie, nu prea mare, pictat pe lemn de plop, de numai 77/53 cm. Mărinimos, Francisc I-ul l-a cumpărat pe o sumă astronomică pentru acele timpuri: 4.000 de ducați.

Încântat de tablou, regele îl va expune, mai apoi, în faimoasa „Salle de Bains" din castelul Fontainebleau. Vechiul castel, fondat la 1160, a fost modernizat în anul 1523 de Francisc I, care a adus o pleiadă de artişti francezi şi italieni, creând aşa-numita şcoală de la Fontainebleau. Tot în castelul de la Fontainbleau, Francisc, îşi instalează şi biblioteca pe care o îmbogățeşte cu numeroase manuscrise greceşti şi dă dispoziție ca din toate lucrările tipărite în Franța să se trimită câte un exemplar pentru biblioteca regală, înființând astfel instituția „depozitul legal", introdusă ulterior în toate țările lumii.

Tabloul îi fusese comandat, în anul 1503, lui Leonardo da Vinci de un nobil florentin, Francesco di Bartolomeo di Zombi del Giocondo şi o reprezenta pe cea de-a treia soție a acestuia, Lisa di Antonio Maria di Noldo Gherardini, în vârstă de 24 de ani. După trei ani, în 1506, lucrarea era terminată dar pictorul nu onorează comanda. Aşa se face că în anul următor, părăsind Florența, Leonardo purta cu sine tabloul. Se pare că în toată perioada ce a urmat, până la plecarea sa în Franța, Leonardo a trudit la „filigranarea" picturii. Odată încheiată lucrarea, artistul, „îndrăgostit" de zâmbetul „misterios şi trist" al Giocondei, nu s-a mai despărțit de tablou decât atunci când l-a vândut regelui Francisc I.

Peripețiile tabloului continuă şi, pe rând, el va fi purtat de Ludovic al XIV-lea de la Fontainebleau la Versailles, apoi, în anul 1793, Gioconda va fi confiscată în timpul Revoluției Franceze şi expusă de Robespierre într-un loc public, la Louvre, pentru a fi admirată de toți parizienii.

După încoronarea lui Napoleon I, la 18 mai 1804, împăratul fiind un mare admirator al artei italiene, readuce portretul Giocondei la Palatul Fontainebleau şi îl aşază în dormitorul său imperial, mobilat cu modestul său pat de campanie. Dar, la 20 aprilie 1814, după pateticul discurs din faţa curţii castelului, denumită „Les Adieux", fiindcă aici şi-a luat rămas bun Bonaparte de la garda sa când a fost nevoit să abdice, mult plimbatul portret al Monei Lisa se pare că se întoarce definitiv, regăsindu-şi odihna în Muzeul Louvre din Paris.

Faimosul tablou, până la acea dată, nu era cunoscut drept o capodoperă. Într-adevăr, fusese mult apreciat, dar răsunătorul succes ca şi recunoaşterea unanimă vor fi datorate unui fapt pe cât de banal, pe atât de neprevăzut... În noaptea de duminică 20 spre luni 21 august 1911, un decorator italian scotea din ramă un tablou pe care cu numai câteva ore înainte îl fixase pe peretele unei săli a muzeului Louvre. În dimineaţa acelei zilei, ascunse portretul sub halatul alb, împrumutat de la un pictor restaurator şi, liniştit, agale, părăsi muzeul pe uşa principală. Se săvârşea astfel primul furt de opere de artă şi cel mai mare jaf dintr-un muzeu al secolului XX.

După doi ani de zile de la comiterea furtului, întors la Florenţa, Vincenzo Peruggia vrea să vândă tabloul. Anticarul Alfredo Geri, cel care va conduce mai târziu cea mai mare Casă de licitaţii cu opere de artă din Milano, împreună cu „Capo custode d'arte" de la Galleria Uffizi, Giovanni Poggi, constată consternaţi autenticitatea picturii şi anunţă poliţia. După senzaţionalul proces din 4-5 iunie 1913, Peruggia este condamnat la un an şi cincisprezece zile, dar nu va executa decât câteva luni de închisoare, fiind considerat un erou. S-a socotit că furtul făptuit de Peruggia ar fi fost un act de justiţie, el voind să înapoieze italienilor, la aniversarea celor 50 de ani de la Unitatea Italiei, tabloul pe care îl credea luat ca pradă de război de trupele napoleoniene. Unii au dat vina pe ignoranţa hoţului,

alții au sugerat „împrumutul" operei, dar adevăratul motiv al furtului nu se va cunoaşte niciodată.

După eliberarea sa, aventurierul Peruggia se va angaja curajos în luptele de la Caporetto, din Primul Război Mondial. Întors de pe front se va căsători, va avea trei copii şi va trăi liniştit într-un orăşel din Franța, Annemasse. După aproape cincisprezece ani de la evenimente, acoperit de uitare, Vincenzo Peruggia moare la 8 octombrie 1925.

Faima tabloului va creşte vertiginos în urma scandalosului furt.

Opera recuperată, înainte de întoarcerea sa triumfală la Paris, este expusă la muzeul Uffizi di Florența, iar în preajma sărbătorilor de Crăciun, Roma va lua cu asalt Galleria Borghese şi Palatul Farnese (sediul oficial al Ambasadei Franței) unde era depusă Mona Lisa.

În localitatea Mondane prețiosului tablou îi va fi rezervat un vagon oficial adăugat la garnitura de tren care îl va purta direct, fără oprire, la Paris. În nu mai puțin celebrul „Salon Carré", Mona Lisa va fi salutată de preşedintele Republicii, însoțit de toți membrii guvernului francez.

Din ziua de 4 ianuarie 1914, data întoarcerii la muzeul Louvre, opera lui Da Vinci va ocupa primul loc în ierarhia capodoperelor de artă ale tuturor timpurilor.

În anul 1956 un psihopat aruncă cu acid asupra picturii, iar după nici două luni un altul o loveşte cu un bolovan. Muzeul reuşeşte restaurarea tabloului şi acesta va fi încastrat într-o nişă, acoperit cu un geam incasabil care să protejeze în timp capodopera leonardescă de ulterioare atacuri smintite şi să descurajeze orice tentativă de furt...

Când am ieşit din mânăstire, afară ploua mărunt şi am rătăcit un timp pe străzile imperialului oraş Milano cugetând la faptul că în fața „misteriosului surâs" al Giocondei – „la prima gentildònna del mondo: Lisa di Antonio Gherardini Giocondo" – sau în fața expresiei dureroase a lui Iisus: „In veritá io vi dico, uno di voi mi tradirà", noi nu vom putea descifra niciodată mistuitoarele

lor patimi şi speranţe pe care numai penelul lui Leonardo da Vinci le-a ştiut eterniza, învăluite în tainica lor împăcare cu sine dar şi cu lumea de-a lungul vremelnicelor vremi!...

Fantezia nu se realizează aidoma, profeţiile nu trebuiesc interpretate textual, trebuie înţeles spiritul lor.

Thomas Mann

Codul ATBASH: criptogramă ebraică, un simplu cod de substituire bazat pe cele 22 de litere ale alfabetului ebraic. Prima literă este înlocuită de ultima...

Cabaliştii atribuie fiecărei litere a alfabetului ebraic o valoare numerică (astfel, aleph = 1, beth = 2 şi aşa mai departe). Însumând valorile numerice ale literelor dintr-un cuvânt, cabaliştii caută apoi o semnificaţie ascunsă prin identificarea altor cuvinte cu aceeaşi sumă numerică.

Cabala reprezintă matematica gândirii omeneşti. Este algebra credinţei; ea rezolvă problemele sufletului ca o ecuaţie definind necunoscuta. Ea redă prin idei claritatea şi exactitatea numerelor."

Cabala (cuvântul se traduce prin legendă) este o descoperire teozofică tainică, cu elemente de mistică şi magie, legată de numele marelui învăţat Simon ben Iohan care a trăit în secolul al II-lea. Străvechiul manuscris a stat ascuns, pentru mai bine de o mie de ani, într-o peşteră, fiind descoperit întâmplător de un arab. Prima sa transcriere a fost făcută în Europa de evreul spaniol Moshe ben Shem Tov de Leon (mort la anul 1305). Viaţa acestui cărturar şi mare doctrinar al lumii rămâne un mister nelămurit până în zilele noastre.

Religia iudaică se rezumă la cele trei nivele ale percepţiei. Primul său sens – literar sau istoric – este reprezentat de Sfânta Scriptură (Vieţile patriarhilor, împăraţilor şi proorocilor). Al doilea sens este cel etico-pragmatic prin comentariile şi interpretările textelor biblice din Talmud. Şi cel de al treilea, nivelul mistic-tainic, este revelat prin Kabbala.

În fapt putem afirma: Cabala este o doctrină mistică a

evreilor prin care numai „marii evlavioşi, aleşi şi iniţiaţi” pot percepe învăţătura sacră a esenţei lui Dumnezeu, a originii şi creării lumii cât şi a existenţei omului.

Şi Cabala creştină este atrasă de valorile numerice şi de simbolismul lor. Un exemplu edificator este cercetarea numărului 666 asociat cu „Fiara apocalipsului”. În Apocalipsa (14/18) scrie: „Cine are pricepere, să socotească numărul Fiarei; că e număr de om. Şi numărul ei este şase sute şaizeci şi şase”.

În anul 1622, Johann Faulhaber scria în lucrarea sa „Miracula arithmetica“: „Este imposibil să separi suflarea puterii divine de numărul 666, la fel cum imposibil este să separi aceeaşi putere divină de sfântul evanghelist”.

„Pe seama acestui număr s-au făcut numeroase speculaţii, fiecare în funcţie de alfabetul şi maniera în care se operează calculul. Cea mai probabilă rămâne aceea care, în valorile numerice ale alfabetului ebraic, îl indică pe: „Caesar Neron, împăratul Romei, primul mare persecutor al creştinilor; QSR = 100+60+200; NERON = 50+200+6+50; total 666. Semnificaţia poate fi însă şi de ordin mai general: cifra 7 (simbolul perfecţiunii) minus 1 (simbolul imperfecţiunii) repetată de trei ori=666; acest număr îl poate desemna pe omul total imperfect., pe cel ce întruchipează tot ce este mai rău. În cazul lui Nero (sau Neron), el poate fi persoana istorică reală, dar şi arhetipul celor ca el de-a lungul istoriei” (apud. Biblia sau Sfânta Scriptură în limba română, versiune revizuită după Septuaginta, redactată şi bogat comentată de Înalt Prea Sfinţia Sa, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania al Vadului, Feleacului şi Clujului).

La 25 decembrie, chiar în Sfânta Zi a Crăciunului, din anul 800, papa Leon al III-lea îl „ungea” ca împărat pe Carol cel Mare în catedrala constantiniană „Sfântul Petru” din Roma. Această sacră încoronare, în pofida tuturor protestelor din partea Bizanţului, marca naşterea Sfântului Imperiu Roman de Apus. Din acel moment, Vaticanul îşi lega destinul de dinastia Carolingienilor. A fost pentru

istorie o „Translatio Imperii”, împlinită de papa Leon al III-lea care a confirmat din nou rolul poporului roman ca temelie a Imperiului. Misiunea Imperiul Bizantin se putea considera încheiată. Tronul Imperiului, strămutat la anul 330 d.Hr. de Constantin cel Mare în Bizanț, revenea la Roma prin încoronarea lui Carol cel Mare ca „Patricius Romanorum”. Încoronarea lui Carol cel Mare venea după un alt eveniment religios important când, la anul 781, Împăratul îşi botezase fiica, Gisela, în biserica imperială San Lorenzo Maggiore alle Colonne din Milano.

În atriul Catedralei Sfântul Petru sunt expuse statuile împăraților „Costantino I il Grande” (realizată de Bernini la 1670) şi „Carlo Magno” (sculptura lui Agostino Cornaccini din anul 1725).

Pe unul din pereții „Stanza dell’Incendio del Borgo” se află celebra frescă, opera elevilor lui Raffaello (printre care Giovanni Francesco Penni), înfățişând pe papa Leon al III-lea (reprezentat cu trăsăturile papei Leon al X-lea), aşezând pe capul lui Carol cel Mare (cu chipul regelui Francisc I) coroana imperală, în Vatican, la anul 800.

Din „Pateric – Izvoare duhovniceşti”:

Tânăr ucenic monahal, mult timp înainte de-a fi înscăunat episcop al Ciprului, Eurepie, bântuit pârdalnic de întrebări, rupe sfiala şi cerşeşte răspuns unui bătrân călugăr: „Avvo*, spune-mi un cuvânt cu care să mă mântui!” Eremitul îi replică scurt: „Dacă vrei să te mântuieşti, fiul meu, când vii la cineva, nu vorbi neîntrebat!”...

După ce a spus un cuvânt, Petru a plâns amar pentru că nu şi-a adus aminte de cel ce a zis: „Zis-am: Păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea” (Psalmul 38).

Iar în cartea Înțelepciunea lui Iisus, fiul lui Sirah (XX, 18) stă scris:

„Mai bine să aluneci pe piatră decât să aluneci prin limbă” /.../ şi:

* Avvo. În Vechiul Testament, Avvo a fost alături de Iisus în grădina Ghestemani: „Avva Părinte, toate sunt Ție cu putință”... (Marcu, XIV, 36).

„Mai bun e omul care-şi ascunde prostia decât omul care-şi ascunde înţelepciunea”.

Din Filocalia Sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii: „Blândeţea este starea nemişcată a sufletului care rămâne aceeaşi în necinstiri ca şi în laude”

Din comoara Talmudului:

Se povesteşte despre un idolatru care a venit la Şamai şi i-a spus: „Vreau să trec la iudaism cu condiţia să mă înveţi toată Tora cât stau într-un picior”. Acesta l-a alungat. A venit apoi la Hilel şi acesta l-a primit spunându-i: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face! Aceasta e esenţa Torei. Restul e comentariu. Du-te şi învaţă!”

În tinereţe a trebuit să aleg între a fi pianist într-un bordel sau a mă lăsa absorbit de politică. Nici azi nu ştiu în ce constă diferenţa.

Harry S. Truman

E uşor să-ţi vinzi conştiinţa, dar este foarte greu să găseşti un bun cumpărător. Iar dacă toate conştiinţele oferite şi-ar găsi amatori, n-ar mai exista probleme economice.

N.D. Cocea

În 1991, supravegheat de F.B.I., Ames Aldrich, ofiţer C.I.A., este arestat şi condamnat pe viaţă pentru spionaj în folosul Uniunii Sovietice. Întrebat de ce nu a fugit în est a răspuns simplu: „Sunt american şi aşa voi fi întotdeauna”... Ecou straniu la ceea ce a răspuns colonelul Dimitri F. Poliakov (informator american de primă mărime, cu o activitate de peste 25 de ani) când fusese îndemnat să fugă în vest în anul 1985: „Sunt rus. Voi muri tot rus”.

Deng Xiaoping: Sărăcia nu înseamnă socialism. E minunat să fii bogat.

Trecerea Rubiconului este un act individual, nu un act colectiv. Ascensiunea lui Cesar (63-44 î.Hr.) este cea a unui

om, nu a unei caste. Campaniile sale sunt cele ale unui şef şi nu ale unei armate. Cesar a dat măsura supremației sale simțind că sorții „au fost aruncați". Titlul de rege nu este roman. Cesar şi armata sa au reprezentat Roma şi destinul ei în unitate. Unitatea care a făurit Imperiul.

Lovitura de pumnal a lui Bruto Marco Giunio din 15 martie 44 î.Hr. a înjunghiat „unitatea". Cesar a fost omorât în zadar fiindcă Roma a cunoscut îndată ceea ce au vrut să evite asasinii lui Cesar: puterea unui singur om, dictatura.

La 7 ani de la moartea lui Cesar, Varro se întreba: „Voi, care cutreierați multe pământuri, ați văzut oare unele mai bine cultivate decât în Italia? (anii 67-54 î.Hr.) În anul 44 î.Hr. realitatea era şi mai frumoasă"...

Primele sere au fost construite în Cetatea Eternă pentru cultivarea legumelor şi a florilor în grădinile împăratului Tiberius Iulius Caesar Augustus (14-37 d.Hr.). Împăratul roman Tiberiu, fiul adoptiv şi succesorul împăratului Caius Iulius Cesar Octavianus Augustus (27 î.Hr.-14 d.Hr.) a contribuit decisiv la consolidarea administrației imperiale reprimând opoziția senatorială. Serele erau încălzite cu ajutorul unor apeducte cu apă caldă... Procedeul a fost relansat abia în anul 1714 de către botanistul francez Sebastien Vaillant, la Paris...

În lume sunt multe lucruri sfinte – scria Anatole France – dar pentru francezi banul este cel mai sfânt.

La 10 august 1892, Theodor Codrescu publică textul Testamentului lui Petru cel Mare, preluat din jurnalul „L'écho français" (1843). Iată celebrul text:

1. Petru cel Mare, descoperind un pârâu, l-a transformat în fluviu; descendenții săi trebuie să-l facă un vast ocean care va fecunda Europa întreagă.

2. Descendenții mei trebuie să fie în stare de război permanent cu Europa şi să profite de orice ocazie pentru a declara război.

3. Trebuie profitat la maximum de orice descoperire şi cunoştinţe venite din exterior conservând însă identitatea noastră, în ciuda prezenţei străinilor pe pământul nostru.

4. Să semănăm discordie în Polonia.

5. Să întindem teritoriul rus cât mai mult posibil, în dauna Suediei.

6. Să ne unim prin legături de familie cu prinţesele germanice.

7. Să favorizăm comerţul cu Anglia.

8. Să câştigăm fără încetare teritorii către nord, spre ţărmurile Baltice şi spre sud, în direcţia Mării Negre.

9. Să ne apropiem cât mai mult posibil de Constantinopol şi de Indii. Cine va fi stăpânul acestor regiuni va fi stăpânul lumii.

10. Să facem război cu Turcia şi Persia până le vom cuceri şi vom atinge golful Persic.

11. Să facem din Grecia, Ungaria, Polonia etc. o a cincea coloană pentru Rusia.

12. După cucerirea Suediei, Persiei, Poloniei,Turciei, Rusia trebuie să se înţeleagă asupra împărţirii lumii cu curţile Franţei şi Austriei. Dacă aceasta din urmă refuză, trebuie să le îndreptăm una contra celeilalte, apoi să le distrugem. Toate acestea sunt posibile. Europa trebuie să fie distrusă.

Scris în 1724, la Moscova.
Semnat: Petru cel Mare

În anul 1454 a apărut la Mainz cartea „Turkenkalender". Singurul exemplar se află la Biblioteca din München. În această carte este menţionat, pentru prima oară într-o tipăritură, numele Dacia. Iată textul, comunicat de cercetătorul Constantin Karadja la Academia Română, în cadrul sesiunii din aprilie 1940: „Ridicaţi-vă toţi, regi creştini ai Franţei, Angliei, Castiliei şi Navarei, ai Boemiei şi ai Ungariei, ai Portugaliei şi Aragoniei, Daciei şi Poloniei, ai Danemarcei şi Norvegiei. Ajutaţi cu puterea voastră să învingem pe turci".

Era în anul 1504, când Ştefan cel Mare, pe patul de moarte, în spovedania sa (spune legenda), strecoară cu tâlc acest sfat, spre a fi îndreptar urmaşilor urmaşilor lui: „... când aţi fi la strâmtoare, mai bine faceţi vorbă cu turcul, decât cu rusul”...

Gulagul (Administraţia Principală a Lagărelor Corecţionale ale O.G.P.U.) a fost încredinţat de către Lenin Comisiei de Stat pentru înfrângerea contrarevoluţiei, speculei şi sabotajelor, prescurtat C.E.K.A., mama N.K.V.D.-ului şi bunica K.G.B.-ului. Primul Gulag a fost înfiinţat în anul 1930, când O.G.P.U. (Administraţia Unită a Politicii Statale) se afla sub conducerea lui Henrik Grigorievici Yagoda.

La conducerea C.E.K.A. a fost numit un polonez de origine aristocratică care dorea să fie preot catolic, Dzerjinski,[*] şi doi adjuncţi: Menjinski (tot polonez de origine nobilă, bolnav psihic) şi un laborant de farmacie, Henrik Iagoda (fiul unui avocat evreu din Letonia), înlocuiţi, din anul 1938, cu diabolicul Lavrenti Pavlovici Beria.[**]

[*] Felix Edmundovici Dzerjinski, supranumit Feliks cel de Fier, creatorul Comisiei extraordinare pentru combaterea cotrarevoluţiei şi a sabotajului (C.E.K.A.) din Uniunea Sovietică, moare la vârsta de 49 de ani... ”Când mă uit la întregul nostru aparat, la întregul nostru sistem de conducere, la birocraţia noastră incredibilă, la nemaipomenita dezordine care domneşte în ciuda atâtor formalităţi, sunt literalmente îngrozit.” După rostirea acestor cuvinte, în faţa plenului C.C. din 20 iulie 1926, ajunge acasă, face un infarct de miocard şi moare. Astfel, ironia sorţii face ca el să fie victima unui prim asasinat medical în Rusia Sovietică...

O altă versiune, destul de credibilă, este că la 20 iulie 1926, în timpul unei discuţii violente, Stalin l-a lovit puternic în tâmplă pe Felix Edmundovici, omorându-l pe loc...

[**] În anul 1951, Stalin a început epurările în rândurile funcţionarilor georgieni bănuiţi de o fi fideli lui Beria. Dar în noaptea de 1 martie 1953, în timp ce Beria se afla la un dineu, invitat de Stalin, „Generalissimul” suferă un atac cerebral (oficial „hemoragie cerebrală”). La 5 martie Stalin era mort. Beria se întoarce de urgenţă la cartierul său general, decretează „starea de alertă” pentru forţele sale

Beria fusese şeful poliției secrete a lui Stalin în Georgia, iar în decembrie 1938 a fost numit şeful N.K.V.D.-K.G.B. (Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului). În mai 1940, Beria ordonă şi reuşeşte asasinarea lui Leon Troţki, cel mai periculos rival al lui Stalin şi dorit ca succesor la conducerea partidului după moartea lui Lenin. Tot Beria a fost implicat în masacrul de la Katyn unde au fost împuşcați aproximativ 22.000 de ofițeri polonezi.

În 1925 se presupunea că organele de securitate executaseră, până în acest an, peste 250.000 de „duşmani ai poporului" iar 1.300.000 de prizonieri se aflau deținuți în 6.000 de închisori şi în lagăre de muncă forțată sau în gulaguri.

Din 1924 şi până în prezent, s-a estimat a fi victime ale hecatombei staliniste un număr de peste 36 de milioane de oameni...

La 30 ianuarie 1992 Boris Elțin a semnat decretul de eliberare pentru toți deținuții politici din Rusia.

La 7 februarie 1992, ora 13.00, ultimul deținut politic a fost eliberat din lagărul Perm.

---

de securitate şi ordonă eliberarea a peste un milion de oameni închişi din ordinul lui Stalin. În memoriile sale, publicate în 1993, diplomatul sovietic Viaceslav Molotov îşi aminteşte că Beria s-ar fi lăudat în faţa sa că l-ar „fi otrăvit pe Stalin". În anul 2003, un grup de cercetători ruşi au admis ipoteza că „Stalin ar fi înghiţit o puternică otravă folosită împotriva şobolanilor". Dar adevărul nu se va putea afla decât în urma unei autopsii a cadavrului...

În ziua de 26 iunie 1953, pe când venea pe jos spre Kremlin, unde trebuia să se întâlnească cu secretarul de partid al Moscovei, Nikita Sergheevici Hruşciov, chiar la porțile de intrare în palat, Beria este arestat. În luna decembrie 1953 este judecat de Curtea Supremă Sovietică sub acuzația de înaltă trădare şi condamnat la moarte. Pe 23 decembrie, cu o zi înaintea Ajunului de Crăciun, este executat. Avea 54 de ani.

Mai există alte două versiuni: în memoriile sale, Hruşciov a scris: „Într-o zi (Beria) a venit fără escortă, aşa că am apucat un pistol şi l-am împuşcat". Colonelul Oleg Penkovski, spion din apus, declară: „Beria a fost executat la intrarea în clădirea Cartierului General Militar din Moscova... Generalul Kozlov l-a împuşcat în cap. Imediat după execuție, trupul lui Beria a fost stropit cu benzină şi i s-a dat foc".

De la desfiinţarea K.G.B.-ului, în 22 octombrie 1991, atribuţiile sale au fost preluate, pentru scurt timp, de către M.B. (Ministerul de Securitate Rus), pentru ca din anul 1993 funcţiile principale să fie transferate F.S.B.-ului (Serviciul Federal de Informaţii Rus) în cazul operaţiunilor de contraspionaj şi securitate internă şi S.V.R.-ului (Serviciul Secret Extern), în cazul operaţiunilor de spionaj extern.

Prostul uită şi numai deşteptul iartă.

Omenirea va trebui să ştie, odată pentru totdeauna, că vigilenţa şi prevederea se cer înainte de ireparabil...

Iată scurtele fişe medicale ale „tovarăşului Lenin", părintele revoluţiei bolşevice şi ale celor „trei mari", din cel de-al Doilea Război Mondial.

...Autoarea britanică Helen Rappaport a descoperit, în documentele Universităţii Columbia din New York, că Vladimir Ilici Lenin, idolul revoluţiei bolşevice şi părintele primului stat comunist Uniunea Republicilor Uniunii Sovietice (1922), a fost bolnav de neurosifilis. Sifilisul la creier, de care suferea Lenin, explică decăderea sa psihosomatică de după 1921, asociată cu tulburări de vorbire, comportament dezordonat, contradictoriu, cu izbucniri de furie, stări de euforie şi delir de grandoare, alternând cu depresii până la demenţă. Evoluţia acestor suferinţe au condus ireversibil, din punct de vedere clinic, la o paralizie progresiv-galopantă. Chiar Ivan Petrovici Pavlov, marele savant rus cu premiul Nobel pentru Fiziologie pe 1905, cunoscând această maladie a lui Lenin, a recunoscut că "revoluţia rusă a fost înfăptuită de un nebun căruia sifilisul i-a afectat creierul"... Boala lui Vladimir Ilici Lenin a fost mult timp cel mai mare secret ţinut în Uniunea Sovietică.

Adolf Hitler, pe numele său adevărat Schicklgruber (1889-1945), fost cancelar şi conducător – Führer al statului german, – potrivit observaţiilor medicale ale

medicului său personal, Theo Morell, suferea, din anul 1943, de Parkinson şi de scleroză coronariană. Tot medicul său personal îi administra în mare secret amfetamine, medicamente de care a devenit în scurt timp dependent. Unii cercetători presupun că Hitler (nu este precizată data), ar fi suferit şi un atac cerebral.

Hitler a venit la putere prin înlocuirea lui Franz Von Papen, romano-catolic, Cavaler de Malta (ordin subordonat Ordinului Iezuit) şi un foarte bun prieten al papei Ioan al XXIII-lea care i-a conferit, la 24 iulie 1959, titlul onorific de „trezorier secret”...

Contrar oricăror legende, Hitler n-a fost nici bolnav psihic şi nici homosexual. Doctorul Hans Joachim Neumann, după serioase şi perseverente cercetări ştiinţifice, a concluzionat: „Adolf Hitler a fost sănătos, lucid şi responsabil”... El a instaurat în Germania o dictatură sângeroasă, a promovat o politică externă agresivă care a provocat declanşarea celui de-al Doilea Război Mondial şi a supus aproape întreaga Europă la un regim de teroare şi exterminare. Şi, totuşi, în nedeclarata sa „nebunie”, Hitler se considera nu doar un om politic ci şi un Mesia pentru poporul german. A declarat-o chiar public, într-un discurs din anul 1942: „Am fost ales de providenţă pentru a conduce poporul german în mijlocul unor evenimente înspăimântătoare” şi, netulburat, îmbătat de propriile idei continua: „Partidul nostru este un Ordin, ierarhizarea unui cler laic... cei care nu văd în naţional-socialism decât o mişcare politică nu ştiu mare lucru despre el. Naţional-socialismul este mai mult decât o religie: el este voinţa de-a crea supraomul”...

Anul 1945 începea pentru întreaga lume sumbru, îndoliat şi fără speranţe. Ambiţiile şi visele de glorie ale lui Hitler sfârşeau în praful şi pulberea care mai rămăsese din cel de-al Treilea Reich...

La 29 aprilie 1945, spre seară, un ofiţer îl informează pe Führer: „la radio s-a transmis ştirea că Mussolini e mort” (Ducele şi iubita lui Clara Petacci fuseseră prinşi

şi împuşcaţi de către partizani în după-amiaza zilei de 28 aprilie în localitatea Giulino di Mezzegra din vecinătatea lacului Como. Corpurile lor ciuruite şi mutilate spânzurau în Piazzale Loreto din Milano).

Pentru caracterul labil şi suspicios al lui Hitler – care se temea de a nu fi prins şi închis într-o cuşcă ca o maimuţă şi supus oprobriului public – a fost momentul decisiv pentru a face pasul următor. Deja ordonase otrăvirea lui Brondi, câinele său preferat din rasa ciobănesc-german, pentru a fi testată calitatea fiolelor de cianură. Vizibil marcat şi emoţionat, dar hotărât, convoacă pe cei mai credincioşi colaboratori şi le comunică decizia finală.

La 30 aprilie 1945 armata sovietică se află în apropiere de Reichstag. Steagul roşu cu secera şi ciocanul va flutura pe Reichstag. Clipele sunt numărate fiindcă ostaşii sovietici ar putea intra în bunker. Hitler, îmbrăcat în uniforma gri-verde (pe mâneca vestonului era cocarda neagră cu zvastică), cu o cămaşă albă călcată impecabil, cravată şi cizme lustruite, ascultă melodia „Blutrote Rosen erzälen dir vom Glück". Evenimentele sunt dramatice, toţi cei de faţă aşteaptă izbucnirea obişnuitului acces de furie al Fürerului, dar acesta se întoarce şi, resemnat, comunică sec: „Vă rog, nu faceţi zgomot! Vreau să dorm"...

În 30 aprilie 1945, între orele 15-16 Eva Braun, care devenise soţia Führer-ului cu doar puţin timp în urmă, sparge în dinţi o fiolă de cianură. În acelaşi moment, Hitler striveşte şi el o fiolă, dar nu are răbdare şi, furios, îşi trage un glonţ în tâmpla dreaptă. Cadavrele celor doi sunt transportate în grădina Cancelariei Reichstag-ului, stropite cu benzină şi li se dă foc... Apoi, spre seară, resturile cadavrelor arse au fost îngropate într-un crater făcut de explozia unei bombe. Ordinul a fost executat de Otto Günsche.

Cei doi buni prieteni, Hitler şi Mussolini, au reuşit astfel să evite procesul de la Nürenberg. Spre deosebire de Mussolini, Adolf Hitler va rămâne nepedepsit şi nu

va plăti niciodată pentru genocidul său rămas fără egal în întreaga istorie a omenirii.

...Oficiali sovietici au descoperit şi au recuperat tot ceea ce mai rămăsese din osemintele arse ale cadavrelor lui Hitler, Eva Braun şi ale familiei Göebbels, dar acestea, din ordinul lui Stalin, au fost ţinute în mare secret atât pentru aliaţi cât şi pentru întreaga opinie publică.

Abia la 5 aprilie 1970 K.G.B. – Комитѐт Госуда́рственной Безопа́сност – (Comitetul Securităţii Statului a Uniunii Sovietice) arde din nou rămăşiţele pământeşti ale lui Hitler şi ale Evei Braun (recuperate în anul 1945 din grădina Reichstag-ului) împrăştiind cenuşa în apele unui râu din zona militară a Magdenburgului (pe atunci în teritoriul Republicii Democrate Germane)...

Franklin Delano Roosevelt (1882-1945) a avut hipertensiune arterială esenţială în stadiul III şi ateroscleroză cerebrală la limita iresponsabilităţii.

Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965): arteroscleroză cerebrală în stadiul de pierdere a simţului moral şi de instalare a confuziei mintale.

Iosif Vissarionovici Stalin (1879-1953): sănătos mintal, dar monstru satanic din naştere, ca şi Hitler. Georgianul Iosif Vissarionovič Džugašvili a fost totuşi un om care şi-a inventat numele, data naşterii, naţionalitatea, educaţia şi întregul trecut, pentru a reuşi să schimbe istoria cu el în rol de conducător. Trebuie spus că Iosif Džugašvili a fost educat de „gesuiti”, ca elev al Seminarului Iezuit din Tiflis, Georgia. Într-o lume normală, un astfel de „individ” putea fi îngrijit într-un spital psihiatric şi nicidecum să devină „Генералйссимус Сталин” (Generalissimul Stalin), tătucul popoarelor...

Iată un citat din volumul „Elegiile Buckow” aflat în unul dintre cele patru poeme incriminatoare adresate lui Stalin, scrise de „tovarăşul Bertolt Brecht”, în ultimele luni ale vieţii sale:

„Der genialste Schler Lenins / Hat ihn aufs Maul geschlagen.”

(Cel mai genial elev al lui Lenin / i-a tras una peste bot).

Citat din revista „Memoria” nr 3-4 din anul 2010:

„Duminică 6 iunie 2010, oamenii din lumea întreagă au celebrat a 66-a aniversare a Zilei Z (D-Day) când peste 160.000 de trupe din Statele Unite, Marea Britanie, Franța şi Canada au luat cu asalt plajele Normandiei, realizând o cotitură în operațiile celui de-al Doilea Război Mondial. La Bedford, statul Virginia, a fost dezvelit, cu această ocazie, un Memorial încorporând statuile conducătorilor aliați din Vest: preşedintele Franklin Delano D. Roosevelt, prim-ministrul Winston Churchill şi preşedintele Harry S.Truman.

Memorialul expune şi un bust al lui Iosif Visarionovici Stalin!”...

Pe frontispiciul celui mai mare spital de psihiatrie din lume, aflat la Lisabona, stă scris cu litere uriaşe: „Nu toți care sunt internați aici sunt bolnavi, după cum nu toți cei care sunt afară în libertate sunt sănătoşi”.

N. Iorga: Când nu înveți nimic din greşelile istoriei, rişti ca ele să se repete.

Se ştie că Lenin i-a disprețuit profund pe ruşi. Într-o celebră scrisoare adresată lui Maxim Gorki, Lenin scria: „dacă un rus este inteligent, înseamnă ori că este evreu, ori că are ceva sânge evreiesc”.

Vladimir Ilici Lenin a încetat din viață luni 21 ianuarie 1924, la ora 6 şi 55 de minute, în localitatea Gorki... Era frig, ger cumplit. Pe străzile Moscovei fuseseră aprinse focuri. În şiruri nesfârşite, ziua şi noaptea, oamenii se îndreptau spre Casa Sindicatelor unde era expus pe un catafalc coşciugul cu corpul neînsuflețit al lui Volodia Ulianov.

În Piața Roşie a fost construit Mausoleul sub conducerea arhitectului Sciusev. Oamenii au lucrat la el, pe un ger năprasnic, timp de trei zile. Au scobit cu târnăcoapele, au pus explozibil, au dezgheţat pământul cu ajutorul focurilor, au săpat fundaţia şi au înălţat un mausoleu impunător. Atunci a fost din lemn. Mai târziu, în locul acestuia, s-a ridicat Mausoleul maiestuos din granit, porfir şi marmură.

În dimineaţa zilei de duminică, 27 ianuarie 1924, s-au adunat în Piaţa Roşie delegaţi din uzine şi fabrici, din diferite oraşe ale republicilor sovietice cât şi ai partidelor comuniste din străinătate. Încă din zorii zilei, sub un cer sticlos, sarcofagul (proiectat de Melnicov) cu trupul lui Lenin (îmbălsămat de profesorul Alexei Abricosov) fusese aşezat pe un podium înalt acoperit cu drapele roşii. Garda de onoare încremenise (la 26 ianuarie 1924, Comandamentul garnizoanei Moskova ordonase înfiinţarea Gărzii de Onoare a Mausoleului)... Piaţa Roşie încremenise. O escortă de cavalerie trece prin faţa coşciugului celui care fusese comandantul primei revoluţii socialiste din întreaga lume. Apoi trec echipajele artileriştilor aducând lui Lenin un ultim salut revoluţionar-ostăşesc. Urmează coloanele de muncitori care, apropiindu-se, apleacă până la pământ steagurile îndoliate. La ora 16 fix, în satele şi oraşele de pe tot cuprinsul Rusiei Sovietice, unde erau radiouri şi difuzoare, au răsunat cuvintele: „Ridicaţi-vă, tovarăşi! Ilici este coborât în mormânt". S-au oprit strungurile. S-au oprit maşinile. Toată suflarea, toţi oamenii au plecat capetele. Toţi muncitorii au întrerupt lucrul. S-a păstrat cinci minute de reculegere. Sirenele uzinelor şi fabricilor au sunat continuu. S-au oprit trenurile acolo unde se aflau în acele momente, sirenele urlau stingher. Pe mări s-au oprit navele... Glasul durerii, prelung, nemângâiat, a coborât peste câmpurile, satele şi oraşele din întreaga Rusie Sovietică. Piaţa Roşie era măturată de un vânt de gheaţă. Trosneau de ger flamurile, pânzele îndoliate şi

steagurile roşii. Înghețau lacrimile de frig şi durere pe obraji. Peste liniştea mormântală, răsună tăios salutul de adio, ca un jurământ... Apoi rămăşițele pământeşti ale tovarăşului Vladimir Ilici Lenin au fost depuse pentru eternitate în Mausoleu. Se însera. Se apropia noaptea. Coloane de oameni continuau să traverseze Piața Roşie trecând prin fața Mausoleului. Se încălzeau la foc. Erau moscoviți sau oameni sosiți din toate colțurile Țării sovietelor, ruşi şi ucraineni, armeni şi kazahi, bieloruşi, gruzini... comunişti şi muncitori străini... Şi porneau din nou sau săreau pe loc ca să nu le degere picioarele în timp ce şirul mai înainta un pas...

În fiecare an, pe 21 ianuarie, simpatizanții partidului bolşevic depun coroane de flori la Mausoleul lui Lenin din Piața Roşie, marcând astfel comemorarea morții primului conducător al Rusiei Sovietice.

După 70 de ani, în anul 1993, Boris Elțân a încercat să închidă Mausoleul dar nu a reuşit. Totuşi în acelaşi an Garda de Onoare a Mausoleului şi-a încetat misiunea.

Şi sarcofagul lui Iosif Vissarionovici Stalin a fost expus în Mausoleu din 5 martie 1953 până în 31 octombrie 1961, când corpul Generalissimului a fost deshumat şi îngropat în zidul Kremlinului (din ordinul lui Hruşciov).

În anul 1951, dramaturgul german comunist Bertolt Brecht, privind cinic spre ruinele comunismului transformat în cenuşă, recunoştea melancolic: „Estul şi Vestul sunt două curve. Dar curva mea e gravidă”... Cuvintele de mai sus vor servi drept epitaf celebrului spion Mac Lean, cunoscut sub numele de cod Homer.

Englezul Mac Lean reuşise să se infiltreze în guvernul britanic şi trădase în folosul Uniunii Sovietice. Despre activitatea lui în slujba K.G.B.-lui, spionul a declarat plictisit: „... ceea ce am făcut semăna cu curățirea unei toalete; o muncă murdară şi cineva trebuia s-o facă”...

Din cele mai vechi timpuri au înflorit miraculoase povestiri şi eresuri încărcate de mister şi farmec. Astfel, în tradiţia medievală romană, se istoriseşte despre curajul unei Sibille*, care a dat de ştire împăratului Ottaviano Augusto**, prevestind naşterea unui „fanciullo ebreo" (prunc evreu), „senza macchia e ostile al culto pagano (neprihănit şi potrivnic necredinţei). Sfântul Altar, păstrând înscrisul „Ara Primogeniti Dei", edificat de Augusto întru împlinirea magicei profeţii, se află azi sub altarul capelei Sfintei Elena***, mama împăratului creştin Constantin cel

---

* Sibille – ursitoare. Femei legendare din antichitate care aveau darul de a prezice viitorul, fiind inspirate de zei.

** Imperatore Gaio Giulio Cesare Ottaviano Augusto – primul împărat roman (27 î.Hr.-14 d.Hr.), fiul adoptiv al lui Cesar. Este cunoscut în istorie ca fondator al Imperiului Roman. Ottaviano s-a născut la Roma la 23 septembrie 63 î.Hr. După bătălia de la Azio (Actium) din anul 31 î.Hr., după distrugerea ultimilor săi adversari, Antonio şi Cleopatra, Ottaviano pune bazele unui nou regim politic „il principato" (monarhia). În anul 12 î.Hr. obţine în faţa Senatului recunoaşterea titlului de „pontefice massimo" – Augusto. În timpul domniei sale el a reorganizat şi modernizat administraţia, finanţele, justiţia şi armata imperiului. Cultura imperiului a fost strălucit reprezentată de operele lui Vergiliu (Publius Vergilius Maro), Ovidiu (Publius Ovidius Naso), Horaţiu (Quintus Flaccus Horatius) şi istoricul Titus Livius.

Spre sfârşitul domniei, August, trist din cauza numeroaselor decese din familia imperială, se vede în imposibilitate de a-şi putea desemna urmaşii dinastici. Într-un târziu se decide şi va numi (obligat) pe viitorul Augusto în persoana lui Tiberio, fiul soţiei sale Livia Drusilla, din prima căsătorie a acesteia cu Tiberio Claudio Nerone.

Ottaviano Augusto moare la data de 19 august a anului 14 d.Hr.

Imperiul monarhic roman întemeiat de împăratul Gaio Giulio Cesare Ottaviano Augusto va supravieţui mai bine de trei secole.

***Despre viaţa Sfintei Elena se ştiu foarte puţine lucruri. Se presupune că s-ar fi născut la Drapano în Bitinia (Bithynia, regiune aflată în nord-vestul Asiei Mici). Satrapie (guvernare despotică) persană şi apoi regat elenistic în sec. III şi I î.Hr. devenită, în anul 74 d.Hr., provincie romană. Anul venirii sale pe lume nu se cunoaşte, probabil că s-a născut între anii 247-255 d.Hr. într-o familie de obârşie modestă, părinţii fiind proprietari sau poate simpli ospătari ai unei mici şi sărăcăcioase ospătării... Aici, în această ospătărie, poposi în anul 270 d.Hr. Constanzo Coloro cu un grup de soldaţi din armata lui Aurelian (Lucius Domitius Aurelianus, împărat roman între 270-275 d.Hr.). Coloro fermecat de frumuseţea fetei

se îndrăgosti nebuneşte de ea şi nu părăsi locul de popas decât atunci când Elena acceptă să-l însoţească... Mai mult ca sigur, cei doi s-au căsătorit, fiindcă în anul 273 d.H. se naşte fiul lor Constantinus care, în anul 292 d.Hr., la vârsta de 19 ani va fi proclamat „imperatore". Constanzo Coloro va fi obligat de împăratul Diocleziano[1] să se despartă de Elena şi să se căsătorească cu Teodora, fiica vitregă a lui Massimiliano. Resemnată, Elena şi-a trăit mai departe viaţa în linişte, dedicându-şi întreaga sa existenţă rugăciunii, postului şi milosteniei pentru cei nevoiaşi.

[1] Diocleţian, Caius Aurelius Valerius Diocletianus (22 dec. 240 – 3 dec. 311), de origine modestă. Ambiţios şi inteligent se remarcă în campaniile militare, urcă vertiginos scările ierarhiei romane şi este proclamat Imperatore de către soldaţii săi, în 284 d.Hr., după moartea lui Numeriano. Bun ostaş, împăratul se va dovedi şi un bun administrator, reorganizând, din punct de vedere administrativ, economic şi militar, întreaga structură a statului. Înfiinţează noi monetării şi emite monede noi (pentru a controla piaţa financiară) diminuând în acest mod crizele economice ale imperiului. Pentru pacea şi administrarea imperiului pune bazele sistemului politico-administrativ „tetrarhia" care se compunea din doi „augusti" (împăraţi), Diocleţian şi Maximilian, şi doi „cesari" (imperiali), Galeriu şi Constanţiu. În raporturile sale cu religia, Diocleţian a lăsat în pace pe creştini timp de 20 de ani şi chiar a permis ca mulţi dintre ei să ocupe funcţii înalte în imperiu. Spre sfârşitul domniei sale, convins de prietenul său Galeriu (Galerio-Caio Valerio Massimiliano, împărat roman, 293-311), declanşează marea persecuţie împotriva creştinilor (a se vedea Edictul de la Nicomedia din anul 303). Înainte de-a muri, Massimiliano a emis în anul 311 edictul de toleranţă religioasă. Persecuţiile creştinilor, afirmă istoricii, ar fi fost declanşate de către Statul roman pentru faptul că noua religie care refuza din principiu cultul împăratului ar fi săvârşit un delict de lesmajestate.

În februarie 303 d.Hr. grandioasa biserică creştină din Nicomedia, una dintre reşedinţele imperiale, este distrusă. Episcopul Antimus şi mulţi alţi creştini sunt executaţi, bunurile bisericeşti sunt confiscate şi în mod special sunt căutate şi distruse cărţile şi scrierile de orice fel. În acei ani crânceni, între 303-305, au fost nenumărate cazurile martirilor creştini torturaţi şi executaţi îngrozitor. Aspectele acelor atrocităţi ne-au fost transmise de Eusebiu din Cezareea (părintele istoriografiei eclesiastice. A scris: Cronaca, Storia ecclesiastica, Vitta di Costantino) care a fost martor ocular în Palestina şi Egipt. „Ultima persecuţie împotriva creştinilor, cea a lui Diocleţian (303-305), a fost cea mai îndelungată şi cea mai sângeroasă" scrie Mircea Eliade.

Bolnav şi probabil chinuit de remuşcările cauzate de crimele comise de el contra creştinilor, Diocleţian renunţă la sceptrul imperial şi se retrage în împrejurimile Salonei (în Dalmaţia) unde îşi construise un grandios palat. Pe ruinele acestui palat azi fiinţează Arhiepiscopia Catolică şi îşi are fundaţia frumosul oraş Split din Croaţia.

...În anul 306 d.Hr. când Constantin a fost încoronat Împărat al Imperiului Roman (intrat în istorie cu numele de Constantin cel Mare), Elena, mama sa, a primit în mod oficial titlul de Augusta.

Împăratul Constantin (Flavius Valerius Constantinus, 306-337) pornind război împotriva lui Maxenţiu (tiranul care îi prigonea pe creştini), în drum spre Roma, a avut o viziune: pe cer, în după-amiaza zilei de 28 octombrie, a apărut o cruce formată din stele pe care era inscripţionat: „in hoc signo vinces" (în acest semn vei învinge). Crezând cu tărie în puterea acestui semn şi purtând pe drapelele sale semnul crucii, Constantin l-a învins, în bătălia de la Ponte Milvio din 312, pe duşmanul său Maxenţiu, devenind astfel primul împărat al Imperiului Roman Creştin.

În anul 313, Constantin „proclamava la liberta di culto per i cristiani" prin „Editto di Tolleranza" de la Milano, iar la 325 „L'imperatore intervenne nel conflitto donatista e quello che opponeva ariani e ortodossi" convocând primul Conciliu ecumenic de la Niceea. După Conciliu, împăratul Constantin cel Mare înscrie oficial Crăciunul ca sfântă sărbătoare de celebrare a naşterii lui Iisus.

Bradul este ornamentul cel mai important care face parte din sărbătorile de iarnă, pline de semnificaţii şi simboluri, încă dinaintea naşterii lui Iisus când era împodobit în timpul Saturnaliilor. Prima menţiune scrisă despre împodobirea unui brad apare în Germania anilor 1560. Se spune că Martin Luther este primul om care a avut în casă un brad împodobit şi tot el ar fi folosit lumânările aprinse în noaptea de Crăciun.

Împăratul Constantin a desăvârşit reformele politice, militare şi sociale iniţiate de către Diocleţian decretând printr-un act imperial „toleranţa faţă de cultul creştin".

La 11 mai 326 au început lucrările de amplasare şi ridicare a edificiilor noului oraş Constantinopol.

A întărit fortificaţiile dunărene şi în anul 330 d.Hr. a mutat capitala Imperiului de Răsărit de la Roma la Constantinopol în Bizanţ, în noul oraş reconstruit de el.

Constantin cel Mare, ar fi primit botezul creştin, oficiat de episcopul şi biograful său Eusebio din Cesareea, pe patul de suferinţă cu puţin timp înainte de moarte (22 mai 337 d.Hr.).

La mai bine de patruzeci de ani de la moartea lui Constantin cel Mare, prin „Editto di Tessalonica", din anul 380, împăratul Teodosio I (Flavio) Il Grande „proclamo il cristianesimo secondo il credo niceno politica di Stato" (decretează „creştinismul religie de stat pentru întreg imperiul").

În anul 326 d.Hr., la vârsta de 80 de ani, augusta Elena ar fi plecat la Ierusalim unde, după minuţioase cercetări arheologice, dintr-o fostă cisternă de apă scoate la lumină trei cruci: două ale celor doi tâlhari şi o alta, Sfânta Cruce, pe care fusese răstignit Iisus. După descoperirea

Sfintei Cruci care fusese îngropată probabil de păgâni, împărăteasa Elena împreună cu patriarhul Macarie al Ierusalimului, spune legenda, au văzut că la atingerea cu lemnul sacru a unei femei văduve moartă aceasta a înviat miraculos. Crucea a fost sfințită la 14 septembrie 326 de patriarhul Ierusalimului care a binecuvântat tot poporul înălțând Sfânta Cruce. Atunci, ca la un semn divin, toți credincioşii au căzut în genunchi şi au cântat în lacrimi „Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim. Amin!". Împăratul Constantin şi împărăteasa Elena, mama sa, au ridicat pe acel loc al Golgotei, la 13 septembrie 335, Biserica Învierii Domnului, numită şi Martirion sau mai târziu, „Ad Crucem".

În urma războaielor cu perşii, crucea a fost furată de cotropitori. Dar în anul 629 d.Hr. împăratul bizantin Heraclius I îi învinge pe perşi şi readuce Sfânta Cruce în Biserica Învierii Domnului din Ierusalim. Brațele Sfintei Cruci, rămase la Ierusalim, s-au pierdut în anul 1187 când Episcopul Bethleemului a purtat sacra relicvă în bătălia de la Hattin. Frânturile sacre, care s-au salvat din Sfânta Cruce, au fost purtate şi sunt conservate în bisericile Sfânta Elena din Constantinopole şi Santa Croce in Gerusalemme din Roma.

...Printr-o coincidență poate predestinată (care este confirmarea aceloraşi rădăcini ancestrale ale creştinismului în iudaism) la 14 septembrie se sărbătoreşte Paştele ebraic. La această dată, poporul lui Israel celebrează eliberarea sa din robia Egiptului. Tradiția ebraică cere ca în seara de 14 septembrie fiecare familie să înjunghie câte un miel cu sângele căruia să se ungă tocul uşilor iar carnea să fie mâncată chiar în noaptea în care se celebrează Paştele Domnului...

Romanii care respectau mult puritatea şi credința împărătesei au vrut şi au decis ca Elena să-şi aibă originea naşterii în Cetatea Eternă. Din tradiția populară aflăm că Elena, de-o frumusețe răpitoare, de care s-a îndrăgostit un ofițer de rang înalt din armata imperială, ar fi fost de fapt fata unui destoinic soldat roman.

Din altă narație chiar Împărăteasa Elena ar fi decis zidirea, în pereții mausoleului (pe care-l menise a-i fi monument funerar), a unor vase de bucătărie provenind, probabil, din gospodăria părintească, vrând să dovedească astfel originile modeste şi nevoiaşe ale familiei sale. În realitate, amforele de lut ars inserate în construcția monumentului au fost adăugate pentru a da grandoare discretă proiectului funerar gândit inițial simplu.

Sfânta Elena se stinge din viață în anul 328 sau 329. Nu se ştiu date exacte, ceea ce se cunoaşte este faptul că fiul său, împăratul Constantin cel Mare, i-a fost alături până la ultima suflare. A fost îngropată într-un mausoleu, chiar lângă biserica Martyrium „Santi Marcellino e Pietro" (primul lăcaş de cult construit în memoria martirilor creştini, aflat în afara zidurilor Romei).

Din păcate totul s-a risipit în timp şi topit în vremelnicia vremii iar

Mare. Cea de-a treia coloană din partea stângă a naosului bisericii Santa Maria in Ara Coeli este în locul de unde Sibilla a vestit naşterea fiului Iisus. Coloana are înscrise pe ea următoarele cuvinte: „a cubicolo Augustorum", care confirmă proveniența sa „dalla stanza degli imperatori" (apartamentul imperial).

Din alte izvoare aflăm că biserica Santa Maria in Ara Coeli datorează numele ei legendarei apariții a Sfintei Fecioare Maria purtând pe pruncul Iisus în brațe şi arătând chiar locul unde împăratul Augusto va trebui să zidească altarul închinat: „Ara Filii Dei" sau „Ara Coeli".

Pe locurile intrate în folclorul mirean, după istoria neaşteptatelor întâmplări, se afla în secolul al VII-lea o chinovie (un schit) care, la anul 944 d.Hr., era deja consacrată ca mânăstire benedictină...

Mult mai târziu, în timpul papei Innocenzio IV Fieschi, la anul 1249, Sfântul Părinte optează pentru custodia ecleziastică a mânăstirii în favoarea călugărilor Ordinului Franciscan şi decide, totodată, începerea lucrărilor la noua construcție a bisericii.

Tradiția atribuie construcția magnificei scări a bisericii medievale Santa Maria d'Aracoeli voinței populare imediat după încetarea epidemiei de ciumă din anul 1348 (amintită de Boccaccio în povestirile sale din Decameronul). În realitate, mai mult ca sigur, grandioasa scară (numărând 124 de trepte), care ne poartă până în fața celor trei monumentale porți ale austerei fațade zidite simplu din cărămidă arsă, în contrast vizibil cu scenografia elegantei şi monumentalei piețe Campidoglio, a fost construită pentru a încheia definitiv lucrările de reconstrucție a bisericii în vederea proclamării Anului Sfânt 1350. „La scalinata del-l Aracoeli"(realizată de Lorenzo di Simone Andreozzi), a fost unica operă publică construită în Roma în timpul exilului, când papii au avut reşedința la Avignone – Franța.

---

din tot ce a fost doar maiestuosul sarcofag de porfir al Sfintei Elena se mai păstrează şi azi fiind expus în Muzeul Vaticanului...

În 1832, Thomas Carlyle se întreba furios: „De ce nu se găseşte o bibliotecă a Majestăţii Sale în fiecare oraş din mediul rural? De închisori şi spânzurători ale Majestăţii Sale nu ducem nici unul lipsă !. ”

Citat dintr-o scrisoare datată 18 mai 1832, Londra.

Magia zilelor

„Dar pământul era nedesluşit şi ne’mplinit, şi întuneric era deasupra genunii /.../”

La cele şase zile în care Dumnezeu a creat lumea şi când „Şi-a împlinit lucrarea /.../”, se adaugă ziua a şaptea, în care „ /.../ S-a odihnit de toate lucrurile Sale pe care le făcuse” (Facerea, I, 2/23 şi II, 2). „Şi a fost seară şi a fost dimineaţă” şi pentru aceea, numărul zilelor merge la şapte şi se reîntorc iarăşi şi se reîncepe de la ziua dintâi...

Lunea este ziua consacrată cinstirii celor nouă cete îngereşti, marţea este destinată proorocilor şi Sfântului Ioan Botezătorul, miercurea este ziua în care a fost vândut Iisus, joia este închinată venerării Apostolilor, a Sfântului Nicolae şi a ierarhilor bisericii, vinerea consfinţeşte patimile şi răstignirea Mântuitorului iar sâmbăta, în slujbele de pomenire a morţilor, se amintesc martirii şi ceilalţi creştini răposaţi.

Cea de-a şaptea zi s-a numit „Shabbat”:

„Şi va fi că din lună’n lună
şi din zi de odihnă în zi de odihnă
veni-va tot trupul să Mi se închine în Ierusalim,
zice Domnul”. (Isaia, LXVI/23).

Cuvântul „Shabbat” înseamnă odihnă, căci atunci, ”în ziua a şaptea S’a odihnit de toate lucrările Sale pe care le făcuse. Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua şaptea şi a sfinţit-o, pentru că în ea S‘a odihnit El...” (Facerea, II, 2/3).

„Moise /.../ a zis: Iată ce-a zis Domnul: „Mâine e Sâmbătă, zi de sfântă odihnă închinată Domnului; ce aveţi de copt, coaceţi; ce aveţi de fiert, fierbeţi /.../ (Ieşirea, XVI, 23). În sufletul evreiesc este gravată convingerea că supravieţuirea lui Israel este legată de Shabbat: „Păziţi

aşadar ziua de odihnă, căci sfântă Îi este lui Domnului şi vouă; cel ce o va întina, acela cu moarte va fi omorât, şi tot ce cel ce va face într'însa lucrare, sufletul acela va fi stârpit din neamul său".

„Sâmbătă – în ebraică Sabbath = odihnă. La început era ziua cu care se încheia săptămâna de şapte zile. Verbul derivat însemna la început „a încheia", „a termina", „a isprăvi", „a pune capăt"; mai apoi: „a nu lucra", „a se odihni". La evrei, zi riguroasă de odihnă, împinsă până la formalism, ceea ce îl va face pe Iisus s-o desfiinţeze: „Că Fiul Omului este Domn al sâmbetei" (Matei, XII, 8). „Sâmbăta (Shabbat), după Legea Veche, era o zi de odihnă, dar fariseii ajunseseră să interpreteze şi să aplice legea nu în spiritul, ci în litera ei, fapt reprobat de Iisus în repetate rânduri. Iisus reprezintă desfiinţarea Sabatului, ca a multor prescripţii formale, şi instaurarea libertăţii de sub har". Sfântul Apostol Pavel, de asemenea, va nega obligativitatea Sabatului: „Dumnezeu rânduieşte o nouă zi /.../ Aşadar, poporului lui Dumnezeu i s'a lăsat o altă sărbătoare de odihnă /.../ Prin urmare, să ne străduim a intra întru acea odihnă, pentru ca nimeni să nu cadă după aceeaşi pildă a nesupunerii" (Epistola Sf. Apostol Pavel către Evrei, IV, 7/9/11). Creştinii o vor înlocui cu ziua de Duminică (Domini Dies – Ziua Domnului), „ziua cea dintâi a săptămânii". În această primă zi a arătat Dumnezeu lumina şi tot în ea a înviat Iisus „Lumina lumii". Încă din epoca apostolică, Duminica era ziua în care creştinii săvârşeau Euharistia, „frângerea pâinii", „cuminecarea". /.../ Iisus le-a zis: Adevăr, adevăr vă spun: Nu Moise v'a dat pâinea din cer, ci Tatăl vă dă din cer pâinea cea adevărată. /.../ Şi Iisus le-a zis: „Eu sunt Pâinea vieţii /.../ pentru că M'am pogorât din cer /.../ Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca tot cel care-l vede pe Fiul şi crede în El să aibă viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua de apoi" (Ioan, VI, 32/35/38/40). (Notele şi comentariile clarificatoare ale textului sfânt sunt ale Prea Sfântului Arhiepiscop Bartolomeu Anania).

Ar trebui făcută observația că nu poate fi vorba despre zilele săptămânii ci de „epoci de creare”... Pentru că „a face” înseamnă şi „a crea” în mod organizat, iar rezultatul creației este „existența întregului univers” şi aşa după cum spun Sfinții Părinți, Dumnezeu-Tatăl a creat „lumea îngerească şi cea materială”. A încetat, a terminat lucrarea de creație a lumii după rostul primelor şase zile ale creației, iar Dumnezeu nu a avut nevoie de odihnă precum omul, pentru că expresia „Iahve sabbat” nu înseamnă „Dumnezeu s-a odihnit”, ci „Dumnezeu a încetat”: „Şi a văzut Dumnezeu toate câte făcuse: şi iată că ereau foarte frumoase.” (Facerea I, 31)

Duminica este ziua de sărbătoare a creştinilor, ziua în care a înviat din moarte Domnul Iisus Hristos. Creştinii au început să serbeze duminica imediat după Învierea Mântuitorului, consacrând-o zilei Domnului („Am fost în duh în zi de duminică şi am auzit în urma mea glas de trâmbiță” se spune în Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, I/10). Numele zilei de duminică provine din lexicul creştin latin – dies Dominica. Duminica este ziua în care apostolii au fost trimişi să propovăduiască, după ce ucenicii Mântuitorului săvârşeau euharistia, şi tot duminica este ziua în care s-a coborât Duhul Sfânt peste comunitatea apostolilor lui Iisus Hristos: „Şi când a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună în acelaşi loc. Şi fără de veste s’a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau. Şi limbi de foc li s’au arătat, împărțite, şi au şezut pe fiecare din ei. Şi s-au umplut toți de Duh Sfânt...” (Faptele Apostolilor, II, 1/4), consacrând Biserica ca spațiu în care Sfântul Duh va fi prezent până la împlinirea veacurilor.

De la începutul secolului al IV-lea d.Hr. aproape toate popoarele Imperiului Roman adoptaseră duminica drept zi de sărbătoare săptămânală, ceea ce l-a determinat pe împăratul Constantin cel Mare să proclame oficial, prin Decretul din anul 321 d.Hr., ziua de duminică zi de odihnă şi închinăciune pentru toți cetățenii Imperiului.

Transferul zilei de odihnă (Shabbat) din ziua a şaptea (sâmbăta) la ziua întâi a săptămânii (duminica), s-a împlinit prin decizia Bisericii Romano-Catolice, aprobată în Conciliul de la Laodicea (366 d.Hr.), iar în cadrul Sinodului de la Aquilea, la 386 d.Hr., s-a recunoscut schimbarea oficial-sacră a lui „Dias Solis" (ziua Soarelui) în „Dias Dominica" (ziua Domnului-Duminica).

Unde mi-e inima florilor
Dăruită-i, demult, tuturor...
Când o fi să mă duc, să mă duc,
Pentru voi am să-ntârzii din mers
Să mai rup, să mai fur, să v-aduc
Câte-un gând, câte-un vis, câte-un vers.

Otilia Cazimir

„Dragostea nu ține socoteala greşelilor şi nu se bucură de păcatele altor oameni, dragostea se împlineşte numai în adevăr"...

„Noli me tangere!" Înviat din morți, Hristos apare în fața îndureratei Maria Magdalena: „Iisus i-a zis: Maria!"... Auzind vocea care o striga pe nume, femeia face un gest de parcă ar dori să-I îmbrățişeze picioarele. Iisus o priveşte cu înțelegere, rostind cuvintele care se găsesc scrise în Evanghelia după Ioan: „Iisus i-a zis: Nu te atinge de Mine, căci încă nu M'am suit la Tatăl Meu!". Maria Magdalena este, aşadar, primul martor al învierii lui Iisus, al evenimentului extraordinar care a adus mântuire întregii omeniri şi este, totodată, prima care poartă mesajul Mântuitorului adresat ucenicilor Săi. „...ci mergi la frații Mei şi spune-le: Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru. Şi a venit Maria Magdalena, vestindu-le ucenicilor că L-a văzut pe Domnul şi că pe acestea i le-a spus". (Ioan, XX, 17/18)

Dragostea este acea îndrăzneață încredere în oameni care te îndeamnă să presupui şi să cauți ce-i mai bun în

fiecare. Este calea adevărată spre a ierta. Iubirea dăruieşte şi nu cere. Încrederea nu poate exista fără speranţă.

În ziarul „Saturday press" din 9 decembrie 1865 apare prima povestire a lui Mark Twain, „Cunoscuta broască săritoare din Calaveras". Necunoscut până la această dată, autorul se va impune ca un ilustru prozator în literatura universală. Twain, pe numele său adevărat Samuel Langhorne Clemens, este primul scriitor care-şi concepe operele la maşina de scris lăsând câte două intervale între rânduri pentru corectură.

Sarcofag. Etimologia cuvântului se găseşte în numele grecesc sarkos „carne" + phag „a mânca" deoarece cosciugele greceşti erau executate din piatră de var. Acestea măcinau întregul trup cu excepţia dinţilor, şi totul era distrus în mai puţin de patruzeci de zile...

Pe scena Teatrului de Operă din Roma, Teatrul Mare (Balşoi Teatr) din Moscova a prezentat spectacolul „Cocoşul de aur" de Rimski-Korsakov. La Roma, ultima dată opera a fost prezentată de artişti italieni, în stagiunea din 1995. De această dată, spectacolul a reprezentat o premieră absolută pentru publicul roman. „Armata" de la Balşoi Teatr, numărând peste 250 de membri (orchestra, soliştii, corul, balerinii şi chiar mânuitorii: maşiniştii şi tehnicienii), a evoluat pe scenă în ansamblul decorurilor originale ale spectacolului moscovit.

Din distribuţia spectacolului au făcut parte stelele faimosului teatru: Vladimir Matorin, Serghei Gajdej, Aleksandra Durseneva, Andrei Grigoriev şi Elena Bryleva.

„Cocoşul de aur", operă-basm în trei acte, a fost compusă de Rimski-Korsakov în anul 1906, dar ea a putut fi prezentată la Moscova abia în anul 1909, după moartea compozitorului. În Italia, prima reprezentare a operei a avut loc la „Teatro Regio" din Torino. Celebrul bariton Aleksander Voroşilov, azi director executiv la „Balşoi Teatr", după conferinţa de presă şi-a amintit, cu vădită

emoție, de marii noştri artişti de operă: Elena Cernei şi Nicolae Herlea.

Turneul trupei Teatrului Mare din Moscova la Roma a costat 420.000 euro (aproximativ 800 de milioane de lire italiene); banii au fost asiguraţi din sponsorizările: Mediolanum, Telecom Italia, Ambasadorul Rusiei la Roma, Nicolai Spaski şi ale contesei Marisa Pinto Olori del Poggio...

Dirijorul Arturo Toscanini (1867-1957), întrebat de ce nu acceptă femei instrumentişti în orchestră a răspuns dezarmant de sincer: „dacă sunt frumoase, vor deranja colegii, iar dacă vor fi urâte, mă vor deranja pe mine“.

Descopăr în sfiala poetei Claudia Voiculescu graţia secretă a unei iremediabile suferinţe... Întradevăr, cât farmec inefabil în sufletul şi versul Claudiei Voiculescu care renaşte în poezia „De ce mor poeţii singuri?” Ea „reface sensul şi candoarea pierdută a lumii, sens şi candoare de care sufletul nostru post modern are atâta nevoie” (apud Cezar Baltag).

Iată! – am zis – iată-mi căderea!
Tu încă mai priveai în gol
Aşteptând parcă un sol
Atât de imaginar, încât
Ţi-era frig, ţi-era urât.
Nu vedeai căderea mea
Chiar aici, după perdea.
De ce mor poeţii singuri
Niciodată sus, în ringuri?
Mor aici, chiar lângă noi...
Plâng amarnic, îi desfoi
Până-i vezi cu aripi moi:
Nu ştiu drumul înapoi...

Iată! – am zis – iată-mi căderea!
Nu te vedeam, nu mă vedeai nicăierea...

Ce singuri mor poeții, Doamne, ce singuri!
Purtară ei, pe-acest pământ,
Armuri străine, trist veşmânt...

Era într-o sâmbătă tristă şi friguroasă din toamna anului 1887, când părintele Germano da S. Stanislao, parohul bisericii „San. Giovanni e Paolo al Celio", coborând în subteranele bisericii pentru studierea unor relicve, a descoperit existența unui perete bine conservat care aparținuse (după cum au confirmat arheologii) unei case romane (celebrele case romane de pe colina Celio unde, după tradiție, au fost martirizați, la anul 362 d.Hr., sfinții patroni ai bisericii respective).

De la fantastica descoperire au trecut aproape 120 de ani, timp în care lucrările de recuperare şi de consolidare arheologică au necesitat eforturi şi măsuri de securitate deosebite. Şantierul arheologic a reuşit în ultimii ani să finalizeze lucrările şi să scoată la lumină un important tezaur urban ce atestă frământata istorie a naşterii Romei păgâne cât şi a celei creştine. Biserica S. Giovanni e Paolo al Celio a fost construită chiar deasupra acestei „bijuterii arheologice" pe care, în secolul al II-lea, se aflau trei case romane transformate apoi în mici locuințe şi prăvălii pentru ca, spre sfârşitul secolului al III-lea, locul să fie izolat, fiind probabil cumpărat de un singur proprietar care a restructurat totul, construind, aşa cum vedem azi, o fastuoasă „domus signorile".

Din aceeaşi vreme datează, poate, şi frescele miraculos conservate reprezentând rituri păgâne, scene din natură cât şi simboluri creştine. De o deosebită frumusețe şi de un surprinzător pitoresc este fresca „Nimfeo". Într-un peisaj marin se află o seducătoare figură feminină, pe jumătate goală, cu privirea îndreptată spre privitor, reprezentând-o, după afirmațiile istoricilor şi criticilor de artă, pe Proserpina. Nimfa asistă, aparent absentă, lascivă, la gestul ritual al unei figuri masculine, superb proporționate, care umple o cupă cu un lichid albicios, mai mult ca sigur, lapte.

Coloritul cât şi compoziţia frescei atestă drumul şi calităţile artistice ale şcolii de pictură romano-clasice.

Traseul, cuprinzând vestigiile arheologice, religioase şi artistice de la Celio, îndeamnă pelerinii să intre în „Oratorio San'Andrea", în care se pot admira frescele lui Domenichino (Flagellazione di Sant'Andrea) şi ale lui Guido Reni (Santi Pietro e Paolo şi Sant'Andrea al Tempio). Apoi, turiştii vor putea păşi în intimitatea stingheră a celebrei „Biblioteci a papei Agapito I (535-536)", acum un spaţiu sacru, care mai poate etala din tot „tezaurul" ei doar impunătoarele sale ziduri, părăsite sub cerul liber...

Acum mai bine de şapte secole, la anul 1300, a fost pusă prima piatră la temelia capelei pe care Enrico Scrovegni, mare bancher şi om de afaceri din Padova, o dorea a fi sălaş, după moartea sa, pentru rămăşiţele pământeşti ale lui şi ale familiei sale. Enrico Scrovegni, fiul lui Rinaldo Scovregni, faimosul cămătar amintit în Infernul lui Dante, nu s-a zgârcit la bani şi a angajat pe cei mai de seamă artişti ai momentului pentru decorarea capelei: sculptorul Giovanni Pisano şi celebrul Giotto* (care abia dusese la

* Giotto di Bodone (n. 1266 sau 1267 – m. 1337), va fi înscris ca elev al lui Cimabue, dar formarea lui este completată de Şcoala din Roma, prin intermediul maeştrilor prezenţi la Assisi. Potrivit legendei, Cimabue l-a întâlnit pe Giotto în timpul unei plimbări pe când acesta păzea o turmă de oi. Tânărul păstor era cufundat în desenarea unei oi pe o piatră... Conturul schiţei avea atâta fermitate şi limpezime încât Cimabue, fascinat de desen, l-a luat pe Giotto la Florenţa.

În atelierul lui Cimabue, Giotto se impune rapid în faţa celorlalţi ucenici prin dibăcia trasării ductului „liniei şi culorii". Într-una din zile, Cimabue pleacă din atelier pentru a rezolva nişte probleme urgente, lăsând în aşteptare o pictură la care tocmai lucra. Giotto, în absenţa maestrului, a pictat pe tablou o muscă. Când Cimabue s-a întors, nu a observat intervenţia şi, spre marea mirare a ucenicilor, a vrut să gonească musca de pe pânză...

Talentul lui Giotto se confirmă la Biserica din Assisi (la care pictează celebrele fresce din ciclul „Întâmplări cu Sfântul Francisc") şi la Padova, în capela Scrovegni. Aici îşi dă toată măsura, statornicind prin pictura sa, „textul fundamental al picturii italiene".

Giotto acordă o atenţie maximă transparenţei culorilor întinse pe perete cu o rară fineţe, distingându-se atât prin echilibrul cât şi prin

bun sfârşit pictura scenelor din „Viaţa lui San Francesco” de la biserica din Assisi).

Proiectul lui Giotto pentru Capela Scrovegni cuprindea, distinct, trei nivele... Începând de la bază, zidurile sunt placate cu plăci de marmură falsă iar pictura acestora, imitând marmura, era o noutate în tehnica de lucru cât şi în cea a calităţii vopselelor...

...Am răcit. Am febră şi capul mă doare îngrozitor...

...În planul următor „Virtuţile şi Viciile”[**], sunt pictate

---

simplitatea compoziţiei. Pe fundaluri naturale el reuşeşte să realizeze figuri expresive surprinse în acţiuni de o veridicitate şi o naturaleţe uimitoare. Trebuie să mai amintim şi alte câteva din capodoperele maestrului florentin: „Omagiu unui om simplu”, „Vis de palat”, „Visul lui Ioachim”, „Fuga în Egipt”, „Sărutul lui Iuda”, „Iisus în faţa lui Caiafa”, „Viziunea carul cu foc”... În tablourile lui primează spaţialitatea. Pictura sa nu mai este plană, bidimensională, ci primeşte profunzime, astfel că Giotto este primul pictor care impune clasica reprezentare a perspectivei renascentiste. El pictează chipurile cu un amestec de galben, ocru, roşu, negru şi alb aplicate pe tencuiala umedă, aşa că vopseaua este absorbită şi se usucă o dată cu aceasta.

La Florenţa, în sacristia bisericii „Santa Maria Novela”, se găseşte cel mai mare şi cel mai timpuriu „Crucifix” al maestrului, pictat pe lemn fasonat.

Ca arhitect, Giotto începe construcţia Domului „Santa Maria del Fiore” la 12 aprilie 1334 iar temelia campanilei (clopotniţă) o va turna pe 18 iulie în acelaşi an. Giotto a dus la bun sfârşit o parte din planurile campanilei, numai până la jumătate, reuşind să sculpteze în marmură şi simbolurile tuturor artelor. Continuarea şi finalizarea edificiului a fost executată după desenele sale de către un alt mare artist, Andrea Pisano.

Spre sfârşitul anului 1336, papa Benedict al XII-lea îl cheamă la Avignon pe Giotto dar acesta nu mai ajunge să onoreze invitaţia deoarece pe 8 ianuarie 1337 survine moartea sa. Este înmormântat în Biserica Santa Croce din Florenţa. El a fost evocat în poezii de poeţii vremii. În „Divina Commedia”, Dante îl plasează în Purgatoriu iar Boccaccio îl descrie de nenumărate ori pe Giotto ca fiind un pictor extrem de urât, deosebit de inteligent dar, indubitabil, „cel mai mare pictor al lumii”...

[**] Virtuţile cardinale: prudenţa, dreptatea, cumpătarea şi forţa morală.

Virtuţile teologice: „Şi acum rămân: credinţa, nădejdea, iubirea, aceste trei; dar cea mai mare dintre ele este iubirea”.

Corinteni, XIII, 13

Viciile capitale („păcatele”): trufia, zgârcenia, ura, luxul, invidia, lăcomia şi lenea.

în culoare sepia (de fotografie), pentru ca apoi, Giotto să risipească cu dărnicie „desen şi culoare” în minunatele fresce întruchipând „Viaţa Fecioarei Maria” şi „Patimile lui Iisus”, totul sub un albastru celest acoperit de stele.

Capodopera maestrului florentin acoperă o suprafaţă de 900 mp cuprinzând 103 tablouri. Forţa, calitatea cromatică a picturii (nealterată de trecerea timpului), tehnica lui Giotto de a prelucra vopselele au făcut ca acesta să fie numit „sculptorul culorii”. Un singur exemplu, dar atât de grăitor, îl avem în fresca „Uciderea pruncilor” unde, atât durerea cât şi disperarea mamelor îngrozite de masacru sunt surprinse de Giotto, care a reuşit magnific să le redea, nemurind în frescă simplitatea lacrimilor care li se preling pe obraji, aşa cum nici un alt pictor nu a mai reuşit şi puţini vor reuşi s-o facă după el...

Din data de 25 martie 1305, când lucrările la capela Scrovegni s-au încheiat, şi până pe la 1800, pentru mai bine de 500 de ani, nu se cunosc documente sau date istorice despre paraclis. Degradarea capelei, survenită ca urmare a dezinteresului noilor proprietari Foscari G., se repercutează azi în „rănile” frescelor pe care nici un restaurator din lume nu ar îndrăzni să le „oblojească”... Intervenţia Administraţiei oraşului Padova, care a cumpărat Capela Scrovegni în anul 1881, a zădărnicit prăbuşirea monumentului în sine şi a salvat frescele grav afectate de timpul şi poluarea care pulverizau şi absorbeau culoarea.

La ora actuală, Capela Scrovegni este protejată de un „plămân de oţel” care menţine o temperatură constantă, reuşindu-se astfel conservarea uneia din cele mai iubite creaţii din patrimoniul artistic al lumii.

Pentru Capela Scrovegni, Giotto şi ucenicii săi au jertfit o muncă de doi ani, din 25 martie 1303 până la 25 martie 1305, adică aproximativ 850 de zile. El „tratează” aici 143 de subiecte în 42 de scene, dintre care se evidenţiază, ca importanţă şi întindere, „Giudizio Universale”, constituită în opt părţi. Fresca ocupă o suprafaţă de circa 75 mp, iar pentru realizarea ei Giotto a muncit peste 100 de zile. Frescele, cu

scene din „Viața Fecioarei Maria” şi „Patimile lui Iisus”, sunt în număr de 40 şi fiecare tablou măsoară 4 mp.

...Marți, 17 iulie 2007. ...„De când ne naştem, risipim...” (C.V.)

Din Epistola Sfântului Apostol Pavel. Întâia către Corinteni (XIII, 3/8):

„...dar dacă n’am iubire, nimic nu-mi foloseşte”.

„Iubirea rabdă’ndelung; iubirea se dăruie, ea nu invidiază; ea nu se trufeşte, nu se îngâmfă; ea nu se poartă cu necuviință, nu-şi caută pe ale sale, nu se întărâtă, nu ține’n seamă răul, nu se bucură de nedreptate, ci de adevăr se bucură; pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduieşte, pe toate le rabdă; iubirea niciodată nu se trece”...

Secretul unei vieți liniştite: să nu lauzi în față şi să nu bârfeşti în spate!...

Despre cenzură

Revista „Dacia literară” a apărut la Iaşi, între ianuarie-iunie 1840, sub direcția lui Mihail Kogălniceanu. Kogălniceanu strecoară într-un articol al său o frază critică despre „depărtarea boierimii de tot ce e român, de tot ce e național, vezi zicala populară: peştele de la cap se-mpute”... Atât a fost deajuns, pentru ca autocraticul domnitor al Moldovei, Mihail Sturdza, înțelegând „zicerea” ca pe un afront direct la persoana sa, să şi suspende prestigioasa publicație numai la un an de la apariție.

Epitaful de pe mormântul lui William Shakespeare din biserica Holy Trinity, aflată în oraşul natal al autorului, Stratford-Upon-Avon:

„BLEST BE THE MAN WHO CAST THESE STONES, AND CURSED BE HE THAT MOVES MY BONES”

(Binecuvântat fie cel care lasă (în tihnă) aceste pietre şi blestemat fie cel ce-mi mişcă oasele).

23 April 1616

Cimitirul englezesc din Roma

„Va a Roma che e insieme Paradiso e sepolcro, citta e solitudine".

P.B. Shelley

...Doamne, ce zi splendidă se anunța! Soarele încălzea parşiv aleile parcului Villa Borghese şi curând avea să pârjolească totul. Trebuia să mă grăbesc, pentru că nu peste mult timp căldura avea să mă toropească. Mă gândesc şi calculez rapid: voi coborî spre Flaminia, voi lua metroul spre Ostiense şi de acolo voi face transferul: voi urca şi-apoi voi coborî pasarela... mă voi urca în trenul care mă va purta spre Ostia... şi, gata!... iată toată plaja şi marea!...

La Roma, Biserica „Santa Maria dell'Orazione e Morte" se afla sub oblăduirea „Compagnia della buona morte", o asociație fondată în anul 1535 ce avea ca scop ingrata dar lăudabila misiune creştinească de a „culege" cadavrele oamenilor rămase neîngropate şi abandonate pe străzile cetății... Mai bine de trei secole membrii acestei asociații au străbătut Roma şi împrejurimile sale adunând corpurile neînsuflețite ale acestor orfani ai sorții cărora le oficiau discret funeralii în cimitirul situat în subteranele bisericii din Via Giulia... Acest original cimitir conserva, la sfârşitul secolului al XIX-lea, peste 8.000 de morminte. Avea să fie distrus în timp cu ocazia lucrărilor efectuate pentru consolidarea malurilor râului Tevere. Până în acel moment locul sacru al bisericii a fost teatrul unor reprezentații macabre care atrăgeau, prin ciudățenia lor, un public numeros. Spectacolele, numite „Sacre Reppresentazioni per L'Ottaviano", se organizau în memoria celor dispăruți şi prezentau, într-o scenografie originală, scene din istoria sacră, din ritualurile religioase cât şi episoade vechi, păgâne. Totul era învăluit în misterul care era amplificat de efectele spectrale ale luminii care se proiecta pe figurile ca de ceară ale cadavrelor. Cum am mai amintit, aproape toate camerele cimitirului subteran au fost distruse. Ceea ce a mai rămas, ca mărturie până-n

zilele noastre, este o cameră cu pereții acoperiți de oase umane, expuse după modelul camerelor mortuare din secolul al XVI-lea.

În sacristia bisericii „Sacro Cuore del Suffragio" – delicata bisericuță construită în stil neogotic, situată lângă Palatul Justiției, pe Lungotevere Prati – se află un interesant, neobişnuit şi straniu muzeu... Dedicat oficial „alle anime sante del Purgatorio", el păstrează în colecția sa o serie de probe materiale provenite de dincolo de moarte: urme lăsate de degetele morților pe hârtie sau stofe, pe pagini din cărți însemnate sau ciupite de foc, fotografii cu obiectele făcute pulbere de defuncți... Curioasă şi macabră, colecția, începută la 1897, s-a îmbogățit între timp cu numeroase obiecte rare, selecționate cu mare atenție. Pentru a trăi emoția unor momente încărcate de maximă tensiune (nu este la îndemâna oricui să aibă în fața ochilor incredibilele mărturii de la cei „adormiți" care au avut „îngăduința" să mai comunice cu cei vii. Acestea sunt confirmate de tulburătoarele „mesaje" lăsate) şi este deajuns ca temerarii să se adreseze bătrânului paracliser...

...Settecento (anul 1700), îşi trăieşte ultimele zile... Poeții, artiştii, pelerinii şi turiştii care plecaseră din locurile lor pentru a veni să trăiască, să studieze şi să descopere istoria imperială a Cetății Eterne erau destul de numeroşi. Mulți dintre ei nu se mai întorceau în patria lor de origine şi îşi sfârşeau zilele la umbra mult îndrăgitelor vestigii arheologice ale Romei. Dar Roma acelor timpuri interzicea înmormântarea în cimitirele sale catolice persoanelor decedate ce aparțineau altor confesiuni religioase sau erau atee. Pentru a se rezolva acele complicate probleme administrative, s-a decis construirea unui cimitir „acatolic" în Via Caio Cestio, numit şi „cimitirul englezesc".

Cimitirul „acatolic" este deosebit de relevant şi particular şi merită să fie văzut pentru că locul reprezintă o mărturie a fascinației pe care Cetatea Eternă a exercitat-o pentru străinii de pretutindeni de-a lungul secolelor... Poeții Percy Shelley şi John Keats, amicul acestora,

pictorul Joseph Severn, fiul lui Goethe, marxistul Antonio Gramsci şi multe alte personalităţi sunt înmormântate în acest cimitir care a devenit nu numai un loc liniştit de reculegere dar şi un adevărat monument istoric, trezind curiozitatea iubitorilor de artă şi cultură din întreaga lume.

John Keats, delicatul şi sensibilul poet englez, una din cele mai reprezentative figuri ale romantismului, suferind profund din pricina dragostei sale neîmpărtăşite pentru Fanny Brawne, a venit la Roma împins de „un languido desiderio dei cieli italiani". Grav bolnav de tuberculoză la numai 20 de ani, Keats mai spera în miracolul vindecării pe care putea să-l mai împlinească numai clima temperată a Italiei...

În luna noiembrie a anului 1820 închiriază, împreună cu pictorul Joseph Severn, un apartament la etajul al treilea al imobilului cu numărul 26 situat între „scalinata di Trinita dei Monti" şi „Piazza di Spania". Locuinţa, cum am mai scris, transformată în muzeu – „Memorial House" – în anul 1909, inaugurat în prezenţa regelui Vittorio Emanuele II, adăposteşte azi un centru cultural de studii şi cercetări privind fenomenul romantismului englez reprezentat la Roma de Keats, Shelley şi Byron.

...Dar la Roma, în afara unei impresionsnte scrisori de adio, Keats nu a reuşit nici să se vindece şi nici să scrie „qualche cosa"... În cei trei ani care au urmat s-a dedicat complet poeziei cizelând la nemuritoarele sale Ode... Keats (tulburător „gestus"), şi-a mai scris şi epitaful care este cioplit pe piatra funerară din cimitirul acatolic: „Qui giace uno il cui nome e scrito sul' acqua"! (Aici îşi are somnul de veci unul al cărui nume e purtat de ape!). Pelerinajul lui John Keats în Cetatea Eternă va fi definit sugestiv, poetic şi trist de Shelley în titlul volumului liric închinat nepreţuitului său prieten „Paradiso e sepolcro" (Paradis şi mormânt).

Percy Bysshe Shelley s-a născut într-o familie nobilă şi bogată. A studiat în cele mai alese şcoli, Eton şi Oxford, de unde însă a fost exmatriculat după publicarea unei broşuri

cu titlul „În apărarea ateismului”. La 28 de ani soseşte la Roma şi se stabileşte într-un palat de pe „via del Corso” nr. 374... Fascinat de „miracoli antichi e moderni che la citta maestosa contiene”, petrece zile întregi admirând şi meditând lângă „Terme di Caracalla” (”la desolazione piu sublime e bella”), melancolic şi gânditor aşa cum este zugrăvit în celebrul tablou executat de prietenul său, pictorul Severn... Portretul este expus la National Portrait Gallery din Londra.

La Roma* scrie primele trei acte din drama „Prometeu descătuşat”, închinată triumfului asupra tiraniei. Definitivează şi tragedia „Cenci”, unica operă legată de istoria Cetății Eterne în care descrie grozăviile din perioada papei Clement al VIII-lea, perioadă de tristă amintire încheiată la anul 1599 cu distrugerea uneia dintre cele mai nobile şi mai bogate familii romane, Cenci. Pleacă în Toscana şi, la nici 30 de ani, îşi găseşte tragicul sfârşit într-un stupid naufragiu din apropierea portului maritim al oraşului Viareggio... După zece zile marea scotea la mal corpul neînsufleţit al poetului şi, înainte de incinerare, Byron găseşte în buzunarul pantalonilor lui Shelley o carte îndoită la jumatate, introdusă în grabă acolo de poetul care, citind, fusese surprins de furtună. Era un volum cu poeziile lui Keats...

Cenuşa poetului a fost depusă în cimitirul acatolic de lângă Piramida lui Caio Cestio Epulone de către scriitorul Edwards Jhon Trelawny care nu a uitat că în acea zi de duminică, 8 decmbrie 1822, „... il sole splendente sull’erba lucida e fresca di rucido, il sussurro del vento tra foglie degli alberi”... parcă mângâiau lespedea mormântului pe care erau gravate:

PERCY BISSHE SHELLY
COR CORDIUM (Inima inimilor)
NATUS IV AUG. MDCCXCII

* La Roma, Percy Bysshe Shelley a mai locuit în Palatul Verospi (arhitect G. Rinaldi, n. 1570 – m. 1655) din Via del Corso la nr. 375 unde, în primăvara anului 1819 a scris: „Prometeu” şi „Lia Cenci”.

OBIIT VII JUL: MDCCCXXII

Sub inscripție au mai fost adăugate şi trei versuri din „Cântecul lui Ariel” (Shakespeare, *Furtuna*):

„Nothing of him that doth fade,
But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange”

(Nu s-a stins nimic din el, / Ci doar marea l-a schimbat / În ceva bogat şi ciudat.)

...La numărul 20, pe Via del Corso (în apropiere de Piazza del Popolo), se află imobilul în care, între anii 1786-1788, a fost găzduit Goethe. Primul etaj al casei a fost transformat, cu ani în urmă, într-un muzeu dedicat materialelor strânse din călătoriile pe care poetul le-a făcut în Italia. Deosebit de interesante sunt schițele şi desenele executate de Goethe în peregrinările sale: còpii din Capela Sixtină, peisaje, desene de pe Capitoliu, via Appia sau fugitive şi răzlețe crochiuri din Roma...

Pentru Goethe – părintele lui Faust – locul preferat de meditație era la Roma lângă „la quercia del Tasso” (stejarul lui Torquato Tasso) de la Gianicolo... „Santinela Romei”, aşa cum au denumit romanii Gianicolo, bastionul care de-a lungul timpurilor a fost pavăză şi scut împotriva incursiunilor etrusce, este una dintre cele mai iubite coline romane de pe care se deschide în fața turiştilor superba şi fascinanta panoramă a Cetății Eterne. Goethe mergea des la biserica Sfântul Onofrio unde admira frumoasele şi vechile picturi murale păstrate aici: portico, de Domenichino (sec. XVII), absida, de Baldassare Peruzzi (sec.XVI), dar şi „capolavoro” a mânăstirii, „bellissimo chiostro” (frumoasa curte interioară a mânăstirii) cu nu mai puțin celebrele fresce ale lui Cavalier Arpino (1568-1640).

Mânăstirea l-a găzduit pe Torquato Tasso (1544-1595. Călugăr şi genial poet. Autorul epopeii naționale „Ierusalimul eliberat”) în ultima parte a vieții sale, iar „cella” (chilia) în care şi-a sfârşit zilele, a fost transformată în muzeu. Tasso obişnuia (până când vârsta şi boala i-au

permis să mai iasă din mânăstire) să petreacă o parte din timpul zilei la umbra unui stejar bătrân, meditând sau pur şi simplu odihnindu-şi oasele. Goethe venea cu regularitate aici, avea 37 de ani şi, probabil, multe din creaţiile sale de mai târziu s-au plămădit la umbra „stejarului lui Tasso”...

În anul 1776, Goethe, profesional, este numit consilier de legaţie iar sentimental, se îndrăgosteşte pierdut de Charlotte von Stein, o femeie superioară care va exercita asupra spiritului său o puternică influenţă modelatoare. Până la plecarea din Italia întreaga creaţie a poetului este dedicată Charlottei. Înţelegem astfel mai bine starea de spirit ce-l stăpânea la Roma cât şi faptul că, poposind la umbra stejarului lui Tasso, Goethe dorea să se elibereze de sentimentul singurătăţii şi totodată visa să-şi regăsească elanul creator. Aici, în anul 1787, Goethe termină versiunea definitivă, a piesei în versuri „Ifigenia în Taurida” pe care o şi expediază la Weimar. Pentru Goethe, Roma a însemnat echilibrul şi armonia care i-au întărit spiritul, înclinându-i balanţa creaţiei spre eticul şi esteticul clasic.

La întoarcerea sa din Italia, copleşit de amintirile Romei clasice şi păgâne dar şi de dragostea sa pentru Faustina Antonini, Goethe crează cele „20 de sublime şi unice elegii” – „Elegiile romane” – coroana operei sale poetice.

Tot la Roma, în 1788, este definitivată tragedia „Egmont”.

În luna martie 1790, din însărcinarea Curţii Imperiale, Goethe întreprinde a doua călătorie în Italia, dezamăgitoare, singurul lucru demn de notat fiind faptul că va reuşi să publice drama „Torquato Tasso”, terminată încă din anul 1789...

...În 1816, Goethe scrie trei cărţi de călătorie dintre care cea mai importantă este „Călătorie în Italia”. Abia în anul 1829, după mai bine de 40 de ani de la pelerinajul său roman, poetul va publica însemnările din „A doua călătorie la Roma”.

Dacă pentru primul volum Goethe alege ca moto un

dicton latin „Et in Arcadia ego” (subliniind astfel cât l-a surprins Italia oferindu-i „bucurii şi cunoştinţe în aceste locuri meridionale”... „din care vor rezulta roade noi... în acest spaţiu unde preferinţele se purifică şi se definesc... şi unde de-abia acum spiritul meu se poate ridica în tihnă către ce e mai grandios şi mai autentic”), pentru cel de-al doilea volum (poetul recunoaşte chiar din prima corespondenţă, la 8 mai 1787: „Iată-mă din nou la Roma, ajuns cu bine, şi din nou uns ca cetăţean al Romei”), moto-ul ales „Longa sit huic aetas dominaeque potential terrae, sitque sub hac oriens occiduusque dies” („Lungă putere şi viaţă să aibă a lumii stăpână, fie sub mâna ei şi răsărit şi apus”) – un vers din Fastele lui Ovidiu – trădează acum tainica şi tulburătoarea stare de spirit în care se găseşte poetul la a doua sa şedere în Cetatea Eternă: ...„o, Rom, doch ohne die Liebe” (...„o, Roma, lipsită de dragoste”).

...La Roma, în anul 1830, moare fulgerător, în urma unei hemoragii, fiul poetului, August von Goethe (născut după o lungă relaţie sentimentală a poetului cu Christiane Vulpius) care va fi îngropat în cimitirul acatolic. La numai doi ani de la nefericitul eveniment, pe 16 martie 1832, poetul se îmbolnăveşte de o pneumonie care s-a complicat cu insuficienţă respiratorie şi cardiacă. Avea 83 de ani. Peste 6 zile, la 22 martie ora 11,30, Johann Wolfgang Goethe se trezeşte tânjind în amintire după soarele sudului („O, ce vesel în Roma mă simt!”), cere valetului: „Macht doch den zweiten Fensterladen auch auf, damit mehr Licht hereinkomme” (Deschide a doua fereastră a cabinetului, ca să poată intra mai multă lumină), apoi, împăcat, intră în adormire, nu înainte de-a revedea „marile spaţii de lumină, limpezi ca-n miezul unei blânde şi calde zile romane”, murmurând neliniştit: „Mehr Licht!” (Mai multă lumină!) La data de 26 martie 1832, Johann Wolfgang Goethe este înmormântat în cavoul princiar din Weimar alături de bunul său prieten Friedrich von Schiller...

Prin moartea ultimului descendent, Johann Wolfgang,

familia Goethe se stinge...

...În anul 1843 „la quiercia del Tasso" a fost trăznit de un fulger şi, de atunci până în zilele noastre, ceea ce a mai rămas din falnicul stejar este încorsetat într-o montură de fier, prelucrată grosolan, iar fierul este, pe alocuri, ros şi mâncat de rugină...

Tot în cimitirul englezesc se află şi rămăşiţele pământeşti ale italianului Antonio Gramsci (deoarece era ateu), teoreticianul marxist şi militantul mişcării socialiste italiene şi internaţionale, fondatorul şi primul secretar al Partidului Comunist Italian (1927). Arestat şi condamnat în anul 1928 la 20 de ani de închisoare de către un tribunal fascist, moare într-o clinică din Roma la numai 46 de ani. În afara implicării sale politice, Gramsci a desfăşurat şi o susţinută activitate publicistică. Împreună cu Palmiro Togliatti a fondat, în anul 1924, ziarul „l'Unita" care a fost cotidianul Partidului Comunist Italian. Roadele perioadei de detenţie sunt cele şapte volume de eseuri, notiţe şi altele intitulate „Quaderni del carcere" (Caiete din închisoare), şi „Lettere dal carcere" (Scrisori din închisoare) care au fost publicate postum. Opera şi activitatea politică a lui Antonio Gramsci au reprezentat şi reprezintă chiar şi azi un moment important pentru mişcarea comunistă pentru că el a acordat atenţie problemelor materialismului istoric, criticii unor curente filosofice contemporane, tacticii şi strategiei luptei pentru socialism în Italia.

În cimitirul acatolic doarme somnul de veci şi prof. Emil Panaitescu, directorul Şcolii Române din Roma între 1929-1940. Emil Panaitescu se naşte la Cudalbi, provincia Covurlui, la 11 februarie 1885. Absolvă liceul „Matei Basarab" din Bucureşti urmând apoi cursurile universitare de istorie, avându-i ca profesori pe Dimitrie Onciul, N. Iorga şi Gr. Tocilescu. Aprofundează studiile de istorie antică la München, Leipzig şi Bonn. Va fi, pentru scurt timp, profesor la Liceul „Sf. Sava" apoi, alături de V. Pârvan, care preda cursul de Istorie antică, Panaitescu va conferenţia la Facultatea de Litere a Universităţii clujene

unde susține o serie de cursuri privitoare la istoria grecilor ori asupra problemelor şi teoriilor politice şi sociale din lumea antică, precum şi seminariile axate pe exerciții de epigrafie antică uneori aplicate la Dacia romană.

Apreciat atât pentru cercetările sale în arhivele ardelene cât şi pentru studierea siturilor arheologice din provincia Dacia, la castrele romane de la Brețcu şi Caşei, în anul 1922 va fi ales, odată cu alți patru tineri români studioşi, în primul eşalon al membrilor-societari ai Şcolii Române de la Roma.

Şcoala Română din Roma fusese înființată în 1920 prin legea nr. 4285 / 22-X-1920. Parlamentul român votase deja, la 23-VIII-1920, în plen, propunerea savantului N. Iorga „de înființare a Şcoliilor româneşti de studii superioare la Paris şi la Roma". La 12 ianuarie 1922 s-a semnat (de ministrul Alexandru Emmanuel Lahovary şi de Comune di Roma) actul de concesionare a unui teren cu suprafața de 5.000 mp în Valle Giulia „cu scopul de a se construi un edificiu destinat Academiei Române de Istorie, Arheologie şi Arte Frumoase".

Primul director al Şcolii Române din Roma (situată într-un apartament din str. Emilio del Cavaliere nr. 11) a fost istoricul Vasile Pârvan (1922-1927) urmându-i G.G. Mateescu (1928). În anul 1929 au fost începute lucrările la construcția noului local al Academiei Române din Roma de către arhitectul Petre Antonescu. La 1 ianuarie 1932 Şcoala Română se mută în noua clădire din Valle Giulia. Lucrările sunt duse la bun sfârşit cu ajutorul financiar al Băncii Naționale a României.

La sugestia lui V. Pârvan, directorul Şcolii, Emil Panaitescu se va specializa şi în „topografia antică". Cu entuziasm, Panaitescu îşi începe cercetările la cetatea Fidenae de lângă Roma; rezultatele investigațiilor vor fi publicate în 1924 în volumul II al anuarului Şcolii Române din Roma, „Ephemeris Dacoromana". Va continua cu studiile topografice din „Via Appia Antica", cu siturile de la Pompei şi din Sicilia. Munca neobosită şi studiile

arheologice din anii 1922-1924 vor contribui decisiv la consolidarea carierei sale ştiinţifice şi universitare. Rezultatele nu vor întârzia: la 3 februarie 1925 Emil Panaitescu îşi susţine teza de doctorat. Comisia decide în unanimitate să-i acorde titlul de doctor în filosofie cu specializarea arheologie şi subspecializările filologie clasică şi istoria daco-romanilor cu menţiunea „magna cum laude". În data de 5 noiembrie 1925 Panaitescu se căsătoreşte cu Maria-Sofia Lahovary-Kretzulescu, fiica diplomatului român Alexandru Emmanuel Lahovary, ministrul Legaţiei Române la Roma.

După neaşteptata dispariţie a savantului V. Pârvan, în iunie 1927, la Academie încep discuţiile pentru numirea noului director. Deşi desemnarea lui Panitescu era dorită, Academia Română de la Bucureşti hotărăşte alegerea unui delegat provizoriu pentru conducerea Şcolii. Astfel că director va fi numit G.G. Mateescu, conferenţiar universitar, specialitatea „epigrafie şi antichitate greco-romană" la Universitatea din Cluj. Nu trec nici doi ani de la numire şi, la 22 mai 1929, în şedinţa de la Academia Română, prof. G.G. Mateescu fiind grav bolnav nu-şi poate prezenta raportul anual al Şcolii Române de la Roma. Raportul mai menţiona, printre altele, şi despre bustul lui V. Pârvan executat şi donat Şcolii Române din Roma de sculptorul Oscar Han.

Tot în acelaşi an 1929, Panaitescu publică în broşura „Protoistoria Daciei. Opera lui V. Pârvan", necrologul pentru V. Pârvan cât şi recenzia cărţii acestuia, „Getica". Totodată este prezent şi la congresele de la Oslo şi Berlin unde îşi susţine comunicările ştiinţifice cu privire la cercetările arheologice de la castrele romane Breţcu şi Caşei.

La 27 septembrie 1929, în cadrul unei şedinţe ordinare, urmare a morţii prof. G.G. Mateescu, survenită la 7 iunie 1929, Academia Română supune la vot propunerile pentru postul de director al Şcolii Române de la Roma. Cele 15 voturi exprimate au fost: 8 pentru Emil Panaitescu, 2 pentru Th. Sauciuc-Săveanu, 3 pentru G.M. Cantacuzino,

iar N. Bănescu şi Scarlat Lambrino au primit câte un vot în alb. Astfel, prin ordinul de numire nr. 132019/15.X.1929, Emil Panaitescu este numit director al Şcolii Române de la Roma unde va rămâne în funcţie până în noiembrie 1940 când va fi demis de guvernarea legionară şi înlocuit cu Dumitru Găzdaru, fost elev al Şcolii Române, membru al Mişcării Legionare.

Reorganizarea Şcolii Române din Roma şi Paris va întârzia deoarece decretul a fost semnat de generalul Ion Antonescu abia în luna mai 1941. În urma acestor demersuri, la 27 mai 1941, este numit director al Şcolii Scarlat Lambrino, membru corespondent al Academiei Române iar în postul de director al Şcolii de la Fontenay-aux-Roses, rămas vacant prin decesul lui N. Iorga (noiembrie 1940), a fost desemnat Constantin Marinescu.

Timp de 11 ani – octombrie 1929–noiembrie 1940 –, directorul Panaitescu s-a dovedit a fi un bun organizator şi administrator iar prin relaţiile sale personale, politice şi ştiinţifice, a contribuit în mod concret la impunerea unor proiecte curajoase şi eficiente care au consolidat prestigiul Şcolii Române de la Roma. Reuşeşte să publice din nou, în martie 1930, anuarul Şcolii Române din Roma, „Ephemeris Dacoromana", anuar orientat de la jumătatea anului 1923 spre studiile de arheologie, antichitate clasică şi istorie a artelor. Din decembrie 1930 tipăreşte în continuare volumul II din „Diplomatarium Italicum", revistă destinată publicării documentelor identificate de bursieri în arhivele italiene. Publicaţiile nu mai erau tipărite din 1925, din perioada lui V. Pârvan, din cauza unor datorii, în valoare de peste 226.000 lei, la editura „Cultura Românească", datorie pe care Panaitescu reuşeşte s-o anuleze după numeroase insistenţe la Ministerul de Finanţe. Lucrările vor fi tipărite periodic într-o formă grafică nouă având un standard ştiinţific ridicat. Acceptarea manuscriselor era riguros controlată de Panaitescu, exigenţa aparatului critic cât şi forma impecabilă a textului în limba italiană garantând indubitabil nivelul academic al lucrărilor

publicate. În demersurile sale, Panaitescu a fost ajutat de colaboratorii săi, Giuseppe Lugli (secretarul Şcolii) şi Alex. Busuioceanu, iar pentru asigurarea exprimării fluente a limbii italiene, de reputatul italienist Alexandru Marcu.

Sub directoratul său s-au încheiat lucrările şi s-a inaugurat în mod festiv noul local al Şcolii Române din Roma. Piatra de temelie fusese pusă la 27 ianuarie 1928, prin implicarea directă a diplomatului Alex. Emmanuel Lahovary. Tot Lahovary profită de prezența la Roma a directorului Băncii Naționale, O. Kiriacescu, şi îi expune proiectul de cointeresare a Băncii pentru ridicarea noului sediu. La începutul anului 1930, Panaitescu insistă pentru impulsionarea lucrărilor la O. Kiriacescu (acum viceguvernator al Băncii Naționale Române) care va dispune accelerarea construcției. În primăvara anului 1931 Școala este înălțată. Exteriorul este terminat şi se grăbeşte finisarea interioarelor.

La 28 februarie 1931 directorul Şcolii Române din Roma, Emil Panaitescu, este primit în audiență la Benito Mussolini şi „Il Duce" va accepta invitația de a participa la inaugurarea noului local al Academiei Române din Roma.

Deschiderea festivă a noului sediu al Şcolii Române din Roma a avut loc abia la 10 ianuarie 1933 şi a repurtat un succes propagandistic deosebit pentru România. Au fost prezenți membrii Guvernului Italian în frunte cu preşedintele Consiliului de Miniştri, Benito Mussolini, ministrul educației, Francesco Ercole, preşedintele Senatului, Federzoni, reprezentantul Camerei Deputaților, Dudan, guvernatorul Romei, principele Boncompagni, corpul diplomatic, reprezentanții mediului universitar, directorii şi elevii celorlalte academii străine. Din partea României: Dimitrie Gusti, ministrul Instrucțiunii Publice şi Cultelor, Adrian Oțoiu, administrator al Băncii Naționale, membru în Consiliul general al B.N.R şi Dimitrie Cristescu, secretar general al Băncii Naționale şi, din 1934, cenzor la B.N.R. Ceremonia inaugurării a fost comentată pe larg în

primele pagini ale ziarelor italiene.

Imediat după încheierea solemnităților s-a reintrodus în programul Şcolii ciclul de conferințe ştiințifice (inaugurat de V. Pârvan) cu participarea unor distinşi profesori şi specialişti precum: istoricii Gaetano De Santis şi Etore Pais, arheologii Roberto Paribeni, Amedeo Maicuri şi Giuseppe Bottai, precum şi a unor oficialități din Vatican: cardinalul Eugène Tisserand sau monseniorul Bartolomeo Nogara, directorul general al Muzeelor şi al Galeriilor Vaticanului. La acțiunile Şcolii au mai fost invitați să participe permanent şi directorii Şcolilor de Istorie şi de Arheologie din Roma: prof. E. Mâle, directorul Şcolii Franceze, Eugenia Strong, subdirector al Şcolii Engleze şi Ludwig Curtius, director al Institutului Arheologic German.

Panaitescu s-a îngrijit şi de îmbogățirea fondului de carte al bibliotecii, încurajând schimburile interbibliotecare, donațiile şi cumpărarea directă a volumelor de specialitate. Încă de la înființare, biblioteca Şcolii număra aproximativ 2.000 de volume provenite din donațiile de la: Fundația Culturală „Principele Carol", Ministerul Cultelor şi Artelor, Casa Şcoalelor, Cartea Românească, Socec, etc. la care s-a adăugat şi întreaga colecție de cărți a lui Vasile Pârvan donată de acesta prin testament. Mai trebuie amintite: donația lui Mussolini (făcută cu ocazia inaugurării noului local) a unor volume reprezentând colecții arheologice, de istoria artei, de literatură italiană cât şi donațiile ulterioare provenite de la Ministerul Instrucțiunii Publice din Franța. Astfel în anul 1935 biblioteca Şcolii dispunea de un fond de carte de peste 10.000 volume. Pentru gestiunea şi sistematizarea fondului de carte se cerea înființarea unui post de bibliotecar. Astfel, la 16 mai 1941, în Legea de organizare a Şcolii, la articolul nr. 15 se aprobă şi numirea unui bibliotecar făcută de Ministerul Instrucțiunii, Educației, Cultelor şi Artelor în baza recomandării directorului Şcolii Române din Roma.

În noiembrie 1940 Panaitescu nu părăseşte Roma

reuşind să ducă la bun sfârşit „reproducerile şi studiul la Columna lui Traian”. Obține între timp şi numirea, din partea autorităților române, în postul de consilier cultural al Legației Române de pe lângă Sfântul Scaun. Evenimentele se precipită şi, în anul 1944, toți românii din afara granițelor sunt obligați să se reîntoarcă în patrie. Prof. Panaitescu refuză şi se vede obligat să ceară azilul politic pe care autoritățile italiene, cunoscând meritele şi valoarea lui intelectuală, i-l acordă imediat. Republica Italiană conferise lui Emil Panaitescu înalta distincție Ordinul „Corona d’Italia”, cu gradul de Mare Ofițer.

Din păcate, ultimii ani ai exilului său sunt deosebit de grei, mai ales după 1948, când traversează o perioadă amară din pricina lipsurilor materiale, a suferințelor trupeşti, a dorului sfâşietor de țară. Îşi mai alină sufletul scriind eseul „La Ţărmul Pontului Euxin” (Freising, 1953) în care evocă cu multă evlavie memoria mentorului său Vasile Pârvan. Amintirile despre România sunt vii, emoționante. În ceea ce priveşte Italia, socotită cea de-a doua patrie a sa, Panaitescu îi este recunoscător pentru generoasa ospitalitate dar nu poate să nu scrie cu durere despre „toți anii trăiți”, dintre care „felici i primi e sfortunati gli ultimi della sua vita”...

Inima generoasă a lui Emil Panaitescu va înceta să bată la împlinirea vârstei de 73 de ani. Pe lespedea de piatră din Cimitirul acatolic din Roma (zona 3, rq. 2, fila 8, no. 13) scrie: Smeralda Iroaie nata Butureanu di anni 27 † 1-01-1935. Dedesubtul acestei inscripționări este menționat:

Emil Panaitescu
Cudalbi 11-II-1885 – Roma 20-II-1958
Direttore Dell’Accademia di Romania a Roma.
Dal 1929 al 1940

În decembrie 1947 Şcoala Română din Roma va fi desființată şi ultimul elev al ei, arheologul Dinu Adameşteanu, viitor academician, părăseşte în lacrimi biblioteca... Cărțile bibliotecii vor fi încărcate în lăzi de

lemn, după ce mare parte din ele sunt distruse de activiştii noului regim al Republicii Populare Române trimişi să „purifice” fondul de carte. Orice carte în care erau nume sau fotografii ce aminteau de monarhie şi de partidele politice era, pur şi simplu, distrusă...

...Am ajuns la Ostiense dar toate planurile mi s-au dat peste cap. Am dorit să revăd Cimitirul acatolic şi la umbra şi răcoarea copacilor m-am aşezat pe băncuţa de lângă mormântul lui Emil Panaitescu. Aflasem că un timp mormântul fusese îngrijit de o ”misterioasă doamnă Antonetta”. Apoi doamna Antonetta, ea însăşi bătrână şi bolnavă, retrăgându-se la o mânăstire de lângă Certosa, venea mai rar la mormânt până ce, într-o bună zi n-a mai apărut deloc. Probabil îşi sfârşise şi ea zilele. Şi aşa, de-atunci, totul a intrat în uitare...

În zona trei (suprafaţa de teren din cimitirul acatolic aferentă gropilor comune ale Bisericii Ortodoxe Ruse), rândul trei, mormântul nr. 126, este îngropat Felix Iusupov, tatăl prinţului Felix Iusupov, asasinul celebrului călugăr rus Grigori Efremovici Rasputin (favoritul familiei imperiale a ţarului Nicolai al II-lea Romanov şi al ţarinei Alexandra Fiodorovna).

...Soarele deja cobora, vântul adia uşor şi, odată ieşit în stradă din liniştea şi pacea cimitirului, am fost agresat de zgomotul maşinilor, de scrâşnetul şinelor de tramvai, că abia mai înţelegeam vorbele oamenilor. Frânturi de fraze ajungeau totuşi distinct până la mine şi, deodată surprins, am privit în jurul meu, ascultând: se vorbea al dracului de bine româneşte! Am realizat că la o aruncătură de băţ era Porta Portese, talciocul roman, şi românaşii mei se reîntorceau acasă după o zi de târg...

Cât despre mine, ratasem (pentru a câta oară?) o zi de plajă pe nisipul fierbinte al plajei de la Ostia.

...Meticulos şi bătrâneşte mi-am ordonat notiţele... Printre paginile numerotate... o foaie stingheră. Citesc... Claudiu Isopescu... Claudiu Isopescu, membru al Şcolii Române din Roma, a fost unul dintre cei mai conştiincioşi

istorici literari, patriot şi militant pentru afirmarea culturii şi tradiţiilor româneşti peste hotare. Om de ştiinţă şi pasionat cercetător al raporturilor româno-italiene el a avut o prodigioasă activitate culturală la Roma. În tipăriturile Şcolii Române de la Roma publică (în revista Euphemeris Dacoromana, vol. II) o serie de „Documente ignorate de la sfârşitul sec. al XVI-lea", documente descoperite la Fondul Borghese din Roma în care a găsit şi o scrisoare a lui Mihai Viteazul unde se făceau referiri despre memorabila bătălie de la 1595 împotriva lui Sinan Paşa.

În 1929 Claudiu Isopescu scrie lucrarea „Ecouri despre Roma în România" în care insistă asupra faptului că românii au primit şi adoptat ideile rezultate din contopirea culturii antice greceşti şi primele civilizaţii ale Orientului cu ideile creştinismului şi ale artei bizantine. În poezia românească, mai scrie Isopescu, nu lipsesc accente din poezia siciliană şi din poezia „dulcelui stil nou, toscan" de inspiraţie dantescă şi contemporană. Într-un studiu dedicat poetului Romulus Scriban, Isopescu remarca prezenţa multor studenţi români la Universitatea din Torino, citând scrisoarea din data de 23 septembrie 1860 a lui Mamiani (ministrul Instrucţiunii Publice Italiene) către Kogălniceanu, care confirma faptul că „Şcolile italiene vor fi fericite să primească pe tinerii moldoveni pe care Excelenţa Voastră i-a trimis printre noi." În studiu se mai consemnează participarea românilor la expediţia lui Garibaldi în Sicilia, corespondenţa lui Bălcescu, Brătianu şi Rosetti cu Mazzini, Vegezzi-Ruscala şi alţi revoluţionari italieni cât şi prezenţa marilor cărturari Simion Bărnuţiu, Al.Papiu-Ilarian şi Ioan Hodoş la Universităţile din Italia.

Cercetător neobosit, Claudiu Isopescu s-a mai ocupat de opera scriitorului Aron Densuşianu, de creaţiile compozitorului Ciprian Porumbescu şi a tradus, cu talent, câteva lucrări româneşti în limba italiană dintre care menţionăm „O scrisoare pierdută" de I.L. Caragiale...

...În sfârşit, gata! mi-am ordonat notiţele... Pentru a

câta oară?... Le-am împăturit şi, resemnat, am decretat: voi reciti şi voi corecta totul altădată!... Da! trebuie să... Da!... acum trebuie să pun punct. Dar asta nu înainte de-a nota citatul roman a lui Nicolai Vasilievici Gogol: „Nessuna sorte migliore che morire a Roma; qui l'uomo e tanto piu vicino a Dio" ...

Uneori credem că ne răzbunăm pe viață, dar, deseori ne răzbunăm pe noi înşine.

...Umilința şi disciplina îmi sunt comandamentele de bază pentru noul meu loc de muncă: Ministerul Afacerilor Externe. La juridic sunt testat de N. Florea. Dialogul-confesiune ne descoperă cunoştințe, preocupări şi interese comune. Încet-încet sunt supus unor probe mai delicate... Îmi amintesc de Gheorghe Turcitu de la serviciul Administrativ care, zâmbind, mi-a dat un fel de test: „Şoferul domnului ambasador nu este disponibil. Ambasadorul are o importantă întâlnire diplomatică şi tu ai fost desemnat să-i conduci maşina cu care trebuie să ajungă la destinație în timp record şi în cele mai bune condiții... Surpriză: pe drum maşina are o banală pană de motor. Cobori rapid, deschizi capota şi tu ce faci în această situație?" Zâmbesc şi eu şi răspund fără să clipesc: „Dacă descopăr defecțiunea o repar pe loc şi plec rapid cu domnul ambasador, mulțumit că va ajunge în timp record la întâlnire." Nenea Gică Turcitu mă aprobă, pare chiar mulțumit şi zâmbeşte satisfăcut iar eu sper la un calificativ maxim. După câteva secunde de gândire se încruntă şi, preocupat, foarte preocupat, îmi dă verdictul: „Greşit, domnul meu! De unde ştii mata ce are în cap excelența-sa, domnul ambasador? Poate important este să pară că vrea să ajungă la întâlnire dar cu adevărat întâlnirea nu trebuie să aibă loc... Drăguță, sunt interese de stat majore şi nu e de glumă în Externe!" Şi concluzionează: „În orice situație te vei afla, ceri învoire, şi numai după aceea trebuie să acționezi. Şi asta doar la ordinele domnului ambasador, altfel se duce dracului tot... Ai înțeles?"... De

această dată eu am rămas pe gânduri şi recunosc că nici azi, după atâția ani, nu m-am dumirit, dar atunci am dat din cap şi am tăcut realizând că orice aş fi spus ar fi fost de prisos. Totul a rămas în coadă de peşte şi în perioada cât am lucrat la M.A.E. am evitat să mai ajung în preajma „excelențelor" nemaiîndrăznind să vorbesc cu „onorabilii" decât atunci când trebuia să răspund la întrebări. Spre norocul meu, foarte rar excelențele-lor erau dispuse să răspundă la salut darămite să mai vorbească cu cineva (erau, în fapt, preocupate şi copleşite numai de importanța misiunii lor)...

Nicolae Florea urma să plece ca ambasador în Norvegia sau în Finlanda. M-a chemat la el şi mi-a spus: „După ultima noastră întâlnire am vorbit despre tine cu directorul tău Hulea de la Biblioteca Municipală şi ai referințe foarte bune. Nu vrei să vii cu mine? Ai o singură sarcină importantă: să burduşeşti o ladă cu cărți, ai toată libertatea pentru selecție, cărți pe care le vom citi sau reciti şi le vom putea comenta... Vom avea tot timpul din lume, pace şi linişte, şi doar un singur disconfort: noaptea. Nu te grăbi! Calm! Avem timp!"...

Primul om pe care l-am întâlnit după acest dialog a fost Sorin Botnaru de la care am încercat să obțin un sfat. M-a privit şi, fără să ezite, mi-a răspuns brutal: „Crezi că vei rezista să nu vezi soarele şase luni iar în celelalte şase să vezi că de ziuă se luminează pe la orele 11 iar pe la orele 14 se întunecă?... Treaba ta, dar gândeşte bine înainte de a lua o hotărâre!" M-a chinuit mult datul răspunsului iar când am ajuns la ambasadorul Florea acesta a zâmbit amar şi mi-a spus: „Nici eu nu sunt prea încântat să plec acolo, dar s-a ivit această oportunitate şi nu puteam să refuz. Nu ştiu dacă va mai fi o alta... Vezi ce faci! Lucrurile se precipită rapid în minister ca şi în sistemul politic şi alături de cei „scăpați" de primul val de epurări vor sta „tovarăşii". Te las în grija Celui de sus şi poate vei avea parte în următorii 4-5 ani de o linişte binemeritată!"... Atunci nici nu bănuiam că aceasta avea să fie ultima noastră întâlnire... Târziu, la Roma, şi cu totul întâmplător, am aflat că ambasadorul Nicolae Florea,

la puțin timp după plecarea în misiune diplomatică, suferise un atac de cord. Ce om minunat fusese!...

...Ciudat dar şi emblematic pentru mine a fost faptul că doamna Zoe Dumitrescu-Buşulenga mi-a povestit, după anul 2003, într-o doară, în timpul unei mese de Sărbătorile Pascale, că fostul ministru Angelo Minculescu avansase lui Ceauşescu propunerea ca dumneaei să plece ca ambasador în Norvegia. Ceauşescu agrease propunerea acestuia dar numirea a creat o adevărată criză de isterie Elenei Ceauşescu care nu fusese consultată. Aşa că „numirea" a fost ruptă şi aruncată la gunoi. Toată lumea a tăcut mâlc. Inclusiv Nicolae Ceauşescu...

După plecarea lui Nicolae Florea ca ambasador în Norvegia, eu am fost pur şi simplu abandonat... La Minister situația mea era, pe zi ce trecea, tot mai încurcată şi eu nu vedeam încă nici o soluție pentru rezolvarea acesteia.

Prea puțin noroc pentru atâția amatori...

Evul Mediu înseamnă pentru Rosa dei Beati „Lumina dintre adevăr şi minte!"... Neîndoielnic, „Evo-medio latino" a născut modernismul.

Papa Pius al XI-lea (1922-1939). După încheierea studiilor în teologie şi filosofie la Universitatea Pontificală Gregoriana, Ambrogio Damiano Achille Ratti va fi numit prefect al Bibliotecii Ambrosiana (1907-1911) fiind apoi promovat prefect al Bibliotecii Vatican. Ascensiunea sa ecleziastică este rapidă: martie 1921, arhiepiscop al oraşului Milano; iunie 1921, cardinal; 6 februarie 1922, întronat „Sommo Pontefice" cu numele de papa Pius al XI-lea. Imediat după consacrare a ieşit în balconul bazilicii şi a acordat binecuvântarea „urbi et orbi" (Romei şi întregii lumi). Credincioşii l-au aclamat „Viva Papa, Viva Italia". Noul papă şi-a asumat, încă din prima zi a potificatului său, sarcina de-a milita pentru o „Pax Christiana" într-o lume în conflict şi dornică de război. Dând dovadă de-o

energie deosebită, Pius al XI-lea a reorganizat o parte din biblioteca Vatican, a îmbogăţit fondul de carte cu valoroase colecţii iar prin construirea unui depozit de cărţi a reuşit conservarea a peste 250.000 de volume şi a fondat Institutul Pontifical de Arheologie Creştină. A construit Pinacoteca în care au fost expuse colecţiile de tablouri ale Sfântului Scaun şi a mutat Observatorul din Vatican la palatul papal de la Castel Gandolfo. Totodată, a inaugurat, în anul 1935, Radio Vaticana iar în 1937 a înfiinţat Academia Pontificală de Ştiinţe prin Constituţia Apostolică „Deus scientiarum Dominus" reformând, printre altele, studiul filosofic şi teologic. Imediat după instalare, papa Pius al XI-lea a purces la legalizarea relaţiilor dintre Vatican şi regatul Italiei. După negocieri îndelungate şi anevoioase cu Mussolini, la 11 februarie 1929 s-a semnat, în sfârşit, „Tratatul de la Laterano"[*], prin

[*] Redăm mai jos articolele 4, 26 şi 27 şi un paragraf din Concordatul apostolic – extrase din Tratatul Lateran – semnate de Sfântul Scaun şi guvernul italian, în Palatul Lateran din Roma, la data de 11 februarie 1929:

I PATI LATERANESI (11 febbraio 1929)
Trattato fra Santa Sede e L'Italia
In nome della Santissima Trinità

Art. 4. La sovranità e la giurisdizione esclusiva, che l'Italia riconosce alla Santa Sede sulla Città del Vaticano, importa che nella medesima non possa esplicarsi alcuna ingerenza da parte del Governo Italiano e che non vi sia altra autorità che quella della Santa Sede.

Art. 26. La Santa Sede ritiene che con gli accordi, i quali sono sotto scritti, le viene assicurato adeguamenti quanto Le occorre per provvedere con la dovuta libertà ed indipendenza al governo pastorale della Diocesi di Roma e la Chiesa Cattolica in Italia e nel mondo; dichiara definitivamente ed irrevocabilmente composta e quindi eliminata la „questione romana" e riconosce il Regno d'Italia sotto la dinastia di Casa Savoia con Roma capitale dello Stato italiano.

Alla sua volta l'Italia riconosce lo Stato della Cita del Vaticano sotto la sovranità del Sommo Pontefice.

E' abrogata la legge 13 maggio 1871, n. 214 e qualunque altra disposizione contraria al presente Trattato.

Art. 27. Il presente Trattato, non oltre quattro mesi dalla firma, sarà sottoposto alla ratifica del Sommo Pontefice e del Re d'Italia ed entrerà in vigore all'atto stesso dello scambio delle ratifiche.

Roma, undici febbraio mille novecento ventinove

care Sfântul Scaun recunoştea regatul Italiei iar Biserica Catolică îşi statua independența, stabilindu-şi definitiv statutul special al noului Stat al Vaticanului (la art. 1 al Legii Fundamentale promulgat de Papa la ora 0 în ziua de 8 iunie 1929 se prevedea: „che il Sommo Pontefice è sovrano dello Stato della Citta del Vaticano). Tratatul din Lateran, încheiat după 60 de ani de conflicte între Quirinale şi Vatican, recunoaşte puterea suverană şi jurisdicția exclusivă şi nelimitată a Sfântului Scaun, desemnează persoana papei ca inviolabilă declarând totodată religia catolică ca religie de stat a Repubicii Italiene (citǎm din alocuțiunea lui Pius al XI-lea: „E con la grazia di Dio ed con profonda compiacenza crediamo di avere ridato Dio all'Italia e l'Italia a Dio"). Episcopii italieni aveau să fie numiți de papă fără nici o intervenție străină iar în statutul preoților şi călugărilor se interzicea activarea lor în vreun partid politic. Căsătoriile încheiate în fața Bisericii Catolice au dobândit valabilitate civilă.

În plan extern pentru Sfântul Scaun, România, alături de Letonia, Bavaria, Polonia, Lituania şi Prusia, a fost unul dintre primele state care a semnat Concordatul cu noul Stat al Vaticanului.

Dar iată, pe scurt, cum au evoluat evenimentele în România până la semnarea documentelor: după timide

Pietro Cardinale Gasparri

Benito Mussolini

Concordato fra la Santa Sede e l'Italia.

In nome della Santissima Trinità.

...Sua Santità il Sommo Pontefice Pio XI e Sua Maestà Vittorio Emanuele III, Re d'Italia, hanno risoluto di fare un Concordato, ed all'uopo hanno nominato gli stessi Plenipotenziari, delegati per la stipulazione del Trattato, cioè per parte di Sua Santità, Sua Eminenza Reverendissima il Signor Pietro Gasparri, Suo Segretario di Stato, e per di Sua Maestà, sua Eccellenza il Signor Cavaliere Benito Mussolini, Primo Ministro e Capo del Governo, i quali, scambiati i loro pieni Poteri e trovatili in buona e dovuta forma...

Un nou Concordat între Statul Vatican şi Republica Italiană a fost semnat la 18 februarie 1984, în timpul pontificatului papei Ioan Paul al II-lea.

tatonări începute în 1920, imediat după terminarea războiului, în vederea stabilirii unor relații diplomatice între România şi Sfântului Scaun, au urmat, desigur, mai multe propuneri concrete. Discuțiile şi controversele au continuat şi după intrarea în vigoare a noii Constituții din 1923. Lipsa unor puncte comune, constructive între cancelariile celor două state nu face imposibilă totuşi semnarea unui Concordat care se concretizează în 1926 (fără ca măcar în prealabil să fi existat un comunicat oficial) în mare secret. Astfel la 10 mai 1927, sceptic, Vasile Goldiş, ministrul Instrucțiunii Publice şi Cultelor, semnează la Roma, în numele Regelui României şi al Statului român, actul care atesta că Vaticanul câştigase o victorie asupra demnității şi intereselor româneşti. Documentele prevedeau printre altele: autonomia totală a Bisericii Catolice din România, papa fiind confirmat ca proprietar al bunurilor Bisericii Catolice iar mai multe episcopii, clerul şi credincioşii catolici subordonați direct Sfântului Scaun, fără nici un control din partea administrației locale româneşti. Au urmat proteste vehemente şi pentru clarificarea nelămuririi, Nicolae Titulescu, în calitatea sa de ministru al Afacerilor Străine, cere expres Vaticanului în 1928 „declarații interpretative" fără de care ratificarea documentului va fi imposibilă pentru România. Vaticanul refuză, Titulescu insistă, dar până la urmă nu va primi nici un răspuns. Lucrurile se precipită şi, în luna mai din 1929, guvernarea național-țărănistă a lui Iuliu Maniu, ignorând protestele ierarhilor ortodocşi, ale intelectualilor şi opiniei publice, impune proiectul de lege pentru ratificarea Concordatului. Mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan, protestează în Parlament în numele clerului şi al Episcopatului Ortodox Român dar documentele sunt confirmate, respectându-se cuvântul de ordine al lui Iuliu Maniu. Monitorul Oficial din 12 iunie 1929 publică documentul şi astfel la 7 iulie 1929 are loc ratificarea Concordatului în Cetatea Vaticanului, la Roma.

Documentele semnate cu Sfântul Scaun au rămas în

vigoare până în anul 1948 când Concordatul va fi denunțat de guvernul condus de Petru Groza...

Sfântul Părinte a arătat un interes deosebit pentru bisericile orientale separate de Roma, militând pentru întoarcerea acestora în Unitatea Bisericii. Astfel, în anul 1935, un oriental, Patriarhul sirian Tappouni a devenit membru al colegiului cardinalilor.

Pontificatul lui Pius al XI-lea a fost împovărat de grele încercări pentru Biserică din pricina revoluțiilor şi războaielor sângeroase în diferite țări. Măsurile antisemite, ca cele din Germania şi Italia, au constituit şi ele pentru Papă un serios motiv de îngrijorare.

La 29 aprilie 1922, Papa a fost nevoit să ceară ajutor lumii civilizate şi puterilor creştine pentru popoarele prigonite şi înfometate din răsărit. În anul 1931 Spania suprimă monarhia şi, prin noua Constituție, se hotărăşte separarea Bisericii de puterea de Stat. În Mexic au loc persecuții contra clerului Bisericii Catolice.

În vara lui 1933, când s-au concretizat hotărârile asupra Concordatului solicitat de Reich, papa Pius al XI-lea s-a pronunțat ferm împotriva dictaturii național-socialiste.

În anul 1937 Papa publică Enciclica „Divini Redemptors" în care condamnă şi respinge comunismul ateu. Pius al XI-lea a susținut cu tărie ideea unei Europe unite care să aibă la bază rădăcini creştine. Cu trecerea timpului, în discursurile sale ecumenice, se făcea tot mai des simțită dorința sa de mobilizare a credincioşilor catolici, ortodocşi şi chiar protestanți pentru refacerea unității „civilizației creştine". În acest sens şi cu acest scop Papa a sprijinit „Mişcarea pentru o lume mai bună" inițiată de preotul Lombardi.

Pius al XI-lea nu se lăsa influențat şi nu avea teamă de nimeni. În 1938, când Hitler ajunge la Roma, unde va fi primit triumfal de Mussolini, Papa închide muzeele vaticane fără nici o ezitare şi se retrage „diplomatic" la Castel Gandolfo.

Interesant de menționat este şi faptul că pentru zilele

de 11 şi 12 februarie 1939 (câteva luni înaintea declanşării celui de-al Doilea Război Mondial), papa Pius al XI-lea convocase pe toţi episcopii italieni într-o reuniune în faţa căreia prin discursul său ar fi denunţat ferm politica lui Mussolini, persecuţiile rasiale, blamând totodată pregătirile de război ale Germaniei. Dar chiar cu o zi înainte, în seara zilei de 10 februarie 1939, Sfântul Părinte suferă un atac de cord şi se stinge din viaţă. Astfel că reuniunea nu a mai avut loc...

Abia în anul 1972, după 30 de ani de la acest eveniment, în „Paris Match" s-a publicat un articol în care se afirma că papa Pius al XI-lea ar fi fost asasinat din ordinul lui Mussolini. Dar cardinalul Carlo Gonfalonieri, secretarul personal al Papei, a negat totul afirmând răspicat: „è assurdo" (este o absurditate). Indiferent cum se judecă faptele, enigmele vor putea fi dezlegate numai atunci când documentele din „l'Archivio Segreto Vaticano", etichetate „top secret", vor putea fi consultate...

După ceremonia slujbei de înmormântare, la 14 februarie 1939, sarcofagul cu rămăşiţele pământeşti ale Papei a fost coborât în Grotele Vatican. Impunătorul monument închinat Sfântului Părinte se află lângă peretele din dreapta capelei Sf. Sebastian a Catedralei San Pietro.

Giacomo Manzù – „Il Grande" (1908-1991)

În palatul Veneţia din Roma s-a organizat vernisarea expoziţiei „Giacomo Manzù" (1991-2001), cu ocazia împlinirii a 11 ani de la moartea artistului. Expoziţia cuprindea peste 200 de lucrări, unele inedite, de sculptură, pictură şi grafică, acoperind aproape tot „parcursul artistic" al maestrului.

Născut la Bergamo în ziua de 22 decembrie 1908, într-o familie săracă, Manzù a fost al 11-lea din cei 14 copii ai familiei Manzù. De mic manifestă o înclinaţie deosebită în „a-şi plămădi o lume imaginară". La 12 ani lucrează într-un atelier de gravură şi participă deja, alături de bătrânii meseriaşi, la restaurarea frescelor din bisericile

din Bergamo şi din împrejurimile oraşului. La 20 de ani începe să sculpteze perfecţionându-şi arta prin studii la Milano, Paris şi Roma.

Primul său succes e repurtat la Bienala de la Veneţia din 1936, de unde chiar regele Vittorio Emanuele al III-lea de Savoia îi achiziţionează lucrarea „Testina in cera", care astăzi se află la palatul Quirinale.

În 1940 ocupă catedra de sculptură a Accademiei Brera din Milano iar în 1948 cucereşte marele premiu pentru sculptură al Bienalei de la Veneţia împreună cu Henri Moore.

Prima sa sculptură, un „Cardinal", turnat în ceară, a fost realizată în 1938. Dar tema „Cardinalilor" începuse să-l preocupe încă din anul 1934, urmare a unei puternice emoţii trăite de Manzù în Catedrala San Pietro când a participat la celebrarea unei „Messa Alta" (Liturghia Solemnă celebrată de papă în prezenţa cardinalilor). Imaginea înaltului demnitar bisericesc (praelatus) cu privirea iertătoare, uşor încovoiat, parcă „in se stesso" (în sine), expresie a unei dureri ascunse, este icoana cardinalului care îl va urmări pe artist în grafica şi sculptura sa mai bine de 40 ani. În cursul timpului, imaginea ecleziastică suferă modificări, trăsăturile „Cardinalilor" căpătând un aer grav şi solemn.

„Grande ritratto del Cardinale Giacomo Lenaro" (1953) din biserica San Petronio – Bologna – este imaginea stilizată a unui prelat rece, impunător, cu pelerina de cardinal brăzdată de falduri puţine şi adânci din care se vede numai o mână şi capul acoperit de „l'alta mitra" (acoperământ purtat de arhierei în timpul slujbelor religioase).

În anul 1939 Manzù sculptează, abordând tema violenţei şi a războiului, două basoreliefuri: „Răstignirea" şi „Depunerea în mormânt". În „Răstignirea" (Cristo con generale), artistul pune alături de trupul lui Iisus pe cruce un general neamţ care substituie un preot. Această „înlocuire" a născut puternice reacţii atât în lumea politică cât şi în cea ecleziastică, fiind interpretată ca o profanare

a religiei.

Partizan al mesajului creştin de pace din actualitatea timpului său, artistul se angajează şi reuşeşte să realizeze cele trei porți de bronz pentru Domul din Salszburg (Porta dell' Amore, 1958), pentru Catedrala San Pietro din Roma (Porta della Morte, 1963 – sfințită în anul 1964) şi pentru Biserica San Lorenzo din Rotterdam (Porta della Pace e della Guerra, 1969), împodobindu-le cu alegoriile: iubirea (pentru Salszburg), moartea (pentru Sf. Petru) şi războiul şi pacea (pentru Rotterdam).

Totodată artistul a fost preocupat şi a dat o atenție deosebită studiului figurilor feminine. Galeria Națională de Artă Modernă din Roma conservă o splendidă sculptură reprezentând o figură feminină şezând, în mărime naturală (1933).

Ar mai trebui menționate admirabilele şi gingaşele portrete ale soției artistului, Inge („Testa di Inge", 1960).

Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos.

Sf. Apostol Pavel

„În ultima mea convorbire cu tata, scrie călugărul Raphail Noica, apropo de nu ştiu ce m-a întrebat: „Dragul meu, ai tu ceva să-mi reproşezi?". Nu aş fi vrut să-l supăr. Dar am socotit că unui om ca el nu pot să-i spun decât adevărul. El era un om duios şi în duioşia asta am discutat toată viața. Şi i-am spus: „Da, tată, am un reproş să-ți fac". Am luat câteva elemente din scrisorile lui în care, deşi mă binecuvânta pentru călugăria mea, îmi tot spunea: Da' poate mai faci şi tu nițică cultură, da' poate mai înveți, da' poate intri la Universitate. Şi atunci am spus: Uite reproşul meu, tată, ai spus în scrisoare că nu eşti un om care să sacrifice lui Dumnezeu pe unicul său fiu... şi m-ai îndemnat mereu către cultură, dar ai văzut că nu am nici tragere, nici menire... Reproşul meu este acesta: „Să ştii că lucrul căruia eşti gata să-ți sacrifici pe fiul tău unul născut,

acela îți este Dumnezeu". Şi tata a deschis braţele să mă îmbrăţişeze şi mi-a zis: „A, dragul meu, pe cuvintele astea ne putem despărți /.../ ceea ce ai trăit în viaţa ta nu este întâmplare, ci este o manifestare a voinţei lui Dumnezeu". Şi asta am admirat la tata, că i-a plăcut totdeauna să fie bătut la întrebările şi capcanele pe care ţi le punea. A fost ultima noastră convorbire /.../ acolo ne-am apropiat în mod paradoxal, ne-am găsit înţeleşi... El, tatăl meu trebuia să devină călugăr, nu filosof, mi-a spus: „Nu m-am aşteptat ca, având atâția discipoli, să mă înţeleg mai bine, până la urmă, tot cu fiul meu".

Nu l-am putut cunoaşte de aproape pe profesorul Noica, mai spune monahul Raphail, nu numai fiindcă nu am trăit mulți ani împreună, a ieşit din închisoare prin '68, dar eu cred că „Devenirea întru fiinţă" a profesorului Noica, este existența în care suntem, iar fiinţa este ceea ce vom fi în veşnicie, întru Dumnezeu. „Devenirea întru fiinţă" este tocmai viaţa noastră de acum, de pe pământ. Tot restul piere, cum spune şi o cântare de la înmormântare: „deşertăciuni sunt toate cele omeneşti, câte ne rămân după moarte". Devenirea omului este întru fiinţă, Fiinţa fiind Însuşi Dumnezeu Care S-a descoperit lui Moise cu acest nume: „Eu sunt Cel ce este" adică „Eu sunt Fiinţa".

Părintele Raphail s-a întristat când a auzit că tatăl său a refuzat Împărtăşania. Dar s-a bucurat când a auzit că nu mult înainte de moarte acesta s-a spovedit totuşi şi a primit încă şi Sfânta Împărtăşanie. Poate de aceea refuzase ultima Împărtăşanie la spital...

Noica a regretat cât a trăit că unicul său fiu, Raphail, nu a vrut să adauge la experienţa sa duhovnicească şi studiul teologiei, dar a găsit puterea să-l binecuvânteze, parafrazând cuvântul Sf. Augustin: „Iubeşte pe Dumnezeu şi fă ce vrei". Iar călugărul Raphail a găsit, până la urmă, în smerenia sa, împăcare şi răspuns la întrebarea despre dureroasa vieţuire dintre el şi părintele său: „Eu cu tata suntem doi oameni ce se deplasează în aceeaşi direcție dar pe două planuri paralele"... Aceste „deveniri

întru ființă" spun totul despre menirea de anahoreți a lui Constantin-tatăl şi Raphail-fiul, care şi-au împlinit anaforá* prin rugăciunea: „Doamne, Tu pe toate le ştii, Tu ştii că Te iubesc", năzuind la reîntruparea sufletelor lor în starea de grație privilegiată a îngerilor...

Felul cum ne întrebuințăm timpul liber ne trădează caracterul.

Plinius cel Bătrân

Scurt comentariu la cartea „Nel Dedalo Del Drago" (Jurnalul lui Dracula) scris de profesoara Marinella Lörienczi de la Universitatea din Cagliari. Articolul a fost publicat în „mensile periodico Ecotipo no. 3, anno 4, maggio 1993, Roma".

Visto che mi è stato chiesto di parlare del Vampiro dall'interno della cultura romena, non posso fare a meno di consigliare un libro appena uscito: Nel Dedalo del Drago. Introduzione a Dracula. (Roma, Bulzoni, febbraio 1993). Lo ha scritto Marinella Lörinczi, che lavora al Dipartimento di Filologie a Letterature Moderne dell'Università di Cagliari, ed ha voluto cosi affrontare un problema complesso ed attuale, facendo opportuna chiarezza storica e culturale.

Nel Dracula di Bram Stocker di documenti ne sono citati tanti, anche troppi: diari, lettere, registrazioni fonografiche poi transcritte, telegrammi, articoli di giornale. Jonathan Harker, il personaggio irretito dal Vampiro, ricerca notizie di archivio sulla Transilvania al British Museum... tutto questo rassicurava il lettore sull'autenticità del racconto: un classico giocoletterario, ma fin troppe volte preso sul serio.

Per non parlare di alcuni critici, come McNally e Florescu (1), che affermano assai candidamento di essersi

* Anaforá sau Canon euharistic (în limba greacă înseamnă ofrandă) – ansamblu de rugăciuni de mulțumire, de consacrare şi de invocare.

recati prima in Romania.

In realtà il voivoda Vlad III, il sanguinario e dispotico (ma anche assai colto) guerriero che Enea Silvio Piccolomini, ovvero papa Pio II incoraggiò ed ammirò nella speranza di farne un campione della lotta contro i Turchi, non era di Transilvania, ma di Valacchia. Sopprannominato Tepes (l'impalatore), visse fra il 1431 e il 1476-77, regnando fra il – 1456 e il 1462.

Regno breve ma intensissimo. Figlio di Vlad Dracul, si trovò a fronteggiare i Turchi che nel 1453 avevano conquistato per sempre Costantinopoli e spostato quindi la frontiera fra Islam e Cristianità. D'altro canto anche gli Ungheresi premevano sulla frontiera danubiana, col risultato che il voivoda Vlad fu continuamente sospettato da entrambi di tessere segretamente alleanze col nemico. Difese comunque il proprio paese da Maometto II. Ma mel 1462, pur combattendo valorosamente, dovette ritirarsi in Transilvania, mentre i Valacchi riconobbero il nuovo voivoda imposto dal sultano (Radu il bello, fratello di Vlad e ritenuto più affidabile).

Mattia d'Ungheria non intendeva però appoggiare Vlad, col risultato che quest'ultimo mandò una lettera segreta al sultano, intercettata però dal re Mattia, che imprigionò Vlad per dodici anni. Nel 1476 fu però liberato – serviva un condottiero contro i Turchi – e morì in battaglia contro Turchi e Valacchi a lui ostili. Questa prima ricostruzione storica si deve a Grigore Nandriş (2), slavista di origine romena residente in Occidente.

L'interesse degli studiosi romeni verso l'argomento risale in realtà al successo del film di Murnau (1922), peraltro all'epoca ignoto in Romania. Nandriş conosceva in quanto slavista anche un antico testo slavo assai importante, la Skazanie o Povest' o Drakule Voevode (Storia del conte Dracula).

L'allusione al Drago si deve al fatto che il padre di Vlad fu insignito nel 1431 a Norimberga dell'ordine cavalleresco del Dragone, passato poi ad epiteto familiare,

ma riformulato con connotati di crudeltà: nei Commentarii di Pio II (1405-1464), stampati nel 1584 si parla degli scelera nobilitata, della atrox nequitia e della immanis natura del praefectus Dragula.

Lo stesso nelle fonti tedesche o in quella stupenda Historia de bellis Gothorum scritta prima del 1473-75 dal vescovo Niccolò Modrussiense, nunzio apostolico alla corte del re di Ungheria nel 1462-63. Niccolò conobbe di persona Vlad prigionero e ne fece un ritratto: „aveva un aspetto truce e spaventevole, naso lungo e adunco... viso scarno... occhi glauchi e grandi, sopracciglia nere e folte che li rendevano minacciosi, guance e mento rasati, eccetto sopra le labra".

Raccontava il re, le cui parole furono confermate dal segretari presenti, come poco tempo addietro 40.000 persone della fazione opposta, di ambo i sessi e di tutte le età, fossero state ucise per ordine di costui con orribili supplizi. Ma il nostro nunzio, sulla base di racconti dei veterani, afferma anche che „... Draculus, dopo aver compiuto una strage incredibile...lasciò il campo nemico e tornò nelle stesse montagne, senza che nessuno ossase inseguirlo; tanti crano i tormenti e il terrore aveva inflitto a tutti".

L'ambiguità e la fama del personagio erano quindi già ben note e sarebbero state amplificate sempre di più nel racconti.

Note:

McNalty, R.T., C. Florescu, In search of Dracula. A true history of Dracula and vampire legends, Greenwich CT, 1972. Ed. it. Milano, Sugar, 1973.

Nandriş, Grigore. A Philological Analysis of Dracula and Rumanian Place-names and Masculine Personal Namesin „-a", „-ea". The Slavonic and East European Review, 1959, XXXVII, pp.371-377.

Dello stesso autore: The Historical Dracula: The Theme of Ilis Legend in the Western and in the Eastern Literatures of Europe. Comparative Literature Studies.

1966, III, pp. 367-395.

...sau e actor sau e personalitate...

Jeni Acterian

Vila „La Farnesina” şi Palatul Corsini din cartierul Trastevere, Roma

Vila „Farnesina” (construită între anii 1503-1520 sub directa coordonare a lui Baldassarre Peruzzi), proprietatea bancherului Agostino Chigi, a fost unul dintre locurile de întâlnire preferate ale lumii mondene şi ale intelectualilor din Roma secolului al XVI-lea.

Agostino Chigi invita cu plăcere artişti, poeţi, filosofi, doamne frumoase şi înalţi demnitari ai lumii politice şi religioase, oferindu-le superbe banchete la Vila „Farnesina”, renumite în Cetatea Eternă.

În epocă, unul dintre aceste festinuri care se desfăşurau pe terasa din faţa Tibrului (distrusă între timp de inundaţii), a rămas celebru pentru simplul motiv că la sfârşitul lui servitorii au strâns platourile şi vasele din aur şi argint împreună cu resturile de mâncare rămase şi, la ordinele lui Chigi, nu s-au mai ostenit să spele şi să cureţe preţioasa veselă ci au aruncat totul în fluviu. Invitaţii, obişnuiţi cu ciudăţeniile amfitrionului, de această dată, surprinşi de luxul desfrânat afişat, au rămas „fără replică”, împietriţi...

...Pentru a înţelege stupoarea invitaţilor, trebuie să ne imaginăm cum se organiza un „pranzo” în Renaştere. Nu avem nici un document privitor la meniul oferit oaspeţilor de bancherul Chigi dar deţinem, în schimb, meniul altui celebru banchet organizat în onoarea împăratului Carlo al V-lea de către cardinalul Lorenzo Capeggio la 4 aprilie 1536, tot în Transtevere. Ei bine, în acea zi, oaspeţilor le-au fost preparate peste 200 de feluri de mâncare, folosindu-se, numai pentru a fi servite, peste 780 de farfurii!

Invitaţii bancherului Chigi nu s-au bucurat de prezenţa unui personaj ilustru dar au avut, în schimb, un meniu la fel de consistent şi de săţios. Oricum, dacă la farfuriile de

aur şi argint vom adăuga şi tacâmurile, paharele, cupele, tăvile, toată cantitatea obiectelor preţioase „aruncate" în Tibru, acest fapt trebuie să fi făcut o impresie deosebită asupra convivilor. Dar, de fapt, totul era un truc... Cu mult înainte de începerea banchetului, Chigi a ordonat să se arunce în Tibru o plasă voluminoasă; în felul acesta, după plecarea oaspeţilor, toate obiectele preţioase puteau fi recuperate fără riscul de-a se fi pierdut ceva.

Vila, o vreme, a fost folosită drept reşedinţă de vară, de către renumitul bancher. După moartea sa, moştenitorii s-au retras în oraşul Siena iar edificiul a fost cedat familiei Farnese care va lăsa vilei numirea de „La Farnesina", încercându-se astfel să se şteargă amintirea vechiului proprietar.

În timp vila a fost trecută succesiv în proprietatea Burbonilor din Napoli, a unui ambasador spaniol, pentru ca în anul 1927 să intre definitiv în posesia Statului Italian.

În zilele noastre, în Vila Farnese şi în Palatul Corsini, îşi desfăşoară activitatea „Accademia Nazionale dei Lincei" înfiinţată în anul 1603 de Federico Cesi.

...Cu acelaşi nume „La Farnesina", este cunoscut şi sediul Ministerului Afacerilor Externe al Italiei din vecinătatea „Foro Italico" – complexul sportiv Olimpico...

Interiorul vilei este împodobit cu superbe şi valoroase fresce admirabil scoase în evidenţă de lumina magnificei grădini care înconjoară vila. Dincolo de hol, intrând în „Galleria di Psyche" (opera lui Peruzzi, concepută în maniera idealistă a Renaşterii), se crează parcă perfecta şi armonioasa trecere de la desenul şi culorile naturale ale grădinii la universul fascinant al frescelor.

Rafael a proiectat decorarea interiorului Loggiei cu fresce, dar nici o pictură nu a fost executată de marele artist în afară de figura care întruchipează pe una dintre „graţii". Plafonul prezintă vizitatorilor formidabilele fresce „Il concilio degli dei" (Sfatul zeilor) şi „Le nozze di Amore e Psyche" (Nunta lui Amore şi Psyche) „transpuse" de Francesco Penni şi Raffaellino del Colle, încadrate de

superbele ghirlande de flori şi fructe ale lui Giovanni da Udine. Giulio Romano, Raffaellino del Colle şi Penni au pictat împreună dificila frescă „Avventure di Psyche" învăluită de zborul delicat al îngeraşilor.

Sala următoare, numită „Galateea" (după numele celebrei fresce realizate în întregime de Rafael între 1511-1513), avea (în construcţia originală) plafonul descoperit şi era locul în care se desfăşurau banchetele.

...Ciclopul Polyphemos este îndrăgostit de Galateea Nereiada. Dar Galateea, una dintre cele mai fermecătoare figuri ale mitologiei greco-romane, îl iubeşte pe tânărul şi frumosul păstor Akis, fiul lui Pan. Răzbunarea lui Polyphemos este cruntă: Akis va fi omorât şi transformat într-un limpede pârâiaş. În fresca lui Rafael, Galateea conduce carul-scoică tras de delfini şi înconjurat de tritoni şi nereide. Mişcarea trupurilor, torsul Galateii cu părul şi rochia fluturând în vânt, albastrul cerului, smaraldul mării şi petele de culoare sunt „argumentele" artistice ale lucrării lui Rafael, recunoscută de criticii de artă ca fiind una dintre cele mai splendide şi rafinate capodopere din patrimoniul universal.

La etajul întâi al vilei, Peruzzi pictează, între 1515-1516, renumita „Salla delle Prospettive", strălucit exemplu de artă al Renaşterii, unul dintre primele modele de „trompe l'oeil". În spatele falselor coloane, se deschid în „perspectivă", câteva dintre cele mai sugestive şi mai frumoase imagini din Roma (întinse câmpii şi molcome dealuri), surprinzător de bine conservate.

Următoarea sală a servit, la origine, ca dormitor bancherului Agostino Chigi şi este numită „Sala delle Nozze" pentru că reproduce scenele de la ceremonialul organizat pentru căsătoria împăratului Alexandru cel Mare cu Rosana. Frescele au fost executate de Giovanni Sodoma între anii 1511-1512, vizibil influenţat de pictura lui Rafael.

Palatul Corsini, proprietate ce a aparţinut cardinalului Corsini, a fost restaurat şi redimensionat de Ferdinando

Fuga (1691-1736). Timp de 30 de ani, între anii 1659-1689, acest palat a fost reşedinţa reginei Christina a Suediei*.

* Regina Christina, fiica regelui Gustav Adolf al II-lea şi a Mariei Eleonora de Brandenburg, se naşte la 8 decembrie 1626 la Stockholm. Unic moştenitor dinastic, tânăra prinţesă se dovedeşte a fi un copil deosebit de dotat; la vârsta de 15 ani învaţă limba latină şi vorbeşte curent franceza şi germana. Va studia opera filosofilor stoici, în special Platon, fiind interesată de filosofie, arte, muzică, literatură şi chiar de sport.

În timpul Războiului de Treizeci de Ani, Gustav Adolf al II-lea, aflat în fruntea cavaleriei, este ucis în luptă. La tron accede prinţesa Christina care abia împlinise şase ani. În anul 1644, la vârsta majoratului, regina Christina preia puterea din mâinile celor cinci regenţi, conduşi de primul ministru, care guvernaseră ţara până în acel moment.

După curajoasa decizie din anul 1648, când Christina semnează pacea de la Westfalia, specialişti din toate domeniile cunoaşterii şi artei umane s-au alăturat „curţii regale de învăţătură". Vreme de câţiva ani personalităţi de seamă au luat drumul spre Stockholm, capitala Suediei fiind cunoscută, în acele timpuri, ca „Athena Nordului.

Impresionată de cartea „Principiile filosofiei", Christina doreşte ca Descartes să devină profesorul ei de filosofie. Între cei doi, prin intermediul lui Pierre Chanut, trimis special al Franţei la Stockholm, are loc o interesantă corespondenţă. Scrisorile nu mai sunt suficiente şi, pentru aceasta, Descartes trebuia să părăsească Olanda, unde locuia, şi să vină la curtea reginei. În acel moment Descartes se afla într-o situaţie destul de grea, suferind din cauza controverselor sale cu teologii şi filosofii olandezi. Istovit fizic şi emoţional, Descartes acceptă protecţia reginei Christina. Spera că poate Suedia îi va oferi liniştea pe care orice filosof o doreşte pentru sine şi pentru studiu.

Destul de puţin convins, fără prea mare tragere de inimă, pe 1 septembrie 1649, Descartes se îmbarcă la Amsterdam pe corabia ce avea să-l ducă la Stockholm.

Sosirea lui Descartes la curtea reginei Christina, unde a fost primit cu onoruri deosebite (i se oferă imediat cetăţenia suedeză), a stârnit încă de la început invidia curtenilor. Descartes şi-a început predarea lecţiilor în biblioteca neîncălzită a reginei. Din fericire şi spre surprinderea sa, suverana se dovedea a fi un elev ascultător şi sârguincios. Dar pentru filosof programul impus de regină era mai mult decât dificil, era îngrozitor. Descartes se trezea dimineaţa, la ora 5,00, el care culcându-se târziu, se trezea când avea chef, după orele 10,00 dim., lenevind s-au citind în pat. Resimţind dureros schimbarea stilului de viaţă, ostilitatea şi conspiraţiile grămăticilor împotriva lui, furioşi din pricina influenţei catolice asupra suveranei lor (Suedia era luterană), Descartes începe să regrete pasul făcut. Dezamăgit de situaţia în care se afla, el scrie unui prieten: „suedezii de la curte îi privesc cu multă invidie pe toţi străinii".

Tulburător se pare că după aceste „lecții" Descartes și-a dat seama că între el și regină se crease deja o strânsă legătură, desigur platonică și nicidecum fizică. Despre această posibilitate nu avem alte mărturii, decât o scrisoare pe care filosoful o trimite devotatei sale prietene, prințesa Elisabeth. Atât și nimic mai mult.

Dar, la cinci luni după sosire, din cauza frigului pătrunzător din Stockholm – iarna acea fusese cea mai grea din ultimii șaizeci de ani –, Descartes se îmbolnăvește de pneumonie. Se știa deja că medicul Weulles (de fapt al doilea doctor al reginei), trimis de regină să-l îngrijească pe filosof, era un dușman declarat al lui Descartes. Neîncrezător în tratamentul dr. Weulles, care voia să-i ia sânge, Descartes își urmează propriul tratament: supe-apă și odihnă. Boala se agravează, febra crește și durerile de cap devin insuportabile. Refuză în continuare tratamentul lui Weulles și, surprinzător pentru toată lumea, a doua zi Descartes se simte mai bine. Se ridică din pat, mănâncă puțină pâine și bea apă. Mai apoi cere să bea puțin alcool aromat cu tutun. Paharul plin cu un lichid închis la culoare, mirosind a alcool și tutun va fi preparat de dr. Weulles. În dimineața următoare, Descartes se simte rău, vomează sânge și un lichid negru-verzui. Slăbit, în agonie, permite medicului să-i ia sânge. Orele treceau... Spre seară reușește să se târască pe canapea, mai are puterea să deschidă gura și șoptește împăcat: „Ah, dragul meu Schluter, a venit vremea să mă duc". Valetul cheamă în grabă pe părintele Viogue care îl va spovedi și împărtăși.

La 11 februarie 1650, spre orele 4,00 dimineața, René Descartes se sfârșește din viață. Nu împlinise încă cincizeci și patru de ani. Inițial regina Christina ar fi vrut să-l îngroape lângă regii Suediei, dar pentru că francezul era catolic, acest fapt i-ar fi ofensat pe toți supușii coroanei. René Descartes va fi înmormântat fără fast, conform ritualului catolic, în mizerul cimitir al azilului pentru orfani. Toate cheltuielile de înmormântare au fost plătite de regină.

Zvonurile că Descartes ar fi fost otrăvit de dr. Weulles, cu complicitatea membrilor curții regale, au rămas simple supoziții. Faptul că supușii coroanei, de religie luterană, se temeau de posibile urmări asupra reginei și nu vedeau cu ochi buni influența preceptorului catolic, face totuși credibilă și ipoteza asasinării filosofului francez...

În cele din urmă rămășițele pământești – fără craniu –, („tésta" fără maxilarul inferior și fără dinți, cu o însemnare greu descifrabilă „Stockholm", va fi expus în Musée de l'Homme din Paris) ale lui René Descartes și-au găsit locul de odihnă veșnică după numeroase peripeții, triste și năucitoare, abia după anul 1819 într-o criptă din vechea biserică Saint-Germain-des-Prés...

După cei 22 ani de domnie, regina reușise să compromită situația financiară a țării din cauza extravaganțelor sale și a luxului exagerat impus casei regale.

În anul 1654, la patru ani de la moartea lui Descartes, regina

După moartea reginei, personalități importante ca:

Christina a Suediei abdică de la tron și se convertește la catolicism, confirmând astfel suspiciunile grămăticilor privind influența filosofului Descartes asupra acestei decizii a suveranei.

Fără niciun regret, Christina părăsește pentru totdeauna Suedia și „a ridosso delle feste natalize, il 20-23 di anno del 1655" va fi primită cu onoruri de papa Alexandru al VII-lea Chigi, care îi va îngădui să doarmă în Vatican în prima noapte a intrării sale în Cetatea Eternă. În cinstea acestui eveniment, marele artist Bernini a restaurat „Porta del Popolo", sculptând în piatră, întru slava reginei: „Suo felice e fausto ingresso" în Roma.

Excentrica Christina se va stabili definitiv la Roma și îi va amuza și ului pe italieni cu conduita ei libertină. „Fare del bene a un essere umano – spunea adesea regina – e come accarezzare una pantera" (A face un bine unui om, este ca și cum ai mângâia o panteră). Despovărată de protocolul curții imperiale și lipsită de prejudecăți, îmbracă haine bărbătești, călărește, participă la partide de vânătoare și ia lecții de scrimă. Totodată, la scurt timp de la sosirea sa în Roma, reușește să instaureze și să închege în saloanele palatului Corsini, pentru mai bine de 30 de ani, un adevărat centru intelectual al vieții romane...

Cu ocazia deschiderii Anului Sfânt la 1675, în timpul papei Clemente al XI-lea, Alteța-Sa regina Christina, cu evlavie și umilință, a spălat picioarele la doisprezece pelerini din azilul „SS. Trinita".

În ultimii ani de viață Christina a făcut parte din cercul restrâns de prieteni ai cardinalului Decio Azzolini, desemnat în testamentul ei drept moștenitorul său. La 19 aprilie 1689, când ea se stingea din viață, a lăsat drept epitaf, pe peretele camerei de suferință, următoarele cuvinte: „Sono nata libera, vissi libera e moriro liberata". Pe neașteptate însă, la nici două luni de la funeraliile reginei Christina, cardinalul Azzolini, părăsește și el această lume fără să fi suferit de vreo boală...

În biblioteca ei, regina adăpostea peste 2.000 de manuscrise (multe interzise oficial de Biserica Catolică) printre care se aflau și operele unor renumiți alchimiști și ocultiști: Geber, Johan Scotus, de Villa Nova, Trevosano sau Paracelsus. Totodată, fondul de carte mai cuprindea și parte din colecțiile împăratului Rudolf al II-lea, cumpărate de Christina prin mijlocirea bibliotecarului ei principal, Isaac Vossius. Papa Alexandru al VIII-lea este cel care va reuși să intre oficial în posesia valorosului fond de carte pe care îl va dona Bibliotecii Apostolice a Vaticanului.

Funerariile Mariei Christina Alexandra au fost grandioase, fosta regină fiind îngropată cu „corona in testa e lo scettro in mano".

Regina Christina a Suediei își doarme somnul de veci în Grotele Vaticanului iar în Catedrala San Pietro un splendid monument, executat de Carlo Fontana (sec. al XVII-lea), îi eternizează memoria ca omagiu adus convertirii sale la religia catolică...

ambasadorul Ioseph Bonaparte, Generalul Duphot (ucis în timpul revoltei populare de lângă Porta Settimiana), logodnicul Paolinei Bonaparte (devenită mai târziu principesa Borghese) sau principesa Mariana a Austriei, au fost oaspeții palatului până la 1883 când Corsini îl va vinde Statului Italian.

Astăzi, Palatul Corsini – sediul „Accademia Nazionale dei Lincei" – adăposteşte o valoroasă bibliotecă, Muzeul de artă antică şi o importantă şi splendidă galerie cu tablouri semnate de celebrii: Rubens, Antonio van Dyck, Breughel cel Bătrân, Murillo, Guido Reni, Guercino, Caravaggio, Pietro da Cortona, Orazio şi Artemisa Gentileschi.

Ne temem de toate, ca muritori, şi râvnim la toate, de parcă am fi nemuritori.

La Rochefoucauld

Ambasada Română. Via Nicolo Tartaglia nr. 36, Roma

Cuvântul „tartaglia" se traduce în româneşte prin bâlbâitul... Prilej de sarcastice apropouri, după 1989, la discursurile lui Ceauşescu...

Niccolò Fontana zis Tartaglia, matematician italian, s-a născut la Brescia, în Republica Venețiană, la anul 1499. În anul 1512, când trupele franceze au invadat oraşul şi au fost măcelăriți oameni nevinovați, Niccolò a suferit multe răni, dintre care o lovitură de spadă i-a tăiat maxilarul, fiind aproape de moarte. Mama lui l-a găsit şi a reuşit să-l salveze. L-a maturitate, şi-a lăsat barbă pentru a-şi ascunde cicatricile şi nu putea vorbi decât cu dificultate, ceea ce i-a atras supranumele de Tartaglia. Dovedind un talent extraordinar, tânărul a studiat matematica devenind un bun profesor, predând cu excelente rezultate la Verona şi Veneția. La 13 februarie 1535, profesorul Fontana a avut revelația descoperirii „metodei generale de rezolvare a ecuațiilor de gradul trei". În aceeaşi perioadă, Girolamo Cardano, doctor

şi lector în matematică la Fundaţia Piatti din Milano, intrigat de metodele şi soluţiile, întradevăr epocale, ale unui biet profesoraş ca Tartaglia, îl invită pe acesta, sub un pretext oarecare la Milano. Niccolò Fontana vine la Milano, pe 25 martie 1539 şi este găzduit chiar în casa lui Cardano. Acesta încearcă prin diferite metode să afle secretul „rezolvării ecuaţiilor de gradul trei", dar Fontana refuză. Într-una dintre aceste întâlniri, târziu după miezul nopţii, după ce se consumase puţin mai multe pahare de vin, Niccolò îi destăinuie formula de calcul, sub forma unui poem...

În anul 1545, Girolamo Cardano publică celebra sa carte „Ars magna", în care prezintă „modul de rezolvare a ecuaţiilor de gradul trei", pe baza formulei secrete a lui Tartaglia, dar şi modalitatea de soluţionare a „ecuaţiilor de gradul patru". În cartea sa, Cardano îi mulţumea lui Tartaglia care îşi încălcase promisiunea de a nu dezvălui niciodată secretul formulei. Disperat şi profund afectat, după o perioadă de timp, Fontana a revenit totuşi la umila sa slujbă de profesor la Veneţia pe care a profesat-o până la sfârşitul vieţii, în anul 1557.

Volumul „Ars magna" îl va consacra pe Girolamo Cardano ca pe unul dintre cei mai de seamă matematicieni ai lumii.

În zilele noastre, lui Niccolò Fontana îi vor fi recunoscute meritele, fiind considerat, împreună cu Cardano, autor al „formulei de rezolvare a ecuaţiilor de gradul la treilea". Tot Fontana a mai scris un manual de aritmetică, lucrări de algebră şi de geometrie elementară („Întrebări şi născociri diferite" şi „Tratat general despre numere şi măsuri"), fiind şi primul editor şi traducător în limba italiană al lucrării „Elementele" de Euclid, la anul 1543. A publicat de asemenea, în latină, lucrările lui Arhimede (din „Însemnările secrete ale lui Descartes" de Amir D. Aczel).

Revăd, şi mă tăvălesc de râs, spectacolul „Tache, Ianche şi Cadâr” cu monştrii sacri: Beligan, Dinică şi Moraru... În foaier, îl descopăr pe Sacha care îmi povesteşte cu haz (apropo de piesa lui Victor Ion Popa), următoarea anecdotă: „Într-o piaţă din Cairo erau trei prăvălii învecinate în care se vindeau cam aceleaşi mărfuri. Cea din stânga aparţinea unui egiptean, cea din mijloc, unui evreu, iar cea din dreapta, unui libanez. Într-o dimineaţă egipteanul, care a sosit primul, a hotărât să-şi atârne în vitrină, în stânga, un afiş pe care a scris: „Reduceri de preţuri”. Libanezul a sosit puţin mai târziu. A văzut afişul din vitrina egipteanului şi a scris, la intrarea în propria prăvălie, cu litere ceva mai groase: „Mari reduceri de preţuri”. Evreul a ajuns şi el ceva mai târziu. A văzut cele două afişe, s-a gândit un moment, apoi a scris pe uşa prăvăliei lui, care era la mijloc: „Intrarea principală”...

Renaşterea masoneriei în Europa

Vom încerca, pe scurt, să prezentăm câteva din informaţiile privind reactivarea masoneriei din Europa Centrală şi de Răsărit, distrusă sau fiinţând în ilegalitate peste o jumătate de secol. Dar ce este masoneria? Masoneria este o asociaţie, în parte secretă, remarcată încă din secolul al XVIII-lea, având ramificaţii în mai toate ţările. Are însemne şi ritualuri diverse şi este organizată pe baza unor legi şi structuri ierarhice rigide şi conservatoare. Masoneria aprobă dialogul, toleranţa şi modestia dar nu acceptă ignoranţa, minciuna, extremismul şi obscurantismul cultural şi ideologic. Legea sa fundamentală: „numai prin iubirea şi întrajutorarea aproapelui poţi deveni mai bun”.

Prezentarea noastră va începe cu Rusia unde activitatea masonică a fost interzisă în anul 1917 în urma fărâmiţării Imperiului Ţarist şi a înfiinţării noului stat sovietic. Restabilirea a fost posibilă abia în anul 1991 când „Obbedienze Massoniche” a întemeiat loje la Sankt Petersburg şi Moscova. În particular, în octombrie 1993, „Obbedienze Italian” din piaţa Gesu – Palatul Vitelleschi –

Roma, a constituit la Sankt Petersburg loja rusă „Rosa Mira". În cursul aceluiaşi an 1993, la 22 februarie, Tribunalul Voievodal din Varşovia a acceptat înscrierea juridică a Marii Loji Naţionale Poloneze în Registrul Asociaţiilor. Se poate vorbi de un eveniment deosebit în istoria masoneriei poloneze deoarece Marea Lojă Naţională, constituită în anul 1920, n-a cerut recunoaşterea juridică, activând în semi-legalitate până la desfiinţarea sa în 1938. Din anul 1992 „Obbedienza Polacca" tipăreşte revista „Ars Regia" gestionând totodată „Fondul masonic" al Fundaţiei din proprietatea Universităţii din Postdam. La 13 martie 1993, opt „fraţi" din Lituania au fost investiţi în gradul de maeştri recunoscuţi de Loja din Hamburg, „Die Bruckenbauer". Din acel moment s-a fondat în capitala Vilnius noua lojă masonică lituaniană denumită „Renaşterea". În ceea ce priveşte Estonia, la Talinin, din 1933, există prima Lojă Estonă independentă. Aceasta a primit diploma de constituire din partea Marei Loji a Finlandei. Şi, ca o curiozitate: Finlanda, o ţară cu numai 5 milioane de locuitori, numără peste 5.000 masoni (dintre care 1.500 în capitala Helsinki) activând în cadrul a 114 loji naţionale.

În sfârşit, Marea Lojă Ungară există din anul 1886. Lucrările lojei au fost brutal întrerupte mai bine de 40 de ani iar membrii săi au suferit groaznice represalii, în special în perioada anti-masonică dintre 1950-1956. La ceremonia din 27 decembrie 1988, sub înaltul patronaj al Marei Loji a Austriei, ia naştere Marea Lojă Simbolică a Ungariei. Cu ocazia importantului eveniment, se retipăreşte revista masonică „Kelet" (Orientul).

În 1940 în România au fost suspendate temporar orice activităţi ale francmasoneriei şi aceasta, pentru o vreme, prudent, intră în adormire: lux ex tenebris. O palidă replică de resuscitare s-a manifestat între anii 1945-1947. Dar în anul 1948 toate manifestările sunt interzise prin lege şi loja se transferă în Franţa.

În intervalul 1948-1990 întrunirile dintre „fraţi” s-au petrecut în mod conspirativ şi periculos. Meritul de-a se fi continuat activitatea masonică le aparţine exclusiv unor marcante personalităţi: Nicu Filip, Dan Amedeo Lăzărescu, Alexandru Paleologu, Radu Cioculescu, Mihai Sadoveanu, Victor Eftimiu, N.D. Cocea, Horia Hulubei...

La începutul anului 1990 se constituie primul grup compus din nouăsprezece supravieţuitori ai Francmasoneriei interbelice pentru reînfiinţarea Ordinului Masonic în România care intră în contact cu Marele Comandor al Supremului Consiliu al Ordinului Masonic Român, Marcel Schapira. Astfel, în luna octombrie, la Paris, „fraţii” se reunesc într-o adunare comună şi hotărăsc reînfiinţarea „Marii Loji Naţionale Române” alcătuită din trei loji de bază: „România Unită”, „Steaua Dunării” şi „Solidaritatea”. Mare Maestru în Marea Lojă Naţională Română a fost numit Alexandru Paleologu.

Distinsul parlamentar liberal, Alexandru Paleologu, declara, la 11.03.1993, într-un interviu acordat ziarului „Argeşul liber” din Piteşti: „Eu am aderat la masonerie în tinereţe, înainte de 1948, când ea nu exista în România. Printr-o tradiţie de familie, prin ideea că şi Mozart a fost mason, că Alecsandri şi Kogălniceanu au fost masoni, că toţi făcătorii României moderne, în frunte cu Al. Ioan Cuza (*N.B.* Apartenenţa domnitorului Al.I. Cuza la ordinul masonic nu este exclusă, dar nici atestată documentar), au fost masoni, am fost şi eu atras de ea. Apoi trebuie să spun că în Franţa, unde am reintrat în acest ordin şi mi-au zis Mare Maestru al Lojii Naţionale Române de acolo, am avut întâlniri cu oameni cumsecade, dar nimic altceva. Am gradul III, ca şi Mozart. N-am avut un grad mai mare şi nici nu aspir la unul mai mare”...

Dan Amedeo Lăzărescu, licenţiat în istorie, om politic liberal, a fost unul dintre conducătorii masoneriei române. Mason în Loja Phoenix (din anul 1945), devine Marele Comandor al Supremului Consiliu Masonic din România

în 1991, oficiind până la 1 octombrie 1993. Probabil în anul 1998 a „ieşit" complet din organizaţie...

Tot după anul 1990 Locotenentul Mare Maestru al Marii Loji Naţionale Române a fost cunoscutul şi apreciatul scriitor Adrian Dohotaru, secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe al României. În septembrie 1995 va „trece la Orientul etern" în urma unui misterios şi tragic accident de circulaţie întâmplat pe drumurile Basarabiei.

„Pazvanţi" erau numiţi ostaşii înrolaţi în trupele lui Pasvan-Oglu (Osman-Paşa) care nefiind plătiţi s-au răsculat împotriva Porţii Otomane. Aceste cete de „pazvangi" au tâlhărit şi pustiit ambele maluri ale Dunării, între anii 1797-1812. Al. Vlahuţă descrie jafurile şi crimele comise de pazvanţi în Oltenia, iar Bălcescu se întreba: „Nu sîntem oare în primejdia ca vreo câteva sute de pazvanţi să ne facă a apuca iarăşi drumul pribegiei?" Expresia „pe vremea lui Pazvante" înseamnă: timpuri apuse, de tristă amintire. Ca sens atenuat şi ironic: o epocă veche, demodată...

Iezuitul este în catolicism corespondentul calvinistului şi el este singur înaintea lui Dumnezeu pe care nu-l poate întâlni decât pe terenul propriei sale conştiinţe. Calvinul şi iezuitul au în comun credinţa că moral ei nu sunt răspunzători în faţa vreunei instanţe pământeşti ci numai în faţa propriei lor conştiinţe, relaţia cu Dumnezeu fiind o chestiune personală.

Enea (prăbuşirea Ilionului, 1184 a.Hr.), fiul lui Anchise şi al Afroditei. Fiul său, Ascanius, fondează oraşul Alba-Longa. Doisprezece regi domnesc pe rând. Nepoata celui din urmă, Rhea Silvia naşte doi gemeni, Romulus şi Remus, concepuţi cu zeul Marte. Al doilea episod al legendei: abandonarea gemenilor, salvaţi de lupoaică în peştera Lupercal, aflată la sud-vest de Palatin. La anul 753 î.Hr. – conform legendei –, este întemeiat oraşul Roma, oraşul celor şapte coline.

Latinii sunt trădați de vestala Tarpeia care îngăduise invazia sabinilor în cetatea Capitoliului...

Virtutea romană (ataşament pios pentru părinți şi zei) este tema basoreliefurilor Ara Pacis.

„Sicilia* vrea să doarmă. Somn, iată ce doresc sicilienii! Păcatul pe care noi, sicilienii, nu-l iertăm niciodată este acela de „a face". Sicilienii vor urî întotdeauna pe acel care s-ar gândi să-i trezească... Senzualitatea sicilienilor este dorința de uitare, gloanțele şi loviturile de cuțit, dorința de moarte... Dorința de imobilitate, lenevia, înfățişarea meditativă, noutățile nu-i atrag decât atunci când sunt morți. Sicilienii nu vor să-şi îmbunătățească soarta pentru simplul motiv că se cred perfecți. Vanitatea lor este mai puternică decât mizeria în care se scaldă, orice intervenție zdruncină visul deplinei lor desăvârşiri şi ei cred că au un trecut imperial care le dă dreptul la funeralii somptuoase.

Sicilia este o țară frumoasă cu toate că este populată de măgari". (Prințul Salina, din romanul „Il Gattopardo" de Giuseppe Tomasi di Lampedusa).

Scriitorul Gesualdo Bufalino nota şi el: Sicilia este o insulă a contradicțiilor „mischia di luce e lutto". Iar scriitorul agrigentinian Luigi Pirandello, care ştia totul despre sicilieni, era convins că: „tutti siciliani in fondo sono tristi, perche hanno tutti un senso tragico della vita".

Caracter complex, plin de contradicții, sicilianul este neîncrezător sau ospitalier, generos sau rezervat, ursuz sau ironic, indiferent sau pasional, el „il siciliano con la sua poca gioia, taciturno e senza cercar conforti, che sa sofrire il suo dolore spesso disperato" este, de fapt şi de drept, descendentul direct al anticilor greci.

La 10 iulie 1943, debarcarea aliaților în Sicilia (numele de cod „Huski"), sub conducerea generalului Dwight Eisenhower, comandantul suprem al Forțelor Aliate, s-a făcut cu ajutorul mafiei siciliene condusă de

* Numele insulei Sicilia vine de la „siceli", o populație care ocupa în trecut partea de răsărit a ostrovului.

Lucki Luciano, alias Salvatore, lider al Cosa Nostra. Nu s-au consemnat în rapoartele de front victime umane...

Mafia (Camorra, Cosa Nostra, 'Nranghetta) nu distribuie cărți de membru, nu este un club select. Mafia se arată public prin activitățile sale violente cu scopul de-a controla răul. Adevărații mafioți trăiesc şi acționează într-un desăvârşit anonimat...

Triadele (mafia chineză) sunt organizate pe structurile de tip mafiot dominând comerțul şi finanțele. Chinezii sunt foarte politicoşi dar nu agreează întrebările, respectă legile dar nu autoritatea de stat, iubesc femeile dar sunt obsedați de bani şi de profit. Sunt cinstiți dar mascați de viclenie, sunt mereu grăbiți dar posedă totodată o enormă cantitate de răbdare...

„Galleria degli Uffizi a Firenze". Revăd „Naşterea Venerei" de Sandro Botticelli.

Venus, din celebrul tablou, este omagiul adus de Botticelli frumoasei genoveze Simonetta. Simonetta Vespucci, născută Cattaneo de Candia la anul 1453, în Genova, s-a căsătorit la vârsta de nici 15 ani cu Marco Vespucci, vărul îndepărtat al celebrului navigator Amerigo Vespucci. Simonetta Vespucci, fără îndoială, cea mai frumoasă „gentildònna" din renaşterea italiană, iubită şi de Giuliano de Medici, fratele mai mic al lui Lorenzo il Magnifico, se îmbolnăveşte de tuberculoză şi moare la vârsta de 23 ani. Frumusețea chipului său va deveni nemuritoare în întruchiparea zeiței Venus dar şi prin portretul pictat cu atâta ardoare şi iubire de Boticcelli, la puțin timp după dispariția Simonettei. Tabloul, expus la Galeria Pitti din Florența, o înfățişează pe tânăra prințesă cu părul strâns în cosițe, cu privirea pierdută, rece, sfâşietor de tristă, parcă presimțind, împăcată, împlinirea sorții...

Sandro Botticelli n-a fost căsătorit niciodată; se povesteşte că era îndrăgostit nebuneşte şi fără speranță de Simonetta Vespucci. Taina disperatei sale iubiri e

decriptată din testamentul său: „di essere sepolto ai piedi di Simonetta Vespucci". Dar această nevinovată vrere îi va fi împlinită, după trecerea a 34 de ani de la moartea sa, abia în anul 1510, când rămăşiţele pământeşti ale genialului pictor florentin şi-au găsit, în sfârşit, odihna la picioarele Simonettei, în biserica Ognissanti din Florenţa, patronată de familia Vespucci.

Să nu râzi, să nu plângi, să nu condamni... Caută să înţelegi...

Baruch Spinoza (1632-1677)

Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli, papa Pius al XII-lea (1939-1958), provenea dintr-o familie care, prin tradiţie, fusese prezentă în administraţia pontificală. Diplomat, format la şcoala Cardinalului Pietro Gasparri (Secretar al Statului Vatican în timpul lui Pius al XI-lea), Pacelli a ocupat printre altele şi funcţia de nunţiu apostolic (ambasador) al Sfântului Scaun în Bavaria şi în Germania.

Alegerea noului papă corespundea, din toate punctele de vedere, dorinţei tuturor: el cunoştea personal cea mai mare parte a oamenilor politici, călătorise în toată lumea şi vorbea curent mai multe limbi, între care germana. Romanii s-au bucurat nespus pentru că, după atâta timp, urcase în scaunul papal un fiu al Cetăţii Eterne.

Exagerat de prudent, a adoptat, încă de la înscăunarea sa, o poziţie reţinută, de tatonare faţă de regimurile nazist şi comunist şi, în numele unui formalism religios, susţine cu îndărătnicie ideea de mediere a conflictelor pe cale paşnică, prin înţelegeri de ordin diplomatic, deşi o dată cu încheierea pactului de neagresiune dintre Hitler şi Stalin, pentru Vatican era deja clar care vor fi consecinţele acestei „înţelegeri".

În timpul pontificatului său, prin structurile eclesiastice, a sprijinit popoarele care au avut de suferit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (evrei, refugiaţi, prizonieri) neconsiderând a fi utilă denunţarea publică a

crimelor naziste (privind nu numai exterminarea evreilor dar şi războiul în sine), deşi era un oponent al regimului nazist.

La 24 august 1939, Papa adresează un apel lumii întregi în speranța că pacea va fi salvată. Dar mesajul său nu a avut efectul sperat. La 1 septembrie 1939 tancurile germane invadau deja Polonia şi aşa cel de-al Doilea Război Mondial se declanşa... Deviza sa era: „Cu pacea nimic nu este pierdut, cu războiul poate fi pierdut totul". Aceasta a iscat mai târziu nu numai polemici dar chiar acuze cu privire la tăcerea sa. Dar, 80 la sută din evreii italieni au fost salvați cu ajutorul, puterea şi efortul său. Numai la Roma în 155 de mânăstiri şi chiar în Vatican au fost ascunşi 5.000 de evrei. Toate aceste fapte au fost de altfel recunoscute de către contemporanii săi: nobelistul Albert Einstein, şef rabinul Isaac Herzog al Israelului, miniştrii Golda Meir şi Moshe Sharett şi italieni precum Rafaelle Cantoni (preşedintele Uniunii italiene a Comunităților evreieşti). Tot Papa a fost cel care a semnat în 1949 decretul privind excomunicarea tuturor acelora care sprijină partidele comuniste.

Din ordinul lui Pius al XII-lea, între anii 1944-1949, arheologul, părintele iezuit Antonio Ferrua, identifică mormântul şi presupusele relicve ale primului dintre apostoli şi ale primului dintre papi, Sf. Petru, cu ocazia săpăturilor efectuate sub bazilica Vaticană. Alegerea lui Antonio Ferrua nu era întâmplătoare; papa încredința diplomatic unui iezuit importanta misiune pentru că se punea în discuție istoria şi legitimitatea papalității.

În vederea pregătirilor matrimoniului regal al lui Mihai I, de religie ortodoxă, cu principesa Anne de Bourbon-Parma, de religie catolică, mamele logodnicilor (Elena, regina României, şi prințesa Marguerita, regina Danemarcei) au mers în audiență la Sfântul Scaun. Conform canoanelor Bisericii Catolice, când căsătoria este mixtă, urmaşii acesteia sunt botezați numai în religia catolică. Acest canon contravenea însă Constituției

române din 1866 (cu modificările din 29 martie 1923 şi 1 septembrie 1944) care prevedea ca urmaşii regelui să fie botezaţi în religia ortodoxă. La Vatican papa Pius al XII-lea le-a ascultat „controversa" şi a dat un răspuns demn de invidia unui politician abil: „Doresc ca pruncii, copiii care se vor naşte din această uniune să fie crescuţi în spiritul bisericii apostolice şi romane"...

La 10 iunie 1948 arhiepiscopul primat al Greciei, Dimitrios Papandreu Damaskinos, împreună cu clericii săi, celebra în ritul ortodox cununia regelui Mihai I cu aleasa inimii sale, prinţesa Anne Antoinette Françoise Charlotte Zita Marguerite de Bourbon-Parma. O umbră întuneca totuşi fericitul eveniment: părinţii prinţesei Anne, prinţul Charles de Bourbon-Parma şi prinţesa Marguerita de Danemarca, nu au asistat la ceremonie. Refuzul s-a datorat demersului prinţului Xavier de Bourbon, pretendent la tronul Spaniei. Bourbonii aveau nevoie de „binecuvântarea" Vaticanului...

În anul 1950, o dată cu ceremoniile religioase ale Anului Sfânt, papa Pius al XII-lea investeşte cu o calitate oficială credinţa „ridicării cu trupul şi cu sufletul la cer a Fecioarei Maria". După încheierea ritualurilor Anului Sfânt Papa pleacă în pelerinaj la Fatima, în Portugalia, binecuvântând credincioşii la slujba ecumenică din unul dintre cele mai mari sanctuare mariane ale lumii catolice. În 1954 Sfântul Părinte deschide Anul marian în amintirea acceptării şi aplicării (cu o sută de ani în urmă) dogmei „Neprihănitei zămisliri a Sfintei Fecioare Maria" (la 8 decembrie 1854, Pius al IX-lea proclamă dogma mariană „Immacolata Concezione" (Neprihănita Zămislire), declarând solemn că, prin harul lui Dumnezeu-Tatăl şi al patimilor lui Hristos-Fiul, Maria a fost absolvită de păcatul strămoşesc din prima clipă a „Bunei Vestiri").

„Sia benedetta la Santa e Immacolata
Concezione della Beatissima Vergine Maria
Madre di Dio e Madre nostra."

La 7 iulie 1950 nunțiul apostolic, Gerald Patrick Aloysius O'Hara, este expulzat din România. Autoritățile comuniste încep persecuțiile împotriva preoților greco-catolici, dar nici unul din cei doisprezece episcopi ai Bisericii Catolice nu acceptă vreun compromis şi nu-şi reneagă religia. Cuprins de tristețe, Sfântul Părinte rosteşte memorabilele cuvinte în apărarea înalților prelați: „Iisus a avut doisprezece apostoli şi unul dintre ei a trădat. Biserica greco-catolică din România a avut doisprezece episcopi şi nu a trădat niciunul".

Pius al XII-lea a fost primul papă care a transmis apelul său ecumenic prin intermediul radioului şi al televiziunii, ceea ce a contribuit şi mai mult la răspândirea şi popularizarea mesajului mesianic al Bisericii Romano-Catolice în întreaga lume.

La 9 octombrie 1958, papa Pius al XII-lea moare, după nouă ore de agonie, în urma unui atac cerebral. Vestea morții sale a îndurerat întreaga lume. Timp de patru zile credincioşii au trecut prin fața catafalcului enorm, expus în bazilica Sf. Petru. În noaptea de 13-14 octombrie uşile Catedralei s-au închis iar medicii au îmbălsămat cadavrul. Papa Pius al XII-lea a fost înmormântat la început în bazilica S.Giovanni in Laterano de unde va fi transferat apoi în Grotele Vaticanului.

Monumentul lui Pius al XII-lea din Catedrala Sf. Petru, sculptat în bronz, este opera lui Fracesco Messina.

În testamentul său, Eugenio Pacelli mărturiseşte: „Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mila Ta. Aceste cuvinte pe care le-am pronunțat în deplină conştiință a neputinței mele, atunci când cu uimire am aflat de alegerea mea ca papă, cu tot dreptul le repet acum, când îmi stau în față toate acele lipsuri, slăbiciuni şi greşeli de care m-am făcut vinovat în timpul unui pontificat atât de lung şi de vremuri atât de grele"...

În anul 2007, într-un decret al Vaticanului, i s-a recunoscut papei Pius al XII-lea „virtutea eroică". Dar la 22 octombrie 2008 papa Benedict al XVI-lea nu a putut semna

decretul pentru beatificarea Papei din cauza protestelor comunității evreieşti din Israel. Deşi Sfântul Părinte a confirmat că Eugenio Pacelli a lucrat „în secret şi tăcere" pentru salvarea evreilor de la prigoana nazistă, reproşurile evreilor amintesc Vaticanului că acesta „s-a comportat ca un diplomat prea prudent" şi „nu s-a pronunțat deschis împotriva deportărilor", ceea ce a provocat între creştini şi evrei „o rană greu de închis". Propunerea de beatificare a papei Pius al XII-lea, care premergea canonizării, suscită în continuare rezerve nu numai în lumea evreiască dar şi în sânul Bisericii Catolice.

Pontificatul papei Pius al XII-lea va putea fi judecat în toată însemnătatea lui doar în vremurile care vor veni şi care vor „cerne istoria", pentru ca nici o îndoială să nu mai coboare asupra meritelor pe care acest „servo di Dio" şi „Defensor civitatis" le-a avut pentru Biserică şi omenire...

Arta gotică apărută în Franța în prima jumătate a sec. al XII-lea se răspândeşte repede în vestul (Anglia, Flandra Spania) şi în centrul Europei (Cehia, Polonia, țările germanice). În țara noastră goticul se exprimă în monumentele din Transilvania secolelor al XIV-lea şi al XV-lea cât şi în elementele decorative ale Moldovei sec. al XV-lea şi al XVII-lea...

Istoria romană este o istorie lentă, dar crâncenă... Cruzimea Imperiului roman... Nu se cunosc nici măcar zece împărați care să fi murit în patul lor. Imperatori înjunghiați, otrăviți, sufocați, dar şi senatori şi magistrați străpunşi de pumnal sau de spadă, exilați, proscrişi, ciomăgiți, lapidați, jefuiți... Cu toate acestea, existența monumentelor falnice din piatră şi marmură atestă dovada chemării Romei la supraviețuire în eternitate. Roma oamenilor politici, a juriştilor, a soldaților este făcută parcă să ispitească pe poeții tragici sau pe romanticii disperați. Roma n-a cunoscut nici cartea tipărită şi nici presa; literatura ei a fost orală! Spiritul public s-a format

în contact cu lucrurile şi cu oamenii. Se pune adesea în antiteză dinamismul german cu lentoarea romană. Există un progres roman şi un progres provincial. Roma nu şi-a putut absorbi Imperiul! Au existat crize şi explozii. Singurul Imperiu care a supraviețuit a fost acela al spiritului prin internaționalismul creştinismului ecumenic: Dominium Mundi. Roma a lăsat moştenire structuri agrare, economice, sociale, estetice, religioase, după ce singură le-a clădit cu încetul. În plină luptă, Roma a lăsat moştenire spiritul ei purificator. Spiritul Romei a însemnat putere şi viață...

Muzică divină... Adagio de Tomaso Albinoni. Născut la Veneția (1671-1750), contemporan cu Benedetto Marcello (Anonimul Venețian) şi Vivaldi (Anotimpurile)...

Un „brano musicale in movimento piuttosto lento „senza fretta"...

13 sept. 2002, Capela Sixtină: „Santuario della teologia del corpo umano. Dio puo essere il cervello"... Capela Sixtină îşi trage numele de la papa Sixt al IV-lea della Rovere (1475-1484) care a construit-o între anii 1477-1480 dedicând-o Fecioarei Maria. Pardoseala capelei este acoperită de un valoros mozaic cosmatesc, din marmură colorată, iar presbiteriul este delimitat de eleganta balustradă lucrată de Mino da Fiesole. În stânga capelei pereții sunt decorați cu fresce având ca tematică scene din viața lui Moise, iar în dreapta cu scene din viața lui Iisus. Frescele sunt realizate între anii 1481-1483 de către cei mai mari pictori ai Renaşterii: Botticelli, Perugino, Ghirlandaio, Luca Signorelli şi Cosimo Rosselli. Bolta şi peretele altarului au fost create de penelul lui Michelangelo. Frescele evocă Geneza (1508-1512), respectiv primul capitol din Vechiul Testament şi Judecata de apoi (1534-1541). Tot Michelangelo a executat şi portretele Sibilelor şi ale Profeților.

La data de 9 martie 1513, Leon al X-lea Giovanni de Medici, fiul lui Lorenzo Magnificul, a fost primul papă încoronat în Capela Sixtină (1513-1521). Imediat după încoronare, el ar fi afirmat: „De vreme ce Domnul a găsit potrivit să ne încredințeze misiunea de papă, să ne bucurăm de ea". Deşi a fost considerat un protector al artelor şi al ştiinţelor, Leon al X-lea a fost aspru criticat de istoriografi pentru risipirea bunurilor bisericii, nepotism şi corupție. În timpul papatului său, la 31 octombrie 1517, călugărul augustinian Martin Luther şi-a lansat cele nouăzeci şi cinci de teze privind reforma bisericii.

Pentru controversele ecleziastice cât şi pentru reforma care se făcea simțită, biserica ar fi avut nevoie de un papă al reformei. Leon al X-lea s-a dovedit însă un papă nestatornic şi duplicitar, departe de-a fi un soldat-preot al credinței. Raffaello ar fi vrut să-i ridice, pe proprie cheltuială, un monument funerar în San Pietro, dar nu a mai apucat, fiindcă moare la 6 aprilie 1520.

În noaptea de 1 spre 2 decembrie 1521 papa Leon al X-lea se stingea din viață. Moartea neaşteptată a înaltului pontif, la vârsta de numai 46 ani, a dat naştere la zvonuri şi interpretări. A fost arestat, cu acest prilej, servitorul său Malaspina, presupus vinovat de otrăvirea papei. Imediat, maestrul pontifical de ceremonii a cerut medicilor efectuarea autopsiei cadavrului, dar nu s-a făcut nimic şi totul a fost dat mai apoi uitării.

Leon al X-lea a fost înmormântat provizoriu în Vatican, de unde rămăşițele sale pământeşti, aşezate într-un sarcofag (sculptat de Baccio Bandinelli după un desen de Sangallo), au fost transferate în mausoleul său din biserica Santa Maria sopra Minerva.

Cetatea Eternă, 9 mai 1928. Mircea Eliade împlinise 21 de ani şi se afla la Roma. Iată ce notează într-una dintre notele sale de călătorie publicate în ziarul „Cuvântul" din anii 1927-1928: „Duminica Învierii, în bisericuța

românească de lângă Pantheon*. Ochiul priveşte uimit – după atâtea cadre adumbrite şi pereţi cu luciul stins – sfinţii proaspeţi. Sunt sfinţii noştri, cu slovă de aur şi zâmbete smerite de asceţi. Lumina crudă coboară prin ferestre... Glasul slujbei şi corul bursierilor de la Şcoala Românească trezesc poate gânduri întristate de amintiri. Lângă trupul bisericii s-au strâns suflete pe care singurătatea şi rătăcirile prin oraşe cu cai de bronz şi poduri vinete peste fluvii le-au adâncit. Adâncire care nu e înseninare, nici linişte, ci agonie tăinuită cu viril orgoliu, desperată tristeţe înăbuşită în fiecare amurg. Frunţi ostenite se odihnesc. Ochii istoviţi de scripturi se închid. După aprinsul lumânărilor, credincioşii şi învăţaţii îşi mărturisesc: Christos a înviat!... Clopotele de la Sant Agostino şi S. Apollinaire ne întâmpină şi ne întovărăşesc pe străzile întunecare, strâmte, cu ziduri roşcate şi umede."

Impresia lui Thode despre „Moise" de Michelangelo Buonarroti: „Michelangelo crează imaginea unui conducător pasionat al umanităţii, care, pătruns de importanţa misiunii sale divine de legiuitor, se loveşte de neînţelegerea oamenilor. Michelangelo nu a creat o imagine istorică ci un tip de caracter de-o energie inepuizabilă care supune lumea îndărătnică. El a surprins în piatră nu doar relatarea biblică a lui Moise, ci şi trăirile sale intime, impresiile produse de personalitatea papei Iulius şi, după cum cred, de lupta călugărului dominican Girolamo Savonarola".

Knackfuss: „Efectul pe care îl produce Moise constă în opoziţia artistică dintre clocotul interior şi calmul atitudinii exterioare".

Biblioteca „Vittorio Emanuele", Roma... Trebuie, neapărat, să găsesc şi să citesc textul lui Alfonso M. di Nola: „Mircea Eliade l'antisemitismo", publicat în „la rassegnia mensile di Israel, 1977".

* Este vorba de Biserica catolică de rit bizantin „S.S. Salvatore delle Coppelle".

Medicul şi astrologul francez Michel de Notre-Dame (1503-1566) a devenit cunoscut datorită catrenelor sale cu mesaj profetic. Va rămâne înscris în istorie cu numele de Nostradamus.

Spunem adesea că Dumnezeu nu ne răspunde la întrebări; de fapt, noi nu ascultăm răspunsurile Sale.

Clive Staples Lewis

Roncalli, supranumit „Papa Buono”

Angelo Giuseppe Roncalli, născut la 25 noiembrie 1881, era fiul unor ţărani din Sotto il Monte, dioceza Bergamo, crescut într-o familie săracă numărând nu mai puţin de 13 copii. După studiile gimnaziale, în anul 1900 a început studiul teologiei la Seminario Romano di Sant'Apollinare din Roma fiind declarat doctor în teologie. În anul 1904 a fost hirotonisit preot. După mai multe „incarichi diocesani” (treburi administrative în cadrul diocezei), în anul 1921 va fi chemat la Roma „La Sacra Congregazione di Propaganda Fide”.

Monseniorul Roncalli, un om sincer, cu o fire blândă şi cu mult har duhovnicesc nu aparţinea nici unui grup de interese şi îşi vedea liniştit de treburile sale... Întâmplător, fără să aibă alte merite deosebite, în afara faptului că poseda o bună pregătire teologică şi era înzestrat cu o inteligenţă pe care şi-o ascundea sub masca unei sincere modestii, ieşite din comun, va fi desemnat, de către papa Pius al XI-lea, delegat apostolic pentru a păstori credincioşii catolici din Bulgaria şi, puţin mai târziu, pe cei din Turcia şi Grecia. Din păcate, activitatea delegatului apostolic primea aprecieri nu tocmai pozitive din partea secţiei externe a Secretariatului de Stat. În acel timp era socotit un act nesăbuit ca trimisul apostolic să se întâlnească sau să trateze cu reprezentanţi ai altor culte în afara aprobărilor prevăzute de protocolul strict al Vaticanului. Fără a fi numit ambasador, monseniorul Roncalli, ca simplu delegat apostolic, îşi lua totuşi libertatea de-a vizita pe patriarh sau pe mitropolit, lua masa împreună cu ei şi participa

la evenimente creştine alături de oameni care, de cele mai multe ori, nu erau agreaţi de Sfântul Scaun. Angelo Roncalli, fiind lipsit de ambiţii deşarte şi nefiind interesat de onoruri şi funcţii, nu se lăsa încorsetat de rigidele conduite diplomatic. În fapt, nu avea ce pierde!

La Secretariatul de Stat, monseniorul Domenico Tardini aştepta momentul rechemării şi expedierii lui Roncalli într-o mânăstire din împrejurimile Bergamului natal. Aceasta era atmosfera din secţia de externe a Vaticanului. În acelaşi timp, la Paris, generalul Charles de Gaulle se războia cu nunţiul apostolic, monseniorul Valerio Valeri, care refuza demiterea celor 30 episcopi catolici acuzaţi de colaboraţionism cu guvernul fascist al lui Pétain. Sfântul Scaun trăgea de timp dar generalul, încăpăţânat, nu ceda, şi până la urmă nunţiul apostolic, Valerio Valeri, a trebuit să fie rechemat la Roma.

Se apropia luna decembrie a anului 1944 şi, de Crăciun şi Anul Nou, potrivit acordului de la Viena, preşedintele Franţei trebuia să primească corpul diplomatic acreditat la Elisée şi totodată, discursul şi urările de sfârşit de an din partea decanului corpului diplomatic, ambasadorul Sfântului Scaun. În lipsa ambasadorului Sfântului Scaun urma să fie desemnat în această demnitate vice-decanul diplomaţilor. Acesta era ambasadorul sovietic, un comunist care nu era pe placul lui De Gaulle, recunoscut ca un om politic de dreapta!

Şi iată cum intervine hazardul în viaţa oamenilor aleşi! Ceea ce urmează face parte din anecdotica momentului, care, vă avertizăm, nu a fost niciodată confirmată sau infirmată!

Într-o zi, preşedintele Charles de Gaulle primeşte scrisorile de acreditare ale noului ambasador al Turciei. După ceremonialul protocolului, urmează o discuţie privată şi generalul, curios, vrea să ştie cum reuşeşte o ţară musulmană să colaboreze politic cu un stat de religie catolică, respectiv Vaticanul, fără a fi tulburate relaţiile lor diplomatice. Diplomatul turc surâde, nu ezită, şi răspunde

scurt: „Guvernul nostru se orientează în funcție de reprezentantul Sfântului Scaun, dar, sincer, de această dată, delegatul apostolic, monseniorul Angelo Roncalli, fără să fie nunțiu apostolic, este unul dintre cei mai buni pe care i-am avut: uman şi înțelegător, nu crează probleme, fiind inteligent, subtil, adaptabil abil!" De Gaulle a continuat discuția dar se vedea că nimic nu-l mai interesa şi vroia să termine cât mai urgent întrevederea. După numai două ore, un mesaj cifrat pleca de la Palatul Elisée spre Sfântul Scaun cu mențiunea expresă: „guvernul francez agreează numirea nunțiului apostolic la Paris numai pentru monseniorul Angelo Roncalli, delegatul Vaticanului în Turcia"...

La secția Relații cu Străinătatea monseniorul Domenico Tardini este complet uluit şi încearcă să întârzie decizia. Dar Parisul este de neclintit în hotărârea sa şi somează Vaticanul solicitând urgentarea numirii lui Roncalli ca nunțiu apostolic.

Zorit de evenimente, Roncalli soseşte urgent la Roma. „Gluma" se îngroaşă şi papa Pacelli, forțat de împrejurări, se vede nevoit să accepte numirea lui Roncalli la Paris.

Dar, înaintea plecării, Pius al XII-lea cunoscând prea bine comportamentul liber de orice constrângeri al monseniorului Roncalli, are o întrevedere destul de tensionată cu acesta, în decursul căreia, printre multe alte sfaturi, îl atenționează pe noul nunțiu apostolic să fie prudent cu discursul de investire. Şi, mai mult, profitând de ocazie, Sfântul Părinte îi sugerează că ar fi bine ca de acum înainte toate demersurile diplomatice ale nunțiului apostolic, care se vor propune, să fie prezentate mai înainte Secretariatului de Stat al Vaticanului pentru a fi consultate. Monseniorul Roncalli nu promite nimic, dar cum ajunge la Paris, face o primă vizită vice-decanului corpului diplomatic, nimeni altul decât ambasadorul sovietic. Invitat la cină, acceptă cu plăcere, mănâncă bine şi bea zdravăn şi cu poftă două pahare de votcă. Urmează o discuție sinceră şi deschisă ca între doi buni prieteni.

Monseniorul Roncalli nu se lasă purtat de val, ştie pentru ce a venit şi, subtil, fără a-i lăsa timp interlocutorului să se dezmeticească, spune: „Domnule ambasador, Excelenţă, ce aţi fi spus în alocuţiunea de la Elissée dacă Sfântul Scaun nu ar fi numit la timp nunţiul apostolic?" Ambasadorul sovietic, uns şi el cu toate alifiile, prinde din zbor apropoul şi, fără nici o ezitare, îi înmânează textul discursului deja scris la maşină... Şi astfel, fără ca nimeni să ştie, Nunţiul Apostolic a citit respectivul text, stilizat pe ici pe colo şi modificat prea puţin, în faţa preşedintelui De Gaulle şi a corpului diplomatic al ambasadorilor acreditaţi la Paris. Preşedintele şi toţi diplomaţii au rămas plăcut surprinşi de fineţea frazelor, de elocvenţa discursului nunţiului apostolic şi, nu în ultimul rând, de felul cum au fost menţionate cele mai sensibile şi relevante puncte din politica externă a lumii în acel moment.

Aprecierile tuturor, şi în mod special ale generalului De Gaulle, au fost cât se poate de favorabile, aşa că, în compensaţie, demiterile celor 30 de episcopi au fost uitate. Din acel moment, relaţiile cu Franţa au găsit o formulă diplomatică fericită şi Vaticanul a reuşit să-şi rezolve situaţiile dificile ale problemelor sale politice cu toate statele, chiar şi cu ţările de dincolo de cortina de fier...

La sfârşitul acestei ceremonii, nunţiul apostolic, monseniorul Roncalli, a primit cu îngăduinţă şi modestie felicitările, în timp ce ambasadorul sovietic, singur, retras într-un colţ, surâdea pe sub mustaţă, sorbind rar din paharul cu şampanie franţuzească. După 4 ani de la aceste evenimente, monseniorul Roncalli îşi încheia misiunea diplomatică şi papa Pacelli îl numea Cardinal şi Patriarh de Veneţia, unde (toată lumea era de acord) el ar fi urmat să-şi sfârşească zilele. Dar, necunoscute sunt căile Domnului şi de nepătruns taina împlinirii de sine. Destinul nu-şi spusese încă ultimul cuvânt. Murind papa Pius al XII-lea Pacelli, se încep imediat pregătirile pentru candidaturile la scaunul papal. „Il Sacro Collegio", nepregătit, optează pentru desemnarea de urgenţă a unui papă de tranziţie, un cardinal

bătrân, urmând ca după aceea, în linişte şi cu discernământ, să fie ales ca viitor vicar al Romei un preot catolic mai tânăr, bine pregătit şi care să slujească cu înţelepciune şi har Biserica Apostolică „a lungo". Aşa se întâmplă că la cel de-al treilea tur de scrutin cardinalul Angelo Roncalli, la vârsta de 74 ani (surpriză: nimeni nu se aştepta!), este uns papă cu numele de Ioan al XXIII-lea. Prima numire papală a fost pentru monseniorul Domenico Tardini (care nu notase pozitiv niciodată activitatea ecumenică şi diplomatică a monseniorului Roncalli) reales secretar de stat, investit cardinal şi secretar personal în serviciul papei. Noul papă, Ioan al XXIII-lea, s-a dovedit a fi un adevărat profet, un preot luminat şi cu har dar şi pregătitorul celui mai important eveniment religios al Bisericii Catolice: „Concilio Vatican II", prevestind parcă deschiderile şi rezolvările moderne ale clerului catolic împlinite cu atâta vocaţie în viitorul pontificat al lui Wojtyła (papa Ioan-Paul al II-lea). Puternic ancorat în problematica momentului istoric, papa Ioan al XXIII-lea adresează invitaţie tuturor comunităţilor necatolice să participe la lucrările ecumenice ale „Concilului Vatican II" în ideea unirii bisericilor şi a credincioşilor de pretutindeni: „Veniţi să fim împreună, să punem capăt dezbinărilor!"

Soldat credincios al bisericii, în 4 noiembrie 1958, noul papă Ioan al XXIII-lea a declarat sincer, la investirea sa, că „nu voieşte să fie decât un bun păstor „obedientia et pax".

De Rusaliile anului 1959 s-a format prima Comisie Conciliară pregătitoare şi abia la 5 iunie 1960 s-au înfiinţat cele zece comisii conciliare, comisia centrală şi secretariatul sub conducerea cardinalului Augustin Bea, care făcea parte din Ordinul Iezuiţilor. Sfântul Părinte a chemat episcopii, ordinele, universităţile catolice şi facultăţile de teologie din întreaga lume să comunice propunerile lor privitoare la problemele care să fie dezbătute în cadrul Concilului. Din păcate, prelucrarea materialului, prea abundent, s-a dovedit a fi imposibil de finalizat. Înaintea deschiderii Conciliului, papa Giuseppe Roncalli pleacă în pelerinaj la

Loretto şi Assisi, rugându-se pentru reuşita misiunii sale evanghelice. Era prima călătorie lungă pe care o făcea un papă după aproape o sută de ani de „prizonierat al papilor în Vatican”...

„Conciliul Vatican II”, deschis la 11 octombrie 1962 în bazilica San Pietro, a fost cea mai mare adunare bisericească pe care a cunoscut-o istoria Sfântului Scaun după mai bine de 100 de ani de la „Conciliul Vatican I” şi a fost pentru prima oară când optsprezece biserici necatolice au acceptat invitația Papei trimițând observatori conciliari. Chiar de la începutul lucrărilor Conciliului, un tânăr episcop polonez, Karol Wojtyła, ocupă unul dintre ultimele locuri din aulă. Vicar capitular şi administrator provizoriu al Cracoviei, ales cu puține luni în urmă, Wojtyła venise la Roma mai mult să asculte şi să învețe din confruntările ecumenice în vederea reînnoirii liturgice şi a participării active a laicilor la viața Bisericii. În cuvântul de deschidere al Conciliului, în fața celor peste 2.500 de părinți conciliari, papa Ioan al XXIII-lea a binecuvântat ca „la această adunare bisericească, învățătura adevărată să lumineze adevărurile de credință şi să se renunțe la sentințele de condamnare”. S-au analizat probleme de o importanță majoră şi de o mare actualitate pentru lumea creştină: elemente de bază ale Sfintei Liturghii, studii despre izvoarele revelației, importanța mijloacelor de comunicare şi, nu în ultimul rând, despre necesitatea unificării cu Biserica Ortodoxă din Răsărit. Pentru mulți a fost surprinzător că papa Ioan al XXIII-lea a întrezărit un nou început în istoria papalității, consfințit prin dreptul de urmaş al apostolului Petru, hirotonit în tâlcul sincer şi umil de slujire, de adevărat „servus servorum Dei” (slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu).

Concret, pentru împlinirea misiunii sale, cu adevărat ecumenice, papa a cercetat şi binecuvântat bisericile, închisorile, spitalele Romei, a călătorit (cum am mai scris) la Loretto şi Assisi, a participat la serviciile divine (în Joia Sfântă el însuşi spăla picioarele săracilor, în Vinerea Mare

lua parte la adorarea Crucii, iar în noaptea Învierii celebra slujba sfinţirii apei de botez). Strădaniile sale pastorale au fost îndreptate şi spre reforma Curiei şi a Dreptului Canonic. Grija sa principală a fost însă ajutarea oamenilor asupriţi şi umiliţi, în special a acelora din zonele de sub influenţa comunismului. Astfel, la 7 mai 1962, a primit în audienţă pe fiica şi ginerele lui Hruşciov, Rada şi Alexei Adjubei (redactor al ziarului „Izvestia"). Spre sfârşitul întrevederii, Adjubei strecoară întrebarea: „ce s-ar putea face pentru rezolvarea unor probleme delicate în viitor?" Papa, cu blândeţea, simplitatea şi înţelegerea ecumenică îi răspunde, parafrazând din Sfânta Scriptură (replică considerată edificatoare pentru politica externă promovată de Roncalli): „All'inizio, fu la luce, quindi il primo, il secondo, il terzo giorno. Ora siamo al primo giorno, il giorno della luce, la luce dei miei occhi nei suoi occhi, il Signore aiutera il cammino se a lui piacera". „Şi Dumnezeu a numit lumina „ziuă", iar întunericul l-a numit „noapte". Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua întîi" (Facerea. Întâia carte a lui Moise, I, 5).

O altă întâlnire mult comentată de ziarişti a fost aceea cu Jacqueline Kennedy, First Lady SUA. În aşteptarea audienţei, papa Giuseppe Roncalli era puţin încurcat în a-şi clarifica formula ideală de politeţe pe care trebuia s-o adreseze acesteia: Mss. Kennedy; Madame; O, Madame. Când Jacqueline Kennedy soseşte, Sfântul Părinte abandonează toate formulele de politeţe şi, spre amuzamentul corespondenţilor de presă, i se adresează simplu, părinteşte: „Jackie"!...

Una din constantele preocupări ale papei a fost aceea de-a impulsiona procesul reînfrăţirii creştinilor separaţi. De creştinii necatolici papa vorbea ca de „fraţi despărţiţi".

În ultima Enciclică, „Pacem in terries" (11 aprilie 1963), papa Ioan al XXIII-lea vorbeşte clar despre pacea între popoare, despre dreptate, iubire şi libertate, adresându-se şi cerându-le tuturor oamenilor bună-voire. Enciclica papei Roncalli aminteşte şi reînscrie avertismentul înaintaşului

său, Pius al XII-lea, din anul 1939 (anul declanşării celui de-al Doilea Război Mondial): „Cu pacea nu se pierde nimic, dar cu războiul se poate pierde totul”. Istoria va consemna şi rolul decisiv pe care papa Roncalli l-a avut în dezamorsarea crizei politice dintre Uniunea Sovietică şi S.U.A când, la 14 octombrie 1962 sovieticii au montat rachetele lor nucleare pe teritoriul cubanez. Din fericire la 20 noiembrie 1962 rachetele au fost retrase din Cuba în ultimul moment şi pericolul unui război nuclear a fost evitat.

În seara zilei de 27 octombrie 1962, după terminarea lucrărilor Congresului chirurgilor italieni, dr. Pietro Valdoni solicita ajutorul a trei colegi (dr. Achille Dogliotti din Torino, dr. Ettore Ruggieri din Napoli şi dr. Paride Stefanini din Roma) în vederea unui consult pentru papa Roncalli care, în baza examenelor radiografice, era suspectat de cancer la stomac. Zis şi făcut! În dimineaţa următoare cei patru medici sunt punctuali la întâlnirea cu medicul curant al papei, dr. Filippo Rocchi, care se găsea în piaţa San Pietro la volanul propriei maşini. Prudent, acesta nu coboară din maşină şi face un semn discret pentru a fi urmat. Cele două maşini se strecoară printre gărzile elveţiene şi se opresc în interiorul Cetăţii Vatican în „cortile di San Damaso”. Dr. Rocchi îşi însoţeşte colegii chemaţi până în apartamentele pontificale. Papa îi primeşte surâzător. După vorbele convenţionale şi înainte de consult (fără ca cineva să-l fi informat pe papă de gravitatea bolii, toate analizele şi prognozele fiind strict secrete), cu luciditate, papa se arată (sacră premoniţie!) pregătit de ultimul drum şi concluzionează senin: „În fond, evenimentul nu este aşa de important. Cardinalii se vor reuni în conclav şi, într-o lună, chiar mai devreme, vor putea desemna un nou papă!” După ce doctorii l-au consultat, au început discuţiile: dr. Dogliotti se declară împotriva intervenţiei chirurgicale pentru că tumora, destul de mare, nu va putea fi extirpată decât cu dificultate şi nu în totalitate; dr. Stefanini afirmă că starea de sănătate a papei este bună şi ar trebui luată în calcul şi posibilitatea

unei intervenții chirurgicale; dr. Ruggieri nu se opune operației, dar ar mai vrea să reevalueze riscurile înainte de eventuala intervenție; dr. Valdoni spune că ultimul cuvânt ar trebui să îl aibă Sfântul Părinte care va trebui să fie informat cu sinceritate „della sua infermita" (de boala sa). La finalul consultului ei decid ca următoarea întâlnire să fie pe 5 noiembrie 1962... Nimeni nu bănuieşte nimic, deşi ziarul „Osservatore Romano" semnalează în lista de audienţe papale şi prezenţa unor membri ai Societății Chirurgilor Italieni. Urmează o perioadă de întâlniri şi controverse între oamenii de ştiinţă, privind abordarea terapeutică a Înaltului Pontif. Se propun noi examene, controale şi evaluări ştiinţifice. În tot acest timp nimeni nu a adus la cunoştinţa papei diagnosticul bolii sale presupus de medici în urma controalelor efectuate.

Pe neaşteptate, fără a se mai putea interveni, moare, din cauza unei hemoragii cerebrale, medicul personal al papei, „L'Archiatra di Sua Santitá", dr. Rocchi. În locul acestuia, dr. Mazzoni se va afla, din acel moment, într-o permanentă consfătuire medicală cu dr. Valdoni privind abordarea modalităților terapeutice aplicabile papei.

Secretariatul de Stat decide ca papa să fie informat de boala sa numai după data de 8 decembrie 1962, dată la care se va închide prima sesiune a conciliului. Dar, în noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1962, boala Papei se agravează brusc şi se declanşează hemoragia. Dr. Valdoni soseşte de urgenţă la căpătâiul Sfântului Părinte. Hemoragia face imposibil ca să se intervină chirurgical. Două zile mai târziu, dr. Gasbarrini, cunoscutul medic gastro-enterolog bolognez, exclude ferm posibilitatea unei intervenții chirurgicale. Secretariatul de Stat al Vaticanului acceptă punctul de vedere al doctorului şi, la data de 29 noiembrie 1962, medicii chirurgi ies definitiv din scenă.

De pe patul de suferinţă, chiar în noaptea de 2 spre 3 iunie 1963, cu puţin timp înainte de-a intra în comă, papa Roncalli se adresează cameristului său, Guido Gusso (care îl slujise cu toată credinţa pe întreaga perioadă a

papatului): „Guido, ti voglio dare un consiglio, che devi ricordare sempre quando io non ci sarò più, non attaccati mai al denaro. La ricchezza del cristiano e la fede, la tradizione e la devozione!”

Papa Ioan al XXIII-lea se va stinge din viață după o lungă şi dramatică agonie, de peste şase luni, în după-amiaza târzie a zilei Rusaliilor (luni, 3 iunie 1963 la ora 19 şi 49 minute). Ca din senin, în acea zi, cerul s-a întunecat iar nori negri şi grei, încărcați de ploaie, s-au prăvălit vălătuc peste Roma...

Papa Angelo Giuseppe Roncalli – Giovanni XXIII – a fost îngropat în Grotele Vaticanului de unde a fost deshumat după 36 de ani pentru a fi beatificat la 20 septembrie 1999.

Documentul:

„DECRETUM SUPER VIRTUTIBUS

Datum Romae, die 20 mensis Decembrs, AD 1999

Beatifications et Canonizations Servis Dei Ioannes XXIII (Angelo Iosephi Roncalli)

Summi Pontificis 1881-1963.”

După ceremonialul slujbelor de pomenire, în altarul capelei San Gerolamo din Catedrala San Pietro, într-o „edicola” de cristal, trupul lui Iosephi – „Ioannes XXIII” –, înveşmântat în odăjdiile papale, parcă viu, a fost depus într-un sicriu de argint în care îşi va dormi somnul său veşnic şi binecuvântat. Capela este decorată cu sugestivul mozaic (o copie după un tablou aparținând lui Domenichino) care reprezintă ultima Împărtăşanie – „Sacramento” – primită de pustnicul Ieronim înainte de urcarea sa la ceruri.

Înaltul Pontif mai este imortalizat şi într-un panou de pe uşa Catedralei, opera lui Giacomo Manzù .

Datorită simplității, blândeții şi pioşeniei, a deosebitei iubiri arătate copiilor cât şi datorită ajutorului, dat neobosit, pentru alinarea celor aflați în suferință şi necaz, papa Ioan al XXIII-lea a fost supranumit „Papa Buono”. Merită menționat faptul că la prima sa apariție în balconul Catedralei „San Pietro”, la 4 nov. 1958, noul papă Angelo

Giuseppe Roncalli şi-a încheiat discursul cu afectuosul mesaj care va dăinui peste timp în memoria întregii lumi creştine: „Tornando a casa, troverete i bambini. Date loro una carezza e dite: questa e la carezza del Papa. Troverete forse qualche lacrima de asciugare. Abbiate per chi soffre una parola di conforto!”...

Profunzimea religiozităţii Papei Ioan al XXIII-lea este relevată şi în Testamentul său redactat, încă din data de 29 iunie 1954, la Veneţia: „În ceasul în care voi apărea în faţa lui Dumnezeu, Îl rog cu umilinţă să-mi ierte păcatele şi greşelile. Îi jertfesc puţinul bine pe care l-am săvârşit cu ajutorul său, chiar dacă acesta a fost imperfect şi sărăcăcios, binele pe care l-am putut înfăptui spre mărirea sa în slujba Sfintei Biserici şi pentru edificarea fraţilor mei. Îl rog, în sfârşit, să binevoiască a mă primi ca un tată blând în fericirea veşnică împreună cu sfinţii săi.

Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mila Ta! Amin!”

Lá’nd io passava sol per mio destino.
(Acolo unde treceam singur prin destinul meu).
Petrarca, Rime

Cruciada Albigensiana

În anul 1209 are loc Cruciada Albigensiana. O armată, formată din aproximativ treizeci de mii de cavaleri şi pedestraşi, cotropeşte zona Languedoc (regiunea de sud a Franţei de azi de la poalele Pirineilor). Întregul teritoriu a fost trecut prin foc şi sabie, oraşele au fost rase şi populaţia a fost măcelărită. În oraşul Béziers au fost omorâţi peste cincisprezece mii de bărbaţi, femei şi copii, dintre care mulţi se aflau ascunşi în biserică. Când un ofiţer l-a întrebat pe reprezentantul papei Inocenţiu al III-lea* (1198-1216) cum

* Lotario, conte de Segni, cel mai tânăr dintre membrii Colegiului Sacru, încoronat papă la 1198, a luat numele de Inocenţiu al III-lea. Studiase la Paris şi Bologna. Ţelul suprem al politicii sale: cruciadele. Inocenţiu al III-lea a sprijinit noul „Ordin al Fraţilor Minoriţi” (1210) fondat de Francisc de Assisi, dar a acordat ajutor şi spaniolului Dominic Guzmán în elaborarea „Regulii Ordinului Fraţilor Predicatori”(1215).

se face deosebirea dintre eretici şi drept credincioşi, acesta a dat un răspuns terifiant: „Tuez-les tous! Dieu reconnaîtra les siens“ (Omorâți-i pe toți! Dumnezeu îi va recunoaşte pe cei din turma sa!) Această masivă exterminare din înfricoşătorul război, care a durat aproape 40 ani, poate fi socotită ca primul genocid din istoria Europei.

Ținutul Languedoc avea multe lucruri în comun cu Bizanțul. Studiul diverselor discipline era prețuit: filosofia şi activitatea intelectuală erau înfloritoare, limbile greacă, arabă şi iudaică erau studiate, nobilii erau alfabetizați şi primeau noțiuni de literatură într-o vreme în care majoritatea nobililor nu ştiau nici măcar să se semneze.

Pe lângă cultură înflorise însă şi altceva, foarte periculos pentru Vatican: erezia creştinătății medievale, ca o amenințare care avea să se confirme, trei secole mai târziu, când tezele lui Martin Luther[**] (1483-1546) vor

Ordinul este parțial contemplativ, parțial misionar şi pune accent pe studiu şi predică. Din rândurile lor s-au ridicat eruditi străluciți: Albertus Magnus, Toma d'Aquino, Caterina da Siena, Beato Angelico, Savonarola şi Campanella.

Prin hotărârea Conciliului al IV-lea de la Lateran, din anul 1215, şi prezidat de Inocențiu al III-lea, întreaga problematică a ordinelor religioase a fost supusă definitiv supravegherii Sfântului Scaun. Astfel, în canonul 13 se stabilesc următoarele: „Pentru ca excesiva diversitate a ordinelor religioase în Biserica lui Dumnezeu să nu creeze confuzii, pe viitor sunt interzise cu severitate noi ordine religioase, diferite de cele existente. Cine vrea să intre într-o mânăstire, să intre într-una aparținând ordinelor existente, şi cine vrea să fondeze una nouă are obligația să aleagă regula unuia dintre ordinele deja aprobate". Printre decretele emise la acest conciliu s-a numărat şi acela privind interzicerea ereziilor care cauzaseră confuzii şi osânde. Totodată se consfințea dogma transsubstanțiunei, conform căreia pâinea şi vinul se prefac miraculos în trupul şi sângele lui Iisus Christos, „Santissimo sacramento", şi când fiecare credincios ar trebui să se mărturisească şi să primească Sfânta Împărtăşanie, cel puțin la Paşte şi la Crăciun.

La Assisi, papa Inocențiu al III-lea va fi imortalizat în fresca lui Giotto în timpul celebrului vis în care Sf. Francisc îi apare susținând pe umerii săi bazilica din Laterano.

Pe 16 iulie 1216, înainte de pornirea unei noi cruciade, programată pentru anul 1217, Inocențiu al III-a moare la Perugia.

[**] Martin Luther s-a născut la 10 noiembrie 1483, în micuțul orăşel

Eisleben, ca fiu al unui miner. La 22 de ani intră în ordinul augustinienilor eremiți din Erfurt şi în 1507 este consacrat preot şi oficiază prima sa liturghie. Între 1510-1511 întreprinde prima sa călătorie la Roma. În popasul roman călugărul şi profesorul Martin Luther a locuit la mânăstirea agostiniană din Piața „del Popolo". În Cetatea Eternă descoperă corupția şi luxul exagerat al Bisericii Romane...

Tradiția populară romană distinge în trăsăturile statuii „Facchino", care face parte din compoziția fântânii din „via Lata", ceva din fizionomia lui Martin Luther. În realitate, mai mult ca sigur, „hamalul" reprezintă pe un om al străzii, pe un hâtru beţivan, pe numele său Abbondio Rizio şi pe care contemporanii îl denumeau ironic „acquaioluo" (sacagiul)...

Din anul 1512 şi până la moartea sa, Martin Luther a fost profesor de teologie la Universitatea din Wittenberg. Călugăr agostinian pios şi conştiincios până la scrupulozitate, Luther nu a fost nici monstru dar nici sfânt. Obsesia întregii sale vieți a fost întrebarea dacă şi cum poate ajunge omul la mântuire veşnică. În concepția sa fiecare creştin este liber în fața oricărei autorități laice, de pildă papa, şi este răspunzător pentru faptele sale doar în fața lui Dumnezeu. Iar omul îşi capătă mântuirea numai prin credință; biserica şi clerul, sfinții, moaştele, icoanele, statuile nu au nici un rol în iertarea păcatelor. Foarte curând el va intra în conflict cu autoritatea bisericii din pricina faptului că Iuliu al II-lea, începând reconstrucția bazilicii San Pietro, invita creştinii să susțină financiar acest demers. Astfel că Papa acorda „indulgenze" pentru iertarea păcatelor tuturor acelora care, pe lângă fapte bune, făceau şi substanțiale oferte în bani. Călugărul dominican Tetzel, agent al arhiepiscopului Albert, a început să vândă indulgențe la Juterbock cu precizarea că îndată ce „banul sună în cutie, sufletul zboară la cer". Martin Luther nu avea nimic împotriva făptuirii faptelor bune, dar se va folosi de motivul indulgențelor pentru a face publică noua sa doctrină referitoare la mântuirea tuturor oamenilor numai prin credință şi nu prin cumpărare de indulgențe.

La 31 octombrie 1517, chiar în ajunul zilei de 1 noiembrie, sărbătoarea tuturor Sfinților (în calendarul catolic), când Luther îşi afişează pe uşa bisericii din Wittenberg cele nouăzeci şi cinci de teze legate de problema indulgențelor, se începe elaborarea unui program de reformă a Bisericii care va deschide calea protestantismului în Europa cât şi dincolo de continent. Se zice că, la 3 februarie 1518, papa Leon al X-lea personal i-ar fi trimis lui Gabriele della Volta (generalul Ordinului agostinienilor) o somație prin care-i cerea să-l determine pe Martin Luther să renunțe la teze şi să se supună învățăturii sfintei Biserici Romane. Dar azi ştim, din cercetarea atentă a arhivelor, că această aşa-zisă scrisoare a lui Leon al X-lea nu e decât un fals săvârşit în 1535 de secretarul papal, cardinalul Pietro Bembo...

La 15 iunie 1520, papa Leon al X-lea semnează „bolla Exurge Domine", în care tezele lui Luther sunt declarate păgâne, iar acesta are

la dispoziție 60 de zile pentru a-şi retracta rătăcirile. Luther arde copia documentului în care era declarat „eretic" şi declară public: „Anticrist stă în templul lui Dumnezeu, iar curtea de la Roma este sinagoga lui Satan". Imediat, după informarea Curiei romane, se declanşează deschiderea unui proces împotriva lui Luther, fiind denunţat şi acuzat de erezie. După multele încercări ale Papei de a-l readuce pe Luther pe calea cea bună, la 3 ianuarie 1521 Leon al X-lea semnează, cu strângere de inimă şi conştient de tot ceea ce va urma, bula papală „Decret Romanum Pontificem", iar împăratul Carol va confirma, la 26 iunie (în acelaşi an), excomunicarea ereticului Martin Luther prin „Edictul de la Worms". Pentru „ereticul" Luther, Cetatea Eternă devine „bocca spalancata dell'inferno" (gura căscată a iadului).

În pofida excomunicării şi a Edictului de la Worms, în anii următori, Reforma s-a desfăşurat fără piedici, deoarece edictul nu a fost aplicat.

Nu va trece nici un an de la excomunicarea lui Luther şi, la 1 decembrie 1521, Leon al X-lea moare subit. Faţa plină de pete vineţii şi umflarea trupului său au dat naştere presupunerilor de otrăvire (neconfirmată). Se pare că ar fi murit totuşi de malarie.

Martin Luther se căsătoreşte în anul 1525 cu o fostă călugăriţă, Caterina von Bora, cu care are şase copii. Cei doi soţi au fost imortalizaţi în anul 1529, de către Lucas Cranach cel Bătrân (1472-1553, pictor german) în celebra pictură intitulată „Rittrato di Lutero e della moglie Caterina Bora". Tabloul se află azi în Muzeul Poldi Pezoli din Milano.

Dieta din orăşelul Augsburg va trimite, în anul 1530, la legatul papal, nobilimea lutherană pentru a apăra învăţăturile lutherane împotriva interpretărilor eronate. Dar legatul papal respinge acest demers aşa încât schisma dintre catolici şi protestanţi rămâne o punte de netrecut.

Influenţa Contrareformei a fost simţită atât teologic cât şi economic. Teologic, graţia lui Dumnezeu însemna pentru credincioşi rezolvarea unor probleme imediate iar cât priveşte cuvântul Sfintei Scripturi oricine are libertatea spirituală să-l poată interpreta. Economic, după Max Weber, Contrareforma catolică a fost părintele capitalismului şi al toleranţei religioase.

La baza învăţăturii lui Luther stă ideea că omul se mântuieşte numai prin credinţă. Aceasta este, de fapt, teza fundamentală a teologiei lutherane: „Sola fides sufficit". Trei sunt principiile fundamentale ale teologiei protestante: numai Dumnezeu, numai Scriptura, numai harul divin. Pentru protestanţi există două feluri de biserici: biserica nevăzută, reprezentată de trupul lui Christos şi biserica vizibilă, reunind toţi credincioşii cărora le este propovăduită Evanghelia şi cărora li se dăruieşte sfintele sacramente. Martin Luther va menţine pentru Biserica Reformată doar trei sacramente: Botezul, Pocăinţa şi Euharistia, într-o nouă interpretare. În sprijinul acestui principiu

marca începutul Reformei (1517). Sub influența Reformei luterane apare volumul „Catehismul Luteran”, care va fi una dintre primele cărți de cult tipărite în limba română, la Sibiu, în anul 1544.

La 1145, înainte de Cruciada Albigensiana, Sfântul Bernard (cel mai important purtător de cuvânt al Vaticanului şi un fervent şi intransigent catolic al timpului), ajunge în Languedoc pentru a propovădui împotriva ereticilor. Contrar informațiilor, Sfântul Bernard a fost plăcut surprins şi chiar impresionat de eretici: „nu există predici mai creştine decât ale lor”, a declarat el, „iar moralitatea lor este impecabilă”.

Vaticanul era în aşteptare şi, la 14 ianuarie 1208, când un legat papal este ucis, se pare, de rebelii anticlericali (nicidecum de locuitorii Languedoc-ului), papa Inocențiu al III-lea decide începerea Cruciadei pentru încetarea

---

pastorul îl citează pe Sfântul Apostol Pavel care spune: „...şi în apărarea şi întărirea Evangheliei. Martor îmi este Dumnezeu (Filipeni, I/7), /.../ în foc învăpăiat, răzbunare aducând /.../ asupra celor ce nu se supun Evanghelei Domnului nostru Iisus” (Tesaloniceni, I/8), /.../căci credința voastră se vesteşte în toată lumea” (Romani, I, 8).

Ca şi Sf. Pavel, Sf. Augustin şi Calvin, Martin Luther a susținut că toți oamenii sunt păcătoşi şi că nu faptele bune, ci doar credința lor le poate aduce mântuirea. „Nu suntem mântuiți pentru că suntem buni, ci suntem buni fiindcă am fost aleşi pentru mântuire”.

Poate că Dumnezeu-Tatăl a decis deja cine va fi mântuit şi cine va fi damnat...

În ultimii săi ani de viață, Luther a fost grav bolnav şi îşi dorea moartea ca o izbăvire.

Martin Luther moare la 18 februarie 1546 în oraşul său natal, Eisleben, nu înainte de-a scrie pe pereții camerei următoarele cuvinte: „În viață am fost pacoste pentru tine, papă, iar după moarte voi fi moarte pentru tine!”...

Corpul său a fost transportat la Wittemberg şi înmormântat cu un ceremonial deosebit în aceeaşi biserică unde odinioară îşi afişase violentele teze.

Martin Luther, cât e el de eretic şi de zevzec, a spus două lucruri extraordinare: creația autonomă e o cocotă şi că nu există adevăr în afară de Biblie. Mie mi-a trebuit o viață întreagă să aflu asta.

Petre Țuțea

ereziei. Operațiunile militare încep sub comanda abatelui de Citeaux, Simon de Montfort, ajutat în această „sfântă misiune" de un aliat, spaniolul Dominic Guzman, un catolic intransigent şi fanatic. În Biserica Catolică, Guzman, încins de ură turbată împotriva ereticilor, avea să creeze, în anul 1215, ordinul ce-i va purta numele: Ordinul Dominican. Foarte curând, în anul 1231, papa Gregorio al IX-lea (1227-1241) va înființa tribunale conduse de călugării dominicani şi franciscani, numiți „inchizitori permanenti", care vor reprezenta cea mai cruntă şi temută instituție a Evului Mediu: Inchiziția*.

* Inquisizione... I dominicani „cani del Signore"...

„Ordo Fratrum Praedicatorum" (Ordinul Fraților Predicatori), cum sunt numiți oficial călugării dominicani, a fost fondat de Domingo Guzmán (1170-1221) în anul 1215 iar papa Honorius al III-lea (1216-1227) îl legalizează în anul 1217, consacrându-i chiar unul dintre cele mai vechi locaşe de cult din Roma: biserica Santa Sabina.

Între anii 1199-1206 papa Inocențiu al III-lea sprijină intransigența canonică a spaniolului Dominic Guzmán în elaborarea unor părți ale Regulii Ordinului Fraților Predicatori pentru combaterea ereziei, vrăjitoriei şi în special împotriva „ereticilor" albigenzi din sudul Franței.

Dominic moare în anul 1221, iar succesorul său, celebrul Giordano de Saxonia, desăvârşeşte organizarea Ordinului, impunând conducerea centralizată.

Conciliul de la Toulouse din anul 1229 instituționalizează „Inchiziția tribunalelor ecleziastice" iar misiunea lor va fi încredințată de papă „fraților predicatori", călugărilor dominicani supuşi nu controlului episcopilor ci obedienței şi jurisdicției Înaltului Pontif.

Dar adevăratul părinte al Inchiziției a fost papa Grigore al IX-lea (Ugolino-conte de Segni) sub oblăduirea căruia s-a legalizat funcționarea tribunalelor ecleziaste (anul 1233), autorizate să identifice „eretici" (irreligioso, bestemmiatore) prin „râvna canonică a inchizitorilor" (francescani e domenicani), membrii acestor tribunale.

În anul 1234 papa Grigore al IX-lea l-a canonizat pe Dominic Guzmán, întemeietorul Ordinului.

„Când sosea într-un oraş, inchizitorul pronunța în fața altarului o predică, apoi se afişa un „decret de credință" care acorda un răgaz de treizeci de zile creştinilor bănuiți de blasfemie pentru a se denunța singuri. Cei care se predau şi cereau iertare, nu mai erau pedepsiți. În schimb, cei care tăceau erau arestați şi apoi inchizitorul aduna probe ale vinovăției lor. În anul 1252, papa Inocențiu al IV-lea autorizează torturarea presupuşilor vinovați. Cercetarea încheiată, începea procesul

Sângeroasa Cruciadă din secolul XIII ascunde ceva din misterul numeroaselor legende ale catarilor* printre care şi faptul că aceştia ar fi cunoscut taina „Sfântului Graal”. Oricum, azi ştim cu certitudine că şi Richard Wagner a vizitat Rennes-le-Chateau în căutarea unui indiciu despre

---

şi la urmă sentinţa era pronunţată public, cu mare pompă. Dacă vinovatul îşi recunoştea greşeala şi se lepăda de păcate, acceptând toate acuzele, era scutit de excomunicare. Totuşi, ca pedeapsă era îmbrăcat într-un sac sfinţit, o haină monahală confecţionată dintr-un material grosolan, de culoare galbenă, având crucile Sf. Andrei în faţă şi în spate şi pe care era obligat s-o poarte toată viaţa. Cel mai adesea condamnatul era închis pe viaţă, hrănit numai cu pâine şi apă. Dacă ereticul nu regreta, nu se căia, s-au păcătuia din nou, era ars pe rug. Aşa a murit Ioana d’Arc, la 30 mai 1431, arsă pe rug la Rouen, acuzată de erezie şi vrăjitorie de un tribunal condus de episcopul de Beauvais, Pierre Cauchon.

Inchiziţia va face ravagii din secolul al XV-lea până în secolul al XVI-lea când va fi exportată în coloniile spaniole.

Doi iluştri savanţi au avut probleme cu Inchiziţia: canonicul polonez Nicolaus Copernic, astronom, şi Galileo Galilei, matematician, fizician şi astronom italian. Galilei a fost obligat „să îngenuncheze în faţa tribunalului Inchiziţiei pentru a nega realitatea cosmică”, dar această umilinţă suferită de marele savant nu va fi ultima. La sfârşitul procesului, în anul 1633, el va fi condamnat: „alla prigione a vita” până la ultima suflare.

Datorită interesului arătat studiului, dominicanii au fost asociaţi cu inchiziţia organizată pentru a păzi credinţa tradiţională şi pentru a zdrobi ereziile. Cel mai grăitor exemplu este Tommaso di Torquemada (1420-1498), numit de Sixtus al IV-lea, în 1483, inchizitor şef al Spaniei.

La distanţă de trei sute de ani, în anul 1542, Inchiziţia va fi reorganizată de cardinalul Gian Pietro Carafa, viitorul papă Paul al IV-lea (1555-1559), sub denumirea de Congregaţia Supremei Inchiziţii. Noul „Sanctum Officium” (compus din şase cardinali) avea drept obiectiv lupta împotriva Reformei, pentru puritatea Bisericii, împotriva suspecţilor de erezie.

Inchiziţia va fi suprimată în Franţa în anul 1808, prin decret imperial, de către Napoleon. În schimb, Inchiziţia spaniolă a fost definitiv desfiinţată abia în anul 1834 din ordinul Reginei Maria Cristina...

* Catari (în greceşte: katharós, „curat”). Grupare de eretici din sec. XI-XIII, răspândită în Europa apuseană. Idealul lor: sărăcia apostolică şi o viaţă castă şi austeră. Învăţătura lor a stat la baza „ereziei” albigenzilor.

Sfântul Graal. În rest, rămâne învăluit în taine şi faimosul „tezaur catar". Au existat zvonuri răspândite şi în perioada Cruciadei Albigensiene despre o „comoară catară" de natură mistică dar care nu cuprindea bogăţii materiale. Ce ar fi putut conţine această comoară? Poate era vorba de cărţi, de manuscrise cu învăţături catare, de relicve sau obiecte religioase. Din legende mai aflăm că acea comoară ar fi fost ascunsă în peşterile fortificate din Ornolac în care ascunzătorii şi-ar fi găsit moartea fiind exterminaţi cu multă cruzime. Dar în peşterile din Ornolac căutătorii nu au găsit nimic în afară de câteva schelete...

Date importante despre căile de comunicaţie romane s-au păstrat în aşa numita Tabula Peutingeriana care a stârnit numeroase controverse. Totul a pornit de la umanistul Konrad Celtes care, pe la începutul secolului al XVI-lea, a copiat un pergament descoperit într-o mânăstire germană. Documentul nu este o hartă propriu-zis ci un fel de ghid în care sunt cuprinse drumuri, localităţi şi distanţe dintre ele, edificii şi instalaţii de apărare, băi publice, temple, porturi etc. Lucrarea, denumită „Itineraria", se păstrează astăzi la Viena.

Existau în Imperiul Roman peste 370 de drumuri ce însumau o lungime totală de aproximativ 80.000-100.000 km. Celebrul dicton „Tutte le strade portano a Roma" (Toate drumurile duc la Roma) nu era doar un joc de cuvinte...

Via Appia

Via (stradă, drum) Appia, regina străzilor romane, prima mare arteră care, între sec. al IV-lea şi al II-lea î.Hr., traversa întreaga peninsulă italiană. S-a demonstrat în timp că a fost şi este şi azi un drum comercial excepţional de eficient, favorizând totodată naşterea unor importante centre urbane, atât în Italia cât şi în Europa. Construcţia drumului a fost începută în anul 312 î.Hr. de către censore Appio Claudio (de la care provine şi numele drumului), pornind din Roma, prin Porta Capen,a şi coborând până

la Capua, în Benevento. Drumul a fost prelungit apoi până la importantul port Brindisi, devenind, în acest fel, o importantă punte între Roma şi Orient. Strada, măsurând sute de kilometri, drenată de apă, perfect netedă, putând fi străbătută pe orice vreme şi cu orice mijloc de transport, era rezultatul unei tehnici speciale pe care romanii o preluaseră de la etrusci, îmbunătățind-o prin introducerea unui element nou în tehnica construcției rutiere: pavajul. Până la acel moment, vechiul drum era la discreția capriciilor vremii iar atunci când ploua el devenea impracticabil din cauza apei care îl transforma, pur şi simplu, într-un fluviu de noroi.

Aplicarea noii tehnici în construirea pavajului a fost importantă în consolidările rutiere şi a fost precedată de o serie de operații preliminare care au necesitat timp, studii, experimente şi multă, multă trudă. Astfel că, o dată ce traseul era proiectat şi direcția lui era stabilită (trebuia să fie cât mai dreaptă), se trecea la săparea drumului pentru cel puțin un metru în adâncime. Fundația stradală era consolidată cu un strat de pietriş amestecat cu argilă peste care se încastrau mai apoi pietrele pavajului. Toate acestea necesitau eforturi deosebite pentru că terenul prezenta obstacole şi, de multe ori, era insuficient de rezistent şi solid. În cazul în care drumul se construia într-o zonă muntoasă (Apeninii, de exemplu), muncitorii romani erau nevoiți să înlăture mai întâi blocuri întregi de rocă şi nu aveau la dispoziție pentru aceasta decât ciocane, târnăcoape, sape şi cazmale. Mai mult, în Europa nu era încă utilizată roaba (deja folosită de către chinezi), aşa că materialele şi reziduurile erau cărate în coşuri sau, pur şi simplu, cu brațele.

Străzile aveau lățimi variabile, în funcție de dificultățile prezentate de calitatea terenului. Via Appia, spre exemplu, în anumite porțiuni era lată de aproximativ trei metri, suficient pentru două benzi de circulație, în timp ce în alte porțiuni montane se îngusta atât cât să poată trece doar un singur mijloc de transport. Totdeauna, pe o

latură a drumului pavat se găsea o cărare strâmtă pentru pietoni şi animale de povară. Mai mult, pentru că romanii nu cunoşteau şi nu foloseau încă scărița pentru şeile cailor, de-a lungul străzii erau puse, la anumite intervale, pietre înalte care serveau călăreților să urce sau să descalece de pe cai cu uşurință. Ultima etapă de lucru la construcția drumului consta în plasarea bornelor kilometrice. Acestea erau dispuse una după alta, la un interval de o milă (1478 km), şi aveau inscripționată distanța parcursă de la Roma sau de la oraşul de unde începea călătoria şi astfel drumeţul putea să ştie exact distanța parcursă. În afara pietrelor kilometrice, de-a lungul drumului se mai înălțau şi monumente sacre, mai mult sau mai puțin prețioase, în general fiind dedicate lui Mercurio, ocrotitorul călătorilor. Templele închinate zeităților romane: Minerva, Marte, Venera, Bacco, Diana, Saturno sau Giove, construite de-o parte şi de alta a drumului, puteau fi admirate de către trecători în toată măreția şi splendoarea lor.

În imediata apropiere a oraşelor, lângă drumuri, se aflau şi monumente funerare aparţinând familiilor ilustre. Mormântul familiei lui Scipio Africanul este un remarcabil exemplu în acest sens.

Şi azi, parcurgând via Appia, vom descoperi numeroase şi faimoase vestigii de artă şi istorie surprinzător de bine conservate.

În istoria transporturilor, via Appia a fost prima mare arteră principală, urmându-i, la un secol distanță, celelalte drumuri romane nu mai puțin celebre: Flaminia, Emilia şi Aurelia.

La 21 septembrie 1924 s-a inaugurat şoseaua care lega Milano de Varese. Era, în fapt, un eveniment istoric: ing. Piero Purinelli, conte de Lomnago şi „imprenditore di costruzioni stradale", concepuse şi construise prima autostradă din lume: „via per sole automobili, riservata al traffico veloce niente carri, carozze, biciclette o piedoni e con pagamento per coprire le spese di costruzione e di

gestione" (*trad. noastră*: drum numai pentru automobile, rezervat traficului rapid; interzis căruţelor, trăsurilor, bicicletelor şi pietonilor; pentru acoperirea cheltuielilor de construcţie şi de întreţinere a şoselei, se prevedea perceperea unei taxe de drum). Numită şi „Autostrada dei Laghi", pentru că ajungea în zona turistică a „Lago Como" şi „Lago Maggiore", şoseaua avea un parcurs de 42,6 km, o lăţime de 11-14 m şi era acoperită de „lastre spesse" (plăci groase de balast de 18/20 cm).

Bucureşti, 6 iunie 1932. Guvernul Iorga îşi termină mandatul. Profesorul, ex prim ministru, părăseşte Palatul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri murmurând în barbă: „e mai uşor să cobori scările, decât să le urci!"...

La 1547, se năştea la Sevilla, Mateo Aleman, fiul unui medic al închisorii regale. Uneori, când mai crescuse, îşi însoţea tatăl în vizitele sale medicale şi putea vedea astfel o lume care se zbătea în mizeria materială şi morală a Spaniei acelor timpuri. Mateo Aleman se supune tradiţiei familiei sale şi urmează studiile de medicină pe care însă le va abandona fără să aibă vreun motiv anume. Se căsătoreşte din interese materiale, încearcă să lucreze în diferite locuri de muncă pe care le ocupă fără continuitate, din pricină că nu reuşeşte să respecte programele de lucru ale acestora. Mereu sărac, de multe ori închis pentru datorii şi nereguli financiare, fără posibilităţi de a-şi îmbunătăţi traiul, pleacă, împreună cu copiii, în Mexic... Din acel moment nu se mai ştie nimic despre restul vieţii sale...

În 1597, la vârsta de 50 de ani, termină de scris cartea „Primera parte de Guzman de Alfarache" care va fi publicată, doi ani mai târziu, în 1599, la Madrid. Capodopera, elogiată, printre alţii, de Lope de Vega, are succes şi, pe lângă cele trei ediţii spaniole, se va bucura de acelaşi succes şi la Bruxelles, Paris, Lisabona.

În 1602 apare o urmare a cărţii „Segunda parte de la vida del picaro Guzman de Alfarache" publicată de un alt scriitor, Mateo Lujan de Sayavedra (1570-1604).

Aleman înfăţişează, în scrierile sale, o Spanie în toată urâciunea ei unde violenţa şi cinismul sunt practicile obişnuite de comportament ale autorităţilor. Iată exclamaţia unui preot exemplificând incapacitatea şi injustiţia organelor judiciare şi religioase: „Păzească-l Dumnezeu pe orice om cumsecade de cele trei sfinte ce se află în Spania: Sfânta Inchiziţie, Sfânta Hermandad şi Sfânta Cruzanda (poliţia care prigonea popoarele conlocuitoare, mai ales pe mauri şi evrei). Ferească-l Dumnezeu pe omul nevinovat, mai cu seamă de Sfânta Hermandad! Mai e vreo nădejde de dreptate la celelalte două? Dar, despre asta, tot ce poate spune este: „fericiţi cei ce nu încap pe mâna ei!”.

Pătruns de pesimism şi de multă amărăciune, Mateo Aleman scrie cu sinceritate şi obidă (cartea este scrisă la persoana întâi): „omul e rău,... trăim cu toţii înşelându-ne unii pe alţii!”

Iar peste această frază s-au cernut mai bine de patru sute de ani!...

Am fost atât de nefericiţi, trebuia să ne iubim demult... Acum am fi avut numai amintiri frumoase şi nu regrete...

Tot ceea ce a fost frumos şi nebunie în viaţa mea aparţine, deja, trecutului... Şi peste el s-au cernut aproape cincizeci de ani...

Bach – durata şi puterea muzicii. Muzica inunda casa lui Johann Sebastian.

Beethoven: „Bach nu este un pârâu (cuvântul Bach în limba germană înseamnă pârâu), ci o imensă mare”

În anul 1814, Ignatz Moscheles, elevul lui Beethoven, în vârstă de douăzeci de ani, a făcut transcripţia pentru pian a operei „Fidelio”. Când Beethoven a descoperit la sfârşitul partiturii cuvintele scrise de Moscheles: „Am terminat, cu ajutorul lui Dumnezeu”, compozitorul a adăugat următoarele: „O, Omule, ajută-te singur!”.

Verdi despre Wagner: „barbarie teutonă”.

Wagner despre Verdi: „dulcegărie de flaşnetă”.

Brahms nu-i înghiţea pe nici unul.

Debussy: „Verdi e vulgar, Wagner emfatic şi Brahms scolastic”.

Nietzsche despre spiritul wagnerian: „boala muzicii”.

Thomas Mann despre Wagner: „Wagner are un fel sănătos de-a fi bolnav şi un fel morbid de-a fi eroic”...

Caragiale: „...a trebuit să vină «unu’mare», Wagner, care să schimbe muzica «pe potriva timpului»”.

George Enescu: „Eu nu sunt un discipol al Şcolii franceze, sunt un impregnat al vagnerianismului”.

Wagner: „Mozart este încarnarea absolutului muzical. A creat fără încetare muzică, muzică bună... Dar nu uitaţi, el nu a putut niciodată să scrie dacă nu a fost inspirat”.

„Cu Rossini – nota Wagner –, opera s-a terminat, deoarece muzicianul a fost recunoscut ca factor absolut, cu puteri nelimitate asupra acestui gen; drama a dispărut şi singura sarcină a actorului a fost aceea de a fi purtătorul unei agreabile virtuozităţi”

Anton Holban: „Mozart, apa liniştită care joacă uşurel, glumeţ şi în acelaşi timp melancolic la scânteierile soarelui; Wagner – vijeliile; Chopin – plescăitul lopeţii sub razele de lună, iar Debussy – valurile subţiri şi capricioase, uneori roze, alteori argintate, lunecând pe maluri şi în care îşi înmoaie nimfele degetele de catifea”...

George Călinescu: „Beethoven este patetic, Wagner este sarcastic şi fantast, pletele şi negul de pe nas al lui Liszt prevestesc trembolenţa mâinilor agitate de ceardaş, portretul lui Enescu este liniştea muzicii antice, redusă la modul lirei. Chipul fizic al lui George Enescu este însăşi definiţia muzicii care este proporţie.”

„Mozart, spunea Steinhardt**,** este divinul dincolo de bine şi de rău... Dar Wagner! În drama lui lirică pulsează tot etosul şi tot farmecul mitopoeticei populare, toată forţa de captare a miturilor, legendelor... Wagner a pus pe note basmele fraţilor Grimm şi temele romantismului, toate, de la Novalis la Brentano şi Tieck şi von Amim... Wagner e

fierbinte şi tainic, aidoma sufletului pământenilor, Wagner ne duce în pădurea interzisă, ne deschide ferecatele porţi ale creaţiei mitologice, ne încântă cu minunata etică a cavalerismului... Dar poate că există şi putinţa unei complementarităţi, că basmele şi eposurile unuia nu sunt potrivnice purităţii şi graţiei celuilalt... Nu însă Flautul fermecat, apologul acela francmason... Requiemul însă da, şi Don Giovanni. În faţa acestora mă înclin cu mult respect. Rămân fidel lui Mozart, dar nu-mi reneg tinereţele".

Giovanni Papini: „Numai Musorgski, în scena faustiană din «Pivniţa lui Auerbach», a izbutit să transpună pe muzică chicoteala stridentă a lui Mefisto".

Le rémède au melancolique
C'est la musique.

Alfred de Musset

Douăsprezece legende, capodopere ale muzicii de operă universală:

Teatrul der Wieden „Singspeil" – premiera la 30 septembrie 1791:

„Flautul fermecat", operă în 2 acte de Wolfgang Amadeus Mozart. Libretul de Emmanuel Schikaneder după povestirea Lulu de Christoph Martin Wieland.

Teatrul della Scala din Milano – premiera la 20 decembrie 1831:

„Norma", tragedie lirică în 2 acte de Vincenzio Bellini. Libretul de Felice Romani, adaptare după tragedia lui Alexandre Soumet.

Teatrul San Carlo din Napoli – premiera la 26 septembrie 1835:

„Lucia di Lammermoor", dramă în 3 acte de Gaetano Donizetti. Libretul de Salvatore Cammarano, adaptare după romanul lui Sir Walter Scott.

Teatrul Fenice din Veneţia – premiera la 11 martie 1851:

„Rigoletto", melodramă în 3 acte de Giuseppe Verdi.

Libretul de Francesco Maria Piave, adaptare după drama lui Victor Hugo.

Teatrul Fenice din Veneția – premiera la 6 martie 1853:

„La Traviata", melodramă în 4 acte de Giuseppe Verdi. Libretul de Francesco Maria Piave, adaptare după romanul lui Al. Dumas-fiul.

Teatrul de Operă din München – premiera la 21 iunie 1868:

„Maeştrii Cântăreți din Nürnberg", comedie muzicală în 3 acte de Richard Wagner. Libretul aparține compozitorului.

Teatrul de Operă din Sankt-Petersburg – premiera la 8 februarie 1874:

„Boris Godunov", dramă populară în 4 acte cu prolog de Modest Musorgski. Libretul: adaptare după drama lui Puşkin şi Istoria Statului Rus de Karamazin.

Teatrul Opera Comique din Paris – premiera la 3 martie 1875:

„Carmen", operă în 4 acte de Georges Bizet. Libretul de Henri Meilhac Halevy, adaptare după nuvela lui Prosper Merimée.

Teatrul Mic din Moscova – premiera la 29 martie 1879:

„Evgheni Oneghin", dramă în 3 acte de Piotr Ilici Ceaikovski. Libretul de K. S. Silovski, după romanul lui Puşkin.

Teatrul Regio din Torino – premiera la 1 februarie 1896:

„La Bohème", dramă în 4 acte de Giacomo Puccini. Libretul de Giuseppe Giacosa şi Luigi Illica, adaptare după Henri Mürger.

Teatrul Constanzi din Roma – premiera la 14 ianuarie 1900:

„Tosca", melodramă eroi-comică în 3 acte de Giacomo Puccini. Libretul de Giuseppe Giacosa şi Luigi Illica, adaptare după Victorien Sardou.

Teatrul Opera Mare din Paris – premiera la 13 martie 1936:

„Oedip", tragedie lirică în 4 acte de George Enescu. Libretul de Edmond Fleg, în româneşte de Emanoil Ciomac.

„Oedip" de George Enescu este operă pentru mileniul III.

Cum puteau comandanţii lagărelor de exterminare să cânte Bach în timpul liber după ce supervizau camerele de gazare? Mai putem crede că muzica umanizează?

Timothy Garton Ash

Întâlnirea între Eminescu şi Regina Carmen Sylva va fi un eşec. Gestul Reginei de-a prepara şi servi personal ceaiul se dovedeşte a fi stânjenitor şi forţat pentru sensibilitatea poetului. La această întâlnire Eminescu a fost stângaci, rezervat şi chiar tăcut, lui nefăcându-i plăcere întâlnirile protocolare pe care le evita pe cât posibil. În atari situaţii se închidea în sine, devenea un tip imposibil de mulţumit, se sufoca şi abia aştepta să plece.

Eminescu va traduce drama lirică „Vârful cu dor" a reginei Elisabeta (pe numele de scriitoare Carmen Sylva). Eminescu va compune mai târziu poezia „Mai am un singur dor".

De la acea audienţă s-a păstrat o preţioasă consemnare a Reginei: „Eminescu avea o voce baritonală ca turturelele în toamnă"...

Nebunia e un vis lung, visul o nebunie scurtă.

Schopenhauer

Scenariul sacrificării lui Eminescu a declanşat în timp reacţii destul de controversate. Toate aceste „procese" sunt continuate şi astăzi provocând, în rândul tuturor oamenilor, ample dispute, serioase analize şi aprinse dezbateri...

În legătură cu boala de care suferea nefericitul

Mihai Eminescu, iată câteva din supoziţiile medicilor de specialitate:

– Anul 1883. Diagnosticul doctorului Suţu: „psihoză maniacală", după care s-a răzgândit, a şters şi a scris „manie acută". Se pot presupune „episoade depresive, stări mixte".

– Anul 1964. Dr. Romanescu, pune ca diagnostic: „psihoză maniaco-depresivă", şi consemnează faptul că nu i se poate judeca boala după canoane obişnuite, amintind de studiile marelui prof. Lombroso, care admitea faptul că există demenţă superioară şi inferioară, ciclotimie care nu afectează genialitatea.

– „sifilis cu paralizie generală progresivă sau sindrom neurologic". Diagnosticul nu a putut fi demonstrat.

– „schizophrenie" (Dr. C-tin Vlad). Elementele avute în cercetare nu sunt concludente.

– „manie acută" este diagnosticul doctorului Zosim de la Mânăstirea Neamţ, după care scrie „delirium tremens" – alcoolism; dar sunt mărturii demne de toată încrederea că Eminescu bea cafea şi fuma enorm dar nu consuma alcool.

Şi, în sfârşit, se mai poate presupune intoxicaţia cu mercur, medicament prescris atunci pentru tratamentul sifilisului. Posibil ca dozele să fi fost administrate excesiv şi ele ar fi fost devastatoare pentru organism. Nu s-au relevat însă urmările care ar fi desfigurat trupul poetului. Eminescu a fost, până în ultima clipă, frumos ca un zeu. Alte diagnostice precum: epilepsie, automatism ambulator, personalitate odiseană, nu au fost confirmate.

Pentru adevăr, ar trebui să avem decenţa şi curajul să notăm ferm, odată pentru totdeauna: Eminescu nu a avut nimic, a avut în schimb duşmani puternici care au reuşit să-i facă viaţa un infern, izbutind să-l aducă în pragul disperării...

Iată ce scria Eminescu în ziarul „Timpul" din 20 martie 1882: „Patria e un oţel, poporul o amestecătură, Biserica un teatru pentru politicieni".

„Plebea – mai scria Eminescu, tot în ziarul „Timpul" –,

de sus face politica, poporul sărăceşte şi se stinge din zi în zi de mulţimea greutăţilor ce are de purtat pe umerii lui, de greul acestui aparat reprezentativ şi administrativ, care nu se potriveşte deloc cu trebuinţele lui simple”...

Poziţia lui Eminescu în problema socială nu este altceva decât opţiunea sa pentru lumea valorilor în care sufletul său şi fiinţa neamului se deschid către absolut. Conştiinţa poetului este într-un conflict, general şi permanent, cu mercantila realitate care domina scena politică în acelaşi timp cu lumea ideală a valorilor etice de ordin universal.

Eminescu a fost cea mai tragică şi autentică conştiinţă şi voce a sufletului românesc în faţa istoriei. Pentru curajul de-a fi scris: „Trebuie să ştim precis şi să le spunem răspicat, cu voinţa de a corecta cu orice preţ, prin orice mijloc, nedreptatea istoriei faţă de noi... dacă în trecut ni s-a impus o istorie, în viitor să ne-o facem noi”, Eminescu avea să plătească cumplit.

Citǎm din studiul prof.univ.dr. Aurel V. David: „Eminescu este prima jertfă politică pe altarul Daciei Mari” /.../ Fapta odioasă comisă împotriva lui Eminescu este confirmată, în primul rând, de modul în care a fost acoperită oficial, în stil balcanic. Eminescu a fost internat de către dr. Alexandru Suţu la „Caritatea”, punându-i-se falsul diagnostic de „alcoolism şi sifilis”. Deci, agresiunea împotriva lui Eminescu a fost acoperită cu un certificat medical”.

Al. Vlahuţă în conferinţa „Curentul Eminescu”, remarca vehement: „Într-o ţară cu atâtea nulităţi triumfătoare, un poet aşa de mare şi cinstit ca Eminescu nu putea să moară decât într-un spital de nebuni...

Ştirea că „a înnebunit Eminescu” nu a apărut în ziarul „Timpul” unde Eminescu fusese redactor principal, ci la ziarul „Românul” – oficiosul guvernului, de fapt, al aripii rosettiste din partidul liberal, care se afla în polemică cu Eminescu. Nimeni din cei care au participat la săvârşirea mârşavei fapte nu şi-au asumat vreo parte din vină.

Eminescu a fost ținut în sanatoriul dr. Suțu până când România a aderat la Tripla Alianță, apoi a fost târât din sanatoriu în sanatoriu, cu scurte momente de libertate, până la sfârșitul vieții sale".

Tot Al. Vlahuță l-a vizitat pe poet la Iași, în 1885, și la București, cu puțin timp înaintea morții, la ospiciul din strada Plantelor. Evocarea momentelor este cutremurătoare: „Eminescu, scrie Vlahuță, era de o tristețe și de o melancolie sfâșietoare; blând ca și înainte, dar silnic la vorbă, veșnic dus pe gânduri, timid ca un copil și lipsit de orice voință. Avea deplină aducere-aminte a oamenilor, a lucrurilor și a tuturor întâmplărilor din urmă... Numai își ridica ochii din când în când și împreunându-și mâinile ofta de te-nneca pânsul: „of, Doamne, Doamne!"... La ultima lor întrevedere din iunie 1889, Vlahuță avea să consemneze: „mi se rupea inima de milă și nu știam ce să-i spun. După câteva minute de tăcere, își împreună mâinile și ridicându-și ochii aiurit în sus, oftă adânc și repetă rar, cu-n glas nespus de sfâșietor: „Of, Doamne, Doamne"...

Au fost ultimele cuvinte cu care Eminescu se răstignea pe crucea lumii...

„Teribil Apocalips Eminescian":

„Timpul mort și'ntinde trupul și devine veșnicie
căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie.
Și în noaptea neființei totul cade, totul tace
căci de sine împăcată renîcep'eterna pace"...

Eminescu... „este păstorul ființei, iar limba lui este casa ființei. Păzitorul Ființei și casa Ființei sunt pentru noi Eminescu. El ne-a dăruit această dimensiune. De la Eminescu încoace, noi existăm în sensul adevărat al cuvântului." (Der Hüter des Seins und das Haus des Seins ist für uns Eminescu. Er hat uns diese Dimension geschenkt. Erst seit Eminescu existieren wir im eigentlichen Sinne).

Ștefan Teodorescu, Stuttgart, 1977

„Cazul Eminescu" constituie unul dintre cele mai nefaste exemple de manipulare a conștiințelor prin

intermediul aşa-numiţilor „oameni politici”, al presei scrise şi al unor „experţi” cu abilităţi de critici sau cu pretenţii de istorici. În istoria modernă a României este primul exemplu tipic al modului în care pana unui gazetar poate fi pusă în cămaşa de forţă de către o putere politică violentă. Cei care au avut interesul să-l asasineze moral au urmărit ca Eminescu să rămână în memoria românilor doar ca poet, cu toate că principala sa activitate a fost cea de ziarist...

„De aceea, reconsiderarea operei, vieţii, mesajului şi imaginii lui Eminescu din perspectiva vizionarului împlinirii idealului naţional în vatra vechii Dacii este o necesitate.”

Amita Bhose a publicat în teza sa de doctorat (conducător ştiinţific acad. prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga) „Eminescu şi India” (apărută la Ed. Junimea, Iaşi, 1978) faptul că Eminescu, imediat după revenirea din boală, a tradus gramatica sanscrită. Oare cum ar fi putut Eminescu, considerat la acel moment nebun, să ducă la bun sfârşit o astfel de lucrare, pe care noi nici până în zilele de azi nu am fost în stare măcar să o publicăm?!...

Lucian Blaga: Eminescu este copacul din care ne tragem toţi (...).

Şi dacă am voi să imaginăm o biografie a poetului nostru pe linia unei vieţi ce i s-a hărăzit, dar care, dintr-un capriciu al fatalităţii, nu s-a realizat, am vedea pe Eminescu luând drumul Indiei pentru un an sau doi, atât pentru rotunjirea superbă a personalităţii sale, cât şi pentru ca să uite pe Veronica sa, întocmai cum Goethe a luat-o spre Italia ca să-şi cucerească zenitul şi ca să uite pe frau Von Stein.

Constantin Noica: Fiecare cultură are într-un ceas al ei un „om deplin“, un arhetip: Homer – Dante – Shakespeare – poate Cervantes – Goethe. La noi Eminescu. E ceasul unic în care limba nu e încă deplin formată, istoria comunităţii e deschisă, spiritul culturii e încă nedefinit. Acel ceas irepetabil. Nu vom mai avea un Eminescu, aşa cum nici

culturile celelalte nu au mai avut un Dante, Shakespeare, un Goethe...

„Eminescu nu este numai poet, Eminescu este o țară”.

Biserica „San Eustachio” se găseşte în imediata apropiere a Pantheonului lui Agrippa*. Pe frontispiciul faţadei bisericii se înalță falnic şi sfidător capul unui cerb cu nările în vânt şi cu maiestuoasa coroană a coarnelor sale grațios înălțată spre cer. Istoria acestei biserici se înfrăţeşte cu cea a generalului păgân pe nume Placido – un desfrânat şi un crud vânător – reprezentant glorios al războaielor duse contra barbarilor din timpul împăratului Traian. Legenda povesteşte că în timpul unei partide de vânătoare în faţa generalului a apărut pe neaşteptate un superb cerb care purta între semeţele şi suplele sale coarne o mirifică cruce de aur sclipind orbitor în aerul rarefiat al pădurii. Vânătorul a rămas pentru o clipă înmărmurit, apoi, impresionat de întâmplare, a aruncat armele de vânătoare la pământ şi a pornit agale, gânditor, spre casă... Nu peste mult timp de la ciudata întâmplare, Placido a reuşit să descifreze tainicul mesaj şi, împăcat cu sine, s-a convertit la religia creştină primind la botez un nume nou, Eustachio. I-a fost alături întreaga familie: soţia Teopista şi fiii săi, Teopisto şi Agapio.

Pentru creştini veneau vremuri grele de cumpănă şi prigoană. Ca urmare, în timpul persecuţiilor contra creştinilor din timpul domniei împăratului Adrian, Eustachio şi familia sa sunt condamnaţi şi aruncaţi în

* Marcus Vipsanius Agrippa (c. 63-12 î.H.), general şi om politic roman, prieten şi colaborator apropiat al împăratului Ottaviano Augusto. Ca militar, s-a remarcat în bătăliile din Perugia, Milazzo, Naulco şi Azio. Pe arhitrava galeriei exterioare, sprijinită pe impunătoarele coloane ale Pantheonului, stă scris „M. AGRIPPA L.F COS. TERTIUM. FECIT” (Marcus Agrippa, fiul lui Lucius, în timpul celui de-al treilea mandat al său, a construit aceasta). Templul original, comandat de generalul Agrippa, ridicat la anul 27 î.Hr., a fost distrus în totalitate de un sinistru incendiu la anul 80 d.Hr. Monumentala construcţie a fost reconstruită din temelii în anul 118 d.Hr. din porunca împăratului Adrian.

groapa cu animale sălbatice... Au reuşit să iasă vii şi nevătămaţi din mijlocul sălbăticiunilor, dar au fost forţaţi să intre în pântecele unui bou de bronz, înroşit în foc, unde au ars de vii, împlinind supremul canon al martiriului.

Biserica, ce poartă numele lui Eustachio, a fost construită în timpul împăratului Constantin pe locul casei unde a locuit şi, unde a şi fost martirizat Eustachio împreună cu familia sa. În altarul acestei biserici, într-o antică urnă de porfir, odihnesc „părticele" din rămăşiţele pământeşti ale creştinilor martiri Eustachio, Teopista, Teopist şi Agapio. Ele sunt depuse aici şi venerate prin vrerea papei Celestino al III-lea[**]. În sacristia bisericii mai sunt conservate lancia (săgeata de vânătoare), părticele din piciorul şi oasele capului, relicve ale sfântului Eustachio[***].

Legenda se continuă şi astăzi pentru că biserica „San Eustachio" este singurul lăcaş de cult din lume în care se oficiază toate ritualurile creştine prevăzute de canoanele

[**] Papa Celestino al III-lea Giacinto di Pietro di Bobone (1191-1198), este întronat la 14 aprilie 1191. Chiar în ziua următoare papa îl încoronează ca împărat pe Henric al VI-lea al Germaniei. Prin politica promovată de Sfântul Scaun, Celestino al III-lea nu s-a putut impune în faţa lui Henric al VI-lea dar, prin răbdarea şi remarcabilul său spirit pacifist, a reuşit să negocieze şi să rezolve multe dintre conflictele care ameninţau papalitatea. Sub pontificatul său s-au pus în ordine finanţele Curiei dar şi mai important este faptul că de atunci Curia a devenit instanţa principală a tuturor deciziilor de drept în cadrul bisericii. Papa Celestino al III-lea s-a stins din viaţă la 8 ianuarie 1197 şi a fost înmormântat în S. Giovanni in Laterano. Abia depăşise vârsta de 90 de ani şi era epuizat dar făcuse faţă cu succes unui despot cu 40 de ani mai tânăr, Henric al VI-lea. Împăratul murise cu numai un an înaintea Papei, la 29 septembrie 1197, iar papalitatea ieşise din aceste conflicte mult întărită.

[***] San Eustachio – Sf. Eustaţie, fost soldat roman în armata împăratului Traian, convertit la creştinism, este martirizat la anul 118 d.Hr. Comemorarea ecumenică a Sf. Mare Mucenic Eustaţie, a soţiei sale Teopista şi a celor doi fii ai lor, Agapie şi Teopist, se celebrează în fiecare an la 20 septembrie.

În biserica Sf. Ilie Gorgani din Bucureşti se află şi astăzi o veche icoană (nedatată) a Sf. Eustaţie, iar la Mânăstirea Ghighiu fresca pictorului Gheorghe Tattarescu îl înfăţişează pe Sf. Eustaţie purtând la piept imaginea falnicului cerb...

bisericeşti, dar fără a fi oficiată niciodată sfânta taină a cununiilor.

Superstiție sau semn rău prevestitor, emblema fatidică a capului de cerb cu superbele sale coarne care tronează pe frontispiciul fațadei bisericii „San Eustachio" nu este şi nu va putea fi niciodată „di buona fortuna" (de bun augur), şi nici pe gustul tinerilor îndrăgostiți care ar voi să-şi celebreze aici cununiile...

Cândva somnul era blând cu mine.

Doina Ioanid

Duminică, 26 iulie 1998. Parcul Vila Borghese. O zi luminoasă şi liniştită.

În amurg o imensă tristețe mă cuprinde din senin, amintirile mă copleşesc şi mă gândesc la mama, la tata... Doamne, cât de mult au îmbătrânit!... Ultima oară când l-am văzut în viață, tata era atât de slăbit şi bolnav!... Am simțit pe obraji căldura lacrimilor... Noaptea întârzia să coboare şi soarele apunea încet-încet...

Mă retrag, obosit, spre casă... Încerc să descui cât mai degrabă uşa... Telefonul suna stingher şi prelung. Când am reuşit, în sfârşit, să intru în casă, soneria a încetat brusc...

Târziu, când abia ațipisem, telefonul reîncepu să sune. Caut, ridic receptorul... şi, fulgerat, ascult împietrit: în noaptea de sâmbătă spre duminică tata, tăticul meu, chinuitul şi răbdătorul întru suferință, plecase pe drumul fără întoarcere.

Acasă, la Bucureşti... 27, 28, 29, 30 iulie 1998...

Înainte de-a intra în pridvorul bisericuței Sf. Elefterie Vechi (bisericuța unde mă „aştepta" tăticul meu pentru priveghi) văd, în partea stângă, o lespede de marmură pe care erau săpate următoarele cuvinte:

„Păcate ce tota diua am
făcut şi cu gondel şi cu
fapta. Drept credinciosule

creştin di şi pentru mine
Dumnedeu să lu ierte
Lungă e viaţa în dureri,
scurtă e în fericiri. Am trăit 66 de anni, şi în acestia forte pucine dille fericiri. Dela 1870 pînă la 1886 a fost un lanţu de dureri. Jugul dat orei l-am purtat faró preget, iar drepturile nu mi s'au cunoscut. M'am chinuit; acum sunt în rĕpaos".

Lui Alex. Danielopol
De I. Eliade Radulescu.

Doamne, ce epitaf! Ce tâlc!... La rugăciunile pentru tatăl meu Paraschiv am şoptit smerit şi zicerea din acest epitaf al „desăvârşitei împăcări" gândind că tatăl meu plecase „în rĕpaos", unde nu „e viaţa în dureri" şi unde nu va mai „purta faró preget" „jugul dat orei", izbăvit, în sfârşit, în acel „loc cu verdeaţă şi blagoslovit cu mult râvnita tihnă"...

...Pe când rabinul Iohanan Zakai era bolnav, discipolii săi au venit să-l vadă; el a început să plângă. Ei îi spuseră: „Lumină a lui Israel, de ce plângi?". El răspunse: „Dacă aş zăcea în prezenţa unui rege omenesc, care azi trăieşte, iar mâine va fi în mormânt, un rege a cărui mânie, dacă mă afectează, nu va fi veşnică, oricum nu mai mult decât moartea la care m-ar putea condamna, un rege pe care l-aş putea calma cu vorbe şi l-aş putea corupe cu bani, tot aş plânge. Atunci cum să nu plâng acum când zac în faţa Sfântului Unic (binecuvântat fie El), care trăieşte şi se menţine veşnic, şi dacă e mâniat pe mine, mânia Lui e veşnică; dacă mă condamnă să mor, moartea este veşnică; El nu poate fi calmat prin vorbe, nu poate fi corupt cu bani. Pentru că acum în faţa mea se deschid două căi, cea către

grădina Edenului şi cea către gehinnom şi eu nu ştiu la care voi fi sortit... Cum să nu plâng?" (Ber., 28b)...

Flori... cimitir... părintele prof. Mihai-Florian Dragomir slujind... Şi mama... Rugăciune, lumânări... bulgării de pământ... Apoi... linişte...

...„Pentru tine ne-ai creat, Doamne, şi neliniştită e inima noastră până ce nu se odihneşte în tine". Fie ca Dumnezeu-Tatăl împlinind sfârşitul suferinţelor tatălui meu prin moarte, să-i îngăduie robului său Paraschiv urcuşul pe cărarea spre grădinile Edenului... Dumnezeu să-şi aducă aminte de sufletul tatălui meu... ce s-a dus în odihna sa.

„Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis."

Reîntoarecerea mea la Roma...

O neobişnuită linişte şi o tăcere întreruptă din când în când de zgomotul surd al motoarelor... „Zborul Al Italia no. 407 va ateriza pe Aeroportul Fiumicino din Roma, azi 31 iulie 1998, la orele 14 şi 15 minute. Cer senin, temperatura la sol 38 de grade, după un zbor fără întârziere"...

Roma, sâmbătă, 1 august 1998. Prin vitraliile mânăstirii S.S. Quattro Coronati amurgul coboară discret. Călugăriţele agostiniene se retrag, după vecernie, în solitudinea chiliilor. Măicuţa Angela îmi ascultă răbdătoare rugăciunea... „Fiecare om trebuie să-şi cinstească tatăl, viu sau mort. Dacă a murit, fiul, când are prilejul să vorbească despre el, nu trebuie să spună: „Aşa vorbea tatăl meu", ci „Aşa gândea tatăl meu: „Chi ein tadie ba aertz ioase tov ve lo iehete" (căci nu există om drept pe pământ care să facă numai bine şi să nu păcătuiască). (ids. Kid., 31b.)... „Memento mori" („adu-ţi aminte că vei muri").

„Dar fraţilor, nu vreau ca voi să fiţi în neştiinţă despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi precum ceilalţi, care au nădejde. Pentru că de credem că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa cei adormiţi prin Iisus îi va aduce Dumnezeu împreună cu El" (Epistola Sfântului Apostol Pavel. Întâia către Tesaloniceni. IX, 13/14).

Mă închin şi, obosit, merg spre ieşire... „El nu e mort, e numai dus”...

Las în urma mea scârțâitul porților şi zgomotul surd al drugilor de fier cu care se încuie poarta.

În turnul mânăstirii clopotele bat rar, numai într-o dungă, anunțând noaptea care se lasă cu paşii ei de pâslă...

Opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsori destrămarea!

Lucian Blaga

Nu-i amintire să nu se şteargă cu timpul, nici durere pe care să n-o mistuie vremea.

Miguel de Cervantes Saavedra

În antichitatea romană, Ianus (zeu cu două fețe), zeul începutului şi al sfârşitului, paznicul porților şi al pragurilor. Era socotit zeul protector al Romei pe care, potrivit legendei, a salvat-o de la invazia sabinilor.

Luna ianuarie (prima lună a anului solar) aflată la cumpăna dintre ani, a primit numele de ianus – ianuarie – şi aceasta era închinată lui Ianus.

Biserica „San Onofrio” a fost construită la anul 1439 d.Hr. Pe arcada porticului, susținut de grațioase coloane, Domenichino a pictat trei fresce cu scene din „Storia di San Gerolamo”*. În interiorul bisericii se pot admira:

* San Gerolamo, Ieronim, pe numele său Sophronius Eusebius Hieronymus, s-a născut în 347 d.Hr. în Stridon – Italia de nord. Preot, teolog de prestigiu şi „dottore” al bisericii latine, sfântul se retrage împreună cu alți sihaştri în pustiul Chalcis din sud-estul Antiohiei unde studiază limba ebraică. „Vulgata Bibbia”, traducerea în limba latină din limbile greacă şi ebraică a Sfintei Scripturi făcută de Ieronim între anii 389-405 d.Hr., va fi recunoscută de Biserica Romano-Catolică ca versiune originală a Bibliei. Această traducere nu a fost egalată nici până astăzi ca frumusețe, expresivitate şi fidelitate a interpretării. În anul 399 Ieronim a mai tradus în limba latină şi tratatul lui Origene, „Despre începuturi”.

Ultimii ani ai lui Ieronim au fost plini de tristețe. Adânc impresionat de cucerirea Romei de către goți, la anul 410, el scrie: „Capul lumii a fost retezat, a venit vremea lacrimilor”.

– „Annunciazione”, opera de tinerețe a lui Antoniazzo Romano (1461-1508. Pe numele său adevărat Antonio Aquili a mai pictat împreună cu Perugino frescele din Capela Sixtină cât şi cea din Biblioteca Vaticană);

– „Padre Eterno” de Baldassarre Peruzzi (1481-1536. Pictor şi arhitect, exponent al manierismului roman, Peruzzi este creatorul proiectelor pentru vila „La Farnesina” şi ale palatului „Massimo alle Colonne” din Roma.

– „Madonna di Loreto” (Sfânta Fecioară din Loreto) de Agostino Carracci (1557-1602). Carracci, familie de pictori cu tendințe antimanieriste. Fondatori, la Bologna, ai „Accademia del naturali”.

Tot în interior se mai află monumentul funerar al Cardinalului Filippo Sega (cu portretul acestuia executat de Domenichino) cât şi impresionantul „Monument a lui Torquato Tasso”* de Giuseppe Fabris din anul 1875.

Ieronim moare, la anul 420 d.Hr., în grota sa din apropierea Bisericii Naşterii Domnului din Bethlehem unde a şi fost îngropat. Rămăşițele sale pământeşti au fost purtate la Roma în biserica Santa Maria Maggiore unde odihnesc şi astăzi într-o urnă de porfir, împreună cu relicvele sfinților Matei, Laurențiu şi Ştefan. Părticele din moaştele sfântului au fost depuse şi în biserica San Onofrio al Gianicolo.

În arta plastică San Gerolamo este înfățişat ca un pustnic, sumar îmbrăcat, având în chilia sa numai crucea, craniul şi Biblia. Dar în tabloul lui Rubens reprezentarea bătrânului prelat, cu pălăria roşie de cardinal pe cap, subliniază de fapt rangul ecleziastic şi prețuirea de care s-a bucurat Sf. Ieronim în ierarhia Bisericii Romano-Catolice. Pinacoteca Vaticană păstrează un tulburător tablou ce-l reprezintă pe San Gerolamo pictat de Leonardo da Vinci şi datat 1480. Tabloul, neterminat de Leonardo, este o pictură monocromă, un crochiu în care se vede magistrala şi ireproşabila ştiință a acestuia în redarea structurii anatomice a corpului uman.

* Torquato Tasso s-a născut la Sorrento în anul 1544 d.Hr. şi moare la Roma în anul 1595 d.Hr. Poet renascentist, creatorul epopeii naționale „La Gerusalemme liberata” (1581) în care îmbină fantasticul lumii cavalereşti cu extazul religios şi meditația spirituală anticipând romantismul. Opera sa mai cuprinde lirică erotică, în stil petrarchist, poeme pastorale (Aminta), poeme inspirate din eposul medieval (Rinaldo), poeme religioase (Muntele măslinilor, Cele şapte zile ale creației) şi tragedia Il Re Torrismondo.

Cu puțin timp înainte de-a fi încoronat cu „laurii poeziei” în

Micul chiostro (curtea interioară a unei mânăstiri), martor al meditațiilor şi al rugăciunilor lui Torquato Tasso este, cu adevărat, o bijuterie arhitectonică împodobită cu sugestivele fresce din Storia di San Onofrio** semnate de Cavalier d'Arpino. Giuseppe Cesari zis şi Cavalier d'Arpino s-a născut la 1568 în provincia Frosinone din apropierea Romei. La nici 24 de ani, d'Arpino era definit de romani ca „pictor unicus, rarus et excelleus"... Pentru calitățile sale artistice va fi ales să execute frescele din Sala Palatului „dei Conservatori" din piața Campidoglio.

Mânăstirea Convento San Onofrio a fost cel din urmă adăpost în care s-au săvârşit suferințele trupeşti şi frământările spirituale ale marelui poet.

Visez cu ochii larg deschişi şi parcă disting, în ceața dimineții, umbra călugărului Torquato care coboară tot mai anevoios, cu paşi mărunți, pe poteca din apropierea bisericii, spre umbra stejarului semeț şi bogat, jinduind la odihnă şi rugăciune în ziua toridă a verii romane...

Locul a rămas înscris în legenda timpului ca fiind „la quercia del Tasso".

Arborele a fost lovit de un fulger năprasnic în anul 1843. Astăzi nu a mai rămas din falnicul copac decât un ciot stingher, trist şi sinistru care este încorsetat într-un cerc metalic pentru susținerea sa şi care abia mai aminteşte de stejarul de odinioară.

În chilia sa – transformată într-un mic muzeu în care sunt conservate: o călimară, un crucifix, obiecte de

„Palazzo Senatori" din „piazza del Campidoglio" de către papa Clemente al VIII-lea, Torquato Tasso moare la 25 aprilie 1595 în modesta sa chilie din mânăstirea bisericii San Onofrio.

** San Onofrio. Pustnicul părinte Onofriu Egipteanul s-a născut la anul 400 d.Hr. În cei peste 70 de ani de viață monahală, Sf. Onofriu „a pustiit păcatul, nevăzând față de om" cugetând, în rugăciune şi post, la spusele Sf. Antonie cel Mare: „Iadul există cu adevărat, dar numai pentru mine singur".

După moartea Sfântului grota s-a prăbuşit, smochinul care-l hrănise s-a uscat, iar apa izvorului pe care-l săpase a secat...

Nimic nu va dăinui veşnic pe acest pământ. Nici singurătatea Sfântului Onofriu...

cult, manuscrise, pagini inedite, ediții princeps, masca mortuară din ceară, cununa de lauri cu care trebuia să fie încoronat şi caseta de plumb în care s-au păstrat un timp osemintele lui – de-a lungul timpului, au poposit printre alții: Leopardi, Chateaubriand, Goethe...

„Pietra tombale" de pe mormântul lui Tasso are următoarea inscripție:

TORQUATI TASSI
OSSA BIC JACET
NE NESCIUS ESSES HOSPES
FRATRES JESUS ECCLESIAE POSUERE

Statuia lui Torquato Tasso a fost înălțată la anul 1857 prin neobosita grijă a papei Pius al IX-lea.

Pe arcada unei camere de lângă chilia-muzeu veghează şi azi icoana „Madonna e il Bambino" pictată de milanezul Giovanni Antonio Boltraffio în timpul şederii sale la Roma din anul 1513.

Casanova (Giovanni Giacomo Girolamo) cavaler de Seingalt, s-a născut la Veneția în anul 1725. A trăit 73 de ani. A fost, rând pe rând, traducător (a tradus Iliada), agent secret, scriitor, diplomat, mason. Paşii l-au purtat în Napoli, Roma, Bolzano, München, Strasbourg, Genova, Florența, Paris, Dresda, Praga, Viena, Londra, Berlin, Moscova, Madrid, Sankt Petersburg, Padova. Avea o cultură enciclopedică, conversație strălucitoare, farmec în poveştile de călătorie. Cunoscuse şi chiar sunt evococate în Memorii diferite personalități: Mozart, Voltaire, Rousseau, Madame de Pompadour, Ecaterina a II-a a Rusiei, Frederic al II-lea al Prusiei. Literatul venețian este socotit prototip al aventurierului lipsit de prejudecăți. Acuzat de ateism şi imoralitate, este întemnițat în carcerele celebrelor închisori ale Republicii Venețiene de unde va evada şi va reuşi apoi să fugă în Franța. Memoriile sale, evocate în „Povestea vieții mele", sunt considerate a fi adevărate fresce ale istoriei şi moravurilor acelor vremuri, o poveste

de dragoste, de politică, de evadare, de filosofie, de spionaj şi un imn adus libertăţii spiritului, trupului, inteligenţei. În ultima parte a vieţii a fost bibliotecar!... Casanova va muri sărac, agonizând într-un pat, vegheat de căţeluşa Finette, pe care o iubise enorm.

Înaintea lui Casanova primul trubadur din istorie este menţionat a fi Guillaume al IX-lea, duce de Aquitania, născut în anul 1071. Cu o biografie de excepţie (participant la prima Cruciadă), el a fost, mai mult ca sigur, unul dintre cei mai mari amăgitori de doamne (a fost excomunicat din această pricină de două ori). Din creaţia lui Guillaume au rămas doar 11 poeme.

Când iubeşti pe cineva, îl iubeşti cu defecte cu tot, şi când nu-l iubeşti, nu-l iubeşti nici cu calităţi cu tot.

Arhimandritul Teofil Părăian,
de la Mânăstirea Sâmbăta de Sus

Rafael şi Leonardo

Mă prăbuşesc, pur şi simplu, zdrobit de oboseală, pe treptele fântânii din piaţa Trilussa, dedicată poetului dialectal roman Trilussa al cărui bust de bronz este amplasat lângă fântână. Celuilalt mare poet dialectal roman, Giuseppe Gioacchino Belli, Trastevere i-a dăltuit un monument care se află la mică distanţă, în piaţa Belli.

În faţa pieţei Trilussa se deschide podul Sisto reconstruit de papa Sisto al IV-lea în anul 1475 cu banii adunaţi, se pare, de la prostituatele din Trastevere, taxate de administraţia Vatican, când s-a propus şi s-a hotărât construirea unor edificii publice.

Hoinărisem toată dimineaţa... Trecusem pe sub poarta Settimina de-a lungul străzii Lungara paralelă străzii Giulia, stradă proiectată de papa Iuliu al II-lea pentru a lega Vaticanul de Trastevere... Ceea ce căutam era strada Santa Dorotea, numărul 20. În acest loc, pe la anul 1500, se găsea prăvălia unui brutar sienez, Luti.

Zilnic, prin faţa brutăriei trecea Rafael spre Vatican

unde lucra din anul 1508 la frescele din celebrele „stanze” (camere) ale Papei Iuliu al II-lea. Aici a văzut-o şi tot aici a început tulburătoarea poveste de iubire a lui Rafael pentru fiica brutarului Francesco Luti, Margherita. Se spune că bancherul Agostino Chigi, impresionat de povestea de dragoste a celor doi, a îngăduit Margheritei să locuiască în vila sa „La Farnesina” pentru ca Rafael să lucreze liniştit şi să poată finaliza cartoanele pentru Loggia di Psyche...

...Papa Leon al X-lea, nerăbdător şi preocupat că Rafael întârzia să-şi reia lucrul la frescele din Vatican, îl somează pe Agostino Chigi să grăbească finalizarea picturilor din vila sa. Dar foarte curând toţi au fost surprinşi când au aflat că Rafael lucra pe ascuns, izolat într-o sală a vilei, la un tablou pe care nimeni nu avea voie să-l vadă. De fiecare dată când ieşea (ordinele erau severe), paznicul nu avea voie să permită nimănui să dea măcar o „ochiadă” spre şevaletul care, oricum era acoperit cu o pânză. Provocat de tainicul proiect al lui Rafael, într-una din zilele anului 1518, Michelangelo (toată lumea ştia de concurenţa artistică dintre cei doi artişti), care se afla întâmplător la Roma, se travesteşte în vânzător de seminţe şi se aşază la intrarea în vilă. Nu pierde momentul şi, când paznicul a fost neatent, se strecoară în camera unde Rafael avea şevaletul. Priveşte cu multă atenţie tabloul, surâde, prinde din fugă „un cărbune” şi, în câteva clipe, concentrat, desenează pe zidul camerei un portret... Apoi se face nevăzut.

Când revine, Rafael îşi apropie şevaletul, rânduieşte liniştit culorile, pensulele şi, parcă fulgerat, îşi ridică privirea şi vede pe perete „crochiul”... Zâmbeşte trist şi pierdut, abia mai poate murmura: „Questo può essere solo Buonarroti” (Acesta nu poate fi decât Buonarroti). Rafael termină de pictat tabloul la care lucra şi taina va fi descoperită: era vorba de capodopera „La Fornarina”.

Legenda spune că Margherita Luti, cea din tabloul „La Fornarina”, a fost una din cele mai fascinante şi mai caste figuri feminine pictate de Rafael. Frumuseţea şi expresia virginală a feţei, gestul pudic de a-şi acoperi sânul, discret

şi totodată dezarmant de firesc, conferă chipului un farmec oriental, iar semnătura pictorului, „Raphael Urbinas", pe braţul fetei dă în vileag, dacă mai era nevoie, pătimaşa lui declaraţie de dragoste.

În ceea ce priveşte soarta acelui portret de Michelangelo, valoros desen în cărbune, se poate vedea şi astăzi conservat chiar în sala unde Rafael a creat cea mai fascinantă frescă din istoria artei: Galateea.

...Umbra nu reuşeşte să potolească căldura soarelui, aud susurul apei, privesc spre apele Tibrului şi mă reîntorc la notiţele din jurnal... Paginile s-au amestecat. Calm (am tot timpul din lume), încerc să le pun în ordine, dar, cu morbul cititului în sânge nu îmi pot stăpâni plăcerea şi recitesc paginile din Merejkovski pe care, din întâmplare, le aveam la mine:

„Într-o zi, la capela Brancacci a bisericii Santa Maria del Carmine din Florenţa, unde frescele de pe pereţi, ieşite de sub penelul lui Tommaso Masaccio, slujeau drept adevărată şcoală pentru cei mai de seamă maeştri ai Italiei (de altminteri, tot după ele studiase şi da Vinci cândva), Leonardo cunoscu un tânăr, aproape un copil, care studia frescele şi le copia cu îndârjire. Purta o camizola neagră, veche şi pătată de culori, rufăria însă era de un alb imaculat, deşi croită dintr-o pânză grosolană, probabil lucrată în casă.

Era zvelt şi mlădiu, cu gât subţire, neobişnuit de alb, delicat şi lung, de fetiţă anemică, cu obrăjor prelung, cu tenul palid şi transparent, de o frumuseţe puţin dulceagă şi cam fandosită, pe care poposiseră doi ochi negri, mari cum au numai ţărăncile din Umbria...

După un timp, Leonardo îl întâlni iarăşi la mânăstirea Santa Maria Novella, în sala papei, unde fuseseră expuse cartoanele Bătăliei de la Anghiari... Şi pe acestea le studia şi le copia, cum făcuse şi cu frescele lui Masaccio. Tânărul, care probabil îl cunoştea la faţă pe Leonardo, îl aţinti cu o privire imobilă, dorind, dar neîndrăznind, să-i vorbească.

Observându-i nehotărârea, Leonardo se apropie de el.

Emoționat, roşu la faţă şi bâlbâindu-se, tânărul îi declară, cu o sinceritate copilărească, linguşitoare, oarecum nelalocul ei, că îl consideră învăţătorul său şi cel mai mare pictor al Italiei. Cât despre Michelangelo nu este demn nici să lege măcar curelele de la sandalele creatorului „Cinei cea de taină”...

Leonardo da Vinci îl mai întâlni de câteva ori pe tânăr, stătu de vorbă cu el îndelung şi îi studie desenele. Şi cu cât îl cunoştea mai îndeaproape, cu atât se convingea că este un viitor mare pictor. Sensibil ca o femeie şi aplecat tuturor influenţelor, tânărul răspundea ca un ecou la toate chemările şi-i imita pe Perugino şi Pinturicchio (sub îndrumarea căruia lucrase, nu de mult, la decorarea cu picturi murale a Bibliotecii din Siena). Dar mai ales îl imita pe Leonardo... În spatele acestei imaturităţi se ghicea însă o deosebită prospeţime a culorii cum nu se mai întâlnise la nimeni, niciodată.

Leonardo se minuna, văzând cum pătrunde acest băieţaş cele mai adânci taine ale artei şi vieţii, ca din greşeală, întâmplător, fără să vrea măcar, fără efort, şi cum biruie cele mai grele piedici cu uşurinţă şi parcă în joacă. Totul i se oferea ca şi cum în artă n-ar fi existat pentru el acele nesfârşite căutări, nici truda sau sforţările, şovăielile sau nedumeririle care au însemnat pentru Leonardo chinul şi blestemul întregii sale vieţi. Şi când învăţătorul îi spunea că este necesar ca el să studieze natura cu multă răbdare, chiar cu încetineală, vorbindu-i despre regulile matematicii şi despre legile picturii, tânărul îl privea în lumina ochilor cu ochii săi mari, miraţi, goi de gânduri, ascultându-l numai din respectul datorat dascălului, dar cu vădită plictiseală. Într-o zi, îi scăpă o vorbă care, prin profunzimea ei, îl sperie pur şi simplu pe Leonardo: „Când pictezi, am observat că nu se cade să gândeşti. Iese mult mai bine”... Doamne, acest copil îi confirma, prin toată fiinţa sa, că nu există acea unitate, acea armonie perfectă între sentiment şi raţiune, între iubire şi cunoaştere, pe care el o căuta încrâncenat. Mai mult, acesta adânci îndoielile şi

frica lui Leonardo pentru viitorul destin viitor al artei sale. Şi aceasta din pricina acestei seninătăţi blânde, candide şi fără gând ascuns afişată de acest tânăr...

„De unde eşti, fiule? îl întrebă într-un târziu messer Leonardo da Vinci. Cine e tatăl tău şi cum te cheamă?" „Sunt de felul meu din Urbino, îi răspunse tânărul cu un zâmbet amabil, aproape dulceag. Tatăl meu este pictorul Giovanni Sanzio... Mă cheamă Rafael!"

...M-au trezit la realitate glasurile şi râsetele grupurilor de romani şi turişti care, în amurgul târziu, luau cu asalt tratoriile şi tavernele din Trastevere...

Astăzi, pe locul brutăriei Luti, de pe via Santa Dorotea numărul 20, se află un cochet şi discret restaurant, mult frecventat, numit „Romolo nel Giardino della Fornarina".

...De undeva, în surdină, se auzea o chitară... Nu îmi ordonasem încă paginile... Pentru o clipă... Firenze... Mă reîntorc... Poate ar trebui să citez şi alte surse, în care se scrie despre faptul că în renumitul portret al Fornarinei ar putea fi o celebră curtezană, Beatrice Ferrarese, foarte frumoasă şi mult iubită la curtea papei Leon al X-lea. Dar totul pare o nesocotită bănuială... Margherita Luti a fost recunoscută şi de Vasari ca marea şi enigmatica iubire a lui Rafael. Admiratorii pictorului au numit-o „donna perduta".

...Disperat şi confuz, pe patul de moarte, Rafael, dorind să primească împărtăşania pentru a-i fi iertate păcatele, o alungă pe Margherita din casa sa care se afla în piaţa Scossacavalli. Apoi, „îşi împarte lucrurile între elevii săi, Giulio Romano, căruia i-a arătat întotdeauna o mare dragoste, Giovan Francesco Fiorentino, zis şi il Fattore, şi unui preot din Urbino, rudă cu el".

În Vinerea Sfântă din ajunul Sfintelor Sărbători ale Paştelui, la 6 aprilie 1520, orele 3 dimineaţa, Rafael părăseşte această lume, nu înainte de a fi reuşit, pe patul de suferinţă, pictând ca un damnat, să isprăvească portretul lui „Leone X tra due cardinali", lăsând, în schimb, neterminat,

tabloul „La Trasfigurazione” (Schimbarea la Față), socotit de discipoli testamentul său religios-artistic.

Iată cum descrie Giorgio Vasari (pictor, arhitect, critic şi istoric de artă) în cartea sa „Viețile celor mai de seamă pictori, sculptori şi arhitecți”(Ed. Bologna, 1628) funeraliile lui Rafael Sanzio:

„Gli misero alla morte al capo nella sala, ove lavorava, la tavola della Trasfigurazione che aveva finita per il cardinale de’Medici, la quale opera nel vedere il corpo morto e quella viva, faceva scoppiare l’anima di dolore a ognuno che quivi guardava. La quale tavola per la perdita di Rafaello fu messa dal cardinale a San Pietro a Montorio allo altar maggiore /.../”.

„Fu data al corpo suo quella onorata sepoltura che tanto nobile spirito aveva meritato, perché non fu nessuno artefice che dolendosi non piagnese et insieme alla sepoltura non l’accompagnasse. Dolose ancora sommamente la morte sua tutta la corte del papa, prima per avere egli avuto in vita uno officio di cubicolario et apresso per essere stato si caro al papa che la sua morte amaramente lo fece piangere.”

„Aşezat după moarte în sala unde lucra, i-a fost pus la cap tabloul Schimbarea la față, pe care îl făcuse pentru cardinalul de’Medici şi care – părând viu alături de trupul neînsuflețit – făcea să i se sfâşie sufletul de durere oricui îl privea; după aceasta, cardinalul a aşezat tabloul pe altarul cel mare al bisericii San Pietro a Montorio /.../.

Trupul lui Rafael a fost îmormântat cu multă cinste (în „Pantheon nell’edicola della Madonna del Sasso, cosi chiamata perchè la statua della Vergine posa un piede sopra un masso”), după cum i se cuvenea unui geniu atât de nobil, neaflându-se nici un artist care să nu plângă durerea şi să nu-l întovărăşească până la mormânt. Moartea sa a îndurerat adânc şi toată curtea papală, mai întâi pentru că, în viață fiind, îndeplinise şi el aici slujba de şambelan, iar, în al doilea rând, fiindcă îi fusese atât de drag Papii încât

moartea lui l-a făcut pe acesta să plângă amarnic.“ (trad. Ştefan Crudu).

Epitaful dedicat de către cardinalul Pietro Bembo, episcop al oraşelor Gubbio şi Bergamo, înscris pe mormântul lui Rafael din Pantheon, Roma:

„IL.LE.HIC EST RAPHAEL,
TIMVIT QVO SOSPITE VINCI
RERUM MAGNA PARENS,
ET MORIENTE MORI”.

Traducerea textului din latină în italiană: „Qui è quel Raffaello da qui, fin che visse, Madre Natura temette di essere superata da lui e quando mori temette di morire con lui” (Aici repausează Rafael, cel de care natura se temea, cât era viu, să fie învinsă; dar acum că el este mort se teme că va muri şi ea).

...La patru luni după moartea lui Rafael, Margherita Luti se retrage în „Convento di Santa Apolonia” din Trastevere...

...Dinspre Tevere începuse să adie vântul... Căldura de peste zi şi aburul care se ridica de pe ape înceţoşau zarea. Peste Lungotevere Sanzio şi peste Cetatea Eternă nu se putea distinge dacă plutea ceaţa trecătoare sau cobora într-adevăr noaptea...

Iadul: „neputinţa de a mai putea iubi”.

Bartolomeu Anania

Despre pictură: „În pictură cel mai bun lucru e să nu revii... Cât ai putut prinde dintr-o dată, cu sufletul înfierbântat din ceasul acela, atâta-i al tău. Dacă nu-ţi place şterge şi începe din nou, bineînţeles că atunci când este o lucrare de atelier, se schimbă vorba. Dar acelea greu trăiesc. Până să le isprăveşti, fuge viaţa din ele. Toate-ţi fug. Fuge expresia lucrurilor, ca ş’a figurii omeneşti, fuge lumina şi, ceea ce este mai important, pentru că în adevăr e ireparabil, fuge frăgezimea sentimentului tău, privirea, dispoziţia, sufletul

tău de-atunci, cu care n'ai să te mai întâlneşti niciodată. De câte ori nu mi s'a întâmplat, când n'aveam colorile la mine, să văd un colţ de natură admirabil! Mă uitam la ceas, ca să viu a doua zi exact la aceeaşi oră, să lucrez. Veneam, – şi nu mai era nimic. Erau copacii, era valea, şi aceeaşi lumină era, dar... nu mai eram eu cel de ieri".

Nicolae Grigorescu

Mai bine lucrezi degeaba decât să stai degeaba.

Părintele Dumitru Stăniloae

Parker Dorothy: Dacă vreţi să ştiţi ce gândeşte Dumnezeu despre bani, uitaţi-vă la oamenii bogaţi.

Taina lui Dumnezeu este în ceruri.

Schisma dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică s-a produs în anul 1054 când patriarhul Constantinopolului, Mihail Cerullarios şi papa Leon al IX-lea – cei doi părinţi ai lumii creştine – s-au excomunicat reciproc.

Dar mai bine să încercăm a înţelege ce s-a întâmplat atunci, la 16 iulie 1054...

Încercând să atenueze aceste neînţelegeri, Papa trimite pe reprezentanţii săi la Constantinopol: cardinalul Humbert, episcop de Silva Candida, cancelarul papal Frederic de Lotharingia şi arhiepiscopul Petru de Amalfi. Din păcate, orgoliosul cardinal Humbert, a cărui aversiune împotriva grecilor era cunoscută, nu acceptă propunerea patriarhului Constantinopolului, Mihail Cerullarios, de-a se lua o hotărâre după „ce toate divergenţele cultice şi juridice dintre latini şi greci" se vor discuta în cadrul unui Sinod ecumenic şi, fără să ezite, depune imediat în altarul bisericii Sfânta Sofia un act prin care-l anatemizează pe patriarh cât şi pe alţi ierarhi răsăriteni. Majoritatea teologilor sunt de acord că Humbert a abuzat de mandatul său aruncând anatema asupra Bisericii de Răsărit în

numele papei Leon al IX-lea, trecut la cele veşnice cu trei luni înaintea acestei fapte, la 19 aprilie 1054.

La 24 iulie 1054, patriarhul Mihail Cerullaros, în cadrul Sinodului ţinut în biserica Sfânta Sofia, răspunde la anatemizare excomunicând atât pe papa Leon al IX-lea cât şi pe trimişii Romei. Astfel, se poate trage concluzia că „Schisma cea Mare" a fost, de fapt, o excomunicare reciprocă a unor persoane şi nicidecum o schismă reală între cele două biserici, cea de Răsărit şi cea de Apus.

După 900 de ani, în 1964, are loc la Ierusalim, în Biserica Sfântul Mormânt, întâlnirea dintre papă şi patriarhul răsăritean al Constantinopolului, care decid anularea „anatemei". Astfel că, la 7 decembrie 1965, papa Paul al VI-lea* la Roma şi patriarhul Athenagoras

* Giovanni Battista Montini este ales papă la 21 iunie 1963. Papa Paul al VI-lea (demarează curajos implementarea decretelor conciliului abia încheiat în prima sesiune, la 8 decembrie 1962, o dată cu dispariţia papei Ioan al XXIII-lea. Problemele dezbătute la acel conciliu priveau hotărârile pe care biserica trebuia să le impună privind libertatea religioasă, religiile necreştine şi apostolatul laic, la care s-au adăugat temele din 1965: misionarismul, funcţia preoţească, viaţa religioasă şi educaţia creştină. Papa Paul al VI-lea a înlocuit limba latină cu limba vernaculară în liturghii, ceea ce garanta accesibilitatea laicilor la înţelegerea cuvântului sacru, dar conducea la pierderea universalităţii limbii latine care fusese folosită în toate bisericile lumii. Începând cu data de sâmbătă 5 noiembrie 1970, Vaticanul a introdus oficierea serviciului divin în limba naţională a fiecărei comunităţi catolice.

Paul al VI-lea a drumeţit mult pentru a predica înţelegerea ecumenică, fiind şi primul papă care a călătorit cu avionul şi elicopterul. Înaltul Pontif a prezentat de la tribuna Naţiunilor Unite discursul său despre pace. A mai fost totodată primul papă din epoca modernă care a vizitat Ţara Sfântă. John F.Kennedy, primul preşedinte catolic al S.U.A., s-a întâlnit şi el cu papa Paul al VI-lea.

Anul 1970 este marcat de o recrudescenţă a terorismului internaţional. În 1978, omul politic italian Aldo Moro, un prieten al Papei, a fost răpit şi ucis de Brigăzile Roşii. Însuşi Papa fusese ţinta unui atentat, în anul 1970, la Manila. La slujba de înmormântare a lui Moro, oficiată în bazilica San Giovanni in Laterano, Paul al VI-lea a murmurat: „Signore, ascoltaci, il sole tramonta questo giorno. Dio perdoni!" (Doamne, ascultă-ne, în această zi cu soare care apune. Doamne, iartă-ne!). Cuvintele erau, de fapt, ale unui profet care presimţea apropierea propriei morţi...

la Constantinopol, vor revoca excomunicarea reciprocă a fiecărei biserici de către cealaltă, excomunicare făptuită, cum am scris mai sus, la 1054. Declarația comună a fost făcută public simultan la Roma şi Constantinopol.

Toate aceste deschideri ecumenice spre lume sunt totuşi destul de timide în contrast cu blocajul ecleziastic dintre cele două biserici existent până în secolul al XIX-lea dar chiar şi pentru cel de la începutul secolului al XX-lea. Poate că noul mileniu va aduce îngăduința sobornicească atât a clerului catolic cât şi al celui ortodox întru mult râvnita unire a tuturor credincioşilor.

„Chi e orvu, surdu et tasci, campa cento anni in peci"
(Cine nu aude, nu vede şi nu vorbeşte, trăieşte liniştit o sută de ani). Proverb sicilian.

O scurtă notiță, descoperită întâmplător pe internet: „Gabriel Garcia Marquez s-a retras din viața publică din motive de sănătate: cancer limfatic"... Se pare că boala s-a agravat din ce în ce mai mult în ultimul timp, având o evoluție dureros de rapidă. „Gobo", cum era alintat, a

---

În 14 iulie 1978, epuizat, Papa (fusese, în ultimele luni, de două ori grav bolnav) se retrage la Castel Gandolfo, conştient că nu se va mai întoarce niciodată la Roma. Pe 6 august, în acelaşi an, s-a făcut o slujbă în capela de lângă dormitorul său în timpul căreia Papa a devenit agitat, chiar violent. A fost totuşi împărtăşit iar după câteva ore a murit. Agitația sa fusese din pricina unei puternice crize cardiace.

Chiar în prima zi de după moartea sa (Paul al VI-lea elaborase reguli stricte pentru alegerea succesorului său) conclavul alege ca nou papă pe un cardinal italian în persoana lui Albin Luciani. Noul papă, Ioan Paul I-ul, a spart chiar de la început tiparele predecesorilor săi: a optat pentru două nume şi a refuzat încoronarea, alegând „pallium"-ul (veşmânt episcopal de lână) ca exprimare a umilinței sacerdotale. Durata pontificatului său a fost foarte scurtă: la o lună şi trei zile de la înscăunare, la 28 septembrie 1978, Ioan Paul I-ul se stingea din viață în urma unui atac de cord.

Şi, astfel, la data de 18 octombrie 1978, se va deschide un nou capitol în istoria Vaticanului de la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul noului mileniu prin alegerea şi urcarea pe tronul papal a cardinalului polonez Jòsef Karol Wojtyła, devenit papa Ioan Paul al II-lea.

trimis o scrisoare de rămas bun prietenilor, cititorilor şi admiratorilor săi.

...Ciudate şi pline de mister sunt uneori preocupările noastre, dar, de cele mai multe ori, la sfârşit, constatăm surprinşi că nu sunt deloc întâmplătoare. Cu o zi înainte de aflarea năucitoarei ştiri îmi ordonam scurtele notiţe regăsite, poate nu întâmplător, despre frică, moarte...

Napoleon Hill descoperea şase frici esenţiale de care orice om suferă sub o formă sau alta, într-un moment sau altul. Majoritatea oamenilor sunt norocoşi, dacă nu suferă de toate şase. Enumerate în ordinea obişnuită a apariţiei, ele sunt: „sărăcia, critica, boala, dragostea pierdută, bătrâneţea şi moartea". Primele trei stau la baza grijilor esenţiale ale oamenilor. Toate celelalte frici sunt de importanţă... minoră. Fricile nu sunt nimic mai mult decât stări de spirit. Totuşi, frica de moarte este cea mai crudă...

Două lucruri compun lumea: energia şi materia. Dar nici materia şi nici energia nu pot fi create sau distruse de om. Ambele, în schimb, se pot transforma. Mai mult, viaţa este energie... iar moartea nu este altceva decât schimbare sau tranziţie, neurmând nimic după moarte decât somn: lung, etern, liniştit...

...După Freud, afirmă Eugen Ionescu, trei lucruri ne împiedică să fim liberi: neliniştea, mila şi dezgustul (sau „greaţa" lui Sartre?!). Freud mai spune că spre sfârşitul vieţii sale fiinţa poartă cu sine instinctul morţii, aspiraţia spre odihnă... Nirvana. Dorinţa şi erosul, în schimb, ne ţin în viaţă. Obsesia lui Freud era... teama de-a învăţa să moară... Eminescu: „Nu credeam să'nvăţ a muri vr'odată"...

Groaza lui Eugen Ionescu[*] în faţa morţii, descrisă

[*] Eseistul, poetul şi dramaturgul francez Eugen Ionescu, de origine română, îndoielnic dar îngăduitor în a pătrunde menirea rugăciunii: „Doamne, fă-mă să cred!", adresează două scrisori papei Ioan Paul al II-lea. În prima scrisoare, scriitorul întreba: „Sanctitatea-Voastră, pentru ce îmbătrânim? Este asta voinţa lui Dumnezeu? Pentru ce războaie aşa de sângeroase? Pentru ce atâtea dezastre naturale (cutremure, inundaţii)? Eu nu am găsit niciodată răspuns la aceste probleme!" Şi în încheierea epistolei sale adaugă: „Sanctitatea Voastră, sunt profund

genial de neprețuitul Eugen Barbu: „...stupoare albastră, alcoolul ca drog, teroare în fața nopții, dar de câte ori nu am simțit eu astea? Nesiguranța, când vezi că sănătatea te lasă numai o clipă, incertitudinea unei reuşite, o veste proastă, atacul unui duşman care îți vrea gâtul. Frica albastră...

Această teamă albastră, această panică. De cum cade noaptea, mă copleşeşte, doresc singurătatea, dar nu pot s-o suport."

Tot Eminescu: „Ca să pot muri liniştit, pe mine mie redă-mă!"

Aici se opreşte textul la care lucram şi, vă rog, hai să citim în continuare scrisoarea lui Gabriel Garcia Marquez, tulburător de amară şi tristă „despre moartea care nu vine cu bătrânețea, ci cu uitarea". Doamne, eu, Matei-Romeo Pitulan, parcă mai ieri citeam vrăjit „Cent'anni di solitudine"!... Dar... iată textul scrisorii:

„Dacă pentru o clipă Dumnezeu ar uita că sunt o marionetă din cârpă şi mi-ar dărui o bucățică de viață,

---

învolburat..." Cu trei luni înainte de moarte, la 22 decembrie 1993, disperat, Eugen Ionescu îi scrie din nou Sfântului Părinte: „Sanctitate, lumea fiindu-mi de nedesluşit, aştept să-mi fie limpezită"...

Într-un târziu, la data de 13 ianuarie 1994, a sosit răspunsul Papei cu antetul Secretariatului de Stat al Sfântului Scaun. Iată textul: „Lisez la Bible et mourez serein" (Citiți Biblia şi veți înfrunta moartea cu seninătate. Papa se roagă lui Dumnezeu să vă ajute).

Luni, 28 martie 1994, Eugen Ionescu părăsea această lume, pentru el atât de "amăgitor încâlcită", dar poate încrezător că va afla în sfârşit taina din strigătul disperat al împăratului Iulian Apostatul[1]: „Ai învins, Galileene!"...

[1] Iulian Apostatul (Flavius Claudius Iulianus, împărat al romanilor între 361-363) s-a străduit să înlocuiască religia creştină recunoscută de unchiul său, Constantin cel Mare la anul 313 d.Hr.) cu o nouă religie creată pe bazele filosofiei propuse de Iamblichos. În fapt era vorba de reinstaurarea iudaismului.

Legenda din Evul Mediu povesteşte că împăratul Iulian a fost ucis de o suliță pe câmpul de luptă în bătălia contra perşilor, lângă zidurile cetății Ctesiphon din apropierea Bagdadului de astăzi. Nu se ştie cine a aruncat-o şi de unde a venit sulița pe care unii au numit-o „sulița dreptății"... Înainte de-a muri (avea numai treizeci şi doi de ani), Iulian ar fi luat un pumn de țărână şi aruncându-l spre cer a strigat: „Ai învins, Galileene!"

probabil că n-aş spune tot ceea ce gândesc, însă în mod categoric aş gândi tot ceea ce zic.

Aş da valoare lucrurilor, dar nu pentru ceea ce valorează, ci pentru ceea ce semnifică.

Aş dormi mai puțin, dar aş visa mai mult, înțelegând că pentru fiecare minut în care închidem ochii, pierdem şaizeci de secunde de lumină.

Aş merge când ceilalți se opresc, m-aş trezi când ceilalți dorm.

Aş asculta când ceilalți vorbesc şi cât m-aş bucura de o înghețată cu ciocolată!

Dacă Dumnezeu mi-ar face cadou o bucată de viață, m-aş bucura foarte modest, m-aş întinde la soare, lăsând la vederea tuturor nu numai corpul ci şi sufletul meu.

Doamne, Dumnezeul meu, daca aş avea inimă, aş grava ura mea peste gheață şi aş aştepta până ce soarele răsare.

Aş picta cu un vis al lui Van Gogh despre stele un poem al lui Benedetti, şi un cântec al lui Serrat ar fi serenada pe care i-aş oferi-o lumii.

Aş uda cu lacrimile mele trandafirii, pentru a simți durerea spinilor şi sărutul încarnat al petalelor ...

Dumnezeul meu, dacă aş avea o bucățică de viață... n-aş lăsa să treacă o zi fără să le spun oamenilor pe care îi iubesc că îi iubesc.

Aş convinge pe fiecare femeie sau bărbat spunându-le că sunt favoriții mei şi aş trăi îndrăgostit de dragoste .

Oamenilor le-aş demonstra cât se înşală, crezând că nu se mai îndrăgostesc când îmbătrânesc, neştiind că îmbătrânesc când nu se mai îndrăgostesc!

Unui copil i-aş da aripi, dar l-aş lăsa să învețe să zboare singur.

Pe bătrâni i-aş învăța că moartea nu vine cu bătrânețea ci cu uitarea.

Atâtea lucruri am de învățat de la voi, oameni ...

Am învățat că toată lumea vrea să trăiască pe vârful muntelui, însă fără să bage de seamă că adevărata fericire

rezidă în felul de a-l escalada.

Am învățat că atunci când un nou născut strânge cu pumnul lui micuț, pentru prima oară degetul părintelui, l-a acaparat pentru totdeauna.

Am învățat că un om are dreptul să se uite în jos la altul doar atunci când ar trebui să-l ajute să se ridice.

Sunt atâtea lucruri pe care am putut să le învăț de la voi, dar nu cred că îmi vor servi, deoarece atunci când o să fiu în interiorul acelei „lăzi"... în mod nefericit, mor...

Spune întotdeauna ce simți şi fă ceea ce gândeşti.

Dacă aş şti că asta ar fi ultima oară când te voi vedea dormind, te-aş îmbrățișa foarte strâns şi l-aş ruga pe Dumnezeu să fiu păzitorul sufletului tău.

Dacă aş şti că asta ar fi ultima oară când te voi vedea ieşind pe uşă, ți-aş da o îmbrățișare, un sărut şi te-aş chema înapoi să-ți dau mai multe.

Dacă aş şti că asta ar fi ultima oară când voi auzi vocea ta, aş înregistra fiecare dintre cuvintele tale pentru a le asculta o dată şi încă o dată până la infinit.

Dacă aş şti că acestea sunt ultimele minute în care te-aş putea vedea, ți-aş spune "te iubesc" şi nu mi-aş asuma, în mod prostesc, gândul că deja ştii.

Întotdeauna există ziua de mâine şi viața ne dă de fiecare dată altă oportunitate pentru a face lucruri bune, dar dacă cumva greşesc şi ziua de azi este tot ce ne rămâne, mi-ar face plăcere să-ți spun că te iubesc şi că niciodată nu te voi uita.

Ziua de mâine nu-i este asigurată nimănui, tânăr sau bătrân.

Azi poate să fie ultima zi când îi vezi pe cei pe care-i iubeşti, de aceea, nu mai aştepta, fă-o azi, întrucât dacă ziua de mâine nu va ajunge niciodată, în mod sigur vei regreta ziua în care nu ți-ai făcut timp pentru un surâs, o îmbrățișare, un sărut şi că ai fost prea ocupat ca să le conferi o ultimă dorință.

Să-i menții pe cei pe care-i iubeşti aproape de tine, spune-le la ureche cât de multă nevoie ai de ei, iubeşte-i şi tratează-i bine, fă-ți timp să le spui „îmi pare rău",

„iartă-mă”, „te rog” şi toate cuvintele de dragoste pe care le ştii.

Nimeni nu-şi va aduce aminte de tine pentru gândurile tale secrete.

Cere-I Domnului tăria şi înţelepciunea pentru a le exprima.

Demonstrează-le tuturor cât de importanţi sunt pentru tine”...

...Fără nici o legătură cu textul, am închis ochii obosiţi şi am avut, pentru o clipă, frânturi din frescele lui Giotto... Obsedant, mi se înfăţişa invidia cu un şarpe în gură. Şi, răvăşit, confuz, de parcă cineva m-ar fi lovit în moalele capului, am mai avut o clipă de răzvrătire: „omul este drumul cel mai scurt dintre viaţă şi moarte”... Moartea este, poate, sublimul la îndemâna oricui?... schizofrenia unui parfum!?”...

P.S. Infernul lui Dante. Cântul V / 25:
„Ora incomin cian le dolente note”.
(Acum începe amara tânguire)

„Nella ricerca della saggezza il primo stadio è il silenzio, il secondo l’ascolto, il terzo il ricordo, il quarto la pratica, il quinto l’insegnamento” (întru cercetarea înţelepciunii prima treaptă este tăcerea, a doua ascultarea, a treia amintirea, a patra experienţa şi a cincea învăţătura).

Solomon ibn Gabirol (1021-1058, poet,
filosof şi cabalist din Malaga)

„Când voi fi cu timpu-nchis într-un sicriu,
Nu voi fi eu mortul, ci voi fi un viu
Şi voi spune lumii din a vieţii porţi
Iată-mă, eu, viul, plâns de nişte morţi”.

Vasile Militaru înmormântat în Cimitirul Bellu, Aleea scriitorilor, martir al credinţei în Dumnezeu. Capodopera poetului este cartea „Divina Zidire”, sinteză biblică în versuri, ilustrată de renumitul pictor francez Gustav Doré. La aceasta Vasile Militaru a trudit peste douăzeci şi cinci

de ani. Din creaţia sa mai amintim „Cartea Psalmilor” şi „Psaltirea în versuri”.

Vasile Militaru a murit la 8 iulie 1959 în închisoarea de la Ocnele-Mari unde fusese închis în baza sentinţei date de Tribunalul din Craiova care îl condamnase la 42 ani detenţie ca „duşman al poporului”... Va fi îngropat în grabă la rădăcina unui măr... Soţia sa, Ecaterina Militaru, va reuşi, după multe piedici şi grele încercări, să strămute, la Cimitirul Belu, rămăşiţele sale pământeşti şi să le înmormânteze creştineşte.

Vasile Militaru este autorul răscolitoarei poezii „A venit aseară mama” scrisă în anul 1930 şi dedicată lui George Enescu care, inspirat de sinceritatea versurilor, a compus una din cele mai duioase romanţe. Romanţa a intrat imediat în repertoriul cântecului popular românesc:

„A venit aseară mama, din sătucu-i de departe
Ca să-şi vadă pe feciorul, astăzi Domn cu multă carte
A bătut sfios în uşă, grabnic i-am ieşit în prag;
Mi s-a umezit privirea de iubire şi de drag”...

C.D. Zeletin: Pe un pictor, culoarea îl poate pierde, dar desenul niciodată.

Parmigianino – „Geniul nefericit” (1503-1540)

Cu prilejul împlinirii a 500 de ani de la naşterea lui Parmigianino, oraşul Parma a organizat o expoziţie omagială, în primă vizionare absolută, în care au fost expuse 40 de tablouri şi 80 de desene din creaţia genialului pictor.

...În sufocanta căldură a lunii august din anul 1540, la numai 37 de ani, se stingea din viaţă, ca un meteor căzut în anonimatul câmpiei Casalmaggiore, legendarul Francesco Mazzola supranumit Parmigianino (după numele locului unde s-a născut). Cu foarte puţin timp în urmă părăsise hoţeşte Parma (unde lăsase capodopera L’Arcone con le Vergini), urmărit de administraţia bisericii Steccata pentru „neîndepliniri contractuale”.

Vasari vorbeşte despre impresionanta transformare a

artistului bolnav, disperat, sălbăticit, cu fața brăzdată de riduri, cu părul răvăşit, aproape albit de suferințe, aşa cum în „Autoportret” (păstrat la Galeria Națională) pictorul ni se arată.

Parmigianino fusese în tinerețea sa un tânăr elegant, iubitor de poezie şi muzică, grațios, cu față de înger, aşa cum singur ni se prezintă în nu mai puțin celebrul „Autoportret în oglindă”, pictat la vârsta de 21 ani.

Zeița Fortuna nu i-a fost nicidecum favorabilă. Scurta sa existență se consumă în timpul tragicului război dintre Franța şi Spania şi al jefuirii şi distrugerii Romei la anul 1527. Desigur, aceste vicisitudini ale istoriei i-au marcat dramatic sensibilitatea, nedându-i, totodată, succesul pe care artistul îl merita.

Parmigianino a fost un geniu pus pe bună dreptate alături de Raffaello, Tizian, Correggio sau Michelangelo, nefiind, totuşi, atât de cunoscut şi popular în timpul scurtei sale vieți precum aceştia.

Artistul a trăit cea mai mare parte a vieții sale la Parma. Se naşte la 11 ianuarie 1503 într-o familie de modeşti artişti. Legat de Correggio, elevul căruia a fost, rămâne la Parma până la vârsta de 21 ani şi, deşi foarte tânăr (giovanissimo), reuşeşte să picteze aici câteva din capodoperele sale: „Autoportret” (azi se află într-un muzeu din Viena) şi ciclul „Storia di Atteone e Diana” (aflat la Rocca San Vitale – Fontenellato). Pleacă apoi la Roma urmând steaua lui Raffaello. Urmează 6 ani de căutări şi experimente. Sunt ani cruciali în viața sa. Între anii 1524-1527 se va opri în Roma papei Clemente al VII-lea alăturându-se grupului de artişti, botezat de Giuliano Briganti „gaşca din Via Giulia”, din care făceau parte Giulio Romano, Rosso Fiorentino şi alții. Pe aceştia îi lega o strânsă şi puternică prietenie care, pentru mulți, trecea dincolo de limitele moralei. Însă ei erau interesați de lumea ezoterică, aveau înclinații pentru literatură şi muzică, nemaivorbind de chinuitoarele căutări în arta penelului. Din grupul lor făceau parte artişti cu o profundă individualitate. În ceea ce priveşte presupusa lor

homosexualitate nu există documente şi nici dovezi care să confirme sau să infirme această bănuială.

Succesul visat de Parmigianino se frânge o dată cu devastarea Romei. E nevoit să fugă, rămâne trei ani la Bologna, apoi stă încă 10 ani la Parma unde este chinuit de cererile administrației bisericii Steccata, care solicita şi soma artistul să termine lucrările comandate încă din 1531 şi lăsate neterminate până în 1539. Este arestat dar reuşeşte să evadeze la Casalmaggiore unde, cum am mai scris, disperat şi pe jumătate nebun, îşi găseşte tristul sfârşit în anul 1540. În testamentul său lasă 100 de scuzi surorii sale Ginevra iar puținele sale lucruri prietenilor.

Imaginea artistului este aceea a unui geniu damnat, comparat azi cu marele şi mult încercatul poet englez, Oscar Wilde.

Pentru a înțelege arta lui Parmigianino s-ar cuveni să pătrundem deosebita lui sensibilitate dar şi natura dualistă a personajelor masculine şi feminine pictate. Desenează trupuri hermafrodite de femei de o senzualitate dezinvoltă. Reprezentant al manierismului, introduce în pictură un model nou în care trupurile, gâturile, membrele elegant alungite capătă într-adevăr farmec şi grație („Sfânta familie" şi „Fecioara cu gâtul lung"). Capodopera sa, icoana „La Madonna col Bambino i santi Stefano e Giovanni Battista e il comitente", deschide un drum nou în interpretarea textului biblic. Parmigianino „ha fatto diventare la pittura puro pensiero e il pensiero divino – il «Deus sive natura»"...

Dacă la Michelangelo făptura feminină este statuară, Parmigianino o „topeşte" şi propune alt model ideal, visat frumos dincolo de natural: „Schiava turca" şi „Un angelo".

În ultimii săi ani de viață artistul se izolează şi e preocupat de alchimie. Vasari descrie chinuitoarele şi impresionantele sale experiențe, cărora le dedica zile în şir, arzând şi lăsând să se topească lemne, cărbuni şi cioburi colorate, respirând apoi cu pasiune „fumo innganevole"

(fumul amăgitor)...

La vita non deve essere credibile perche è vera.
(Viaţa nu trebuie să fie verosimilă pentru că este adevărată)

Luigi Pirandello

Luigi Pirandello se naşte la 28 iunie 1867 într-o familie înstărită din Agrigento, un orăşel situat pe coasta meridională a Siciliei. Studiază la Roma dar diploma de licenţă o obţine la Bonn cu o lucrare despre „dialeto agrigentino". Mulţi ani predă ca profesor dedicându-se şi scrisului. Duce o viaţă zbuciumată din cauza unei căsătorii nefericite cu Antonietta Portulano care, îmbolnăvindu-se grav, Pirandello este nevoit ca mai bine de 20 de ani să fie devotatul şi statornicul infirmier al acestei femei nebune, pentru care suferă, resemnat, claustrarea. În aceste condiţii scrisul devine "cel mai bun leac împotriva răului vieţii".

Va publica pe rând: în 1901, romanul „Exclusa", în 1904, „Răposatul Matei Pascal" iar în 1909, „Cei bătrâni şi cei tineri". Primul volum de nuvele, „Iubiri fără iubire", apare în 1894 urmându-i alte culegeri. Între 1922-1928 tipăreşte, în 13 volume, „Nuvele pentru un an".

În scrierile sale îşi îndreaptă atenţia şi înţelegerea asupra omului simplu, funcţionarul umil, modest şi timid, celibatar sau văduv, pe care mediocritatea existenţei şi truda sa conştiincioasă dar nerăsplătită îl duc, prin acumularea amărăciunii, la sinucidere sau nebunie. Deşi Pirandello pleacă de la fapte concrete de viaţă – uneori relatări de cronică măruntă – teatrul şi proza sa urmăresc conturarea unui climat, nu atât prin reflectarea şi interpretarea obiectivă a realităţii, cât prin condensarea unei anumite stări de spirit, fără cauzalitate, urmând o linie frântă, obţinută ca-ntr-un joc de oglinzi. Acest joc, în concepţia lui Pirandello, poartă numele de „umor amar". Omul pirandellian nu are o idee, o noţiune despre viaţă, ci este condus prin viaţă de sentimente schimbătoare şi variate, după timpuri, după caz şi, cel mai adesea, după

noroc...

Teatrul pirandellian, ca de altfel toate scrierile sale, respiră climatul timpului său cu zbuciumul şi contradicţiile lui. Totul trecut şi ridicat de la concret la abstract. Şase personaje în căutarea unui autor, Henrik al IV-lea, Omul cu floarea în gură, Să îmbrăcăm pe cei goi, Liolà (Gramsci, unul din exegeţii operei pirandelliene, aprecia în mod deosebit această piesă pentru valoarea ei dialectală, socotind-o capodoperă), au cunoscut un succes de public deosebit care l-au consacrat pe Pirandello ca pe unul dintre clasicii dramaturgiei universale.

Pentru întreaga sa operă, Pirandello va primi la 9 noiembrie 1934, la Stokholm, Premiul Nobel pentru literatură. La doi ani de la acest important eveniment, la Roma, în 10 decembrie 1936, după o existenţă agitată, trăită în solitudine, inima lui greu încercată va înceta să mai bată. Conform dispoziţiilor sale testamentare: „... când încă nu se va lumina de ziuă, un dric al săracilor, fără flori şi fără a fi însoţit de nimeni, va goni bezmetic spre crematoriu. Iar după, urna cu cenuşa sa va fi purtată în Sicilia, unde va fi lăsată sub o piatră grosolană din câmpia Agrigento”...

Pentru posteritate, Luigi Pirandello a lăsat următorul testament olograf:

„Sia lasciata passare in silenzio la mia morte. Agli amici, ai nemici preghere, non che di non parlarne sui giornali, ma di non farne pur ceno. Nè annunzi nè partecipazioni.

Morto, non mi si vesta. Mi s’avvolga, nudo, in un lenzuolo. E niente fiori sul letto, e nessun cero acceso.

Carro d’infima classe, quello dei poveri. Nudo. E nessuno m’accompagni, nè parenti nè amici. Il carro, il cavallo, il cocchiere, e basta.

Bruciatemi. E il mio corpo, apena arso, sia lasciato disperdere, perché niente, neppure la cenere, vorrei avanzasse di me. Ma se questo non si puó fare, sia l’urna cineraria portata in Sicilia, e murata in qualche rozza

pietra, nella campagnia di Girgenti, dove nacqui".

La „Galleria Nazionale d'Arte Moderna" din Roma se află portretul autorului pictat de fiul său, Fausto Pirandello, în anul 1936.

Nici dragostea, nici singurătatea nu le-am descoperit cu ajutorul cărților. Cu ajutorul lor am încercat să le înțeleg.

Octavian Paler

Povestirea scriitorului Gheorghe Andrei Neagu, „Casa", scrisă la Focşani în 1989 şi tradusă în limba italiană, a fost premiată de Pino Amatiello, preşedintele „Associazione dei Siciliani nel Mondo", în cadrul Serilor de lectură de la Biblioteca Română din Roma.

„All'inizio ha misurato con passa tranquillo il perimetro. Poi sono venuti gli operai. In qualche giorno il basamento era pronto. Sul terreno incolto, mucchi di pietre, i sacchi con cemento, i mattoni sparivano dagli ammassi ben accasiati, transformandosi.

Murii normali, spazi delimitati, vuoti per porte, finestere si profilavano con rapidita, sotto le mani dei maestri. In mezzo a loro, lui camminava con passi insicuri accarezzando ognitanto con le dita le pareti intonacati. Sia all'arrivo che alla partenza, gli operai gli stringevano la mano, con un sorriso.

Avevano a che fare con un cliente pretenzioso, che sapeva cosa voleva. A loro rimaneva soltanto a farsi valere. Questa casa doveva essere una specie di orgoglio loro.

Prima della fine dell'estate avevano messo il tetto. Poi cominciarono intonacature.

L'autunno li aveva trovati con la carpentaria sistemata al suo posto. Poi, l'inverno s'impadroni del terreno deserto pieno degli avanzi rimasti dal cantiere improvissato. La neve aveva coperto livellato ed uniformato tutto. I residui e i viottoli, il pietrisco, gli avanzi di tavole, i fossaati e gli ammassi, si potevano scorgere appena sotto il manto

bianco. Lui parti.

Poi, torno con la primavera. Lo stesso passo insicuro gli stessi movimenti prudenti, di ammirazione, di percezione dello spazio con le mani. Ogni giorno, di pomeriggio, misurava col passo, stasava con la picozza in varie direzioni, dando contorno al giardino.

In vari luoghi, lui, lo straniero di quel posti, cornincio a zappare.

Missurando la profondita delle fosse con la coda della zappa, lo straniero sistemava travi modellati, racimolando un recinto sulla misura della casa appena messa su. I vicini si domandavoano, si meravigliavano, ma mon coarono intervenire. Una sola volta uno di loro aveva chiesto se poteva rendersi in qualche modo utile, ma...

No, non ho bisogno di nulla, fu la risposta, che mise fine a qualsiasi intenzione bonaria. Si accontentarono a vederlo lavorare e a misurare con gli occhi il suo travaglio.

Poi, al tempo delle ciliege, i vicini furono invitati alle nozze. Con le auole piene di fiori coloriti, la casa brillante di pulizia, lui, lo straniero, li invitava alla festa. I vicini vennero piu per curiosita che felici dell'invito.

Forse sarattero venuti comunque a sapere qualcosa da questo matrimonio.

Sulla soglia della casa, la copia stringeva loro le mani, mentre una vacchietta prendeva i doni, sistemandoli sul tavolino dell'atrio.

Benvenuti, gli diceva lui, soridendo, mendre la sposa si lasciava tacciare sulle guance, timida.

La musica di un magnetofone creava l'atmosfera necessaria al momento solenne. Non si ballava, ma tutto il mondo era bendisposto. Gli scherzi e la gioia si incrocciavano con disinvollura sopra i tavoli abbondanti. Il vino leggero e di buona qualita aveva sciolto persino gli animi piu taciturni.

Quando tutto fini e se ne andarono anche gli ultimi invitati, lui si alzo dal tavolo, senza accorgersi che di fronte a lui, proprio sul bordo del tavolo c'era una bottiglia

d'acqua minerale. Il rumore della bottiglia rovesciata lo fece restare sbalordito.

Cominciarono bruscamente a grondardi lagrime sul viso. La vecchietta comincio subito a consolarlo: „– E stato bello, figlio mio. Non c'e successo niente e nessuno si e' accorto di nulla".

La sposa comincio a raccogliere l'aqua che fluiva dalla bottiglia revesciata salvando l'esternsione della catastrofe.

La vecchieta gli strinse la testa tra le mani: „E stato tutto bene, figlio mio, capisci?" Lui non rispose. Con lo sguardo fisso, strano, mormuro confusamente: „Anche se morissi in quest'instante, purtuttavia vorrei vedere. Dimi mamma, lei e' bella? Comm'e?"

La vecchieta lo guardo addolorata, riprendendo: „Te i'ho gia' detto. E' snella, dai cappelli dorati e gli occhi neri. E graziosa e un po piu bassa di te."

„– Oh, quanto desidererei vedere" – disse lui, prendendosi disperato la testa tra le mani.

Seduta su uno sgabello, la sposa si alzo senza far rumore.

Si avvicino e la prese per mano. „– Vieni, ti prego di venire. Sei il mio uomo."

Lui la segui fidente. La mano gli si irrigidi disperata alla sua mano. In quel momento lei era la sua unica quida. Una traccia di serenita si imprese leggermente sul viso sconvolto dal dolore di colui che non aveva visto mai com'e tutte un fiore, un frutto, una casa, una donna".

Când doream să-mi cânt dragostea ea devenea durere iar când doream să cânt durerea ea devenea dragoste...

Franz Schubert (1797-1828)

1 iulie 1804. Se naşte la Paris Amandine Lucie Dupin de Francueil, viitoarea baroană Dudevant, nimeni alta decât celebra scriitoare franceză George Sand. Este fiica colonelului Maurice Dupin (aghiotantul mareşalului Joachim Murat) căsătorit cu sora lui Napoleon. George

Sand a scandalizat lumea vremii sale atât prin manifestările emancipate, pline de excentricitate (purta haine bărbăteşti, fuma în public), cât şi prin disponibilitatea sa pasională iubindu-i pe: Prosper Mérimée, pe Alfred de Musset cât şi pe Frédéric Chopin pe care îl cunoaşte în anul 1836 prin intermediul muzicianului Franz Liszt.

Dragostea pasionată a lui Musset pentru romancieră, călătoria lor la Veneţia cât şi epilogul dureros al relaţiei lor, îi vor provoca acestuia o gravă criză spirituală, o dramă morală din care se va naşte romanul „La Confession d'un enfant du siècle" şi ciclul de poeme „Les Nuits" şi „Souvenir"... Sand a avut o influenţă importantă asupra vieţii şi creaţiei romanticului compozitor şi pianist Chopin, legătura lor durând aproape un deceniu, până la moartea acestuia, în anul 1849.

George Sand a publicat romane pasionale, de formulă romantică (Indiana, Lélia, Valentina, Jacques), cu tematică socială şi romane câmpeneşti (Mauprat, Păcatul domnului Antoine, Balta diavolului). O vastă corespondenţă (şase volume publicate postum) purtată, printre alţii, cu: Musset, Flaubert, Saint-Beuve, Mazzini. Din memorialistica lui George Sand, „Istoria vieţii mele" este una dintre cele mai fascinante cărţi din literatura franceză...

George Sand a participat la Revoluţia din 1848, fiind redactor şef al Buletinului Republicii...

Până la celebrarea bicentenarului naşterii scriitoarei (2004) se vorbea despre aducerea în Panthéon a rămăşiţelor sale pământeşti, care se mai află şi azi pe proprietatea familiei de la Nohant lângă cele ale mamei şi bunicii ei.

Nu există hoţ mai rău decât o carte proastă.

Eugen Barbu

...„Se ştia că tata scria greu. /.../ Tata era minuţios nu numai în ce priveşte stilul şi sintaxa, ci chiar cu scrisul caligrafic", nota în amintirile sale Ecaterina Logadi, fiica

lui I.L. Caragiale... „Îl vedeam ieşind agitat din odaie lui, cu faţa trasă, vădit nemulţumit, blestemându-şi meseria lui nenorocită... şi ne povăţuia să nu-i urmăm niciodată pilda, ci să ne luăm orice altă meserie. /.../ Când s-a întors la Berlin, a desfăcut plicul pe care Matei i-l dăduse pe peronul gării şi a citit cele treisprezece sonete scrise de fiul răzvrătit. Ne-a citit şi nouă versurile, cu ochii înlăcrimaţi. Erau atât de frumoase, cizelate în cel mai preţios metal! «Nenorocitul, spunea tata, cât i-am spus să nu se apuce de literatură! L-am sfătuit să facă orice meserie, numai asta nu; e cea mai trudnică. Dar acum s-a molipsit şi nu mai pot să-l scap».

„Îl supăra linguşirea şi admiraţia stângace". „Mai bine să mă criticaţi inteligent decât să mă lăudaţi prosteşte".

„Până la sfârşitul vieţii tata a rămas cu o tinereţe care făgăduia să dăinuiască îndelung. Spiritul şi vioiciunea lui erau intacte. El păstrase acelaşi entuziasm pentru ceea ce preţuia şi aceeaşi revoltă pentru ceea ce dezaproba. Mai presus de toate păstrase acea veselie izvorâtă din străfundul firii lui şi pe care o răspândea proaspătă şi nesecată".

„A fost aparent sănătos"... întrerup scrierea şi redau textul lui Paul Zarifopol, care se afla la Berlin, privitor la „ultima după-amiază" din viaţa lui Caragiale: „Conul Iancu fuma enorm... În acea după-amiază a fumat optzeci de ţigări... A murit, foarte probabil, în unul din groaznicele accese de tuse tabagică care, în fiecare noapte, răsunau până departe de camera lui de culcare. S-a întâmplat aceasta în noaptea de 21 spre 22 iunie 1912, la Berlin – Schöneberg, Innsbruckerstrasse nr. 1"...

„A fost aparent sănătos până în ultima clipă, şi viaţa i s-a încheiat aşa cum şi-a dorit: fără boală, fără suferinţă, desigur cu seninătatea şi armonia perfectă a cugetului său".

Împăcat şi conştient de valoarea sa, Caragiale a lăsat pentru posteritate următoarea frază-testament: „Pot să mor liniştit că n-am scris nimic de care să-mi fie ruşine".

Biserica San Lorenzo fuori le Mura (zisă şi „al Verano")

19 iulie 1943: un violent bombardament loveşte Roma nimicind în câteva minute mitul inviolabilităţii Cetăţii Eterne. Acest fapt provoacă indignarea cât şi protestul opiniei publice de pe mapamond. Cartierul San Lorenzo-Tiburtino, situat în vecinătatea traficului feroviar, a fost obiectivul principal al atacului aerian, iar biserica „San Lorenzo fuori le Mura" a suferit grave distrugeri. Reparaţiile ei au durat aproape cinci ani şi de abia în anul 1948 şi-a putut relua riturile religioase care, până în anul 1943, se celebraseră neîntrerupt timp de şaisprezece secole. Biserica San Lorenzo este construită pe locul în care a fost martirizat San Lorenzo la anul 258 d.Hr. şi este atestată de capelă închinată la anul 330 d.Hr. prin voinţa împăratului Constantin cel Mare.

San Lorenzo s-a născut în Spania în anul 210 d.Hr. A fost hirotonit diacon de patriarhul Sixt, la anul 257, primind în grija sa tezaurul şi bogăţiile Bisericii precum şi obligaţia distribuirii ajutoarelor şi milosteniilor la cei săraci. Tot în anul 257 împăratul Valerian publică edictul împotriva Bisericii. Sixt este prins în timpul celebrării Sfintei Liturghii şi omorât prin decapitare. San Lorenzo este adus la palatul imperial pentru a preda bunurile pe care le deţinea biserica. Acesta nu se supune ordinelor şi refuză să se închine idolilor. Mai mult, în răstimpul celor trei zile, cât a fost lăsat liber, diaconul a împărţit săracilor toate bogăţiile bisericii. Pedeapsa nu a întârziat şi San Lorenzo a fost supus celor mai crunte chinuri: i s-au pus pe trup lame de fier înroşite în foc, a fost bătut cu bice plumbuite, i-au fost sfărâmate maxilarele cu pietre, fiind, până la urmă, dezbrăcat şi ars de viu pe un grătar de fier aşezat pe cărbuni aprinşi, numit „graticola" (parte din zăbrelele de fier ale supliciului se află într-o capelă din biserica „San Lorenzo in Lucina", Roma). După toate aceste suferinţe, sfârşindu-şi rugăciunea, sfântul şi-a ridicat privirea spre cer şi a mai avut puterea să rostească: „Mulţumesc Ţie,

Doamne, Iisuse Christoase, că m-ai învrednicit să intru pe porțile împărăției Tale!". Mulți din cei care au fost martori la moartea sa martirică s-au creştinat pe loc. Trupul schingiuit al diaconului, purtat pe brațe de creştini, a fost îngropat cu mare cinste, la 10 august 258, în locul cunoscut sub numele de Cimitirul „Cyriaca in Verano", aflat în estul Romei, pe via Tiburtina. Peste ani s-a construit aici o adevărată catedrală, denumită „Basilica San Lorenzo fuori le Mura" (Biserica Sf. Laurențiu din afara zidurilor).

După martiriul său, fenomenul astrologic al meteoriților „Perseida", care apare în fiecare an la data de 10 august, a fost denumit simbolic „Lacrimile lui San Lorenzo".

În iconografia bizantină Sf. Laurențiu este înfățișat având o cădelniță cu jar în mână, înmiresmând Biserica, iar în cea apuseană, Sfântul (San Lorenzo) e reprezentat oferind săracilor bogățiile bisericii sau fiind întins pe un grătar aşezat deasupra unor cărbuni aprinşi.

San Lorenzo este patronul şi ocrotitorul Romei. Capul mumificat al Sfântului se află în Capela Paolina din Cetatea Vaticanului, aceasta fiind destinată reculegerii şi rugăciunii papilor bisericii Romano-Catolice.

În prelungirea bisericii lui Constantin cel Mare, refăcută în întregime în secolul al VI-lea, a fost construită, în anul 432 d.Hr., o altă biserică care a fost dedicată Fecioarei Maria. În secolul al VIII-lea, prin eliminarea zidului despărțitor dintre cele două biserici, s-a creat un edificiu nou, cu două altare înfrățite, unic în lume. Biserica „San Lorenzo fuori le Mura" adăposteşte astfel două locaşuri de cult, primul având trei nave despărțite de antice coloane şi, în continuare, cel de-al doilea, cu altarul împodobit cu un admirabil mozaic şi uimitor de bine conservat, străjuit de zece coloane. Cele două amvoane (de unde preotul predică sau citeşte din Evanghelii), candelabrele, pavimentul, mozaicul, tronul episcopal, cripta monumentului funerar care păstrează relicvele lui San Lorenzo, superbul sarcofag al cardinalului Fieschi

(mort în anul 1256) şi baldachinul de la 1148, sunt mărturii sacre şi artistice, de o mare valoare, ale civilizației romane.

La nivelul pardoselii originale a bisericii se află capela Prea Fericitului Papă Pius al IX-lea, care a repauzat în anul 1878. La început el a fost înhumat în Vatican dar în ziua de 1 iulie 1881, la trei ani de la deces, într-o noapte, rămăşiţele lui pământeşti sunt transferate în biserica S. Lorenzo fuori le mura, conform dorinței sale testamentare: „Il mio corpo divenuto cadavere sarà sepolto nella chiesa di San Lorenzo fuori le mura, e precisaménte sotto il arco esistente contro la cosi detta graticola, ossipietra nella quale si designano anche adesso le machie prodotte dal martirio dell'illustre Levita (San Lorenzo) /.../verra scolpito un trirégno con le chiavi; poi una epigrafe concepita nei termini seguienti:

OSSA ET CINERES PII P. IX
SUM. PONT. VIXIT AMÖ

La stemma gentilízio sarà un teschio di morte".

La transferul relicvelor, acestea au avut parte de o gravă ofensă din partea anticlericalilor, în majoritate masoni, care au încercat chiar să arunce în Tibru ceea ce ei numeau „hoitul" lui Pius al IX-lea.

Pius al IX-lea plătea scump şi după moarte din cauza incapacității sale de-a accepta realitatea istorică a evenimentelor timpului său cărora le căzuse astfel victimă. Decizia de neparticipare la războiul de eliberare şi de unificare a Italiei a fost luată de Pius al IX-lea cu mare durere în suflet, pentru că el, urcat pe tronul Apostolului Petru al Bisericii Romano-Catolice, nu putea fi, întru împlinirea misiunii sale apostolice, decât „uno che porta pace a tutti" (cel care aduce pacea tuturor)... „che abbraccia tutte le persone allo stesso modo" (îmbrățişând toți oamenii cu egală măsură). Dar tocmai acest comportament, am putea spune „neamestec" – „neutralitá", al Sfântului Părinte nu a făcut altceva decât să izoleze biserica de aspirațiile de independență ale poporului italian. Când a realizat eroarea era deja târziu iar Papa, lucid, recunoştea că „il

mio sistema politico non ha sopravvissuto, ma io sono tropo vecchio di cambiare qualcosa; il mio successore sarà mandante" (sistemul meu politic şi-a trăit traiul, iar eu sunt prea bătrân pentru a mai schimba ceva; va fi misiunea succesorului meu)...

Capela Papei Pius al IX-lea este o mărturie târzie a recunoştinţei şi a prestigiului de care s-a bucurat cel mai iubit şi, în acelaşi timp, cel mai controversat pontif din istoria Bisericii Romano-Catolice. Urna sa funerară a fost decorată cu cincisprezece splendide mozaicuri realizate de pictorul Lodovico Seitz. Pe pereţii capelei, bogat decoraţi, sunt aşezate peste 640 steme reprezentând blazoane ale celor mai ilustre personalităţi creştine din diocezele şi congregaţiile religioase, embleme nobiliare (ale contelui Girolamo şi ale contesei Caterina Solazzi), simboluri ale diferitelor oraşe...

Clopotniţa şi porticul (galeria exterioară a intrării în biserică) sunt executate de Vassalletto (secolul al XII-lea).

Tot în portic se mai pot admira fresce cu scene din viaţa şi martiriul lui San Lorenzo (cu adevărat bijuterii ale artei romane) şi cei doi lei de marmură (tot din epoca romană) care străjuiesc intrarea în biserică în apropierea Monumentului funerar închinat omului politic Alcide de Gasperi, realizat de Giacomo Manzù în anul 1954.

Din sacristie (încăpere din biserica catolică destinată păstrării obiectelor de cult şi a veşmintelor preoţeşti), se poate intra în sobrul „chiostro romanico" (loc de reculegere şi rugăciune rezervat numai canonicilor din mânăstire) unde sunt catacombele Sfintei Ciriaca, cea care, conform tradiţiei populare, a îngrijit şi a îngropat rămăşiţele pământeşti ale lui San Lorenzo.

În apropiere, salvată ca prin minune, deşi pare strivită de actualul urbanism, se află biserica Santa Bibiana, fondată în secolul al V-lea şi complet refăcută în anul 1624 de Gianlorenzo Bernini, fiind prima sa operă arhitectonică romană unde marele artist a mai lăsat una din cele mai încântătoare şi sacre sculpturi: Santa Bibiana, realizată la anul 1626. Tot în interiorul bisericii, Pietro da Cortona

reuşeşte, inspirat, reconfirmându-şi talentul, să picteze celesta şi dramatica frescă: „Viaţa Sfintei Bibiana”.

În catedrala San Marco din Veneţia, construită în stil bizantin din voinţa dogelui Giustiniano Participazio la anul 828, sunt păstrate moaştele evanghelistului Marcu care este socotit protectorul oraşului.

Eveniment editorial la Roma: „Tavola di Cortona”

În lumea arheologilor a avut mare succes volumul „Tavola di Cortona” tipărit la Editura L’Ema Bretschneider şi scris de Luciano Agostinieni (profesor la Universitatea din Perugia) şi Francesco Nicosia (inspector în Ministerul Culturii din Roma). Cartea prezintă excepţionala descoperire din anul 1992 a celor şapte tăbliţe etrusce din bronz, predate de un „carpentiere calabrese” (dulgher calabrez) la „Carabinieri” (Poliţie) din Cortona. Au urmat şapte ani de tăcere, timp în care s-a încercat zadarnic găsirea celei de-a opta tăblite care lipsea cât şi a locului importantei descoperiri. Şantierul din localitatea Piagge di Camacia nu a reuşit să scoată la iveală nimic interesant din punct de vedere arheologic şi poate că „lamina in bronzo” (plăcuţă de bronz de 28,5 x 48,8 cm), înainte de-a fi divizată în cele opt tăblite, a fost ascunsă într-un loc sacru (sanctuar) sau într-unul profan (casă particulară), loc destinat să rămână pentru totdeauna un mister.

Textul etrusc, unul din cele mai total cunoscute până în zilele noastre, cuprinde 40 de rânduri cu 206 cuvinte distribuite inegal pe două coloane ale celor două feţe ale plăcuţei de bronz şi scrise de doi „scribi” diferiţi.

Limba etruscă rămâne până azi în mare parte necunoscută, fiind o limbă moartă, pierdută în mister, nevorbită de mai bine de 2.000 de ani. Lingviştii au la dispoziţie pentru studiu doar puţine texte scurte şi câteva inscripţii cu caracter religios.

Tăblitele, prin amploarea textului, sunt importante atât pentru localizarea redactării documentului (Cortona)

cât şi pentru posibilitatea datării lui (la sfârşitul celui de-al III-lea secol î.Hr. şi prima jumătate a celui de-al II-lea secol î.Hr.). Care este conţinutul textului? Autorii nu ne dau o traducere exactă a documentului ci numai o idee generală asupra textului: „un act juridic-administrativ". Pe tăbliţele de bronz este scris act de vânzare-cumpărare pentru o vastă proprietate care cuprindea un teren agricol cu diverse culturi şi alt teren, deluros, plantat cu viţă-de-vie, în apropierea lacului Trasimeno. După altă interpretare, textul ar însemna un act de proprietate contestat. Detalii interesante: scrierea cuprinde şi cuvântul „vina", autorii susţinând că acest cuvânt de origine etruscă înseamnă viţă-de-vie. Mai mult, deja se ştie că vin – băutura din struguri – în etruscă se spunea „vinum", iar numele lacului Trasimeno era „Trasminas"...

În încheiere, vom cita din Raymond Block şi Jean Cousin: „... numai o muncă strict metodică va spori cunoştinţele noastre de etruscă. Progresele rămân încete dacă nici un text bilingv nu iese la lumină – iar aceasta atârnă de hazardul imprevizibil al descoperirilor întâmplătoare"...

La 10 noiembrie 1508, călugărul muntenegrean Macarie, la porunca lui Radu cel Mare, scoate de sub teascul tiparniţei de la mânăstirea Bistriţa din jud. Vâlcea, prima carte tipărită în Ţara Românească: „Liturghierul slavon". Scrisoarea câmpulungeanului Neacşu ot Dlăgopole către judele Johannes Benkner al Braşovului la anul 1521, rămâne cel mai vechi text în limba română cunoscut şi păstrat până în zilele noastre.

În anul 1837 istoricul Aaron Florian (1805-1887) a scos, împreună cu Georg Hill, primul cotidian românesc care se numea „România" iar în anul 1853 înfiinţează, la Sibiu, periodicul „Telegraful Român". Însă primul periodic în limba română a fost „Curierul Românesc" editat şi publicat însă, cu intermitenţe, pe o perioadă destul de lungă, între 1829-1859, de I.H. Rădulescu şi C. Moroiu.

Inchizitorul care a semnat condamnarea lui Giordano Bruno

Inchiziția a fost şi a rămas un subiect deosebit de controversat pentru istorici şi fascinant pentru cititor. De-a lungul timpului tema inchiziției a fost analizată şi a constituit obiectul studiilor de specialitate ale cercetătorilor de pretutindeni.

În următorii ani istoria sa va putea fi reconstruită şi reconsiderată pe baza documentelor autentice care vor fi puse la dispoziția cercetătorilor datorită recentei decizii a Vaticanului de a se redeschide Arhivele Romane ale Sfântului Oficiu (Sant'Uffizio). Pe baza acestora se va stabili adevărul în ceea ce priveşte Biserica Catolică de la sfârşitul anului 1550 şi până în zilele noastre. Recent, la Roma, „Salemo Editrice" a tipărit un documentat volum, „Il sommo inquisitore" (Marele inchizitor), semnat de Saverio Ricci. Cartea are ca personaj principal pe Giulio Antonio Santori, una dintre cele mai enigmatice şi stranii figuri care a jucat un rol important în istoria inchiziției. Autorul analizează şi descrie caracterul justițiar al personajului principal, Santori, cât şi tulburătoarea şi tragica simbioză dintre inchizitor şi instituția inchiziției pe care acesta o reprezintă. Bazându-se pe documente de necontestat, scriitorul descrie pasionanta biografie a lui Santori şi o plasează pe fundalul evenimentelor europene petrecute în cea de-a doua jumătate a anului 1550. Giulio Antonio Santori, a fost inchizitor la Roma între anii 1566-1602.

Născut la Caserta în anul 1532, Santori provenea dintr-o familie de avocați. Demonstrează o precoce vocație juridică şi, la numai 20 de ani, scrie un „Tratat împotriva ereziei", temă temerară pentru acele timpuri. Europa era în fierbere după ruptura provocată de Reforma lutherană şi controversele religioase duceau la dramatice conflicte. Santori termină strălucit studiile de drept şi în anul 1557 este hirotonit preot, după care, la 1559, în acele vremuri de confuzie, este numit inchizitor diocezan la Caserta.

Sever, înainte de toate, cu sine însuşi, tânărul prelat, partizan al soluțiilor dure, intransigent în aplicarea legilor ecleziastice, este avansat şi trimis la Napoli în anul 1563. Credincios papei Paul al IV-lea, Santori suportă cu greu politica moderată a succesorului acestuia, papa Pius al IV-lea, căruia îi trimite o virulentă „Deploratio" în care analizează situația Bisericii amenințată extern de pericolul turcesc şi intern de proliferarea necredinței şi a viciului. Dar în 1566 este înscăunat un nou pontif, Pius al V-lea, cu care inchizitorul Santori se simte din nou „pereche". „Dumnezeu a reîncarnat pe papa Paul al IV-lea" (scrie unui amic), iar Santori vine la Roma unde, chiar de la prima audiență, noul papă îl confirmă inchizitor şi tot în acelaşi an îl numeşte episcop de Santa Severina. Juristul Santori devine astfel specialistul numărul unu în politica inchiziției. Prin mâinile sale trec toate dosarele care privesc acuzațiile ereticilor mărunți cât şi acelea ale înaltelor autorități ecleziastice. Santori cercetează cauzele cardinalului Giovanni Morone, ale primatului de Spania, Bartolomeo Carranza (declarat inocent); semnează decizia de condamnare în procesul lui Giordano Bruno şi are un cuvânt greu de spus în cauzele politicii conflictuale evreieşti şi ale situației explozive din Franța. Cardinal din anul 1570, prezent la cele patru Conclave dintre anii 1590-1592, Santori a fost la un pas de-a fi înscăunat papă, dar intransigența cât şi caracterul său dificil au fost un obstacol de netrecut pentru decizia finală a cardinalilor electori. Gardian fidel al Tribunalului Sfântului Oficiu (Sant'Uffizio), deosebit de activ, Giulio Antonio Santori este „reconstruit" în carte între „autobiografie şi istorie", într-un studiu nu uşor de parcurs. Inchizitor pentru sine, Santori a lăsat istoriei o „consapevole memoria". Un necunoscut a notat pe manuscris: „cine mă va deschide, să mă închidă imediat! Nu este necesar să ştim mai mult decât trebuie", iar altul adaugă: „manuscrisul descoperă multe lucruri care, totuşi, sunt necesare pentru a cunoaşte istoria acelor timpuri"...

Ceea ce trebuie să urmeze este „sentiero spinoso della verità storica” (drumul spinos al adevărului istoric)...

E mai bine să faci şi să te căieşti, decât să nu faci şi să regreți că nu ai făcut!

Niccolò Machiavelli

Naşterea unei capodopere

Gabriel Garcia Marquez, scriitor columbian, ziarist de profesie şi născut pentru a fi povestitor, a cunoscut celebritatea după apariția romanului său, „O sută de ani de singurătate”, publicat şi tradus în întreaga lume. Romanul descrie epopeea unei familii sud-americane de-a lungul unui secol.

În anul 1982, Marquez a primit Premiul Nobel pentru Literatură.

Azi prezentăm cititorilor tulburătoarea „istorie secretă a capodoperei” prelucrată după mărturiile autorului: „De mult timp, mă chinuia ideea unui roman «fără egal», nu numai divers de ceea ce am scris până acum, dar şi divers de ceea ce am citit până la această dată”. Neliniştit, trăia o stare febrilă, pe care nu şi-o putea explica: „La începutul anului 1965 conduceam, aparent relaxat, maşina, eram împreună cu soția mea Mercedes şi cu cei doi copii şi ne îndreptam în acel sfârşit de săptămână spre Acapulco. Fără motiv, m-am simțit fulgerat interior atât de intens şi tulburător, că abia am avut timpul necesar să evit un stupid accident de circulație”...

„Pe plajă, nu am avut nici un moment de linişte. Marți, când m-am întors în Citta del Messico, m-am aşezat imediat la masa de scris. Fraza de început nu am reuşit s-o mai controlez şi am expediat-o într-o clipită.”

De la scrierea primei fraze Marquez nu s-a mai oprit din scris nici măcar pentru o zi, intrând într-o transă devastatoare care l-a ținut până la ultima frază a romanului. În romanul său, satul Macondo cât şi familia Buendia vor sfârşi în „ruină”... În primele luni parcă îi lipsea timpul

necesar pentru a putea scrie tot ceea ce „acumulase” în sine. Lucra cu disperare până noaptea târziu abandonându-se scrisului şi încercând totuşi, pe furate, să-şi respecte ritmul de viaţă. În acest timp, Mercedes, soţia sa, se înhăma la eforturi deosebite pentru rezolvarea obligaţiilor de familie, substituindu-se soţului „hăituit de manuscris”. Obţine cu destulă dificultate mici credite bancare fără de care familia nu ar fi putut plăti datoriile curente la drogherie şi măcelărie... Dar, după acest aparent echilibru financiar, multe „obiecte şi lucruri” şi chiar bijuterii de familie vor fi amanetate la „Monte di Pietà”...

Pentru Marquez una dintre problemele spinoase era hârtia de scris. Autorul avea obiceiul ca ori de câte ori găsea nereuşită o frază sau descoperea greşeli gramaticale să nu corecteze textul ci, furios, să mototolească hârtia şi să o arunce la coş. Astfel, Mercedes trebuia să dea jumătate din suma destinată gospodăriei pentru achiziţionarea „munţilor de hârtie”. Păguboasa deprindere îl oprea totuşi pe scriitor să folosească hârtia de indigo...

Disperaţi, în efortul făcut pentru a putea supravieţui, Marquez şi Mercedes se hotărăsc să amaneteze şi ultimul „obiect”: automobilul nou, abia cumpărat. Din fericire, bunul şi credinciosul lor prieten, Carlos Medina, îi salvează şi se obligă să le plătească toate cheltuielile restante, acoperind, cât va fi posibil, şi plăţile curente ale familiei. Ca o ironie a soartei, abia după trecerea anului, o dată cu sfârşitul dificultăţilor şi mult după publicarea romanului, Marquez şi Mercedes au aflat că, pentru a reuşi să le acopere datoriile, prietenul lor, Carlos, îşi amanetase propria maşină. În tot acest timp prietenii lor îi vizitau în fiecare seară aducându-le tot ce le era necesar traiului de zi cu zi. Mercedes nu i-a vorbit niciodată lui Marquez de subterfugiile, artificiile contabile şi nici de alte demersuri întreprinse pentru obţinerea împrumuturilor până în luna martie a anului 1966, la un an de la data la care autorul începuse scrierea romanului. Experienţa câştigată în anul de practică cât şi ritmul autoimpus i-au întărit lui Marquez

convingerea că va reuşi să-şi termine romanul în cel mult şase luni. Astfel, în scurt timp, din drepturile de autor s-ar fi putut achita măcar chiria, pe care proprietarul o considera „deja o sumă enormă". Pentru vizitele medicale, doctorul (o persoană foarte distinsă) fusese convins să mai aştepte încă onorariul, pentru că, oricum, cuvântul doamnei Mercedes era o garanție.

Următoarele luni au fost pentru toți fierbinți: prietenii, care cunoşteau foarte bine situația financiară critică a familiei, încercau cu eforturi deosebite să mențină ritmul creativ al lui Marquez şi căutau, pe cât le era posibil, să nu fie implicat în treburile cotidiene de uzură. În acest moment, romanul fiind destul de bine conturat, Marquez îşi permite luxul de-a povesti prietenilor săi despre proiectele viitoarelor scrieri, improvizând teme noi. Spre sfârşitul lui august 1966, Marquez termina, liniştit şi mulțumit, finalul romanului. Excluzând fotocopierea şi neîntrebuințând indigoul, manuscrisul original al romanului număra, totuşi, peste două mii de pagini.

Un noroc a fost descoperirea dactilografei Esperanza Araiza. Neuitata Per, cea care a jucat un rol important în „rescrierea" operelor marilor scriitori latino-americani, Carlos Fuentes şi Juan Rulfo, şi a scenariilor lui Luis Buñuel, a început dactilografierea versiunii finale a romanului. Araiza a trebuit să se chinuiască serios, fiindcă manuscrisul, fiind „una bruta copia", avea prima versiune scrisă cu cerneală neagră iar corecturile cu cerneală roşie (în vederea evitării eventualelor confuzii). Dar toate aceste piedici nu erau un obstacol de netrecut pentru o dactilografă plină de curiozitate privind textul care o cucerise şi o fascinase în acelaşi timp, acceptând să fie plătită cu ce se putea, restul urmând a fi achitat când se vor primi drepturile de autor. Araiza reuşea să dactilografieze un capitol pe săptămână dându-l apoi scriitorului pentru control şi corecturi. Romanul s-a redus în acest mod, ca volum, la aproape jumătate din cât cuprindea manuscrisul inițial...

...Mai târziu, la câțiva ani de la publicarea romanului, Araiza a povestit autorului întâmplarea nefericită când paginile unice ale capitolului trei au fost scăpate într-o baltă de noroi pe când cobora din autobuz. Atunci ploua torențial şi Araiza, îngrozită, a reuşit totuşi să culeagă toate paginile risipite şi îmbibate de apă, cu scrisul abia lizibil, încercând să le usuce acasă cu fierul de călcat... Preocuparea lui Marquez era de a menține ritmul scrisului său cu acela al dactilografierii capitolului următor, paginile urmând a fi predate de el la fiecare sfârşit de săptămână, respectiv sâmbăta.

Scriitorul a primit, tot în acele zile, o scrisoare de la reprezentantul editorial sud-american, Paco Porrua, prin care-i cerea acordul pentru a-i publica romanul. Marquez comunică acceptul şi îi propune editorului manuscrisul romanului pe care i-l putea expedia imediat. Paco Porrua, încântat şi fiind un tip practic, îi trimite lui Marquez un cec în valoare de 500 dolari ca drepturi de autor în contul viitorului contract.

Transcrierea romanului la maşina de scris, cuprinzând trei còpii la indigo, va fi datorat efortului extraordinar al Araizei şi a fost gata trei săptămâni mai târziu. Primul cititor al manuscrisului, înainte ca acesta să fie expediat spre publicare, a fost Alvaro Mutis.

În ceea ce priveşte titlul dat cărții, „O sută de ani de singurătate", autorul nu îşi aminteşte nici unde, nici când şi nici cum i-a venit în minte acesta, iar ceea ce este şi mai surprinzător este că nici prietenii şi nici cei care i-au stat prin preajmă n-au reuşit să-şi amintească ceva în acest sens...

Când au primit primul exemplar al romanului, publicat în iunie 1967, Marquez şi Mercedes au distrus manuscrisul plin de adaosuri şi corecturi după care buchisise şi copiase la maşina de scris neprețuita Araiza. N-au salvat nici măcar capitolul al III-lea cu scrisul ilizibil, întinat de noroi şi udat de apa ploii... Acesta n-a fost nicidecum un gest copilăresc şi necugetat sau un gest premeditat ce-ar fi ascuns o teribilă modestie. Autorul a recunoscut clar

şi cinstit, justificându-se: „nu am vrut să se descopere trucurile secrete ale daltei cu care am cioplit cuvintele”.

Copia şpalturilor bune de tipar, trimisă de editură şi corectată de autor, Marquez a dăruit-o bunului său prieten Luis Alcoriza, la eveniment fiind prezent şi celebrul regizor Luis Buñuel. Şpalturile, ca semn de recunoştinţă şi preţuire, poartă următoarea dedicaţie: „À Luis e Janet, una dedica dell’amico che piu vuole bene in questo mondo”, anul 1967. Semnat: Marquez.

Optsprezece ani mai târziu, când romanul fusese demult confirmat ca fiind unul din capodoperele literaturii universale, cu ocazia unei reuniuni prieteneşti, Janet Alcoriza şi-a amintit de copia şpalturilor bune de tipar şi, scoţând-o dintr-un cufăr prăfuit, i-a arătat-o lui Marquez cu vădită emoţie şi veneraţie, spre marea surprindere a tuturor celor prezenţi. Glumind, cineva ar fi remarcat că „acele pagini i-ar fi putut îmbogăţi pe soţii Janet şi Luis Alcoriza”. Replica lui Janet, demnă de regatul Toledo, din care aceasta provenea, nu s-a lăsat mult aşteptată: „eu prefer să mor decât să vând această bijuterie dăruită mie de un adevărat prieten”... Profund emoţionat, Marquez a adăugat, lângă prima sa dedicaţie, în semn de preţuire şi cu aceeaşi pană cu care a scris romanul: „confirmat, 1985, Gobo”...

Retras la Cuernavaca, Luis Alcoriza a murit în anul 1992 la vârsta de 71 de ani. Janet Alcoriza a continuat să trăiască înconjurată de prieteni, supravieţuindu-i soţului său doar şase ani.

Luis Hector Delgado, adoptat ca propriul fiu al soţilor Alcoriza şi desemnat prin testament de aceştia ca moştenitor legal şi de drept al şpalturilor romanului, a avut de îndeplinit o singură cerinţă din testament: „niciodată nu va putea înstrăina şi nici vinde şpalturile manuscrisului”...

Istoria şpalturilor poate părea stranie şi neverosimilă. Nici Marquez n-a înţeles niciodată de ce Janet şi Luis au trăit atâta amar de vreme cu manuscrisul închis pe fundul unui cufăr mâncat de carii. Manuscris care, valorând „un

sac de dolari", mai mult ca sigur i-ar fi scăpat de sărăcie... Poate să fi fost de vină nemăsuratul lor orgoliu iberic? Astăzi pentru noi, demn de respect şi admiraţie este faptul că soţii Janet şi Luis Alcoriza au intuit, neîndoielnic, de la primele pagini, capodopera şi, totodată, nu au vrut să trădeze prietenia aceluia care „i-a iubit cel mai mult pe lume".

„Cărţile sunt cele mai de seamă posesiuni ale noastre în această viaţă, ele ne asigură nemurirea. Regret profund că nu am avut niciodată biblioteca mea."

Varlam Tikhonovich Shalamov, Biblioteca mea

Data de naştere a lui Andrea Mantegna este atestată de o inscripţie care se află bine conservată în cea mai veche biserică din Padova, Sfânta Sofia. Aceasta este totodată şi prima semnătură de autor a genialului pictor: „ANDREAS MANTINEA PAT. AN. SEPTEM ET DECEM NATUS SUA PINXIT MCCCXLVIII." (Padovanul Andrea Mantegna, de 17 ani, a pictat cu mâna sa în 1448).

Bucătăria, ca şi istoria, ţine de stiinţă şi de artă (...) Progresele ei pot indica gradul de civilizaţie al unui popor dar nu sunt în funcţie de el exclusiv.

Al.O. Teodoreanu (Păstorel)

Cina romană

Pentru romani momentul cel mai important al zilei era cina, care se servea în amurg şi, în general, după o baie termală. La acest festin participau întotdeauna numeroşi oaspeţi care erau serviţi într-o sală specială, „il triclinio", numită astfel pentru prezenţa unor paturi de trei locuri pe care se tolăneau mesenii îmbrăcaţi comod în „mussolina" (o ţesătură din bumbac sau din mătase subţire şi străvezie) care-i ferea de căldura sufocantă de peste zi. Paturile erau puse în jurul mesei (e vorba de anul 90 d.Hr., pe vremea împăratului Domiţian) iar masa era acoperită cu o elegantă „tovaglia" (faţă de masă). Pe masă se aflau la

îndemână farfurii, cupe, cuțite, linguri, scobitori şi altele dar niciodată furculițe, pentru că romanii preferau să ia bucatele direct cu mâna. Din pricina acestui obicei erau necesare continuu „abluzioni" (spălare rituală pe întregul corp sau numai parțial). De spălatul mâinilor se îngrijeau slujitorii care, strecurându-se abil printre paturi, turnau comesenilor, pe degetele lor murdare, apă parfumată. Invitații aveau la îndemână un ştergar întrebuințat pentru alt scop decât acela al ştersului pe mâini: era folosit de ei pentru depozitarea acelor excelente delicatese care, în ciuda eforturilor făcute până la sfârşitul banchetului, nu mai puteau fi consumate şi atunci, înfăşurate în el, erau luate pentru acasă cu acordul şi spre încântarea amfitrionului. Îndată ce invitații se aşezau comod pe paturi, începeau să sosească tipsiile încărcate cu bucate: diverse aperitive, fripturi şi, bineînțeles, nelipsitele deserturi. Delicatesele erau preparate de bucătari faimoşi după rețete speciale. Produsele proveneau din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii: peşte, crustacee, vânat, brânzeturi, legume, ouă, cârnați, condimente şi fructe. Alimentele odată preparate, erau decorate şi ordonate sofisticat după regulile unei arte culinare mult apreciate în acele timpuri.

În al său „Satyricon", Petroniu descrie un prânz oferit de bogatul şi desfrânatul Trimalcione care şi-a epatat invitații prezentându-le un imens „vassoio" (tavă enormă) cu friptură vânătorească (de mistreț), acoperită de sturzi vii (specie de păsări de pădure, de talie mică, cu cioc puternic, care se hrănesc cu insecte, viermi şi fructe) şi garnisită cu purceluşi de mistreț, făcuți din aluat, aşezați în diferite poziții care imaginau alăptarea lor. Pentru aperitiv, amfitrionul le-a adus un măgăruş confecționat din bronz purtând doi desagi plini cu măsline albe şi negre. Pe grătar, la picioarele măgăruşului, sfârâiau diverse feluri de cârnați, iar toartele grătarului erau înfăşurate cu învelişul cărnos şi roşiatic al bobițelor de rodii. Desigur, meniul descris de Trimalcione a fost imaginat de fantezia scriitorului dar în realitate lucrurile nu erau altele deoarece romanii din

epoca imperială doreau nespus de mult să-şi uimească oaspeţii servindu-le platouri pline cu bucate preparate sofisticat şi decorate într-un mod cât mai extravagant. La atâtea feluri de mâncare nu putea lipsi nici băutura care se găsea din belşug. În special se servea vin diluat cu apă rece sau caldă, după preferinţe. Vinurile, îmbuteliate în amfore sigilate, purtau înscris locul de proveniență, anul recoltei şi erau deschise numai în timpul banchetului. Un astfel de festin putea să dureze de la opt până la zece ore. În pauze servitorii debarasau masa de resturile rămase şi aduceau tipsii încărcate cu alte şi alte delicatese în timp ce convivii se delectau privind la spectacole de balet, la concerte, jocuri şi ghicitori sau organizau tombole şi loterii. Pauzele erau binevenite mesenilor, pentru ca aceştia să-şi tragă un pic sufletul şi pentru a-şi face digestia. Dar romanii nu disprețuiau nici obiceiul de a-şi aplica diferite metode pentru eliberarea stomacului asuprit de atâta ghiftuială. Din când în când nu se ruşinau şi se retrăgeau într-o cameră din vecinătatea sălii de mese unde îşi provocau rapid voma, după care, cu stomacul eliberat, se reîntorceau uşurați şi pofticioşi, bucuroşi şi gata pregătiți să devasteze cu poftă noile bunătăți culinare.

...Ce ciudat! Se spune că nimeni nu e în stare să suporte pe altcineva având aceleaşi defecte ca ale sale. Noi, românii, avem un proverb: „spune-mi cu cin' te-nsoţeşti, ca să-ți spun cine eşti!" (dimmi chi si sceglie, per dirti chi sei). Pe cine să mai crezi, de cine să mai asculți, cui să-i mai dai dreptate?...

În încheiere, după toate cele scrise mai sus, ar trebui să fim de acord că nu există paradis dar trebuie să facem în aşa fel ca să meritățm să existe unul...

Singurul mod de-a rămâne sănătos este să mănânci ce nu vrei, să bei ce nu-ți place şi să faci ce n-ai face.

Samuel Langhorne Clemens,
pe numele său de scriitor, Mark Twain

Împăratul roman Tiberiu[*] a impus poporului germanic cucerit obligativitatea de a-şi plăti tributul în... sfeclă roşie. Aceasta era considerată o legumă de lux şi cu multiple calităţi curative, ea netrebuind să lipsească de pe mesele cetăţenilor din Roma.

Prea puţini oameni îşi mai amintesc azi că celebrul scriitor britanic Carroll Lewis (1832-1898), autorul cărţii „Alice în ţara minunilor". Era de profesie... matematician!

Memoriul lui Filippo Neri[**] către papa Clemente al VIII-lea[***]:

„Prea Sfinte Părinte! Ce fel de om să fiu eu de vin să mă viziteze cardinalii şi, mai cu seamă aseară, cei de Florenţa şi de Cusano? Şi, cum eu aveam nevoie de frunze de mană (laxativ), numitul cardinal de Florenţa a pus să mi se aducă două uncii de la San Spirito, deoarece domnul

[*] Tiberius Iulius Caesar Augustus, împărat roman (14-37). Conducător despotic, a reprimat opoziţia senatorială. A transformat Moesia, Comagene şi Capadocia în provincii romane. Se presupune că ar fi fost asasinat în drum spre Roma de către gărzile lui Macron, prefectul pretorilor.

[**] Filippo Neri s-a născut la Florenţa în anul 1515 şi a murit la Roma în anul 1595. Fondatorul „Congregazione dei preti dell'Oratorio" (Ordinul Oratorianilor), a fost un renumit bancher din Florenţa convertit la creştinism. Venit la Roma, construieşte „Chiesa Nuova". A fost unul din susţinătorii curentului de înnoire a muzicii religioase prin înlocuirea polifoniei cu monodia şi a introducerii acompaniamentului instrumental la cântecele bisericeşti, înfiinţând chiar şi o asociaţie în vederea răspândirii şi cunoaşterii oratoriului şi cantatei în lumea creştină. Este canonizat la 12 mai 1622 de papa Gregorio al XV-lea.

[***]Papa Clemente al VIII-lea, din familia Aldobrandini, a fost Suveran Pontif între anii 1592-1605. Clemente al VIII-lea este înaltul pontif ce a celebrat primul „An Jubiliar 1600" din istoria Bisericii Romano-Catolice. Acestui Papă, deşi ascet (ţinea cu sfinţenie posturile şi rugăciunile), îi plăceau fastul şi luxul, dovedite şi de faptul că locuia în palatul Quirinale, încă neterminat atunci dar având saloanele fastuos decorate cu fresce minunate. Poate din cauza acestor „ispite", dar şi a „păcatelor" incriminate de istorie, precum: arderea pe rug a lui Giordano Bruno şi execuţia Beatricei Cenci, Sfântul Părinte adăuga mereu, în toate împrejurările: „mea culpa, o, Signore concede, mea culpa".

cardinal trimisese la acest spital o mare cantitate. A rămas la mine până la două ceasuri din noapte şi a spus atâtea lucruri bune despre Sfinţia-Voastră, mult mai multe decât mi s-a părut că ar fi drept: căci, Papă fiind, ar trebui să fiţi umilinţa însăşi. Cristos a venit la ora şapte din noapte să mi se întruchipeze şi Sfinţia-Voastră ar putea, de asemenea, să vină o dată în Biserica noastră. Cristos e om şi Dumnezeu şi mă vizitează destul de des. Sfinţia-Voastră e doar un simplu muritor, născut dintr-un om evlavios şi drept, dar Acela e fiul lui Dumnezeu-Tatăl. Mama Sfinţiei-Voastre e signora Agnesina, o doamnă de Dumnezeu foarte temătoare, dar a Aceluia e Fecioara tuturor Fecioarelor. Câte n-aş avea de spus, dacă mi-aş da drumul gâtlejului! Poruncesc Sfinţiei-Voastre să-mi facă voia cu privire la o tânără fată pe care vreau s-o trimit la Torre de specchi.[****] E fiica lui Claudio Neri căruia Sfinţia-Voastră i-aţi făgăduit că-i veţi ocroti copiii; cu acest prilej, vă amintesc aici, că e tare frumos ca un Papă să-şi ţie cuvântul.

De aceea, lăsaţi asupra-mi treaba aceasta, dar în aşa fel ca să mă pot sluji, la nevoie, de numele Vostru; cu atât mai vârtos cu cât eu cunosc voinţa tinerei fete şi sunt sigur că e îndemnată de o pornire divină.

Cu cea mai profundă umilinţă pe care o datorez, sărut prea sfintele picioare."

Rezoluţia papei Clemente al VIII-lea, scrisă în josul memoriului cu propria-i mână: „Papa consideră că memoriul de faţă conţine, în prima lui parte, ceva din duhul vanităţii, trebuind să aflu pe această cale că eşti atât de des vizitat de Cardinali; ori vrei cumva să ne dai a înţelege că domniile-lor sunt plini de credinţă, ceea ce e un lucru bine ştiut? Că n-a venit şi El să te vadă, iată răspunsul: cuvioşia-ta nu eşti vrednic de aceasta, căci nu ai vrut să primeşti scaunul de cardinal de atâtea ori oferit. În ceea ce priveşte porunca dată, El e mulţumit că prin obişnuitul tău fel de-a porunci tragi o săpuneală zdravănă acelor bune

[****] Torre de specchi (Turnul oglinzilor). Mânăstire fondată la 1425 de Sf. Francesca Romana (1384-1440).

mame care nu-ți fac pe plac. Acum însă, El îți ordonă să te astâmperi şi să nu duhovniceşti fără îngăduința Lui. Iar dacă Domnul nostru vine să te vadă, roagă-te pentru noi şi pentru nevoile creştinătății în fiece clipă!"

Chiesa Cattolica. Costituzione Gerarhica:
Papa* – Ubis Petrus, ibi Ecclesia.

---

* Cuvântul „papă" se traduce din limba greacă prin „tată". Termenul era folosit de copii ca vorbă de alint, dar a fost preluat de limba latină dobândind semnificații onorifice. Atât creştinii din Răsărit (vorbitori de elenă) cât şi cei din Apus (vorbitori de latină), au adoptat cuvântul pentru a-i numi pe preoți, episcopi şi patriarhi cu sensul de cap de familie.

La începutul secolului al III-lea papa devenise un titlu de respect pentru oamenii bisericii de rang superior iar în veacul al V-lea era folosit în legătură cu episcopul Romei. Astfel, cuvântul papa va deveni, din punctul de vedere al lumii occidentale, după secolul al VIII-lea, termenul sacru şi exclusiv cu care era numit conducătorul Bisericii Romano-Catolice. Antipapa era cel care pretindea sau exercita atribuțiile de papă fără a fi numit şi uns ca autoritate legal canonică. Se pare că termenul a fost utilizat pentru prima oară în jurul anului 1192.

În tradiția populară romană sunt „de facto" trei papi. „Primato del papa", îmbrăcat în sutană albă, este episcopul Romei şi Sommo pontefice al Bisericii universale cu sediul în Vatican. Cel de-al doilea, îmbrăcat în sutană roşie, e cardinalul său responsabil cu „Congregazione per la Dottrina della Fede" (fostul Sant'Uffizio), a cărui autoritate se extinde asupra tuturor teritoriilor de misiune ale Bisericii Catolice. Impunătorul său sediu, separat de Vatican, se găseşte pe celălalt mal al Tibrului în P.zza di Spania. Cel de-al treilea, îmbrăcat în sutană neagră, este superiorul general al „Compagnia di Gesú" – Ordinul Iezuiților. Sutana neagră ar putea să ne dea de gândit că este vorba de un antipapă. Nici vorbă. Ca şi papa, Generalul iezuiților este ales pe viață, guvernează propria-i „Curie"(administrație pontificală a Bisericii Romano-Catolice) şi are o legătură specială cu Sfântul Părinte, iar membrii Ordinului pe care îi conduce sunt supuşi unui legământ special de credință în fața Suveranului Pontif. Spre deosebire de papa, generalul nu este nici episcop, nici cardinal şi de aceea nu este supus pensionării pentru limită de vârstă. Dar, deşi generalul este un conducător necontestat şi incontestabil, el se poate retrage din funcție când nu mai este în măsură să-şi îndeplinească misiunea.

De la Sf. Apostol Petru (primul Sommo Pontefice al Bisericii Romano-Catolice), au mai urcat în tronul papal până în momentul scrierii acestui „Jurnal", 266 papi, ultimul uns în această demnitate fiind Benedict al XVI-lea Joseph Alois Ratzinger la data de 19 aprilie 2005.

„Anuario pontificio" cuprinde o listă a papilor, care atestă că au fost întronați numai 265 de papi. În această listă se vede că între 22-26 martie 752 a fost papă și Ștefan al II-lea, decedat după numai trei zile de la investire. Dar acest papă, nefiind consacrat în această demnitate, ediția „Anuario pontificio" a anului 1961, îl omite. Dar eu socot, totuși, că lista ar trebui completată și cu numele său, astfel că ea ar însuma 266 de papi în fruntea Bisericii Romano-Catolice.

Din toți aceşti 266 pontifi (39 sunt declarați „antipapi"), 22 de papi au fost călugări, 16 călugări cerşetori, 2 mireni și unul pustnic; 4 papi au abdicat, 5 au fost întemnițați, 4 au fost omorâți, unul, asasinat și un altul, detronat.

Până la moartea papei Grigore al XI-lea Pietro Roger di Beaufort (francez, 1370-1378), papii au fost de diverse naționalități. De la această dată, începând cu papa Urbano al VI-lea Bartolomeo Prignano di Napoli (1378-1389), toți papii numiți au fost numai italieni. La la data de 16 ocombrie 1978, odată cu alegerea cardinalului Karol Wojtyła (polonez), încoronat ca papă Ioan Paul al II-lea (1978-2005), tradiția se întrerupe și chiar succesorul său, papa Benedict al XVI-lea nu este de naționalitate italiană ci este de origine germană.

49 de papi au fost canonizați sfinți, ceilalți au fost beatificați. Le Liber Pontificalis și cărțile rituale leonine, gelasiene și gregoriene îi consideră martiri pe toți Sfinții Părinți anteriori Papei Silvestru I-ul (314-335); de la această dată, începând cu papa Silvestru I-ul, sunt declarați sfinți toți cei de până la papa Felice al IV-lea (523-526), iar toți ceilalți pontifi sunt beatificați sau canonizați.

Procesul modern de canonizare (decretul pontifical „Sanctitas clarior" prin care papa stabileşte înscrierea canonicului în rândul Sfinților Bisericii ecumenice) este de lungă durată și implică o cercetare detaliată a fiecărui aspect al vieții și al dovezilor miracolelor săvârşite de candidat în timpul vieții sau după moarte. Un oficial al Bisericii Romano-Catolice, numit popular avocatul diavolului, analizează veracitatea tuturor probelor și informațiilor despre candidat trimițând rezultatul la „Sacra Congregazione per le Cause dei Santi" care va hotărî dacă trebuie continuate sau terminate cercetările. În cazul în care probele sunt concludente procesul este definitiv încheiat.

Primul antipapă a fost un preot roman, Ippolito (217-235), numit contra papei ales, Calisto I-ul (217-222). Ippolito, un erudit remarcabil, este recunoscut a fi fost cel mai mare scriitor grec din Biserica Romană. După multe controverse se pare că el este autorul cărții „Philosophumena" (descoperită în anul 1842 la Muntele Athos), operă importantă pentru istoria creştinătății fiind socotită un document privind schisma, erezia și interpretările date Sfintei Treimi.

Exilat în Sardegna de împăratul Maximin Tracul (173-238), Ippolito moare din cauza condițiilor din detenție.

Pontefice. Potere supremo al vertice di tutti Arcivescovi e Vescovi.

Infallibilita del Papa. L'obbligo del celibato:

Vescovo di Roma e diretto succesore di S. Pietro,

Rapresentante de Gesu Cristo,

Capo della Chiesa Universale,

Succesore del primo Apostolo Pietro,

Patriarca dell Occidente,

Primato di Italia,

Mitropolita della provincia ecclesiastica di Roma,

Sovrano dello Stato della Citta del Vaticano,

„Servo dei Servi di Dio".

Însemnele autorității papale:

„L'anello del Pescatore" (Inelul Pescarului), serveşte şi ca sigiliu al documentelor, are înscris pe el numele pontifului şi, ca ornament, imaginea lui Petru în barcă, pescuind. Inelul fiecărui papă este sfărâmat cu ciocanul la moartea acestuia, iar pentru succesor se confecționează unul nou.

„Cârja episcopală" – baston lung, cu mâner curbat, decorat cu aplicații de metal prețios. Simbol al marilor ierarhi.

„Tiara" – acoperământ pentru cap, împodobit cu trei coroane suprapuse şi cu o cruce în vârf, purtat de papă la anumite ceremonii. Papa Bonifacio al VIII-lea a purtat pentru prima oară în istoria bisericii Tiara sau Triregno (coroana papală) în cadrul ceremoniilor „Anului Jubiliar 1300".

Emblema pontificală cu cheile Sfântului Petru a fost creată sub pontificatul papei Benedict al IX-lea

Atât papa Calisto I-ul cât şi primul antipapă, Ippolito, au fost canonizați ca sfinți de biserica Romano-Catolică. Ultimul antipapă a fost Felice al V-lea Amedeo di Savoia, impus ca papă la 24 iulie 1440 de Conciliul ecumenic ținut la Basilea şi Ferrara. Dar... după interminabile controverse, în anul 1449, acelaşi conciliu ecumenic îl demite din demnitatea papală şi Felice al V-lea va fi obligat să recunoască şi să se supună autorității altui papă ales, Nicolae al V-lea Tommaso Parentucelli di Sarzana (1447-1455).

(1032-1045). Din cauza scandaloasei sale vieți, s-a spus despre el că „era un demone dell'inferno e ne è venuto travestito da prete" (a fost un demon care a ieşit din iad şi s-a deghizat în preot).

Imnul papal a fost compus în anul 1857, anume pentru papa Pio al IV-lea, de către organistul austriac Vittorino Hallmayer. Imnul avea solemnitate dar forma muzicală amintea de măsura ternară a valsului. Aşa se face că în „Anul sfânt 1950" papa Paul al XII-lea decide ca Imnul Vaticanului să fie „Marcia pontificia" al catolicului Charles Gounod, compozitor francez, cunoscut şi pentru divinul său „Ave Maria".

Monseniorul Antonio Allegra, organistul Catedralei San Pietro di Roma, a compus în limba italiană versurile imnului care începe cu:

„Roma immortale di Martiri e di Santi,
Roma immortale accogli i nostri canti
Gloria nei cieli a Dio nostro Signore,
Pace ai Fedeli, di Cristo nell'amore".

Il Sacro Collegio. È formato dai Cardinali di Santa Romana Chiesa. Il Sacro Colegio è l'unico ad eleggere il Papa.

Episcopii trebuie să-i prezinte papei demisia din funcția pastorală la împlinirea vârstei de 75 ani. Rămâne la libera decizie a Sfântului Părinte dacă o acceptă sau nu. Cât despre cardinali, aceştia nu mai sunt membri ai Colegiului electorilor viitorului papă din ziua în care împlinesc vârsta de 80 de ani.

Curia Romana (prima organizare moderna a fost concepută de Papa Sisto al V-lea, la anul 1587, iar ultima reformă a curiei romane a fost înfăptuită de papa Giovanni Paolo al II-lea, prin decretul apostolic „Pastor bonus", emis în anul 1988):

9 congregazioni o dicosteri, 3 tribunali, 5 uffici, 3 segretariati, 11 commissioni:

La Segreteria di Stato

Il Consiglio per gli Affari pubblici della Chiesa.

La Sacra Congregazione per la dottrina della fede – Santo Ufficio.

La Sacra Congregazione per i Vescovi.

La Sacra Congregazione per la Chiesa Orientale.

La Sacra Congregazione per i Sacramenti ed il Culto divino.

La Sacra Congregazione per il Clero.

La sacra Congregazione per i religiosi e Istituti secolari.

La Sacra Congregazione di Propaganda Fide.

La Sacra Congregazione per le Cause dei Santi..

La Sacra Congregazione per l'Educazione cattolica.

La Curia romana ha come Tribunali:

La penitenzieria apostolica

La Segnatura apostolica

La Sacra romana rota – Cancelleria.

Ordini Religiosi

Ordini Monastici (i monaci dal greco solitario): Benedictini, Certosini, Trappisti, Cistercensi.

Ordini medicanti (movimenti medievali di poverta): Franciscani Minori, Franciscani Conventuali, Cappuccini, Dominicani, Agostinieni, Carmelitani.

Chierici regolari (Congregazione religiosa): Teatini, Barnabiti, Gesuiti, Somaschi, Camilini, Scolopi.

Congregazioni religiose maschili e femminili: Salesieni, Orsoline.

În Canonul 13 al Conciliului IV Lateran, ținut în 1215, se stipulează următoarele: „Pentru ca excesiva diversitate a ordinelor religioase din Biserica lui Dumnezeu să nu creeze confuzii, pe viitor sunt interzise cu severitate noi forme de viață religioasă diferite de cele existente". Această lege a fost dată din pricina multelor tendințe la erezie. Totodată, prin hotărârea Conciliului, întreaga problemă a ordinelor religioase a fost supusă definitiv supravegherii Sfântului Scaun. După Conciliu,

papa Inocențiu al III-lea (1198-1216) încurajează Ordinul Fraților Minoriți fondat de către Francisc de Assisi şi acordă ajutor spaniolului Dominic Guzmán în elaborarea Regulii Ordinului Fraților Predicatori (Dominicani). Papa Grigore al IX-lea (1227-1241) confirmă al doilea ordin al Sf. Francisc, Clarisele şi Mercedarii, iar în anul 1256 papa Alexandru al IV-lea (1254-1261) reuneşte, într-un mare ordin, pe cei care aveau în comun regula Sfântului Augustin. Acest ordin, din care făcea parte şi Luther, a suferit mult din cauza Reformei.

Sala Stampa della Santa Sede. Sala Stampa Vaticana. Citta del Vaticano

Serviciul de presă al Sfântului Scaun. Cetatea Vatican

Nell 1966 la Sala Stampa, che era stata istituita come organismo informativo del concilio Vaticano II, cominciò a funzionare come Sala Stampa della Santa Sede a cura della Pontificia Commissione per le Comunicazioni Sociali. Secondo le nove direttive approvate da Giovanni Paolo II e comunicate con la lettera della Segreteria di Stato del 28 maggio 1986, la Sala Stampa „e l'ufficio della Santa Sede incaricato di diffondere le notizie riguardanti gli atti del sommo pontefice e l attivita della Santa Sede", e pertanto „nello svolgimento del lavoro gode, analogamente a L'Osservatore Romano, alla Radio Vaticana e al Centro Televisivo Vaticano, di una propria autonomia operativa. La constituzione apostolica Pastor bonus sulla Curia Romana (28 giugno 1988) al n. 43 ribadisce che Sala Stampa è „lo speciale ufficio" dipendente dalla Prima Sezione della Segreteria di Stato che pubblica e divulga „le comunicazioni ufficiali riguardanti sia gli atti del sommo pontefice sia l'attivita della Santa Sede".

Din gândirea Sfântului Augustin: „Noi urmăm regula apostolică lăsată nouă de Părinți: când găsim un dram de adevăr chiar şi în oamenii vicleni, să îndreptăm viclenia fără a atinge însă ceea ce este bun întrânşii. Astfel, într-o persoană, îndreptăm greşelile plecând de la adevărurile

acceptate de ea, ferindu-ne de-a distruge lucrurile adevărate şi criticând pe cele false". Căci, spunea Fericitul Augustin: „Doamne, aş vrea ca toate să le pierd, numai să Te aflu pe Tine, decât să le câştig pe toate şi pe Tine să Te pierd"...

„Diplomația vaticană", spunea strălucitul latinist Antonio Bacci (devenit mai apoi cardinal), s-a născut într-o tristă seară la Jerusalim „în curtea casei marelui sacerdot, când Petru şedea împreună cu slugile încălzindu-se la foc... şi venind una din slujnicele arhiereului... şi văzându-l pe Petru încălzindu-se... a zis: «Şi tu erai cu Iisus Nazarineanul!» şi Petru, tresărind, răspunse: «Nici nu ştiu, nici că înțeleg ce spui!» (Evanghelia lui Marcu, XIV, 67/68). Răspuns diplomatic, cu care nu era compromisă nici credința, nici morala."

Parcurgem viața în mijlocul unor lucruri absurde şi de neînțeles...

Knut Hamsun

Cum am mai scris, la Minister totul, în ceea ce mă privea, era în „to stop". Din întâmplare, o întâlnesc pe d-ra B., „garda de corp" a ministrului Adrian Nastase; aceasta mă priveşte (nu era deloc surprinsă de ceea ce mi se întâmpla –, şi ştia dânsa de ce) şi mă sfătuieşte cu mult calm: „Vezi că mâine după orele 9-9,30 vin cu domnul ministru la birou. Dacă eşti prin preajmă, şi ai norocul să te vadă, poate rezolvi ceva. Baftă!". Zis şi făcut. O zi mai nefastă decât aceea nici că se putea găsi (am aflat „ştirea" imediat după întâlnire)... Chiar în dimineața zilei respective ziarele publicaseră (era frecvent în acel timp iar azi a devenit o modă în democrația din România) o scrisoare a unui anonim din America în care fusese defăimat şi împroşcat cu noroi (atunci se găsise!)... tocmai ministrul de Externe al României, Adrian Năstase! Nu realizam în ce stare de spirit se găsea ministrul când eu îl întâmpinam (în totală necunoştință de cauză şi efect) în

acea teribilă dimineață. Ministrul era „fiert", m-a văzut, s-a oprit şi a murmurat: „Vino!"... L-am urmat în tăcere. Înainte de-a intra în birou a spus: „Domnule Lungu, vreți să veniți până la mine?"... Trebuie să mărturisesc faptul că în anii în care m-am aflat în preajma lui Adrian Năstase nu l-am auzit adresându-se interlocutorilor decât cu apelativul de politețe dumneavoastră, indiferent cine era acela sau ce caracter avea întrevederea. Era şi a rămas, din acest punct de vedere, un diplomat născut şi nu unul făcut. În ceea ce priveşte prestanța sa, Raluca, fiica mea, mi-a relatat remarca unui cardinal din protocol (după întrevederea oficială din Cetatea Vatican dintre Sfântul Părinte Ioan Paul al II-lea şi ministrul Adrian Năstase): „Primul vostru Ministru al României parcă e Adonis!"...

Directorul de Cabinet, Grigore Lungu, a intrat la ministru. Grigore Lungu era un om de o deosebită factură: o eleganță discretă, mereu cu zâmbetul pe buze, fără aroganță, cu simț înnăscut al umorului pe care ştia, cu mult tact, să-l folosească în orice împrejurare, având replică pentru oricare dintre interlocutori. Nu se enerva niciodată şi ştia, cu mult tact, cine trebuia să intre şi cine nu la ministru. Ajuta cu mult calm şi înțelegere pe oricine: şi pe diplomatul scorțos sau delicat, dar şi pe cel din serviciul administrativ plin de bun-simț sau necioplit. Cred că, atâta timp cât Adrian Năstase a lucrat cu Grigore Lungu, treburile au mers perfect administrativ-politic cât şi al realizărilor profesionale. După schimbarea sa, cu următorii consilieri lucrurile au lunecat pe alt drum, au intrat pe alt făgaş, au urmat un alt destin...

...După ani, în cadrul întâlnirilor oficiale sau întâmplătoare cu Adrian Năstase, am remarcat cu durere că nu mai era omul de altădată plin de înțelegere, răbdător şi drept. Se transformase. Era mereu grăbit, rece şi ironic fără motiv şi chiar cu cine nu merita. În schimb, Grigore Lungu nu se schimbase aproape deloc. Doar umorul său era acum amar, şi, deşi abia perceptibile, se puteau observa semnele vârstei pe fața celui mai sincer om pe care eu l-am întâlnit

la Externe şi care m-a ajutat şi încurajat de la intrarea în M.A.E. şi până la ieşirea mea la pensie.

...Uşa s-a deschis şi Grigore Lungu a ridicat telefonul. Nu peste puţin timp a apărut Adrian Dohotaru şi cei doi au intrat la ministru... Când au ieşit din cabinet erau calmi, au mai schimbat câteva cuvinte. Lungu mi-a făcut cu ochiul zâmbind complice şi Dohotaru, ţinând în mână o hârtie, mi-a făcut semn să-l urmez. Pe coridor s-a oprit, a revăzut hârtia şi mi-a spus: „Domnul ministru a semnat, trebuie să transmit mai departe documentul şi mai am o groază de treburi. Vino astă seară, după orele 20, lucrez până seara târziu, o să punem lucrurile la punct pe îndelete şi cu calm!" Atât şi nimic mai mult. Îmi vâjîia capul şi îmi pocneau urechile, vedeam totul ca prin ceaţă. Nu mai ştiu cum am coborât scările, dacă am luat liftul sau nu... Când m-am dezmeticit, eram pe fotoliul de piele neagră din holul de la intrarea în Minister. Poliţistul se uita la mine speriat: „Vă simţiţi rău? Aţi primit o veste proastă? Staţi liniştit până ce vă reveniţi!" Am izbucnit în lacrimi... Abia acum realizam: urma să plec şi să las în urmă atâţia ani, zile şi nopţi de griji şi speranţe, părinţii, prietenii, cititorii, locurile şi întâmplările... Nu mai eram chiar tânăr, eram legat de sărăcie, frig şi foame „cu un curmei de tei" şi mă despărţeau prăpăstii de lumea de „dincolo"... Totul se învălmăşea haotic în mintea mea... Nu puteam uita nimic. Rememoram întâmplări trăite, cumplit de prezente atunci (ca şi azi) din anii tulburi cu mari încercări şi nemiloase restrişti: 1950... 1963... 1990...

Eram fericit şi nu ştiam că sunt fericit... Aveam toţi dinţii, punga plină cu ducaţi şi o sănătate de fier...

Giovanni Giacomo Casanova di Seingalt
(1725-1798)

În van

În van spre tine, Doamne,-şi ia inima avântul,
Lumina conştiinţei să-i facă aripi noi:

Moi, ele ard ca ceara; iar gândul şi cuvântul
Obloane se aşează de-a pururi între noi

O taină fără cheie ne surpă-n hău cercarea
Să te putem ajunge; deşi eşti neclintit,
Orice apropiere măreşte depărtarea
Şi orice pas al nostru te-mpinge-n infinit.

Vasile Voiculescu

„Sunt două mii de ani aproape de când ea (Evanghelia) a ridicat popoare din întuneric, le-a constituit pe principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când biografia Fiului lui Dumnezeu e cartea după care se creşte omenirea. Învăţăturile lui Buddha, viaţa lui Socrat şi principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului Lao-tse, deşi asemănătoare cu învăţămintele creştinismului, n-au avut atâta influenţă, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă şi populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale şi fizice, şi nu pentru el, pentru binele şi mântuirea altora".

Mihai Eminescu. „Şi iarăşi bat la poartă..."

Ziarul „Timpul", 12 aprilie 1881

Evangheliştii

„Întru acestea vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii mei, de veţi avea iubire unii pentru alţii!"

Ioan , XIII /35

Noul Testament (Legea Nouă sau Legea Harului), elaborat în secolele I-IV, cuprinde 27 scrieri, toate canonice sau inspirate, care se împart după conţinutul şi interesul fiecăreia în scrieri istorice, doctrinale şi profetice. Faptele Apostolilor şi cele patru Evanghelii canonice sunt scrieri istorice, Epistolele Apostolului Pavel şi cele şapte Epistole Catolice sunt scrieri doctrinale iar Apocalipsa este o scriere profetică. Noul Testament istoriseşte evenimentele de la venirea lui Iisus până la moartea Sf. Ioan Evanghelistul,

o perioadă de aproximativ o sută de ani. Evangheliile au fost scrise în limba greacă, excepție făcând Evanghelia lui Matei, scrisă în vechea limbă aramaică. Evangheliile lui Matei, Marcu şi Luca se mai numesc şi sinoptice (sinoptic = scrise din acelaşi unghi de vedere), pentru că sunt construite pe acelaşi plan.

Evangheliile (în traducere, înseamnă „vestea cea bună a mântuirii") au fost istorisite de apostolii lui Iisus: Matei şi Ioan şi de ucenicii Marcu şi Luca.

Sunt cunoscute cuvintele scrise de Origene despre Maria şi Ioan aflați lângă crucea lui Iisus: „Evangheliile sunt pârga întregii Scripturi, iar pârga Evangheliilor este Evanghelia lui Ioan: nimeni nu poate culege înțelesul dacă nu şi-a sprijinit capul pe pieptul lui Iisus şi nu a primit-o de la Iisus pe Maria ca Mamă". Cu toată truda sa la cercetarea Evangheliilor, Origene a ajuns la erezii pentru care a fost judecat în al V-lea Sinod ecumenic de la Constantinopol, în anul 553. Un Sf. Părinte, întrebat cum a fost cu putință ca Origene să se rătăcească, a răspuns: „Origene s-a înecat în marea Scripturii"...

„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre dare de învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea cea întru dreptate". (Timotei II, 3/16).

Evanghelia lui Matei

Matei, numit Levi, unul din cei 12 apostoli ai lui Iisus, vameş în Capernaum, până la convertirea sa, îşi scrie Evanghelia în aramaică (limbă veche vorbită în timpul lui Iisus) ca protest împotriva evreilor „necredincioşi" şi pentru a dovedi că Iisus din Nazaret este, cu adevărat, „Mesia cel Dăruit". Scrierea cuprinde: cartea neamului lui Iisus, drumul Magilor, fuga şi întoarcerea din Egipt, aşezarea în Nazaret, ispitele, predicile din Iudeea şi Jerusalem urmate de vestirea patimilor, moartea şi învierea lui Iisus. Din Evanghelie lipsesc însă date privind copilăria şi adolescența lui Iisus pe o durată de aproximativ 30 de ani.

Evanghelistul Matei, scrie Sf. Ioan Hrisostom, „nu a fost un om instruit, nu a fost un bărbat înțelept, ci un

simplu vameş. Acest fapt dovedind cu prisosinţă cât de mare i-a fost harul, de care s'a învrednicit şi cât de curată i-a fost viaţa, pe care a dus-o, după convertirea sa".

Evanghelia lui Marcu

Marcu este fiul unei femei din Jerusalem în casa căreia Petru a găsit refugiu după eliberarea sa din închisoare de către înger. Marcu l-a însoţit pe Apostolul Petru la Roma unde scrie Evanghelia, povestită de Petru, în jurul anului 45 d.Hr. Informaţia este atestată de primul istoric al bisericii, Evesi, care scrie: „traducătorul şi secretarul lui Petru, numit Marcu, a transcris predicile apostolului despre învăţătura şi viaţa lui Hristos". Această evanghelie, cunoscută la începuturi ca fiind a lui Petru, s-a statornicit apoi să se numească Evanghelia după Marcu. Evanghelia este scrisă în limba greacă, care era o limbă bine cunoscută romanilor. Scopul scrierii a fost (ca şi la Matei) de-a demonstra romanilor necredincioşi că Iisus a fost cu adevărat fiul lui Dumnezeu. În Evanghelia sa, Marcu istoriseşte despre multe miracole înfăptuite. Marcu a fost primul episcop al Alexandriei, oraş în care şi-a găsit sfârşitul la anul 62 d.Hr.

Din secolul al IX-lea, trupul evanghelistului va fi păstrat în biserica „San Marco" din Veneţia. Marcu, recunoscut ca patron al Veneţiei, este reprezentat de un leu, simbol ce aminteşte începutul scrierii evanghelice cu predica Sf. Ioan Botezătorul în deşert.

Evanghelia lui Luca

Luca s-a născut în Antiohia, nu era evreu şi, după cum scrie apostolul Pavel în Scrisoarea către Coloseni, a fost medic şi pictor. Apostolul Pavel şi Evanghelistul Luca au fost tovarăşi de drum şi au propovăduit împreună, până la moartea lui Pavel (executat la Roma în jurul anului 68 d.Hr. în locul numit de atunci „Tre Fontane"). Luca nu a fost unul dintre apostoli şi nici nu l-a văzut pe Iisus, dar s-a întâlnit şi-a ascultat mărturiile celor care l-au cunoscut pe Iisus. Luca l-a cunoscut pe Petru, cel despre care se

afirmă că ar fi stat în preajma Maicii Domnului cât şi în preajma rudelor Sfântului Ioan Botezătorul. El a cunoscut şi a studiat, cu siguranţă, şi Evanghelia lui Matei. Luca va scrie Evanghelia şi Faptele Apostolilor la îndemnul lui Pavel. Evreii aveau Evanghelia lui Matei, romanii, pe cea a lui Marcu. Luca propovăduia Evanghelia atât pentru creştinii greci cât şi pentru creştinii evrei vorbind de legea evreilor şi confirmând faptul că Dumnezeu a ales poporul evreu pentru a împlini făgăduinţele profeţilor.

Porunca lui Iisus pentru Apostoli a fost să propovăduiască nu să scrie, dar Luca a scris cu smerenie şi credinţă într-o grecească aleasă şi curgătoare, fiind cea mai elegantă şi cea mai frumoasă scriere dintre cele patru Evanghelii. Nu se ştie unde a murit Luca. Se sărbătoreşte pe 18 octombrie şi este reprezentat de un bou, pentru că Evanghelia sa începe de la jertfa lui Zaharia.

Tradiţia îl prezintă pe Luca şi ca pictor al lui Iisus şi al Maicii Domnului. În mânăstirea Santa Giustina din Padova se află icoana Maicii Domnului, „Hodighitria", care indică „Calea" arătând cu degetul spre Iisus. Pictura, fiind atribuită lui Luca, confirmă astfel originea constantinopolitană cât şi vechimea ei.

Evanghelia lui Ioan

Ioan s-a născut în Betsaida într-o familie înstărită. A fost ucenicul lui Iisus şi a fost cel dintâi care l-a urmat nedezvăluindu-şi numele. Iisus l-a iubit în mod deosebit pentru că a trăit toată viaţa în feciorie cât şi în credinţă statornică şi curată. Iisus l-a avut ca martor la toate evenimentele importante: pe muntele Tabor, când învia pe fiica lui Iair, la Cina cea de Taină, la care îi comunică numele celui care-L va trăda cât şi pe muntele Golgota unde Iisus îl încredinţează Maicii Sale: „Mamă, iată fiul tău!" Ioan este totodată cel dintâi care a crezut în învierea lui Iisus Hristos. În timpul prigoanei lui Irod, Ioan se retrage cu Maica Domnului la Efes. Nu a scăpat de prigoana păgânilor şi la Roma a fost aruncat într-un vas cu

ulei încins de unde a ieşit curat şi neatins. Surghiunit de Domiţian la Patmos are viziuni şi scrie Apocalipsa. După ispăşire se reîntoarce în Efes unde va scrie Evanghelia şi cele trei scrisori. Evanghelia sa este inspirată de Sfântul Duh: „Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii şi şi-a arătat slava Sa; şi au crezut într'Însul ucenicii săi" (Ioan, II, 11). Se zvonise că nu va muri pentru faptul că a avut puterea să scrie Evanghelia în anii maturităţii sale. Bătrân, simţindu-şi sfârşitul, îşi încheie sacra scriitură spovedindu-se: „El este ucenicul care mărturiseşte despre aceasta şi care a scris aceasta, şi ştim că mărturia lui adevărată este" (Ioan, XXI, 24).

Când avea deja mai mult de o sută de ani, spune legenda, Ioan împreună cu şapte discipoli s-au dus într-un loc ales dinainte. Acolo, ucenicii au săpat un mormânt în formă de cruce, Ioan s-a culcat în el şi le-a poruncit să-l acopere cu pământ. Ucenicii, cu inima îndoliată şi ochii în lacrimi, i-au îndeplinit porunca. Nu după mult timp, creştinii au alergat la locul unde fusese îngropat şi au deschis mormântul. Dar, nu au găsit nimic înăuntru. De aici miracolul legendei. Evanghelistul Ioan nu a murit ci a fost înălţat de viu la ceruri...

Prin Sf. Evanghelist Ioan „Dumnezeu vorbeşte către fiinţa omenească", zice Sf. Ioan Hrisostom şi continuă: Sf. Ioan a avut în el „pe Mângâietorul care vorbeşte, cel care este pretutindeni prezent şi care, în adevăr, cunoaşte cu preciziune tainele divine, după cum sufletul oamenilor cunoaşte lucrurile proprii lui..."

În Evangheliile lui Matei, Marcu şi Luca se vorbeşte despre viaţa, învăţăturile şi minunile făptuite de Mântuitor. Ioan, în schimb, povesteşte limpede şi descrie naşterea din vecie întru eternitate a Cuvântului lui Dumnezeu-Tatăl.

Evangheliştii Matei, Marcu, Luca şi Ioan, „oricât de mari ar fi, sunt totuşi robi şi slujitori; iar Scripturile toate au fost trimise în scris, nu de robi, ci de la Dumnezeu, stăpânul tuturor" (Sf. Ioan Hrisostom. Cuvânt parenetic către Staghirie).

În secolele I şi II au circulat la Ierusalim o Evanghelie şi o Apocalipsă atribuite Apostolului Petru şi care, la anul 496, au fost interzise oficial de papa Gelasius I. Scrierile, descoperite în sicriul unui călugăr îngropat în cimitirul din localitatea Akhmin (Egipt), nu au fost socotite ca autentice, dispărând definitiv în timp. De-a lungul vremii au mai fost descoperite şi alte numeroase scrieri apocrife, precum: Evanghelia Coptă după Toma, Evanghelia după Filip, Evanghelia după Maria Magdalena sau Evanghelia după Iuda. Existența acestor Evanghelii apocrife, ne demonstrează faptul că actualul Nou Testament este sinteza unor îndelungi dezbateri, a unor alegeri făcute dintr-o multitudine de texte care au circulat în viața de început a bisericii. Selectarea lor a fost posibilă de-a lungul istoriei în funcție de ceea ce a părut adevărat, dar şi în funcție de convingerile comunităților creştine.

Dan Puric: În perioada comunistă biserica trebuia anihilată, acum în democrație trebuie compromisă.

Alexandru Marcu şi Alexandru Busuioceanu au fondat, în anul 1923, un anuar al Şcolii Române din Roma intitulat „Ephemeris Dacoromana" în care au publicat studii despre relațiile româno-italiene de-a lungul secolelor, studii despre artele renascentiste italiene cât şi alte studii din alte domenii.

Indicele bibliografic al articolelor publicate în „EPHEMERIS DACOROMANA". „Anuario della Scuola Romena di Roma". Anni: 1923-1945:

1. Avakian, Gr. Rilievi inediti di monumenti etruschi e romani. VI, 1935, pp.129-203, ilustr. + f.pl.
2. Balaş, Ştefan. M. Sant'Angelo al Monte Raparo (Basilicata). V, 1932, pp. 35-56, plan.
3. Berzea, Şt. Amalfi preductale. VIII, 1938, pp. 349-444.
4. Bezdeki, Stephanus. Ioannes Chrysostomus et plato. I, 1923, pp. 239-337.

5. Bezdeki, Şt. Nicephori Gregorae epistulae. XC, II, 1924, pp. 239-377.
6. Bordenache, R. La S.S. Trinita di Verona. VII, 1937, pp. 1-76, ilustr., sch., pl. + 5 f. pl.
7. Busuioceanu, Alex. Daniele da Voltera e la storia di un motivo pittorico. V, 1932, pp. 1-21, ilustr.
8. Busuioceanu, Al. Pietro Cavallini e la pittura romana del duecento e del trecento. III, 1925, pp. 259-406, ilustr.
9. Busuioceanu Alex. Un ciclo di afreschi del secolo XI. II, 1924, pp. 1-65, ilustr.
10. Ciurea, D. Le scritture latine nei Paesi Romeni. IX, 1940, pp. 181-242, ilustr., facs. +115 f. facs.
11. Condurachi, E. Monumenticristiani nell'Illirico. IX. 1940, pp. 1-118, ilustr., sch.
12. Cucu N. La casa medioevale nel Viterbese. VIII, 1938, pp. 1-104, ilustr., sch.
13. Daicovici, C. Castrimoenium e la cosi detta Via Castrimeniese. VI, 1930, pp. 29-71, ilustr., plan, + 1 f.plan.
14. Daicovici, C. Gli Italici nella Provincia Dalmatia. V, 1932, pp. 57-122 + 6 f. plan.
15. Diculescu, Leon. Frammenti di estetica e di letteratura. VI, 1935, pp. 441-452.
16. Doboşi, Al. Bovillae (Storia e topografia). VI, 1935, pp. 240-367, sch., ilustr., plan + 2 f. plan.
17. Dumitrescu, Hortensia. L'eta del bronzo nel Piceno. V, 1932, pp. 198-330, ilustr., h.
18. Dumitrescu, Vladimir. La cronologia della ceramica dipinta dell'Europa orientale. IV, 1930, pp. 257-308, ilustr., tab.
19. Dunăreanu-Vulpe, Ecaterina. L'espansione delle civilta italiche verso l'oriente danubiano nella prima eta del ferro. III, 1925, pp. 58-109, ilustr.
20. Dunăreanu-Vulpe, Ec. Sull'origine e l'evoluzione delle scuri di rame carpato-daubiene. IV, 1930, pp. 181-211, ilustr.

21. Floca, Octavian. I culti orientali nella Dacia. VI, 1935, pp. 204-239, tab.
22. Florescu, Gr. Aricia, studio storico/topografico. III, 1925, pp. 1-57, ilustr., sch.+1 f. h.
23. Florescu, Gr. I monumenti funerari romani della „Dacia superior". IV, pp. 72-148, ilustr.
24. Grămadă, N. La Scizia Minore nelle carte nautiche del Medio Evo. IV, 1930. pp. 212-256 + 4 f. h.
25. Ionescu, Gr. Le chiese pugliese a tre cupole. VI, 1935, pp. 50-128, sch., plan., ilustr.
26. Iroaie, Petre. Il canto popolare istroromeno. IX, 1940, pp. 243-349.
27. Isopescu, Claudiu. Alcuni documenti inediti della fine del cinquecento. II, 1924, pp. 460-500
28. Lambrino, Scarlat. Prefazione. X, 1945, pp. IX-XI.
29. Laslo, Nicolae. Riflessi d'arte figurata nelle „Metamorfosi" di Ovidio. VI, 1924, pp. 368-441, ilustr.
30. Lupu, N. La Villa di Sette Bassi sulla Via Latina. VII, 1937, pp. 117-188, ilustr. + 9 f. pl.
31. Macrea, Mihail. Un disegno inedito del Rinascimento relativo alla Colonna Traiana. VII, 1937, pp. 77-116, ilustr.
32. Marcu, Alexandru. Riflessi di storia rumena in opere italiane dei secoli XIV e XV, I, 1923, pp. 338-386.
33. Marcu, Alexandru. La Spagna e il Portogallo nella visione dei romantici italiani. II, 1924, pp. 66-222.
34. Mateescu, G.G. Nomi traci nei territorio scito-sarmatico. II, 1924, pp. 223-238.
35. Mateescu, G.G. I Traci nelle epigrafi di Roma. I, 1923, pp. 57-290, tab.
36. Mihăescu, H. La versione latina di Dioscoride. VIII, 1938, pp. 298-348.
37. Mitrea, Bucur. Penetrezione commerciale e circolazione monetarie nelle Dacia prima della conquista. X, 1945, pp. 1-154 + 3 f. h.

38. Nicorescu, P. Scavi e scoperte a Tyras. II, 1924, pp. 378-415.
39. Nicorescu, Paul. La tomba degli Scipioni. I, 1923, pp. 1-56, ilustr., pl., plan., sch.
40. Onciulescu, T. G. Vegezzi-Ruscalla e i Romeni. IX, 1940, pp. 351-445.
41. Panaitescu. Em. Fidenae. II, 1924, pp. 416-459
42. Panaitescu, Em. In Memoriam. V, 1932, pp. XII-XIV.
43. Panaitescu, Em. Prefazione. IV, 1930, pp. VII-IX.
44. Panaitescu, Em. Prefazione. V, 1932, pp. VII-IX.
45. Panaitescu, Em. Prefazione. VI, 1935, pp. IX-XII.
46. Panaitescu, Em. Prefazione. VII, 1937, pp. IX-XI.
47. Panaitescu, Em. Prefazione. VIII, 1938, pp. IX.
48. Panaitescu, Em. Prefazione. IX, 1940, pp. IX-XI.
49. Panaitescu, Em. Il ritatto di Decebalo. I, 1923, pp. 387-413, ilustr. + 1. f. pl.
50. Panaitescu, Em. V. Pârvan. IV, 1930, pp. XI-XXI.
51. Paşca, Ştefan. Le denominazioni personali sardo-logudoresi dei secoli XI-XIII: V, 1932, pp. 331-411-
52. Pârvan, V. Prefazione, III, 1925, pp. V-VI.
53. Pârvan, V. Proemio. I, 1923, pp. V-IX.
54. Pipidi, D.M. Tacite et Tibere. VIII, 1938, pp. 233-297.
55. Popescu, Ion Anton. Le cosi dette Terme di Eliogabalo in Via Sacra. IV, 1930, pp. 1-28, sch., plan + 4 f. plan.
56. Russu, Ion I. Macedonica. VIII, 1938, pp. 105-232.
57. Ştefan, G. Armi protostoriche sulle monete greche. V, 1932, pp. 123-197, ilustr.
58. Teodoru, Horia. Les églises à cinq coupoles en Calabre. San Marco de Rossano et la Cattolica de Stilo. IV, 1930, pp. 149-180, ilustr.
59. Teodoru, H. Églises cruciformes dans l'Italie Méridionale (San Pietro d'Otrante). V, 1932, pp. 22-34, plan.
60. Tudor, D. I Cavalieri Danubiani. VII, 1937, pp. 189-356 + 5 f. pl.

61. Tudor, D. Nuove rappresentazioni dei Cavalieri Danubiani. VIII, 1938, pp. 445-449, ilustr.
62. Ţopa, Leon. La relazione tra la forma di governo e l'organizzazione militare romana dai Gracchi ad Augusto. IX, 1940, pp. 119-180.
63. Vasiliu, Virginia. Constantino Brâncoveanu e il Cattolicismo. Alcune notizie nuove/ intorno/ alla sua politica religiosa/. III, 1925. pp. 110-128.
64. Vătăşianu, Virgil. La „Dormitio Virginis". VI, 1935, pp. 1-49, ilustr.
65. Vicol, Constantin. Cicerone espositore e critico dell'epicureismo. X, 1945, pp. 155-347.
66. Vulpe, Radu. Gli Illiri dell'Italia imperiale romana. III, 1925, pp. 129-258 + 1 f. h.

În anul 1925, la Şcoala Română din Roma a fost lansată o nouă publicaţie, „Diplomatarium Italicum" care reunea colecţii de documente privind istoria şi cultura românilor culese din bibliotecile şi arhivele italiene.

Indicele bibliografic al articolelor publicate în „DIPLOMATARIUM ITALICUM" „Documenti raccolti negli archivi italiani". Anni: 1925-1940:

1. Berza, M. Indices:

   I. Elenco cronologico dei documenti;
   II. Elenco alfabetico degli scriventi dei riceventi;
   III. Localita di provenienza dei documenti;
   IV. Autori moderni citati;
   V. Archivi e fondi;
   VI. Indice generale storico/geografico; III, 1934, pp. 277-423.

2. Buta, N. Paesi Romeni in una serie di „Avvisi" della fine del Cinquecento. II, 1930, pp. 72-304.
3. Buta, N. I ragguagli di Claudio Rangoni, Vescovo di Reggio Emilia e Nunzio in Polonia dal 1599-1605. I, 1925, pp. 259-377.

4. Călinescu, G. Alcuni missionari cattolici italiani nella Moldavia nei secoli XVII e XVIII. I, 1925, pp. 1-223.
5. Călinescu, G. Altre notizie sui missionari cttolici nei Paesi Romeni. II, 1930, pp. 305-514.
6. Decei, Aurel. „Avvisi" riguardanti i Paesi Romeni negli anni 1596-1598. IV, 1939, pp. 1-74.
7. Găzdaru, D. Una relazione manoscritta italiana sulla rivoluzione di Tudor Vladimiresu. III, 1934, pp. 240-273.
8. Isopescu, Cl. Alcuni documenti inediti della fine del cinquecento. Seconda serie. I, 1925, pp. 378-505.
9. Mesorbeanu, A. Nuovi contributi sul Voevoda Gaspare Graziani e la guerra turco-polacca del 1621. III, 1934, pp. 126-239.
10. Moga, Ion. La contesa tra Gabriele Báthori e Radu Şerban vista dalla Corte di Viena. III, 1034, pp. 42-125.
11. Pall, Francisc. Le controversie tra i Minori conventuali e Gesuiti nelle missioni di Moldavia. (Romania). IV, 1939, pp. 136-357.
12. Panaitescu Em. Prefazione. II, 1930, pp. VII-IX.
13. Panaitescu, Em. Prefazione. III, 1934, pp. IX-XI.
14. Panaitescu, Em. Prefazione. IV, 1939, pp. IX.
15. Pârvan, V. Proemio. I, 1925, pp. V-VII.
16. Radu C-tin. Vita Despothi Principis Moldaviae. III, 1934, pp. 1-41.
17. Vasilu, Virginia. Miscellanea di picolle notizie, riguardanti la storia romena Dei secoli XVI e XVII. I, 1925, pp. 224-258.
18. Vasiliu, Virginia. Il Principato Moldavo e la Curia Papale fra il 1606-1620. II, 1930, pp. 1-71.
19. Vinulescu, Gh. Pietro Diodato e la sua relazione sulla Moldavia (1641). IV, 1939, pp. 75-135.
Indice. IV, 1939, pp. 361-413.

Marcel Proust*, în cartea sa „Pastiches et melanges" notează: „Ei (francezii), nu ştiu că aceşti Bibeşti (n.a.: Marcel Proust a fost bun prieten cu prinții Emanuel şi Anton, cei doi fii ai pianistei Elena Bibescu, născută Kostaki Epureanu), sunt înrudiți cu familiile de Noailles, de Montesquion, de Chimay şi de Beauffremont, dinastici de viță capețiană şi care ar putea foarte bine să revendice coroana Franței."

Construcția de tip gotic a scrierilor lui Marcel Proust a fost sugerată, putem mărturisi fără nici o umbră de îndoială, de către prietenul său român, prințul Emanuel Bibescu...

Prințul Anton Bibescu, fiul pianistei Elena Bibescu „era un diplomat pentru vremuri de pace, de protocol şi de înaltă etichetă" (Horia Roman). La propunerea lui Tache Ionescu, Anton Bibescu a fost acreditat ministru plenipotențiar al Legației Române din Washington între anii 1920-1926. Iată un savuros fragment din răspunsul prințului la scrisoarea lui Costant Răuță: «... vreau să-ți citez faimoasa butadă a unui prieten, la o întâlnire de protocol a corpului diplomatic: „Dacă aş fi descoperit America, aş fi păstrat secretul"... În replică, ambasadorul Statelor Unite ale Americii, încercând să pareze remarca surâde şi, calm, conchide: „Suntem un popor de copii"...

* Marcel Proust s-a născut la 11 iunie 1871 la Paris. Anii copilăriei i-au fost greu încercați de boală. Proust a fost un maladiv toată viața. Deşi grav bolnav, absolvă totuşi Liceul Condorcet apoi Facultatea de Drept din Paris şi audiază prelegerile lui Bergson la Sorbona. Bolnav, merge periodic în diferite stațiuni să-şi îngrijească sănătatea, se închide într-o cameră cu pereții căptuşiți cu plută şi storurile lăsate. Are cu regularitate crize de astm, dar nu va înceta niciodată, epuizându-şi astfel forțele, să viziteze monumente vechi, să poarte o neobosită corespondență cu Anatole France, Robert de Montesquieu, Emanuel Bibesco, Ana de Noailles şi să creeze „povestea unei vieți, dar şi a unei cărți (Gaëtan Picon), ca o căutare a unui timp pierdut... marele ciclu romanesc „În căutarea timpului pierdut". A ocupat prin concurs postul de bibliotecar la Biblioteca Mazarine dar, din cauza bolii, nu a putut lucra nici o zi, prelungindu-şi concediul medical până la sfârşitul vieții. Măcinat de boală, izolat în casă, nu a mai ieşit în ultimii ani decât pentru a „verifica" datele romanului, obsedat că nu va mai reuşi să-l termine... Marcel Proust va muri la Paris, la 18 noiembrie 1922.

Dar replica sarcastică şi concisă a amicului nostru nu a întârziat să vină: „Da, Excelenţă... şi în fiecare an copiii întineresc!»

„Diplomaţia (scrie C.D. Zeletin), este o meserie ca oricare alta, însă mult mai grea, nu numai fiindcă trebuie să faci propagandă pentru ţara ta, ci şi pentru că trebuie să te aperi contra vrăjmaşilor din propria ta ţară.”

„Munte de nimicuri”, Proust pe care-l urci citind...
Vasile Voiculescu

Biserica San Pietro in Vincoli

Biserica San Pietro in Vincoli construită în primele decenii ale sec. al V-lea, numindu-se şi Eudoxiana, ca omagiu adus memoriei împărătesei Eudoxia (soţia împăratului Valentiniano al III-lea[**] şi fiica împăratului Teodosiu al II-lea[***] şi al împărătesei Eudochia), care a primit la Roma, de la părinţii săi, lanţurile cu care fusese încătuşat Apostolul Petru[****] la arestarea sa în Palestina.

[**] Valentiniano al III-lea a fost împăratul Imperiului roman de Apus, între 425-455. Valentiniano al III-lea urcă pe tron la vârsta de şase ani. Cât timp a fost minor, Imperiul de Apus a fost condus cu iscusinţă de mama sa, Galla Placidia, (strălucitoarea fiică a lui Teodosiu cel Mare), ferventă creştină, ajutată de către generalul Aetius. În 454, Valentiniano al III-lea, major, îl asasinează pe protectorul său, generalul Aetius, fiind gelos pe prestigiul acestuia.

[***] Flavius Theodosius II – Il Giovane, împărat al Imperiului Roman de Răsărit de la 408 la 450. Codexul Theodosian din anul 438 marchează ultimul moment în care unitatea dintre Imperiul Roman de Apus şi cel de Răsărit este exprimată juridic. El a ridicat un zid, care-i poartă numele, întru apărarea Constantinopolului de duşmani.

[****] Sfântul Apostol Petru era neam iudeu, originar din localitatea Betsaida Galileei, fratele mai mic al lui Andrei – cel dintâi chemat de Domnul la lucrarea Sa apostolică. S-a născut în anul 10 î.Hr., numele său evreiesc fiind Simon, însă Iisus i l-a schimbat în Petru sau Kepha (în arameică înseamnă piatră). După o minune înfăptuită de Iisus pe când Petru pescuia, acesta este chemat de Iisus împreună cu fratele său Andrei să devină „pescari de oameni”. După pogorârea Sfântului Duh la Rusalii, Sf. Petru este cel dintâi care vesteşte poporului evreu pe Iisus Hristos cel răstignit şi înviat numindu-L „Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu” şi-i îndeamnă pe toţi cei de faţă la pocăinţă şi credinţă. Din

grupul celor doisprezece apostoli, Petru este menționat întotdeauna ca fiind un om evlavios şi cel mai vârstnic dintre ucenici. A fost ales de Iisus să-i propovăduiască învățătura.

Sfântul Petru este martor al momentelor importante din viața Mântuitorului: schimbarea apei în vin şi Schimbarea la față. Petru se numără întotdeauna printre ucenicii privilegiați, alături de Iacob şi Ioan. Sunt aleşi de Iisus pentru a fi împreună în Grădina Măslinilor, dar toți trei adorm.

Din Ierusalim, după întemeierea Bisericii Creştine în ziua Cincizecimii, Petru a fost închis de către regele Irod Agrippa (41-44) dar a fost eliberat de un înger.

Datina transmite informația că Sf. Petru a locuit la Roma pentru prima oară în casa senatorului Pudente şi aici a sfințit primul altar al capelei oficiind şi prima euharistie. Papa Pio I-ul (141-155) construieşte pe acest loc biserica Santa Pudenzia unde va locui şi unde va celebra şi el serviciile sacre. Dar... nu există dovezi biblice clare sau ştiințifice că Petru ar fi fost la Roma...

Legenda cea mai pitorească este, fără îndoială, despre piatra păstrată pe peretele din dreapta altarului bisericii S. Francesca Romana (ocrotitoarea automobiliştilor), în care au rămas imprimate urmele genunchilor şi palmelor Sf. Petru în timp ce-l ruga pe Dumnezeu să-l pedepsească pentru trufie şi magie pe Simon Magul.

Petru l-ar fi văzut ultima dată pe Iisus în momentul în care voia să fugă din Roma spre a scăpa de martiriu. Petru l-ar fi întrebat pe Iisus: „Quo vadis, Domine?" (Încotro te îndrepți, Doamne?), la care Iisus i-ar fi răspuns: „vado Romam venio iterum crucifigi"(Am venit la Roma spre a fi din nou crucificat). Din tradiția creştină se ştie că întâlnirea Apostolului cu Iisus a avut loc pe via Appia, în locul pe care astăzi mai dăinuie bisericuța „Domine Quo Vadis".

Umilit de propriile ezitări, Apostolul Petru se va reîntoarce la Roma şi, la scurt timp, va fi martirizat în anul 67, pe timpul împăratului Nero (54-68). El a fost executat prin crucificare cu capul în jos, la cererea sa, socotindu-se „nedemn de a muri în acelaşi fel ca Iisus", învățătorul său. Apostolul a murit în chinuri cumplite. Locul răstignirii sale se află pe terenul de lângă fostul circ al lui Caligula şi Nero înălțat în afara zidurilor Romei pe terenul Agger Vaticano (azi colina Gianicolo, în curtea interioară a bisericii „S. Pietro in Montorio" edificată în sec. IX, succesiv reconstruită în 1481 de „Ferdinando e Isabella, reali di Spagna", şi unde Bramante a înălțat la 1500 celebrul său „Tempietto", strălucit exemplu al noii arhitecturi renascentiste). În scrierile apocrife Faptele lui Petru se relatează cum Marcellus, un roman convertit la creştinism, i-a dat jos trupul de pe cruce, l-a spălat cu lapte şi vin şi punându-l într-un sicriu de marmură înmiresmat cu aloe şi miere de Atica, l-a îngropat în apropierea circului lui Nero. Legenda aminteşte că după 20 de ani,

Anaclet, cel de-al treilea papă, a înălțat un altar peste mormântul său, spre amintire, cunoscut sub numele de Tropaion. În acelaşi loc, primul împărat creştin, Constantin cel Mare, a construit pe altarul „ad corpus", la anul 324, o biserică închinată tot apostolului Petru. Spre sfârşitul Evului Mediu biserica este o ruină şi papa Iuliu al II-lea porunceşte lui Bramante să ridice un nou lăcaş de cult. Sub altarul actual al Catedralei Sf. Petru, consacrat de papa Clement al VIII-lea în 1594, s-au aflat alte altare, mult mai vechi, de mult strămutate, ale lui Grigore cel Mare, inaugurat la 594, şi al lui Calixt al II-lea, rânduit la 1124.

După mai bine de o sută ani de la începerea zidirii din temelie a unui nou edificiu închinat Sf. Petru, la 18 noiembrie 1626, papa Urban al VIII-lea-Barberini binecuvântează, în sfârşit, cea mai mare şi cea mai fastuoasă biserică din câte s-au putut ridica vreodată pe pământ: „Catedrala San Pietro".

Sub cornişa primei galerii a măreţei cupole (capodopera lui Michelangelo), la înălțimea de 53 de metri, citim inscripția apostolică:

„TU ES PETRUS ET SUPER HANC PETRAM
OEDIFICABO ECCLESIAM MEAM
ET TIBI DABO CLIVES REGNI COELORUM"

„Și Eu îți spun ție că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea". „Și-ți voi da cheile împărăției cerurilor" (Matei, XVI, 18/19).

Întru nevoia înțelegerii textului evanghelic, iată cum îl desluşeşte Arhiepiscopul Bartolomeu Anania al Vadului, Feleacului şi Clujului: „Relația semantică Petru – piatră din acest verset este următoarea: în limba greacă, primul termen este substantiv de gen masculin: o pétros şi înseamnă „piatră" în sens generic, materie pietroasă, simbol al durității („tare ca piatra") sau al insensibilității („inimă de piatră"), dar piatra mobilă, cu dimensiuni între pietricică şi pietroi; al doilea termen e substantiv de genul feminin: e pétra şi înseamnă eminamente „stâncă", aceasta fiind şi simbol al imobilității („neclintit ca o stâncă") sau al inflexibilității („voință de stâncă"). Aşadar, traducerea riguros exactă a textului este: „tu eşti Petru şi pe această stâncă voi zidi Biserica Mea", dar, în acest caz, ea nu mai poate reproduce jocul de cuvinte în virtutea căruia Iisus i-a schimbat lui Simon numele în Petru. Consecința exegetică este aceea că expresia „pe această piatră" (epitavéte té pétra) nu se referă la persoana lui Petru, ci la mărturisirea acestuia din versetul al XVI-lea, ca temelie a Bisericii lui Hristos. De altfel, adresându-i-se lui Petru, Iisus fusese cât se poate de limpede: „pe această piatră (stâncă) voi zidi Biserica Mea, nu: Biserica ta".

În anul 1939, în timpul lui Pius al XII-lea, s-au început săpăturile arheologice în grotele din Vatican, dar abia în anul 1950 a ieşit la iveală un mormânt pe care se afla inscripția zgâriată pe perete (Petr ene), adică „Petros eneste" – „Petru se (află) înăuntru". Mormântul

La rândul ei, Eudoxia oferă lanţurile, ca ofrandă, papei Leon I cel Mare care a trăit pe loc miracolul înlănţuirii verigilor din Palestina cu cele din Roma (acestea erau deja venerate ca relicve încă din timpul captivităţii lui Petru în carcera Mamertino din Roma), formând un singur lanţ de 38 de zale. Papa Leon I-ul, a confecţionat o urnă de bronz aurit unde a depus „le cattene di San Pietro" (lanţurile), şi tot el a fost acela care le-a binecuvântat aşezarea în biserica S. Pietro in Vincoli (Sf. Petru în Lanţuri).

Sf. Leon I cel Mare (440-461) a fost ales în unanimitate papă, de cler şi de popor, la 29 septembrie 440. Leon I a rămas în istorie ca un papă cu vederi teologice novatoare, aşa cum reiese din cele 96 de Sermones – predici – cât şi din cele 170 de scrisori rămase până-n zilele noastre. A înfruntat cu mult curaj pericolele acelor vremuri (erezia şi invaziile barbare) printr-o dublă angajare religioasă şi cetăţenească.

era însă gol... În anul 1965, arheologul Margherita Guarducci găseşte osemintele apostolului, dar nu într-un sarcofag ci într-o banală cutie de carton. Ce se întâmplase? Pe când se săpa, fragmentele de ţesături, oasele, cioburile şi resturile de tencuială găsite au fost puse într-o cutie pe care administratorul şantierului a dat-o în păstrare unui lucrător. Aceasta, în vâltoarea evenimentelor, a fost uitată. Până într-o zi în care a fost descoperită întâmplător în depozitul arheologic. Cercetările efectuate de specialişti au relevat faptul că oasele erau de natură umană ca fiind ale unui individ de sex masculin, robust, cu vârsta cuprinsă între 70-75 de ani. Fragmentele de ţesături erau de purpură ţesută cu aur iar pământul era identic cu cel din mormânt. Aşa că, ştiindu-se sigur că răstignirea lui Petru a fost în intervalul dintre incendierea Romei (anul 64) şi moartea lui Nero (anul 68), s-a stabilit data morţii în 27 iunie anul 67. Dar neavând nici un document care să precizeze această dată, prin deducţii (multe controversate) şi complexe cercetări, s-a ajuns la concluzia că moartea Apostolului s-a petrecut la 13 octombrie 64. Din păcate incertitudinea asupra celor două date este menţinută şi în „Annuario Ponificio" editat de „Segreteria di Stato della Citta del Vaticano". Tot ceea ce s-a putut stabili istoric până azi, fără nici o umbră de îndoială, sunt concluziile ştiinţifice ale arheologilor care, în urma probelor, au condus la confirmarea faptului, nedezmințit de două milenii, că într-adevăr „Petr (os) eni„ îşi are mormântul în grotele actualei Catedrale.

Craniile lui Petru şi Pavel sunt păstrate în caseta-osuar de sub altarul (ciborio) Catedralei San Giovanni in Laterano din Cetatea Eternă.

În anul 452 el a oprit invazia lui Attila în Peninsula Italiei după întâlnirea cu acesta la Mantova când l-a convins să elibereze robii şi să se întoarcă din drum. Legenda spune că imediat ce s-a întors la Roma, în semn de recunoştinţă pentru ajutorul dat de Sf. Petru în această misiune, a topit statuia lui Jupiter de pe colina Capitoliului şi a plăsmuit în bronz pe cel dintâi dintre apostoli: Simon Petru. Multă vreme s-a crezut că legenda este adevărată, dar după atente studii şi cercetări, statuia Sf. Pietro a fost atribuită cunoscutului artist Arnolfo di Cambio (1245-1305). Sculptura se află şi azi, de mai bine de şapte sute de ani, în centrul navei centrale din Catedrala Sf. Petru.

Cu toate slujbele înălţate Sfinţilor Petru şi Pavel, drept mulţumire pentru miracolele împlinite de aceştia pentru salvarea Romei de erezie şi barbari, papa Leon I a fost cel recunoscut ca adevărat „Defensor Urbis", „e romani erano convinti che, finche Papa vive, può calmare doemii" (romanii erau convinşi că, atâta timp cât Papa trăieşte, pot dormi liniştiţi). A murit la 10 noiembrie 461 şi a fost îngropat în zona portalului bisericii, apoi la anul 668 trupul i-a fost mutat într-un impunător monument funerar din interiorul bazilicii lui Constantin cel Mare. Leon I a fost primul suveran pontif îngropat în Catedrala Sf. Petru (mare onoare ecleziastică!), trupul fiindu-i mutat de patru ori în diferite părţi ale bisericii. În 1607, la cea de-a treia mutare, rămăşiţele sale pământeşti au fost găsite aproape intacte. După ridicarea noii Catedrale, relicvele papei „Leone Magnum" au fost aşezate şi sfinţite de papa Clemente al XI-lea, sub marele altar din capela dedicată „Madònna Colonna". Pe fundalul capelei se află un impunător basorelief în marmură, lucrat de Alessandro Algardi, înfăţişându-l pe papa Leon I înfruntându-l pe hunul Attila.

Papa Leon, ridicat la rangul sfinţilor, este sărbătorit în fiecare an la 18 februarie, atât de Biserica Romano-Catolică cât şi de Biserica Ortodoxă...

La jumătatea secolului VI, papa Pelagius I (556-561), aristocrat de origine italiană, a fost trimis la Roma de către împăratul Iustinian pentru a fi uns papă.

În cei peste patru ani de papat s-a străduit să salveze Roma şi Italia de ravagiile războaielor, să pună în ordine finanţele papale şi conduita monastică şi clericală. Depune în biserică sarcofagul cu cinstitele relicve ale lui Macabei şi ale celor şapte fraţi macabei (familie de evrei patrioţi din sec. II şi I î.Hr., care au luptat pentru eliberarea Iudeei de sub dominaţia eleno-siriană-seleucidă. În amintirea şi pentru cinstirea acestor evenimente evreii sărbătoresc Hanuca. Macabeii au întemeiat dinastia regală şi sacerdotală evreiască şi au pus temelia regatului independent al evreilor din Palestina care a dăinuit până în anii cuceririi romane).

Austera faţadă a bisericii, cu cele cinci ferestre ale sale, pusă în evidenţă de galeria exterioară – il portico – cu cele cinci arcade susţinute de coloane octogonale, a fost executată de Meo del Caprino la dorinţa papei Sixtus al IV-lea (Francesco della Rovere, 1471-1484. Franciscan, cu o bună pregătire teologică, Sixtus s-a îngrijit de artă şi de ştiinţă (exemplu Biblioteca şi Arhiva Vaticană). El a transformat Roma într-un oraş al Renaşterii şi tot el, printre multe altele, a fost fondatorul Capelei Sixtine în cursul restaurărilor din anul 1475.

Stema papei della Rovere se găseşte sub capitelul pilaştrilor iar „il portico" este închis cu grilajul de fier forjat decorat cu armele trupelor papale din timpul papei Clemente al XI-lea (1700-1721). Numele său: Giovanni Francesco Albani. Acceptă cu mare greutate să fie numit papă. Şi într-adevăr Clement al XI-lea va scăpa complet frâiele politicii, iar acest lucru va fi demonstrat de tratatele de pace încheiate în pontificatul său care nu vor releva nici cel mai mic respect pentru papă şi pentru drepturile Bisericii).

Stema celebrei familii ligure a papei Sixtus al IV-lea se vede şi astăzi deasupra intrării în biserică. În interiorul

bisericii se află trei nave poligonale. Nava centrală este delimitată de navele laterale prin douăzeci de coloane dorice de proveniență grecească ridicate la 1600. Maiestuoasele coloane sprijină pe delicatele volute ionice ale capitelurilor arcadele tavanului.

Nava centrală, cu plafonul împărțit în casete de forma unor faguri, decorate în relief, opera lui Francesco Fontana, se deschide cu magica frescă reprezentând „Miracolo delle catene" a lui G.B. Parodi (1674-1730), executată la anul 1706. Nava din dreapta are deasupra primului altar, valorosul tablou al lui G. Francesco Barbieri (cunoscut sub numele de Guercino, 1591-1666), în care e reprezentat Sfântul Augustin. Influențat de Carracci, Caravaggio şi Tiziano, Guercino este socotit un maestru al şcolii de pictură bologneze şi, totodată, un reprezentant de seamă al stilului baroc. Din creația lui Guercino trebuie amintintite şi tablourile cu tematică religioasă: „Sf. Francesco cu îngerii", „Funeraliile Petronillei", „Înălțarea Fecioarei" (aflate în Pinacoteca Capitolina) concepute într-un clar-obscur misterios şi încărcate cu o pastă în care cromatica culorilor are o violență bine temperată.

În următorul altar se află „La liberazione di San Pietro" – o reuşită copie după Domenichino – şi monumentul cardinalului Girolamo Agucchi, creația lui Domenichino, pe nume Domenico Zampieri (1581-1641), pictor reprezentant al academismului şcolii din Bolonia. Dintre lucrările sale mai amintim „Martiriul Sfintei Agnes" şi frescele „Povestea vieții Sfintei Cecilia".

Pe transeptul naosului principal se poate admira azi numai o parte din solemnul şi celebrul proiect al „Mausoleo di Giulio II"* (monumentul funerar al papei Iuliu al II-lea)

* După numai o zi de la Conclav, la 1 noiembrie 1503, Cardinalul Giuliano della Rovere este ales papă cu numle de Iuliu al II-lea. Scopul politic al noului papă a fost întărirea puterii papale, redobândirea teritoriilor pierdute cât şi alungarea străinilor din Italia. În timpul pontificatului său: Bramante a realizat planurile noii Catedrale San Pietro; Michelangelo, frescele de pe tavanul Capelei Sixtine; Raffaello Sanzio, frescele din Vatican.

terminat de Michelangelo în biserica San Pietro in Vincoli la anul 1545 cu ajutorul a trei colaboratori. În realitate, monumentul funerar comandat de Papa Iuliu al II-lea marelui artist toscan Buonarroti, încă din anul 1505, trebuia să fie compus dintr-o capelă ridicată pe un postament uriaş care să adăpostească statuia şi mormântul său decorat cu peste patruzeci de statui şi amplasat chiar sub cupola Catedralei San Pietro a cărei reconstrucţie începuse deja în 1503, imediat după demolarea bisericii constantiniene. Îngrijorat de costurile tot mai mari necesare înălţării catedralei cât şi de cele pentru numeroasele campanii militare, Iuliu al II-lea abandonează complet proiectul monumentului său funerar. Michelangelo, furios, renunţă cu neîmpăcată durere la ansamblul statuar iar lucrarea este lăsată în părăsire. Pentru aplanarea conflictului, papa îl va

...Era sâmbătă 18 aprilie 1506, când Iuliu al II-lea a pus cea dintâi piatră la temelia primului pilastru „Santa Veronica" al noii Catedrale San Pietro. Pe masiva piatră de marmură albă era consemnat: „Il ligure papa Giulio II nel 1506, nel terzio anno del suo pontificato, fece riconstruire questa basilica in rovina" (Ligurian de origine, papa Iuliu al II-lea, în 1506, în cel de-al treilea an al pontificatului său, a hotărât reconstruirea acestei basilici, ajunsă în ruină). În zidire a fost depusă „una brocca piena di monete coniate dal celebre orafo Caradosso" (o ulcică de pământ plină cu monezi prelucrate manual de celebrul bijutier Caradosso). După o scurtă rugăciune şi binecuvântare papală, Sfântul Părinte se închină şi urcă grăbit scările Vaticanului. Îl aşteaptă servitorii care îl ajută să-şi schimbe odăjdiile cu armura de luptă. Pentru Înaltul Pontif urma crâncena bătălie întru supunerea Bolognei...

Papa Iuliu al II-lea a fost cel mai abil şi mai crunt „războinic" al Bisericii Romano-Catolice. Erasmus di Rotterdam, într-una dintre scrierile sale satirice notează faptul că Papa, ajuns la poarta raiului, „San Pietro gli rifiuta l'ingresso in paradiso" (Sfântul Petru îi refuză intrarea în paradis)...

Al cincilea Conciliu din Lateran a fost ultima încercare a Papei de-a face schimbările necesare în Vatican înainte de declanşarea Reformei lui Luther. Nu s-au găsit soluţii pentru reformarea Curiei, pentru sistarea cumulului de funcţii şi pentru controlul veniturilor bisericeşti. Iuliu al II-lea moare la 20 februarie 1513 şi nu ajunge să vadă încheierea Conciliului care va lua sfârşit abia în anul 1517. Urmările tergiversărilor în luarea unor decizii administrative şi ecleziastice din partea Vaticanului, vor fi dramatice şi ireversibile pentru întraga lume creştină.

însărcina pe Michelangelo cu decorarea Capelei Sixtine (1508-1512).

Abia după trecerea în adormire a papei Iuliu al II-lea, în noul pontificat al papei Leon al X-lea*, Giovanni de Medici (1513-1521), opera este regândită, proiectul este reluat, dar în proporţii mult reduse, pentru ca, în final, numai parte din ceea ce reuşise Buonarroti să sculpteze pentru mausoleu să fie transferat în biserica San Pietro in Vincoli. În centrul monumentului se află impunătoarea şi fascinanta sculptură a lui Moise, executată chiar de mâna lui Michelangelo între anii 1415-1416. Odată sfârşită lucrarea, se povesteşte că sculptorul, îndrăgostit şi conştient că a realizat o capodoperă, privind-o îndelung şi în tăcere, mângâind cu duioşie genunchiul Profetului, i-ar fi vorbit, cerându-i: „adesso parla!" (acum vorbeşte!). De-o parte şi de alta a monumentului se află două statui: statuia Rachelei, în partea stângă, şi cea a Liei în partea dreaptă, care simbolizează spiritul contemplativ, credincios dar şi pe cel neliniştit, plin de înţelegere al celor două soţii ale lui Iacob. Schiţele celor două statui sunt ale lui Buonarroti dar execuţia cât şi finalizarea aparţin lui Raffaello da Montelupo cel care le-a sculptat între anii 1542-1545.

Impresionat de sârguinţa şi harul deosebit al sculptorului Raffaele Sinibaldi da Montelupo (1505-1566), Michelangelo i-a încredinţat lucrul la unele din sculpturile sale. Lucrările lui Montelupo, adevărate capodopere, sunt mărturii care atestă fără tăgadă talentul său: „Arhanghelul

* Leon al X-lea, fiul lui Lorenzo Magnifico, iubea artele, monumentele, muzica şi teatrul. Evlavios, a oficiat în mod exemplar slujbele liturgice ale misiunii sale papale. Generozitatea sa regească a fost cu adevărat o risipă, astfel că urmaşului său în scaunul papal i-a rămas sarcina achitării datoriilor. Pentru refacerea vistieriei Sfântului Scaun, Papa acceptă comercializarea indulgenţelor, ceea ce a declanşat conflictul, ireconciliabil, cu preotul agostinian Martin Luther, pe care l-a excomunicat în anul 1521. Deşi Leon al X-lea a fost un diplomat abil şi un politician versat, în timpul „guvernării" sale Vaticanul devenind o mare putere europeană, pentru Biserica Catolică papatul său a fost un dezastru, el nereuşind să facă faţă situaţiei grave declanşată de Reforma luterană...

Mihail" (aflată la Castelul Sant'Angelo) şi „monumentul funerar al papei Leon al X-lea" din biserica Santa Maria sopra Minerva.

Statuia papei Iuliu al II-lea, „Giulio II giacente", este opera lui Maso del Bosco chiar dacă studii datate recent au confirmat subtile intervenţii ale daltei lui Michelangelo.

Dintre celelalte statui care întregesc monumentul se mai remarcă „Madonna col Bambino" (Fecioara cu Pruncul), opera lui Scherano da Settignano şi „Profeta şi Sibilla", creaţia lui Raffaello da Montelupo.

Monumentul funerar al papei Iuliu al II-lea era menit să fie un complex imperial care să reprezinte încoronarea uniunii dintre arhitectură şi sculptură. Intuim şi înţelegem cât de frământat de căutări şi de dorinţa de desăvârşire a fost Buonarroti care, entuziasmat de grandiosul proiect, a petrecut mai bine de opt luni la minele din Carrara, regiunea Toscana, numai şi numai pentru a alege blocurile de marmură pentru viitorul monument. Monument pentru care, nu după mult timp, papa şi-a pierdut interesul, acordând toată atenţia şi o disperată grabă terminării reconstrucţiei Catedralei San Pietro.

Forţa exprimată de Moise, încrâncenată şi fermă, reconstituie parcă momentul crucial al coborârii sale de pe muntele Sinai când, purtând cu sine tablele celor zece porunci, a plecat dârz şi hotărât să-i judece pe evreii care se închinau „Vițelului de aur". O explicaţie pentru „le corna" – escrescenţele de pe fruntea lui Moise – ar fi că ele simbolizează razele de lumină care-i încoronează menirea. În fapt „le corna" are la origine o poveste tradiţională, preluată ambiguu din textul ebraic al Vechiului Testament: „...Şi coborându-se din munte, Moise nu ştia că faţa sa strălucea de când grăise (Dumnezeu) cu el" (Ieşirea, cap. 34, 29). Verbul ebraic „qaran" înseamnă „a străluci", însă consoanele „qrn" formează numele „qeren", care se traduce „corn"...

Câteva dintre minunatele statui care ar fi trebuit să întregească monumentul sunt expresivii şi teluricii

„Prigioni" – sclavi încătuşaţi – se află în muzeele din Florenţa şi Paris.

Capela, care închide nava din partea dreaptă a bisericii, mai păstrează încă şi azi luminoasa şi suava pictură a Sfintei Margherita, opera lui Guercino.

Sub baldachinul bisericii, opera lui Virginio Vespignani (1808-1880, arhitect roman, reprezentant al academismului clasic. A lucrat la restaurarea bisericilor Santa Maria Maggiore şi San Paolo), marele altar adăposteşte urna liturgică „delle catene di Pietro" cu lanţurile încătuşării Apostolului Petru din martiriul său în Palestina şi Roma. Urna este decorată cu „Scene della vita di San Pietro" executate în relief de Cristoforo di Giovanni Mateo Foppa, zis Caradosso (1452, Mondonico-1527, Roma). Sculptor, modelator de mode şi orfevrier, a lucrat la Milano pentru Francesco Sforza şi Ludovico Moro iar la Roma a fost în slujba papilor Iuliu al II-lea, Leon al X-lea şi Adrian al VI-lea.

Cripta, care se află dedesubtul marelui altar adăposteşte sarcofagul paleocreştin cu relicvele lui Macabei.

Al doilea altar, din nava stângă, este împodobit cu un mozaic de-o inestimabilă valoare artistică şi iconografică în care este înfăţişat Sfântul Sebastian. Sfântul nu este reprezentat ca un tânăr, cu trupul străpuns de săgeţi, ci ca un matur cu o barbă impozantă, un ofiţer din armata imperială. Este executat în cea mai autentică manieră a artei bizantine. Urmează impunătorul monument al cardinalului Cinzio Aldobrandini.

Primul altar al navei din partea stângă prezintă o tulburătoare „Depozizione dalla Croce" – Coborârea de pe Cruce – atribuită lui Cristoforo Roncalli, supranumit Pomarancio (1552-1626. Pictor, exponent al manierismului toscano-emilian, decorator de geniu; pictura sa este in maniera şcolii de pictură bologneză şi venetiană. Pomarancio este atent şi sensibil la efectele dinamice şi teatrale ale desenului şi culorilor, efecte care vor influenţa mai târziu pictura barocă).

Mai trebuie să amintim şi de monumentul funerar al cardinalului Nicola Cusano socotit a fi cel mai mare filosof al secolului al XV-lea. El este autorul fundamentalului tratat „La dotta ignoranza". Basoreliefurile monumentului: figura cardinalului, un înger şi Sfântul Petru, sunt opera lui Andrea Bregno (1418-1503. Arhitect şi sculptor. Execută, la Roma, importante monumente funerare).

Monumentul funerar „tomba di Antonio e Piero del Pollaialo"* cu figurile celor doi fraţi artişti celebri este

* Fraţii Antonio şi Piero Pollaiolo s-au născut în Florenţa. Antonio di Jacopo del Pollaiolo (1431/32-1498) a fost sculptor, pictor şi gravor. Artist înzestrat cu o puternică vitalitate, este creatorul unor opere încărcate de o intensitate dramatică deosebită. Lucrări mai importante: monumentele funerare ale papilor Sixtus al IV-lea (fondatorul Capelei Sixtine şi al Bibliotecii Vaticanului) şi Inocenţiu al VIII-lea (din 1489, prin negocieri cu sultanul Baiazid al II-lea, Papa primea de la acesta un generos tribut anual şi o relicvă de valoare numai pentru a-i ţine fratele, doritor de tron, ostatic la Roma), pictura cu teme religioase „L'Assunzione di Santa Maria Egiziaca" şi gravura „Bătălia oamenilor goi".

Mormântul papei Sixtus al II-lea (1471-1484), realizat în anul 1493, se află în sacristia Catedralei. Sculptura funerară a Sfântului Părinte este înconjurată de statui care reprezintă alegoric virtuţile teologice şi cardinale iar la bază, în relief, este reprezentarea artelor liberale şi ale ştiinţelor, discipline ale scolasticii medievale.

Monumentul lui Inocenţiu al VIII-lea, papă între anii 1484-1492, este singura sculptură funerară din vechea bazilică păstrată şi în noua catedrală San Pietro din Roma. Lucrat în bronz de Antonio Pollaiolo, Papa este culcat pe sarcofag şi mai este încă o dată sculptat deasupra, şezând pe tron, binecuvântând cu mâna dreaptă şi strângând cu cealaltă „Sfânta Lance". „Sfânta Lance", cu care soldatul roman Longinus a străpuns coasta lui Iisus, i-a fost dăruită de sultanul Baiazid lui Inocenţiu al VIII-lea chiar în anul morţii sale, 1492.

Tot Antonio di Jacopo del Pollaiolo este, mai mult ca sigur, autorul gingaşei sculpturi reprezentând pe Romulus şi Remus (lucrarea originală se pierduse în timp), care reconstituie celebra statuie „Lupa Capitolina". A sculptat uneori cu fratele său, Piero del Pollaiolo.

Piero del Pollaiolo (1441-1485), iniţiat în arta picturii de Andrea del Castagno, a creat în umbra fratelui său mai mare Antonio. Totuşi frescele şi tablourile realizate de Piero sunt deosebit de valoroase: „San Michele che assale il drago", „L'Arcangelo Raffaelle e Tobiolo" sau portretul nu mai puţin celebrului duce al Milanului „Galeazzo Maria Sforza". Muzeul Poldi Pezzoli din Milano conservă în sala de la etajul I a palatului, alături de picturi ale lui Mantegna (Madonna col Bambino

dăltuit la 1498 de Luigi Capponi (1445-1515. Sculptor, reprezentant al şcolii lombarde. Exemple: „Îngerii" din Muzeul Vatican şi „Monumentul lui Antonio di Michele Bonsi").

Întorcându-ne în piaţa din faţa bisericii San Pietro in Vincoli mai putem admira impunătorul „la torre" (turnul) greşit atribuit lui Borgia deoarece, în realitate, el aparţine lui Margani. Turnul, construit în secolul al XII-lea şi refăcut în cel de-al XV-lea secol, serveşte azi drept clopotniţă bisericii San Francesco di Paola (San Francesco di Paola ai Monti, născut la 1416, prelat, fondatorul „Ordinului dei Minimi", a fost canonizat sfânt de papa Leon al X-lea. Ultimii ani din viaţă îi petrece în solitudine şi rugăciune. Moare în Franţa la Plessis-les-Tours, în anul 1507. Protectorul spiritual al regiunii Calabria. Parte din relicvele sfântului sunt venerate în sanctuarul San Francesco di Paola).

Tot în partea dreaptă se deschide şi arcada pe sub care coboară treptele aşa zisei „salita dei Borgia" – scara lui Borgia – scară care trece şi pe sub palatul cu acelaşi nume.

Traseul – azi strada San Francesco di Paola – numit

şi Rittrato maschile), Bellini (Imago Pietatis), Botticelli (Compiuto sul Cristo morto) sau Piero della Francesca (San Nicola de Tolentino) şi capodopera „Ragazza di profilo" (mult timp tabloul a fost atribuit celor doi fraţi, Antonio şi Piero Pollaiolo, dar în urma unor cercetări ale criticilor şi experţilor de artă s-a constatat că portretul este opera „vrăjitului penel" al lui Piero). Mirificul tablou pictat în tempera şi ulei a fost creat între anii 1470-1475 şi prezintă soţia unui bancher din Firenze, Giovanni de Bardi. Profilul delicat al feţei (proiectat pe fundalul luminos al tabloului lipsit de alte elemente), cu nasul obraznic, părul îngrijit pieptănat, strâns într-un coc încadrat de un fin şirag de perle, fără sclipiri agresive, precum şi broderia de pe ţesătura rochiei, polarizează atenţia, deoarece tabloul este, după părerea mea, expresia celui mai neprihănit şi graţios chip de fată creat vreodată în pictura universală.

Galleria degli Uffizi din Florenţa etalează tabloul „Rittrato femminile" care este un portret similar celui din „Rittrato di profilo" fără căldura şi gingăşia exprimată de chipul acela. Tabloul, mai puţin strălucitor, oarecum elaborat, aspru în culoare, nu reuşeşte să transmită acel fior inefabil mult aşteptat. Pictat după anul 1475, „Rittrato femmenile", este, mai mult ca sigur, opera colaborării celor doi fraţi Antonio şi Piero Pollaiolo.

cândva „vicus Sceleratus” în amintirea cutremurătorului episod în care Tullia, fiica lui Servio (al şaselea rege al Romei) a trecut cu „biga” – cabrioleta romană cu două roţi – peste trupul tatălui său asasinat...

Coborând pe treptele scării se ajunge în piaţa San Francesco di Paola de unde se poate admira „Palazzo dei Borgia”. Şi acest palat a aparţinut tot lui Margani, deşi tradiţia populară îl atribuie familiei Borgia pentru că în acest palat a locuit Vanozza Catanei, mama celor patru fii nelegitimi ai papei Alexandru al VI-lea Borgia*: Giovanni,

* Rodrigo de Borja y Borja a avut şase fii şi trei fiice cu mai multe femei. Mamele lui Pedro Luis (1462-1488), Isabela (1467-1541), Girolama (1469-1483), Giovanni (1498-1548) şi Rodrigo (1503-?), au rămas necunoscute, dar toţi aceştia au primit funcţii înalte sau au încheiat căsătorii avantajoase, bineînţeles, mulţumită poziţiei tatălui lor.

Pe Vanozza Catanei, cu care Borgia a avut o relaţie deosebită şi de durată, a cunoscut-o pe vremea când el nu era încă papă iar ea era căsătorită cu un avocat. Dar cea mai frumoasă şi impresionantă poveste de dragoste a lui Alexandru al VI-lea a fost Giulia Farnese care avea doar 15 ani când a cedat, inexplicabil, „la sua sensualità insaziabile, che aveva un carattere patologico” (senzualităţii sale nepotolite, care avea un caracter patologic). Papa trecuse de 62 de ani!...

Rodrigo Borgia a fost uns papă în ziua de sâmbătă 11 august 1492, cu numele de Alessandro VI, motivându-şi arogant alegerea: „Vogliamo chiamarci come l’invincibile Alessandro, conquistatore del mondo antico”. Imediat, cardinalul Giovanni de Medici se aplecă spre colegii din conclav şi le şopti la ureche, zâmbind amar: „Adesso siamo caduti nella fauci di un lupo rapace. Soltanto con la fuga non ne saremo divorati”...

Provenea dintr-o familie italiană originară din Spania. Primii doi ani de pontificat au fost plini de greutăţi diplomatice. Politician de seamă şi om de stat, papa Borgia a menţinut cu abilitate şi inteligenţă echilibrul politic din Italia. Îndoielnice erau, în schimb, calităţile sale morale Comportamentul său în viaţa personală nu corespundea înaltei sale misiuni. Despre cum trebuia să te comporţi în Vatican în timpul papei Borgia îl vom cita pe Ivan Cloulas care concluziona că „ştiinţa şi meritul nu servesc la nimic. Dar nu te descuraja. Străduieşte-te câtva timp să uiţi ceea ce ştii ca să înveţi viciile pe care le cunoşti, dacă vrei să fii apreciat de papa!”.

Alexandru al VI-lea este cel mai grăitor exemplu de papă care s-a îndepărtat de învăţăturile bisericii, având amante şi copii nelegitimi, bogăţii imense şi afişând o corupţie fără precedent în Oraşul Sfânt. În „era Borgia” apar numai pumnale, otravă şi adultere.

Din dorința de-a se îndrepta moravurile şi de-a condamna luxul, atacurile la imoralitatea clerului nu au întârziat să apară. Astfel se declanşează în interiorul Bisericii Catolice conflictul sângeros dintre papa Borgia şi predicatorul Gerolamo Savonarola care s-a soldat cu tragicul sfârşit, bine cunoscut, al călugărului dominican (fost profesor de ştiințe naturale la Bologna, devenit prior al mânăstirii San Marco din Florența).

Savonarola, prin predicile exaltate şi profețiile sale apocaliptice despre corupția Bisericii (cum ar fi „Lettera a tutti i cristiani" – Epistola către toți creştinii –, din 1497), îşi va semna sentința. Excomunicat de papă, va fi torturat şi judecat, iar în data de 23 mai 1498, la orele 10 dimineața, este spânzurat şi ars pe rug în piața Domului din Florența. Cenuşa nefericitului monah va fi risipită în râul Arno...

Dacă papa Borgia ar fi fost rege sau şef de stat ar fi fost cu siguranță inclus printre marii suverani sau oameni ai timpului său trecându-i-se cu vederea atât defectele din viața privată cât şi mijloacele folosite de el fără scrupule. Drept este însă ca unui papă să i se ceară mai mult decât unor suverani laici.

Alexandru al VI-lea a fost primul papă care a statornicit ceremonialul „Porții Sfinte" care se deschide la începutul Anului Jubiliar şi se închide la sfârşitul acestuia.

În luna august 1503, Borgia moare subit... Se crede că s-ar fi otrăvit singur din greşeală. Cert este că moare în aceeaşi zi în care, împreună cu Cezar, fiul lui, este oaspetele cardinalului Adriano de Corneto. S-a spus că papa şi fiul său au vrut să-l otrăvească pe cardinal şi că au băut din greşeală din vinul otrăvit pe care îl pregătiseră pentru acesta. Afară era foarte cald şi trupul papei s-a descompus repede. În timp ce era întins în Capela Sixtină fața i s-a acoperit de vânătăi iar buzele i s-au umflat grotesc. Iată cum este descrisă fața papei de către Johann Burchard în „Liber Notarum": „Fața era foarte întunecată, de culoarea unei zdrențe murdare sau a unei dude şi era acoperită cu semne ca de vânătăi. Nasul era umflat, limba îi ieşise din gură şi se dublase, împingând buzele, care erau şi ele umflate. Gura era deschisă şi atât de îngrozitoare, încât cei care au văzut-o au spus că nu mai văzuseră aşa ceva în viața lor". Apoi, când cadavrul a fost ridicat pentru a fi pus în sicriu, oficialii au constatat că sicriul era prea mic pentru dimensiunile lui. Trupul Papei a fost înfăşurat, din această cauză, într-un covor, lovit şi împins până a încăput astfel în sicriu. Un sfârşit atât de respingător şi atât de trist dar simbolic pentru un papat şocant, plin de aroganță.

Pontificatul papei Alexandru al VI-lea Borgia, consemnat în istorie, a fost o nenorocire pentru biserică. Decăderea morală şi limita credibilității religiei, în care se afla Biserica, nu aparțineau numai lui Borgia, de vreme ce „Dio non era più venerato anche nel collegio dei cardinali" (Dumnezeu nu mai era divinizat nici măcar în colegiul cardinalilor). Există o „testamonianza amara" (amara destăinuire) a

Cesare, Joffre şi Lucrezia (Giovanni-Juan, duce de Gandia, libertin, va fi asasinat de o mână necunoscută; Cesare* prinţ

unui contemporan al papei Borgia că la Roma „Dio non é trino, ma quattrino" (Dumnezeu nu este o trinitate «Sf. Treime», ci un sfanţ).

Rămăşiţele pământeşti ale papei Borgia au fost depuse, cu mare întârziere, în Grotele Vatican, unde vor sta părăsite pentru mai bine de o sută de ani.

Cam în acelaşi timp, din capela Borgia (care se află în dreapta altarului bisericii Santa Maria del Popolo), mormintele Vannozzei Catanei şi ale fiului ei (duca di Candia, asasinat de fratele său, Cesare, în anul 1497), dispar fără urmă. Va fi pierdută şi piatra funerară care va fi regăsită (nu se ştie precis când), zidită miraculos în una din arcadele porticului bisericii San Marco din piaţa Veneţia din Roma.

În anul 1610 pe când Carlo Maderno mai lucra încă la finisarea lucrărilor din Catedrala San Pietro, mormintele câtorva papi au fost grav avariate. Printre acestea s-au aflat şi cele ale celor doi papi din familia Borgia: Calixt al III-lea şi Alexandru al VI-lea. Papa Sixt al V-lea decide ca trupurile celor doi pontifi să fie lăsate în două morminte provizorii dar în noaptea de 30 ianuarie 1610 ele au fost exhumate din subteranele de la San Pietro şi transferate în mare taină de către cardinalul Capata în biserica Santa Maria in Monserrato. Însă, urmare a unor discuţii în contradictoriu cu clerul bisericii, osemintele au fost strânse într-o cutie de lemn şi abandonate într-un ungher din sacristie.

În 1889, după 386 de ani de la moartea sa, osemintele lui Alexandru al VI-lea Borgia vor fi strămutate, de unde zăceau fără pomenire şi uitate, împreună cu cele ale papei Calixt al III-lea (unchiul său) în sarcofagul de marmură din capela San Diego a bisericii Santa Maria în Monserrato.

În interiorul capelei se află tabloul ce-l reprezintă pe franciscanul andaluz, sfântul Diego din Alcantara (opera lui Annibale Carracci) şi monumentul funerar al regelui Spaniei, Alfonso al XIII-lea (mort în 1940 şi transferat din Pantheonul Regilor, Escurial – Madrid, la Roma în anul 1980).

Într-o altă capelă, care este dedicată „Santissimo Crocifisso", se află statuia ce-l reprezintă pe sfântul Iacob cel Mare (ocrotitorul şi patronul Spaniei. Opera este semnată de Jacopo Tatti numit „il Sansovino") şi mormântul lui Juan de Fuensauda (secretarul papei Alexandru al VI-lea Borgia).

Biserica naţională a Spaniei din Cetatea Eternă, Santa Maria in Monserrato, este opera arhitectului Antonio da Sangallo numit şi cel Tânăr. Ea a fost construită din voinţa şi prin contribuţiile credincioşilor catolici aragonezi şi catalani la anul 1495. În anul 1518 biserica este demolată şi reconstruită din temelii pe cheltuiala Casei regale a Spaniei.

* Cesare Borgia (c.1475-1507), la 18 ani, a primit mai multe

şi condotier, a primit titlul de duce de Valentinois din partea regelui Franţei, Ludovic al XII-lea; Joffre – Goffredo, principe de Squillace, căsătorit cu fiica lui Alfonso de Napoli, Lucrezia[**], celebră prin frumuseţe şi cultură).

episcopate, iar la 19 ani el a fost numit cardinal. În cariera sa, Cesare s-a dovedit a fi fost un temerar ostaş, un politician abil, crud şi fără scrupule. Renunţând la cariera bisericească s-a aliat cu Franţa şi a construit un principat în centrul Italiei. El a servit ca model lui Machiavelli pentru scrierea „Principele" (primul tratat politic modern, dedicat lui Lorenzo Magnificul).

În capitolul „Lealtá del Principe" din volum, Machiavelli scrie despre „aspetti sconvolgenti e secreti del potere del principe" Cesare Borgia – Ducele Valentino – fiind un „uomo assai capace nel mentire, corrompere" şi chiar „di trucidare". Pentru că un Principe „deve sapere essere bestia oltre che uomo, deve essere in grado di simulare e deve potersi muovere con competenza nel regno del male. Al principe è richesta di fare quel che occorre per vincere e conservare il potere... anche ucidere". În ceea ce priveşte dedicaţia autorului, nu este vorba de Lorenzo I – il Magnifico – (acesta a trăit între anii 1449-1492 şi cartea a fost finalizată în 1513), ci de Lorenzo II de Medici care, deşi abia împlinise vârsta de 20 de ani, guverna Florenţa doar pentru că era fiul lui Pietro Lorenzo il Magnifico şi nepot al papei Leon al X-lea.

Cartea „Il Principe" a circulat în manuscris, volumul fiind tipărit pentru prima oară la Roma, după mai bine de 20 de ani (la 4 ianuarie 1532).

În anul 1507, Cesare Borgia, duce „il Valentino", moare la vârsta de 32 de ani. A avut un sfârşit demn de viaţa sa de om politic genial, dar care a fost plină de sinistre aventuri şi crime odioase... Abandonat de regele Franţei, Luigi al XII-lea, Cesare Borgia trece în serviciul regelui Navarei, Giovanni d'Albert, cumnatul său, care îl trimite să lupte contra lui Luigi de Beaumont. Sub zidurile Castelului Viana, din împrejurimile Pamplonei, Cesar este atras într-o cursă (sau poate chiar el, sfidând pericolul, aşa cum i-a plăcut să rişte toată viaţa sa) şi, părăsit de soldaţii săi, luptă curajos, dar este învins. Trupul său gol, dezbrăcat de impunătoarea sa armură, străpuns de săbiile şi suliţele duşmane, va fi aruncat şi lăsat „nelle mani del destino" într-o „fòssa" (şanţ) din canalul de sub bastioanele Castelului Viana... Aşa a pierit, la 12 martie 1507, acela pe care Machiavelli l-a visat ca pe „cel mai îndreptăţit şi posibil principe-ideal, unificator al peninsulei Italiene"...

Chiar cu puţin timp înainte de moartea neprevăzută a tatălui său (papa Borgia), ducele Valentino – Cesare Borgia – „diventò di facto Gran Maestro dell Ordinde Templeare". Abia după moartea sa el a avut recunoaşterea oficială a înaltului titlu de „Templier".

[**] Lucrezia Borgia (1480-1519), a fost încă de la 14 ani (la primul

său mariaj), o jucărie politică a familiei sale fiind căsătorită din interes cu Giovanni Sforza, conte de Cotognola şi vicar de Pesaro. Divorţată, va deveni soţia lui Alfonso d'Aragon, asasinat de fratele ei, Cesar Borgia. Rămasă văduvă se va recăsători, tot la ordinul şi din vrerea Papei şi a lui Cesar, pentru a treia şi ultima oară, cu Alfonso d'Este, ducele Ferrarei, Modenei şi al Reggio. Contemporanii ei o descriu ca fiind o femeie graţioasă, de înălţime medie, cu faţa puţin prelungă, păr lung şi auriu, buze pline, dinţi uimitori de albi, mereu fermecătoare şi veselă. S-a spus despre ea că ar fi avut relaţii incestuoase atât cu tatăl cât şi cu fratele ei. Ea este simbolul feminin al răului, încarnarea conceptului de „Văduvă Neagră", pentru faptul că amanţii ei se găseau morţi („svegliati morti") după nopţile necugetate de amor, otrăviţi cu un extract de „degeţel" (digitalis purpurea) pe care Lucreţia li-l turna în băutură dintr-un inel. Legendă sau adevăr? O viaţă plină de dramatism, nenumărate intrigi, iubiri tainice sau neîmpărtăşite şi multă, multă suferinţă. În ultimii ani de viaţă, Lucreţia Borgia traversează o criză religioasă şi îmbracă rasa de călugăriţă a Ordinului „Terz'ordine Francescano" (adepţii lui „S. Bernardino di Siena e di S. Caterina"). Monaha Lucreţia se trezea în fiecare dimineaţă cât mai devreme şi întreaga zi o petrecea într-o rugăciune şi penitenţă exemplară. Astfel că ziaristul şi scriitorul italian, Idro Montanelli, va scrie în lucrarea sa dedicată ducesei că „se per un certo periodo la principessa Lucrezia Borgia era vissuta da peccatrice, certamente mori di santa" (dacă pentru o anumită perioadă de timp principesa Lucreţia Borgia ar fi trăit în păcat, cu siguranţă a murit ca o sfântă)...

„In quella notte di martedi alla quinta ora", în 24 iunie 1519, la zece zile după ce născuse o fetiţă moartă, principesa acuză dureri violente şi febră ridicată: contractase o infecţie a uterului. Doctorii nu mai pot face nimic şi Lucreţia Borgia se stinge din viaţă la vârsta de numai 39 de ani.

...Cu numai două zile înainte de-a muri, principesa îşi încheia „commoventissima lettera", adresată papei Leon al X-lea, cu următoarele cuvinte: „...come cristiana benché peccatrice mi sono ricordata di supplicare Vostra Beatitudine che vi degni darmi qualche suffragio del tesoro spirituale con la Sua Santa Benedizione".

In Ferrara il 22 giugno 1519, nella 14-a ora,

Vostra umile serva

Lucrezia d'Este...

În 1965 National Gallery din Melbourne a achiziţionat un tablou din Renaştere, „Portretul tinereţii". Directorul Gerard Vaughan cât şi experţii muzeului constată, surprinşi, după studierea picturii, că acesta ar putea fi nu numai autenticul portret al Lucreţiei Borgia, dar şi singurul ei portret salvat până în zilele noastre. Cât priveşte pe cel care a pictat chipul principesei, acesta este, indubitabil, Dosso Dossi (1490-1542), pe numele său adevărat Giovanni di Nicolò de Luteri, pictor ferrarez

„Ich Könnte viel ghicklicher sene Gäb's nur keinen Wein – und keine Weibertränen" (Aş putea să fiu cu mult mai fericit, dacă n-ar exista vin şi lacrimi de femeie)

J.W. Goethe

San Valentino

La sfârşitul secolului al IV-lea î.Hr., romanii celebrau şi aduceau ofrandă (ritual păgân celebrat în fiecare an) zeului Lupercus. Numele femeilor şi ale bărbaţilor care adorau acest zeu şi care participau la acest ritual erau scrise pe nişte bilete. Acestea, puse într-o urnă, se amestecau, apoi un copil alegea la întâmplare câte două bilete. Perechile astfel formate trăiau împreună următorul an până ce ritualul fertilităţii se împlinea. Şi astfel, alegerea altor perechi de îndrăgostiţi continua an de an.

Pentru ca această practică păgână să aibă încărcătura spirituală cuvenită, preoţii bisericii au căutat un sfânt care să-l înlocuiască pe străvechiul Lupercus. Sfântul desemnat a fost Valentin din Iteramna, un episcop martirizat cu două sute de ani în urmă. Valentin – viitorul sfânt – s-a născut la Terni (pe atunci se numea Iteramna) în 175 d.Hr. A fost consacrat ca patron al oraşului şi protectorul îndrăgostiţilor din întreaga lume. San Valentino şi-a dedicat întreaga viaţă slujirii bisericii pentru a fi astfel folositor comunităţilor creştine din oraşul Terni aflat la aproximativ o sută km. de Roma, oraş unde discipolii şi adepţii lui Iisus erau persecutaţi şi crunt pedepsiţi. Sfântul Valentin a făcut numeroase miracole între care şi pe acela al vindecării tânărului Cheromone, fiul celebrului orator Cratone.

În anul 197 d.Hr., arhiepiscopul de Foligno, San Feliciano, îl unge pe Valentin episcop al oraşului Terni, oraş în care sunt conservate şi venerate până azi rămăşiţele sale pământeşti. Cultul pentru Sfântul Valentin ajunge la Roma şi se răspândeşte cu repeziciune în întreg Imperiul.

---

care, din anul 1514, pentru mai bine de trei decenii, a fost în serviciul ducilor Alfonso I-ul şi Ercole d'Este...

Numele de Valentin va fi mereu asociat iubirii şi aceasta se datorează unui episod care, în acel timp, a stârnit un deosebit interes. Legenda spune că San Valentino a fost primul preot care a celebrat şi sfinţit legătura de dragoste dintre un legionar (ostaş roman) şi o tânără creştină. Ca urmare, au fost mulţi aceia care au dorit „binecuvântarea" sfântului.

Azi în biserica Romano-Catolică, în amintirea acelor celebrări, logodna dintre îndrăgostiţi poartă numele de „San Valentino".

În timpul persecuţiilor împăratului Aurelian împotriva clerului creştin, sfântul Valentin (mult iubit de locuitorii regiunii Umbria) a fost întemniţat, nu înainte de-a fi fost biciuit, purtat în lanţuri pe lungul drum al Flaminiei, supus unor torturi cumplite şi ucis departe de oraş (pentru a se evita astfel revolta credincioşilor). Corpul său neînsufleţit a fost îngropat în mare grabă şi taină într-un cimitir de pe drumul Flaminiei, la mică distanţă de Roma. Într-una din nopţile următoare, ucenicii săi credincioşi, Efebo, Apollonio şi Procolo, au descoperit cimitirul şi, după numeroase peripeţii, au reuşit să dezgroape rămăşiţele sale pământeşti pentru a i se oficia ritualul înmormântării cu demnitatea, veneraţia şi sacralitatea binemeritată. Era în ziua de 14 februarie 273 care de atunci va fi dedicată şi numită „San Valentino" (Sfântul îndrăgostiţilor)...

Există însă şi o altă versiune... În anul 270 d.Hr., episcopul Valentino din Iteramna, preotul îndrăgostiţilor, a fost chemat la Roma de către împăratul nebun Claudio al II-lea cu scopul de a-l convinge să renunţe la strania oficiere a iubirii şi a-l atrage la celebrarea zeilor păgâni. Sfântul Valentin a refuzat cu demnitate să renunţe la credinţa sa. Imprudent, a încercat, la rândul său, convertirea împăratului la adevărata credinţă. Aceasta l-a costat scump... Drept pedeapsă, la 14 februarie 270 d. Hr., Sfântul Valentin a fost mai întâi lapidat şi apoi decapitat lângă o poartă care mai târziu s-a numit, în amintirea sa, Porta Valentini (azi Porta

del Popolo). Prietenii săi devotați l-au îngropat în biserica Sfântului Praxedes, lângă cimitirul Sfântul Ipolit din Roma.

Totodată istoria mai consemnează şi faptul că în timpul detenției, în aşteptarea sentinței, sfântul a reuşit „miracolosamente" s-o vindece pe Julia (de care era îndrăgostit), fata oarbă a gardianului Asterius. În plicul cu scrisoarea pe care Sfântul Valentin i-a trimis-o acesteia mai era o floare, crocus galben, iar în clipa în care fata l-a deschis s-a întâmplat minunea: a început să deosebească frumusețea culorilor... Se spune că Julia, în semn de recunoştință, a plantat un copac înflorit roz-migdal lângă mormântul Sfântului Valentin...

Ultima referire la „cultul îndrăgostiților" se află şi în poveştile sărbătorilor de primăvară, în timpul cărora se petrece, de la jumătatea lunii februarie, împerecherea păsărilor.

„La Fèsta di San Valentino" va fi sărbătorită de la începutul lui 496, din voința papei Ghelasie I, înlocuindu-se ritualurile Lupercaliilor cu cale ale purificării Madonnei, în ziua de 2 februarie a fiecărui an. Dar consacrarea sfântului Valentin, ca protector al îndrăgostiților, a fost oficializată abia la anul 1465, în timpul papei Paul al II-lea, în Biserica „Santa Maria Sopra Minerva" din Roma.

San Valentino reprezintă, pentru noi toți, magia iubirii. San Valentini este beția iubirii, este „un colpo di fulmine", este focul sacru al dragostei de la prima vedere care nu poate fi stins... Este, fără doar şi poate „eternitatea clipei"...

La Accademia di Romania din Roma, în 1992, scriitorul şi regizorul Alberto Bevilacqua şi criticul prof. Florian Potra au participat la prezentarea filmelor: „Undeva în vest" (1991, adaptare cinematografică a romanului „Fețele tăcerii") şi „La Califfa" (1971, adaptare cinematografică a romanului cu titlul omonim), ele constituind debutul regizoral-scenaristic al lui Bevilacqua. Distribuția actorilor în filmul La Califfa a oferit spectatorilor ocazia

reîntâlnirii cu cei doi mari actori, Romy Schneider şi Ugo Tognazzi. Bevilacqua şi Buzura şi-au analizat critic operele, subliniindu-le (în ciuda aparentei lor deosebiri) actualitatea politică şi, cel puţin în parte, reuşita expresivă, poetică.

Profesorul Florian Potra şi Vito Grasso au făcut oficiul de gazde, manifestarea fiind organizată sub înaltul patronaj al ministrului de externe al Italiei, Gianni De Michelis.

Omnes una manet nox.

Spre sfârşitul lunii mai a anului 1544 vremea se încălzise, magnolia înmugurise iar Vittoria Colonna se întoarcea la Roma după îndelungile stăruinţe ale lui Michelangelo. Oare nu Vittoria Colonna (ea însăşi o poetă de geniu) fusese aceea care îi însufleţise propria lui artă, îi inspirase o iubire spirituală, contribuind decisiv la profunda lui religiozitate?

„Nu-mi dă odihnă pensula, nici dalta,
Ci doar Acel ce pentru-mbrăţişare
spre noi desface braţele pe cruce."

(Sonetul 285)

Cei doi îndrăgostiţi nefericiţi, Michelangelo şi Vittoria (această femeie „bella e crudele"), se întâlnesc în curtea mânăstirii San Silvestro in Capite; marchiza îl priveşte lung, zâmbeşte stingher şi abia murmură: „Am încercat să te cruţ"... Boala şi povara învinuirilor (Vittoria Colonna fusese hărţuită de anchetele Inchiziţiei conduse de cardinalul Caraffa, duşmanul de moarte al familiei Colonna), îi ofilise frumuseţea. În faţa lui Buonarroti se afla o femeie cu faţa brăzdată de riduri, cu buzele uscate şi cu ochii stinşi, iar părul de culoarea arămie, strălucitor altădată, era acum năpădit de fuioare albe căzând neglijent de sub voalul negru care-i acoperea capul şi umerii. După o scurtă pauză, Buonarroti şopti: „Socoteşti iubirea mea uşuratică? Viaţa, Vittoria, este crudă, iubirea niciodată".

Vittoria tresare, dă impresia că nu a auzit fraza şi rosteşte clar: „Trebuie să fac pace cu biserica, să caut iertarea”. Michelangelo nu o întrerupe şi simte cum i se urcă un nod în gât. Marchiza continuă: „... ultima mea dorinţă este să mor în mângâierea divină”. De această dată Michelangelo o opreşte brutal: „Vittoria, numai boala te-a adus în starea asta... Inchiziţia te-a chinuit”... Vittoria nu-i îngădui să-şi continue fraza şi, nerăbdătoare, parcă voind să scape de povara mărturisirii, adăugă calm: „Michelangelo, te venerez ca pe un dar al lui Dumnezeu printre oameni... Dar... şi dumneata, înainte de moarte, va trebui să cauţi mântuirea...” Ochii ei verzi se umplură de lacrimi. Privind-o pierdut, Michelangelo abia mai reuşi să murmure: „Vittoria, nici nu şti ce loc de seamă îţi păstrez în sufletul meu”. În Sonetul 151, închinat Vittoriei Colonna, marchiză Pescara, unul din cele mai frumoase din toată literatura universală, sunt cuprinse, ca într-un testament, toate ideile lămuritoare asupra filosofiei şi artei lui:

„Artistul genial un gând nu are
ca marmura în ea să nu-l încapă
cu prisosinţă ! Drum spre el îşi sapă
doar mâna ce dă minţii ascultare.
Şi-n tine, doamna harurilor rare,
râvnitul bine, răul ce mă-ngroapă
se-ascund. Dar arta, ca să mor, adapă
speranţa mea doar cu urmări contrare.
N-au vină frumuseţea sau iubirea,
dispreţ, cruzime, tot ce-mi este parte,
că răul mi-e sortit, că laolaltă
tu porţi în piept şi viaţa şi pieirea
şi că bicisnicul meu geniu arde
ieşindu-i numai moarte de sub daltă.”

Şi, pentru că tot ceea ce era mai important fusese spus, Marchiza se ridică şi, cu paşi obosiţi dar hotărâţi, se îndreptă spre uşa laterală a mânăstirii, fără să mai privească înapoi... Michelangelo, rămas singur, simţi dintr-o dată

răceala băncii de piatră şi parcă o pală de frig, ca un presentiment, învălui grădina mânăstirii... Îngândurat, odată ajuns acasă, se aşează în faţa şevaletului şi desenă o „Răstignire", pentru Vittoria Colonna. Lucrarea se află azi la Londra în British Museum.

Nu se ştie dacă această întâlnire a fost ultima lor întrevedere pământească...

Pe neaşteptate, într-una dintre zilele întunecate şi reci ale anului 1547, Michelangelo este chemat urgent la palatul Cesarini, unde doctorul îl avertizează: „Marchiza, cu tot regretul, cred că nu va mai vedea răsăritul soarelui". Aşa că marţi, 25 februarie 1547, pe la orele 5 după amiază, Michelangelo străbătea cu paşi grăbiţi culoarele palatului spre camera Vittoriei... Îmbrăcată cu o cămaşă albă din pânză de in, marchiza zăcea pe patul de suferinţă. Arăta tot atât de frumoasă ca întâia oară când el o văzuse... Michelangelo o privi uimit apoi îi reproşă, răzvrătit dar calm, cu o voce abia stăpânită, lăcrimând: „De ce eşti atât de nerăbdătoare să mori, când sunt unii dintre noi care te iubim atât de mult?". Chipul ei se lumină, ochii ei verzi străluciră din nou, îl privi cu duioşie, îi surâse îngăduitor şi apoi, încet, cu grijă, îşi sprijini obrazul pe pernă şi, parcă despovărată de orice suferinţă, închise ochii... Michelangelo se apropie emoţionat, o sărută pe frunte şi părăsi camera copleşit de durere... Vittoria, chinuitorul lui amor şi poate singura femeie care l-a iubit, era pe cale să lase în urmă, în sfârşit, toate grijile pământeşti. În curte, Donna Filippe, stareţa mânăstirii Sant'Anna de Funari, tocmai poruncise ca sicriul să fie uns cu gudron. Cuprins de frig, Michelangelo începu să tremure: „Doamne! dar marchiza încă nu a..." Se opri înspăimântat: „...nu are o boală molipsitoare..." „Ne temem de urmări, Signore!", şopti stareţa. „Marchiza trebuie înmormântată înainte ca duşmanii să-i ceară trupul... Inchiziţia nu doarme"...

Toţi ştiau că Vittoria Colonna susţinuse reforma în cadrul bisericii, dar nu a existat nici o dovadă că marchiza

ar fi trecut la protestantism. Vittoria Colonna a fost şi a rămas până în ultima clipă a vieţii sale o catolică de neclintit...

Cu sufletul pustiit, Michelangelo porni spre casă. Se aşeză la pupitru, netezi pagina, prinse pana şi scrise primul vers:

„Voi, ochi, nu-i vreo tăgadă
că timpul trece şi-ora va să vină
când se va-nchide lacrimilor pasul.
Privirea voastră vadă
cât timp a mea divină
madonă-şi are pe pământ popasul.
Dar dacă sună ceasul
ca pentru sfinţi, şi-ăst soare
al meu va fi să zboare
şi dintre noi spre cer să se ridice,
ce-aţi mai avea voi de privit aice?”

Poezia 229

...În testament, Vittoria Colonna îi lăsase stareţei deplina libertatea de-a-i alege ea mormântul. Cardinalul Caraffa, marele inchizitor, nu-i îngădui înmormântarea. Timp de trei săptămâni coşciugul a rămas abandonat într-un colţ al capelei mânăstirii. În cele din urmă, rămăşiţele pământeşti ale marchizei au fost îngropate în zidul capelei. Când Michelangelo a revenit să vadă şi să se roage la locul unde repausa Vittoria Colonna, stareţa l-a privit tulburată, abia şoptindu-i: „Marchiza a fost transferată la Neapole! În biserica San Domenico Maggiore, alături de soţul ei, Fernando Francesco Davales, marchiz de Parma”... Michelangelo, îngândurat şi trist, ieşi din mânăstire şi paşii îl purtară spre nimeni şi nimic. Ceva nedesluşit îi strivea parcă şirul gândurilor. Trăia dureros această ciudată ironie a sorţii: marchizul, care fugise de soţia sa tot timpul căsniciei, o avea acum lângă el pentru eternitate. Iar lui, care trăise prin Vittoria iubirea care îi încoronase viaţa, nu i se îngăduia nici acum, săvârşirea ultimei rugăciuni ...

„Nu este lucru schimbător sub soare
ne-nvins de moarte, nesupus de soartă”.

Oare Dumnezeu îi hărăzise ca viaţa să-i fie numai muncă şi suferinţă până la capăt de drum?...

„Se îndoia de toate şi de el însuşi, se temea de toate şi de el însuşi, şi când punea mâna pe unealtă, afirma cu un curaj fără de seamă. /.../ A trăit singur pentru că îşi cunoştea asemenea puteri de iubire încât o pudoare cumplită îi interzicea să le dea frâu liber. /.../ Nu a existat vreodată un om mai puţin mistic şi totodată mai religios decât acesta. /.../ (Michelangelo) n-a iubit decât o femeie care nu l-a iubit”...

(Élie Faure, *L’art renaissant*)

Aeneas: Et hoec forsan olim meminise juvabit

(Într-o zi poate veţi găsi o plăcere în a vă reaminti chinul).

...Anul 1952. Era încă întuneric şi mama încerca, cu blândeţe, dar în grabă, să mă îmbrace... Nici frigul din cameră şi nici vorba blândă a mamei nu reuşeau să mă trezească din dulcea toropeală a somnului: „Hai, trezeşte-te, ţi-am promis că vom merge la tăticu! Îl vei revedea pe tăticul tău, te aşteaptă! Doamne, Dumnezeule, cum mai zboară timpul!”

...Pe tata l-au ridicat într-o noapte din toamna anului 1948. Am auzit voci străine, uşi trântite, un uruit de motor şi, în liniştea grea care s-a lăsat după aceea, am auzit-o pe mama suspinând şi am simţit mângâierea caldă a palmelor ei ude de lacrimi... Apoi am adormit... Din acea dimineaţă de după arestarea tatei, pentru mama mea a început coşmarul lung al luptei de zi cu zi pentru supravieţuire...

Reîntâlnirea mea cu tata la Penitenciarul Canal Poarta-Albă nu a avut nimic emoţionant fiindcă în faţa mea se afla un om străin pe care eu abia-abia mi-l aminteam... Era un necunoscut, un om jigărit, un slăbănog adus de spate, cu faţa suptă şi cu obrajii plini de zbârcituri,

bărbierit ca vai de lume dar cu ochii vii şi albaştri care îi fugeau speriaţi dintr-o parte în alta. El a cerut, umil, miliţienilor care ne supravegheau vorbitorul, îngăduinţa de-a mă săruta... Nu m-a luat în braţe, m-a sărutat cu sfială pe amândoi obrajii şi s-a retras disciplinat la distanţa impusă... Atunci m-am gândit că poate era slăbit pentru că fusese bolnav, dar când a venit acasă după eliberare şi am văzut pe sub cămaşa peticită centura-arc de oţel care îi proteja hernia (maţele îi ieşeau afară prin rana deschisă), m-am îngrozit şi am înţeles chinul şi infernul în care tatăl meu reuşise să supravieţuiască...

Lucrurile triste şi suferinţele m-au încovoiat prea devreme. Copilăria mea, ca a tuturor copiilor din acel timp, a fost marcată de teribilul şi singurul comandament: supravieţuirea... „/.../ noi, cu toţii, eram de fapt captivi /.../ Cine era adevăratul vinovat: victima sau călăul? Respectiv: sistemul sau instrumentele sale?", se întreba criticul Adrian Mariano. Şi tot el răspunde: „Culpabilitatea esenţială revenea, indiscutabil, sistemului comunist, care ne teroriza pe toţi. Eram cu toţi marcaţi, poluaţi, stigmatizaţi de sistem, căruia nu-i puteam opune în cazurile cele mai fericite decât soluţii strict individuale. /.../ poate cea mai gravă acuzaţie a sistemului comunist era că el a corupt, trivializat, dezumanizat cele mai naturale şi inocente tendinţe sufleteşti. Pentru mine: comunism = corupţie generalizată. Pe toate planurile. Începând cu cel moral. Exista „o vinovăţie" generală, de sus în jos, care nu poate fi negată. Ştiu bine că ea nu poate camufla şi scuza toate cedările individuale. Chiar şi cele mai odioase. Dar această constrângere supremă, implacabilă, orice s-ar spune, exista. Şi ea nu poate fi în nici un caz ignorată sau minimalizată. Marele culpabil are un nume precis şi definitiv. Şi el se numeşte comunismul".

Cutremurător! Şi, gândesc că în acele timpuri, atât călăii cât şi victimele lor au avut acelaşi gând: supravieţuirea!

Un fiu înțelept îl face pe tată fericit, dar un fiu nesăbuit este povara mamei sale.

Cartea Proverbelor

„Individualismul feroce născut în universul „închipuit şi tragic" al lui Cesare Pavese. „Storia di tutta la vita è questa: come sconfiggere la nostra solitudine, come comunicare con gli altri" (Toată problema vieții este aceasta: cum să înfrângem propria noastră singurătate, cum să comunicăm cu ceilalți).

16 august 1950: „perchè morire? Non si può amare qualcuno più di te, chi non si salvano da soli non verrà salvato da nessuno" (de ce să mor? Nu poți iubi pe altcineva mai mult decât pe tine însuți; cine nu se salvează singur, nu va fi salvat de nimeni."

La data de 27 august 1950 Cesare Pavese se sinucide într-o cameră de hotel din Torino...

Nu există decât o singură problemă filosofică cu-adevărat serioasă: sinuciderea. A hotărî dacă viața merită sau nu să fie trăită înseamnă să răspunzi la problema fundamentală a filosofiei..." (Albert Camus)

În 1974, cu câteva săptămâni înainte de demisia de onoare depusă de cancelarul Willy Brandt ca urmare a scandalului declanşat de descoperirea unui informator rus printre funcționarii Cabinetului Cancelariei, acesta a strecurat o frază, pierdută din vedere în tot vălmăşagul evenimentelor care au urmat, dar recitită după 1989, s-a dovedit a fi deosebit de actuală privind politica Germaniei şi, nu mai puțin, a Europei contemporane: „Dacă în viitor se va înfăptui unificarea celor două Germanii, acest fapt va fi un lucru delicat pentru Europa". La sfârşitul lui octombrie 2005 socialiştii şi democrații creştini de stânga şi cei de dreapta nu realizaseră încă un acord politic. Germania reunită avea probleme în domeniile social-politic şi economic-financiar...

Când eşti implicat într-un scandal, afli care îți sunt prietenii adevărați.

Liz Taylor

Sfârşit de octombrie 1999. Predeal. Frigul pătrunzător şi ploaia rece îmi pătrund în oase. Mă hotărăsc să fac un popas la cabana Clăbucet. În cabană era lumină puțină, întunericul coborâse deja şi localul gol avea, în schimb, căldura după care tânjisem. Sala era pustie. Pentru un ceai fierbinte trebuia să descopăr cabanierul... Nimeni. Disting totuşi pe cineva care lucra la o masă dintr-un colț al localului. Mă apropii pentru a face comanda: „Nu vă supărați, îmi puteți servi un”... Nu-mi termin comanda că omul îşi ridică privirea şi, rece dar politicos, îmi răspunde: „Încercați la bucătărie!”... Apoi, la fel de preocupat se aplecă asupra unor acte şi hârtii şi, netulburat, îşi continuă lucrul... „Nimic deosebit până aici (îşi încheie istorioara prietenul meu Marian Chiriac), decât faptul că personajul din acel friguros octombrie care lucra în acea zi de duminică cu atâta sârg nu era nimeni altul decât Theodor Stolojan”.

Apropo de trudă, seriozitate şi răsplată! Da, atunci am fost destul de impresionat, dar, după câțiva ani, mai precis la 20 aprilie 2007, o laconică declarație a agenției Mediafax – Tina Burton – mi-a modificat complet impresia despre noii politicieni. Iată, aşadar, ce se scria: „Compania Tinapack a achiziționat baza de schi Clăbucet-sosire din Predeal de la familia Theodor Stolojan contra unei sume cuprinse între opt şi zece milioane de euro”. Fostul consilier prezidențial a declarat: „Hotelul nu a fost proprietatea mea ci a copiilor mei! Am decis să o vindem pentru că ei (copiii domnului Stolojan!) nu se ocupau de această afacere”...

Cei puternici iau de la cei slabi. Dar cei inteligenți vor lua numai de la cei puternici!

30 martie 2001. „Accademia di Romania in Roma” prezintă publicului italian romanul „Travesti” de Mircea

Cărtărescu (în traducerea profesorului Bruno Mazzoni) tipărit de Editura Voland, Roma. El este considerat de majoritatea criticilor literari unul dintre cei mai interesanți scriitori români ai tinerei generații. Original, el alternează în scrierea sa, la granița dintre vis şi realitate, într-un spațiu fantastic, obsedant şi nostalgic, mitologia şi poezia. Romanul „Travesti" descrie viața unui grup de liceeni pe durata unei săptămâni petrecute într-o tabără de munte. Grupul tinerilor inconştienți, cruzi şi vulgari, oferă cititorului imaginea complexă a acestei vârste ambigue în care totul se amestecă bezmetic: ambiția, sexualitatea, bucuria de-a trăi dar şi disperarea, teama de singurătate. Sinceritatea naratorului este dezarmantă. Romanul lasă cititorului nostalgia şi gustul dulce-amar al tinereții exuberante...

Volumul, relansat la Roma (prima ediție a romanului a fost publicată în 1994 la Bucureşti de Ed. Humanitas), în prezența autorului şi a traducătorului Bruno Mazzoni, s-a bucurat de critica favorabilă şi de comentariul ambasadorului Dan Hăulică venit, pentru această ocazie, de la Paris.

Declarație şocantă a autorului: „Travesti, o socotesc cea mai neizbutită operă a mea, dar poate de aceea îmi este şi cea mai dragă"...

Lucian Blaga socotea că „Filosofia este al doilea schelet al omului".

La întrebarea pusă lui Borges: „Cum îți priveşti opera retrospectiv? Poemele tale, cărțile?" răspunsul acestuia a fost: „Cu o duioşie aproape părintească. Aşa cum îți aminteşti de copiii care acum sunt mari şi plecați de acasă. Eu... am început să scriu din întâmplare"...

În romanul „Les mots et les choses", Michel Foucoult îşi începe itinerariul arheologic în ştiințele umane cu lapidara mărturisire: „Această carte s-a născut dintr-un text al lui Borges"... Tematica din „ficțiunile" lui Borges

este încărcată cu sensuri de natură filosofică şi fantastică şi este însuşi drumul chinuitoarelor sale căutări... Fiecare plăsmuire a autorului trimite la simboluri, revine la motivul labirintului iar biblioteca e însuşi universul. Firea scriitorului se conturează încă din copilărie. Delicateţea şi timiditatea îl vor domina toată viaţa adâncindu-i complexul de vinovăţie: „Mi-am petrecut copilăria în izolare. Am avut întotdeauna vederea slabă, purtam ochelari şi eram plăpând”...

Pentru Jorge Luis Borges scrisul, dar mai ales publicarea scrierilor, erau socotite lucruri secundare: „Am ştiut că destinul meu va fi să citesc, să visez, poate să scriu, însă acest lucru nu este esenţial. Eu mi-am imaginat întotdeauna paradisul sub forma unei biblioteci. Alte persoane consideră că ar fi o grădină, alţii şi-l pot închipui ca pe un palat, eu mi l-am închipuit întotdeauna ca pe o bibliotecă şi acolo mă aflam eu”. Nu peste mult timp, scriitorul avea să mărturisească: „biblioteca este un paradis cărturăresc deschis în faţa unui orb”...

În 1946, preşedintele Peron îl destituie din postul de bibliotecar, „promovându-l” ca inspector al pieţelor. După nouă ani, în 1954, este numit director al Bibliotecii Naţionale şi profesor la Facultatea de Litere din Buenos Aires. În anul 1959, orbeşte complet. Iată ce declara Borges în mai 1980, la New York: „Am descoperit că orbesc cu încetul, aşa că nu a existat un moment anume. A venit treptat, ca un amurg de vară. Eram bibliotecar şef la Biblioteca Naţională şi am început să descopăr că sunt înconjurat de cărţi fără litere. Apoi, prietenii mei şi-au pierdut chipurile. Apoi, am descoperit că nu mai e nimeni în oglindă”... „Sunt un om care a făcut cunoştinţă cu noaptea” este un vers din Robert Forst.

Onorurile se ţin lanţ şi el este în culmea gloriei. Totuşi, Premiul Nobel nu-i va fi conferit.

Va muri la Geneva în data de 14 iulie 1986.

În data de luni, 30 martie 1992, profesorul George Uscătescu conferenţiază la Accademia di Romania din

Roma cu ocazia celei de-a 90-a aniversări a apariţiei cărţii lui Benedetto Croce, Estetica. Prezentat de acad. prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, profesorul George Uscătescu şi-a centrat expunerea pe raporturile esteticianului şi omului politic italian la cultura germană.

Intervenţiile la cele spuse de profesor au venit din partea lui padre Jose Antonio Merino, decan al Facultăţii de Filologie de la Universitatea Antoniana, din partea lui padre Antonio Bianca, director al Curiei Francescana, din partea profesorului Gaetano Rossi cât şi din partea pictorului de origine română, Eugen Drăguţescu, societar al Şcolii Române din Roma. Trebuie să mai amintesc şi faptul că profesorul George Uscătescu conferenţia din nou la Accademia di Romania după o absenţă de aproape 50 de ani de interdicţie impusă de regimul comunist de la Bucureşti. Întâlnirea dintre profesorul George Uscătescu şi acad. prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga avea să fie, din păcate, ultima, prof. Uscătescu stingându-se din viaţă la Madrid, în anul 1995, răpus de-o boală necruţătoare.

Întâmplarea e sora destinului.

Duminică, 18 decembrie 1833, la „Бальшой Театр" – Teatrul Mare din Moscova – de ziua ţareviciului Nicolae al II-lea Alexandrovici Romanov, s-a intonat pentru prima oară imnul: „Боже, Царя храни" (Doamne, păzeşte-l pe Ţar).

La 14 noiembrie 1894, în oraşul Sankt Petrograd are loc căsătoria viitorului ţar Nicolae al II-lea Romanov cu Alix von Hessen-Darmstadt (devenită ţarina Alexandra Feodorovna Romanova). Nu demult murise tatăl lui Nicolae, Alexandru al III-lea şi, ca logodnică a succesorului la tronul Rusiei, Alix a participat la ceremonia de înmormântare. „Astfel am cunoscut Rusia, avea să îşi noteze în jurnal viitoarea ţarină. Nunta mea, care a avut loc curând după aceea, mi s-a părut tot un fel de înmormântare, ca aceea care avusese loc nu demult".

Nicolae a făcut multă vreme curte Aliciei, dar alegerea lui nu a fost pe placul părinților, îndeosebi a mamei, o potrivnică a germanilor. În plus, Alix, nepoata reginei Victoria a Regatului Unit al Marii Britanii şi fiica Marelui Duce Ludovic al IV-lea şi al prințesei Alice a Regatului Unit, a ezitat foarte mult să treacă la religia ortodoxă. Viața lor de familie a fost afectată din cauza bolii lui Nicolae (hemofilie). Atunci împărăteasa, disperată, a apelat la „știința" tămăduitoare a călugărului Rasputin. Conduita scandaloasă a călugărului cât şi amestecul său în treburile statului au atras critici vehemente împotriva familiei imperiale. Rasputin a fost asasinat la 29 decembrie 1916 de cneazul Felix Ysupov, cu complicitatea Marelui-Duce Dimitrie şi a liderului basarabean Puriskevici. Asasinarea acestui monah fanatic, viclean şi desfrânat, a descumpănit perechea imperială (care se lăsase amăgită de virtuțile sale taumaturgice) şi, mai mult ca sigur, a contribuit la precipitarea evenimentelor istorice. Ca urmare a insurecției garnizoanei din Petrograd, sprijinită de Duma se Stat şi de sovietele de muncitori şi de soldați, la 15 martie 1917 țarul Nicolae al II-lea abdică şi este încartiruit cu familia în reşedința imperială de la Țarscoe-Selo, de unde sunt transferați mai apoi în regiunea Ural. După 24 de ani de la trista căsătorie, mai precis în noaptea de 16 spre 17 iulie 1918, Alix von Hressen-Darmstadt şi Nicolae al II-lea Romanov împreună cu copiii şi câțiva din servitori sunt împuşcați de bolşevici în subsolul casei Ipatiev din Ekaterinburg. Plutonul de execuție a fost alcătuit din soldați maghiari, deoarece C.E.K.A. se temea că soldații ruşi nu vor trage în țarul lor. Printre executanți s-a aflat şi Imre Nagy, viitorul lider al Partidului Comunist Ungar. În 1998, după tergiversări birocratice şi controverse politice, presupusele rămăşițe pământeşti ale nefericitei familii imperiale sunt depuse în cripta Romanovilor din Catedrala Sfinții Petru şi Pavel.

La 4 august 2000, Nicolae Alexandrovici Romanov şi

membrii familiei sale au fost canonizați „drept cuvioşi” de sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse.

Niciodată să nu investeşti în ceva atât de mult încât eşecul să te coste fericirea...

Ian Caldwell-Dustin Thomason

Primăvara şi vara lui 1963... Cu GAZ-ul (maşină de teren de origine sovietică) tovarăşului David, secretarul de partid al raionului 16 Februarie, tata a fost dus pe la ora şase după-amiază... Suntem neliniştiți şi eu şi mama şi bunicii. Toate familiile de pe Şoseaua Giuleşti trebuie să fie evacuate de urgență din casele lor şi mutate în noile blocuri, locuințele lor urmând a fi demolate în cel mai scurt timp în vederea punerii în practică a planului de sistematizare a cartierului... Tata a revenit pe la orele 23-23,30 şi ne-a povestit ce se întâmplase: l-au dus direct la miliție unde i s-a atras atenția să nu se opună şi să nu îndrăznească să instige vecinii la nesupunere cu privire la executarea ordinului de evacuare din propriile case... Tata nu avea cum să se opună, ştia foarte bine ce ar fi urmat. Aşa că, întors acasă, a început împreună cu noi strângerea lucrurilor în vederea mutării la noua locuință: un apartament compus din două camere într-un bloc construit chiar în apropierea străzii noastre, pe Bulevardul Constructorilor. Am terminat toată treaba târziu, în noapte... În noua locuință era o harababură de nedescris, fiindcă totul era aruncat claie peste grămadă. Ne-am tras sufletul, mama a zâmbit cu înțelegere, a vrut să spună ceva, dar în acelaşi moment amândoi am realizat că tata lipsea. Unde era, ce se întâmplase? M-am întors la casa noastră; probabil (am gândit), tata uitase ceva din lucruri iar eu îl voi ajuta pentru a le aduce mai uşor în noua locuință. Pe întuneric, casa arăta ca după cutremur, ferestrele şi uşile masive din stejar fuseseră smulse, în interior sobele de teracotă, în care iarna juca focul, nu mai existau; totul în jur fusese devastat şi jefuit. Copacii proaspăt sădiți de noi

şi viţa-de-vie erau smulse din rădăcini... Totul arăta acum jalnic şi era de plâns... Cei care prădaseră nu au fost hoţii, ci, culmea! erau reprezentanţii noului regim „democrat” care îşi construiau în grabă noile reşedinţe comuniste...

Tata stătea jos pe duşumeaua camerei şi o rază de lună îi lumina faţa împietrită. Nu plângea, privea în gol fără să clipească... Liniştit şi ca pentru sine a început să spună calm, fără patimă: „Îmi amintesc, pe 2 sau 3 aprilie ‘44 m-am întors acasă în permisie de pe front... Doream să vă mai văd o dată şi să pun lucrurile casei în ordine, războiul se dovedea a fi de lungă durată şi devastator pentru mulţi dintre noi. Nu ştiam dacă voi putea scăpa cu viaţă din acel război blestemat... La 4 aprilie 1944, la orele 15,20, trupele aliate au început să bombardeze cu înverşunare punctul strategic: liniile ferate de la intrarea în Bucureşti şi până la Gara Basarab. Bombele au căzut în ploaie şi pe casele din cartierul Giuleşti... Se auzea huruitul bombardierelor americane care lansau bombele... La radio se transmitea avertismentul pentru pericolul iminent şi rugămintea ca populaţia să se retragă în ordine în adăposturile special amenajate. Peste drum de casa noastră, pe câmpul lui Lăptaru, se afla cantonată o unitate germană cu tunuri anti-aeriene pregătită să intervină în situaţii de atac inamic... Vecinii, maică-ta cu tine în braţe, taicu şi maica (socrii tatălui meu – *n.a.*) au alergat spre adăpost. M-au implorat să-i însoţesc dar eu am rămas în casă, m-am întins pe divan şi am încercat să dorm liniştit. În momentele acelea de cumpănă m-am rugat lui Dumnezeu şi am spus: Doamne, dacă eu nu am construit această căsuţă cu trudă, lacrimi şi sânge, din munca mea cinstită, atunci să vină şi să cadă bomba şi să distrugă tot şi să mă omoare şi pe mine, păcătosul!... Bombardamentul din 4 aprilie 1944 a fost un măcel pentru populaţia civilă şi tot cartierul a fost făcut praf şi pulbere. Mărturie a tragediei iscate într-o singură zi de război de acel cumplit raid aerian este „Cimitirul 4 Aprilie” (calvin şi ortodox), amplasat în mijlocul

cartierului, în memoria acelor victime nevinovate. Căsuța noastră a fost singura care nu a suferit avarii... Dar azi, în vremuri de pace, vin comuniştii cu buldozerul şi, într-o secundă, se alege praful din toată munca mea, fiindcă ei mi-o calcă în picioare"...

...În anii care au urmat, tata, mama, eu şi cei dragi din familie, absolut toți, aveam să fim greu încercați de greutăți. Dar, cu multă amărăciune în suflet am reuşit să trecem, în timp, peste toate necazurile şi suferințele, am strâns din dinți, am lăcrimat fără lacrimi şi am supraviețuit...

Paul Valéry: Omul este singur cu el însuşi.

Fişe: Roma. La sfârşitul lunii august din anul 410, Roma este cotropită de vizigoții lui Alaric.

Dincolo de jaf, incendii, violuri şi omucideri, nimicirea rolului Romei era ceva ireparabil. În iunie 455 vandalii lui Genseric devastează oraşul mult mai sălbatic... Dar totul poate fi reclădit... De altfel, în anul 500, călugărul Fulgentius va cădea în extaz în fața măreției Romei, până acolo încât se întreba: „cum ar putea arăta Ierusalimul ceresc dacă Roma – această cetate pământească – este atât de frumoasă?"

În anul 609 papa Bonifaciu al IV-lea consacră naşterea „Romei creştine" sfințind Panteonul (sanctuarul antic al tuturor divinităților păgâne, construit de consulul Marcus Vipsanius Agrippa în anul 27 î.Hr.) drept biserică Romano-Catolică închinată Fecioarei Maria şi tuturor martirilor. O dată cu recunoaşterea primului „An Sfânt" instituit de papa Bonifaciu al VIII-lea Caetani la 1300 prestigiul papalității atinge apogeul.

Începând cu anul 1358 romanii recunosc puterea pontificală şi acceptă numirea senatorilor de către papă. Dar din anul 1305, lipsită de prezența papilor (Clement al V-lea mutase reşedința papală la Avignon), de prestanța Curiei (Guvernul, Administrația şi Justiția Sfântului Scaun) cât şi de enorma lipsă a banilor, Roma coboară

la nivelul unei comune medii şi nu mai poate rivaliza cu oraşe precum Milano, Veneţia sau Florenţa...

Între anii 1389-1404, în timpul înaltului pontif Bonifaciu al IX-lea Tomacelli, Roma a traversat o perioadă grea şi tulbure, dar papa a reuşit să restabilească dominaţia ecleziastică asupra oraşului şi prin restaurarea simbolurilor sale istorice: castelul Sant Angelo, Palatul Senatorilor de pe Capitoliu etc...

După un veac de căderi economice şi de regres demografic, Roma intră în faza transformărilor urbane şi a schimbărilor majore de sub pontificatele papilor Nicolae al V-lea, Sixtus al IV-lea, Alexandru al VI-lea, Iuliu al II-lea şi Leon al X-lea. Roma îşi modifică acum radical aspectul arhitectural şi stradal...

În secolele al XV-lea şi al XVI-lea Roma redevine un puternic centru artistic şi cultural de importanţă europeană.

O dată cu demolarea bazilicii constantiniene a Vaticanului, în 1506, de către arhitectul Bramante (rămas în istorie cu numele „Maestro ruinante"), se distrugea vechea emblemă a Romei, trecându-se, din nefericire, şi la eliminarea brutală a unor importante vestigii medievale. Aşa se face că în urma noilor transformări urbane se oficializează naşterea modernului oraş creştin al papilor.

Originea celibatului este legată de interzicerea căsătoriei pentru preoţii catolici. După lupte de secole, celibatul a fost încuviinţat de papa Inocenţiu al II-lea la Conciliul Lateran din anul 1139 şi confirmat definitiv de Conciliul Tridentin (1545-1563).

Mecena (Caius Cilnius Maecenas, c.70-8 î.Hr.), om politic roman, descendent al unei familii bogate. Prieten şi sfetnic al împăratului August. S-a înconjurat de un grup de poeţi şi scriitori ca: Horaţiu, Vergiliu, Properţiu. Numele său de Mecena şi-a dobândit celebritatea devenind sinonim cu cel de protector şi de sprijinitor al artelor şi literaturii.

Faber est suae quisque fortunas.
(Fiecare este făuritorul propriului său destin)

Salustiu

Ludovico Sforza

Sunt blocat, din pricina grevei spontane a lucrătorilor, pe Aeroportul Malpensa din Milano. Mă simt foarte obosit. Dormisem iepureşte, cu grija să nu întârzii şi să pierd astfel avionul. Cu o zi înainte alergasem disperat să mai revăd, încă şi încă, tot ceea ce mă fascinase şi mă fascina şi care mă va apăra, poate, de tristeţea şi sărăcia zilelor care aveau să urmeze...

Mă odihnisem puţin numai la „Castello Sforzesco", retras în umbra zidurilor sale impunătoare, aşezat pe o piatră. În curtea interioară a castelului privirea mea mângâia cele trei „corpi di fabrica": La Rocchetta, la Torre di Bona di Savoia şi la corte Ducale... Închid ochii, apărându-mă de lumina soarelui... Visez... Încet, abia perceptibil, aud ritmul cadenţat al tropotului de cal când Piazza d'Armi a Fortezza dei Signori di Milano începe să freamăte prinzând astfel viaţă...

Familia Sforza era la origine din „dinastia di condottieri". Dar prin căsătoria lui Francesco Sforza cu Bianca Maria, fiica ducelui Filippo Maria Visconti, aceasta va dobândi titlu nobiliar şi va conduce ducatul Milanului între 1450-1535. Din această familie puternică şi temută menţionăm pe cei mai importanţi reprezentanţi ai săi: Francesco I Sforza – tatăl –, şi cei doi fii ai acestuia: Galeazzo Maria Sforza şi Ludovico Sforza zis „il Moro".

O zi obişnuită din viaţa lui Ludovico Sforza il Moro: 5 august 1494. Tolănit într-un jilţ cu spătar înalt, Ludovico Maria Sforza discută cu Bartolomeo Calco, secretarul său principal şi mai marele dregătoriei soliilor străine: „Scrie-i contelui Belgioioso că-i trimit treizeci, adică nu, e prea puţin... patruzeci-cincizeci de mii de ducaţi pentru noi daruri. Să nu se zgârcească pentru majestatea-sa Carol al VIII-lea, regele Franţei... Şi încă ceva, Bartolomeo, n-ar

strica să-i trimitem majestății-sale portretele câtorva dintre frumoasele noastre doamne". Bartolomeo Calco se retrage pentru îndeplinirea ordinelor.

Pajul îl anunță pe messer Leonardo da Vinci care e primit de Ludovico Sforza. După adresarea cuvintelor de salut, se discută despre planurile construirii marelui canal Naviglio-Sforzesco care să facă legătura între Sesia şi Ticino şi care, comunicând printr-o plasă de canale mărunte, să poată fi folosit la irigarea câmpiilor, luncilor şi izlazurilor Lomellinei. Leonardo explică şi arată ducelui cu de-amănuntul planurile şi calculele sale după care îl roagă să dea ordine cu privire la plata sumelor necesare pentru executarea lucrărilor. Pentru fiecare milă: 566 ducați, în total 15.187. „Scump, cam scump, messer Leonardo! Crede-mă, ai să mă ruinezi! Întotdeauna tu năzuieşti către ceva cu neputință de îndeplinit". Amintindu-şi de cei 50.000 de ducați cu care trebuia să acopere bacşişurile, cheltuielile şi mituirea marilor dregători de la curtea Franței, Ludovico devine îngăduitor: „Bine, vom vedea mâine!"... Răsfoieşte caietele lui Leonardo pline cu planşe şi schițe. Unul din desene înfățişează un mormânt, un adevărat munte artificial, un templu cu multe coloane şi cu o deschizătură circulară în cupolă, asemănătoare cu cea a Pantheonului roman, destinată pentru a lumina încăperile interioare ale cavoului... Se uită la un alt desen al planului unui oraş cu străzi suprapuse, cu murdăria lui spălată de nenumăratele țevi ale apeductului, un oraş construit cu deplină cunoaştere a calculelor inginereşti şi arhitecturale. „Alteța-voastră ar binevoi să facem o asemenea experiență?... Poate într-una din suburbiile Milanului? 5.000 de case pentru treizeci de mii de locuitori. S-ar mai strânge această mulțime de oameni." Ducele râde cu poftă: „Eşti plin de haz, Leonardo! Dacă ți-aş lăsa mână liberă, toate le-ai întoarce cu susul în jos... Dar asta ce-i?" Leonardo explică: este planul unei case de toleranță cu mai multe intrări şi ieşiri, uşi şi coridoare, amplasate astfel

încât vizitatorii să poată conta pe neştirbirea secretului vizitei lor fără să se întâlnească unii cu alţii. „Ei, asta e, într-adevăr, un lucru grozav!... Voi construi neapărat asemenea bordeluri, exact după planul tău!”

După plecarea sa, Ludovico Sforza care moştenise de la părintele său, marele condotier Francesco Sforza, doar viclenia, nu şi curajul, fu încercat de o strângere de inimă provocată de jocul greoi şi periculos al politicii sale... „Necunoscute sunt căile tale, Doamne!”, îşi zise în sinea sa ducele şi gândi mai departe: „Salvarea ţării mele, a Italiei şi poate chiar a Europei întregi, stă în mâinile unei biete aschimodii, a unui băieţandru fără minte, căzut în prada patimilor, preacreştinul rege al Franţei, în faţa căruia noi, urmaşii marilor Sforza, iată, suntem siliţi să ne umilim, să ne târâm în genunchi, mai mult, să-l şi codoşim!... Dar asta-i politica: trăind cu lupii, trebuie să urli ca ei”...

Viitorul monarh al Franţei, Carol al VIII-lea, a fost în copilărie bolnăvicios şi singuratic, ţinut izolat ani întregi în castelul Amboise. Când se pomeni pe tronul Franţei, tinerelul sfios şi lipsit de experienţă, care abia împlinise douăzeci de ani, educat numai de romanele cavalereşti, cu mintea nu prea zdravănă, se închipui unul din cavalerii rătăcitori ai Mesei Rotunde. Era mic de stat şi urât la faţă. Părul rar, de culoare roşcat palid, gura cu buze groase, veşnic deschise şi ochii miopi, foarte mari şi bulbucaţi, îi conturau expresia tristă, obişnuită, a fiinţelor cu mintea slabă... Gurile rele spuneau că se născuse cu şase degete la picioare şi, pentru a-şi masca defectul, lansase la curtea Franţei inestetica modă a pantofilor de catifea, largi şi rotunjiţi la vârf, ca nişte copite de cal. Acest rege, Carol al VIII-lea, se găsea în fruntea unei oştiri uriaşe, hotărât să cucerească Neapole, Sicilia şi, chiar mai mult, Constantinopolul şi Ierusalimul pentru ca, detronând pe Marele Otoman, să elibereze de sub jugul păgânilor Sfântul Mormânt.

Rămas singur, il Moro aruncă priviri neliniştite spre

uşă. Bernardo Bellincioni, poetul curții, năvăli în iatac cu aere misterioase şi slugarnice. „Ce se aude?” „A născut, e sănătoasă!” „Slavă Domnului!” răsuflă uşurat ducele, făcându-şi semnul crucii. Contesa Cecilia, iubita ducelui, născuse un băiat frumuşel foc, cu părul bălai ca acela al mamei sale şi cu ochişorii negri, de tăciune, ca ai tatălui său, Ludovico Sforza. „Madonna Cecilia mi-a poruncit să vă întreb ce nume ați binevoi să i se dea copilului?” Il Moro decide grăbit: „Să-i zicem Cesare. E antic şi este cu rezonanță! Da, da, Cesare Sforza!”

...Ducele se grăbi spre capelă. Luminița unei candele pâlpâia dinaintea icoanei „Santa Maria Nascente”. Alături, sub perdeaua de voal, era ascuns portretul contesei Cecilia Gallerani comandat de il Moro lui Leonardo da Vinci (intitulat „La dama con l’ermellino”. Azi pânza se află în muzeul Czartoryski din Cracovia). Despre chipul suav, delicat, cu surâsul enigmatic ce-i flutură pe buze, cum numai penelul lui da Vinci l-a putut crea, s-a spus atât de sugestiv: „La natura lo creò belissima, ma fu L’Arte a renderla immortale”...

Îngenunche şi se rugă cu toată sârguința: „O, Maică Preacurată, apără-mă şi mă mântuieşte, pe mine şi pe fiul meu Maximilian, şi pe pruncul nou-născut, Cesare, pe soția mea, Beatrice şi pe donna Cecilia, căci Tu vezi cum îmi e sufletul, o, Maică Precistă! Iar dacă am păcătuit în fața Ta cu ceva sau voi păcătui, află, o, Împărătească a cerurilor, că o fac nu pentru mine, ci spre binele statului cârmuit de mine, spre binele Italiei întregi. Madre di Dio proteggemi e mi difendere di fronte a Dio Padre (Măicuță a Domnului, ocroteşte-mă şi mă apără înaintea lui Dumnezeu-Tatăl!)”...

La un an de la acest eveniment, Cecilia Gallerani devine „Contessa di Saronno” şi va fi măritată de urgență, la 27 iulie 1492, cu contele Ludovico Carminati de Brambilla zis „il Bergamino”. Totodată este forțată să părăsească Castelul Sforza şi să se mute în Palazzo Carmagnola, dăruit de il Moro fiului său Cesar...

Viața continuă şi, în anul 1515, odată cu intrarea trupelor franceze ale lui Francisc I în Milano, Cecilia părăseşte definitiv palatul Carmagnola şi se mută în „Villa Medici del Vascello" din San Giovanni în Croce, în apropierea Cremonei. În scurt timp Cecilia „riesce a trasformare il castello del marito in un logo di alta levatura culturale" şi aduce şi cultivă aici numeroşi artişti, poeți şi literați de seamă din acea vreme.

La vârsta de 63 de ani, în anul 1538, contesa se stinge din viață. Va fi îngropată în capela familiei Carminati din biserica San Zavedro.

Legenda este încă vie şi se povesteşte că în palatul Carmagnola „la bellissima Cecilia sia sempre li, nella magnifica camera dalle pareti tessuti d'argento, dove in camicia da notte aspetta, ancora vanamente il ritorno del suo amante: Ludovico il Moro" (prea frumoasa Cecilia aşteaptă şi azi răbdătoare, în somptuosul dormitor, tapetat argintiu, îmbrăcată în camaşa de noapte, reîntoarcerea iubitului ei, Ludovico il Moro)...

În zilele noastre palatul Carmagnola adăposteşte birourile „Uffici Comunali" şi renumitul „Piccolo Teatro della citta di Milano".

...Noaptea din ajunul lui 1 septembrie, anul de la Domnul, 1499. Francezii sunt la porțile Milanului. Lui Moro i se comunică: „Signor Galeazzo Sanseverino, comandantul oştilor tale, a dat bir cu fugiții, lăsând totul la voia întâmplării". Ducele rămâne singur. Într-un târziu bătrânul camerist, Mariolo Pusterolo, anunță sosirea noului comandant al cetății, Bernardino da Corte. Ducele îl primeşte cu bunăvoință şi despătureşte înaintea lui planul castelului, explicându-i pe larg semnele codului secret: „Ține minte, Bernardino", încheie ducele, „pe toate le-am prevăzut, nu-ți lipseşte nimic, ai din belşug bani, pulbere, merinde, arme de foc. Mercenarilor li s-a plătit solda. Ai la dispoziție o fortăreață în care poți rezista unui asediu de trei ani. Eu îți cer să reziști doar trei luni.

Dacă în acest răstimp nu mă întorc cu ajutoare ca să te scot din impas, eşti liber să faci ce vei şti... Şi cu asta am terminat, mi se pare. Rămâi cu bine. Domnul să te aibă în pază, fiule!" Se îmbrăţişară... Trecuse demult de miezul nopţii. Mucul lumânării abia mai pâlpâia... Inima lui Moro se umplu de o amară obidă. Şi gândi la cât suferise şi la câte nedreptăţi îl supusese destinul dar şi oamenii care nu ştiau ce-i recunoştinţa. „Oare ce rău le-am făcut? De ce mă urăsc? Pentru ei nu sunt decât ucigaş şi tâlhar. Am vrut să le dăruiesc un nou veac de aur cum n-au mai văzut popoarele de pe vremea lui August, Traian şi Antoninus... Am căutat să mă acopăr de slavă nu prin fapte sângeroase de arme ci prin roadele de aur ale păcii: Bramante, Pacioli, Caradosso, Leonardo da Vinci şi atâţia alţii. Nepoţii nepoţilor de azi vor pomeni cu evlavie numele lor şi, odată cu ele, şi pe cel al lui Sforza la ceasul în care zăngănitul de arme va fi tăcut de mult... Câte n-aş fi putut face, de n-ar fi fost barbarii coborâţi din nord la porţile Milanului!... Pentru ce, o, Doamne? Pentru ce?"

Flacăra lumânării pâlpâi o dată şi încă o dată luminând pentru ultima oară negrul bolţii şi apoi se stinse sfârâind. Înfiorat, ducele se întinse pe pat şi de data asta adormi numaidecât... Când deschise ochii, dincolo de ferestre noaptea se îngâna cu ziua. Curteni, cavaleri şi ostaşi mercenari, în total cam vreo trei mii de oameni, îl aşteptau să coboare...

Ludovico Sforza încălecă pe cal şi porni spre Biserica Santa Maria delle Grazie, locul în care se afla capodopera lui Leonardo da Vinci, Cina cea de taină, şi unde il Moro avea să îngenuncheze pentru a se închina pentru ultima oară la mormântul soţiei sale, Beatrice d'Este...

După cum se ştie, Ludovico Sforza a murit la 14 mai 1508, prizonier în castelul Loches din Franţa. Rămăşiţele sale pământeşti se odihnesc în biserica „Padri Dominicani" din Tarascona, iar cele ale soţiei sale au rămas în grija călugărilor dominicani de la Santa Maria delle Grazie.

Monumentul funerar al lui Ludovico Sforza şi al Beatricei d'Este, opera artistului Cristoforo Solari, a fost transferat de „Padri Dominicani", în anul 1564, la mânăstirea Certosa di Pavia (fiind astfel salvat de la distrugere). Din păcate rămăşiţele pământeşti ale ducesei au dispărut. Doar în chiostro de la Santa Maria delle Grazie, o plăcuţă cenuşie, încastrată în perete, mai aminteşte de „Beatrice Dux"...

13-14 aprilie 1500. Oraşul Milano este prada mercenarilor şi a trupelor franceze comandate de Ludovic al XII-lea. Se aşteaptă începerea, sub zidurile Novarei, a bătăliei care să hotărască soarta Lombardiei. Mercenarii elveţieni, care alcătuiau baza oştirii lui Ludovico, refuzară să-l urmeze. Totul este pierdut. Il Moro, travestit în călugăr, vrea să fugă dar este vândut francezilor de către mercenarul Schattenhalb pe „treizeci de mii de ducaţi" (parcă o replică târzie la cei „treizeci de arginţi" primiţi de Iuda pentru trădarea lui Iisus). Marele duce Ludovico Sforza, mult prea slăvitul în ode de către poeţii curţii şi care „ţinea alături de Cel Sfânt cârma Universului şi învârtea roata Fortunei", fu dus cu căruţa, vârât într-o cuşcă ca o fiară sălbatică. Ducele ceru temnicierului permisiunea de-a lua cu el, în prizonieratul francez, Divina Comedie a lui Dante...

...Leonardo da Vinci petrece ultima noapte la vila Vaprio a lui Melzi care slujise la curtea ducilor Sforza şi, ca de obicei, notează în jurnal: „observaţia am făcut-o asupra unui uliu ce plana la un ceas al dimineţii astăzi, 14 aprilie 1500, deasupra abaţiei Vaprio, în stânga drumului spre Bergamo"... Şi, alături, pe aceeaşi pagină: „Il Moro şi-a pierdut ţara, averea, libertatea şi toate câte le-a început s-au dus de râpă". Nici un cuvânt mai mult, ca şi cum prăbuşirea omului alături de care, timp de şaisprezece ani, îşi petrecuse zilele, cât şi prăbuşirea vestitei case Sforza, nu ar fi însemnat pentru el mai mult decât zborul unei păsări de pradă pe un cer pustiu...

Tragedia lui Ludovico Sforza (înfrânt de francezi, suportând şi efectele subjugării provinciilor italiene) se va răsfrânge şi asupra lui Leonardo da Vinci care ia drumul

dramatic al pribegiei. Artistul va fi obligat să slujească fețe bisericești și laice sus puse, incapabil să-și mai ducă la bun sfârșit operele, oscilând între felurite cercetări și experimente tehnice, științifice și artistice, umbrit de faima crescândă a lui Michelangelo și a lui Rafael (devenit florentin prin adopție), supus ingratitudinii foștilor săi protectori și îmbătrânind în uitare...

...Brusc, sunt trezit la realitate de anunțul sec și rece transmis de megafoanele aeroportului. Privesc în jur. Imensul aeroport se trezește parcă, freamătă de lume; mă ridic, îmi salt bagajul pe umăr și mă târăsc, încă buimac și confuz, spre poarta no... În megafon se repetă anunțul: „Pasagerii pentru zborul 231 de la Milano la Roma din data de 30 aprilie 2004 sunt rugați să se prezinte de urgență pentru îmbarcare la poarta no...” Privesc ceasul*... Oare cât timp pierdusem în așteptarea încetării grevei?...

Zâmbesc îngăduitor și realizez că traversasem în timp, nici mai mult nici mai puțin, cinci sute de ani! Ceea ce, nu este puțin lucru și nici nu poate fi la îndemâna oricui fără a fi lecturat fermecătoarele pagini scrise de către prozatorul rus Dmitri Sergheevici Merejkovski. Și când te gândești că totul s-a datorat unei banale și inoportune greve spontane a lucrătorilor de pe aeroportul Malpensa!

* Fiindcă veni vorba, știați că primul ceas public care a bătut ora exactă a fost realizat și înălțat la Milano în anul 1306? Orologiul a fost montat în turnul clopotniței bisericii Sant'Eustorgio. Faptul este confirmat de călugărul dominican Galvano Fiamma care a lăsat scris: „Stella aurea super campanile ponitur. Horologium ferrum fabricatur”. Iar cel mai complicat ceas din lume se află la „Mussé de l'horlogerie” din orașul Besançon, Franța? Mașinăria lui acționează 27 de arătătoare, dintre care 16 indică diferitele perioade de timp de pe glob, lungimea zilei și a nopții, ziua respectivă a săptămânii, anotimpul, răsăritul și apusul soarelui și al lunii, mișcarea Soarelui și a planetelor, fluxurile și refluxurile. Montura ceasului este din aur masiv, valoarea sa fiind estimată, în anul 1924, la suma de peste 25.000 de franci aur!

Dar trebuie precizat că primele ceasuri din lume (aduse din China), au început să funcționeze în Japonia la data de 10 iunie 671 î. Hr! Ceasurile erau puse în funcțiune de forța apei...

„Nell'antica Roma, non era possibile conoscere l'ora esatta, anzi era più facile mettere d'accordo tra loro filosofi che accordare gli orologi"

Seneca, Lucius Annaeus (4 î. Hr – 39 d.Hr)

Miron Costin (1633-1691) este una din cele mai proeminente personalități din cultura română. Poet, istoric şi traducător, foarte bun cunoscător al limbilor latină, polonă şi rusă, el a urmat cursurile colegiului iezuit de la Bar unde a aprofundat studiul limbii latine şi unde şi-a desăvârşit cunoştințele despre cultura antică.

Viitorul cronicar se întoarce în Moldova la vârsta de 29 de ani şi se căsătoreşte cu o descendentă a familiei Movileştilor consolidându-şi astfel situația materială şi prestigiul devenind, în anul 1675, mare logofăt. Opera sa, „Viața lumii", influențată de clasicismul antic căruia îi adaugă înțelepciuni biblice, aforisme şi proverbe româneşti, este un poem de meditație filosofică (primul de acest gen în literatura română), compus între 1671-1763 în versuri de câte 13-14 silabe. Prin cele două predoslovii autorul inițiază cititorul în tainicul univers poetic, dezvoltă ideea scurgerii ireversibile a timpului la care raportează trecătoarea existență umană, adăugând, totodată, şi un scurt tratat de prozodie, primul în literatura noastră, cu noțiuni despre măsură, rime, silabe lungi şi scurte...

Demnitar, diplomat, partizan al alianței cu Polonia, finul şi talentatul portretist şi povestitor Miron Costin rămâne în literatura română ca un cronicar de orientare umanistă, „cunoscător al frazei latine pe care a desfăşurat-o în moldoveneşte în spiritul şi cu ajutorul limbii noastre". Iată un fragment din lucrarea „De Italia": „Iaste țara Italiei plină, cum să zice, ca o rodie, plină de cetăți şi oraşe iscusite, mulțime şi desime de oameni, târguri vestite, pline de toate bivuguri şi de oameni iscusiți, la cuvântu stătători, peste toate neamurile, neamăgei, blânzi cu oamenii streini dintr-alte țări, nemăreți, îndată tovaroşi, cum ar fi ai săi, cu mare omenie, supțiri, pentru aceia le zicu grecii: celibii, şi

la războaie neînfrânți într-o vreme, cum vei afla la Istoriile Râmului, de vei ceti de dânşii.

Aceia țară iaste acum scaunul şi cuibul a toată dăscăliia şi învățătura, cum era într-o vreme la greci Athina, acum la Padova la Italiia, şi de alte iscusite şi trufaşe meşteşuguri"...

...Şi a mai fost acest cronicar doritor chibzuit în cercetarea originilor noastre. Cartea sa, „De neamul moldovenilor. Din ce țară au venit strămoşii lor" (elaborată între anii 1686-1691), a fost scrisă pentru a răspunde „pizmaşilor neamului"...

Mai notez şi tulburătorul său epitaf:

„De toate fericii şi daruri de la Dumnezeu voitoriu,
Miron Costin, care am fost logofăt mare în Moldova"...

Italia paese di Santi, navigatori, artisti e poeti
Francesco d'Assisi, Cantico delle creature

Michelangelo afirma că viața seamănă cu o sculptură. Era modalitatea prin care vedea ceea ce alții nu vedeau şi apoi era curajul său de a îndepărta, cu dalta, surplusul. „Pictura este cu atât mai frumoasă cu cât se apropie mai mult de sculptură, sculptura cu atât mai proastă cu cât e mai aproape de pictură".

Versul sonetului lui Michelangelo este mai mult decât convingător:

„Artistul perfect
nu are alt concept
decât o bucată de marmură"

Leonardo, „al contrario", scria că un pictor ar trebui să-şi înceapă fiecare pânză nouă vopsind-o mai întâi în negru deoarece toate lucrurile din natură sunt întunecate şi nu-şi dezvăluie coloritul decât atunci când sunt în lumină. Mulți pictori procedează exact pe dos, începând cu vopsirea pânzei în alb şi adăugând umbrele abia la sfârşit.

„Michelangelo ha vissuto la follia creativa (Michelangelo a trăit nebunia creației), Leonardo però ha sperimentato la sua nevrosi (Leonardo dimpotrivă a experimentat nevroza ei)"

Leonardo da Vinci avea o minte ştiinţifică, dar marea lui operă rămâne pictura.

Carducci şi Faure despre Renaştere

Ultimii şapte ani ai poetului şi criticului italian Giosue Carducci (Valdicastello, 1835 – Bologna, 1907) au fost trişti şi foarte nefericiţi din cauza unei paralizii parţiale. Cu timpul boala s-a agravat şi profesorul a fost nevoit să-şi abandoneze cariera universitară...

În anul 1906, Carducci primeşte premiul Nobel pentru literatură.

Scurt comentariu al lui Carducci despre Renaştere: „Petrarca umblase colindând prin oraşele barbarilor în căutarea vreunei opere uitate a lui Cicero; Boccaccio urcase, tremurând de bucurie, spre biblioteca de la Monte Cassino, prin iarba crescută înaltă prin podele, în timp ce vântul sufla în libertate prin ferestrele ieşite din tocuri şi prin uşile părăsite, fără clanţe, scuturând pulberea îngrămădită de-a lungul anilor peste volumele nemuritoare, supărat văzând că lipsesc din ele foile pe care călugării, proşti şi ignoranţi, le folosiseră spre-a înfăşura în ele te miri ce lucru nefolositor... Înţelepţii ştiu însă să admire credinţa şi adevărata credinţă pe care sec. al XV-lea le-a avut faţă de ştiinţă şi de artă; ei ştiau să recunoască progresul societăţii italiene în iubirile ei, în pasiunile ei intelectuale, după cum spun cărţile (şi chiar dacă este vorba de-o legendă) că Guarino din Verona, pierzând, în timpul unui naufragiu, cele două lăzi pline de cărţi pe care le aducea de la Constantinopole, a albit de durere; că Panormitul, spre a putea să-şi cumpere un Titus Livius a vândut o moşie; că manuscrisele antice se furau cu aceeaşi furie a credinţei cu care, veacuri în urmă, se furau moaştele sfinţilor... Şi aşa cum câteva secole mai înainte, un rege îi trimitea celuilalt, ca dar preţios, o fărâmă din lemnul crucii, tot astfel acuma republica Lucca îşi mărturisea recunoştinţa faţă de ducele Filippo Maria al Milanului trimiţându-i în dar două codice manuscrise, iar

Cosimo de Medici trimitea, ca simbol de pace, lui Alfons al Neapolelui, un Titus Livius pe care regele îl „răsfoia cu lăcomie", împotriva sfaturilor curtenilor şi medicilor să „ia bine seama ca nu cumva cartea să ascundă o otravă gata să-l ucidă pe cel ce şi-ar fi apropiat suflarea de ea..."

Ar mai fi de amintit că acelaşi Alfons, ascultând lectura unui capitol din Quintus Cartius, se vindeca de friguri...

A fost un veac ciudat, în care dragostea nemărginită pentru antichitate, pentru căutarea de manuscrise, făcea să reînvie râvna de-a cuceri a cruciaților, dar cruciada, de această dată, era cruciada civilizației, a frăției pentru studii umanistice, împotriva barbariei şi a tiraniei spirituale. Mărturisită curajos de Poggio Bracciolini în fața clericilor adunați la Conciliul de la Constanța şi a hoardelor de bandiți care formau trupele împăratului Sigismund, îndrăznind să venereze figura lui Heronim din Praga, martir al liberei cercetări creştine, sacrificat în vâltoarea flăcărilor aţâţate de sceptru şi de cârja papală"!

„Iubim Renaşterea, scria Élie Faure, cu atâta exaltare pentru că ea a consimțit să sufere spre a aduce la lumină acele adevăruri în mişcare... Nu-i vom uita pe acei oameni neînfricați care atunci când li se ardeau cărțile, când creuzetele le erau sparte, când călăul înălța securea şi sabia şi când rugurile aşteptau pregătite, n-au dat îndărăt în fața misiunii de a descoperi fapte şi idei, tinzând mereu către noi cuceriri... Nu vom uita...

Kepler şi Copernic împingeau cu un singur gest cerul până dincolo de marginile visului şi ale intuiției, Columb şi Magellan deschideau marile drumuri ale pământului, Vesalius şi Michel Servet surprindeau în măruntaiele noastre mişcările inițiale ale vieții, Shakespeare elibera de deprinderile sale teologice poemul nemărginit pe care îl purta în inimă, Rabelais, Erasm, Montaigne afirmau forța externă şi necesitatea îndoielii, Cervantes smulgea idealismul nostru viu de pe căile primejdioase ale decepțiilor şi ale iluziilor şi arta italiană murea încet în

urma efortului pe care trebuise să-l facă pentru a introduce în spirit ordinea, şi, prin ea, libertatea”...

Theodor Mommsen: Roma ha organizato la legge, e Athena ha creato la geometria.

Superbe versuri aparţinând scriitorului spaniol Pedro Calderón de la Barca (1600-1681) extrase din piesa „La vida es sueno”(Viaţa e vis) scrisă în anul 1632:

...„să-nvăţăm măcar să prindem
clipa ce ne e lăsată
căci doar ea ne dă plăcerea
care-n vise ne desfată”.

...Toamna anului 1965... Era spre sfârşitul verii... Se simţea apropierea toamnei.

Dimineţile erau reci şi uneori cădea bruma... Într-una din aceste zile stam la soare pe o bancă din Cişmigiu... Mă găseam în aceeaşi situaţie de la sfârşitul anului 1959: iarăşi fără servici... Cu ceva timp în urmă mă întâlnisem pe treptele Bisericii Sfântul Ilie Gorgani cu prietenul Constantin Niculescu care aflase de respingerea dosarului meu de înscriere la Facultatea de Litere şi vroia să mă ajute într-un fel. De la Serviciul de Cadre al facultăţii „tovarăşul” Manole se scuzase: „Cum putem primi în facultate pe copiii duşmanilor poporului?” Avea „dreptate”. Tatăl meu abia fusese eliberat de la Poarta Albă, cumplitul loc de detenţie unde se construia canalul Dunăre-Marea Neagră, teroarea şi cimitirul multor intelectuali, oameni politici sau umili nevinovaţi.

Am mers tăcuţi urcând pe bulevardul 6 Martie şi, la „coada” lui Mihai (statuia lui Mihai Viteazul din faţa Universităţii bucureştene), ne-am oprit. Mi-a spus liniştit: „Eu urc la Institut, tu, aşteaptă-mă, încerc să vorbesc cu tovarăşul inginer Glăvan, să vedem, poate se rezolvă ceva”. Chiar de a doua zi am început lucrul. Am fost angajat muncitor topograf-zilier, pe o durată de timp determinată,

la Institutul Proiectări-Bucureşti. Şi uite aşa s-a făcut că fiul unui „duşman al poporului" a participat efectiv la măsurătorile şi la proiectarea planurilor pentru construirea noilor blocuri muncitoreşti din perimetrul Pieptănari şi zona Gării de Nord... Dar timpul a trecut, măsurătorile s-au terminat şi, odată cu începerea construcţiilor s-a încheiat contractul meu şi iar mă găseam, tot disperat, din nou fără servici, „la soare pe o bancă din Cişmigiu"...

Ţin minte: chiar la ieşirea din Cişmigiu în bulevard, peste drum, lângă blocul Diham, se afla o frumoasă casă boierească, naţionalizată şi ocupată de Organizaţia P.C.R. a raionului 16 Februarie. Fără să gândesc prea mult, mă prezint la intrarea în sediu şi cer să vorbesc cu secretarul P.C.R., responsabil cu propaganda şi cultura. Probabil că firescul şi calmul meu l-au blocat pe portar care m-a condus imediat la biroul tovarăşului secretar.

Am aflat mai târziu că era chiar prima zi de lucru a noului secretar promovat la Organizaţia P.C.R. a raionului 16 Februarie din cadrul organizaţiei P.C.R. a Uzinei Semănătoarea. Tovarăşul Pârvu m-a ascultat cu atenţie şi brusc s-a întors şi şi-a întrebat colegii: „Ionescu a plecat?" Nu, tovarăşul Ionescu (era şeful secţiei pentru cultură) nu plecase din instituţie şi, la indicaţia lui Pârvu („Vezi, poate îl putem ajuta şi pe tovarăşul... Vine iarna, poate..."), m-a însoţit la Sfatul Popular al raionului 16 Februarie unde l-am găsit pe Traian Onciulescu care era directorul bibliotecilor din raion. Acesta m-a preluat şi, când a mai şi auzit cine mi-a pus „vorba bună", a mers cu mine direct la locul de muncă pe care urma să-l ocup: Biblioteca populară „Gh. Lazăr" a raionului 16 Februarie... Biblioteca era amenajată în fosta reşedinţă de vară a familiei poetului Vasile Militaru (din cartierul care-i purta numele) şi avea un personal lucrător compus din cinci salariaţi. Am fost prezentat colegilor. Totul a căzut ca un trăznet, toţi mă priveau cu suspiciune şi nu reuşeau să-şi ascundă uluiala şi curiozitatea. Nici tovarăşul Onciulescu nu ştia mai mult... În sălile bibliotecii a început să coboare, o dată cu

amurgul din ferestre, o liniște prevestitoare de furtună. Afară, într-adevăr, norii acopereau amenințător cerul şi începuse să sufle un vânt rece iar frunzele copacilor din curtea bibliotecii se scuturau trist. Am privit cerul întunecat, mi-am sprijinit fruntea de gard, am strâns din dinți şi m-am rugat scurt şi crâncen. Apoi, am ridicat din nou privirea spre cer şi mi-am zis în sinea mea, decis: „Doamne, Dumnezeule, ajută-mă, îmi acord doar două luni de stat aici, atât şi nimic mai mult!" Oricum altul era idealul meu de viață şi mi-am spus în sinea mea că voi pleca de aici înaintea împlinirii celor două luni. Blestem sau rugăciune?... Au trecut cele două luni, apoi au trecut ani, buni sau răi, Dumnezeu ştie... şi uite aşa, pe nesimțite, au zburat, nici mai mult, nici mai puțin, 25 de ani de lucru în aceeaşi bibliotecă.

Cu trecerea anilor, din cei cinci salariați care fuseserăm la început, am rămas la bibliotecă numai eu. Conacul în care funcționa biblioteca s-a demolat şi au apărut primele blocuri moderne în noul cartier Militari. Biblioteca Gh. Lazăr a fost mutată la parterul unui bloc nou cu garsoniere din strada Dealul Țugulea 2-12, de unde urma să plec, pe 16 ianuarie 1991, bibliotecar la Biblioteca Academiei Române din Roma!

Damocles a fost un curtean din Siracusa tiranului Dionisios cel Bătrân (405-367 î.H.). Acesta i-a demonstrat lui Damocles cât de nesigură este soarta celor puternici, aşezându-l, în timpul unui banchet, sub o sabie prinsă de tavan într-un fir de păr de cal. De aici şi expresia „Sabia lui Damocles".

Sfânta Sfintelor din Templul evreiesc este locul Cortului Mărturiei în care se păstrează „năstrapa" (în Vechiul Testament era vasul cu „mana"[*]) închisă în

[*] Mana cerească, trimisă de Dumnezeu ca hrană poporului ales cât acesta a rătăcit în pustie, la întoarcerea lui în Canaan, unde Moise n-a mai ajuns.

Chivotul Legii[**] alături de Tablele Legii[***] şi de Toiagul lui

[**] „Chivotul mărturiei îl vei face din lemn de salcâm: lung de doi coți și jumătate, larg de un cot și jumătate și înalt de un cot și jumătate. Îl vei sufla cu aur curat; pe dinlăuntru și pe dinafară îl vei sufla... Înlăuntrul chivotului vei pune mărturiile pe care ți le voi da. Îi vei face acoperământ al ispășirii, din aur curat." (Ieșirea, XXV, 10/11/16/17). Acest chivot aduce numai nenorociri acelora care îndrăznesc măcar să-l atingă. Filistinii, care-l luaseră drept pradă, au fost loviți de catastrofe îngrozitoare până când l-au înapoiat. Un ofițer al lui David, crezând că sacrul chivot stă să cadă și vrând să-l sprijine, a murit pe loc...

...„Altarul tămâierii": „Vei face o masă de lemn de salcâm... o vei sufla cu aur curat și-i vei face-mprejur cingătoare de aur din zimți împletiți... Pe masă vei pune pâinile punerii-înainte, de-a pururi înaintea Mea. Vei face sfeşnic din aur curat... Din laturile lui vor ieşi şase braţe..."

„Ia seama să faci totul după izvodul ce ți-a fost arătat în munte." (Ieşirea, XXV, 23/24/30/31/32/40).

[***] Tablele Legii. Întărirea celor zece porunci. „Moise a chemat tot Israelul şi i-a zis: Ascultă, Israele"...

„Șema Israel". Rugăciunea Crezului fundamental al Iudaismului:

„Ascultă Israel, Domnul Dumnezeul nostru este unul singur. Lăudat fie numele glorioasei Sale împărății în vecii vecilor".

„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima, din tot sufletul tău şi din toată puterea ta. Şi să fie aceste cuvinte, ce Eu ți le poruncesc astăzi, în inima ta. Şi să le întipăreşti în mintea fiilor tăi, şi să vorbeşti de ele când stai în casa ta. Când umbli pe drum, când te culci şi când te scoli. Şi să le legi ca semn de mâna ta şi să-ți fie ca un fruntar între ochii tăi. Şi să le scri pe usciorii casei tale şi pe porțile tale".

...„Ascultă Israele poruncile şi rânduielile pe care le grăiesc astăzi în auzul urechilor voastre; le veți învăța şi le veți păzi întru faptă"... „Față către față a grăit Domnul cu voi, în munte, din mijlocul focului; iar eu în acest timp stăteam între Domnul şi voi ca să vă spun cuvântul Domnului"... El a zis:

I. Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău...

„Eu sunt Dumnezeul tău care te-am scos din țara Egiptului, din casa robiei /.../ (textul în original „Tora").

Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine.

...„Aşadar, aveți grijă să faceți aşa cum v-a poruncit Domnul Dumnezeul vostru, şi să nu vă abateți nici la dreapta nici la stânga!... şi s'aveți îndelungare de zile în țara pe care o veți moşteni." (Deuteronomul, V, 32).

II. Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer ...să nu te închini lor, nici să le slujeşti; că Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău.

Aaron.* „Şi a grăit Domnul către Moise, zicând: În ziua cea dintâi a primei lunii, vei întinde cortul mărturiei. În el vei pune chivotul mărturiei, iar chivotul îl vei acoperi cu perdeaua. Vei aduce înlăuntru masa, iar pe ea vei pune toate cele ale ei. Şi sfeşnicul îl vei aduce înlăuntru...” (Ieşirea, XL,1 23 4-5). „Acoperământul să-l pui pe chivot, deasupra, iar în chivot vei pune mărturiile pe care ți le voi da... şi de acolo, de deasupra acoperământului, dintre cei doi heruvimi ce vor fi pe chivotul mărturiei, de acolo îți voi vorbi Eu ție despre toate câte-ți voi porunci pentru fiii lui Israel” (Ieşirea, XXV, 21/22).

De la Apostolul Pavel citire: „căci s-a pregătit cortul mărturiei” în care se aflau, după cum am mai scris, sfeşnicul cel mare cu şapte brațe, masa şi pâinile punerii înainte. După catapeteasma a doua, urma locul numit Sfânta Sfintelor în care se aflau altarul tămâierii şi chivotul Aşezământului (al Legii celei vechi) ferecat peste tot cu aur (vezi Chivotul Legii). În el se păstra năstrapa de aur (mana), toiagul lui Aaron, cu care acesta înfăptuise

---

III. Să nu iei numele Domnului, Dumnezeului tău, în deşert...

IV. Păzeşte ziua odihnei, ca s’o sfinţeşti, aşa cum ți-a poruncit ție Domnul, Dumnezeul tău; în ea să nu faci nici o muncă...

V. Cinsteşte pe tatăl şi pe mama ta, aşa cum ți-a poruncit Domnul, Dumnezeul tău...

VI. Să nu ucizi.

VII. Să nu te desfrânezi.

VIII. Să nu furi.

IX. Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău prin mărturie mincinoasă.

X. Să nu râvneşti la femeia aproapelui tău; să nu râvneşti casa aproapelui tău, nici țarina lui, nici robul lui, nici roaba lui, nici boul lui, nici asinul lui, nici orice dobitoc al lui, nici nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău!” (Deuteronomul, V, 1-21).

* Adeverirea preoției lui Aaron: toiagul odrăslit. „Şi a zis Domnul către Moise:

Bărbatul pe care-l voi alege, va fi acela al cărui toiag va înflori (Numeri, XVII, 5)... /.../

Pune toiagul lui Aaron în fața (chivotului) mărturiei, să fie păstrat ca semn pentru fiii neascultării: vor înceta să mai cârtească’mpotriva-Mi şi nu vor muri” (Numeri, XVII, 10).

minunile (Numerele, XVII, 6-10) şi Tablele Legii (Epistola Sf. Apostol Pavel către Evrei IX, 2-5).

În altarul Mânăstirii Sucevița se află din 1595, o singulară şi sugestivă pictură înfățişând „Cortul Mărturiei". Din decorația murală care îmbracă în întregime pereții atât în interior cât şi în exterior amintesc picturile reprezentând: Viața lui Moise, Scenele din viața Sf. Gheorghe, Calendarul Sinoadelor, Viața Sf. Nicolae şi înfricoşătoarea „Judecată de apoi". Toată această vastă lucrare a fost executată de frații zugravi moldoveni, Sofronie şi Ion, într-o paletă cromatică de un verde crud încă bine conservată şi azi.

Pictura mânăstirii are o trăsătură cu totul aparte, zugravii preferând narațiunea, reprezentările integrale ale temelor propuse, ca de exemplu: Viața Sf. Pahonie, Ioan cel Nou de la Suceava, Curtea lui Alexandru cel Bun, Sf. Ierarh Nicolae, Sf. Mucenic Gheorghe.

Construcția bisericii cu hramul „Învierea Domnului" a început în anul 1582 din voința şi osârdia celor trei frați Movilă: Irimia, conducător al Moldovei, Simion, domn al Țării Româneşti şi Gheorghe, episcop de Rădăuți, devenit, la scurtă vreme după ridicarea mânăstirii, Mitropolit al Moldovei. În interior, pictura suportă discret influența italiană în scena „Imnului acatist", cât şi influența celei ruse în icoana „Pocrovul" (zugrăvite între ferestrele gotice). Complexul mânăstiresc, de mari proporții, având aspectul unei fortărețe medievale, este înconjurat de ziduri masive în lungime de 200 m, înalte de 6 m şi groase de 3 m. Zidurile au contraforturi, metereze, drumuri de strajă şi cinci turnuri de observație şi apărare...

Stilul arhitectonic al Mânăstirii Sucevița este o îmbinare de artă bizantină, gotică şi cu semnificative influențe munteneşti stil care se va impune admirabil în arhitectura şi pictura românească din secolele următoare.

Francezul Paul Henry defineşte Mânăstirea Sucevița ca „Testamentul artei vechi moldoveneşti".

„La apropierea celui de-al treilea mileniu după Cristos, când „Duhul şi Mireasa spun Domnului Iisus:

Vino!, rugăciunea este îndreptată spre „plinirea timpului”, marcată de anul 2000. Biserica vrea să se pregătească pentru acest Jubileu în Duhul Sfânt precum Fecioara din Nazaret în care Cuvântul s-a făcut trup a fost pregătită de Duhul Sfânt”.

Ioan Paul al II-lea PP

Giubileo* „Anno Santo 2000” celebrat la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul mileniului al III-lea, a fost închinat de Sfântul Părinte, papa Ioan Paul al II-lea.

La 18 ianuarie, anul „Marelui Jubileu 2000”, pentru prima dată în istorie, episcopul Romei, succesorul lui Petru

---

* „Gubileo” are la origine cuvântul „yôbêl”(cornul berbecului), din limba ebraică, dar şi termenul „iobeláios” din limba greacă. „Jubileu” este, de fapt, termenul prin care poporul evreu celebrează „anul iertării”, vestind prin sunetul „cornului” începutul anului jubiliar ebraic, la împlinirea celor cincizeci de ani trecuți de la ultima aniversare.

În ziua Ispăşirilor, când cornul vesteşte Jubileul, israelitul rob este eliberat. Iată ce spune versetul biblic din Levitic, 25-8/17 şi 23/55: „Îți vei socoti şapte săptămâni de ani, de şapte ori şapte ani, aşa ca toate cele şapte săptămâni de ani să-ți dea patruzeci şi nouă de ani. În cea de a zecea zi a lunii a şaptea, glas de trâmbițe va răsuna în tot pământul vostru, în ziua ispăşirii, atunci cu trâmbițe veți vesti în tot pământul vostru. Şi veți sfinți anul al cincizecilea, şi’n toată țara voastră veți vesti eliberare pentru toți cei ce locuiesc într’însa. An jubileu să vă fie: fiecare se va întoarce la moşia lui, fiecare se va întoarce la familia sa. An jubileu să vă fie vouă acest an, al cincizecilea: nu veți semăna, nu veți secera ceea ce creşte de la sine, nu veți culege poama de pe vițele netăiate, fiindcă acesta-i jubileu; sfânt va fi pentru voi, din câmp îi veți mânca roadele. În anul jubileu se va întoarce fiecare la moşia sa... Nimeni să nu-l înşele pe aproapele său, ci teme-te de Domnul, Dumnezeul tău: Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău”...

...„Argintul tău să nu i-l dai (fratelui tău) cu camătă, nici hrana ta să i-o dai pentru câştig... Iar dacă fratele tău va sărăci şi ți se va vinde ție, să nu-l pui la muncă de rob, ci să-ți fie ca un simbriaş... şi să-ți lucreze până la anul jubileu; iar în anul jubileu va pleca de la tine, el şi copiii săi... şi se va întoarce la moşia lui cea părintească”...

...„Căci Mie îmi sunt robi fiii lui Israel; ei sunt servii Mei, ei, pe care Eu i-am scos din țara Egiptului. Eu sunt Domnul, Dumnezeul vostru!” În Vechiul Testament nu este scris că această legislație ar fi fost şi aplicată. Poate este vorba de o lege elaborată mai târziu, în mediile preoțeşti, dar care nu a fost pusă în practică niciodată...

cât şi cei mai de seamă reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe şi ai protestantismului occidental deschid împreună Poarta Sfântă şi trec împreună pragul bazilicii dedicată Apostolului Lumii, Pavel. Iată cum descrie acest eveniment ecumenic monseniorul Stanisław Dziwisz, secretarul personal al Sfântului Părinte: „Ioan Paul al II-lea împingea, dar Poarta Sfântă părea că nu vrea să se deschidă. În atriul basilicii San Paulo fuori le Mura, pentru cineva care nu ştia, a fost un moment de descumpănire. Însă numai un moment. Pentru că a fost imediat clar că Papa nu că nu putea s-o împingă, ci doar aştepta. Aştepta ca mâinilor lui să li se adauge cele ale mitropolitului ortodox Athanasios şi cele ale primatului anglican Carey. Numai atunci, sub apăsarea celor şase mâini, poarta s-a dat la o parte. Şi toţi trei au îngenunchiat". Îngemănata rugăciune a celor trei mari feţe bisericeşti, în numele tuturor, mulţumea lui Dumnezeu pentru „marele dar" al acelei zile. În acea scenă se va fi cuprins tot simbolul ecumenic al voinţei Romei şi al Bisericilor ortodoxe şi protestante de-a şterge dureroasa moştenire a trecutului, a disensiunilor dintre creştini, care ajunsese până în mileniul al treilea.

La 12 martie 2000, s-a celebrat în San Pietro, „Ziua Jubiliară a Iertării". Pentru prima oară întreaga Biserică a implorat iertarea lui Dumnezeu pentru păcatele şi ezitările de care s-au făcut părtaşi creştinii. Ioan Paul al II-lea în Anul Jubiliar îşi face „mea colpa": „Astăzi, eu, papă al Bisericii din Roma, în numele tuturor catolicilor, cer iertare pentru greşelile făcute celor de alte credinţe..."

Între 15-20 august 2000 s-au desfăşurat manifestările „Giornata Mondiale delle Gioventú", la care au luat parte tineri veniţi din cele cinci continente ale lumii. O armată paşnică a invadat Cetatea Eternă ca un fluviu uman revărsând culoare şi cântec. Tinerii au primit binecunvântarea sfântului părinte Ioan Paul al II-lea în „Papa House", Catedrala San Pietro din Roma.

Pregătirile au fost, într-adevăr, deosebite şi au necesitat atenţie până în cele mai mici detalii. Toate parohiile au

fost mobilizate, întregul aparat al bisericii a fost implicat, fiecare a făcut şi a dat tot ceea ce putea mai bine, de la Sântul Părinte şi până la ultimul preot de țară. Nu a lipsit contribuția şi implicarea administrației şi a autorităților italiene de la nivel național şi până la cel local.

La 14 iulie 2000 un grup de 200 de tineri din Mantova a pornit pe jos spre Roma purtând pe umeri „crucea jubiliară" dăruită de Sfântul Părinte în anul 1984 cu ocazia celebrării primei ediții a „Zilei Internaționale a Tineretului". Cincisprezece T.I.R.-uri au fost încărcate cu peste 500.000 mp de lemn oferit de regiunea Trento pentru a se putea construi imensea scenă de pe Câmpul universitar Tor Vergata din Roma. Tor Vergata, locul ales, era până la eveniment o groapă unde se descărca gunoiul.

În timpul sărbătoririi Anului jubiliar – „Giubileo 2000" – câmpul universitar s-a transformat într-o „oază verde", unde 2.000.000 de tineri veniți din 160 de țări au celebrat Vecernia şi Sfânta Liturghie oficiate de Sfântul Părinte în comuniune cu cei peste 600 de preoți.

Marți, 15 august 2000. Încă din dimineața zilei, tinerii sosiți la Roma cu ocazia „Zilei Internaționale a Tineretului" au participat la slujbele din bisericile parohiale şi la praznicul în cinstea urcării la cer a Maicii Domnului. Icoana Prea-Sfintei Fecioare Maria, aleasă pentru acest eveniment, a fost o reproducere după originalul Salus Populi Romani, una dintre icoanele mult venerate de romani. Icoana se află în Santa Maria Maggiore.

Santa Maria Maggiore alături de Catedrala San Pietro, de biserica San Giovanni in Laterano şi de biserica San Paolo Fuori le Mura, este una din cele patru biserici pontificale ale căror porți se deschid în anii jubiliari. Biserica datează din anul 358 d.Hr. Cercetări arheologice ulterioare, efectuate sub fundația bisericii, au scos la iveală ruinele unei case din secolul al III-lea î.Hr. –„domus ecclesiae" – unde mozaicurile paleocreştine au fost găsite bine conservate.

Papa Sixt al III-lea (432-444) a lăsat o urmă de neşters

a trecerii sale prin viață datorită faptului că a restaurat biserica lui Liberius, Santa Maria Maggiore, în memoria Conciliului ținut la Efes în anul 431. Arcul de triumf al bisericii a fost decorat în cinstea Sfintei Fecioare Maria cu splendidele mozaicuri care se pot admira şi astăzi, confirmând cultul pentru Fecioara Maria, „madre di Cristo e madre della Chiesa", în Biserica Romano-Catolică.

În a doua jumătate a anului 1500, în biserică, la stânga altarului, au fost construite cele două impunătoare capele: Sixtină, la dreapta, şi Paolină, la stânga. Aceasta din urmă, împodobită cu o bogată decorație de elemente baroce, este una din cele mai rafinate opere arhitecturale din Roma. În capelă este păstrată cu sfințenie icoana „Salus Populi Romani" cinstită precum Madona pictată de sfântul Luca. Brațul stâng al Fecioarei îmbrățișează ocrotitor pe Pruncul Iisus, iar cel drept sprijină brațul stâng formând o cruce. Această particularitate este probabil un retuş târziu al icoanei dar cultul mâinilor în cruce era cunoscut în pictură încă din timpul papei Giovanni al VII-lea (din secolul al VIII-lea).

În după-amiaza zilei de 15 august 2000 tinerii italieni adunați în Piața San Giovanni in Laterano cât şi tinerii sosiți din toată lumea în Piața San Pietro au primit binecuvântarea Sfântului Părinte, deschizându-se astfel, oficial, „Zilele Internaționale ale Tineretului".

Miercuri-joi, 16-17 august 2000. Zeci de mii de tineri s-au bucurat de taina spovedaniei oficiată pentru ei de 2.500 de preoți la Circo Massimo. După celebrarea slujbelor religioase, tinerii au primit împărtăşania iertării şi a împăcării întru Domnul Iisus Hristos.

Între lacrimi şi surâsuri, mândri de propria curăție, miile de tineri au demascat gravele păcate ale anului 2000: indiferența, egoismul, infidelitatea, intoleranța.

Vineri, 18 august 2000. Cardinalul Camillo Ruini celebrează Via Crucis. Sfânta Cruce, simbolul patimilor lui Iisus, e purtată de doisprezece tineri care înaintează prin mulțimea credincioşilor. Din 1985, în cei 15 ani până

în anul 2000, această Cruce Sfântă a făcut înconjurul lumii fiind purtată de zeci de mii de tineri de pe cinci continente. Pe noul drum al Crucii, de la Campidoglio, din Biserica Santa Maria Ara Coeli, şi până la Colosseum, Sfânta Cruce a fost urmată, în comuniune, de peste cinci sute de tineri. În cortegiu, tinerii din ţările cu conflicte armate purtau cruci din lemn alb, ramuri de palmier şi făclii aprinse. După ce-au parcurs Fori Imperiali, ajungând la Colosseum, monumentul martirilor creştini, tinerii s-au oprit pentru meditaţie şi rugăciune lângă Carcera Mamertino, locul unde au fost întemniţaţi apostolii Petru şi Pavel înainte de martiriu.

Nu există eveniment mai impresionant şi mai tragic, în toată istoria omenirii, asemănător Patimilor lui Iisus, pe drumul durerii şi al calvarului, purtând crucea de la Pretoriul lui Pilat până la Golgota, locul răstignirii sale. Terifiantul episod din aprilie, anul 30, a devenit prototipul suferinţei şi al sacrificiului suprem pentru milioanele de creştini jertfiţi pe altarul credinţei. Crucea este simbolul creştinătăţii care reprezintă Moartea şi Învierea lui Iisus pentru iertarea păcatelor noastre.

Pelerinajul „Martorilor Credinţei secolului XX" pe Drumul Crucii, propus pentru comemorare la Colosseum, a fost diferit faţă de cel tradiţional. Ceremonialul a început cu reculegerea în amintirea euharistiei „Cinei cea de Taină" apoi s-a denunţat asasinarea în altar a Monseniorului Romero*, episcop de San Salvador, iar la sfârşit s-au condamnat violenţele islamicilor împotriva celor din Timor. După încheierea solemnităţii, noaptea, două sute de tineri au purtat Crucea Sfântă de la Colosseum la campusul universitar Tor Vergata pe un traseu de 12 km.

Sâmbătă-duminică, 19-20 august, Tor Vergata, Roma. Câmpul Tor Vergata a fost „cotropit" pur şi simplu încă din seara zilei de 18 august de „i papa-boys" (copiii Papei) cum au fost numiţi tinerii prezenţi la Roma. Scena papală, imensă, plasată în centrul campusului, a trebuit să

* Oscar Arnulfo Romero, arhiepiscop de San Salvador, a fost ucis în altar chiar în timpul celebrării jertfei euharistice, la 24 martie 1980.

corespundă exigențelor cerute de panorama câmpului vizual al publicului. Ea măsura în lungime 150 de metri şi avea o lățime de 8 metri cu o capacitate de 650 de locuri având suficient spațiu şi pentru orchestră şi cor. Accesul pe scenă se putea desfăşura rapid şi sigur pe scări şi rampe construite pentru legătura directă dintre parter şi celelalte nivele ale construcției. Scena mai dispunea şi de un ascensor. Lângă scenă se ridica impunătoarea Cruce care măsura 36 de metri înălțime – cât înălțimea baldachinului lui Bernini din Catedrala San Pietro – şi era făcută din oțel inoxidabil. Ea era elementul de forță, tărie şi speranță care va dăinui în memoria tinerilor participanți la „Giubileo 2000".

Fundalul scenei era împodobit cu icoana „Cristos pe tron cu cei doi îngeri", reproducere după o frescă din Capela Sancta Sanctorum de la Scala Santa, realizată de un pictor anonim în anul 1290. Chipul lui Hristos pe tron împrumută cu exactitate trăsăturile mult veneratei icoane Arheorotipa del Salvatore începută, după cum se ştie din legendă, de evanghelistul Luca şi terminată de un înger.

Ora 12. Clopotele tuturor bisericilor încep să bată fiind semnalul suspendării oricărei activități. În meditație, cu ochii ridicați la cer, tinerii retrăiesc, pentru câteva momente, secolele de durere dar şi de speranță creştină, intonând Angelus, tradiționala rugăciune a religiei romano-catolice (îngerul trimis de Dumnezeu care poartă mesajul pentru Fecioara Maria). Tor Vergata seamănă cu un ocean: valurile de tineri purtând steaguri şi afişe multicolore se unduiesc odată cu intonarea imnului oficial al evenimentului, Emmanuel (Domnul este cu noi). Textul imnului, scris în limba italiană, este intercalat cu strofe scrise în limbile engleză, franceză şi spaniolă. Tinerii se animă brusc şi deodată, văzând că pe cer apare elicopterul papal, din piepturile lor iese, ca la un semn, strigătul de bucurie şi omagiu adus Papei: „Viva Papa! Viva Papa!"

Înaltul pontif Ioan Paul al II-lea coboară, acompaniat de tineri reprezentând cele cinci continente, şi se îndreaptă spre Poarta Sfântă. Poarta de intrare în câmpul universitar

Tor Vergata, creaţie a artistului Stefano Pierot, reproduce, într-o versiune originală, scena crucificării lui Iisus. Sculptura din bronz masiv, de o forţă expresivă deosebită, are 6,10 metri înălţime şi cântăreşte 2 tone. Imaginea Înaltului Pontif, cu pasul obosit, dar cu privirea ageră, urcând pe scenă şi oficiind Veghea şi Liturghia Solemnă, va rămâne în timp apoteoza unui pontificat de excepţie (Papa Ioan Paul al II-lea – superstar).

La Tor Vergata, peste 2.000.000 de tineri, iar la televiziuni peste 14.000.000 de oameni l-au văzut pe Sfântul Părinte fericit în mijlocul oceanului uman al pelerinilor.

Fericit şi surâzător, papa Wojtyła a cântat cu tinerii, a bătut tactul şi şi-a înălţat braţele, urmând ritmul muzicii. Parafrazând cuvintele apostolului Pavel, Înaltul Pontif a spus tinerilor: „Sunteţi bucuria şi coroana mea. Întorşi acasă, nu vă împrăştiaţi. Priviţi cu încredere această nouă lume ce se naşte în mijlocul vostru!”.

La sărbătoare, alături de Înaltul Pontif, de cardinali şi de episcopi, au participat şi autorităţi ale Statului Italian: Preşedintele Republicii Italiene – Ciampi –, preşedinţii celor două Camere – Mancino şi Violante –, preşedintele Consiliului de Miniştri – Amato –, primarul Romei – Rutelli etc.

În cadrul mesajului papal, Sfântul Părinte a repetat, plin de speranţă, apelul său evanghelic adresat tinerilor din întreaga lume: „Dovediţi că aveţi puterea de a vă sacrifica pentru alţii, chiar dacă ar fi să alegeţi sacrificiul de a deveni preoţi. Dovediţi puterea de a ajuta tinerii din societatea noastră, adesea tentaţi de mirajul unei vieţi uşoare şi comode cu alcool, drog, sex, pentru a se arunca apoi în disperare şi violenţă!”

Impresionantă a fost liniştea în care toţi pelerinii au primit euharistia în timpul liturghiei solemne care a încheiat „Zilele Internaţionale ale Tineretului”. Peste un milion de tineri au primit sfânta cuminecătură pe o distanţă de 2 km. de la altarul papal. În jurul altarului străjuiau

patru pietre provenite de la cele patru biserici situate la extremitatea celor patru puncte cardinale.

După săvârşirea ceremoniei serviciului religios, ca încheiere a slujbei, papa Ioan Paul al II-lea, împreună cu cei şase sute de cardinali şi episcopi, cu cei peste şase mii de preoţi, cu cei douăzeci şi patru de tineri de pe cele cinci continente şi cu toţi pelerinii adunaţi pe campusul universitar Tor Vergata, au înălţat rugăciunea de mulţumire şi laudă în numele „Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh."

„Roma non potrà mai dimenticare queste pietre!" (Roma nu va uita niciodată aceste pietre!) a declarat, surâzând, Înaltul Pontif. Piatra simbolizând, în viziunea Papei, speranţa şi încrederea în viitorul acestor tineri. „Fate bene attenzione: Gesù ci ama, anche quando noi Lo deluderemo" (Luaţi aminte şi nu uitaţi niciodată: Iisus ne iubeşte, chiar şi atunci când îl deziluzionăm), şi-a încheiat predica papa Wojtyla.

Roma creştină cât şi cea laică îşi va aminti cu nostalgie şi duioşie de tinerii care au venit în Cetatea Eternă călătorind cu avionul, trenul, autobuzul, mulţi pe jos, alţii cu bicicletele, şi ea nu va uita nici pe cele şapte top-modele participante la parada modei Giubileo 2000 de la San Gregorio al Celio sosite cu o „barcă cu pânze"...

Mobilizarea a fost extraordinară, gândindu-ne numai la efortul depus pentru a se asigura găzduirea pelerinilor. Concret, pelerinii au avut la dispoziţie: 1.502 de şcoli, 572 oficii parohiale, 528 religioase, 51 hoteluri, 47 oficii publice, 32 cămine studenţeşti etc. S-au consumat, gratuit, 9.000.000 kg. de spaghete, preparate în 700 tigăi, 4.200 chintale de pâine, 6.000.000 de sticle cu apă minerală, totul fiind distribuit participanţilor de 280 restaurante „Sodexho" cu un personal de 1.600 salariaţi ajutaţi de 5.000 voluntari. La început sosirea tinerilor a fost privită cu teamă dar ei au mărşăluit ordonat, purtând cu mândrie drapelele şi însemnele ţărilor lor, au cântat rugându-se în linişte, fără a incomoda circulaţia vehiculelor, ocrotind

spațiile verzi şi florile. Italienii i-au primit cu simpatie şi cu dragoste, numindu-i „i papa-boys" (copiii Papei). Piețele, bisericile, spațiile deschise, parcurile, sălile de sport, toată Roma, au fost, pentru o săptămână, o mare scenă în aer liber, fiecare dintre participanți împărtăşind bucuria sărbătorii, pacea rugăciunii, taina împăcării şi liniştea meditației, alături de toți ceilalți.

...Plecând spre Castel Gandolfo cu elicopterul, Papa i-a cerut pilotului să zboare la joasă înălțime şi să execute câteva volte, binecuvântând de acolo, cu bucurie şi dragoste, pe toți credincioşii de la Tor Vergata, loc care intra deja în istorie.

Următoarea ediție a sărbătoririi „Zilele internaționale ale Tineretului" va fi organizată în Canada, la Toronto, în vara anului 2002. „Chi vivra, vedra" (cine va trăi, va vedea)...

La 5 ianuarie 2001 s-au închis şi Porțile Sfinte ale bisericilor romano-catolice: San Giovanni in Laterano (slujbă oficiată de Cardinalul Vicar Camillo Ruini), San Paolo fuori le Mura (slujbă oficiată de Cardinalul Roger Echegaray) şi Santa Maria Maggiore (slujbă oficiată de Cardinalul Carlo Furnio).

6 ianuarie 2001. Sfântul părinte Ioan Paul al II-lea urcă treptele Catedralei Sf. Petru, îngenunchează în pragul Porții Sfinte, rugându-se în linişte. O lacrimă i se prelinge pe obraz întru speranța celor aflați în primejdie şi suferință. Apoi se ridică şi, în pacea care îi cuprinde pe toți credincioşii, închide Poarta Sfântă a Catedralei. O dată cu ritualul de încheiere a Anului Sfânt Jubiliar 2000 s-a celebrat şi prăznuirea Botezului Domnului nostru Iisus Hristos.

Tradiția închiderii Porții Sfinte (documentele istorice consemnează pentru prima dată închiderea Porții Sfinte a Catedralei Sfântul Petru la 6 ianuarie 1501, în timpul papei Alexandru al IV-lea), după ceremonialul din secolul al XVI-lea, avea următorul ritual:

– Intrarea Sfântului Părinte;

– Îngăduința pentru „Cardinalul Legat" de-a putea

închide Porțile Sfinte de la bisericile unde au fost deschise cu ocazia Anului Sfânt;

– Procesiunea credincioşilor, după încheierea slujbei, spre Poarta Sfântă şi binecuvântarea relicvelor;

– Binecuvântarea cu apă sfinţită a zidului Catedralei;

– Zidirea, în pragul Porţii Sfinte, a trei cărămizi şi a câtorva monede de aur şi argint (începând din anul 1575 monedele de aur şi argint sunt depuse într-o urnă a Porţii Sfinte);

– După rugăciunea Deus qui in omni loco, Sfântul Părinte încheie ritualul cu imnul Te Deum şi, urcând în loja Catedralei, împarte binecuvântarea apostolică la toţi pelerinii.

Papa Paul al VI-lea nu mai depune monedele de aur şi argint în zid, închizând numai Poarta Sfântă. Şi Poarta, care până în anul 1975 era închisă din interiorul Catedralei, este ferecată azi dinspre partea dinafară a intrării. Abia după două luni de la eveniment, pe partea din interiorul Catedralei Poarta Sfântă este zidită şi în zid sunt încastrate caseta cu monezile de aur şi argint şi pergamentul care consfinţeşte închiderea definitivă a Porţii Sfinte.

Tot în canonul din 1975, la închiderea Porţii Sfinte, s-au mai adăugat la ritual:

– Intrarea Sfântului Părinte în Catedrală şi ruga acestuia în faţa mormântului Sfântului Petru;

– Procesiunea ieşirii Sfântului Părinte şi invocaţiile liturgice din atrium-ul Catedralei;

– Rugăciunea în linişte a Papei, îngenuncheat la pragul Porţii Sfinte.

După închiderea Porţii Sfinte, Papa a intonat *Gloria in excelsis Deo*, a condus procesiunea şi a celebrat Sfânta Liturghie în Piaţa Catedralei Sfântul Petru.

Ca o curiozitate: în anul 1984 închiderea Porţii Sfinte s-a făcut după Sfintele Sărbători ale Paştilor iar după celebrarea Sfântei Liturghii Papa i-a binecuvântat pe toţi credincioşii de pretutindeni „urbi et orbi”.

Pentru canonul de închidere a Porții Sfinte, în 6 ianuarie 2001, ritualul a avut următoarea desfăşurare:

– În sacristia Catedralei, papa Ioan Paul al II-lea a îmbrăcat sfintele odăjdii. Cardinalii, diaconii, preoții, oficialitățile şi laicii sosiți de pe cele cinci continente au fost reuniți în atrium-ul Catedralei;

– La ora 9,30 a început pelerinajul spre Poarta Sfântă. Sfântul Părinte întâlneşte procesiunea ieşind din sacristia „Schola cantorum". Se cântă psalmul 94, *Dominus Deus noster*. Ajuns în fața altarului, Papa face semnul crucii şi urmează invocarea liturgică şi rugăciunea apostolică;

– Înaltul Pontif se îndreaptă apoi spre Poarta Sfântă „Schola cantorum" cântă *O, clavis David*; urcă scările, îngenunchează în pragul Porții Sfinte, rugându-se în liniște...;

– Uşile Porții Sfinte se închid, între timp se intonează Ipsi gloria in saecula şi cortegiul se îndreaptă spre altar. Un grup de laici, provenind de pe cele cinci continente, aduc lumânări şi flori pentru Sfânta Evanghelie. Sfântul Părinte tămâiază Evanghelia. Se intonează *Gloria in excelsis Deo*;

– După celebrarea Evangheliilor, pelerinii primesc Sfânta Împărtăşanie;

– Răsună Te-Deum şi Sfânta Liturghie se încheie cu binecuvântarea apostolică a papei Ioan Paul al II-lea: „Urbi et Orbi".

Cu ocazia închiderii Porții Sfinte a Anului Jubiliar 2000, în ceremonialul religios au fost relevate elemente ecleziastice noi, precum:

– Preamărirea Sfintei Treimi. Sfântul Părinte stând în fața Porții Sfinte a binecuvântat şi a mulțumit, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh pentru ascultarea şi împlinirea rugăciunilor Anului Jubiliar 2000;

– Hristos este singura „Poartă a salvării". Înainte de închiderea Porții Sfinte, intonarea *O, clavis David* a subliniat principiul împlinirii pentru Cel ce va să vină întru mântuirea umanității, Iisus Hristos. Poarta este semnul lui Hristos şi prezența Sa în cadrul Bisericii va fi până la

sfârşitul timpurilor, până când, în vreme, fiecare dintre noi vom ajunge în faţa ei la „judecata de apoi”;

– Prăznuirea Sfintelor Sărbători ale Paştilor, închinate rugăciunilor iertării şi speranţei, întru mântuirea şi răscumpărarea păcatelor ale tuturor credincioşilor.

Se mai poate remarca că, pentru prima oară, după 700 ani, Anul Jubiliar 2000 a avut nu numai o valenţă ascetic-creştină prin cele trei elemente clasic-ecleziastice: pelerinajul, indulgenţa şi Poarta Sfântă, dar şi un aspect public-istoric, privind purificarea memoriei prin „mea culpa”, comemorarea şi sfinţirea martirilor secolului XX (holocaust) şi propunerea pentru reducerea sau chiar anularea datoriilor publice ale ţărilor sărace.

Poarta Sfântă a Catedralei San Pietro din Roma închisă la 6 ianuarie 2001, în ziua de „Epifania Nostro Signore” – „Boboteaza – Dumnezeiasca Înfăţişare”, va rămâne zidită până la următorul An Sfânt 2025.

„Chi vivra, vedra” (Cine va trăi, va vedea)...

Anul Jubiliar 2000 : 379 de zile

Pelerini: 30.000.000 prezenţi la Roma

3.400 manifestări culturale laice şi ceremonii religioase

13.390 miliarde lire – cheltuielile pelerinilor la Roma

Asistenţa pelerinilor: 6.600 solicitări de prim ajutor, 20.667 de poliţişti, 6.622 agenţi de circulaţie

Voluntari: : 69.273 de voluntari italieni şi străini de pe cinci continente care au ajutat şi au îndrumat pelerinii

Participări deosebite: 2.000.000 de tineri participanţi la Ziua Internaţională a Tineretului.

1.400.000 de persoane au asistat la deschiderea celor patru Porţi Sfinte cu ocazia Sfintelor Sărbători ale Crăciunului 1999.

Mass-Media: 400 de ore a dedicat Televiziunea Italiană „Anului Jubiliar 2000” şi peste 550 de ore de transmisiuni radio.

Cetatea Vatican: Suprafaţa: 44 kmp

Populație aproximativ: 805 locuitori
Sfântul Părinte – Papa: 1
Cardinali: 56
Corpul Diplomatic: 298
Preoți: 61 şi 104 rezidenți
Călugărițe: 1 şi 107 rezidente
Laici bărbați: 20 şi 7 rezidenți
Laici femei: 21 şi 31 rezidente
Garda elvețiană: 110 ostaşi

Până la anul 2000 s-au celebrat douăzeci şi nouă de „Ani Jubiliari" dintre care îi vom consemna, mai jos, pe cei mai importanți:

...Primul „Giubileo" a fost la anul 1300...

Prin promulgarea „Bólla papale" (act oficial emis de papă), „Ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum", din 22 februarie 1300, papa Bonifacio al VIII-lea, Benedetto Caetani, di Anagni (1294-1303), instituie primul an jubiliar al Bisericii Romano-Catolice din Roma. Textul comemorativ al documentului, înscris pe o placă de marmură, se păstrează în atriul catedralei San Pietro din Roma. Din binecuvântarea papală a lui Bonifacio al VIII-lea „dalla loggia di Catedrale primaria", pe care avem privilegiul de-a o vedea şi azi „înscrisă" pe un stâlp al catedralei San Giovanni in Laterano, pe un fragment de frescă. Fresca a fost pictată de Giotto, chiar în anul jubiliar 1300. „Bólla" mai consfințea ca toți pelerinii rugători la mormântul Sfinților Apostoli „Petru şi Pavel" în ziua de Crăciun a anului 1299 şi în tot cursul anului jubiliar să primească „indulgenza plenaria", adică iertarea păcatelor şi mila apostolică.

Secretarul papal, maestro Silverio, a sintetizat „Bólla papală" astfel:

„ Annus centens – Romae semper Jubileus
Crimina laxantur – cui poenitet ita donantur
Hoc declaravit – Bonifacius et roboravit"(lat.)

...Aşa că Înaltul Pontif decidea peste vremi:

„Ogni cent anni a Roma ce sempre Giubileo”
Si condonano i pecati, si assolvono i penitenti.
„Questo sentenzio e confermo Bonifacio” (ital.)

(La fiecare o sută de ani la Roma va fi mereu jubileu.
Se vor condamna păcatele şi se vor ierta celor ce se vor căi.
Această hotărâre o confirmă papa Bonifacio).

La primul „Giubileo” afluența a fost enormă: peste două sute de mii de pelerini (într-adevăr un număr impresionant, confirmat de cronicile vremii) care se rugau zilnic la mormântul „Santi Apostoli Petrus et Paulus”. Printre personalitățile de seamă prezente s-au numărat şi: Dante, Cimabue, Giotto, Carlo Martello şi principele Carol Martel de Valois.

În „Anul jubilar 1350”, papa Clemente al VI-lea, Pierre Roger de Beaufort (1342-1352), va hotărî ca sfânta liturghie să fie celebrată şi în biserica San Giovanni in Laterano, pentru a fi în rând cu bisericile San Pietro şi San Paulo fuori le Mura. Sediul papal în acele timpuri era la Avignon, în Franța, şi Papa a fost reprezentat la Roma de cardinalul Annibaldo Caetani da Ceccano.

Cu şapte ani înainte de Jubileu, la 1343, Clemente al VI-lea schimbase data de prăznuire a jubileului la 50 de ani. „Reputația” sa, pricinuită de insuccesele politice cât şi de traiul său luxos, a lăsat pontificatelor următoare o economie financiară dezastruoasă care a fost prea puțin refăcută, aproape deloc, de Sfântul Părinte. Totuşi, Clemente al VI-lea a fost un predicator carismatic, un binevoitor şi un generos care a protejat personal pe evrei şi a emis chiar „bule” cerând tuturor ca aceştia să fie ocrotiți.

În mulțimea de pelerini a fost remarcată şi prezența poetului Francesco Petrarca şi a regelui Ungariei, Luigi.

„Anul Jubiliar 1400” a fost sfințit de papa Bonifacio al IX-lea, Pietro Tomacelli di Napoli (1389-1404), în toate cele patru biserici „jubiliare”. Anul Sfânt a fost cu

bunăstare pentru toţi romanii dar, din păcate, izbucnirea unei epidemii de ciumă a îndoliat multe familii. Urmare acestei tragedii, în cadrul manifestărilor religioase, s-a evidenţiat fenomenul de ascetism al „flagelaţilor".

Printre credincioşii care au luat parte la slujbele Anului Jubiliar s-a aflat şi mama viitoarei „Fecioare din Orléans" (pe numele său istoric Jeanne D'Arc). Demn de menţionat este faptul că Bonifacio al IX-lea „concéde indulgenza plenaria del Giubileo", încă din anul 1390, pentru pelerinii care se vor închina în biserica „San Lorenzo Maggiore alle Colonne" din Milano.

La „Giubileo-straordinari" din 1423 (blagoslovit la încheierea Conciliului de la Konstanz, Elveţia, din 22 aprilie 1418, care punea capăt definitiv marii schisme din lumea catolică), papa Martino al V-lea, Oddone Colonna (1417-1431) deschide poarta Catedralei San Giovanni in Laterano (având în relief chipul Mântuitorului) în mod solemn, săvârşind pentru prima dată acest ceremonial sacru şi denumind-o, tot pentru prima oară, „Poarta Sfântă". Poarta Sfântă, deschisă pelerinilor, era luminată de două masive sfeşnice aşezate de-o parte şi de alta a ei, inscripţionate cu textul biblic „Iusti intrabunt in eam".

La ceremoniile acelui an jubiliar, a mai participat şi un număr de peste 2.000 de credincioşi slavi, în pelerinaj la bisericile apostolice, doritori de binecuvântarea Papei.

Elogiul credincioşilor adus Papei pentru milostivenia şi sfinţenia sa, „temporum suorum felicitas", este înscris pe piatra funerară a mormântului său din Bazilica S. Giovanni in Laterano.

În „Anul Jubiliar 1450", celebrat de papa Nicolò al V-lea, Tommaso Parentucelli di Sarzana (1447-1455), s-a întâmplat tragicul accident cu ruperea parapeţilor podului Sant Angelo, despre care am povestit anterior. Tot în acel an, dominicanul Giovanni da Fiesole, pe numele său de artist Beato Angelico, sfârşeşte de pictat capodopera sa în capela papală „San Nicolo V" din Vatican înfăţişând viaţa

şi martiriul Sfinţilor Ştefan şi Laurenţiu, iar florentinul Francesco Mariani bate noua medalie „Giubileo di oro", ce are gravat pe avers Tiara* şi Cheile papale iar pe revers, efigia Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel.

În plin An Sfânt, curtea romană fugise şi se risipise îngrozită, din cauza molimei de ciumă care izbucnise la Roma. Chiar Sfântul Părinte plecase din Vatican. Totuşi succesul financiar al bisericii a fost asigurat prin faptul că papa a acordat multor familii princiare dreptul de a cumpăra indulgenţe jubiliare fără să mai facă drumul până la Roma...

La 19 aprilie 1470, papa Paul al II-lea, Pietro Barbo (1464-1471), publică „bòla papale" în care stabileşte celebrarea anului jubiliar o dată la 25 de ani şi nu la 50 de ani, pregătindu-se să petreacă cu mare fast „Anul Sfânt 1475". Decizia luată îi satisfăcea marea sa vanitate şi pasiune pentru ceremoniile religioase grandioase, pline de strălucire. Avea, printre altele, şi pasiunea pentru obiectele frumoase. Se povesteşte că dormea în pat cu safire şi rubine. Paul al II-lea a avut un pontificat destul de ciudat, ca „un spectacol teatral magnific, dar gol pe dinăuntru". Pentru că şi-a comandat o tiară de aur încrustată cu pietre preţioase, a fost ironizat în două versuri: „Capo di Papa e vuoto, quelli di cui gemme e oro" (Capul Papei este gol; în schimb de nestemate şi de aur e acoperit).

Dar... cu patru ani înainte de Jubileul visat, pe neaşteptate, la 26 iulie 1471, Papa moare, probabil în urma unui atac de cord, şi va fi depus în capela San Marco construită de el în Catedrala San Pietro.

Azi, din superbul monument, opera sculptorului Mino da Fiesole, pe care Vasari îl socotea drept „unul din cele mai frumoase capodopere create vreodată pentru un papă", nu a

* Tiara sau Mitra papală este acoperământul pentru cap al papilor şi avea, iniţial, o singură coroană. Bonifaciu al VIII-lea i-a mai adăugat pe-a doua iar după un timp a urmat o a treia. Iuliu al II-lea a transformat tiara într-o bijuterie somptuoasă, decorată cu flori de crin stilizate şi cu o cruce în vârful ei.

mai rămas nimic. O dată cu demolarea vechii biserici, a fost şi el desfăcut şi toate componentele lui s-au pierdut în timp. A rămas numai sarcofagul, care se află în Grotele Vatican, cât şi epitaful conservat în Muzeul Catedralei San Pietro.

Roma, în „Anul Jubiliar 1475", este un şantier întreg. Papa Sixtus al IV-lea, Francesco della Rovere, „è detto restauratore di Roma" (1471-1484), trudeşte la restituirea strălucirii Cetății Eterne. În timpul papatului său se repară edificiile religioase şi laice, se restaurează picturile şi icoanele din biserici iar în Vatican, Capela Sixtină (care-i va purta numele şi unde se oficiază numai slujbele papale şi se țin conclavele), dedicată „Fecioarei Maria", va fi magistral decorată cu frescele marilor pictori ai vremii: Perugino, Botticelli, Pinturichio, Ghirlandaio, Cosimo Roselli şi Luca Signorelli. Nepotul său, viitorul papă Iuliu al II-lea, va încredința pictarea boltei Sixtine lui Michelangelo care a pictat între anii 1508-1512 „il Santuario della teologia del corpo umano". Tot Sixtus al IV-lea termină lucrările la noua bibliotecă (fondată oficial după emiterea Bulei papale din 15 iunie 1475, eveniment imortalizat în faimoasa frescă a lui Melozzo da Forli.), înființează Arhivele Vaticanului, pavează şi lărgeşte o mare parte din străzile care duc spre lăcaşurile de cult. Reconstruieşte podul de peste Tibru (numit Ponte Sisto) şi repune în funcțiune instalațiile hidrante ale apeductului roman „Acqua Vergine", care vor purta apa spre palatul Quirinale şi spre celebra Fontana di Trevi. Îi comandă oficial lui Platina („custos et gubernator" al bibliotecii Vatican) redactarea operei „Viața pontificilor romani". Şi tot Sixtus al IV-lea a fost cel care, prin Bula papală din 1 noiembrie 1478, a autorizat întemeierea celei mai infame instituții ecleziastice, Inchiziția spaniolă, numind ca şef al ei pe crudul Tomás de Torquemada.

Din păcate, în timpul Jubileului, din cauza inundațiilor Tibrului, dezlănțuindu-se o epidemie care a secerat multe vieți omeneşti festivitățile religioase au fost transferate temporar la Bologna.

În pofida pioşeniei, a bunătăţii privind nepotismul cât şi a cheltuielilor nesăbuite, s-a afirmat despre acesta „că nu avea nevoie decât de o pană şi de cerneală pentru a scoate banii pe care îi dorea". Au rămas de pomină, în memoria romanilor, serbările de sorginte păgână, carnavalurile cât şi jocurile tradiţionale din Testacio organizate de el pe cheltuiala comunităţilor ebraice din oraş.

La 12 august 1484, când Papa se urca la ceruri, lăsa în urma sa un sufocant deficit financiar pentru vistieria Vaticanului... Dar papa Sixtus al IV-lea a avut meritul de-a fi transformat Roma într-un oraş al Renaşterii. Din toate acţiunile sale de promovare a lucrurilor frumoase şi a învăţăturii, grija pentru bibliotecă a rămas cea mai importantă. A strâns cărţi din toată Europa şi a plătit cu multă generozitate atât întreţinerea lor cât şi salariile bibliotecarilor.

Monumentul său funerar din Grotele Vatican este un „capolavoro" dăltuit de Antonio del Polaiolo.

În pontificatul lui Alessandro al VI-lea, Rodrigo de Borja (1492-1503), Anul Jubiliar va fi consemat, pentru prima oară, şi cu atributul sacru de „Anul Sfânt 1500".

Conştient de importanţa evenimentului religios care sporea prestigiul bisericii, Papa comandă confecţionarea unor impunătoare „Porţi Sfinte" pentru fiecare biserică în care se celebrau anii jubiliari (San Pietro, San Giovanni in Laterano, Santa Maria Maggiore şi San Paolo Fuori le Mura), iar la Catedrala San Pietro instituie un serviciu religios care să fie zi şi noapte în slujba pelerinilor.

Borgia mai statorniceşte ca de acum înainte ritualul canonic de deschidere al „Porţilor Sfinte" să se facă exclusiv la prima poartă din partea dreaptă a atriului, excepţie făcând Santa Maria Maggiore unde Poarta Sfântă este prima din partea stângă). Tot pentru măreţia jubileului, Papa poleieşte cu aur tavanul bisericii Santa Maria Maggiore unde el era arhiepiscop titular. Aurul fusese donat Vaticanului de Casa Regală a Spaniei şi

provenea, probabil, din comorile aduse în Spania de către Cristofor Columb după ce descoperise America.

În „Anul jubiliar", chiar în seara zilei de 18 august 1500, Cesar Borgia, fiul Papei, pătrunde furios în camera unde zăcea, deja rănit, cumnatul său Alfonso d'Aragon, principe de Salerno, şi ordonă scurt servitorului Michelotto să-l sugrume. Acesta execută cu sânge rece porunca şi amândoi părăsesc în grabă Torre Borgia. În urma lor se aude un urlet... În bezna care acoperă totul ameninţător, la una dintre ferestre, pâlpâie luminiţa palidă a unei lumânări ,iar în liniştea palatului se aude numai plânsul înfundat şi disperat al Lucreţiei Borgia...

Realitatea este că Borgia a fost „un papă fără scrupule, fără credinţă, fără morală", cu un „simţ politic excepţional", un monarh, dar nu un papă, a cărui singură realizare, în timpul pontificatului său, care a inspirat religiozitate, a fost magnifica creaţie a lui Michelangelo: Pietà (1498-1499).

Printre participanţi, la sărbătorirea „Anului Sfânt 1500", s-au aflat: Elisabetta Gonzaga, nefericita soţie a lui Guidobaldo da Montefeltro* (protectoarea lui Raffaello) şi astronomul polonez Nicolaus Copernic (1473-1543).

Cel de-al X-lea Jubileu, „Anul Sfânt 1550", pregătit de papa Paul al III-lea, Alassandro Farnese (1534-1549), va fi celebrat de papa Iuliu al III-lea, Gianmaria Ciocchi del Monte (1550-1555), succesorul său.

În 1542, papa Paul al III-lea reinstaurează Inchiziţia romană (cunoscută sub denumirea de „La sacra Congregazione per la dottrina della fede" sau „Santo Ufficio") cu puteri depline de cenzură şi de acuzare (azi ea se numeşte „Congregazione per la Dottrina della Fede" şi are cu totul şi cu totul alte drepturi şi atribuţiuni)...

Pentru a-i ajuta pe creştini şi pentru a veni în sprijinul pelerinilor, Filippo Neri fondează la Roma „Confraternita della SS. Trinità".

* Portretele celor doi soţi, pictate de Raffaello, sunt expuse în Galleria degli Uffizi din Florenţa.

...Papa Iuliu al III-lea Giovanni Maria Ciocchi del Monte îl numeşte pe Michelangelo arhitect principal al bisericii Sf. Petru, îi cere lui Vasari să facă proiectul reşedinţei de vară al Vilei Giulia, şi alege drept maestru al corului papal pe Giovanni Pierluigi da Palestrina.

La festivităţile religioase închinate Anului Sfânt 1550 au luat parte Michelangelo Buonarrotti, Palestrina (ce va compune în cinstea Jubileului minunatele sale „Canti polifonici"), Giorgio Vasari, „Generale dei Gesuiti" Duca S. Francesco Borgia şi fondatorul „Compagnia di Gesu", S. Ignaţio di Loyola[**].

[**] Spaniolul Iñigo López de Loyola, este una din figurile de seamă ale Bisericii romano-catolice, nu numai pentru că este fondatorul „Compagnia di Gesu" (Ordinul Iezuiţilor), dar şi pentru asceza şi intransigenţa sa ecumenică.

Ignaţiu s-a născut în provincia bască Guipúzcoa din regatul Castiliei, în anul 1491. Deşi tatăl său, Beltrán Ibáñnez de Oñaz y Loyola, îl hărăzise (după cum se obişnuia pe atunci cu ultimul născut) carierei ecleziastice, el va fi totuşi iniţiat în meşteşugul armelor. Gentilom în garda personală a vice-regelui Navarei, se înroleză mai târziu ca soldat în armata lui Carol Quintul. În anul 1521, în cursul unui asalt al Pamplonei, o ghiulea îi zdrobeşte piciorul. După o lungă convalescenţă la moşia sa din Loyola, Ignaţiu, la vârsta de 30 de ani, descoperă în lectura cărţilor religioase („Vita Christi", „Légende Dorée" şi „Vieţile sfinţilor Dominic şi Francisc din Assisi") calea convertirii sale spirituale. După un an, Loyola pleacă la Mânăstirea Maicii Domnului din Aránzazu unde îmbracă rasa de dimie şi face legământul de castitate. Decide să devină călugăr şi se retrage în reculegere la mânăstirea Monserrat. Aici are şi primele revelaţii mistice când Fecioara cu Pruncul i se arată în vis. La Manrèse începe redactarea cărţii sale „Exerciţii spirituale", volum ce va constitui fundamentul spiritualităţii iezuiţilor.

Apostolatul său activ, insistenţa rugăciunii mentale, predicile conform „exerciţiilor spirituale", sunt socotite experienţe religioase suspecte şi ajung să atragă mânia Inchiziţiei. Loyola va fi închis, dar la proces inchizitorii nu-l vor condamna pentru erezie şi, mai mult, îi vor arăta greşelile pregătirii sale, îndemnându-l să cerceteze cu atenţie morala creştină. Astfel că în anul 1528 Loyola pleacă la Paris pentru a studia la una dintre cele mai prestigioase universităţi: Colegiul Sainte-Barbe. Licenţiat „maître ès arts". În Franţa va continua studiul teologiei la dominicani şi îşi va aprofunda cunoştinţele cu opera lui Toma d'Aquino.

La 15 august 1534, în capela martirilor de pe micuţa colină a Parisului, Montmartre, Ignaţiu de Loyola împreună cu preotul

savoyard Pierre Favre, navarezul Francisc Xavier, portughezul Simão Rodrigues, spaniolii Diego Laynez, Alfonso Salmerón, Nicolás Bobadilla, pronunţau cele trei legăminte mânăstireşti – sărăcie, castitate şi ascultare – la care se mai adăugau: pelerinajul în Terra Santa şi „ubbidienza assoluta a Papa", pentru evanghelizarea păgânilor, credincioşi sau necredincioşi. Nimeni din cei care formau restrânsul grup nu intuia că temelia unui nou Ordin religios era deja creată. Şi lucrurile îşi vor urma cursul firesc al istoriei. În 1937, toţi sunt hirotonisiţi preoţi; Girolamo Veralli, Nunţiul din Veneţia, le acordă necondiţionat licenţele apostolatului. Mai rămânea de oficializat un nume pentru noul ordin. Companionii pornesc în pelerinaj spre Vatican. În apropierea Romei, în ultima etapă din localitatea „La Storta", pe via Cassia, la douăzeci de kilometri înainte de zidurile aureliane, într-o micuţă capelă dedicată Maicii Domnului, pe când se ruga, Ignaţiu are o viziune: Christos îi cere să-l slujească. De aici s-a născut numele ordinului de: „Compagnia di Gesú" – Compania lui Isus.

Modesta capelă va fi restaurată şi recunoscută în timp ca „memorialul iezuiţilor". Totodată, de la începutul secolului al XVII-lea, capela va fi binecuvântată cu hramul „San Ignazio di Loyola S.J".

...În după-amiaza unei însorite zile de toamnă, la 8 octombrie 1978, cardinalul Karol Wojtyła, aflat pe drumul de „La Storta", îşi întreabă interlocutorul, un cardinal polonez, Andrzej Deskur, despre povestea capelei. Aflând legenda, Wojtyła se opreşte, intră în micuţa capelă încărcată de icoane, lumânări aprinse şi flori, îngenunchează, se reculege şi se roagă... Opt zile mai târziu, la 16 octombrie 1978, cardinalul Karol Wojtyła va fi întronat ca papa Ioan Paul al II-lea...

La Roma, pelerinii poposesc lângă mânăstirea „Trinità dei Monti" din vecinătatea P.zza di Spania. Sunt bine primiţi de papa Paul al III-lea şi imediat sunt asimilaţi în importante funcţii ecleziastice.

În noaptea de Crăciun a anului 1538, în capela Naşterii Domnului, Ignaţiu de Loyola celebrează prima sa liturghie în bazilica Santa Maria Maggiore.

La 27 septembrie 1540 Paul al III-lea promulgă bula „Regimini Militantis Ecclesiae" prin care confirmă naşterea noului ordin: Compagnia lui Gesù. Legitimitatea lui Ignaţiu de Loyola era de necontestat şi cum era şi firesc, la 13 aprilie 1541, este ales ca superior general al iezuiţilor pe viaţă.

Idealul său de-a se purta pe sine şi pe alţii cât mai aproape de Dumnezeu, se împlinise. Motto-ul vieţii sale va fi şi cel al Ordinului: „totul spre marea glorie a lui Dumnezeu".

După elaborarea metodelor de rugăciune, contemplare şi discernământ din volumul „Exerciţii spirituale", Ignaţiu (împreună cu membrii Ordinului) gândeşte şi redactează „Constituzione della Compagnia di Gesù" (1547-1552), concepută sub influenţa experienţelor

sale mistice, mărturisite şi elaborate şi în confesiunile din „Diario spirituale". Constituţia, alcătuită din cinci articole fundamentale, era imperios necesară pentru recunoaşterea canonică a noului Ordin al iezuiţilor de către Sfântul Scaun.

Aristocrat, familiarizat în studiul heraldicii, Loyola va crea şi blazonul iezuiţilor. El gravează spaţiul circular al monogramei IHS (I=Jesus, H=hominum, S=Salvator), prescurtarea în trei părţi a numelui lui Iisus din greceşte adăugând în zona de jos a peceţii o semilună mărginită de două stele şi trei piroane ale răstignirii. Heraldica este destul de clară: monograma şi crucea îl reprezintă pe Christos, luna pe Sf. Fecioară Maria, stelele sunt sfinţii, iar cele trei piroane nu sunt altceva decât trimiterea la cele trei legăminte monahale: de sărăcie, castitate şi ascultare.

Sfântul Ignaţiu poate fi înţeles citind cartea sa „Esercizi spirituali" (Exerciţii spirituale). Exerciţiile spirituale concepute de Loyola aveau rolul de a amorţi voinţa şi de a induce o stare de supunere necondiţionată ca unui soldat. „Ia, Doamne, primeşte toate amintirile mele, toată înţelegerea şi toată voinţa mea, tot ce am". Cartea „Exerciţiilor" nu prezintă probleme noi şi grandioase ci este un manual al creştinismului simplu, al eroismului religios natural şi spontan.

În secolul al XVI-lea, cel al reformei protestante şi al Contrareformei catolice, autoritatea Bisericii de la Roma a fost zguduită din temelii şi prestigiul Papei a fost serios pus la îndoială. Ordinul iezuiţilor s-a zămislit într-o perioadă istorică de mari conflicte religioase ale creştinilor contra musulmanilor şi luteranilor, epocă de mari mutaţii şi prefaceri culturale şi politice, de războaie între regi şi împăraţi.

Grav bolnav, Ignaţiu de Loyola se retrage într-o casă de pe colina Aventin, dar este obligat să-şi schimbe locaţia şi se mută într-un cămin, lângă capela „Santa Maria dela Strada", unde moare la 31 iulie 1556, ca urmare a unei forme grave de malarie, numită „febra romani". Boala s-a dovedit a fi un caz izolat care a mai apărut la Roma în diferite perioade de timp, caracterizate de mari frământări şi prefaceri istorice pentru Biserica Catolică. Ştirea s-a răspândit rapid în Roma: „È morto il santo".

La 8 august 1556 Ignaţiu de Loyola este îngropat discret, când Roma era în plin carnaval, în biserica „Santa Maria in Via Lata". Relicvele primului general al „Compagña lui Jesús" vor fi strămutate în biserica „Gesù" sub altarul monumentalei capele „Sant' Ignazio", făcută în marmură şi bronz, placată cu pietre preţioase de artistul iezuit Andrea Pozzo (între 1695-1699).

Biserica Gesù a fost construită pe locul fostei capele „Santa Maria della Strada", la dorinţa testamentară a lui Loyola, de către papa Paul al III-lea – Alessandro Farnese, care, la anul 1568, l-a ales ca arhitect pe Giacomo Barozzi zis „il Vignòla". Biserica, închinată „al Santissimo Nome di Gesú", reprezintă, din punct de vedere religios, prototipul noii

În plan religios, Iuliu al III-lea are meritul de-a fi continuat lucrările conciliului de la Trento unde, la reuniunea deschisă la 1 mai 1551, s-a stabilit din punct de vedere dogmatic, doctrina privind serviciile sacre ale împărtăşaniei, spovedaniei şi ale maslului.

Iuliu al III-lea, nu împlinise încă 68 de ani, suferea de gută. Primeşte sfântul maslu şi moare în somn. Va fi înmormântat într-un sarcofag simplu în Grotele Vatican.

Anul Sfânt 1600. Papa Clemente al VIII-lea, Ippolito Aldobrandini (1592-1605), fiind bolnav, deschide Anul Jubiliar cu întârziere, abia la 2 ianuarie 1600.

Clemente al VIII-lea era un papă cu un comportament ireproşabil, inteligent, cultivat, cu o conduită extrem de evlavioasă. Făcuse parte din Sacra Rota (Tribunalul Apostolic), ţinea posturi dese şi severe, se spovedea, era, într-un cuvânt, stresant de evlavios. Cu ocazia Anului Sfânt, la slujbele religioase din bisericile papale, oficiate de Sfântul Părinte, se cerea cu îndârjire penitenţă şi pioşenie.

Ca un blestem, tocmai în timpul acelui an sfânt,

---

arhitecturi a contrareformei, impus de barocul iezuit, exprimat artistic prin formele grandioase, opulenţa ornamentaţiei, rigoarea culorilor şi luminozitatea neobişnuită a frescelor.

Loyola va fi canonizat de papa Grigore al XV-lea, la 12 martie 1622, împreună cu S. Francesco Saverio, S. Filippo Neri, S. Teresa d'Avila şi S. Isidoro il Contadino. Prăznuirea sa va fi la 31 iulie, ziua în care Sf. Ignaţiu de Loyola s-a înălţat la ceruri „Ad maiorem Dei gloriam" – (Spre marea slavă a lui Dumnezeu). Despre Ignaţiu de Loyola s-a spus: „Aveva il cuore più grande del mondo".

Puţine ordine religioase se pot mândri cu două statui ale întemeietorului lor care să împodobească bazilica Vatican. Sf. iezuiţilor, Ignaţiu de Loyola, cu cartea în mână, se află atât în interiorul catedralei, cât şi în exterior, pe colonada lui Bernini care „îmbrăţişează" piaţa Sf. Petru.

Sf. Ignaţiu de Loyola a fost un mare mistic, un om de acţiune şi un bun creştin care l-a iubit şi slujit pe Dumnezeu, mărturisindu-se cucernic: „Prendi, o Signore, e accetta tutta la mia libertà, la memoria, l'intelletto e ogni volontà". Din păcate, într-un anume fel, Sf. Ignaţiu de Loyola a sfârşit prin a dispărea în spatele creaţiei sale, „Compañia de Jesús" (Ordinul Iezuiţilor).

Tribunalul Ecleziastic al Inchiziției a dat sentința finală în procesul (început la 27 februarie 1593, când Giordano este închis în carcerele „Palazzo del Sant'Uffizio") intentat călugărului Giordano Bruno. După 8 ani de deliberări şi violente contestări ale judecătorilor-inchizitori, părintele dominican va fi acuzat de erezie şi ars pe rug în ziua de joi, 17 februarie 1600, în piața „Campo dei fiori" (conform tradiției, denumirea pieței vine de la Flora, femeia pe care a iubit-o Pompei). Cenuşa monahului dominican Giordano Bruno a fost împrăştiată în cele patru vânturi, deasupra râului Tibru...

...Pe locul unde a fost aprins rugul, sculptorul Ettore Ferarri (1849-1930), a înălțat, la anul 1887, o maiestuoasă statuie a filosofului renascentist Giordano Bruno. Pe fețele bazei monumentului artistul a dăltuit două basoreliefuri în medalioane încadrate de ghirlande din marmură, reprezentând pe filosofii Erasmus din Rotterdam şi pe Giulio Cesare Vanini, arşi pe rug la Toulouse în 1619. În celelalte basoreliefuri sunt înfățişate momentele cruciale din timpul vieții calugărului dominican Giordano Bruno la catedra Universității din Oxford, în curtea Inchiziției şi arderea sa pe rug.

La 400 ani (tot în „An Jubiliar" 2000) după arderea pe rug, Biserica Catolică, prin glasul papei Ioan Paul al II-lea, şi-a exprimat „profunda durere", regretând eroarea comisă executând pe fratele dominican şi pe filosoful umanist.

O replică a statuii lui Giordano Bruno, la aceleaşi dimensiuni, se află la Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Roma.

Renumitul artist italian Ettore Ferarri, fost Mare Maestru al Marelui Orient al Italiei şi Suveran Mare Comandor al Ritului Scoțian, două societăți masonice, a realizat în România statuile: cea a lui I.H. Rădulescu, lucrare în marmură de Carrara, dezvelită la 21 noiembrie 1880 în fața Universității din Bucureşti, cea a lui Ovidiu, monument din bronz masiv, măsurând 2,30 m înălțime, inaugurat la 18 august 1887 la Constanța şi cele două busturi

în bronz, reprezentând pe Decebal şi Traian, expuse în anul 1928, la Cluj-Napoca şi mutate, între timp la Turda...

Tot în timpul papatului lui Clemente al VIII-lea, cu numai un an înaintea „Anului Sfânt", la Roma a fost decapitată nefericita Beatrice Cenci (1577-1599), o tânără nobilă, figură tragică a Renaşterii târzii. Închisă de tatăl ei, crudul şi defrânatul Francesco Cenci, în castelul „del Ciocolano" din împrejurimile Neapolelui şi supusă unor suplicii cumplite, Beatrice, exasperată de violenţele propriului părinte, decide uciderea lui. După două nereuşite încercări, ajutată de servitori, de cei doi fraţi şi de mama sa vitregă, Lucreţia, reuşeşte să-l adoarmă cu opiu pe Cenci. Apoi, Mazio da Fioran îi frânge picioarele cu un ciocan şi castelanul Olimpio Calvetti îi sfarmă capul şi îi bate un piron în gât. Asasinarea lui Francesco Cenci a fost înfiorătoare, dar pe măsura faptelor sale. La 1 septembrie 1598, nobilul Francesco Cenci, după o sumară slujbă de înmormântare în biserica Santa Maria, este îngropat în grabă. Iniţial nu au fost bănuieli, dar au fost anumite voci ale creditorilor, a mai fost comportamentul straniu al servitorilor, tăcerea şi durerea reţinută a membrilor familiei, care, ei bine! au trezit bănuieli privind moartea nobilului Cenci. La solicitarea lui Don Eurico di Gusman, conte de Olivares, papa Clemente al VIII-lea intervine energic şi cere deschiderea unei anchete. Trupul lui Cenci este deshumat şi comisia de medici afirmă, fără dubiu, că motivul morţii nu a fost o simplă căzătură ci omuciderea, leziunile demonstrând clar cauza decesului. Interogaţi şi supuşi torturilor, conspiratorii îşi recunosc fapta. Judecătorul Ulisse Moscato nu vrea să audă cuvântul apărării, el ia în consideraţie numai faptele agravante, hotărând, fără milă, pedepsirea exemplară a vinovaţilor. Aceste măsuri dure erau justificate, după cum am scris mai sus, din cauza numeroaselor violenţe şi crime care ameninţau liniştea şi securitatea cetăţenilor romani în acele vremuri.

Mazio de Fioran şi Olimpio Calvetti muriseră deja în timpul anchetei, urmare a caznelor la care au fost supuşi, iar Beatrice Cenci şi Lucreţia, rămase în viaţă, au fost condamnate la moarte prin decapitare. Sentinţele pentru cei doi fraţi sunt cutremurătoare: Giacomo este osândit la moarte prin scalpare, iar lui Bernardo, care abia împlinise 12 ani, Papa, personal, îi comută pedeapsa capitală în închisoare pe viaţă în crâncenele „galere pontificie".

La execuţiile care au avut loc sâmbătă, 11 septembrie 1599 (pe eşafodul din faţa Castelului Sant Angelo), au asistat, alături de mulţimea oamenilor înmărmuriţi de spaimă şi revoltă, şi pictorii Caravaggio, Orazio şi fiica sa, Artemisa Gentileschi (care abia împlinise vârsta 6 ani)... Decapitarea celor două năpăstuite femei, Beatrice Cenci şi Lucreţia, a fost executată cu spada de către cei doi „boia (călăi) dello stato Pontificio": Mostro Titta (1796-1864) şi Bracca. Beatrice Cenci a fost îngropată în faţa altarului bisericii „San Pietro in Montorio" iar pe piatra tombală nu s-a inscripţionat nimic (aceasta fiind regula pentru toţi condamnaţii la moarte). La nici o lună de zile, unul din călăi a murit în condiţii misterioase, iar al doilea a fost găsit înjunghiat, nu departe de locul eşafodului unde i se tăiase capul Beatricei.

După tragicele evenimente, averea nobilei familii Cenci a fost confiscată de Camera Apostolică. După un timp averea intră în posesia lui Gian Francesco Aldrobandi (nepotul papei) în pofida faptului că în testamentul ei, Beatrice Cenci, ultima moştenitoare, lăsase întreaga avere institutelor religioase.

În anul 1798 soldaţii francezi ai generalului Berthier invadează Roma jefuind, violând şi distrugând totul în calea lor. Pictorul Vincenzo Camuccini, care lucra atunci la restaurarea tabloului „La Transfigurazione" a lui Raffaello, expus pe atunci în biserica „San Pietro in Montorio", a încercat să se opună distrugerilor invadatorilor. Dar aceştia, fără nici o remuşcare, au spart cu rângile de fier toate plăcile tombale şi au furat plumbul

sicrielor, bijuteriile, casetele de aur şi argint, într-un cuvânt au profanat şi prădat toate mormintele... Într-una din cripte soldaţii au găsit caseta de argint care conservase craniul năpăstuitei Beatrice Cenci... Unul din ostaşi, beat mort, fără nici o noimă a luat „relicva" şi a aruncat-o afară în praf. Ca nişte bezmetici, camarazii săi au început s-o joace cu picioarele...

„Triste drámma della Signorína Beatrice" a indignat şi îndurerat întreaga Cetate Eternă, dar a fost şi motiv de inspiraţie pentru scriitori, poeţi şi artişti de-a lungul timpului: scriitorul Francesco D. Guerrazzi (a scris romanul „Beatrice Cenci"), poetul Percy Bysshe Shelley (a scris tragedia The Cenci) şi compozitorul Alberto Ginastera (a compus opera Beatrix Cenci). Celebrul Guido Reni (1575-1642), contemporanul ei, a „nemurit-o" în două celebre tablouri: „Beatrice Cenci" (la care, se pare, a mai lucrat şi Elisabeta Siriani, ucenica şi iubita pictorului), şi „Beatrice Cenci prizonieră".

Azi, din drama şi tragedia acelor crunte vremuri, mai stau drept mărturie: „sabia călăului pontifical" (găsită în mâlul râului Tibru spre sfârşitului secolului al XVII-lea şi expusă la Museo Criminologico din Roma) şi laconica inscripţie de pe o placă de marmură albă, fixată în anul 1999 (după 400 de ani) pe faţada unui palat de pe strada Monserrato di Rota: „Da qui ove sorgeva il carcere di coste Savella l'11 settembre 1599, Beatrice Cenci mosse verso il patibolo vittima esemplare di una giustizia ingiusta"...

Tot în acel răvăşit secol al XV-lea, cafeaua „acea băutură neagră şi aromată", care încă din anul 1570 se putea bea la Veneţia, dar era interzisă la Roma, fiind socotită „creaţia satanei", a fost imediat acceptată aici după ce papa Clement al VIII-lea a gustat-o şi plăcându-i, a binecuvântat-o.

În timpul unei şedinţe a Tribunalului Inchiziţiei, Clement al VIII-lea suferă un atac de apoplexie din care nu şi-a mai revenit niciodată. Moare la 3 martie 1605. Mor apoi şi toţi nepoţii săi (printre care erau doi cardinali), dispar pe

rând bărbații din familie şi, o dată cu ei, moare şi se stinge şi măreția familiei Aldobrandini. Contemporanii au văzut în această tragedie blestemul şi actul de dreptate pentru calvarul îndurat de Giordano Bruno şi de Beatrice Cenci.

La finalul acestor triste şi amare întâmplări oare ce ar mai fi de adăugat?... Poate versul marelui poet Ovidius: „Nu mă îngrozeşte moartea, ci felul de a muri”...

În „Anul jubiliar 1625”, papa Urbano al VIII-lea, Matteo Barberini (1623-1644), sfințeşte Poarta Sfântă a Catedralei San Pietro în noaptea de ajun a Sfântului Crăciun, acompaniat de cortegiul cardinalilor şi în prezența demnitarilor Republicii venețiene şi a Regelui Poloniei.

Deşi papa Urbano al VIII-lea a fost cel care a dat Cetății Eterne amprenta barocă, încurajând şi stimulând talentul şi geniul celor doi artişti, Bernini şi Borromini, cronicarii vremii au denumit cu sarcasm papatul său ca o „sărbătoare a nepotismului” din pricina faptului că a dat bani, averi, funcții administrative şi ecleziastice, importanante şi profitabile, la toate rudele sale, astfel că albinele heraldice ale Barberinilor s-au transformat „în tăuni” care au invadat Roma...

Baldachinul de bronz de deasupra mormântului Sfântului Petru, monumentul Matildei de Canossa, Fontana di Trevi, palatul Barberini, biserica Sant Ivo, renovarea din temelii a Castelului Gandolfo şi nu în ultimul rând monumentul funerar al papei ridicat pe latura dreaptă a absidei din Catedrala Vatican sunt capodopere făurite în timpul, din voința şi spre glorificarea familiei Barberini.

În anul următor Jubileului, la 18 noiembrie 1626, Urbano al VIII-lea va oficia liturghia de sfințire a noii catedrale „San Pietro” din Cetatea Eternă. Din acest an, 1626, monumentala bazilică (în formă de cruce latină, cu două ample nave laterale şi una principală, cu impunătorul baldachin berninian, încoronată de cupola lui Michelangelo – înaltă de 132,50 m şi cu un diametru de 42 m –, sprijinită pe cei patru pilaştri colosali, în

absidele cărora sunt încorporate cele patru mari statui: Sf. Longinus, Sf. Andrei, Sf. Veronica şi Sf. Elena, sculptate în maniera barocului) va fi consacrată pentru credincioşii de pretutindeni ca Sanctuar al Bisericii Romano-Catolice.

Ar mai trebui spus că într-o firidă, săpată în pilastru, deasupra statuii Sfintei Veronica, se păstrează părticele din relicvele sacre: Sfânta Lance, capul Sfântului Andrei (restituit de Biserica Romano-Catolică, în anul 1963, diocezei ortodoxe din Patras), năframa cu care sfânta Veronica a şters de sudoare faţa lui Iisus şi un fragment din Sfânta Cruce, care se expun spre închinare în Catedrala Sf. Petru în Săptămâna Patimilor a fiecărui an.

Monumentul sub care odihneşte Urban al VIII-lea, ridicat de Bernini chiar în altarul Bazilicii Sf. Petru, este dominat de statuia Sfântului Părinte care binecuvântează „urbi et orbi" lumea creştină. Pe mantia papală sunt sculptate albinele Barberini, blazonul familiei Urban. Tot cu albine e împodobit şi sarcofagul Înaltului Pontif.

Toată Roma a respirat uşurată la sfârşitul papatului său caracterizat de nepotism şi corupţie fără limite, drept pentru care cronicarii vremii ar fi vrut să fie scris pe monumentul Papei următorul epitaf: „Ha ingrassato le api e ha pelato le pecore" (A îngrăşat albinele şi a jumulit turma)...

Din cauza calamităţilor naturale: cutremurul, inundaţiile Tibrului din anul 1695 şi a epidemiei de ciumă, 1700 a fost un an jubiliar deprimant care a pus la grea încercare viaţa de zi cu zi a cetăţenilor romani.

Un an trist, năpăstuit şi de doliul papal. Papa Inochentie al XII-lea, Antonio Pignatelli (1691-1700), moare chiar la 27 septembrie 1700 în plină desfăşurare a sărbătoririi anului sfânt. Aşa că, la 23 noiembrie, în acelaşi an, Conclavul întrunit de urgenţă alege ca papă pe Clemente al XI-lea, Gianfrancesco Altieri, di Urbino (1700-1721).

Clement al XI-lea refuză să facă rudelor favoruri care

s-au revărsat asupra oraşului natal Urbino, prin restaurarea palatelor episcopal şi ducal, înfiinţarea unei biblioteci publice şi privilegii acordate universităţii care îşi va menţine faima până în zilele noastre. În marea sa cucernică bunătate, papa Clement al XI-lea este cel care după mai bine de treisprezece secole rânduieşte osemintele papei Leon I cel Mare, sfinţindu-le o dată cu depunerea lor în altarul capelei „Madonna Colonna" din Vatican.

Când, la 19 martie 1721, Sfântul Părinte şi-a dat obştescul sfârşit, a fost depus sub pardoseala corului din Catedrala Sf. Petru, aşa cum dorise testamentar. O simplă placă de marmură mai aminteşte de „acel Papă bun păstor al turmei, dar care a fost un administrator dezastruos în gestionarea bisericii"...

În anul jubiliar 1750, papa Benedict al XIV-lea, Prospero Lambertini (1740-1758), a celebrat sfânta liturghie în amfiteatrul Flavio „il Colosseo", locul martiriului primilor creştini. Totodată, credincioşii au parcurs, în amintirea patimilor lui Iisus, pentru prima oară într-un An Sfânt, drumul spre Golgota „via Dolorosa", purtând Crucea în rugăciune pe itinerarul sacru de la Coloseum care se va numi de atunci „Via Crucis". Mai mult, lăsând deoparte mitra şi cârja papală, Papa a coborât în stradă, a stat de vorbă cu pelerinii şi a mers cu mulţimea în procesiune la Poarta Sfântă. Benedict al XIV-lea a fost ca un meteor pe firmamentul Bisericii de la Roma iar lecţia sa pastorală de omenie s-ar fi cuvenit să aibă discipoli. Statuia de pe monumentul său funerar din Bazilica Sf. Petru, reprezentându-l mândru, cu mantia fluturând, nu-i exprimă, din păcate, modestia, blândeţea şi simplitatea omului înscăunat în tronul apostolic.

Hoţii de cărţi au reprezentat un flagel al Evului Mediu şi al Renaşterii. Astfel, la 1752, papa Benedict al XIV-lea a decretat printr-o bulă că „hoţii de cărţi aveau să fie pedepsiţi cu excomunicarea"

La ceremoniile religioase au participat peste 450.000

pelerini, printre ei aflându-se iluministul francez Voltaire care, impresionat de manifestările religioase şi de adoraţia creştină, a notat: „Încă un Jubileu de acest fel şi toată filosofia noastră va fi sfârtecată". Mai trebuie să amintim că François Marie Arouet a „cochetat" cu iezuiţii, cel mai bun prieten al său fiind un „monaco gesuita", Porce. Ultima sa dorinţă, exprimată pe patul de moarte în faţa călugărului iezuit Gaultier, a fost aceea „de-a se converti la catolicism"!...

La 1800 nu s-a aniversat „Anul Sfânt", pentru că papa Pius al VII-lea, Luigi Barnaba Chiaramonte (1800-1823), nu a găsit oportun sărbătorirea şi nici deschiderea Porţilor Sfinte din cauza raporturilor tensionate dintre Napoleon Bonaparte şi Sfântul Scaun.

După ce papa Pius al VI-lea (1775-1799), prizonier al Republicii Franceze, moare încarcerat la Valence (Franţa) în zorii zilei de 29 august 1799, vine în scaunul papal Pius al VII-lea din Cesena. A fost o alegere rapidă, de compromis pentru membrii Conclavului ţinut la Viena sub protecţia Austriei. Oricum, Pius al VII-lea a reuşit să mai remedieze câte ceva din prejudiciile suferite de Biserica Romano-Catolică în timpul lui Pius al VI-lea. Dar foarte curând, resemnat, a trebuit să semneze, în 1801, Concordatul cu Franţa, iar în anul 1804 să asiste, ca simplu spectator la autoîncoronarea lui Napoleon. Iată cum aminteşte istoria încoronarea lui Napoleon la 2 decembrie 1804, în Catedrala Notre-Dame din Paris: „Napoleone prende da sé la corona nel momento in cui il Papa avrebbe dovuto incoronarlo e se la pone sul capo con le proprie mani dicendo: „Dio me l'ha data, guai a chi me la toglie".

La 17 mai 1809 Roma va fi declarată oraş liber, imperial sub comanda generalului Miollis. La Castelul S. Angelo, în locul „bandiera pontificia" va flutura tricolorul francez, iar Bonaparte anexează Statul papal teritoriului Franţei. Fără nici o ezitare, papa Pius al VII-lea îl excomunică pe Napoleon. Ca urmare, Sfântul

Părinte va fi luat ostatic, prizonier la Savona până în 1812 apoi transferat la Fontainebleau, unde va rămâne până la căderea lui Napoleon, în 1814.

Reîntors la Roma, Pius al VII-lea hotărăşte în primul rând să facă ordine în statul papal. Un sprijin important în restabilirea autorității spirituale a papalității s-a dovedit a fi dat de către Ordinul iezuiților pe care Pius al VII-lea l-a reînființat prin bula „Sollicitudo omnium ecclesiarum", la 7 august 1814.

După exilarea lui Napoleon în anul 1815, papa, generos, acordă refugiu membrilor familiei lui Bonaparte. Ba, mai mult, fără să-i poarte ranchiună Împăratului, îi trimite un capelan la patul său de moarte... Bonaparte va muri la 5 mai 1821, în insula Sfânta Elena...

În ultimii ani ai pontificatului său, l-a delegat pe Canova să trateze cu Ludovic al XVIII-lea restituirea relicvelor şi a operelor de artă sustrase în timpul invaziilor, dar nu a reuşit să recupereze nimic...

Sfântul Părinte a reuşit să depăşească problemele dificile care s-au ivit în legătură cu noile relații ecleziastice din aproape toate ţările Europei, lucrând cu stăruință şi cu multă osteneală la restaurarea şi reformarea Statului pontifical.

După suferința pricinuită de incendiul devastator, izbucnit în noaptea de 15-16 iulie 1823, când biserica San Paolo fuori le Mura este distrusă din temelii, papa Pius al VII-lea a trebuit să suporte şi durerile cumplite ale fracturii de femur provocate în urma unei căzături. Inima Înaltului Pontif (avea 81 de ani), greu încercată, nu va mai rezista şi Papa va muri la 20 august 1823. Rămăşițele sale pământeşti vor fi depuse într-un grandios monument realizat de sculptorul danez Bertel Thorwaldsen (1770-1844; singurul artist acatolic acceptat în Catedrală) expus în catedrala San Pietro. Impunătoarea înfățişare a Papei este însoțită de două statui feminine simbolizând de o parte „puterea" şi de cealaltă „inteligența", calitățile care au caracterizat „magistero apostolico" al papei Pius al VII-lea.

1875 va fi fost un An Sfânt tulbure, dificil şi de tristă amintire pentru Biserica Romano-Catolică.

Papa Pius al IX-lea, Giovanni Maria Mastai-Ferretti (1846-1878) convoacă, la 8 decembrie 1869, în Catedrala San Pietro, un conciliu general, rămas în istorie cu numele de Conciliul Vatican I. Printre actele şi documentele în care se condamnau materialismul şi ateismul contemporan este inclus şi Decretul privind infailibilitatea papală: „Declarăm şi definim drept dogmă a revelației divine că atunci când pontiful roman vorbeşte ex cathedra, prin ajutorul divin ce i-a fost dăruit de Petru cel binecuvântat, posedă infailibilitate pe care Mîntuitorul Divin a încredințat-o Bisericii". Tot Pius al IX-lea proclamase, pe 8 decembrie 1854, dogma „Immacolata Concezione" a Fecioarei Maria, teză promovată activ de iezuiți.

„Et Jesum, benedictum
fructum ventris tui,
nobis post hoc exsilium
ostende.
O clemens, o pia,
o dulcis Virgo Maria."

Refuzul Papei, din anul 1848, de-a se alia Lombardiei împotriva austriecilor, care ocupau nordul Italiei, a nemulțumit profund masele populare. Timp de câteva zile Papa este asediat în palatul Quirinale de unde scapă, deghizat în preot, refugiindu-se la Gaeta. Evenimentele se succed cu repeziciune şi, la 9 februarie 1849, Italia se proclamă republică, iar la 17 martie 1861 Vittorio Emanuele al II-lea (Vittorio Emanuele Maria Alberto Eugenio Fernando Tommaso di Savoia; Torino, n. 14 martie 1820 la Roma – m. 9 ianuarie 1878), este proclamat rege al Italiei.

În fapt, la 20 septembrie 1870, trupele de eliberare italiene, conduse de generalul Cadorna, trec pe sub Porta Pia, pentru ca în acelaşi an, la 1 octombrie, în urma plebiscitului popular, Roma să devină capitala Regatului Italiei.

La începutul anului 1871, Pius al IX-lea, înfuriat de anticlericalismul lui Cavour şi Garibaldi, manifestat o dată cu unificarea Italiei, se declară prizonierul lor şi se închide în Vatican.... Şi când te gândeşti că la anul 1847, la un an de la înscăunarea Sfântului Părinte, pentru a-i fi celebrată gloria şi reformele liberale, romanii au schimbat cântecul „A Carol Quinto sia gloria ed honor" în „A Pio nono sia gloria ed honor", din opera Ernani de Giuseppe Verdi!...

În bula din 24 decembrie 1874, Papa arată lumii creştine că din cauza mişcărilor politice existente nu vor mai fi organizate manifestări religioase în anul jubiliar 1875: „per gravi calamita della Chiesa e di questo secolo"... Aşa se face că Porțile Sfinte ale bisericilor patriarhale au rămas încuiate iar Sfântul Părinte s-a rugat, claustrat în Vatican, împreună cu preoții şi parohii romani. Dar cu toate greutățile cauzate de impasul politic dintre Statul italian şi Sfântul Scaun, în Cetatea leonină au fost prezente personalități de seamă ale lumii: Regina Suediei, Marea Ducesă a Toscanei, Maria Antonietta precum şi noul cardinal John Manning, convertit de la anglicanism la catolicism.

Când, la 9 ianuarie 1878, regele Vittorio Emanuele al II-lea (supranumit „Padre della Patria") se stingea din viață în palatul Quirinale, după ce primise împărtăşania, papa Pius al IX-lea nu s-a putut stăpâni şi a remarcat caustic: „Non contento di avermi preso il „posto" sulla terra, é andato a prendermerlo anche in cielo!".

Dar, la nici o lună de la tristul eveniment, la 7 februarie 1878, Sfântul Părinte, cu conştiința împăcată şi pregătit să urmeze calea Crucii, se va muta la cele veşnice. „Ossa et cineres Pii Papae IX" (oasele şi cenuşa piosului papă Pius al IX-lea), îşi vor afla odihna şi pacea binemeritată în biserica San Lorenzo fuori le Mura de lângă Cimitirul Verano.

La 3 septembrie, în Anul Sfânt 2000, papa Pius al IX-lea va fi beatificat de Ioan Paul al II-lea.

Anul Jubiliar 1900. Papa Leon al XIII-lea, Gioacchino Vincenzo Pecci (1878-1903), prin bula „Approssimandosi il secolo al suo termine", a luat poziție față de marile probleme care frământau societatea la sfârşit şi început de secol cu privire la socialism, la problemele sociale şi la principiile fundamentale ale creştinismului.

Eminescu a publicat în acea vreme prima Enciclică (Imperscrutabili) a papei Leon al XIII-lea în ziarul Timpul din data de 28 decembrie 1878.

De cea mai mare importanță a fost decizia luată de Leon al XIII-lea, în anul 1881, de-a deschide Arhivele Vaticanului.

În data de 15 septembrie 1881, trimisul special al Papei asistă la Moscova, „accolto con benevolenza", la încoronarea, în palatul Kremlinului, a țarului Alexandru I, Pavlovici Romanov.

Conform tradiției, la 24 decembrie 1899, în noaptea de ajun a Crăciunului, papa Leon al XIII-lea, la venerabila vârstă de 90 de ani, inaugurează al XX-lea „An Sfânt" din istoria Bisericii. Au luat parte la festivități peste 300.000 de creştini sosiți din mai toate colțurile lumii. Printre personalitățile prezente se afla şi regele Umberto I-ul supranumit „Re buono" (Umberto Rainerio Carlo Emanuele Giovanni Maria Ferdinando Eugenio di Savoia; Torino, 14 martie 1844-29 iulie 1900) însoțit de regina Margherita di Savoia, care au împlinit pelerinajul sacru la cele patru biserici jubiliare.

Din păcate, la 29 iulie, anul jubiliar a fost îndoliat de asasinarea, la Monza, a lui Umberto I-ul, de mâna unui anarhist. Întreaga Italie a fost înfiorată de actul criminal, iar Sfântul Părinte, profund îndurerat, a îngenunchiat şi s-a rugat îndelung pentru nefericitul suveran.

Papa Leon al XIII-lea, un om remarcabil, un soldat devotat bisericii, a intrat în eternitate binecuvântat în credința Fecioarei Maria, la vârsta de 93 ani, în deplinătatea facultăților mintale. La 20 iulie 1903 este înmormântat în Vatican, dar nu după mult timp sacrele sale relicve vor fi

transferate şi depuse într-un mausoleu impunător, creaţia lui Giulio Padolini, în bazilica S. Giovanni in Laterano.

Pius al XI-lea, Ambrogio Damiano Achille Ratti (1922-1939) este cunoscut în istorie drept „papa care a oficiat „Anul Sfânt 1925" şi „Anul Sfânt extraordinar 1933".

Pentru anul jubiliar 1925, Pius al XI-lea s-a străduit să promoveze înţelegerea între popoare. Mesajul Bisericii: „La pace di Cristo nel regnio di Dio" (Pacea lui Cristos în împărăţia lui Dumnezeu), a adus sute de mii de credincioşi la Roma. La deschiderea Porţii Sfinte a catedralei San Pietro au fost prezenţi: Regina Greciei, Principesa Belgiei, Pricipele Bavariei şi Contesa Calabriei.

În ziua de 17 mai a avut loc slujba de santificare a Maicii Teresa de Lisieux.

Merită amintit faptul că în timpul pontificatului papei Pius al XI-lea s-a înfăptuit reconcilierea istorică dintre Statul Vatican şi Italia prin semnarea, la 11 februarie 1929, a Tratatului de la Laterano.

Nu întâmplător, în „Anul jubiliar extraordinar 1933", închinat amintirii morţii şi operei de mântuire săvârşită de Iisus, premonitor, la 23 martie 1933, Adolf Hitler, noul cancelar al Reich-ului promitea, în declaraţia sa guvernamentală, „că va cultiva şi dezvolta relaţiile de prietenie cu Sfântul Scaun". Papa Pius al XI-lea şi secretarul său de stat, Eugenio Pacelli (viitorul papa Pius al XII-lea), prudenţi, au luat o atitudine extrem de critică faţă de naţional-socialism. În realitate, Vaticanul nu putea să refuze tratativele cu Reich-ul dar, încercând să restrângă aria de persecuţie a Bisericii, chiar şi după încheierea Concordatului, Sfântul Scaun nu a aprobat şi nu a încurajat în nici o situaţie doctrina şi scopurile naţional-socialismului.

Pontificatul lui Pius al XI-lea a fost împovărat de persecuţii ale Bisericii, de revoluţii şi de războaie sângeroase, dar vocea sa de la Roma a rămas singura

care a atras atenția asupra gravelor şi iminentelor pericole care amenințau cultura şi libertatea tuturor popoarelor, exprimându-şi dorința că „la pace del mondo dovrebbe essere mantenuta" (pacea lumii trebuie să fie menținută).

Tot ca ani jubiliari extraordinari, au mai fost consacrați: „Anul Sfânt 1585" din vremea papei Sixt al V-lea (1585-1590) şi „Anul Sfânt 1966", sărbătorit la încheierea lucrărilor Conciliului Vatican II de către papa Paul al VI-lea (1963-1978).

În „Anul Sfânt 1950", Papa Pius al XII-lea Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli (1939-1958) a definit învățăturile Bisericii pe baza adormirii trupeşti a Fecioarei Maria în ceruri („Dogma dell'assunzione di Maria S.S. al Cielo in corpo ed anima") şi a încheiat slujbele Jubileului în Portugalia, la Fátima, unul dintre marile sanctuare mariane ale lumii catolice.

Important de semnalat este faptul că în Anul Jubiliar 1950, pentru prima dată în istoria creştinătății, slujba şi ceremonialul deschiderii Porții Sfinte, oficiată de Sfântul Părinte în Catedrala San Pietro, au fost vizionate de întreaga lume în transmisiune directă, pe ecranele televizoarelor. Regizorul TV a fost Franco Zefirelli.

Potrivit tradiției seculare, papa Paul al VI-lea, Giovanni Battista Montini (1963-1978) a serbat „Anul Sfânt 1975" sub stindardul mesajului ecumenic: „Conciliare, il rinnovo e la pace (împăcare, înnoire, pace).

Momentul pastoral al Anului Jubiliar, care a polarizat atenția pelerinilor creştini, a fost atunci când Papa a lovit de trei ori cu ciocanul în Poarta Sfântă, după care aceasta a fost deschisă oficial. De la această dată, ineditul ritual a rămas înscris în ceremonialul următorilor ani aniversari.

Nu ar trebui uitat că papa Paul al VI-lea „e stato timoniere del Concilio, amato e odiato, lodato e criticato, dimenticato dai mass-media" a fost „il pontifice che racolse l'eredita del Concilio Vaticano II, trovando il coraggio di scelte difficili."

În anul 1963 papa l-a primit pe John F. Kennedy, primul preşedinte catolic al Statelor Unite ale Americii.

Paul al VI-lea s-a străduit „In nomine Domini" (deviza sa), să îmbunătățească relațiile cu guvernele din Uniunea Sovietică, Polonia, Cehoslovacia, Albania, Iugoslavia şi Ungaria în vederea schimbării în bine a atitudinii față de Biserica Catolică. Astfel, după grelele persecuții din anii anteriori asupra clerului şi bisericii din țara noastră, între Sfântul Scaun şi România, la 24 ianuarie 1968, s-au purtat discuții la cel mai înalt nivel despre situația catolicilor din România cu ocazia vizitei lui Ion Gh. Maurer şi Corneliu Mănescu la Roma.

De drept, misiunea principală a pontificatului său a fost „ristabilibénto dell'unità dei cristiani" (refacerea unității creştine) dintre catolici şi frații despărțiți (ortodocşi, protestanți, anglicani etc) şi, de fapt, Sfântul Părinte nu a pregetat să lupte, statornic, pentru un dialog sincer între biserică şi lumea politică, având drept scop garantarea ordinii sociale şi a păcii în lume. În acest sens iată ce nota Sfântul Părinte în jurnalul său personal din anul 1975: „Il mio stato d'anima? Amaleto? Don Chisciotte? Sinistra? Destra? Non mi sento indovinato. Due sono i sentimenti dominanti «superabunda gaudio» sono pieno di consolazione, pervaso di gioia in ogni tribolazione".

Sfântul Părinte, Paul al VI-lea a exculpat poporul evreu de acuzațiile legate de crucificarea lui Iisus.

Când, la 6 august 1978 (zi de sărbătoare pentru creştini: „Schimbarea la Față"), Paul al VI-lea a închis ochii după un pontificat de 15 ani, a fost venerat ca cel mai mare papă „pelerin al păcii", datorită faptului că într-o perioadă de mari frământări a condus biserica cu prudență întărind prestigiul Sfântului Scaun.

Conform cerințelor sale testamentare: „/.../siano pii e seplici /.../ La tomba amerei che fosse nella vera terra, con umile segno, che indichi il luogo e inviti a cristiana pieta. Niente monumento per me", înmormântarea a fost

modestă, fără catafalc, fără monument funerar, sicriul fiind depus în cripta bazilicii San Pietro.

...La 16 octombrie 1978, odată cu alegerea cardinalului Karol Wojtyła, arhiepiscop de Cracovia, ca Summus Pontifex cu numele de Ioan Paul al II-lea, biserica va redescoperi patosul religios într-o civilizație seculară, celebrat ca un preludiu al iubirii față de voința lui Dumnezeu de către noul „Sèrvo dei sèrvi" (slujitor al slujitorilor), într-unul din cele mai dureroase şi zbuciumate pontificate ale istoriei creştine...

Creştinarea Rusiei. Secolul al X-lea

După moartea marelui cneaz Igor al Kievului (912-945), ucis în timpul unor răscoale țărăneşti, puterea trece în mâinile văduvei sale, Olga, prima prințesă ortodoxă, botezată în ritul creştin chiar în Bizanț, la anul 954, primind numele de Elena din Rusia. Fiul ei, Sviatoslav, cneaz din anul 962, extinde şi întăreşte hotarele statului, dar cînd moare, în anul 972, cei trei fii ai săi îşi dispută sângeros puterea. În anul 980, Vladimir, nepotul prințesei Olga, devine singurul stăpân al întregului teritoriu.

Într-un paragraf din „Cronica vremilor trecute" convertirea creştină a cneazului Vladimir I-ul Sviatoslavici este înfățişată ca legendă. Cneazul aduce la sfat pe islamiştii bulgari de pe Volga, pe germanii apărători ai creştinismului roman şi pe khazarii care practicau religia ebraică. Nefiind de acord cu canoanele lor religioase, Vladimir le răspunde sincer: „Băutura este o bucurie pentru ruşi, n-am avea puterea să renunțăm la ea". Cel care reuşeşte să-l convingă să se convertească este ultimul emisar, reprezentantul creştin din Imperiul Bizantin. Totodată, cneazul cere în căsătorie o prințesă bizantină, dar i se pretinde, în schimb, acceptul oficial de convertire la religia creştină.

Cronica mai povesteşte că Vladimir, la sosirea logodnicei sale Anna, orbeşte, dar se vindecă miraculos în momentul în care primeşte sfânta împărtăşanie. Imediat Marele Cneaz ordonă distrugerea simbolurilor păgâne şi

dă de veste tuturor supuşilor din toate aşezările: „dacă cineva bogat sau sărac, nevoiaş sau rob, nu se va afla mâine pe malul fluviului (este vorba de râul Poceaia, afluent al Niprului), îl voi considera duşmanul meu". Poporul s-a dus cu mic cu mare şi toţi au intrat în apa care le ajungea unora până la gât, ascultând cu evlavie rugăciunile şi primind binecuvântarea botezului creştin din partea numeroşilor preoţi aliniaţi pe mal...

Astfel, în „Cronica vremilor trecute" se scrie anume despre convertirea colectivă la credinţă (mai mult silită decât consimţită). Hotărâtă de Vladimir pentru poporul său în acel moment istoric, a fost de fapt un act politic care avea ca scop consolidarea puterii cneazului prin formarea unui stat multietnic în expansiune. Ţara avea o poziţie geopolitică destul de critică, fiind situată între două imperii, iar Vladimir trebuia să se hotărască urgent cu cine trebuia să se alieze pentru a-şi consolida şi a-şi asigura suveranitatea deplină asupra statului. Cu Imperiul Bizantin, la Răsărit sau cu Sfântul Imperiu German, la Apus?

Vladamir I-ul Sviatoslavici (980-1015), cunoscut în istorie ca „cel Mare", va fi sanctificat de Biserica Ortodoxă.

În anul 1448, Biserica Rusă rupe jurământul de credinţă faţă de Constantinopol. La puţin timp încetează şi monopolul religios al Kievului iar Patriarhia Bisericii Ortodoxe Ruse de la Moscova se va impune ca un centru ecumenic extrem de influent, aproape ca o „a treia Romă", a lumii creştine.

„Renumitul scriitor rus Dostoievski spunea: „Frumuseţea va salva lumea". Epoca moderna e absurdă. Ceea ce odinioară era urât, acum e considerat a fi frumos, ceea ce era rău, acum e bine. Oamenii nu mai trăiesc pentru a da viaţă, ci pentru a o distruge. Acum, când Dumnezeu a murit, viaţa e mai mult decât absurdă. Ar trebui să ne întrebăm mai întâi: în ce constă esenţa artei? Cândva, nimeni nu ar fi ezitat să răspundă: frumuseţea. Acum însă se spune că frumuseţea e relativă. Arta lumii

moderne aduce confuzie în suflet şi îl deformează, neputând nicidecum să-l înalţe. Această artă înfăţişează, de fapt, tabloul disperării şi al mâniei tinerilor şi interpretează cântecul strigătului lor de durere. În timp ce nimicirea îşi zugrăveşte tabloul, muzica cântă înainte iar viaţa devine absurdă. Spiritul vremurilor moderne a ucis sufletul omului.

Omul contemporan este atât de insensibil încât nici nu mai simte că are suflet. Această stare e produsul societăţii moderne şi al artelor ei. Şi atunci azi, în vârtejul acestei „lumi nebune", cum să mai citim şi, mai ales, cum să mai interpretăm poezia lui John Keats: „Frumuseţea e adevăr, iar adevărul frumuseţe"?

Citesc şi recitesc textul de mai sus din cartea monahilor Marler şi Wermuth, aşezat la o măsuţă de la „Caffé Greco" pe via Condotti, savurând parfumul unei ceşti de cafea. Privesc pe fereastră „scalinata di Trinita dei Monti din Piazza di Spania" şi văd, în partea dreaptă, o clădire de culoare roşiatică unde, în anul 1821, a murit poetul englez Keats. În memoria poetului şi a prietenului său, Shelly, un alt îndrăgostit de Roma*, clădirea adăposteşte un micuţ muzeu în amintirea periplului lor italian...

Îmi amintesc că flanelam pe străzile din Firenze împreună cu profesorul Ion Calafeteanu, însoţindu-l pe regretatul profesor Marian Papahagi care avea ţinte precise dar comunica cu noi puţin sau aproape deloc. Probabil se grăbea să revadă cât mai multe obiective artistice iar eu ascultam atent „cursul său de istoria artei".

La un moment dat m-am oprit, puţin obosit, să-mi trag sufletul, rezemat de zidul unui palat. Profesorul s-a întors spre noi zâmbind şi ne-a zis: „Am ajuns! Vom intra

* Redăm mai jos un fragment publicat postum, în 1839, de soţia poetului Shelly. Poezia se intitulează „Roma şi Natura" şi e datată de poet, Roma, 1819:

„Moartă-i Roma, îngropată
În ruine. Doar Natura
N-o să moară niciodată".

în universul magic şi tainic al parcului fiorentin „giardino di Boboli”. L-am urmat şi m-am întors să privesc impunătoarea faţadă a palatului. Pe zidul său, o placă de marmură pe care scria: „În acest loc marele scriitor rus Feodor Mihailovici Dostoievski a scris romanul „Idiotul” între anii 1868-1869”. Profesorul ajunsese deja pe culme şi privea cu nesaţ panorama oraşului. Într-un târziu s-a întors şi, ca pentru sine, a murmurat: „Cât de mult se aseamănă panorama Clujului cu Firenze!”...

Visam şi eu...
Flânerie

Flanelam pe străzi, la Paris
Şi credeam că sunt într-un vis...
Căutam pe domnul Balzac
Nu-l găseam, plecam mai sărac...

Speram să-l întâlnesc pe Proust...
–„A boire un the”, decor vetust –...
Flanelam pe străzi, la Paris
Şi credeam că sunt într-un vis.

Baudelaire, Gauthier şi Banville
O! aveau culoare şi stil...
Cătam pe Martha, pe Ana,
Eu, străina, plebeiana...

Flanelam pe străzi, la Paris...

La un timp după aceea, aveam să aflu că, uneori, profesorul Papahagi regreta că alesese pentru specializare Roma şi nu Firenze (unde studiase profesorul Marin Mincu)...

În biserica Santa Maria Maggiore, „una delle piú antiche chiese cittadine, nel anno 931” din Florenţa, se află expusă pe un perete o placă funerară pe care este scris numele unui anume „Salvino degli Armati” („uno dei pretesi inventori degli occhiali, l’attribuzione è stata creduta vera per oltre due secoli”). Sub nume, călugării au

adăugat: „Dio perdoni i suoi peccati, 1317” (Dumnezeu să-i ierte păcatele, 1317).

Terminasem cafeaua, închisesem cartea şi, ca-ntr-un vis, am murmurat nostalgic inspiratele versuri ale poetei Claudia Voiculescu din poeziile Flânerie şi Printr-un straniu labirint: ...Toate-au fost precum o boare, / O beție cu absint... / Prea de tot amăgitoare, / Parfume de mărgărint ... / Cum s-au mai dus, rotitoare!...

Cetatea Vaticanului aniversează cei 25 ani de pontificat ai Sfântului Părinte Ioan Paul al II-lea (16 oct. 1978-16 oct. 2003)...

La 16 oct. 1978, după 456 de ani, pentru a doua oară în istorie, cardinalii au ales, surprinzător, ca drept cap al Bisericii Romano-Catolice un străin, pe arhiepiscopul de Cracovia, cardinalul Karol Jósef Wojtyła.

„Habemus Papam!” (Avem Papă!)

Noul papă, cu numele Giovanni Paolo II, îşi asuma misiunea apostolică la 22 oct. 1978. Reformator, ferm apărător al tradițiilor creştine, Sfântul Părinte acceptă misiunea spirituală cu „profundă ascultare față de Dumnezeu şi cu nemărginită încredere în Fecioara Maria”.

Karol Jósef Wojtyła s-a născut la Wadowice, Polonia, în luna 18 mai 1920 şi a fost hirotonit preot în tulburătorul an 1946. În 1958 este numit episcop iar în anul 1964, Arhiepiscop de Cracovia. În anul 1967, papa Paul al VI-lea îl numeşte Cardinal al Bisericii Romano-Catolice.

Cei 25 ani ai pontificatului papei Ioan-Paul al II-lea au fost rodnici şi deosebit de importanți pentru istoria papalității. Rugăciunea şi crezul său ecumenic: „Ajutați-mă să vă pot sluji!”. Sanctitatea-Sa a dus în lumea întreagă mesajul biblic, dăruind cu sinceritate şi credință binecuvântarea apostolică tuturor credincioşilor de diverse tradiții culturale şi religioase, propovăduind pacea şi armonia între oameni. Înzestrat cu o excepțională cultură teologică, pătruns de o profundă şi neclintită credință, a fost un fidel continuator

al misiunii apostolice încredințate de către Dumnezeu-Tatăl Apostolului Petru: „Tu eşti Petru şi pe această piatră vei zidi Biserica mea şi porțile iadului nu o vor învinge”.

Am bucuria de-a scrie despre trei momente din viața Sfântului Părinte pe care istoria, poate, nu le va aminti niciodată (de referință rămânând numai tragicul eveniment al atentatului din 13 mai 1981 împotriva sa): „hoc opus, hic labor est” (aceasta e truda, aici greutatea):

Ascultarea. Papa şi Cardinalul Carlo Maria Martini

Carlo Maria Martini s-a născut la Torino în data de 15 februarie 1927. La vârsta de 27 de ani intră în Ordinul iezuiților. În 1969 este decan al Institutului Pontifical Biblic, iar în anul 1978 va fi numit rector la Universitatea Gregoriana. Profesorul Martini este cunoscut lumii academice ca personalitatea cea mai autorizată în exegeza Noului Testament (teza sa de doctorat a tratat „problema istorică a Învierii”). În anul 1979 ştirea numirii sale ca arhiepiscop pentru Milano a fost o surpriză în lumea ecleziastică. Şi iată cum s-au desfăşurat faptele: într-o zi, papa Wojtyla decide să invite la masa de prânz pe toți decanii Universităților Pontificale. La acel prânz a fost prezent şi Martini. În timp ce Sfântul Părinte asculta cu vădit interes conversația iluştrilor săi comeseni, el era atent şi la comportamentul reținut al lui Martini. Papa Wojtyla a fost impresionat de discreția şi ascultarea sa. Şi astfel, pentru cea mai mare dioceză din lume, Sfântul Părinte a numit un cardinal care, înaintea altor calități şi merite, „va şti să asculte”. La sfârşitul aceluiaşi an, Cardinalul Carlo Maria Martini a fost înscăunat în demnitatea de „Arcivescovo di Milano”.

Credința. Papa şi „Madonna Nera”

Furios, un păstor aparținând unei secte religioase, distruge, călcând în picioare, statuia „Madonna dell’ Aprecida” (Fecioara Maria de culoare), ocrotitoarea credincioşilor catolici din Brazilia. Fapta lui a indignat pe toți credincioşii iar Ernesto Olivero publică povestea

cu un parfum de legendă în volumul său intitulat „Carol Papa", închinat Sfântului Părinte. Iată, pe scurt, „filmul istoriei": Olivero telefonează la Vatican dorind ca Sfântul Părinte să fie cât mai repede informat pentru a analiza „evenimentul". Monseniorul Stanisław Dziwisz, consilierul personal al Papei, îl ascultă cu multă răbdare şi reţine propunerea acestuia ca Sfântul Părinte să îngăduie a dona credincioşilor o nouă statuie a Madonei numită „Madonna del Riparo" care să repare actul de vandalism şi care, mai mult, să fie dovada unui gest împăciuitor de iubire şi binecuvântare atât pentru brazilieni cât şi pentru credincioşii de pretutindeni.

În dimineaţa zilei următoare, Ernesto Olivero, sosit de urgenţă la Vatican, s-a prezentat monseniorului Stanislaw care pregătise statuia Madonei (copie după o Madonă* poloneză din secolul al IV-lea) ce urma să „zboare" spre Brazilia. La mai bine de doi ani de la această întâmplare, Ernesto Olivero se întâlneşte cu bunul său prieten, Don Gerardo Maiella, vorbind despre neprețuitele daruri din partea Sfântului Părinte Wojtyla. Când ajung la „Madonna del Riparo", Don Maiella îşi întreabă interlocutorul dacă ştie ce s-a întâmplat în continuarea istoriei. Păstorul sectant care distrusese statuia Madonei, la puţin timp de la fapta sa, a fost internat într-un spital din Statele Unite, suspectat de-o boală neiertătoare. A rămas internat în spital mai bine de şase luni, timp în care medicii au luptat şi au reuşit să-l vindece. Înainte de-a fi externat, păstorul l-a chemat pe medicul-primar al salonului şi, recunoscător, a voit să mulţumească personalului medical pentru buna îngrijire acordată: „Vă mulţumesc tuturor, a spus păstorul, pentru dăruire şi îngrijire, pentru alinarea durerilor şi pentru vindecarea mea, dar în mod deosebit aş vrea să-i mulţumesc asistentei de culoare care mi-a stat alături în

* În sanctuarul marian de la Czestochowa se păstrează, iradiind iubire maternă, Madona Neagră, icoana protectoare a Poloniei. Obrajii Sfintei Fecioare au două dâre adânci, urme de sabie de la năvălitorii barbari, ca două pârâiaşe de lacrimi care nu s-au mai şters de-atunci niciodată...

fiecare dimineață și în fiecare seară!" „Dar noi nu avem nici o asistentă negresă", s-a arătat surprins medicul primar. Iluminat ca de un fulger, păstorul a realizat într-o clipă cine ar fi putut să fie asistenta de culoare și, din acel moment, a început drumul lui spre convertire... De la convertire până la adevărata credință nu mai era decât un pas zăbavă... „Madonna Negra" (Madona Neagră) împlinise credința în acel om.

Miracolul. Papa și iconița Sfintei Fecioare Maria

La 13 mai 1981, orele 5:19 pm, papa Paul Ioan al II-lea a fost împușcat în timp ce traversa piața San Pietro într-un automobil decapotabil, urmărit și ovaționat de mulțimea credincioșilor. După prima împușcătură, ca la un semn, sute de porumbei s-au înălțat și și-au luat zborul speriați. Secerat, Sfântul Părinte cade în brațele secretarului său, monseniorul Stanislav Dziwisz, murmurând sfârșit: „Sfântă Fecioară Maria, măicuța mea". Primul glonț îi sfârtecă abdomenul și îi perforează colonul, al doilea, după ce îi șterge cotul îi fracturează un deget de la mâna stângă și ricoșează, rănind ușor, două turiste americane. Automobilul care-l purta trece de Arco delle Campane, intră pe strada Fondamenta și gonește spre Spitalul „Gemelli". În acest timp Maria Ehrlich, o călugăriță poloneză, recită un vers dintr-o poezie a lui Karol Wojtyła dedicată Sfântului martir Stanislav: „Dacă cuvântul nu a reușit convertirea, va fi sângele care va împlini credința"...

În după-amiaza aceleiași zile, a fost arestat Mehmet Ali Ağca, un turc de 23 ani, acuzat în Turcia de asasinarea unui ziarist. Killerul turc, așa cum s-a descoperit cercetând arhivele, l-ar fi amenințat cu moartea pe Suveranul Pontif cu doi ani înainte de atentat. Au urmat ancheta, procesul și condamnarea lui Ali, dar ceea ce se cunoaște azi, și nu se va uita niciodată, este binecuvântarea și iertarea dată atentatorului de către Sfântul Părinte care, mai mult, va pleda și va obține eliberarea acestuia. Așa încât el s-a putut întoarce în Turcia să-și ispășească pedeapsa... Suveranul

Pontif nu s-a mai interesat de mersul anchetei. Dorind însă să-i repete iertarea şi să-l privească în faţă pe omul care încercase să-l ucidă, Papa îl vizitează după Sărbătorile Naşterii Domnului, în ziua de 27 decembrie 1983, în cămăruţa goală din închisoarea Rebibbia. Aşezat lângă Ali Ağca, cu capul plecat pentru a-l asculta mai bine, Sfântul Părinte aude repetat, obsesiv aceeaşi întrebare: „De ce nu ai murit?" Papa spera ca după întrevedere să fi putut înţelege de ce acel om încercase să-l omoare. În schimb, Ali repeta aceeaşi chinuitoare întrebare: „Eu ştiu că am ochit aşa cum trebuia. Ştiu că proiectilul era mortal şi devastator. Atunci de ce nu ai murit?" După cum avea să-şi amintească monseniorul Stanislav Dziwisz, secretarul personal al Papei, la acea vizită, Sfântul Părinte nu a auzit deloc cuvântul „Iartă-mă!" Ioan Paul al II-lea îi scrisese clar într-o scrisoare adresată lui: „Frate dragă, cum putem să ne prezentăm dinaintea lui Dumnezeu dacă aici, pe pământ, nu ne iertăm reciproc?". În schimb, Ağca nu regreta nimic. Voia să înţeleagă cine îl împiedicase să-l ucidă pe Papă. Nu-l interesa iertarea şi n-a cerut niciodată iertare pentru atentatul comis. „Răul poate să unelteasc în mii de chipuri, nimic din toate acestea nu mă interesează" s-a confesat Papa secretarului său, monseniorul Dziwisz. De altfel, Sfântul Părinte era convins că salvarea lui s-a datorat numai Sfintei Fecioare Maria, pentru că acel glonţ tras s-a oprit în iconiţa de metal a Sfintei Fecioare purtată la piept şi de care nu s-a despărţit niciodată. „O mână a apăsat pe trăgaciul pistolului şi o altă mână a purtat glonţul" a afirmat Papa. La prima aniversare de la sinistrul atentat, Sfântul Părinte a mers în pelerinaj la Fatima pentru a mulţumi Sfintei Fecioare pentru miracolul împlinit. Acel glonţ care a rămas inofensiv, a fost încorporat în coroana statuii Madonei de la Fatima.

Cu trecerea anilor, întâmplarea cu atentatul a fost pusă pe seama suferinţelor pe care papa Wojtyła trebuia să le îndure ca preţ pentru evenimentele trăite de noi toţi la sfârşit de secol XX. Dar, ne putem întreba noi astăzi, dacă

mâna Madonei nu ar fi deviat cele două gloanțe trase cu Browning-ul de calibrul 9, ce s-ar fi întâmplat? Care ar fi fost viitorul lumii?

Ar fi fost, probabil, total diferită şi istoria Europei Centrale şi a celei de Răsărit.

La 8 septembrie 1802, Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord, ministrul de Externe al Franței, despre care unii spun că ar fi fost cea mai mare canalie a secolului, se căsătoreşte în prezența şi la porunca împăratului Napoleon Bonaparte şi a împărătesei Josephina. Talleyrand are 48 de ani, mireasa este o tânără doamnă, Catherine Grand, fostă soție a unui funcționar din India, pe care ministrul a eliberat-o din închisoare (bănuită de a fi întreținut corespondență cu emigranții). Viitorul soț şi însuşi Napoleon Bonaparte ştiau că doamna Grand era de-o prostie uimitoare dar de-o frumusețe tulburătoare. Imediat, în saloanele pariziene s-a auzit şi replica prințului Talleyrand: „O soție proastă nu-şi poate compromite bărbatul deştept, un bărbat nu poate fi compromis decât de-o nevastă pe care lumea o crede deşteaptă”... Aşa că tânăra doamnă Catherine Grand n-a jucat cine ştie ce rol în viața „tartuffianului” ministru... „Nimeni nu ştie ce este fericirea până nu se căsătoreşte. Dar atunci este prea târziu.”

Fellini

Plouă de aproape o săptămână la Roma. În tot acest timp am lucrat în bibliotecă ridicând ochii din când în când pentru a mai privi afară prin ferestrele largi. Picăturile de ploaie se preling pe geam şi, pe nesimțite, frigul îmi pătrunde în oase... Am la dispoziție, în sfârşit, două zile libere, sâmbătă şi duminică, dar timpul nefavorabil îmi îngrădeşte parcă dorința de-a hoinări prin Cetatea Eternă. Dar nu mă las învins, mă îmbrac gros, urc şi cobor aleile parcului de la Villa Borghese şi mă opresc la un stand de cărți şi casete video de la stația de metrou Flaminia... Vânzătorul, zgribulit, mă aşteaptă răbdător şi tăcut să

aleg ceva. Iar eu mă hotărăsc rapid şi cumpăr „Le notti di Cabiria” (1957) şi „La dolce vita” (1960).

„Magia filmelor lui Fellini” a fost tema masteratului meu susţinut la Universitatea Pontificală Gregoriana din Roma de sub îndrumarea părintelui gesuit, profesorul Virgilio Fantuzzi .

După vizionarea filmelor, nu mai simt frigul şi nici umezeala pătrunsă în oase, mă reîntorc grăbit la „Jurnal” şi rescriu însemnările referitoare la dificultăţile pricinuite filmului „Le notti di Cabiria” de cenzura italiană. Şi mai scriu şi despre onirica întâlnire a lui Fellini cu personajul principal din „La dolce vita”, relatată fascinant de chiar Federico Fellini în cartea „Intervista sul cinema” a lui Giovanni Grazziani: „Cenzura a interzis filmul „Le notti di Cabiria”, dar eu nu am vrut să se ardă negativele. Am ascultat sfaturile unui prieten iezuit, inteligent şi poate cam anticonformist, părintele Arpa: m-am dus la Genova, la un cardinal renumit, foarte puternic, considerat a fi unul din cei care puteau să ia conducerea unui conclav, cerându-i să vadă filmul. Într-o sală de proiecţie minusculă, situată dincolo de port, am instalat drept în mijloc un fotoliu, cumpărat în ajun de la un anticar, un fel de tron cu o pernă mare, roşie, garnisită cu franjuri aurii. Cardinalul a sosit la douăsprezece şi jumătate noaptea în Mercedesul său negru. Nu fusesem autorizat să stau în sală, nu ştiu dacă înaltul prelat a văzut într-adevăr filmul sau a dormit: probabil că iezuitul meu, părintele Arpa, îl trezea atunci când trebuia, când se vedeau procesiuni sau imagini religioase. El a fost cel care a zis la sfârşit: „Sărmana Cabiria, trebuie să facem ceva pentru ea”. Cred că un simplu telefon a fost deajuns... În concluzie, filmul a fost salvat”.

„Anita Ekberg din «La dolce vita»... – mărturiseşte Fellini după douăzeci şi cinci de ani de la realizarea filmului – /.../ pentru mine titlul, imaginea, sunt inseparabile de Anita. O văzusem întâia oară într-o fotografie mare cât o pagină într-o revistă americană; „puternica şi magnifica panteră juca tinere zburdalnice

călare pe rampa unei scări... „Dumnezeule, – mi-am zis – fă să n-o întâlnesc niciodată!”... Senzația de încântare, de stupoare fermecată, de incredibil, pe care o încerci în fața creaturilor excepționale ca girafa, elefantul, baobabul, am simțit-o câțiva ani mai târziu când am văzut-o venind în întâmpinarea mea în grădina primăriei, precedată, urmată, flancată de trei sau patru omuleți: bărbatul, managerii care dispăreau ca niște umbre în fața haloului unui izvor de lumină. Pretind că Ekberg este chiar fosforescentă. Aveam impresia că am descoperit ideile platonice ale faptelor, elementelor, într-o stare de îndobitocire absolută, murmurând pentru mine: Ah! uite lobii urechilor, gingiile, pielea omenească.”

În aceeaşi seară, Fellini, tulburat, aleargă la Marcello Mastroiani care îl ascultă fumând, tolănit între perne şi, într-un târziu, obligat să-şi trădeze curiozitatea, spuse pe un ton condescendent: „Va bene! Allòra, andiamo a vedere la donna!” (Bine! Atunci, hai să vedem femeia!”)...

În filmul „La dolce vita” se întreprinde o crudă investigație asupra unei lumi care agonizează şi a unei civilizații intrate în criză. Mulți spectatori şi-au descoperit propria identitate în acest film şi de aici reacțiile atât de dure cu care l-au întâmpinat („Unii urlă pentru că se recunosc cu oroare, alții urlă din laşitate preconceptă”). Acest tablou babilonic (inițial, Fellini vroia să-şi intituleze filmul „Babilon, anul 2000 după Hristos”) al corupției sociale, al dezumanizării sacerdoților, nu putea fi acceptat de canoanele Bisericii Catolice.

Atitudinea Vaticanului împotriva regizorului a fost promptă şi destul de severă. Fellini povesteşte amuzat, dar amar, ceea ce i s-a întâmplat într-o după-amiază de august, pe când se plimba pe străzile din Padova umbrite de zidurile vechilor palate, ocrotit de umbra lor binefăcătoare: privirea i-a fost atrasă de un afiş, surprinzător de mare, lipit şi expus la vedere pe zidul unei biserici. Afişul, încadrat de un chenar negru (similar anunțurilor funebre), avea tipărit următorul text: „...ci preghiamo per la salvezza

dell' anima di Federico Fellini, peccatore pubblico!" (... ne rugăm pentru salvarea sufletului lui Federico Fellini, păcătos public!).

...Întrebat, la împlinirea vârstei de 64 de ani, „ce ar mai avea de spus într-un viitor film", Fellini a răspuns: „Nu ştiu!" A tăcut, apoi, surâzător, a adăugat: „După atâția morți şi atâtea înmormântări, după toate, după atâtea satisfacții adunate din dărâmături şi din ruine, mi-ar plăcea să mulțumesc anumitor persoane, în mare majoritate femei care, după fiecare din filmele mele, cu o înfățişare timid dezamăgită, cu o invitație plină de speranță, mi-au repetat mereu: „De ce nu faceți niciodată o poveste de dragoste plăcută?"...

...Revăd renumitul platou de filmare de la Cinecitta, „teatro 5", unde a fost depus sicriul cu corpul neînsuflețit al marelui regizor. Studioul este locul în care majoritatea filmelor lui au prins viață, dar de această dată, în locul forfotei şi al animației din timpul filmărilor, liniştea învăluie tot. Voalat, lumina unui reflector „azzurro" mângâie catafalcul flancat de patru „corazzieri", iar „la tromba", instrumentul atât de iubit de Fellini, cântă discret laitmotivul din muzica filmului „La Strada", „Improvviso dell'Angelo" compus de Nino Rota. „Silenzio, per favore!" şi... aşteptăm împietriți magica comandă a maestrului care, din păcate, nu va mai veni niciodată: „Pronti! Motore!"...

...Mă simt îngrozitor de obosit, rătăcit în masa de oameni... Nu-mi pot ordona gândurile... Trec prin fața sicriului acoperit de flori şi mă târăsc spre ieşire...

...Retrăiesc apoi uluitoarea secvență transmisă în direct de R.A.I., a prim planului cu mulțimea care asalta sicriul regizorului la ieşirea din Biserica Santa Maria degli Angeli pentru ultimul omagiu cât şi imaginea singulară a mâinii Giuliettei Masina, o aripă frântă, pierdută, strivită în mijlocul mulțimii, strângând între degetele sale rozariul de perle cu o cruciuliță de argint...

Cuvintele nu pot cuprinde cutremurătoarea durere exprimată de gestul disperat şi plin de descurajare al

ultimului omagiu adus lui de aceea care i-a fost tovarăşă de viaţă şi de artă. Giulietta Masina – tulburătoarea Cabirie, fascinanta şi delicata Gelsomina din film – nu va putea suporta despărţirea de Federico. Înainte de împlinirea celor trei luni de doliu, neîmpăcată în aşteptare, va „pleca" şi ea, la 23 martie 1994, urcând cărarea împărăţiei cerului să-şi reîntâlnească în linişte soţul...

Era într-una din după-amiezile toride... „l'afa" (zăduf) cum numesc italienii zilele încremenite de căldură de la Roma.... Mă apăr de soare şi cotesc, intrând pe Via Margutta, pe faimoasa stradă a boemei romane. Pe strada tăiată în două de umbra mult dorită, pe-o parte şi pe cealaltă, de focul razelor solare, nici ţipenie de om O maşină decapotabilă stă parcată la umbră. Aud scârţâitul unei porţi, mă întorc şi privesc surprins... O doamnă micuţă de statură, cu ochelari de soare, şi un domn solid, grăsuţ, deschid portierele maşinii urcând apoi în ea... Se aude motorul pornind, şi cei doi dispar... Stop cadru! Perechea era, nimeni alta (caramba che sorpresa) decât... Federico Fellini şi Giulietta Masina!

A doua zi, 26 iulie 1993, am citit în ziarul „La Repubblica" o scurtă ştire mondenă despre „aventura" lor prilejuită de împlinirea unei anumite vârste: „50 anni dal lor sacro matrimonio" (Giulietta şi Federico se căsătoriseră la 30 octombrie 1943), când cei doi soţi au petrecut singuri, într-un local pescăresc din Ostia, o seară de taină şi vis...

Avea să fie ultima lor „escapadă". Fellini se va simţi din ce în ce mai rău, va fi internat în Institutul de Neurologie al Policlinicii Umberto I din Roma unde, în urma unui ictus cerebral, va trece în adormire la 31 octombrie 1993, duminică la ora 12. Cu puţine luni în urmă, la 29 martie 1993, primise, la Los Angeles, al cincilea premiu Oscar pentru întreaga sa carieră artistică...

Mai notez în jurnal ultimele cuvinte din predica cardinalului Silvestrini, statornic confesor şi prieten al familiei Fellini, care a oficiat slujba de înmormântare a

regizorului în Biserica Santa Maria degli Angeli: „Nulla si sa, tutto si immagina”. Cuvinte rostite şi de personajul principal din ultimul film al marelui regizor „La voce della luna” (1990)...

Închei notiţele mele cu o frază din cartea lui Don Virgilio Fantuzzi intitulată „Il vero Fellini” care mi s-a părut sinceră şi revelatoare privind pe omul şi artistul Federico: „Fellini indosa la maschera del clown non per nascondersi, ma per esprimere in questo la parte segreta di se”...

Vergilius: Timpul ia cu sine toate; şi aducerea aminte.

Anul 1990... După evenimentele din decembrie 1989 (era prin aprilie 1990), stăteam la taifas cu tata... Noua democraţie şi speranţa în viitor îmi dădeau aripi. În urma acelora devenisem un apărător înverşunat al noii ordini politice care se instaura... Tata mă privea îngăduitor şi, într-un târziu, după multe discuţii, m-a trimis să-i aduc livretul militar. „Vezi, i-am argumentat, totul a fost corectat, ai preluat gradul de ofiţer, aici au şters titlul de soldat, au fost menţionate toate medaliile şi decoraţiile, ai reprimit titlul de veteran de război, ai fost reabilitat şi repus în drepturi!” „Totul e bine şi frumos, mi-a răspuns tata, dar au „uitat”, intenţionat sau nu, să modifice cel mai important paragraf: studiile. Aici scrie clar: 4 clase primare, ceea ce justifică vechiul grad de soldat, dar eu azi pot fi recunoscut ca medic-veterinar militar cu cele 4 clase primare?... Vei spune că este o greşeală, o simplă ironie a sorţii... Nu este cinismul celor care au reuşit să evite criza şi care s-au salvat trecând de dificilele momente din decembrie ’89?... Tu vei trăi şi îmi vei da dreptate. Ţine minte: nu intra în politică! Orice oportunitate vei avea, mai devreme sau mai târziu, vei fi sancţionat. „Tovarăşii” se cunosc şi se vor ajuta între ei, iar tu nu vei fi niciodată asimilat! Nu uita, nu trebuie să abandonezi nici o

secundă comandamentul supraviețuirii! Să nu ai teamă de cei care schingiuiesc trupul, ei nu vor izbuti niciodată să ucidă sufletul! Acest comandament m-a ajutat să scap din teribila închisoare: colonia de muncă forțată de la Poarta Albă... Şi nu uita, într-un loc unde descoperi că este ucis sentimentul de omenie, străduieşte-te să rămâi om! Vor veni vremuri şi mai grele decât acelea comuniste, va fi dictatura capitalismului aşa-zis democrat şi a globalizării europene". N-am dat ascultare sfatului părintesc şi, în politică, am fost „sancționat". Puțin zis. Am scăpat ieftin, nu m-au distrus, dar nici bine nu mi-a fost...

...Casa părintească este şi azi în picioare. Singura dintre casele vechiului cartier. Tata a umblat mult, aproape 6 ani din viață a pierdut, începând din 1990 până în 1996 când s-a îmbolnăvit şi, copleşit de tristețe şi scârbă, nu a mai putut merge să-şi „cerşească" casa pe la noile administrații „democratice". A murit neîmpăcat şi cu amărăciunea în suflet de dorul casei pierdute. Avusese dreptate atunci când îmi atrăsese atenția că în România nu s-a schimbat şi nu se va schimba nimic. Am umblat şi eu cu documentele casei pe la autorități. Am depus memorii şi actele casei la „prietenii" mei din C.P.U.N.: primarul şi viceprimarul de la sectorul 6, Bănică şi Pațica, apoi la cel care a urmat, primarul Vrăbiescu, iar prin anul 2000, chiar şi la simpaticul şi mult mediatizatul consilier Piedone-Popescu. Ultima dată când am fost în audiență la un „director" de la primăria sectorului 6, acesta a izbucnit furios: „Ce dracu, domne, nu vă mai săturați să pretindeți? Sfâşiați fără milă şi ruşine țărişoara asta care-a fost şi ar trebui să rămână a celor care au muncit cu adevărat?" M-am întors pe călcâie şi-am ieşit val-vârtej din birou; discursul lui n-avea nici o legătură cu problema mea şi sunt convins că dacă aş mai fi rămas, în următoarele momente s-ar fi putut întâmpla ceva, ceea ce aş fi regretat toată viața. Directorul respectiv avea o firmă imobiliară pe numele soției şi mai multe locuințe cumpărate şi închiriate în Bucureşti şi Ilfov. Despre el am

mai aflat că lucrase la secția de Miliție a sectorului agricol Ilfov până în anul 1990 când reușise să se transfere în București, unde mai apoi urmase și absolvise „Dreptul” la o Facultate particulară și... atât.

La cimitir, în iunie 2005, la pomenirea celor 7 ani de la adormirea tatălui meu Paraschiv, după ce am aprins lumânările la mormântul său, am îndrăznit să-l „dojenesc”, în sinea mea, pentru rugăciunea lui din 4 Aprilie 1944. Într-adevăr, se rugase lui Dumnezeu să-i ocrotească și să-i salveze casa de groaznicul bombardament de atunci. „Dar, tăticule drag, mai trebuia să-l rogi pe bunul Dumnezeu să vegheze în continuare și asupra cui trebuia s-o moștenească”...

Dacă aștepți mereu momentul cel mai potrivit, te întrec alții care nu-l așteaptă!...

Woody Allen

În luna mai a anului 1880, Garibaldi este reales deputat în Colegiul electoral din Roma, fiind totodată și liderul mișcării radicale de stânga. Dezamăgit de politica italiană, își anunță demisia din Parlament publicând în ziarul „La Capitale” o scrisoare deschisă. După enunțarea motivelor demisiei, Garibaldi, marele conducător al luptei pentru eliberarea și unificarea națională a Italiei, își încheie cu amărăciune „testamentul politic”: „Tutt’altra Italia io sognavo nella mia vita, non questa, miserabile all’interno e umiliata all’esterno”...

La 2 iunie 1882, retras în insula Capréra, provincia Sassari din Sardegna, bolnav, trădat, uitat și singur, generalul Giuseppe Garibaldi se stingea din viață, cu ochii plini de lacrimi, privind pierdut spre visul său neîmplinit, Corsica.

Dintotdeauna, am simțit nevoia să-mi fac viața praf. Acum n-a mai rămas mult – și tot nu mă las...

Livius Ciocârlie

Mohorâta zi de 17 noiembrie a anului 1990 era spre sfârşite. Poliţistul de la guvern a vrut să cheme Salvarea. L-am liniştit şi, confuz şi trist, îngrozitor de trist, i-am zâmbit strâmb şi m-am confesat: „Nu este uşor să te desparţi de ai tăi şi să pleci în misiune la o vârstă când nu mai speri nimic!”... Poliţistul s-a holbat la mine, privindu-mă siderat şi eu m-am ridicat şi am plecat spre casă târşindu-mi paşii. În urma mea, poliţistul trezit brusc din uluire, a strigat: „Şefu! Bă, vorbeşte şi pentru mine! Aoleu, că aş pleca de nu m-ar mai prinde din urmă!”... Şi a adăugat cu năduf: „Fire-aţi ai dracului cu revoluţia voastră! Iată, bă, pă cine trimit ăştia afară! Bă, ăsta ori e tâmpit ori e prea ‘oţ şi face pă prostu!?!”

Nici nu ştiu cum a trecut timpul...

Când m-am întors la minister se schimbase garda şi am fost, astfel, scutit să mă reîntâlnesc cu poliţistul meu... Pe coridor, lumină de veghe...

Biroul secretarului de stat era în apropierea cabinetului ministrului. Am ciocănit la uşă şi am intrat. Am intrat, e un fel de a spune. M-am strecurat, deoarece biroul era aşa de strâmt încât cred că avea puţin peste 3 m lăţime. La intrare, imediat pe dreapta, era biroul lui Adrian Dohotaru şi, la nici 2. m distanţă, pe partea opusă, era cel al secretarei... Foştii funcţionari superiori din minister aveau cabinete mari, luxoase şi bine dotate, în schimb, pentru nou promovaţii în minister nu erau birouri disponibile.

Secretarul de stat şi-a trecut palma peste faţă, şi-a aranjat frumosul păr argintiu, m-a privit cu ochii săi de un albastru infinit, a zâmbit şi, obosit, mi-a spus: „Sincer să fiu, te invidiez, aş fi vrut să fiu eu în locul dumitale. Ar fi fost un loc minunat pentru mine, dar sunt obosit, foarte obosit înainte de-a mai realiza ceva! Şi nici nu ştiu dacă voi avea forţa necesară dacă voi fi lăsat să fac ceva”. Pe biroul încărcat cu dosare şi hârtii abajurul veiozei răspândea o lumină calmă de culoare verde şi era atâta linişte în jur... Pe geamul ferestrei se profila cerul de un albastru lăptos... „Mergi în pace! Să-ţi ajute Dumnezeu!... Poate ai fost

ales... Asemenea realizări urmează după mari încercări şi suferinţe. Poate meriţi, cine ştie?... Era locul tău şi poate că locul meu este aici, în prima linie... Mergi în pace şi bucură-te! Te invidiez!... Poate ne vom mai reîntâlni şi timpul va fi mai darnic cu noi... Am vorbit cu Florea, poate că nici tu n-ai ştiut de ce l-ai refuzat... Aveai alt drum. Şi eu am alt drum... Am să te ocrotesc, ai grijă de tine, eşti oricum primul om din afara sistemului pe care reuşesc să-l trimit... Merită?... Poate că vei şti ce să faci!".

Atunci, în seara aceea, înspre noapte, am aflat unde voi pleca: la Biblioteca Academiei Române din Roma... Când am plecat din minister se făcuse târziu. Adrian Dohotaru a vrut să mă trimită acasă cu maşina dânsului de la minister. Am refuzat, voiam să fiu singur, să merg în linişte şi să... Eram, încă, tulburat şi cam trist... Cuvintele lui Adrian Dohotaru... Trecuseră peste 25 de ani de când munceam ca bibliotecar şi acum trăiam cu adevărat un miracol... Biblioteca? Roma?!... Pe drum mi-a venit în minte un citat din Roger Martin du Gard: „Sunt unii oameni cărora în viaţă li se întâmplă totdeauna ceea ce merită". Adevărat sau nu, când rugăciunea... Dar, poate că în marea Sa bunătate şi înţelegere faţă de păcatele şi nemăsuratele noastre orgolii, Dumnezeu-Tatăl vrea numai să ne probeze credinţa şi puterea mântuirii de sine...

...Pe 16 ianuarie 1991 aterizam pe Aeroportul Fiumicino din Roma. Prima surpriză: nu mă aştepta nimeni! Ajuns la Academie, am aflat că totuşi la aeroport mă aşteptase cu maşina administratorul şi încă o persoană de la ambasadă, dar eu probabil ieşisem pe altă parte?... Pe unde dracu puteam eu să ies când nu era decât o „poartă" de ieşire bine supravegheată de vameşii şi poliţiştii de frontieră?... Mai târziu am aflat că am fost urmărit, voiau să ştie dacă mă voi descurca sau dacă mă aştepta cineva sau... etc. Tot „tacâmul"... Cum vechile obiceiuri nu mai puteau fi acceptate, vechea gardă reacţiona, se punea la adăpost... Poate, cine ştie, într-o zi vor fi întrebaţi?... Şi atunci vor avea ce să răspundă...

Există, totuşi, o desăvârşire a neîmplinirii (prof. dr. C.D. Zeletin) şi o disperare mai mare ca disperarea însăşi. (Camus)

Destinul evreilor îl rezumă pe acela al omenirii.

Andrei Pleşu

Ierusalim. „Urbis Jerúsalem beáta”

Jerusalem în ebraică Ieruşalaym: Ir şel şalom, în traducere: Oraşul Păcii.

„...Pe Domnul pomeniți-L, chemați Ierusalimul să vi se suie’n inimi!”

Ieremia (LI, 50)

Un pelerinaj în „Terra Santa” suscită, fără dubiu, un deosebit interes, din punct de vedere istoric şi religios (cu toate dificultățile create de conflictele din zonă), pentru mii şi mii de oameni care vor să viziteze locurile sacre unde s-a născut, a propovăduit şi a fost răstignit Iisus. Pelerinajul ar trebui să pornească din Galileea cu oraşul Nazareth (Floarea Galileii), pentru că aici s-a plămădit şi a înflorit creştinismul iar Iisus Hristos şi-a petrecut copilăria şi adolescența, aproximativ de la vârsta de 12 ani până la 30 de ani, un răstimp necunoscut cercetătorilor şi pierdut definitiv în negura acelor timpuri.

Casa Fecioarei Maria din sătucul de nicăieri, Nazaret: „O gente felix hóspita augústa sedes Názaræ” („Iar în a şasea lună, trimis a fost de la Dumnezeu îngerul Gavriil într’o cetate din Galileea al cărei nume era Nazaret.” – Luca, I, 26), cu trecerea anilor a fost transformată în biserică, un edificiu original care a suferit modificări în timp, iar azi pelerinii pot vedea o construcție recentă, puțin cam rece, unde se conservă Grota Bunei Vestiri.

Catedrala Naşterii Domnului din Bethleem (potrivit Bibliei, aici s-a născut regele David), în limba ebraică înseamnă „casa pâinii”, iar în arabă se traduce „casa cărnii”. A fost înălțată de împărăteasa Elena, mama împăratului

Constantin cel Mare, chiar deasupra „Grotei Sfintei Naşteri" în care credincioşii pot vedea altarul sacru marcat de o stea de argint inscripţionată: „Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est". Ca aspect exterior, catedrala se aseamănă cu o fortăreaţă medievală. Pereţii Grotei „Sfintei Naşteri" înnegriţi de fumul candelelor şi al lumânărilor poartă semnele trecerii timpului. Dar, în nici un alt loc de pe pământ nu poate fi celebrată mai plenar bucuria „întrupării cuvântului sfânt" ca în acest cadru, destul de sărac dar binecuvântat de smerenie şi pace. Alături este conservat „altarul" ieslei, unde Iisus a fost ocrotit de frigul iernii de respiraţia caldă a animalelor şi unde cei trei Magi*, Gaspar, Melchior şi Balthazar,

* „Sant Eustorgio" este una din cele mai vechi şi patrimoniale biserici din Milano în care sunt păstrate moaştele celor Trei Crai de la Răsărit (în fapt trei astrologi persani: cel tânăr, Gaspar din Han (15 de ani), cel matur, Balthazar din Japhe (30 de ani), şi cel bătrân, cu părul alb, Melchior din Sem (60 de ani), care, scrutând stelele, au fost vestiţi de venirea pe lume a lui Mesia).

„I bant Magi, quevenerant
stellam sequéntes for æviam
lumen requírunt lumine
deum faténtur múnere"

Tradiţia consemnează faptul că biserica a fost construită pe locul unde, în sec.I d.Hr., se afla deja o bisericuţă numită San Barnaba al Fonte. Bisericuţa fusese ridicată în amintirea Sfântului Barnaba care ar fi botezat în apa izvorâtă din acel pământ (azi secată) primii creştini ai oraşului Milano...

După 30 de ani de la Sfânta Naştere, cei Trei Crai de la Răsărit se reîntorc în Ierusalim şi asistă, înspăimântaţi şi neputincioşi, la patimile şi răstignirea lui Iisus. Între 6-11 ianuarie, anul următor crucificării, cei Trei Crai de la Răsărit vor fi şi ei martirizaţi, unul câte unul, pe altarul credinţei lui Iisus. În timpul lui Constantin cel Mare, Sf. Elena descoperă la Ierusalim rămăşiţele pământeşti ale celor Trei Crai şi moaştele lor vor fi purtate şi depuse, cu multă evlavie, în biserica Hagi Sofia din Constantinopol.

Clericul Eustorgio, cu puţin timp înainte de a deveni „Vescovo di Milano" (343-355) primeşte ca ofrandă (în urma pelerinajului său la Constantinopol), de la împăratul Constantin, relicvele celor Trei Magi. Întru cinstirea preţioaselor oseminte, Eustorgio sculptează un sarcofag din piatră masivă, o „arcă a relicvelor", şi porneşte la drum. Traversează Dalmaţia de-a lungul coastelor tireniene şi, după un lung şi

au depus sacrele ofrande: aurul (reprezentând regalitatea Pruncului Sfânt), tămâia (simbolizând Divinitatea Fiului lui Dumnezeu-Tatăl) şi smirna (Patimile şi Răstignirea ce vor urma). La mică distanţă de catedrală se află „câmpul păstorilor" indicat de tradiţia creştină ca locul unde Îngerii au „vestit şi adeverit" naşterea lui Iisus.

Obiectivul cel mai căutat de fiecare pelerin în „Terra Santa" este Jerusalemul. Şi aceasta se datorează nu numai importanţei pe care Jerusalemul – Scaunul Sfintei Învieri a Domnului nostru Hristos, Dumnezeu – a avut-o în istoria „poporului ales", cât mai ales faptului că aici au început şi s-au săvârşit patimile lui Iisus „întru iertarea şi mântuirea" păcatelor oamenilor.

Jerusalemul, situat în inima dezolantului deşert al

dificil traseu, ajunge la Milano. Debarcă sarcofagul şi îl încarcă într-un car tras de boi. Chiar în faţa Porţii Ticinese, la doi paşi de biserică, carul se poticneşte şi boii refuză să meargă mai departe. Eustorgio desluşeşte mesajul şi, supus proniei, depune „arca relicvelor" într-o capelă special aleasă în biserica San Eustorgio.

La 23 iulie 1164 Friederich I-ul Barbarossa strămută moaştele celor Trei Crai în Catedrala din Köln şi le aşează într-un Dreikönigen-schrein (Ornamenta Ecclesia), un relicvariu în formă de templu, realizat în 1181 de către celebrul aurar Nicolaus din Verdun, din argint aurit, împodobit cu emailuri şi pietre preţioase. În anul 1904, după 740 de ani, cardinalul Ferrari reuşeşte (nu se cunosc circumstanţele istorice) să aducă părticele din moaştele celor Trei Magi şi să le redepună în vechea capelă închinată lor din biserica San Eustorgio.

Cei Trei Crai de la Răsărit sunt sărbătoriţi de Biserica Romano-Catolică de Epifania (în greceşte Epiphaneia = Apariţia Domnului), în ziua de 6 ianuarie a fiecărui an. Iniţialele celor Trei Crai: CMB, înscripţionate de preoţi, cu creta, pe uşile caselor enoriaşilor, în timpul Sfintelor Sărbători ale Naşterii lui Iisus, sunt tălmăcite de către creştini din urarea ecleziastă: Christus Masionem Benedicat (Iisus binecuvântează această casă).

Dar când vin sărbătorile româneşti şi ninge, în zilele din ultima decadă a lui decembrie – Crăciunul, Anul Nou – ... când peste depărtări se aşează în tihnă gerul şi vin cetele de colindători şi arde buturuga în vatră şi ninge, ninge liniştit... ce frumos sună colindul nostru:

Trei crai de la răsărit,
Cu steaua-au călătorit;
Şi-au mers, după cum cetim,
Până la Ierusalim...

Iudeii, poate fi considerat „regele" tuturor oraşelor lumii. Aici Profeţii şi Iisus au propovăduit pentru prima dată „noua lege" în numele idealurilor de pace şi iubire pentru întreaga omenire. Din Sion va ieşi Legea şi Cuvântul lui Dumnezeu. „Temeliile Lui sunt în munţii cei sfinţi; Domnul iubeşte porţile Sionului mai mult decât toate sălaşele lui Iacob. Lucruri slăvite s'au grăit despre tine, cetate a lui Dumnezeu" (Psalmul 86). „Cetatea lui Dumnezeu" este capitala celor trei religii monoteiste: ebraică, creştină şi musulmană. Pentru evrei, Jerusalemul este simbolul gloriei trecute şi al speranţei în lumea viitoare. „Rocca Sacra" (Stânca Sacră) este locul unde Avraam (după datina evreilor, încă înainte cu vreo 4.000 de ani) a „prescris" sacrificiul fiului său, Isaac, în numele lui Dumnezeu. Aici este locul altarului primului mare templu evreiesc, Beit Hamikdaş (Templul Alianţei) construit de Solomon* înainte cu vreo 3.000 ani şi, după cum spune legenda, va fi locul sacru al „Judecăţii de apoi". "Şi va fi că'n ziua aceea nu va fi lumină, nici frig, nici ger, nu va fi pentru o zi; şi ziua Îi va fi cunoscută Domnului; nici zi, nici noapte, dar spre seară va fi lumină." (Zaharia, XIV,6/7/ 8).

Pentru creştini, Jerusalemul este pământul sfânt unde a prins viaţă religia lui Iisus Hristos (cu numele de Ieşhua – le-hoşia = a mântui, a elibera. De aceea este numit şi „Mântuitorul" = Mãšîah, care va deveni Messiah-ul credincioşilor din întreaga lume), unde a fost condamnat,

* Solomon, suveran al Regatului Israel (965-928 î.Hr.). Fiu şi succesor al lui David şi al frumoasei Batşeba. Domnia lui s-a caracterizat prin înflorire economică şi culturală. A construit Templul lui Iehova şi impunătorul Palat Regal (unde instalează un tron de fildeş placat cu aur), ambele în Ierusalim. Legenda spune că regele Solomon ar fi murit stând în genunchi, rugându-se sprijinit în baston, slujitorii săi nedându-şi seama că el deja era mort. Şi-au văzut de treabă, mergând în vârful picioarelor, când treceau prin apropierea lui, până când un şarpe a ros bastonul care sprijinea trupul neînsufleţit al regelui... Solomon preţuia, se spune, înţelepciunea mai mult decât puterea şi bogăţia. I se atribuie paternitatea scrierilor din Vechiul Testament (Cântarea Cântărilor, Ecleziastul, Proverbele), a unor psalmi şi a unor ode apocrife. După moartea lui, regatul Israel se destramă...

schingiuit şi răstignit pe cruce (chiar de Pasach, când fiii lui Israel sărbătoresc ieşirea din robia egipteană a „poporului ales" condus de Moşhe = Moise) şi unde, a treia zi după Scripturi, a înviat cu „moartea pre moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".

Pentru musulmani, Jerusalemul cu „Rocca Sacra", este locul sfânt de unde s-a înălţat la ceruri Profetul Mahomed (Mohammed = Cel lăudat. Se naşte în jurul anului 570 d.Hr. în comunitatea Quryşi-tilor, în împrejurimile oraşului Mecca din Arabia Saudită. Obişnuia să se retragă în deşert pentru a medita. În anul 610, la vârsta de 40 de ani, Arhanghelul Gabriel îi relevă existenţa lui Alah, cerându-i să citească Coranul. Mohamed nu ştia să citească dar, la insistenţele Arhanghelului, reuşeşte să-i descifreze textul. După întâlnirile cu un înger, care de fiecare dată îi înmânează câte 144 capitole din Coran, Mohamed începe să propovăduiască arabilor islamismul. În războiul contra negustorilor bogaţi, Mohamad şi fidelii săi vor cuceri, la anul 630, oraşul Mecca. Distruge idolii din marele templu Kaaba (piatra neagră a durerii), proclamă cultul lui Alah şi transformă oraşul într-un în centru al islamismului. Mohamed moare la Medina în 8 iulie 632 (oraşul se numea Yathrib, dar pentru că la 2 iulie 622 Mohamed a propovăduit în acest loc, oraşul a luat numele de Medina al Nabi, adică Oraşul Profetului. Anul 622 marchează începutul erei musulmane). Ar mai trebui amintit că religia musulmană a apărut prin pustiurile arabe la aproape 600 de ani de la ruinarea celui de-al doilea templu evreiesc. Oricum, Coranul nu menţionează în nici un loc Jerusalimul, acesta fiind socotit oraşul sfânt al musulmanilor doar după ce ei l-au cucerit în anul 638 (oraşul era al treilea, ca importanţă, după Mecca şi Medina).

Impunătoarea Moschee a lui Omar (Qubbat al-Sakhara), impropriu numită Cupola Sacră, este cel mai vechi monument musulman din Palestina, construit pe acel pământ sacru.

Leagănul „Pământului Sfânt", Jerusalemul, a fost,

de-a lungul secolelor, locul crud şi dureros al terorii şi sângelui. Nici un alt oraş din lume nu a suferit mai mult decât acesta preţul neîndurător al războaielor. Jerusalem, în limba ebraică înseamnă pace. Dar spada nu a încetat să-i ucidă fiii de-a lungul dramaticului drum al istoriei sale. Asediat de peste 50 de ori, cucerit de 26 de ori prin forţa armată, distrus sau ras din temelii de peste 10 ori, Jerusalemul este atestat istoric încă din secolul al X-lea î.Hr., anul 1000, când regele David îl cucereşte şi-i înalţă capitala în acest loc, pe malul râului Kidron. Între anii 965-922 î.Hr. Solomon, fiul regelui David, măreşte teritoriul său cât şi pe cel al regatului, împlinind strălucirea Jerusalemului prin construirea unui templu dedicat lui Israel (pe dealul de deasupra „Oraşului lui David") în care era consacrat chivotul din „Cortul Mărturisirii" ce păstra vasul de aur cu mana, toiagul lui Aaron şi Tablele Legii.

La anul 586 î.Hr., Nabucodonosor distruge Templul (sufletul istoric şi religios al „poporului ales"), nemairămânând din el nici o urmă. Al doilea Templu, al lui Zerubabel, a cărei construcţie a început în anul 544 î.Hr., a fost terminat şi extins de regele Irod în anul 19 î.Hr. Templul a fost distrus de romani în anul 70 d.Hr. Doar pe ici pe colo se mai pot observa azi porţiuni ale zidului şi ale turnului precum acel fragment din „Zidul cel larg" care, se bănuie, ar fi fost parte din „Zidul înconjurător" al oraşului din prima perioadă a Templului. După aceasta, poporul evreu îşi începe, pentru mai bine de 70 de ani „Marea Diasporă", lungul şi tragicul drum al sclaviei şi umilinţelor în Babilonia.

În timpul lui Iisus, templul, reconstruit de Irod cel Mare, cât şi construcţiile din preajma lui erau de o grandoare unică. În Evanghelia sa, Marcu menţionează încântarea Apostolilor la intrarea în Jerusalem: „Învăţătorule, priveşte ce fel de pietre şi ce clădiri!" (Marcu, XIII, I). Iar în Talmudul Babilonian, Tratatul Kiduşin, se scrie: „Nu există frumuseţe mai măreaţă decât cea a Ierusalimului".

Zidurile Jerusalemului sunt impunătoare, ele fiind

construite pe etape, de-a lungul secolelor. Actuala configurație datează din anul 1542 de pe vremea lui Soliman cel Mare. Lungimea zidului măsoară aproximativ 3 km, este înalt de 13 m, străjuit de 34 de turnuri şi străpuns de 8 porți: Poarta Damascului, Poarta Nouă, Poarta Jaffei, Poarta Sionului, Poarta Gunoaielor, Poarta Aurită (care este cea mai importantă), Poarta Leilor şi Poarta lui Irod. Poarta Aurită, pe care vor intra viii şi morții la „Judecata de apoi" (cf. tradiției creştine) a fost şi a rămas, până în zilele noastre, zidită de turci în anul 1530.

Locul cel mai sfânt de pe pământ este Muntele Moria – „Rocca Moriah" – unde Avraam trebuia să-şi înjunghie fiul după cum îi ceruse Dumnezeu-Tatăl: „Ia-l pe fiul tău cel dorit, Isaac, cel pe care-l iubeşti, şi du-te în ținutul Moria" (Facerea, XX, 2), dar îngerul trimis de Dumnezeu a strigat: „Avraame, să nu-ți ridici mâna asupra băiatului, căci acum ştiu că te temi de Dumnezeu şi că de dragul Tatălui nu l-ai cruța nici pe fiul tău cel iubit". Pe acel loc sacru, la anul 960 î.Hr., „a zidit Solomon templul şi l-a iprăvit", împlinind astfel „cuvântul Domnului" (Regi, VI, 14.).

La anul 692 d.Hr., meşterii bizantini au construit aici cea mai falnică moschee (după aceea de la Mecca). Moscheea lui Omar este o construcție octogonală (acoperită la exterior cu plăci de marmură şi faianță „albastru celest") pe care se sprijină elegant o maiestuoasă şi impunătoare cupolă placată în aur (s-au folosit peste 185 kg. aur), vizibilă din orice loc te-ai afla, atât ziua cât şi noaptea. Moscheea adăposteşte legendara „Rocca Moriah" (Stânca Sacră) sub care se află grota unde s-au rugat Avraam, David, Solomon, Ilie şi Mahomed. Este şi locul scăldat de sângele animalelor sacrificate cândva. Conform credinței musulmane, aici a ajuns Mahomed călare pe un cal înaripat (El-Burak) şi, urcându-se pe munte, a poposit pe Stânca sacră de pe care s-a ridicat apoi în slăvi. „Cupola sacră" nu este moschee şi nu este folosită ca loc de rugăciune al musulmanilor, ci este locul de rugăciuni personale în special al femeilor. De menționat este şi faptul că locul din care Mahomed s-a

suit la ceruri este amintit în Coran cu numele de Moscheea „El-Akţza" (Al Aksā), Moscheea de departe, din extremitatea meridională a esplanadei Templului. Aceasta este înălţată la anul 1217 de nepotul sângerosului sultan Saladin. Este o construcţie aparte care copiază arhitectura bisericilor creştine (lungimea: 90 m iar lăţimea: 60 m), compusă din 7 nave graţios străjuite de splendide arcade, corespunzând celor şapte porţi ale porticului. Moscheea Al Aksā, distrusă de cutremurele din anii 1927 şi 1937, a fost refăcută la 1943. Coloanele sale sunt din marmură de Carrara şi au fost donate de Statul Italian, personal de Benito Mussolini. Ea este Moscheea Jerusalemului şi a musulmanilor din Israel. În interiorul ei se oficiază în fiecare zi de vineri slujbe la care participă enoriaşii. Sub esplanada Templului, în partea dreaptă a Moscheii Al Aksā, pe o distanţă de o sută de metri, se desfăşoară zidul occidental, numit de evrei şi cunoscut în întreaga lume ca Zidul plângerii. Lungimea totală a zidului este de 488 m iar platoul de rugăciuni e doar de 57 m. Înălţimea zidului la colţul de sud-est atinge 37 m, iar deasupra platoului de rugăciuni are 18 m. Zidul e clădit din pietre cioplite, de dimensiuni enorme, aşezate cu o mare precizie una peste alta şi fără vreun liant între ele. O mare parte dintre aceste pietre cântăresc zeci de tone, iar cea mai mare atinge dimensiuni uriaşe: 13,6 m lungime, 4,5 m lăţime, 3,5 m înălţime şi cântăreşte vreo 570 de tone.

Zidul Plângerii a fost zidul de sprijin al platformei ce susţinea întregul complex al „Muntelui Templului". Este cea mai importantă mărturie arheologic-religioasă salvată din splendoarea şi măreţia de altădată a templului construit de Irod cel Mare.

Poporul evreu, imediat după distrugerea Templului de către armatele romane la anul 70 d.Hr., se aduna pentru rugăciuni chiar pe „Rocca Moriah", în locul numit „Sfânta Sfintelor", punctul central al Templului. După construirea Moscheii lui Omar, poporul evreu s-a regăsit în rugăciune plângând în faţa zidului (de aici numele său de „Zidul Plângerii"). La Zidul Plângerii, în fiecare zi de luni şi joi,

rabinii poartă sulurile Legii în timpul ceremoniei numită Bar Mitzvah. Un băiat, care nu a depăşit vârsta de 14 ani, devenit „Fiul Poruncilor”, citeşte cu glas tare, în faţa celor prezenţi, paragrafe din Tora. Astăzi, pe esplanada din faţa zidului, se desfăşoară principalele manifestări civile şi religioase ale poporului evreu...

După nouă ani de trudnice lucrări, în anul 335, Sfânta Elena a avut bucuria de-a vedea terminată construcţia Catedralei Sfântului Mormânt din Jerusalem care adăposteşte ultima parte a drumului Crucii: Golgota, locul răstignirii şi al Sfântului Mormânt din care Iisus „a înviat din morţi”. Dar, pentru a putea ajunge pe Golgota şi la Sfântul Mormânt, pelerinii străbat „Via Crucis”, drumul durerii şi al patimilor lui Iisus, care a început din „Pretorio” lui Pilat (locul judecăţii şi condamnării sale).

Azi, din cauza numeroaselor transformări şi reconstruiri, drumul este mult mai înălţat faţă de nivelul său iniţial. De-a lungul său sunt marcate opririle şi căderile lui Iisus cunoscute de credincioşi din Evanghelie. Între a şasea şi a şaptea oprire se află arcul „Ecce Homo”, singura mărturie arheologico-religioasă din zidul vechi al Jerusalemului care mai dăinuie din timpul acela. Căpăţâna (în aramaică „Gulgultha”; în ebraica biblică „goulgoleth” sau în latină „calvaria locus”), în timpul lui Iisus, era o colină mică, aridă, înaltă de 5-10 m, situată în afara zidurilor, pe care erau aduşi, pentru a fi executaţi, condamnaţii la moarte. În acest loc a fost purtat şi a fost răstignit Iisus (la mică distanţă de mormântul din grădina lui Iosif din Arimateea) unde a şi fost îngropat în „Sepulcrum Christi viventis et gloriam vidi resurgentis” în seara de vineri...

În anul 135 împăratul Adrian a acoperit totul cu pământ şi a construit deasupra noua aşezare „Alia Capitolina” cu magnifice şi superbe temple şi grădini, reuşind astfel să conserve sacrele relicve descoperite ulterior de mama împăratului Constantin cel Mare. În 326, împărăteasa Elena demolează Alia Capitolina, îndepărtează pământul şi construieşte Catedrala, dând lumii creştine un tezaur de o

inestimabilă valoare arheologică şi religioasă. La aproape 300 ani, în anul 614, regele persan Chosroes al II-lea din dinastia Sasanizilor va distruge tot. După timida încercare de restaurare a Catedralei făcută de călugărul Maesto, califul Harem, la anul 1009, o nimiceşte din temelii. Cruciaţii au reuşit să reconstruiască din nou Catedrala Sfântului Mormânt iar astăzi numai datorită lor edificiul se prezintă credincioşilor şi pelerinilor ca în starea sa din anul 1149. Faţada impunătoarei Catedrale, construită în cel mai autentic stil romantic, se deschide prin două porţi. Poarta din dreapta este zidită încă din timpul lui Saladin, iar cea din stânga este deschisă credincioşilor de pretutindeni.

Privilegiul de „custozi" al marii porţi a Catedralei a fost acordat pe viaţă, de însuşi sultanul Saladin, în anul 1246, la două familii musulmane: Joudeh (care are în custodie cheile) şi Neussibeh (care deschide şi închide poarta Sfântului Mormânt). Urmaşii acestor neamuri îndeplinesc şi azi serviciul cu multă vrednicie şi intransigenţă.

În Catedrala Sfântului Mormânt, se află, chiar la intrare, Masa Îmbălsămării, o marmură dreptunghiulară, de culoare roz, pe care a fost aşezat corpul lui Iisus coborât de pe cruce. Trupul lui Iisus, purtând urmele schingiuirii, „a fost spălat şi uns cu aloe" şi învelit, conform ritualului ebraic, într-un pânză „il Sindone" (sfântul giulgiu). Linţoliul (cumpărat, se pare, de Iosif din Arimateea, măsoară 12 m), care a acoperit corpul lui Iisus după crucificare, are imprimat pe el imaginea însângerată a Mântuitorului. Din legenda păstrată, ştim că giulgiul, până la anul 570, s-a aflat ascuns într-un zid al unei mânăstiri de pe malul Iordanului şi păzit cu străşnicie de şapte fecioare. După acel an giulgiul sfânt a fost adus în mare taină la Constantinopol, fiind aşezat cu grijă într-o lădiţă pusă la adăpost în capela Sfânta Maria. În anul 1202, împăratul bizantin Manuel I Comneanul hotărăşte mutarea relicvelor în biserica Sf. Fecioare Maria din Vlaherne. La 1204, turcii devastează şi jefuiesc bisericile creştine din Constantinopol. Când aceştia au forţat intrarea în biserica

din Vlaherne, un ofițer cruciat, Othon de la Roche, reuşeşte să recupereze lădița în care se afla prețioasa pânză şi, pentru mai multă siguranță, o trimite tatălui său, Donce de la Roche, în Franța, în localitatea care azi se numeşte Saint-Tropez. Relicva va fi depusă, din acel an, 1206 în capela Sf. Ştefan, rămânând în grija personală a episcopului Amedeo de Besançon. În anul 1349 capela arde din temelii. Relicva este, din fericire, recuperată abia în anul 1355, când nobilul Geoffroi de Charny (c.1300-19 sept. 1356; cavaler în slujba regelui Ioan al II-lea al Franței) plăteşte bani grei pentru a intra în posesia ei şi o va duce la Trieste. Charny va purta „il Sindone" în toate drumurile sale, arătându-l vederii publicului european. Profitând de celebrarea Anului Sfânt 1350, chiar papa Clement al VII-lea încurajează pelerinajul sfântului giulgiu pentru a putea fi văzut şi venerat de credincioşi. În 1356 cavalerul Geoffrey de Charny moare pe câmpul de luptă...

Abia în anul 1453 giulgiul reapare şi este cumpărat. El va intra în proprietatea lui Ludovic I de Savoia care îl depune în capela Saint Chapelle din Chambéry.

După trecerea a peste o sută de ani, în anul 1578, casa princiară de Savoia oferă sfântul giulgiu Catedralei Sfântul Ioan Botezătorul din Torino. Giulgiul va rămâne în proprietatea familiei de Savoia până în anul 1983, după care va intra, definitiv, după atâtea şi atâtea dramatice întâmplări, în proprietatea Sfântului Scaun.

Majoritatea creştinilor consideră „il Sindone" o relicvă, dar o parte din opinia publică socoteşte că este vorba de un artefact (imagine falsă).

...În partea dreaptă a Catedralei, la aproximativ 5 m înălțime, se deschid cele două capele: latină (romano-catolică) şi ortodoxă.

...Iisus este țintuit pe cruce, răstignit cu piroane uriaşe. Lângă el, îngrozit, Simon Cirineul îl aude şoptind sfârşit, dar împăcat: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!" (Luca, XXIII, 34).

Altarul catolic expune tulburătorul mozaic al martiriului: al răstignirii pe cruce şi al împărţirii veşmintelor: „Iar după ce L-au răstignit, şi-au împărţit hainele Lui, prin aruncarea de sorţi, ca să se plinească ceea ce s'a spus prin profetul: Împărţit-au hainele Mele lor, iar pentru cămaşa Mea au aruncat sorţi." (Matei, XXVII, 35).

„Salve, crux sancta, salve mundi glória
vera spes nostra, vera fereus gáudia,
signum salútis, salus in perículis,
vitále lignum vitam portans ómníum".

Capela altarului ortodox este locul pioşeniei fără margini, al îngenuncherii, al rugăciunii şi reculegerii în faţa „stâncii" unde s-a ridicat „Crucea Transfigurării".

„Sotto" Golgota conservă Capela lui Adam. Aici, conform legendei, ar fi fost îngropat primul om, creaţia Tatălui Ceresc.

În Vinerea Neagră, lacrimile de sânge ale lui Iisus răstignit ar fi „mângâiat" osemintele lui Adam „spre iertarea păcatelor" lui şi ale tuturor urmaşilor săi până la Ziua Judecăţii...

Azi, pelerinii văd clar „despicătura" stâncii...

Golgota este pentru credincioşii de pretutindeni locul suferinţelor, al îndoielii şi al mântuirii lui Iisus: „Eloi, Eloi lama sabahtani"[*]. „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de

[*] În clipa în care Iisus strigă „Eloi, Eloi, lama sabachthani" (Marcu, XV, 34), unii din cei prezenţi, evrei de limbă aramaică şi, mai puţin probabil, soldaţii, au interpretat că El l-a strigat pe Ilie. Confuzia se explică prin asemănarea dintre Eloi (Dumnezeul meu, în aramaică) şi Eli (formă dublă apocopată = fenomen fonetic care constă în dispariţia unui sunet sau a unui grup de sunete de la sfârşitul unui cuvânt), pentru numele profetului Ilie (Eliyyahu, în ebraică). Eli este, într-adevăr, numele popular al marelui profet al Israelului. De remarcat faptul că în Evanghelia după Matei, Eloi a fost schimbat în „Eli, Eli, Lama sabachtani" (Dumnezeul meu, în ebraică), pentru a se apropia la maximum cele două forme şi a se evita astfel confuzia.

Ilie era un profet care făcea miracole, prin urmare, oamenilor care asistau la răstignire nu li se părea nimic neobişnuit ca Iisus, cu puterile sfârşite din cauza suferinţei, să invoce ajutorul lui Ilie... Toţi simt o deziluzie văzând că rabinul galilean, cel urmat de ucenici şi

ce M'ai părăsit?" (Marcu, XV, 34). Cerul s-a întunecat şi pământul s-a cutremurat. „Mi-e sete!... Săvârşitu-s'a" (Ioan, XIX, 28/30) sunt ultimele cuvinte rostite de Iisus care vor încheia sfâşietoarea Lui suferinţă, descătuşând speranţa, credinţa şi pacea pentru toţi umilii din veac în veac până la chemarea lor în faţa Judecăţii de apoi.

Guvernatorul Pilat îngăduie lui Iosif din Arimateea să ia trupul lui Iisus şi să-l înmormânteze după datină...

Azi, Sfântul Mormânt este „vegheat" de patru altare creştine simbolizând Sfânta Cruce: Biserica Ortodoxă, la răsărit, Biserica Armenilor, la sud, Biserica Coptă, la vest şi Biserica Catolică, la nord. Locul Sfântului Mormânt mai este cunoscut şi cu numele de „Anastasia", ceea ce în limba greacă înseamnă „Învierea". Altarul Sfântului Mormânt este scăldat în lumina blândă a lumânărilor şi a celor 40 candele de aur (două sfeşnice de aur ar fi fost donate de Carol al II-lea, regele României) veşnic aprinse, iar florile, tămâia şi smirna înmiresmează locul unde Iisus şi-a săvârşit viaţa pământească...

În Vinerea Sf. Paşti, clopotul cel mare, de aur, al Bisericii Învierii din Ierusalim, îl plânge pe Mântuitorul răstignit pe cruce, răsunând singur, neatins de nimeni, rar şi cu jale...

Pe uşa Sfântului Mormânt, în prezenţa autorităţilor laice, sunt puse trei sigilii şi se sting cele 2.770 de candele din Biserică. Înainte, preoţii au aşezat un pat de vată pe lespedea de piatră a Mormântului Domnului.

Ca o mărturie de netăgăduit a sacralităţii Sfântului Mormânt pentru credincioşii de pretutindeni, indiferent de confesiune, este miracolul din Sâmbăta Mare a Paştilor,

numit Mesia, acceptă să moară fără să se revolte. Ar fi, pentru ei, un eveniment miraculos ca Ilie, în ultima clipă, să-L salveze de la moarte. Dar Iisus, Fiul lui Dumnezeu, trebuia să-şi împlinească destinul şi să îndure până la capăt martiriul, împlinind astfel voinţa Tatălui.

O dată cu moartea, Iisus Hristos îşi încheie misiunea pe pământ: „Tu, devicto mortis aculeo. Tu ad dexteram Dei sedes, in gloria Patris". „Deci Domnul Iisus, după ce a vorbit cu ei, S'a înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta lui Dumnezeu" (Marcu, XVI, 19).

orele 12.00. Atunci Patriarhul Ortodox al Ierusalimului vine desculţ şi cu capul descoperit, purtând numai o cămaşă albă cu mâneci largi. Apoi îmbrăcat în odăjdiile preoţeşti, îngenunchează şi rosteşte în ebraică, greacă şi latină cuvintele: „Să ne rugăm să vie Sfânta Lumină”... În jurul orei 13.00, Patriarhul aprinde cele 33 lumânări (simbolizând vârsta lui Iisus când a fost răstignit) direct din „Lumina Sfântă” care coboară, în fiecare an, cam la aceeaşi oră, ca un fulger, din Cupola Catedralei. Pârâul de foc mângâie Catapeteasma iar „văpaia ei alb-albastrie se aşterne ca un nor azuriu” pe lespedea Sfântului Mormânt, împrăştiindu-se în mii de scântei. Toate candelele Sfântului Mormânt se aprind singure. „Sfânta Lumină” nu arde, o poţi atinge de haine, de mâini, de faţă, fără să te ardă. Doar după câteva minute devine arzătoare, dar în nici un an nu a izbucnit vreun incendiu, cu toate că interiorul Bisericii Învierii din Ierusalim este o mare de flăcări...

...Dincolo de adevăr şi legendă, Jerusalemul* este şi

---

* „Zece măsuri de frumuseţe i-au fost dăruite lumii întregi, iar nouă le-a luat Ierusalimul”

„Nu există frumuseţe mai măreaţă decât a Ierusalimului” (Talmudul Babilonian)

„/.../vrăjmaşul a fost pân’la urmă lipsit de sabie, iar cetăţile lui le-ai surupat;

pierit-a pomenirea lui cu răsunet” (Psalmul 9, ver.6).

Constructorii oraşelor (Constantin cel Mare a clădit Constantinopolul, Filip – Filipe, Romulus –Roma, Alexandru – Alexandria, Seleucus – Seleucia), au fost doar nişte oameni; ei s-au sfârşit, au pierit. De asemenea, oraşele făurite de ei vor fi devastate şi pustiite pentru totdeauna. Aceasta se aplică şi la Ierusalim şi la Sion, aşa cum stă scris: „/.../Cetatea sfinţeniei Tale a devenit pustie,

Sionul ca un pustiu s-a făcut,

Ierusalimul, blestem” (Isaia, LXIV, 10).

„/.../Dar Domnul rămâne în veac”

întru judecată Şi-a pregătit scaunul

şi lumea o va judeca întru dreptate,

după îndreptar va judeca popoarele.” (Psalmul IX, ver.7-8)

„Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele Tău în tot pământul” (Psalmul 8, ver.1).

Tu Doamne vei reclădi Ierusalimul şi Sionul şi oraşele din Iuda aşa cum stă scris: „În zilele acelea şi’n vremea aceea ei vor numi

va rămâne simbolul materialității sufletului nostru devastat de îndoieli, pustiit de deşertăciune, sfâşiat de vrajbă, sângerând şi pătimind de secole în vederea răscumpărării iertării şi izbăvirii noastre (pentru păcatul de-al fi răstignit pe Iisus) în aşteptarea necruțătoarei „Judecăți de apoi" ce va să vină...

„Lauda, Ierusalem, Dominum;
collauda Deum tuum, Sion."

Reflecții după o călătorie în Țara Sfântă

Calendarul evreiesc poate fi considerat semi-lunar. Naşterea lui Iisus „este naşterea de sus, cea în credință, din apă şi din Duh", care deşi anunțată de profeți, primită de poporul şi de conducătorii Israelului cu „suspine de nelinişte", nu a fost recunoscută ca un moment istoric pentru întreaga omenire şi nici demnă de-a fi fost măcar înregistrată în documentele administrative ale timpului. Primii creştini nu s-au preocupat să înregistreze data de naştere a Mântuitorului, fiind interesați în special, de importanta misiune a evanghelizării popoarelor. Ani de-a rândul creştinii au căutat să conserve şi să transmită momentele istorico-religioase din viața lui Iisus, cuprinse apoi detaliat în Evangheliile Apostolilor.

Dar care era calendarul în „funcțiune" pentru miile şi miile de oameni din primele secole ale creştinismului? Majoritatea popoarelor, supuse Imperiului Roman, urmau, în parte, aceleaşi reguli administrative şi aceleaşi legi impuse tuturor provinciilor guvernate de romani. Sistemul calendaristic era simplu: numărătoarea anilor începea de la fondarea Romei. Astfel, anul fondării Romei, 753 î.Hr., era considerat primul an al istoriei. Cu trecerea timpului

Ierusalimul „Tronul Domnului"; şi toate neamurile se vor aduna la el şi nu vor mai umbla după lăuntricele gânduri ale inimii lor celei rele... va veni casa lui Israel la casa lui Iuda şi ele împreună vor veni din ținutul de miazănoapte şi din toate țările vor veni la pământul pe care Eu l-am dat moştenire părinților lor" (Ieremia III,17/18).

„Hevenu shalom aleychum
Hevenu shalom-shalom-shalom aleychum."

creştinii au realizat că în primii ani Roma a fost păgână şi că, de drept, numărătoarea ar fi trebuit să înceapă de la evenimentul istoric-religios care a schimbat destinul umanităţii: naşterea lui Iisus Hristos. Această socoteală s-a impus târziu, după aproape 450 de ani de la naşterea Mântuitorului, favorizată de cotropirile popoarelor barbare şi de hărţuirea şi dezmembrarea Imperiului Roman care nu mai era considerat „centrul istoric al existenţei". Acum se putea concepe un nou calendar care trebuia să impună, ca an decisiv al începutului, anul naşterii Domnului nostru Iisus Hristos. Dar s-a constatat că nimeni nu cunoştea nici o sursă care să indice ziua, luna sau măcar anul naşterii lui Iisus deoarece chiar şi autorii Evanghelilor: Matei, Marcu, Luca şi Ioan, omiseseră acest important „amănunt" în scrierile lor. Apostolii notaseră episoadele importante din viaţa lui Iisus fără să fi fost preocupaţi de ordinea succesiunii anilor.

Datul istoriei face să vină pe lume Dionigi (Dionysius Exiguus, c.500 – 550 d.Hr.), erudit călugar din Scythia Minor, Dobrogea de azi, care a trăit şi a activat la curtea papală sub zece papi. Micuţ de statură, era supranumit „il Piccolo". A fost unul din oamenii cei mai inteligenţi şi mai bine pregătiţi din epocă, un strălucit teolog, autorizat cunoscător al istoriei Bisericii şi al cronologiei religioase. Printre altele, a îngrijit o importantă colecţie de decrete papale şi decizii ecumenice, comentate de el personal.

Papa Ioan I-ul (523-526 d.Hr.), a decis ca Dionigi să se ocupe şi să descopere data naşterii Mântuitorului... „Il Piccolo" se baza pe câteva precise şi serioase „indicaţii", furnizate de scrierile celor patru Apostoli. Pornind de la Evanghelia lui Luca, călugărul descoperă că la începutul vieţii publice „Iisus avea circa 30 de ani" (Luca 3, 23). Aceasta era deja ceva! Dar care era anul în care „Iisus avea 30 de ani"? Dionigi îl află dintr-un alt verset al Evangheliei lui Luca (3, 1): „Era l'anno quindicesimo del regno dell'imperatore Tiberio" (în al cincisprezecelea an de domnie a cezarului Tiberiu). Dionigi consultă cu

răbdare lungi „liste” de date cronologice şi deduce că anul cincisprezece al domniei lui Tiberio Cesare, în timpul căruia Iisus a început să predice, corespundea cu anul 783 de la fondarea Romei. Scăzând cei 30 de ani ai lui Iisus, de când acesta începuse să predice, „il Piccolo” obține anul 753. Astfel, anul naşterii lui Iisus, socotit a fi anul 754, devine „anul 1 d.Hr.”, anul 755, anul 2 d.Hr. etc., iar anii dinaintea naşterii sale primesc însemnele î.Hr. În noul calendar, fondarea Romei nu mai figurează ca anul I ci primeşte „botezul” anului 753 î.Hr.

Călugărul Dionigi care trăia în anul 1287 al vechiului calendar roman, trăia, de fapt, în anul 533 d.Hr. al noii ere creştine. Cine îşi poate imagina astăzi bucuria şi emoția încercată de „il Piccolo” când a realizat că era cu adevărat primul care calculase anul de grație al naşterii Domnului nostru Iisus Hristos? Faima descoperirii sale s-a răspândit în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii antice. Noua cronologie a fost adoptată pentru prima dată în Italia începând cu anul 527 d.Hr.

La noi în țară, aceste datări apar pe Molitvelnicul slavon tipărit la Târgovişte în anul 1545 d.Hr.

Il Piccolo a murit după 14 ani de la revoluționara sa descoperire iar în Registrele defuncților parohiei a fost consemnat: „călugărul Dionigi, decedat în anul 540 d.Hr. al calendarului său”!

„Evanghelistul Luca, scrie Jacques Duquesne în cartea sa, Jèsus (tipărită la editura Flammarion, în anul 1994), ne dă, în ce priveşte data evenimentului, câteva indicii: „Iar în al cincisprezecelea an de domnie a cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procurator al Iudeii /.../ fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie”. (Luca: III, 1/2). Cum predecesorul lui Tiberiu a murit la 19 august în anul 14 d.Hr., domnia lui Tiberiu începe la 20 august. Anii următori sunt socotiți începând cu 10 decembrie, data reînnoirii puterii „tribuniciare” a împăraților. Anul 15 începe deci pe 10 decembrie 27 d.Hr.

/.../ Ceea ce este confirmat de cuvintele adresate de iudei lui Iisus: „Şi au zis Iudeii: În patruzeci şi şase de ani s-a zidit templul acesta! (Ioan: II, 20). Lucrările, după Flavius Iosephus, au debutat în anul 19 î.Hr., cei patruzeci de ani aducându-ne în anul 27 d.Hr. /.../

Născut între anii 4 şi 7, Iisus avea, aşadar, treizeci, treizeci şi patru de ani cînd a început Ioan să boteze.

Unui calendar îi este caracteristică durata anului. Astfel, la egipteni anul avea 365 de zile, iar la romani 355. Această stare s-a menținut până la reforma lui Iuliu Cezar din anul 46 î.Hr. care stabilea durata la 365 de zile şi şase ore (calendarul iulian). Acest calendar a fost adoptat de creştini în anul 532 d. Hr., cînd anul 1 î.Hr. devine anul 1 d.Hr. Calendarul iulian a fost introdus în Rusia de țarul Petru cel Mare (1672-1725).

Actualul calendar (gregorian), are la bază durata anului tropic (365 de zile, 5 ore, 48 minute şi 46 secunde) şi a fost instituit la îndemnul papei Grigore al XIII-lea (Ugo Buoncompagni, 1572-1582) în anul 1582 (când se anulează diferența de 10 zile care se acumulaseră din anul 45 î.Hr. până la 1582). Reforma va fi imediat acceptată în toate țările catolice, mai greu în statele protestante, iar în cele ortodoxe noul calendar nu a fost acceptat din rațiuni dogmatice. La 28 mai 1923 Congresul pan-ortodox de la Constantinopol aprobă calendarul gregorian. Biserica Ortodoxă Română însuşise calendarul gregorian încă din anul 1919. Biserica ortodoxă rusă şi sârbă n-au renunțat nici până astăzi la calendarul iulian.

„Şi era un om bogat /.../veselindu-se în chip strălucit... Şi a murit bogatul şi a fost îngropat. Şi în iad, fiind în chinuri, îşi ridică ochii şi vede de departe pe Avraam /.../ Şi i-a zis, strigând: Părinte Avraam, ai milă de mine /.../ rogu-te, părinte, să-l trimiți (pe Lazăr în casa tatălui meu /.../ să le dea lor mărturie, ca să nu vină ei în acest loc de chin". „Dar Avraam i-a zis: „Îi au pe Moise şi pe profeți;

să asculte de ei". Iar el a zis: „Nu, părinte Avraam, ci dacă se va duce la ei cineva dintre morți, se vor pocăi". Şi i-a zis: „Dacă nu ascultă de Moise şi de profeți, nici dacă ar învia din morți, tot nu vor crede".(Luca, XVI, 19/23/24/27/29/30/31).

„Atunci a zis Domnul către Moise: „Scrie aceasta 'ntr'o carte, spre aducere aminte /.../" (Ieşirea, XVII, 14).

„Exodul" – A doua carte a lui Moise

Semnificațiile celor trei sensuri adânc umane care se pot desprinde din a doua carte a lui Moise, Exodul, şi care vor fi luate în discuție în articolul nostru sunt: raportul dintre Dumnezeu-Tatăl şi Moise, confruntarea lui Moise cu sine şi relația lui Moise cu poporul evreu. Dar, atenție! Numai analizând aceste raporturi vom putea descoperi şi înțelege caracterul şi vocația acestui unic şi controversat personaj biblic, Moise. Pentru aceasta este necesar să cunoaştem cadrul social-religios din vremea lui Moise şi cum a acționat el pentru a-şi împlini menirea şi destinul care i-au schimbat dramatic tot cursul vieții.

I

Vă prezentăm textul din cea de-a doua carte a lui Moise, Exodul: „Apoi, după trecerea de vreme multă, a murit regele Egiptului, de care fugise Moise. Fiii lui Israel însă gemeau sub povara muncilor şi strigau şi strigarea lor din muncă s-a suit până la Dumnezeu. Auzind suspinele lor, Dumnezeu şi-a adus aminte de legământul Său pe care îl făcuse cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov. De aceea a căutat Dumnezeu spre fiii lui Israel şi S-a gândit la ei". (Exodul, cap. II, 23-25).

„Relația" dintre Moise şi Dumnezeu nu este alta decât cea de supunere a lui Moise în fața hotărârii Tatălui ceresc: „Tu însă rămâi aici cu Mine, iar Eu îți voi spune toate poruncile, hotărârile şi rânduielile pe care tu trebuie să-i înveți să le păzească în țara pe care Eu le-o dau s-o moştenească" (Deuteronomul, V, 31). Domnul ştia prea

bine condiţiile dramatice în care se zbătea poporul evreu din ţinuturile Egiptului: „Zis-a Domnul către Moise: – Am văzut necazul poporului Meu în Egipt şi strigarea lui sub apăsători am auzit şi durerea lui o ştiu. M-am pogorât să-l izbăvesc din mâna Egiptenilor, să-l scot din ţara aceasta şi să-l duc într-un pământ roditor şi larg, în ţara unde curge miere şi lapte, în ţinutul Canaaneilor, al Heteilor, al Amoreilor, al Ferezeilor, al Ghergheseilor, al Heveilor şi al Iebuseilor" (Exodul, cap. III, 7-8). Se adevereşte astfel faptul că Moise „vede" mizeria poporului său şi prin ochii lui Dumnezeu, străfulgerat totodată de vocaţie divină. Vocaţia este caracterizată de cele două elemente: asumarea responsabilităţii în numele Tatălui şi gratitudine pentru misiunea încredinţată. Fără vrerea lui Dumnezeu-Tatăl, Moise nu ar fi putut, nu ar fi ştiut cum să procedeze pentru împlinirea misiunii sale. Cu numele Tatălui în suflet şi în rugăciune, Moise a putut merge înainte pe cărările deschise pentru el şi pentru poporul ales: „Apoi a zis Dumnezeu iarăşi către Moise: – Aşa să le spui fiilor lui Israel: „Domnul Dumnezeul părinţilor voştri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov, El m-a trimis la voi. Acesta-i numele Meu de-a pururi; aceasta-i pomenirea Mea din neam în neam" (Exodul, cap. III,15).

Călăuzit şi ajutat în numele Tatălui, Moise îşi va împlini menirea de conducător şi eliberator al poporului său „ales" de Dumnezeu, supunându-se voinţei divine: „Şi acum vino să te trimit la Faraon, regele Egiptului, şi să scoţi din ţara Egiptului pe poporul Meu, pe fiii lui Israel". (Exodul, cap. III, 10) .

II.

Confruntarea lui Moise cu sine însuşi ne face să înţelegem azi temerile sale privind dificultăţile misiunii încredinţate lui. El, marele conducător ales, ezită, recunoscând în faţa lui Dumnezeu că are frică şi îndoială, că mesajul său în numele Domnului nu va putea fi înţeles şi nici ascultat şi atunci: „Moise I-a zis lui Dumnezeu:

Cine sunt eu, ca să mă duc la Faraon, regele Egiptului, şi să-i scot eu pe fiii lui Israel din ţara Egiptului?...” (Exodul, cap. III,11)

Întrebările lui Moise adresate lui Dumnezeu sunt de-o sfâşietoare durere şi de-o dezarmantă neputinţă umană: „Zis-a iarăşi Moise către Dumnezeu: – Iată, eu mă voi duce la fiii lui Israel şi le voi zice: – Dumnezeul părinţilor voştri m-a trimis la voi. „Dar de-mi vor zice: Cum îl cheamă, ce să le spun?” (Exodul, cap. III,13). Zisu-i-a Dumnezeu lui Moise: „Eu sunt Cel ce este... Aşa să le spui fiilor lui Israel” (Exodul, cap. III, 14). „Atunci Moise a zis către Domnul: O, Doamne, eu nu sunt om îndemânatic la vorbă, ci grăiesc cu anevoie şi sunt gângav; gura mea şi limba mea sunt anevoioase. (Exodul, cap. IV, 10). Pentru ca, în final: „Zis-a Moise: Rogu-mă, Doamne, trimite pe altul, pe care vei vrea să-l trimiţi!” (Exodul, cap. IV,13). „Atunci s-a aprins mânia Domnului asupra lui Moise: Oare nu-i pe lume Aaron, fratele tău... Eu voi deschide gura ta şi voi deschide gura lui şi vă voi învăţa ce să faceţi... aşa că el va grăi către popor în locul tău, aşa că el va fi gura ta, iar tu vei fi pentru el ceea ce e pentru tine Dumnezeu” (Exodul cap. IV, 14/17). Confesiunea lui Moise ne tulbură iar pe de alta ni se relevă responsabilitatea şi spiritualitatea acestui mare om ales de Dumnezeu pentru salvarea poporului evreu. Moise este copleşit de-a fi purtătorul mesajului divin şi de-a fi, totodată, ales pentru a-şi împlini voinţa lui Dumnezeu.

III

În ceea ce priveşte relaţiile dintre Moise şi poporul evreu, în capitolul VI al Exodului există o nouă mărturie despre vocaţia şi asumarea misiunii încredinţate în numele Domnului. Şi a zis Moise: „Dar dacă nu mă vor crede...” (Exodul, cap. IV, 1). Apoi a zis Dumnezeu iarăşi către Moise: „Aşa să le spui fiilor lui Israel – Domnul, Dumnezeul părinţilor voştri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isac şi Dumnezeul lui Iacob, El m’a trimis la voi...” Această mărturisire este dovada clară şi de

necontestat că Dumnezeu l-a ales şi l-a sprijinit pe Moise în misiunea sa de eliberare a poporului evreu.

Dar relaţia dintre poporul evreu şi Moise va fi una delicată: „Şi a grăit Moise aşa Fiilor lui Israel: dar ei n-au ascultat pe Moise din pricina deznădejdii şi a greutăţii muncilor lor" (Exodul, cap. VI, 9). Textul din Cartea Exodului dezvăluie tensiunea existentă în confruntarea dintre Moise şi poporul evreu: „Şi-au zis către el fiii lui Israel: „Mai bine muream bătuţi de Domnul în pământul Egiptului, când şedeam împrejurul căldărilor cu carne şi mâncam pâine de ne săturam. Dar voi ne-aţi adus în pustia aceasta, ca toată obştea aceasta să moară de foame". (Exodul, cap. XVI, 3). Pe de altă parte, lipsa apei de băut provoacă un protest vehement împotriva lui Moise: „Şi poporul caută cearta lui Moise, zicând: „Dă-ne apă să bem. Ce este aceasta? Ne-ai scos din Egipt ca să ne omori cu sete pe noi, pe copiii noştri şi turmele noastre?" (Exodul, cap. XVII, 2/3).

Dezamăgit, în urma reproşurilor poporului evreu, Moise reacţionează mâhnit: „De ce mă bănuiţi şi de ce ispitiţi pe Domnul?" (Exodul, cap. 17, 2) şi, descumpănit, se adresează Tatălui: „Şi Moise a strigat către Domnul. Şi a zis: Ce să fac cu poporul acesta? Căci puţin lipseşte să mă ucidă cu pietre". (Exodul, cap. 17, 4). Zis-a Domnul către Moise: „Treci în fruntea poporului acestuia, ia cu tine pe câţiva din bătrânii poporului, dar ia în mână şi toiagul cu care ai lovit Nilul, şi mergi !"...(Exodul, cap. XVII, 5)

Moise se va purifica alături de fiii lui Israel, pentru că Dumnezeu i-a „luat asupră-Şi şi i-a scos din cuptorul cel de fier, din Egipt", dar este conştient: „Domnul, Dumnezeu S'a mâniat pe mine din pricina vorbelor voastre şi S'a jurat că eu nu voi trece Iordanul şi nu voi intra în ţara pe care Domnul Dumnezeu ţi-o dă ţie (popor al lui Israel), ca moştenire. Pentru că El i-a iubit pe părinţii tăi... şi te (va), duce'n ţara lor şi să ţi-o dea ţie moştenire... Da, eu voi muri, eu nu voi trece Iordanul..." (Deuteronomul, IV, 20-21 şi 37-38). Evreii l-au plâns treizeci de zile şi

apoi, după cuvântul Domnului, l-au ales conducător pe Iisus Navin, sub comanda căruia, în următorii ani, au fost cucerite toate pământurile Canaanului.

...Iar după săvârşirea pravilei „Celui de sus în cer şi jos pe pământ, că'n afară de El un altul nu este"/.../ s-a suit Moise din şesurile Moabului în muntele Nebo, pe vârful Fazga, care este faţă'n faţă cu Ierihonul... Şi a zis Domnul către Moise: Iată ţara pentru care M'am jurat lui Avraam, lui Isac şi lui Iacob, zicând: – Seminţiei tale o voi da... iată, le-am arătat-o ochilor tăi; dar tu într'însa nu vei intra"...

Cântarea lui Moise: „Acesta-i Dumnezeul meu: pe El Îl voi prea preamări" (Ieşirea, XV, 2).

„Şi a murit Moise, robul lui Dumnezeu, acolo în ţinutul Moabului... Şi l-au îngropat în vale, aproape de templul „Bet-Peor"... dar mormântul său nimeni nu-l ştie, nici până'n ziua de astăzi... Şi era Moise de o sută de ani când a murit..." (Deuteronomul, XXXIV, 1-7).

Destinul lui Moise a fost împlinit prin convertirea şi subordonarea sa la primul comandament al Legii celor „zece porunci": „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău... Să nu ai alţi dumnezei afară de Mine!".

Semnul cel mai neîndoielnic al credinţei, după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur (circa 344-407), este de-a te întreba cu privire la tainele lui Dumnezeu. Dacă am înţelege cu mintea, n-am mai avea nevoie de credinţă, aceasta fiind folositoare acolo unde mintea noastră nu pătrunde. Deci, acolo unde e credinţă nu este cercetare: acolo unde nu trebuie să iscodim nimic, ce nevoie este de cercetare?

„Cercetarea nimiceşte credinţa, căci cel ce caută n-a aflat încă..." (Omilia 1 la I-Tim.)

Legenda aminteşte faptul că împăratul Arcadius (377-408), voind să se răzbune pe Sf. Ioan Gură de Aur, a chemat la sfat pe câţiva dintre slujitorii săi de taină întrebându-i cum ar putea să-l pedepsească... Unul a zis să-i

sechestreze toate bunurile, altul, să-l trimită în surghiun, altul, să-l închidă, iar un altul i-a sugerat chiar să-l omoare. Al cincilea însă, cel mai viclean, le-a zis: „Eu ştiu un mijloc de a-l face nefericit: siliți-l să păcătuiască fiindcă acest om, de nimic nu se teme mai mult ca de păcat".

...Pentru că Sfinții aveau mare frică de păcat deoarece păcatul desparte pe om de Dumnezeu.

Panorama lingvistică a Palestinei în timpul lui Iisus
„Ab hoc et ab hac" (De ici şi de colo)

„Cartea Cărților", Biblia (cuvântul este de origine iudeo-helenistică) evreiască, pe care creştinii o numesc Vechiul Testament, a fost scrisă integral în ebraică – cu excepția câtorva capitole sau versete care sunt în aramaică, o limbă semitică asemănătoare cu ebraica.

TaNaKH (canonul biblic) este termenul în limba ebraică care indică împărțirea Scripturilor în: Thora (Torat Moshe, cele cinci cărți ale lui Moise, Pentateuch), Neviim (Prorocii) şi Ketuvim (Scrierile sau Hagiografele). TaNaKH corespundea celor trei momente istorice ale primirii cărților ca „Sfinte Scripturi" (Kitve Kodesh).

Cartea sacră a credinței mozaice, „Pentateuhul" (Thora) a fost scrisă în limba ebraică, probabil între jumătatea secolului al IX-lea î.Hr. şi sfârşitul secolului al VII-lea î.Hr. În „Ieşirea", a doua carte a lui Moise (cap. XVII, 14), e pentru întâia oară menționat Moise ca autor al cărților lui, dar nu se ştie de care anume carte e vorba, oricum faptul rămâne semnificativ: „Atunci a zis Domnul către Moise: Scrie aceasta'ntr'o carte, spre aducere aminte..." Conform tradiției evreieşti, Moise însuşi a primit întreaga Torah pe muntele Sinai.

În urma cuceririi şi distrugerii Ierusalimului de către Nabucodonosor (587 î.Hr.), ebraica devine treptat doar limbă scrisă, folosită în mesajul religios, ea fiind înlocuită în vorbirea orală de aramaică, limbă din aceeaşi obârşie, una dintre limbile importante ale Antichității. În aramaică

au fost scrise o parte din cărțile Bibliei precum: Estera (secolul al III-lea î.Hr.) şi Daniel (secolul al II-lea î.Hr.). Se pare că Iisus Hristos ar fi predicat în aramaică.

Desigur, nu este un subiect nou şi cercetările ştiinţifice au confirmat faptul, de necontestat până astăzi, că, de secole, limba aramaică era limba „privilegiat" vorbită în Palestina. Din recentul pelerinaj în Terra Santa, vă putem prezenta, pe scurt, opiniile privind cunoştinţele lingvistice ale lui Iisus, autorizate de trei recunoscuți cercetători, dar care nasc evidente contradicții.

Este clar că „elenismul" a pătruns în Palestina o dată cu cuceririle lui Alexandru cel Mare din anul 333 î.Hr. şi când limba greacă s-a impus în viața cotidiană. Reacția „macabeică" a fost proba evidentă. Dar, ulterior, datorită prezenței militar-administrativ-politice a romanilor, urmează şi „infiltrarea" limbii latine.

Astfel, panorama lingvistică din Palestina, cuprinsă fiind şi Galileea, încă din primul secol, se prezenta destul de complexă. Joseph A. Fitzmyer, exeget şi specialist în limba aramaică, afirmă că limba latină era destul de limitată, vorbită de ocupanții romani, fiind impusă numai în circumstanțe administrative.

Limba greacă era, desigur, cunoscută de diferite categorii sociale ale populației, dar limba ebraică era limba oficială şi de bază în societatea din toate regiunile Palestinei. În ceea ce îl priveşte pe Iisus, Fitzmyer susține că acesta, mai mult ca sigur, cunoştea limba greacă, dar, vorbind limba aramaică, este puțin probabil ca predicile şi învățăturile să fi fost făcute în limba greacă, iar dacă totuşi a folosit-o, nu poate fi probat în „tradiția evanghelică". Oricum, limba ebraică, din punctul de vedere al lui Fitzmyer, ca limbă folosită, vorbită de Iisus, rămâne o simplă speculație.

De cu totul altă părere este Stanley E. Porter, specialist în limba greacă şi exeget al textelor sacre. Porter afirmă că Iisus avea cunoştințe de greacă şi putea nu numai să vorbească dar chiar să propovăduiască în limba greacă mesajul său spiritual. După importantele

descoperiri şi aprofundatele studii din Galileea, nu se mai poate nega faptul că limba greacă era bine cunoscută şi în „funcţiune”... „Grupurile” din diferitele ţări evanghelizate sunt o posibilă confirmare a opiniei de mai sus.

Randall Buth este şi mai categoric, afirmând că Iisus vorbea cu uşurinţă cele trei limbi: aramaica, latina şi greaca. Iisus cunoştea cu siguranţă foarte bine aramaica şi ebraica: ...„şi S’a întors Iisus... Şi învăţa în sinagogile lor, slăvit fiind de toţi s-a sculat să citească... şi după obiceiul său a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă şi S’a ridicat să citească... cartea proorocului Isaia... Şi închizând cartea şi dând-o slujitorului, a şezut, iar ochii tuturor celor din sinagogă erau aţintiţi asupra-I”... (Luca, IV, 16/17/20).

Probabil că Iisus folosea limba ebraică, vorbită în acel timp, pentru parabolele din cadrul discuţiilor cu caracter religios din mediile legale cât şi în viaţa de zi cu zi din Giudeea: „Şi s’au adunat la El mulţimi numeroase, aşa încât El a intrat în luntre şi stătea în ea şi toată mulţimea şedea pe ţărm. Şi multe lucruri le-a grăit El în parabole”. (Matei, XIII, 2/3).

În schimb, în Galileea, Iisus vorbea în mod special aramaica, dar, în anumite împrejurări, folosea şi limba greacă... Se presupune că în Galileea Iisus îşi comunica învăţăturile, pentru ascultătorii evrei, în limba ebraică (astăzi „afirmaţia” este destul de contestată). Călătorind Iisus în Tir şi Sidon se poate presupune faptul că El trebuia să cunoască şi să se exprime cu uşurinţă în limba greacă, pentru că altfel nu ar fi putut comunica cu „mulţimile” din provinciile respective.

Dar... o parte din viaţa lui Iisus a rămas până în zilele noastre necunoscută şi acoperită de negura timpului...

Astăzi există, pe de o parte, un „tablou” religios – istoric, devenit „clasic”, al lui Iisus Hristos (confirmat de descoperirile arheologice, de documentele istorice şi de textele sacre) şi, de cealaltă parte, există un Iisus romantic şi material, încadrat într-un viu context uman, cultural şi economic din Palestina primului secol...

Joseph Gedaliah Klausner (1874-1958), profesor la Universitatea Ebraică din Ierusalim, către nepotul său, viitorul „magician al cuvintelor”, scriitorul Amos Oz: „Când o să mai creşti, dragule, citeşte Noul Testament, lăsându-i la o parte pe profesori, şi o să descoperi că acest om (Iisus – *n.a.*), era carne din carnea noastră şi os din osul nostru, era un fel de pietist «cucernic, evlavios» evreu care făcea minuni şi, chiar dacă a fost într-adevăr un visător, fără strop de gândire politică, îşi are totuşi locul său în panteonul marilor evrei, alături de Baruh Spinoza, şi el excomunicat”.

Sfântul Apostol Andrei, fratele lui Simon-Petru

„Şi în zilele acelea, Iisus a venit din Nazaretul Galileii şi S’a botezat în Iordan de către Ioan”, aşa începe fragmentul evanghelic evocat de Marcu în cap. I, versetul 9.

...Când am parcurs acel drum la Cafarnao (din Pământul Sfânt), totul era acoperit de ruine arheologice... Şi m-am oprit în acel loc izolat şi transformat în loc de pelerinaj, unde tradiţia creştină afirmă că acolo fusese casa pescarilor. Iisus/.../ „ieşind el din sinagogă, au venit în casa lui Simon şi a lui Andrei, cu Iacov şi cu Ioan”. (Marcu I, 29). În acea casă, Simon şi fratele său Andrei, însoţiţi de Iisus, intrau pentru a vedea cum se mai simte soacra lui Petru, bolnavă de „friguri”/.../ „Şi i-a tămăduit pe mulţi... pentru că ei ştiau că El este Hristos” (Marcu I, 34).

Din acest moment să ne oprim şi să acordăm atenţie lui Andrei... Numele său, Andrei, este de origine grecească şi înseamnă „bărbat viguros”. Fusese ucenicul lui Ioan Botezătorul*. Întâlnirea sa cu Iisus este consemnată de

* Ioan Botezătorul este Înainte-mergătorul Domnului, cel care a pregătit calea şi mulţimile pentru primirea lui Mesia, Iisus Hristos. Mesajul său era: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor”. Cei care renunţau la păcate erau botezaţi în Iordan. Proorocul Ioan L-a botezat pe Mântuitorul lumii în apele Iordanului, moment în care Sfânta Treime s-a arătat pentru prima oară oamenilor.

În predicile sale, Ioan l-a criticat pe regele Irod Antipa pentru că s-a căsătorit cu Irodiada, fosta soţie a fratelui său vitreg. Proorocul a fost întemniţat iar la un ospăţ regal, Salomeea, fiica Irodiadei, după ce

Evanghelii în două moduri diferite pentru acelaşi eveniment.

Scrie evanghelistul Matei: „Pe când umbla pe lângă Marea Galileii (Iisus), a văzut doi fraţi, pe Simon ce se numeşte Petru şi pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari. Şi le-a zis: Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsând mrejele, au mers după El" (Matei, IV, 18/20). Suntem, deci, lângă lacul Tiberiade, în împrejurimile Betsaidei (casa pescarilor), locul de naştere al celor doi pescari...

Evanghelistul Ioan, dimpotrivă, descrie altfel întâlnirea lui Andrei cu Iisus: „A doua zi, iarăşi stătea Ioan şi doi dintre ucenicii lui". Andrei sta şi asculta predica lui Ioan Botezătorul, când, iată, apare El, iar cei doi „au mers după Iisus" pentru că Ioan „privind pe Iisus care trecea, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu"/.../ Iisus, „văzându-i că merg după El, le-a zis: Ce căutaţi? Iar ei I-au zis: Învăţătorule, unde locuieşti? Veniţi şi veţi vedea... şi au rămas la El în ziua aceea şi „era ca la ceasul al zecelea". Şi Evanghelia consemnează clar că „unul dintre cei doi era Andrei, fratele lui Simon – Petru". Apoi Andrei întâlnindu-se cu „Simon, fratele său, i-a zis: „Am găsit pe Mesia (care se tâlcuieşte Hristos) /.../ Şi l-a adus la Iisus" (Ioan, I, 35/42).

Andrei va fi prezent în multe momente din viaţa Mântuitorului... A participat la miracolul în care „Iisus a luat pâinile şi, mulţumind, a dat ucenicilor; iar ucenicii,

---

a dansat în faţa lui Irod, îi cere acestuia capul lui Ioan. Capul însângerat al Sf. Ioan Botezătorul este adus Salomeei pe tavă. Trupul sfântului va fi purtat de discipolii săi în oraşul Samaria.

În timpul împăratului Iulian Apostatul, la 362, mormântul i-a fost profanat şi parte din moaşte au fost arse. Ceea ce a mai rămas din relicve, au fost purtate la Ierusalim, iar mai târziu, la 27 mai 395, sunt aduse în Alexandria unde vor fi aşezate într-o raclă din biserica ce îi poartă numele. Despre capul Sf. Ioan, Nichifor şi Simion Metafrastul spuneau că ar fi fost îngropat separat în fortăreaţa Machaerus ori în palatul lui Irod din Ierusalim.

Astăzi capul Sf. Ioan Botezătorul se află într-o firidă a unei capele (destul de întunecoasă şi ferecată cu un grilaj din fier forjat) din partea stângă a navei bisericii „San Silvestro în Capite" din Roma.

celor ce şedeau; asemenea şi din peşti, cât au vrut aceştia". (Ioan, VI, 11).

Tot ucenicul Andrei îl informase pe Iisus înainte de savârşirea miracolului: „Este aici un băiat care are cinci pâini de orez şi doi peşti" (Ioan, VI – 9/11). Îi este alături lui Iisus pe Muntele Măslinilor, când „şezând în faţa templului, de o parte Petru, Iacov, Ioan şi cu Andrei, au ascultat cutremurătoarea profeţie a Mântuitorului despre distrugerea Ierusalimului: „Piatră pe piatră nu va rămâne din ele, care să nu se risipească." (Marcu, XIII, 2/3).

Andrei şi Filip vor prezenta lui Iisus câţiva evrei, rezidenţi ai diasporei greceşti, pelerini la sărbătoarea intrării Mântuitorului în Ierusalim „ /.../ şi Andrei şi Filip au venit şi I-au spus lui Iisus "/.../ despre „nişte elini", suiţi să se închine la sărbătoare, care l-au rugat pe Filip: /.../ „voim să vedem pe Iisus"/.../ Iar Iisus le-a răspuns lor: „A venit ceasul ca să fie preaslăvit Fiul Omului" (Ioan, XII, 20/23). Din acest moment Apostolul Andrei dispare şi prezenţa sa va fi înlocuită la Cina cea de taină cu Iuda... Ultima însemnare despre Andrei este în Faptele Sfinţilor Apostoli la cap. I, versetul 13: „Şi când au intrat, s-au suit în încăperea de sus, unde se adunau de obicei: Petru şi Ioan, Iacov şi Andrei, Filip şi Toma, Bartolomeu şi Matei, Iacov al lui Afeu şi Simon Zelotul şi Iuda al lui Iacov".

Apostolul Andrei a predicat „cuvântul lui Dumnezeu" în Asia Mică, Scythia şi Grecia unde, după Evanghelia lui Andrei („apocrifa"*), „ar fi fost crucificat"...

...Potrivit unor mărturii consemnate de Sfântul Ipolit (aproximativ între 170-236), Sfântul Apostol Andrei a „vestit (Sf. Evanghelie) sciţilor şi tracilor". Episcopul Eusebiu (265-339/40) din Cezareea Palestinei, cel mai de seamă istoric al veacurilor prime, în a sa „Istorie bisericească" scrie că Sfântul Apostol Andrei „a propovăduit şi în Dacia Pontica", viitoarea provincie

* Apocrife: Scrierile iudaice care lipsesc din canonul ebraic de la Ieronim încoace. Termenul mai este folosit ca valoare generală pentru scrierile neautentice.

romană Scythia Minor (Dobrogea de azi). Majoritatea istoricilor susţin că Scythia Minor este teritoriul cuprins între Dunăre şi Marea Neagră. Mai există şi mărturia poetului Ovidiu (43 î.Hr. – 17/18 d.Hr.) care se lamenta în „Tristele" şi „Ponticele" sale că a fost exilat la Tomis printre sciţi. Geograful şi istoricul grec Strabo (aprox. 56 î.Hr.-24 d.Hr.), în lucrarea sa „Geographika" (17 volume), localizează Scythia Minor tot pe teritoriul dobrogean.

După o veche tradiţie, păstrată de către locuitorii Dobrogei (din cetăţile Histria, Tomis – Constanţa, Calatis – Mangalia, Dionysopolis – Balcic ş,a), Sf. Apostol Andrei, sosind în Scythia Minor (Dobrogea), s-a oprit cu însoţitorii săi pe plaiul dregătorilor Cutuson şi Dura în satul Cuzgon (numit în prezent Ioan Corvin). La marginea satului se află o pădure care adăposteşte două peşteri, una mai mică şi alta mai mare, care au servit Sf. Apostol şi însoţitorilor săi ca loc de odihnă şi de închinare. Aceste peşteri au fost folosite ca lăcaşuri de cult de creştinii din Scythia Minor, convertiţi la credinţa creştină de către Sf. Andrei, între care cei mai numeroşi erau geto-daco-romanii. Lucrarea de evanghelizare a Sfântului Apostol Andrei, unul din primii propovăduitori ai noii învăţături creştine, este confirmată şi de Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către Coloseni, din care reiese că şi sciţii au ascultat cuvântul lui Dumnezeu: „Unde nu mai este elin şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate şi întru toţi, Hristos"...

În Sinaxarul* bisericii constantinopolitane scrie că Sfântul Apostol Andrei ar fi hirotonit ca episcop la Odessos (Varna de azi) pe ucenicul său Ampliat...

După ce a propovăduit în cetăţile din Scythia Minor, locuite de greci, romani şi geto-daci, Sfântul Apostol Andrei s-a îndreptat spre sud, ajungând la Patras, în Ahaia, unde a murit ca martir, fiind răstignit pe o cruce oblică cu

* Sinaxar: Carte, calendar creştin care cuprinde pe scurt viaţa unuia sau a mai multor sfinţi.

două brațe intersectate în formă de X (numită de atunci și crucea Sfântului Andrei), din porunca guvernatorului Egeatus, în ziua de 30 noiembrie a anului 60. Legenda spune că acea cruce în forma de X nu este altceva decât reprezentarea primei litere a cuvântului grecesc Xristos. Hristos pe care umilul său ucenic Andrei l-a iubit și l-a urmat cu credință și multă ascultare...

...La noi prima oară, spre sfârșitul secolului al XVII-lea, Mitropolitul Moldovei, Sfântul Ierarh Dosoftei, consemnează în cartea „Viața și petrecerea sfinților": „Apostolului Andrei i-a revenit (prin sorți) Bitinia și Marea Neagră și părțile Propontului, Halcedonului și Vizantea, unde e acum Țarigradul, Tracia și Macedonia, Tesalia și, sosind la Dunăre, ce-i zic Dobrogea și altele ce sunt pe Dunăre, și acestea toate le-a umblat"...Iar: „luna noiembrie, 30, e ziua prăznuirii Sfântului Apostol Andrei".

Iată cum este descrisă Sărbătoarea Sfântului Andrei, de la 30 noiembrie, în „typikon"-ul (τυπικόν) Marii Biserici Sfânta Sofia păstrat în codicii Patmos 266 (seac. IX-X) și Ierusalim-Hagios Stauros 40 (seac. X-XI): „În ziua de prăznuire a Sfântului, este prevăzută organizarea unei procesiuni care se îndreaptă de la Marea Biserică către Forum și, „după rostirea rugăciunilor obișnuite", către Sfinții Apostoli, unde fuseseră depuse moaștele Protocletului"...

Peștera Sfântului Andrei (la hotarul comunei Ion Corvin din sudul Dobrogei), pârâiașul Sfântului Andrei, scrierile istorice și religioase, colindele și creațiile folclorice, prezența Crucii Sfântului Andrei la toate trecerile de nivel ale drumurilor peste șinele de tren, sunt mărturii de netăgăduit care certifică evanghelizarea noastră făcută de un ucenic al Mântuitorului Iisus Hristos (originea apostolică a creștinismului ortodox românesc).

Ca Sfânt, Apostolul Andrei este cel care deschide perioada „adventelor"[**] de ziua lui –, 30 noiembrie. Atunci

[**] Advent – „Venire". Este perioada care deschide anul religios și pregătește venirea lui Hristos, marcată de cele patru duminici de dinaintea Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului.

se arată fetelor în somn ursitul, viitorul soț. Sfântul mai ajută pe căutătorii de comori şi protejează sănătatea tuturor oamenilor în suferință.

...Scriind textul, am avut în fața ochilor o copie după „Vocazione di Pietro e Andrea", un tablou din capodopera „Maesta" de Duccio di Buoninsegna. De pe marginea lacului, Iisus îi cheamă pe cei doi pescari care se află în barcă, cu plasele în apă, gata pregătiți pentru a pescui: „Veniți după Mine şi vă voi face să fiți pescari de oameni" (Marcu, I, 17). Stupoarea este întipărită pe fețele lor; Petru priveşte drept în ochii lui Iisus în timp ce Andrei stă gata să-şi întoarcă fața, atras irezistibil de vocea Mântuitorului...

Din păcate, tabloul originalul n-am să-l văd niciodată deoarece el se află expus la National Gallery din Washington... Sunt destul de dezamăgit...

În continuare, voi istorisi câte ceva despre Duccio... Duccio di Buoninsegna s-a născut la Siena. Data naşterii sale nu s-a putut afla cu certitudine dar, probabil, este pe la jumătatea sec. al XIII-lea, în anul 1255, aprilie... Cât a trăit Duccio, se ştie sigur, a fost într-un încrâncenat conflict artistic cu un alt celebru pictor, Cimabue... Duccio a ştiut să cultive valorosul tezaur al artei bizantine şi, profitând de experiența barocului francez, a reuşit să realizeze tablouri unice, remarcabile compoziții narative, într-o paletă cromatică surprinzător de caldă şi luminoasă...

Am văzut la Siena, în interiorul Domului, prețioasa „vetrata circolare" care datează din anul 1288, una dintre cele mai vechi manifestări din arta italiană, cuprinzând „Storie della Vergine" executată după „cartoni" lui Buoninsegna. La Museo dell'Opera Metropolitana din Siena se află şi „grande tavolo: Maestá della Madonna" (425x212 cm) şi cele 26 mici tablouri „Storie della Passione" pictate de Duccio între anii 1306-1311 pentru „l'altare maggiore" al Domului. La baza icoanei, Buoninsegna a scris în latină: „Mater S(an)cta Dei/sis cauza Senis requiei/sis Ducio vita/te quia pinxit ita" (Maică Sfântă ocroteşte Siena şi pe Ducio, care te-a pictat).

Monumentala „Maestá", pictură pe lemn reprezentând pe Madonna, Angeli, Santi Apostoli, în total 32 de personaje, recunoscută ca prima capodoperă a picturii sienese, a fost, din păcate, tăiată cu fierăstrăul în anul 1771 iar partea retro, „ciopârțită" în mai multe tablouri. Un „cadru" din această splendidă compoziție şi anume „Vocazione di Pietro e Andrea" se găseşte azi, cum am mai scris, în America...

Tot la Siena, în Pinacoteca Nazionale, se mai pot admira şi rafinatele tablouri-icoane: „Madonna e Santi" şi „Madonna dei Francescani". La Florența (Galleria Uffizi) şi Perugia (Galleria Nazionale dell'Umbria) sunt expuse superbele tablouri „Madonna in trono con Bambino" numită şi „Pala Rucellai"(1285) şi „Madonna e Angeli" (1308). Ultimele sale creații sunt: „Politico nr. 47" (1315-1319), lucrarea se află în Pinacoteca Națională din Siena, dar nu se prezintă într-o perfectă stare de conservare, şi „Maestà dell Duomo di Massa Marittima" (cca. 1316), expusă în Catedrala San Cerbone din Massa Marittima.

În schimb, trebuie să mai scriu că în Cetatea Eternă (excepție, în împrejurimile Romei, la Bracciano, în „colecția Salini" se află: „Croce Orsini-Odescalchi") şi în oraşul imperial Milano nu am reuşit să mai descopăr vreo altă operă aparținând acestui mare artist din generația pictorilor „primitivi toscani del 1200 e 1300"... Duccio di Buoninsegna!...

Niciodată nu vom şti cum se risipesc (fără putință de aflare) sau cum reuşesc să supraviețuiască tablourile. Asemenea oamenilor, operele de artă îşi au şi ele „habent sua", destinul lor...

A fi om este o dramă, a fi evreu este una în plus.
Emil Cioran

Procesul Mântuitorului

„Dicénte Padre goud: mens diléctus hic est Filius"

„Şi tu, omule, cel care-i judeci pe cei ce fac unele ca

acestea, dar le faci şi tu, crezi oare că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?"

Epistola Sf. Apostol Pavel către Romani (II, 3)

Din momentul arestării, Iisus se retrage într-un „silenzio" total. Retras în „se stesso", tăcerea lui Iisus este confirmată în Evangheliile celor patru Apostoli: Matei, Marcu, Luca şi Ioan. În faţa Sinedriului sau în faţa lui Irod, Iisus tace sau răspunde cu puţine cuvinte. Când Pilat îl întreabă: „Tu eşti împăratul Iudeilor?", Iisus admite laconic: „Tu o spui" (Matei, XXVII, 11), după care nu mai adaugă nici un cuvânt... Este o tăcere stranie, o tăcere care se consumă şi care ascunde o tulburătoare singurătate. O solitudine începută în sfâşietoarea noapte din grădina Ghetsimani, când discipolii săi credincioşi s-au lăsat pradă somnului şi apoi s-au risipit în faţa pericolului de a fi recunoscuţi. Izolarea a continuat cu renegarea lui Iisus de către Petru care este înspăimântat de acuzaţiile unei femei („Şi acesta era cu Iisus Nazarineanul") căreia-i răspunde: „nu ştiu ce spui!" Iar Petru îşi aduce aminte de cuvântul lui Iisus: „Mai înainte de-a cânta cocoşul, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine. Şi ieşind afară, a plâns cu amar." (Matei, XXVI, 75).

Discipolii nu sunt cu Iisus nici în noaptea din casa arhiereului Caiafa, nici când este adus în faţa lui Pilat pentru a fi judecat. Şi nu i-au fost alături nici pe Golgota când El a fost răstignit pe cruce (excepţie făcând Apostolul Ioan): „Atunci toţi ucenicii L-au lăsat şi au fugit" (Matei, XXVI, 56). Iisus a fost abandonat de toţi, strigătul Lui de pe cruce este cutremurător de dureros şi de uman: „Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare, zicând: Eli, Eli, Lama Sabahtani?" – Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M'ai părăsit? (Matei, XXVII, 46). Tăcerea şi însingurarea în care s-a închis Iisus măresc dificultăţile reconstituirii patimilor.

Întrebările principale din procesul condamnării lui Iisus sunt: cine l-a arestat pe Iisus şi de ce a fost El acuzat? Cine l-a acuzat? Sinedriul sau numai guvernatorul roman

sau amândouă autoritățile? Şi pentru care delict? Poate fi vorba de un proces legal sau a fost un proces impus? Şi de către cine?

Chaim Chon, evreu din Lubecca (n. 1911), a emigrat în Palestina la începutul anilor 1930, a trăit în Israel unde a ocupat posturi importante în aparatul de stat, ajungând ministru al justiției. În anul 1949 s-a înființat în Israel Tribunalul Suprem iar Chon, expert în drept ebraic şi roman, a fost numit procuror general. În această funcție a fost desemnat să redeschidă dosarul procesului intentat Mântuitorului în urmă cu mai bine de 2.000 ani. Decizia redeschiderii şi a reverificării probelor din dosarul condamnării lui Iisus a fost surprinzătoare atât pentru noul stat al Israelului cât şi pentru imaginea Curții Supreme... Chon a acordat o atenție deosebită probelor din punct de vedere al contextului ebraic şi al celui talmudic. Chon şi-a exprimat cu sinceritate admirația şi simpatia pentru Iisus, dar şi amărăciunea pentru paradoxul istoric: un sfânt evreu, obligat să-şi demonstreze propria credință şi „răstignit în numele persecuției şi instigării la ură împotriva acelei religii".

Convingerea lui Chon este că nu a avut loc un proces intentat lui Iisus în cadrul Sinedriului pentru că Sinedriul nu avea autoritate juridică de tribunal ebraic. În fapt, procesul cu judecarea şi condamnarea Mântuitorului prin răstignire a constituit în exclusivitate responsabilitatea guvernatorului roman. Cât despre participarea mulțimii dezlănțuite, care l-a obligat pe guvernatorul roman să-l răstignească pe Iisus, aceasta este o pură ficțiune... Apoi indulgența cu care Evangheliile (şi în mod special Evanghelia lui Ioan) descriu ezitarea lui Pilat care se opune condamnării. Procurorul Chon explică această atitudine prin aceea că Apostolii, în mod deliberat, voind să câştige bunăvoința ocupanților romani într-un moment dificil atât pentru credincioşi cât şi pentru biserica primitivă, dar şi din cauza grelelor persecuții la care erau supuşi, au modificat cu bună ştiință adevărul. După Chon, conspirația lui Iuda

Iscarioteanul şi romani ar fi fost tot atât de verosimilă ca şi aceea dintre Iuda şi evrei, ceea ce lui i se pare de-a dreptul „absurd şi grosolan”. De fapt, Iuda se numea Iehuda şi era din Krayot <cartier>, precum este chemat în originala Biblie ebraică: Iehuda Iş-Krayot <Iş = om>. Deci, în limba română, ar fi trebuit să fie numit <Iehuda Krayoteanul> = omul cartierelor, nume care se va aplica în timp tuturor trădătorilor şi pârâtorilor.

În realitate, totul este mai mult decât clar: Iuda s-a sfătuit cu membrii Sinedriului şi l-a vândut pe Iisus romanilor pentru 30 de arginți. Acesta este adevărul de netăgăduit... Fără îndoială, circumstanțele luate în considerare sunt uneori interpretabile, dar ele sunt inatacabile pentru fiecare cititor al Evangheliilor chiar dacă mărturiile din acestea, ca şi documentele istorice, sunt, totuşi, aşa de sărace...

Primul act al acestei incredibile întâmplări se consumă în noaptea arestării lui Iisus din gradina Ghetsimani (corect e Gat-Şmanin. Gat înseamnă baie, <groapă> săpată în stâncă, folosită la presarea strugurilor pentru vin ori a măslinelor pentru a se face ulei <şmen se traduce ulei>. Şi, pentru că în această grădină se găsea o stâncă cu o baie pentru uleiul de măsline, aceasta s-a numit Gat-Şmanim <trimitere la şmanei zait = ulei de măsline; <măslină = zait>. În acele timpuri se producea numai ulei de măsline. Iar Muntele Măslinilor <plin cu pomi de măslini> se află în apropiere).

Arestarea, spune Chon, au făcut-o romanii care au executat un ordin. Pentru Chon, „Iuda, şi împreună cu el o gloată mare, cu săbii şi cu ciomege, trimişi de la arhierei la bătrânii poporului” (Matei, XXVI, 47) dacă au participat, au asistat numai la arestare. Dar, Evanghelia continuă: „În ceasul acela a zis Iisus către gloată: Ca la un tâlhar ați ieşit cu săbii şi cu ciomege, ca să Mă prindeți. În fiecare zi şedeam învățând în templu şi învățam şi n-ați pus mâna pe Mine” (Matei, XXVI, 55). „Iar cei ce L-au prins pe Iisus L-au dus la Caiafa, arhiereul, unde erau adunați

cărturarii şi bătrânii". Fraza este cutremurătoare şi textul demonstrează clar că Iisus nu se adresa romanilor.

Chon mai susţine că procesul lui Iisus în faţa Sinedriului nici nu a avut loc, argumentând aceasta cu faptul că procesele publice erau deja inpopulare, iar Sinedriul se ferea de-a mai judeca şi condamna cetăţenii evrei pentru ca acesta să nu poată fi acuzat de colaborare cu ocupanţii romani. Iată însă ce scrie Scriptura: „Atunci Iuda, cel care-L vânduse, văzând că a fost osândit la moarte şi cuprins fiind de căinţă, le-a înapoiat arhiereilor şi bătrânilor cei treizeci de arginţi, zicând: Greşit-am vărsând sânge nevinovat. Iar ei i-au zis: Ce ne priveşte pe noi? De-acum e treaba ta" (Matei, XXVII, 3/4). Şi chiar dacă procesul ar fi avut loc, adaugă Chon, este clar: în faţa lui Caiafa s-a derulat un proces formal, iar excesiva duritate a Sinedriului a avut drept scop să-L convingă pe Iisus să renunţe la „încăpăţânarea fatală". Sinedriul, arhiereii şi bătrânii l-au reţinut pe Iisus întreaga noapte intenţionând a-L convinge să renunţe la afirmaţia pe care o susţinea: „Juru-te pe Dumnezeu Cel-Viu să ne spui nouă dacă eşti Tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu." Iisus le-a răspuns: „Tu ai zis". (Matei, XXVI, 63/64). „De acum Îl veţi vedea pe Fiul Omului şezând de-a dreapta Puterii şi venind pe norii cerului" (Matei, XXVI, 62/64). Declaraţia era socotită blasfemie şi era una dintre cele mai grave delicte din dreptul ebraic (Manuscrisele de la Qumran). Din textul Scripturii nu reiese de ce a doua zi, în faţa guvernatorului roman Pilat, Iisus ar fi putut comite delictul de „lesa maesti" care l-ar fi condamnat la moarte.

Chon răstălmăceşte mărturia evanghelică şi declară senin: „Caiafa îşi sfâşie (disperat) hainele" nu pentru „afirmaţiile defăimătoare" ale lui Iisus, ci pentru faptul că nu reuşeşte să-L salveze pe Iisus de încăpăţânarea cu care îşi susţine „ideile" ce îl vor pierde!... Dar „sentinţa" lui Caiafa este categorică şi implacabilă: „A spus o blasfemie! Ce nevoie mai avem de martori?... Ce părere aveţi? Iar ei, răspunzând, au zis: Vinovat este de moarte". (Matei, XXVI,

65/66). Desigur, legal, Sinedriul nu-L putea condamna la moarte pe Iisus pentru că „jus gladii" era un drept rezervat numai guvernatorului roman, aşa că pedepsirea Sa va fi „pasată" cu abilitate lui Pilat. Caiafa şi arhiereii au reuşit să se sustragă de la actul condamnării dar au jucat, în acelaşi timp, un rol nefast în derularea procesului, sugerând că Iisus ar fi îndemnat poporul evreu la nesupunere, la neplata taxelor şi chiar la revoltă împotriva Imperiului Roman. Se dovedeşte astfel colaborarea Tribunalului Suprem Iudaic cu guvernatorul Pilat, „cârdăşie" confirmată de condamnarea Lui şi atestată de inscripţia de pe cruce: „Iar Pilat a scris şi titlul şi l-a pus deasupra Crucii. Şi era scris: „Iisus Nazarineanul, Împăratul Iudeilor!... Şi era scris în evreieşte, latineşte şi greceşte" (Ioan XIX, 20/21).

Prin subtilitatea şi ambiguitatea jocului dublu al Sinedriului, arhiereii, amicii romanilor, au reuşit să modifice tematica interogatoriului şi au impus concluzia că decizia condamnării la moarte a Mântuitorului a fost logică şi legală, un „confessus" în virtutea dreptului roman.

Eterna întrebare: ar fi putut decide Pilat eliberarea lui Iisus?

Adevărul este că Iisus era socotit un element periculos atât pentru arhierei cât şi pentru ocupanţii romani. Astfel, Pilat aprobă decizia Sinedriului contra lui Iisus şi lasă ca procesul intentat împotriva acestuia să se desfăşoare public, condamnarea sa fiind un fapt firesc şi logic. În baza legilor juridice romane, Iisus ar fi fost eliberat de orice răspundere penală, motiv pentru care Pilat a decis să nu-şi asume judecarea. „Juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere" (principiile dreptului roman sunt: a trăi cinstit, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce i se cuvine). Acestea erau normele de drept universal instituite de Domitus Ulpian, reguli ce nu fuseseră încălcate de Iisus.

Şi Pilat*, guvernatorul roman al Iudeei, deşi nu i-a găsit

* Textul complet al condamnării lui Iisus s-a găsit, din întâmplare, în anul 1509 în oraşul Amkula din Italia, într-o ladă de

fier în care era o altă lădiță de marmură bine conservată. Sentința era scrisă cu litere evreieşti. Documentul a fost publicat pentru prima oară la Constantinopol în anul 1551, apoi patriarhul Ieremia l-a inclus în cartea sa la data de 9 aprilie 1643. Traducerea din limba greacă în limba bulgară este realizată la 27 mai 1875 în oraşul Rusciuc, iar de aici înscrisul va fi tradus şi în româneşte.

„În anul 17, an al domniei lui Tiberiu, Cezar şi Rege al romanilor, monarh neînvins, anul 201 după olimpiadă, a cincea mie de la Creațiune. Iar după anii evreilor 4147 şi anul 93 de la fondarea Romei. De la eliberarea din robia Egiptului 580? şi de la distrugerea Sfintei Țări, anul 97? /.../ pe timpul conducătorului general peste Iudeea, Comus Flavius şi pe vremea dregătorului asupra Ierusalimului, puternicul şi înaltul Prinț Ponțiu Pilat şi pe vremea procuratorului asupra Galileii, Irod Antipa şi pe vremea marilor Ana şi Caiafa-Aliaso şi Mail; mai marii Templului, Raban şi Amabelus, pe timpul marilor magistrați ai oraşului Ierusalim: Simbinacasacio Pompilei, Rufa şi comandantul oraşului Iootenus.

Eu, Ponțiu Pilat, procurator al Imperiului Roman, în sala înalților prinți: condamn şi autentific cu pedeapsa de moarte pe cruce, pe numitul de popor Isus Hristos Nazarineanul, om răsculător contra legilor lui Moise şi contra Majestății sale Tiberiu, Cezar şi Rege al romanilor.

Ordon şi hotărăsc moartea lui prin răstignirea pe cruce împreună cu alții, după obiceiul celor condamnați din mulțimea poporului, bogat sau sărac, pentru că n-a încetat de a face răscoală şi pagube în Iudeea, prin aceea că se face pe sine Fiul lui Dumnezeu şi Rege al Ierusalimului şi al Sfîntului Templu şi pentru că a refuzat să plătească tribut Cezarului şi pentru că a îndrăznit să intre în Ierusalim cu ramuri de finic cu mulțime de popor, ca şi un rege intrând în Iersusalim şi în Sfântul Templu.

Însărcinez pe primul meu sutaş, Cornuto Corneliu, ca să-l țină legat în teritoriul Ierusalimului, bătându-l şi îmbrăcându-l cu o manta roşie şi încoronându-l cu o coroană de spini pe cap şi de a-şi duce crucea pe umeri, spre a servi de exemplu şi altora, cum şi pentru toți tâlharii. Pentru aceasta ordon ca dimpreună cu el să se ia doi tâlhari şi să fie scoşi prin poarta Imborel, numită acum Andronimos, spre a fi răstigniți împreună cu Iisus Hristos în public la locul deosebit pentru criminali, denumit Calvar (locul sângelui). Acel care va fi răstignit şi care va muri să-i fie lăsat corpul pe cruce pentru înfruntarea publicului şi pentru toți tâlharii şi toți criminalii, iar de partea de sus a crucii să fie scris pe o tăbliță în trei limbi, inscripția:

„Isus Alun Omlis Iodam", în evreieşte.

„Iesous Nazareos Basilevs Iudeon", în greceşte.

„Iesus Nazareus Rex Iudaeorum", în latineşte.

Ordon ca nici unul din subordonații mei după grad şi datorie, să nu pregete a-şi împlini cu grabă datoria şi să nu se opună osândirii acestuia, care a renunțat de bunăvoie la credința evreiască şi să execute

lui Iisus nici o vină, la strigătele mulțimii a zis: „Dar ce să
întocmai după cum a fost hotărât de mine, infailibilul, după orânduielile legilor regeşti ale romanilor.

Martorii acestei sentințe sunt: „Din seminția lui Israil, Ruan, Daniel, Rambinal, Ioachin, Hanican, Rotin, Iotavel şi Pericolan. Din partea sfinților romani ai țării: Lucios, Sicelios şi Maximiliux. Dintre farisei: Barbos, Simion, Boiel. Dintre înalții judecători: Raban, Mandanis şi Bacaralos. Dintre marii preoți: Ruan, Iodus şi Bucasalis. Supraveghetorul pentru criminali pentru Iudei: Butan.

Ierusalim, 23 martie 4174 de la Creațiune.

Pentru fapta sa, Pilat Ponțiu, pierzînd încrederea şi mila iertătoarea a lui Dumnezeu, s-ar fi sinucis, după cum a făcut şi Iuda. Iată ce stă scris în Istoria lui Nikifor Kalis (vol. II, cap. X), despre cauza morții lui Pilat: „Un şarlatan adună pe muntele Garizin o mulțime de oameni pentru a le arăta vasele ascunse de însuşi Moise. Pilat auzind de aceasta, care se presupunea a fi o adunare contra romanilor, folosi ocazia şi se răzbună crunt pe cei care îi ura din cauza fărădelegilor lor. Pilat îi înconjoară cu cavaleria şi ordonă executarea căpeteniilor, iar mulțimea o împrăştie cu lăncile ostaşilor. Samaritenii, concetățenii celor omorâți, s-au plâns contra lui la Guvernatorul Siriei – Vitelia – fratele Cesarului, fiindcă ei aparțineau aceleiaşi autorități din Iudeea. Găsit vinovat, Pilat este trimis la Roma spre a se înfățişa înaintea Cesarului Tiberius. În fața Cesarului, Pilat nu a găsit înțelegere şi astfel a fost încarcerat în Galia pe la anul 37. De acolo, fiind mutat la Viena, s-a sinucis, din cauza umilințelor suferite şi a mustrărilor sale de conştiință.

Scrisoarea femeii lui Pilat, Claudia Procula, descriind evenimentele petrecute în legătură cu răstignirea şi învierea Domnului, confirmă veridicitatea istorică a faptelor. Astfel scrisoarea ei face referire la sfinții care au înviat cât şi la moartea Mântuitorului pe cruce; ea spune că au fost: „profeți şi preoți". Aşadar putem fi siguri că cei douăzeci şi patru de bătrâni pe care i-a văzut Ioan în viziunea sa (din Apocalipsa), sunt cei înviați la moartea lui Iisus Hristos: „Şi'mprejurul tronului, douăzeci şi patru de tronuri; şezând, douăzeci şi patru de Bătrâni îmbrăcați în veşminte albe; şi pe capetele lor cununi de aur". „Şi cântau o rugăciune nouă, zicând:

Vrednic eşti să iei cartea
şi să deschizi pecețile
pentru că Tu ai fost înjunghiat,
şi cu sângele Tău
I-ai răscumpărat lui Dumnezeu
oameni din fiece seminție şi limbă şi popor şi neam;
şi i-ai făcut pe ei
împărăție şi preoți Dumnezeului nostru,
şi ei vor domni pe pământ".

(Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, VI, 4 şi V, 9).

fac eu cu Iisus căruia i se spune Hristos? Toţi au răspuns: Să fie răstignit! Şi văzând Pilat că nimic nu foloseşte, ci mai mare tulburare se face, luând apă şi-a spălat mâinile, în faţa mulţimii, zicând: Nevinovat sunt de sângele Dreptului Acestuia. De acum pe voi vă priveşte. Ibnis in crucem! Iar tot poporul a răspuns şi a zis: „Sângele lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri." (Matei, XXVII, 22 /25).

Urmare acestor răstălmăciri şi abuzuri, Mântuitorul a fost răstignit (crucificarea era o pedeapsă exclusiv romană, aplicată numai celor găsiţi vinovaţi de furt, trădare, viol sau batjocorire a împăratului, or pedeapsa prevăzută pentru blasfemie – acuzaţia oficială adusă lui Iisus – era omorârea cu pietre), tocmai în ziua şi la ora când evreii sacrificau mielul de Paşti* (sărbătoare în amintirea

---

Iar visul: „A venit ziua de apoi! Dumnezeu anunţă aceasta prin minuni. Pedeapsa Celui Atotputernic se răspândeşte ca o flacără... ecourile tunetelor răsunau prin toate coridoarele palatului...", corespunde cu descrierea din Apocalipsa lui Ioan: „...strigându-le munţilor şi stâncilor: Căderi peste noi şi ascundeţi-ne de faţa Celui ce şade pe tron şi de mânia Mielului; c'a venit Ziua cea mare a mâniei Lor, şi cine poate să stea'n picioare?" (Apocalipsa, VI, 16/17).

Scrisoarea soţiei lui Pilat, Claudia, aminteşte clar despre sfinţii „care au înviat la moartea lui Hristos", dar acest fapt pare că este în contradicţie cu textul din Evanghelia lui Matei, care precizează că sfinţii care au ieşit din morminte „n-au ieşit la moartea lui Iisus, ci la învierea Sa! (Evanghelia după Matei, cap. XXVII, 53). O neconcordanţă care apare şi în scrisoarea soţiei lui Pilat...

Cât despre femeia lui Pilat, Claudia Procula, aceasta ar fi murit creştină, ba, mai mult, ar fi suferit pentru credinţa sa în Iisus Hristos. Grecii o numără printre sfinţi, amintirea ei fiind serbată în fiecare an în ziua de 24 decembrie...

* Etimologia cuvântului Paşti, în româneşte de la grecescul „pásha", rămâne necunoscută. În ebraică „pésah" este legat de verbul „pãsah", însemnând „a sări peste", desemnând la origini, după context, fie ritualul de pomenire al eliberării evreilor din Egipt „Şi a fost că atunci, în ziua aceea, i-a scos Domnul pe fiii lui Israel din ţara Egiptului, împreună cu armia lor" (Exodul. XII,51), fie referitor la animalul jertfit cu acest prilej: „Duceţi-vă şi luaţi-vă un miel după cum vă sunt familiile şi'njunghiaţi mielul de Paşti." (Exodul XII,21). Vulgata îl explică: „id est transitus Domini", adică trecerea Domnului. Evenimentul istoric este, „trecerea" lui Israel prin Marea Roşie şi, în

acelaşi timp, şi prefigurarea lui Iisus Hristos, Cel ce „din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer ne-a trecut pe noi”...

Prin celebrarea „pésah”, în noaptea de 15 a lunii Nisan (corespunzând lunii aprilie), se statornicesc ritualurile de mai târziu care vor avea drept scop legarea sărbătorii de eliberarea din Egipt: „Păziți Sărbătoarea Azimilor, fiindcă’n ziua aceea am scos Eu armia voastră din țara Egiptului” (Exodul, XII, 17) cât şi de ritualul pascal al sângelui /.../ „Să ia din sângele lui (fie un miel, fie un ied), şi să ungă amândoi stâlpii uşii şi pragul de sus, în casele unde-l vor mânca” /.../ „şi să-l mâncați în grabă: e paştele Domnului.” (Exodul, XII, 7/11). Acest memorial al izbăvirii evreilor de către Yahve (este numele unei divinități pe care izvoarele ne-o înfățişează în mod obişnuit ca pe Dumnezeul neamului lui Israel şi al lui Iuda), a cruțat casele israeliților însemnate cu sângele lui Israel: „Sângele va fi semn pentru voi, pe casele în care vă veți afla: Eu voi vedea sângele şi vă voi ocroti şi nu va fi’ntre voi rană nimicitoare când voi lovi țara Egiptului” (Exodul, XII, 13). Aşa „grăit-a Domnul către Moise şi Aaron: Ziua aceasta să vă fie vouă pomenire şi s’o prăznuiți ca pe o sărbătoare a Domnului, din neam în neam – ca aşezare veşnică – aşa s’o prăznuiți.” (Exodul, XII, 14).

În „Hagadda de Pésah” (o antologie cu texte din Tora, din Cartea Profeților, din Mişina, Gemara şi chiar din unele scrieri din Evul Mediu), vine mărturisit pentru poporul evreu şi pentru toate popoarele iubitoare de pace: „Haiv adam lirot et atzmo keilu hu iatza mémitzraim” (fiecare evreu să se considere în seara de Pésah ca şi cum el însuşi ar fi ieşit din Egipt, din casa robiei).

Din volumul „Iisus” de Armand Puig: „În Cartea Sanhedrin a 43-a din Talmudul Babilonian se confirmă: „În ajunul Sărbătorii Paştelui, Ieşu (Iisus), Nazarineanul, a fost spânzurat” (v. 2.2.1). Iar în Evanghelia lui Petru, scriere apocrifă din sec. al II-lea, citim: „În ajunul primei zile a Azimilor, sărbătoarea lor, Pilat l-a dat poporului.”

Aceste informații ne ajută să ştim ziua, luna şi anul răstignirii Mântuitorului.

Iisus a murit într-o zi de vineri, în ajunul Paştelui evreiesc, ziua 14 din nissan. În perioada dintre 26-34, ajunul Paştelui (ziua 14 a lunii nissan) a căzut vinerea doar între anii 30 (7 aprilie) – 33 (3 aprilie), ținând seama că fixarea primei zile a lunii şi intercalarea anilor bisecți se face numai pe baza unor calcule astronomice precise.

Trebuie să optăm pentru una din aceste două date. Cea mai probabilă este prima căci, aşa cum ştim, menirea şi misiunea publică a lui Iisus a început în anii 27-28 şi a durat cam trei ani.

Evanghelia lui Ioan menționează trei sărbători de Paşti: la începutul („Şi Paştile Iudeilor erau aproape şi Iisus S’a suit la Ierusalim –II,13 –), la mijlocul („Iar Paştile, sărbătoarea Iudeilor, erau aproape,, – VI,4 –) şi la sfârşitul misiunii Mântuitorului (”Iar înainte de sărbătoarea Paştilor,

dezrobirii poporului ales şi a călăuzirii lui de către Moise spre Ţara Sfântă)...

„El a luat asupră-şi durerile noastre şi suferinţele noastre /.../ El fusese străpuns pentru păcatul nostru şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat" (Bernhard Duhm. 53, 4/5).

Îndumnezeirea naturii umane în Iisus Hristos s-a zămislit prin dragostea care a reunit voinţele celor două naturi: umană şi divină, astfel că taina întrupării se desăvârşeşte pe cruce şi străluceşte prin înviere, prin martiriul devenit mărturisire „de la Iisus Hristos, Martorul Cel credincios, Cel Întâi-Născut din morţi şi Domnul împăraţilor pământului" (Apocalipsa I, 5), a tainei celei din veac ascunse şi de îngeri neştiută...

„Toţi, fără altă cercetare, fără ca nimeni să se fi sculat cu împotrivire, îl osândiră la moarte, drept prooroc mincinos şi pângăritor al celor sfinte. Dar noi, cei din urmă, cei mai păcătoşi dintre păcătoşi, te aşteptăm. Te vom aştepta zi de zi, în ciuda netrebniciei şi a neputinţelor noastre. Toată iubirea pe care vom fi în stare s-o stoarcem din sufletele noastre pustiite, ţi-o vom închina ţie, cel răstignit." (Mărturia scriitorului catolic cel mai ortodox: Giovanni Papini).

Iisus – Fiul iertător – înainte de-a intra în nemurire, va propovădui apodicticul adevăr (conştient de moartea

---

ştiind Iisus că I-a sosit ceasul ca din această lume să treacă la Tatăl, pe ai Săi iubindu-i, până'ntru sfîrşit i-a iubit. Şi făcându-se Cină..." – XIII, ½ –), sărbători corespondente cu anii 28, 29 şi 30. Dintre care, cea mai aproape de realitate, ar fi ultima, cea din anul 30, când „El le-a zis: Mergeţi în cetate, la cutare, şi spuneţi-i; Învăţătorul zice: Timpul Meu este aproape; la tine voi face Paştile, cu ucenicii Mei." (XXVI, 18).

Drept urmare, este foarte probabil ca Iisus să fi fost răstignit pe cruce în ziua de 7 aprilie, în vinerea dinaintea Paştelui, la anul 30."

Pentru creştini, data Sfintelor Paşti a fost fixată mai întâi în raport cu paştele iudaic, apoi, după Conciliul de la Niceea din anul 325, data a fost calculată a fi prima duminică cu lună plină după echinocţiul de primăvară (21 martie) şi a fost comunicată lumii creştine de la Alexandria.

umană şi în temeiul vieţii sale fără de moarte) al iubirii, mărturisindu-ne totodată şi taina credinţei în Dumnezeu-Tatăl: „Să vă iubiţi unii pe alţii aşa cum v'am iubit Eu pe voi" (Ioan, XV, 12).

„Doamne Dumnezeule! /.../ şi cât de covârşitoare este mărimea puterii Sale întru noi, cei ce credem, potrivit cu puterea lucrătoare a tăriei Lui" (Sf. Ap. Pavel, Epistola către Efeseni, I, 19), întru mântuire prin iertarea păcatelor noastre: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!" (Luca, XXIII, 34).

...Şi Iisus în Cuvântul de despărţire, ridicându-Şi ochii la cer, a zis: "Părinte, a venit ceasul, Preamăreşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preamărească pe Tine, aşa cum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca El să dea viaţă veşnică tuturor acelora pe care I i-ai dat. Iar viaţa veşnică aceasta este: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis. Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucru pe care mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârşit. Şi acum, preamăreşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea"/.../ (Ioan, XVII, 1/5). Amin.

Cât de trist, sfâşietor de trist scrie Mihai Eminescu în poezia „Dumnezeu şi om", despre faptul că figura luminoasă a Domnului nostru Iisus Hristos s-a şters nevolnic din inimile oamenilor:

Azi gândirea se aprinde ca şi focul cel de paie –
Ieri a fost credinţă simplă – însă sinceră, adâncă,
Împărat fuşi Omenirei, crezu-n tine era stâncă...
Azi pe pânză te aruncă, ori în marmură te taie.

Replica soţiei lui Pilat din Pont: „Dacă nu vrei să auzi adevărul, nimeni nu ţi-l poate spune!"

„Evreii au un geniu religios. Ei au creat două religii: iudaică şi creştină. Mai glorioase nu văd religii în lume... sunt o rasă superioară, sînt părinţii religiei noastre. Pentru ei cultura înseamnă religie. Restul este artă şi ştiinţă.

Cultura înseamnă la ei spirit şi numai ei au lăsat cultură pe unde au stat. Cultura Europei e iudaică şi civilizaţia e multiformă. Iudeo-germană-latino-slavă."

Petre Ţuţea, Despre evrei

Requiem pentru Mihail

De obicei, orice sfârşit de săptămână la Roma îl dedicam vizitării unor obiective istorice sau participării la evenimente cultural-religioase, iar atunci când vroiam pur şi simplu să hoinăresc, fără nici o ţintă anume, mergeam la Porta Portese în Trastevere.

Porta Portese nu era altceva decât un talcioc, un târg organizat numai duminica şi unde se găsea aproape orice din ceea ce ai fi avut nevoie, dar şi lucruri inutile expuse fără speranţa că s-ar fi putut vinde vreodată, deşi preţul de vânzare al acestora era mai mult decât atractiv...

La spartul târgului rămânea în urma tarabelor o harababură de nedescris şi, de fiecare dată, oamenii nevoiaşi sau maniacii de vechituri alegeau lucruri şi obiecte din marfa aruncată sau abandonată de negustori.

Târgul era, pentru mine şi poate şi pentru alţi vizitatori, o lume aparte, un petic de culoare şi tradiţie pe harta Romei; era, pentru noi toţi, un mod de-a scăpa, chiar şi numai pentru câteva ore, de toate grijile şi problemele care-şi aşteptau rezolvările în săptămâna următoare... Deseori făceam înconjurul târgului împreună cu prietenii mei Giorgio şi cumnatul său Danilo, doi romani care, duminică de duminică, fie că era soare sau ploaie, aveau sau nu ceva de cumpărat, erau nelipsiţi din talciocul de la Porta Portese. Rătăceam într-o îmbulzeală de nedescris şi, de cele mai multe ori călcat pe picioare şi cu coastele strivite, mă întrebam ce găseam fascinant în acel Turn Babel unde, pe deasupra zarvei de nedescris, plutea urletul vocilor răguşite ale negustorilor romani şi napoletani: „tutto mille lire... solo oggi, da domani?... chi l'ho sa"?

Am început apoi, încet-încet, să-mi aleg traseul, lăsându-mă ispitit de tarabele şi locurile în care puteam

să mă pierd, pentru că aveam, într-adevăr, ce vedea chiar dacă nu aveam nimic de cumpărat... Îmi fixasem, parcă ademenit, două locații: una era ocupată de emigranții proveniți din Rusia (compusă în mare parte din vechea nobilime rusă, din selecta aristocrație a evreilor ruşi askenazi şi din cea a evreilor polonezi sefarzi), iar cealaltă locație era ocupată de aristocrația proletară sovietică.

„Proletariatul" sovietic era reprezentat de tineri (îmbrăcați modern cu blugi şi tricouri cu înscrisuri şi desene occidentale, mulate pe busturile lor parcă sculptate) şi de superbe rusoaice cu pielea catifelată şi albă (îmbrăcate şi ele cu celebrele rubăşti – vestoane kaki – descheiate neglijent şi reliefând sânii lor provocatori). Toți purtau pe cap, aşezate strengăreşte pe-o sprânceană, faimoasele chipie având fundul rotund, cozorocul negru şi scurt şi cu celebrul simbol sovietic: steaua în cinci colțuri. Vestimentația lor cvasi militară afişa ostentativ însemnele puterii bolşevice: decorațiile Armatei Roşii şi ale statului sovietic...

Pe tarabe, aranjate îngrijit, erau expuse, alături de echipamente militare, aparate de fotografiat, electronice, ruble, sticle de votkă „Stalinskaya" şi „Moskovskaya", dar şi cărți, albume de fotografii, decorații, medalii, documente din istoria Partidului Comunist al fostei Uniuni Sovietice... La loc de cinste tronau busturile în miniatură şi portretele lui Lenin şi ale lui Stalin...

Mie, în schimb, îmi plăcea nespus de mult să privesc „rigiditatea" bătrânilor nobili ruşi îmbrăcați, de regulă, cu vestoane albe ofițereşti, fără epoleți, însoțiți permanent de superbele lor odrasle (Doamne, ce frumuseți cu părul blond strâns în codițe, cu ochi de un albastru ireal şi cu acel surâs discret şi amar pe buzele lor atât de senzual desenate!). Priveam apoi mişcarea imperceptibilă şi permanentă a corpului (ritual-canon) bătrânilor evrei acompaniată de rostirea abia şoptită a nesfârşitei lor rugăciuni. Mereu îmbrăcați în aceleaşi costume de culoare neagră, tocite de vreme şi puțin lucioase, cu nelipsita „chipa" aşezată pe cap, cu părul roşcat şi rar, netuns, căzut

în neorânduială, cu privirea piezişă şi neliniştită căutând parcă ceva, pe cineva care trebuia să vină şi care, probabil, nu va mai sosi niciodată... Marfa lor era înghesuită pe bucăţi de placaj, pe ziare sau pe ştergare aşezate direct pe pământ... Samovare datate din vremea ţarilor, autentificate de sigiliile vechilor familii princiare, lulele, sticle de votcă cu marca „Smirnoff", monezi, vase de abluţiune, sfeşnice, lămpi de Hanuca, casete de lemn sculptate, măşti de Purim, cărţi de literatură, de istorie veche, de cult, icoane pe lemn sau pe sticlă, bijuterii deosebit de valoroase cu dedicaţii şi inscripţionări surprinzătoare. Toate acestea erau expuse fără nici o noimă, fără nici o „faţă comercială".

Pentru un anticar „vicios", era, într-adevăr, raiul pe pământ... Aveai de unde să alegi – dacă vroiai să cumperi ceva – şi aveai unde să te poţi opri pentru a-ţi bucura privirea şi pentru a-ţi putea încărca sufletul cu inestimabile cunoştinţe de artă, de religie şi de istorie...

Personal, de fiecare dată când veneam la târg, mă opream, plin de curiozitate, la marfa unui bătrân evreu din Rusia, statornic aşezat pe scăunelul lui pliant de sub nelipsita umbreluţă care îl apăra de soare, în zilele senine, şi de ploaie, în zilele mohorâte şi reci... Micuţul lui perimetru nu era niciodată ocupat de altcineva; bătrânelul venea primul şi pleca ultimul dar, oricum, pământul nu era râvnit de nimeni pentru că era aproape mereu umed şi noroios, strivit de umbra peretelui unui bloc înalt şi destul de vechi. Gânditor şi aparent absent, când mă vedea, clipea des şi apoi ochii lui căpătau o strălucire vicleană. Începea să vorbească rar, amestecând în frază cuvinte ruseşti şi italieneşti, ceea ce dădea discursului său o savoare particulară, dar acest fapt nu mă împiedica să constat că vorbea cu dificultate italiana şi surprinzător de prost ruseşte... Şi totuşi, în acele clipe, totul în jurul nostru se însufleţea: îmi dăruia cu multă generozitate toate detaliile despre obiectele, albumele, discurile, fotografiile sau cărţile pe care atât de mult i le admiram, îmi încărca fiecare obiect cu istorioare fermecătoare şi pline de

înțelepciunea unor vremuri demult apuse... Îi sorbeam cu nesaț povestirile despre întâmplările şi faptele inedite din viața unor ilustre personaje ale literaturii, muzicii, artei, politicii şi ale vieții de zi cu zi ale Rusiei pravoslavnice şi apoi ale Rusiei Sovietice...

Mihail Sergheievici Moskovici – aşa se chema simpaticul bătrânel – îmi devenise, cu timpul, o figură familiară; mai mult, îl îndrăgisem de când aflasem, cu totul întâmplător, că era de fapt evreu-moldovean (deci era de drept evreu-român din Cahul)... Iată secretul pentru care se exprima cu dificultate în italiană şi rusă! Vorbea uimitor de corect limba română, cu o muzicalitate aparte. Era o combinație între dulceața limbii moldoveneşti şi modulațiile şi accentele limbii „ovreieşti", atât de mult gustate şi atât de inconfundabile în graiul nostru vorbit...

Multe dintre „exponatele" lui Mihail erau valoroase piese de anticariat dar şi de familie, fiecare însuflețită parcă de spiritul unei magice legende... „Vezi, Matei, acest şofar... Biblia scrie de cele 72 de „chemări" ale şofarului. Prima referire o găsim la revelația de pe Muntele Sinai. Faptul că acest instrument de suflat apare în acel moment atât de important pentru constituirea poporului evreu i-a determinat pe cărturari să-i acorde o mare valoare religioasă. În antica Iudee, sunetul şofarului aduna oamenii, îndemna poporul la luptă sau înfricoşa duşmanul. Dată fiind importanța sa religioasă, şofarul mai era folosit în mediul tribunalelor rabinice. În ajunul Şabatului şi al zilelor de sărbătoare, se suna din şofar pentru încetarea activității. Mai trebuie să-ți spun că sunetul şofarului se foloseşte şi în cazuri de excomunicare din cadrul comunității, dar şi cu ocazia zilelor de înălțare sufletească şi meditație din luna Elul, de Roş Haşana (atenție, în ajunul sărbătorii, nu se suflă în şofar) şi la sfârşit de Iom Kipur (Yom ha Kippurim=Ziua celor care ispăşesc). Sunetul şofarului ne amineşte de prima zi a Creației, dar şi de învierea morților, pregătindu-ne sufleteşte pentru Ziua Marii Judecăți"...

Doream din tot sufletul să pot achiziționa câte ceva

şi chiar ochisem câteva obiecte şi cărţi, dar realizam cu amărăciune că, deşi preţul lor era sub valoarea reală, resursele mele financiare erau atât de modeste încât nu-mi permiteam să cumpăr nimic. Resemnat, îmi schimbam planurile. Şi atunci am decis să fiu un amabil şi abil intermediar între negustor şi cumpărători, ajutându-i, în acest fel, atât pe Mihail, ca să-şi vândă marfa la un preţ bun, dar şi pe prietenii mei, Giorgio şi Danilo, să achiziţioneze, într-adevăr, lucruri deosebite pentru familiile lor.

Am început prin a-i pregăti pe Giorgio şi Danilo... De cele mai multe ori erau receptivi la povestirile mele despre cum trăiam înainte de ’89, despre toate umilinţele şi frustrările suferite în regimul comunist, dar, pentru realizarea planului propus, am început să le povestesc cum am reuşit să-mi salvez precara şi meschina existenţă cotidiană ridicând în jurul meu un zid de apărare alcătuit dintr-o bibliotecă care m-a ajutat să „evadez”, să cunosc şi să studiez patrimoniul cultural al popoarelor. Mă ascultau cu sinceră curiozitate când repovesteam cărţi, înviam personaje celebre, călătoream imaginar pe coordonate istorico-geografice, rătăceam prin muzee, reascultam muzică în săli de concerte, decupam secvenţe cinematografice şi îngenuncheam pios şi umil în catedrale şi biserici, ridicam privirea şi rămâneam în rugăciune în faţa superbelor şi impresionantelor fresce şi icoane datorate marilor maeştri...

Povesteam, improvizam şi încercam să trezesc interesul interlocutorilor mei, aşa cum făcuse Mihail cu mine, pentru ca, mai apoi, împreună, să admirăm şi să preţuim totul, având la dispoziţie frumuseţea unui tezaur de o inestimabilă valoare care se afla risipit cu dărnicie de zei pe întregul teritoriu binecuvântat al Italiei. Astfel, pe nesimţite, cursul meu improvizat de istorie a artei, cu multe, chiar foarte multe lacune şi destul de subiectiv, îşi arăta firav primele roade... Prietenii mei începură să ocolească tarabele încărcate cu bibelouri şi statuete strident colorate, gablonzuri, tablouri kitsch etc. Într-un cuvânt refuzau să se şi oprească, darămite să mai şi cumpere obiecte de o valoare

artistică şi documentară îndoielnică care nu mai reuşeau să le trezească nici un fel de interes. Deveniseră selectivi şi acum mă consultau în privința calității şi a ceea ce putea fi mai reprezentativ la obiectele expuse spre vânzare...

Sosise, în sfârşit, momentul mult aşteptat (construit de mine cu multă trudă şi migală, când cele două tabere urmau să fie puse față în față) pentru a-mi împlini gândul ascuns, şi anume acela de a-l ajuta pe Mihail să vândă câte ceva, şi pe Giorgio şi Danilo să cumpere, într-adevăr, obiecte de o calitate artistică autentică, marcate sentimental de aventurile călătoriilor fantaste şi de bucuriile sau suferințele foştilor proprietari... Zis şi făcut... Dar, din păcate, socoteala de acasă nu se potrivea cu cea din târg!... De fiecare dată asistam neputincios la eşecul afacerii de vânzare-cumpărare cauzat de mentalitățile celor doi: pe de o parte viclenia şi încăpățânarea negustorului evreu de-a nu reduce din preț şi, de cealaltă parte, statornica şi proverbiala zgârcenie italiană! Eram, pur şi simplu, exasperat de imposibilitatea de a realiza un acord între cele două tabere şi nu întrevedeam nici o posibilitate de reuşită. Pentru o bună perioadă de timp am lăsat totul baltă şi, ocupat până peste cap cu problemele de bibliotecă, am uitat de Mihail. Dar, într-o după-amiază senină de toamnă târzie, mă aflam în grădina Villa Borghese... Un abur cald îşi sfâşia vălul coborând printre crengile copacilor seculari. Toropit de căldura de peste zi, simțeam cum oboseala mă cotropea şi, uşor-uşor, mă cuprindea somnul. Ațipisem. Şi, deodată, mi-a apărut, fără nici o noimă, chipul lui Mihail. Surâdea... iar pe fața lui, nerasă şi plină de zbârcituri, se citea o bucurie sinceră, copilărească... Am deschis ochii şi am privit în jur: totul a început parcă să se însuflețească, auzeam larma copiilor şi frânturi din dialogul părinților...

Am zâmbit amar... Descoperisem durerosul adevăr pe care Mihail încerca să-l ascundă de toată lumea. Bineînțeles că, a doua zi fiind duminică şi zi de târg, am pornit spre Porta Portese, dis-de-dimineață, nerăbdător a-l reîntâlni pe Mihail.

La Porta Portese era, ca de obicei, forfotă mare, iar târgul gemea deja de lume... M-am strecurat ca vai de mine prin mulțime şi, când am ajuns, mi-am tras sufletul şi m-am apropiat hoțeşte de „sectorul gardiştilor albi". Mihail deja mă observase, trăgea cu coada ochiului spre mine şi nu se arătă surprins, dar se vedea că era preocupat de ceea ce avea să urmeze. Fără să clipească, îmi adresă întrebarea pe care o aşteptam: „S-a întâmplat ceva? Nu te-am mai văzut cam de multişor! Serviciul, sănătatea sau prietenii?" Am prins din zbor ordinea întrebărilor lui şi m-am oprit la cea despre prieteni... Am aşteptat, tactic, câteva secunde. Nu i-am lăsat nici o şansă şi, înainte să se dezmeticească, l-am atacat, recunosc, brutal: „Mihail, m-am gândit şi ți-am descoperit tot jocul! Un lucru este clar: tu nu ai vândut niciodată nimic şi nici nu vrei să vinzi ceva vreodată. De ce? Trebuie să-mi dai o explicație! Oricare ar fi adevărul, te rog, eşti dator să mă lămureşti! Am petrecut atâtea clipe minunate împreună"... Şi-a ridicat privirea, chipul i s-a luminat şi, în fața mea am văzut cum se metamorfozează în alt om... Calm, uimitor de calm, parcă aştepta acest moment, m-a sfredelit cu privirea şi am înțeles că va vorbi numai dacă va fi convins că voi fi atent şi capabil pentru a-i înțelege spovedania. Eram, în acele momente, atât de atent, vulnerabil şi sincer încât am fost surprins când Mihail a început să-mi vorbească. Liniştit, împăcat cu sine, detaşat, dar cu melancolie, Mihail şi-a început confesiunea: „Ce ştiți voi despre Rusia? Şi, mai ales, ce ştiți voi despre traiul nostru din Rusia Sovietică? Despre năpraznicele ierni, despre dezastrele lăsate de zbuciumata istorie a unui popor care nu şi-a pierdut niciodată identitatea, pentru că a avut-o în sânge, în pământ şi în suferință? Cum poți înțelege că de-o parte şi de cealaltă a aceluiaşi drum au supraviețuit, în timpurile bolşevice, două entități: biserica ortodoxă rusă şi sinagoga, cu obiectele ei de cult, cu oamenii ei atât de crunt separați de tradiția şi credința lor, şi care, contrar oricăror precepte ideologice, au reuşit totuşi să-şi trăiască bucuriile şi necazurile datorită bogăției

lor sufleteşti?... Toţi ai mei nu mai sunt şi toţi cei care erau împreună cu noi s-au dus demult... A trebuit să plec aiurea, să pribegesc. Paşii m-au purtat departe, tot mai departe, sfâşietor de departe... rupând din mine şi lăsând în urmă atâtea şi atâtea regrete şi iubiri şi atâtea amintiri, arzător de prezente şi azi în sufletul meu.

Vezi aici candelabrul aurit şi cu şapte braţe, „Menora" (candelabru sacru, menit celui de-al „Treilea Templu" <Exodul. XXV, 31,40>), al prea bunei şi pravoslavnicei mele mame, Evdochia Rachela Sergheievici? În el ardeau lumânările în cele opt zile de Hanuca în timpul „rugii de Şmone". Uite şi măştile copilăriei noastre de Purim! La Purim se comemorează eliberarea poporului evreu din Imperiul Persan când Haman agaghitul a vrut să-l extermine însă planurile sale au fost dejucate de Esthera şi Mardoheu (aceste fapte sunt înregistrate în „Cartea lui Esthera")... De Purim se servesc prăjituri, dintre care unele cu forma în trei colţuri (humăntaş)... La o săptămână de la încheierea Purim-ului, se serbează „Asara Betevet", zi de Kadiş general pentru martirii Holocaustului din cel de-al Doilea Război Mondial. A nu se confunda cu ziua de Nisan (2 mai în fiecare an), numită „Iom Haşoa Vehagvura" (Ziua Holocaustului şi a Eroismului), zi consacrată memoriei coreligionarilor mei exterminaţi de nazişti cât şi a celor căzuţi în răscoalele din ghetourile din Varşovia, Bialistok, Sobibor etc... Vezi această grămăjoară de cărţi ferfeniţite de timp şi de lectură? Sunt volume de versuri ale lui Bialik şi Cernikovski, traduceri din literatura universală, din autori ca Cehov, Tolstoi, Dostoievski, Goethe, Shakespeare, Mickievicz, Hamsun, epopeea lui Ghilgameş în traducerea lui Cernikovski, sau cartea lui Joseph Klausner, Istoria celui de-al Doilea Templu, pe care tata le lăsa împrăştiate prin casă şi despre care, aşa, ca din întâmplare, după un timp, ne întreba dacă am avut curiozitatea să le citim. Pentru că în familiile evreieşti educaţia este singura investiţie pentru viitor, „diploma de studii", asta e religia

evreilor. Nu banii, nu aurul! Singurul lucru pe care nu-l poate lua nimeni copiilor tăi, este „diploma”, pregătirea lor intelectuală, profesională, pentru că în orice loc şi în orice dificil moment s-ar afla, acest lucru le va îngădui să trăiască... În această cupă de „Kindus” se sfinţea vinul la ocazii festive. Dacă vinul era sfinţit în seara sâmbetei care coincidea cu stingerea „Aiala”, se stropeau cu el buzunarele hainelor şi toată săptămâna următoare aveai noroc la bani. Iată aceste steguleţe pe care le foloseam în seara de „Simchat tohra”, confecţionate din grosolana şi ieftina hârtie colorată şi desenată în modele geometrice!... Samovarul acesta îşi risipea puţina căldură în camera prost luminată, dar dăruia fiecărui membru al familiei, când eram adunaţi în jurul mesei, după rugăciune (veşmintele tradiţionale „talitul” – pelerina din bumbac albă, garnisită cu ciucuri la cele patru colţuri, – şi „filiacterele” – săculeţe de pânză colorate întru amintirea poruncilor Lui Dumnezeu – nu se îmbracă în fiecare seară, ci numai de Kol Nidrei), binemeritata ceaşcă cu ceai fierbinte pe care o beam în tăcere, cu gândul la somnul binefăcător şi mulţumind Domnului pentru dărnicia zilei de mâine... Aici, răzleţe, sunt partituri pentru pian de Scriabin, copiate de sora mea Sara... Şi, aici, în această mapă decolorată, sunt partituri cu muzica sinagogală a sărbătorilor de Jom Kippur, Pessach, Chanukka, Rosch Haschana, Sabbat...

Cel mai neînsemnat firicel de iarbă, cea mai micuţă floricică îşi au un înger în cer care le îndeamnă: „creşteţi!” Ştiu, acum toamna e pe sfârşite, vine iarna, dar iarna romană nu este iarna basarabeană, învălătucită de gerul rusesc... Totul va trece şi, dacă Domnul îmi va da zile, voi revedea înflorind florile la primăvară. Dar tu crezi că eu voi putea supravieţui fără toate aceste „obiecte neînsemnate”, pentru voi, dar încărcate de mister şi vrajă pentru mine, amintindu-mi cu nostalgie de momentele fericite din copilăria petrecută în mijlocul familiei mele? Din sânge nu se face apă! Toate aceste „lucruri” fac parte din fiinţa mea, numai eu am mai rămas, numai eu le mai

cunosc istoria şi drumurile, iar ele îmi oblojesc şi îmi alină sufletul. Numai împreună putem reînvia şi retrăi ceea ce a fost odată... Dacă eu le-aş dărui, sau, şi mai dureros, le-aş vinde, aş rupe bucăţi din trupul meu, aş îngropa în lacrimi memoria familiei mele...

Când tata era tânăr, la Cernăuţi, peste tot era afişat: „Evrei, căraţi-vă acasă în Palestina". După nici cincizeci de ani, în Europa chiar pereţii urlau: „Evrei, eliberaţi Palestina!"... Oare nu ne-au sfâşiat destul destinul, drumurile, lagărele, istoria oamenilor şi a locurilor, anii de frig şi de foame?... Numai Dumnezeu ştie şi poate hotărî când şi cum toate acestea vor avea un alt destin, dar atâta timp cât eu trăiesc, sunt dator să le ocrotesc, să le păstrez în amintirea celor dragi. Nu sunt numai „obiecte", sunt fiinţe vii, sunt, cum am mai spus, familia mea, ele fac parte din existenţa mea de zi cu zi până când o va îngădui Dumnezeu... Nu sunt de vânzare, pentru că nu se pot vinde sau cumpăra bucuriile, suferinţele, sănătatea sau sacra binecuvântare...

Ştii, Matei, de ce nu au izbutit constructorii semeţului Turn Babel? Au deplâns fiecare cărămidă căzută de pe schelă dar au rămas nepăsători la oamenii care cădeau şi mureau.

Ţine minte, Matei, „toţi suntem fiii lui Adam!" Să nu fii niciodată trufaş, ci să recunoşti că cea mai neînsemnată musculiţă a fost creată înainte de a fi fost creat tu! Doar trei feluri de oameni sunt iubiţi de Dumnezeu: cei care nu se lasă cuprinşi de mânie, cei care nu renunţă la libertate şi cei care nu păstrează supărare... Trăim o singură viaţă şi murim cam pentru prea mult timp!"

Chiar de-a doua zi, ca un blestem, au început să mă hăituiască adresele de la Minister care îmi anunţau intempestiv rechemarea în ţară... Era într-o zi de luni... Până la sfârşitul săptămânii aveam să fiu „împachetat şi îmbarcat" pe o cursă TAROM spre Bucureşti... Am mai avut timp să-mi iau „arrivederci" de la Giorgio şi Danilo, pe care i-am sfătuit să nu mai încerce să cumpere ceva de

la Mihail, dar am înțeles că nici vorbă să mai fie interesați să cumpere ceva de la el. Era tot ceea ce mă mai interesa să „rezolv” înainte de plecarea mea din Roma.

Am plecat din Cetatea Eternă cu o rană în suflet. Premoniție...

Revenind la Roma alteori, de fiecare dată am reparcurs nostalgic şi mâhnit drumul spre Porta Portese...

Mărturisesc sincer că voi păstra mereu într-un colțișor tainic al inimii mele ultimele cuvinte rostite de Mihail în locul celor de bun-rămas: „Matei, când vei vedea pe cer căzând o stea, să rosteşti de trei ori: nu-i a mea”...

...Pe Mihail Sergheievici Moskovici nu aveam să-l mai revăd niciodată...

Adio, amintiri!... Aprind focul cu ele... Replică la: „Non, je ne regrette rien”

Edith Piaf

În timpul unei crize nervoase, James Joyce a azvârlit în foc manuscrisul „Stephen Hero”, prima variantă a romanului „Portretul artistului din tinerețe”, dar acest lucru nu a împiedicat-o pe Nora Joyce, soția lui, să spună ce a simțit despre creația autorului: „De ce nu scrii cărți care să poată fi citite?”

Fişa III

Filocalie (din greceşte philo / iubire – kalos / frumos)

Filocalie = nume dat de Sf. Vasile cel Mare şi Sf. Grigore Teologul unei antologii din scrierile lui Origen cu tema „Iubirea de frumusețe divină”.

Filocalie = colecție de texte care se referă la viața contemplativă şi ascetică, scrise înainte de secolul al IX-lea de cei douăzeci şi cinci de sfinți părinți ai spiritualității răsăritene. Textele au fost adunate în secolul al XVIII-lea de Nicodim (1749-1809) de la Muntele Athos şi de către Macarie din Corint (1731-1805) şi publicate pentru prima dată la Veneția (1782) sub titlul „Filocalia”. Traducerea în

limba română a „Filocaliei”, cu titlul „Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârşirii”, aparține părintelui prof. Dumitru Stăniloae, începând din anul 1946.

Dicționar de teologie ortodoxă

Luați aminte: „A distruge o carte e ca şi cum ai omorî un om.”

John Milton

Părintele Stăniloaie îi trimite la Paris lui Emil Cioran, prin Virgil Ierunca, un exemplar al „Filocaliei” cu dedicație. După lectură, Cioran şi-ar fi acoperit fața cu ambele mâini şi ar fi exclamat: „O, ce limbă, ce stil! La ce-mi foloseşte mie faima de cel mai mare stilist francez?”

...Numai Diego Rodriguez da Silva Velázquez (1599-1660) – „il pittore dei pittori” (Monet) ştia să picteze „a la prima”...

Pinacoteca Națională din Bologna

Tabloul „Santa Cecilia” a lui Rafael a fost pictat în 1514, la cererea Elenei Duglioli dall’ Olio care îl dorea pentru capela familiei sale din biserica San Giovanni in Monte din Bologna. În reprezentarea alegorică a Muzicii, Rafael surprinde diferența dintre muzica celestă – sublimă – şi cea pământeană. Ideea este simbolizată de natura moartă alcătuită din instrumentele muzicale împrăştiate la picioarele Sfintei... Mai mult, mâinile Sfintei Cecilia cad neputincioase pe lângă corp şi strâng orga (simbolul armoniei sunetelor) care tace auzind corul de îngeri. Tabloul mai cuprinde, alături de Sf. Cecilia, pe Apostolul Pavel, Sf. Ioan, Sf. Augustin şi Maria Magdalena, sfinții aleşi „figuri sensibile mistice, reprezentând în gradul cel mai înalt filosofia iubirii creştine” (sublinierea lui Vasari). În continuare, în susținerea celor de mai sus, îl cităm tot pe Vasari: „instrumentele au prins viață sub penelul celebrului colaborator al lui Rafael, Giovanni da Udine (1487-1564)”.

Tot Vasari mai scrie că pe la 1514 Rafael trimite la Bologna un panou în care o înfățișa pe Sf. Cecilia, adresându-i prietenului său, pictorul Francesco Raibolini (cunoscut ca artist sub numele de Il Francia), rugămintea de-a se ocupa de instalarea şi de repararea picturii dacă aceasta ar fi fost necesar. Urmarea, relatată de Vasari, este tragică: „mirarea şi uimirea pe care le-a încercat, la vederea tabloului, au fost atât de mari, încât Raibolini, realizând prosteasca înfumurare care-l făcea să se creadă egalul lui Rafael, s-a îmbolnăvit de durere şi la puțină vreme a murit".

În realitate, Il Francia a murit la trei ani după ce opera lui Rafael ajunsese la Bologna, şi din cu totul altă pricină. Vasari exagerează, pentru a sublinia că tabloul lui Rafael este într-adevăr o capodoperă. Il Francia, chiar dacă nu era un artist de anvergura lui Rafael, rămâne un pictor important în mediul bolognez. Pentru a percepe corect importanța acestui pictor, vom aminti de tabloul „Madona cu Pruncul" expus la Galeria de Artă Europeană a Muzeului Național din București. Registrul cromatic limpede, finețea peisajului din fundalul tabloului şi desenul grațios şi plin de candoare al Madonei, demonstrează faptul că la înnoirea picturii în Renaştere, alături de Domenichino, Guercino, Guido Reni, Perugino şi Rafael, un loc aparte îl ocupă şi creația lui Francesco Raibolini, zis Il Francia...

Veselie ca la ruşi nu e nicăieri, dar şi când îi apucă disperarea...

Vsevolod Ivanov către Maxim Gorki

Batum, 7 octombrie 1925

...„Anul acesta o duc mai bine din punct de vedere material... Dar Serioja Esenin* bea cu nemiluita. Zilnic.

* Serghei Esenin: „Sunt fiu de țăran... M-am născut la 21 septembrie 1895 în gubernia Reazanskaia, județul Reazansc, plasa Kuzminskaia". Absolvă în anul 1912 şcoala confesională. Soseşte la Petrograd în data de 9 martie 1915. Primele vizite sunt făcute lui Blok şi

Pe lângă toate astea mai are şi tuberculoză şi Dumnezeu ştie ce o să fie cu el peste trei patru luni?”...

Gorodeţki. Se păstrează cele câteva rânduri prin care Esenin îi cerea lui Blok o întrevedere chiar în ziua sosirii sale: „Alexandru Alexandrovici! Aş vrea să vorbesc cu Dumneavoastră. E o chestiune foarte importantă pentru mine. Dumneavoastră nu mă cunoaşteţi, dar poate că aţi dat peste numele meu prin vreo revistă. Aş vrea să vin la ora 4. Cu stimă, Serghei Esenin”... Consemnarea vizitei se găseşte într-unul din carneţelele de notiţe ale lui Blok: „Azi, a venit la mine un băiat din Riazan cu versuri proaspete, curate, muzicale, lexic bogat...”

„Raduniţa” (Sărbătoare populară legată de reînvierea naturii cât şi de cultul morţilor şi care se serbează în prima zi de marţi după Paşti), e titlul primului volum de versuri al lui Esenin apărut la Petrograd în februarie 1916. În acelaşi an, 1916, Esenin îndeplineşte serviciul militar iar colonelul Lomon, aghiotantul imperial, îl roagă să recite din poeziile sale în faţa împărătesei. După lectură împărăteasa remarcă: ”versurile sunt frumoase, dar foarte triste”. Replica poetului este dură: „Aşa e toată Rusia, majestate!”...

„În vremea revoluţiei, scria Serioja, am fost întru totul de partea lui Octombrie, dar am receptat totul în felul meu, ţărăneşte”. După înfrângerea Revoluţiei din Octombrie 1917 îşi va trăi dezamăgirea evadând în miracolul fanteziei sau coborând în universul trist al celor marginalizaţi şi declasaţi... Esenin a avut o viaţă zbuciumată (a fost căsătorit cu celebra balerină Isadora Duncan, cu Anna Izriadovna şi cu Sofia Tolstaia, nepoata lui Lev Tolstoi), marcată de elanuri şi căderi în stări de depresie. Mai departe citäm din finalul autobiografiei sale: „Am publicat următoarele volume de versuri: Raduniţa, Albastru, Schimbarea la faţă, Ceaslovul satelor, Armonică-n trei rânduri de bumbi, Spovedania unui huligan şi Pugaciov. În prezent scriu o lucrare de mari proporţii intitulată „Ţară de canalii”... În încheiere, o adâncă plecăciune tuturor cititorilor mei şi un apel: puţină atenţie la inscripţia „Rugăm, nu trageţi”. Berlin, 14 mai 1922”.

Pe 23 decembrie 1925, Serghei Esenin se afla la Leningrad şi locuia în hotelul „Angleterre”, în care, în noaptea de 27 spre 28 decembrie, se sinucide, tăindu-şi venele. Iar cu sângele ce i se scurgea a scris acele răscolitoare versuri, pe care atât de vehement le-a înfierat Maiakovski pentru nota lor de iremediabilă blazare:

„Nu e nou să mori în viaţa asta,
Dar nici să trăieşti nu-i lucru nou”...

Serghei Esenin, considerat „poet al Rusiei care se duce”, a fost înmormântat la cimitirul Vaganski din Moskova. Un an mai târziu se sinucide, pe mormântul său, Galina Benislavskaia, aceea care i-a fost „logodnică de-a pururi, soţie niciodată”...

Voltaire: Cum nu are mintea vârstei sale are toată nenorocirea acesteia.

Vladimir Maiakovski debutează la 30 noiembrie 1912, citindu-şi pentru prima oară versurile în „catacomba" numită „Собака бродячий" (Câine vagabond), iar la nici 37 de ani împliniți, „poetul revoluției" în 14 aprilie 1930 îşi pune capăt zilelor, deşi cu puțin timp înainte scrisese un poem în care condamna sinuciderea lui Serioja Esenin... Ultimele lui cuvinte, pentru viitorime au fost: „Nu trageți, tovarăşi!".

Boris Pasternak: „Am impresia că Maiakovski s-a sinucis din mândrie, pentru că a condamnat ceva în sine însuşi sau în jurul său, ceva cu care nu se putea împăca în mândria sa. Esenin s-a omorât fără să se fi gândit prea bine la urmări, zicându-şi în adâncul sufletului său că poate nu e sfârşitul şi, cine ştie, poate va scăpa basma curată. Toată viața ei, Marina Țvetaeva a căutat să găsească în muncă o scăpare, o salvare din cotidian şi, când i s-a părut că ceea ce face este un lux inadmisibil şi că de dragul fiului său se sacrifică, a văzut haosul şi, speriată s-a ascuns în moarte şi şi-a băgat capul în lațul spânzurătorii ca şi când l-ar fi ascuns sub pernă..."

Portretul lui Vladimir Maiakovski, bruion de artistul Nikolai Cercasov: „Acest poet înflăcărat era un om politicos şi foarte serios: nu tutuia pe nimeni, nu râdea zgomotos. De fapt era un timid... Răspunsurile lui ascundeau totdeauna un umor subtil. De pildă, acest dialog cu un tânăr poet: – Dumneavoastră, poetul Revoluției, îl mai citiți pe Puşkin? – Nu, niciodată! – De ce? – Îl ştiu pe dinafară... La chef nu se îmbăta, îi plăcea să petreacă. Nu bea niciodată votcă, ci numai vin gruzin sec (adesea din via Ținandali). Disprețuia genul „boem", umbla totdeauna îngrijit îmbrăcat, de preferință cămaşa era albă şi cravata de culoare închisă... A fost fără îndoială cel mai contemporan poet al celei mai contemporane Revoluții"...

* În anul 1922, bolnav de tuberculoză, Gorki se afla la tratament la Sorrento, pe coasta amalfitană. În Italia, Gorki îşi definitivează romanul fluviu „Viaţa lui Klim Sanghin" şi trăieşte, alături de Maria Ignatievna Zakrevskaia, baroană de Budberg, o pătimaşă şi nebună poveste de dragoste. Zakrevskaia era o rusoaică frumoasă şi veselă, dar mitomană şi profitoare, care avea legături strânse atât cu G.P.U. (Directoratul de administraţie politică de stat bolşevic) cât şi cu Intelligence Service, ceea ce Gorki nu a ştiut niciodată. Misiunea acestei baroane era clară: urmărirea activităţii lui Gorki. De fapt, Maria Ignatievna a fost, timp de câţiva ani, deţinătoarea celebrei valize în care scriitorul îşi păstra documentele şi manuscrisele deosebit de importante pe care, până la urmă, baroana le va preda G.P.U.-ului.

Dar să revenim. Întors în Rusia, Gorki suferă descoperind cum bolşevicii distrug sistematic elita intelectualităţii ruse. Deşi Lenin îi semna binevoitor cererile de eliberare din închisori ale unor deţinuţi, intervenţiile scriitorului, tot mai numeroase, în treburile statului, îl enervează pe Vladimir Ilici şi acesta îl vrea plecat din ţară, avertizându-l „să-şi vadă de scris şi de sănătate". Nu i se permite să locuiască în Italia, la Capri, şi atunci se stabileşte pentru câtva timp la Berlin...

În 1924 moare Lenin şi la conducerea U.R.S.S.-ului vine Iosif Vissarionovici Stalin. O dată cu reîntoarcerea în Rusia, Gorki intră într-o perioadă tulbure şi blamată a vieţii sale. Dar, onorurile, premiile, ediţiile de lux ale operelor sale l-au transformat pe vechiul răzvrătit într-un apărător înverşunat al regimului tiranic al lui Stalin. Curând însă tătucul Stalin îi va întoarce spatele. Boala de plămâni se agravează, recidivează şi un sindrom depresiv din tinereţe şi scriitorul se izolează în vila sa din Crimeea. Nu mai scrie, iar umbre şi amintiri chinuitoare îi pustiesc nopţile.

La 1 iunie 1936, gripa banală se complică cu o pneumonie severă. Pe fondul unei stări generale proaste, febra creşte, bolnavul respiră greu şi starea lui evoluează spre insuficienţă cardiacă severă. Ceva însă se întâmplase şi întrebarea este cum de a fost posibil şi de ce doctorii cei mai buni nu au putut să facă nimic pentru a-l salva, asistând neputincioşi doar la sfârşitul dramatic al scriitorului. Se bănuie că cineva anume l-a „infectat" pe Gorki.

Semnele conflictului erau clare; tătucul Stalin dorise cu ardoare ca biografia sa să fie scrisă de Gorki. Acesta nu a obiectat dar nici măcar nu a schiţat-o. Pe de altă parte, „geniul" proletariatului era enervat profund de faptul că Maxim Gorki era perceput de popor ca numărul doi în stat ca reputaţie, putere şi influenţă. Mai mult, Stalin aflase de un manuscris al scriitorului plin de observaţii critice la adresa regimului, text care scăpase ochiului vigilent al N.K.V.D.-ului. Manuscrisul era de negăsit. Se pare că Stalin, turbat de furie, a ordonat execuţia scriitorului.

Neapole, 9 ianuarie 1926

Reconstituit azi, asasinatul pare plauzibil, mai ales că Stalin s-a dovedit a fi fost un profesionist al crimei. Dar numele lui Stalin nu a fost niciodată pronunțat în „cazul Gorki". Se pare că preparatele de la bucătărie au fost infectate cu un „ser bacteriologic pe bază de pneumococ şi stafilococ". În confirmarea acestei supoziții stă şi faptul că nici un medic nu s-a molipsit, în schimb, bucătarul, soția sa cât şi administratorul, deşi nu au venit în contact cu Gorki, s-au îmbolnăvit de pneumonie şi au decedat.

Dar, iată, pe scurt, ceea ce s-a întâmplat în fatidica dimineață a zilei de 18 iunie 1936: pacientul abia ațipise după noaptea zbuciumată când deodată se trezește. Speriat, deschide ochii mari, se înneacă, expectorează mucozități, devine cianotic şi, fără ca cineva să mai aibă timp să intervină cu ceva, trupul slăbit de boală se apleacă uşor într-o parte. Liniştea morții coboară pe chipul său şi în camera în care miroase puternic a camfor. Inima „patriarhului literaturii sovietice", încetase să mai bată. Abia împlinise 68 de ani.

La funeraliile naționale ce i s-au făcut, la tribună, alături de Iosif Vissarionovici Stalin şi de întregul său aparat de partid şi de stat, au mai stat şi cei trei scriitori francezi, cu adevărat îndurerați: André Gide, Louis Aragon şi Elsa Triolet.

În Piața Roşie din Moscova, cenuşa marelui scriitor Maxim Gorki (pe numele său Alexei Maximovici Peşkov) este depusă în zidul Kremlinului sub faldurile steagului roşu coborât în bernă...

...Nu vor trece nici patru ani de la moartea misterioasă a lui Gorki şi doctorii, care au încercat să-l „salveze", vor fi arestați şi puşi sub acuzația de crimă cu premeditare.

Dar înaintea acestei decizii oficiale, chiar la un an de la dispariția lui Gorki, în anul 1937, „farmacistul" Henrik Yagoda, „maestrul otrăvurilor" şi fostul şef al N.K.V.D.-ului (Народный Ќомиссариат внутренник дел – Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne) fiind în închisoare, înainte de-a fi împuşcat, s-a confesat lui Vladimir Kirshon, scriitorul pe care Stalin l-a introdus ca iscoadă în aceeaşi celulă cu cekistul: „Dacă aş fi sigur că mi se va permite să trăiesc, aş purta povara mărturisirii de a-l fi ucis pe Gorki şi pe fiul său. Dar este intolerabil de greu de a declara istoric în fața tuturor..."

Henrik Yagoda, pe numele său adevărat Enon Herşevici Iehuda, a fost condamnat de Tribunalul Militar în procesul de „bloc trotkist de dreapta" (acuzat că lucra pentru Ohrana – aparatul de securitate rus din perioada țarilor –, şi pentru serviciile secrete germane) din 2-13 martie 1938 pentru „trădare, crime de stat, instigare armată, sabotaj şi terorism, la pedeapsa capitală". Soția şi sora lui Yagoda au fost trimise într-un gulag.

În aceeaşi lună, martie 1938, Yagoda a fost executat în prezența procurorului-şef, Andrei Vyshinski...

...„M-a amărât tare moartea lui Esenin, deşi am presimţit demult şi poate am fost chiar convins că băiatul are să sfârşească rău. Această presimţire s-a născut în sufletul meu după prima întâlnire cu el... (Petersburg, iulie-august 1914).

Avea bucle aurii, o cămaşă de mătase albastră, cizmuliţe de lac şi un zâmbet fericit pe faţa lui de heruvim... A doua oară l-am văzut la Berlin (11 şi 17 mai 1922), în casa lui A.N. Tolstoi. Îl însoţea Isadora Duncan*, bătrână şi beată. El a recitat excepţional monologul lui Hlopusa (poemul Pugaciov), iar apoi i-a tras un şut cu piciorul lui Duncan în fundul ei „internaţional", spunându-i: Ticăloaso! Sunt un om sentimental şi am lăcrimat fără ruşine văzând această împerechere criminală între poezia autentică rusă şi trivialitatea europeană ultraglorioasă. În seara aceea Esenin era beat... Mi se părea că nu vinul era cauza beţiei sale, cât mai ales un dor nemărginit, dorul unui om care simte că a venit pe lumea noastră sau prea târziu sau prea devreme...

Gândindu-mă la el, în suflet mi se strecoară îngrijorarea... Nici vorbă, ţara noastră este bogată, dar la ce preţ cumplit de scăzut este cotat omul?... Şi câtă nevoie avem de oameni!"...

„Azilul de noapte", piesa lui Maxim Gorki a văzut lumina tiparului în decembrie 1903 la München iar la Petersburg în 31 ianuarie 1904. Monologul lui Satin: „În om e tot adevărul... Totul este om, totul e pentru om.

* Isadora Duncan (1878-1927), dansatoare şi coregrafă americană de origine irlandeză. A primenit baletul, eliberându-l din chinga convenţionalismului şi a virtuozităţii gratuite, îndreptându-l spre „dansul liber" deschizând astfel calea dansului modern prin reînvierea naturaleţii şi plasticităţii dansului din vechimea greacă. A dansat pe muzică de Glück, Schubert, Chopin, Ceaikovski, Wagner. Crezul său artistic: „Nu vreau să-mi construiesc o carieră, nădăjduiesc să-mi împlinesc destinul". Isadora, soţia poetului Serghei Esenin, avea să remarce cu amărăciune spre sfârşitul vieţii: "Arta şi dragostea se distrug reciproc"...

Pe lume nu există decât omul, tot restul a fost creat de mâna şi creierul lui. Omul, ce minunăţie! Ce mândru sună acest cuvânt Omul! Trebuie să ai respect faţă de Om. Nu trebuie să-l compătimeşti, să-l înjoseşti cu mila ta..., trebuie să-l respecţi. Ce bine e... să te simţi Om".

Ce înseamnă adevărul? Omul – iată singurul adevăr... Minciuna este religia robilor şi a stăpânilor... Adevărul e credinţa omului liber (Satin, Azilul de noapte).

Citat latin: „Veritas odium parit" (Adevărul naşte ură).

Vechii greci sunt creatorii valorilor etice care au guvernat peste timp existenţa fiinţei umane în accepţiunea acelor vorbe atât de frumoase ale lui Menandru: „Ce admirabilă fiinţă e omul, când e om!"

Dar se găsesc oare pe lumea asta ruguri, cazne ori vreo altă putere care să înfrângă puterea rusească?

Nikolai Gogol, Taras Bulba (1835)

Moşierul Pavel Ivanovici Cicikov, personaj principal din romanul „Suflete moarte" de Gogol: „nu fură, ci trage foloase"...

Revăd „Rubliov" de Tarkovski... Regizorul este plecat „să moară puţin"... Filmul îmi provoacă dificultăţi de adaptare: ceea ce ieri îmi era clar, azi îmi tulbură gândirea. Ruperile de ritm, fondul sonor, obsedant, al ploii... Mă dezmeticesc greu, foarte greu...

Întâmplător, la televizor, văd un alt clasic: Suskin, scenarist, regizor şi interpret. Simplitatea replicilor, naturaleţea imaginilor, firescul interpreţilor, fără a mai vorbi de sinceritatea şi bogăţia umană a mesajului... Dar tulburătoarele întrebări?... Realizez că am trăit toate aceste „ficţiuni"... Au fost ani când, pentru mine, filmul era viaţă şi viaţa film!

Ce vremuri sunt acestea în care trebuie să invidiezi pe cei din morminte?

Johann Wolfgang Goethe

Am trăit şi m-am format în lumea „de ieri”, aparţin acelei lumi şi, intrând în „azi”, realizez că eu, generaţia mea, avem mari dificultăţi de adaptare... Noul mileniu este pentru noi zguduitor; inadaptabili, aşteptăm răbdători plecarea „dincolo”... Aparţin, fără voia mea, unei lumi distruse atunci, în 21-22 decembrie 1989. Nu am reuşit „experimentul”. Suntem pedepsiţi pentru că am crezut că putem „înşela destinul”?! Cerul ne pedepseşte... Altfel judec lucrurile azi (vineri, 22 decembrie 2006), după trecerea a şaptesprezece ani de la tragicele evenimente din 1989, când, prezenţi în faţa Troiţei de la Televiziune (ridicată în amintirea tinerilor şi bătrânilor care au murit nevinovaţi atunci) sunt doar eu, un prieten, nea Vasile Dică din Studioul 4 al TVR şi un preot. În rest, un munte de coroane de flori „aruncate” de guvernanţii şi oamenii politici prin „intermediari”. Prezenţa lor este imperios necesară, dar nu aici la comemorare, ci acolo, pe „baricadă”, în cruntele dispute electorale...

Foarte puţini suntem aleşi să primim o a doua şansă în viaţă. Dar câţi dintre noi suntem capabili să fructificăm şansa? Niciodată „miracolele” nu au ieşit din materialitatea vulgară a mizerabilei noastre vieţi; „harul” va fi desăvârşit numai „în destin”...

Întotdeauna noi, cei „mulţi şi umili”, vom pierde, iar ei, oamenii politici, aleşi dintre noi, de noi, vor câştiga de-a pururi pentru că „memoria oamenilor nu este statornică”.

„Miluieşte-ne, Stăpâne, cu-a iubirei Tale pară,
Că ne-au săturat semeţii de dispreţ şi de ocară!
Că de hula celor mândri, de bârfire şi de ură,
Sufletul din noi, Stăpâne, e sătul peste măsură!”

Psalmul 122, din „Psaltirea în versuri”, tălmăcită de Vasile Militaru

Unele lucruri trebuie să se petreacă spre a se împlini destinul.

Thomas Mann, Casa Buddenbrook

Statuile Afroditelor goale apar o dată cu decăderea culturii şi a statului grec iar cele mai frumoase statui de femei s-au creat într-o lume în care domina Roma...

Vladimir Nabokov când a fost întrebat de ce s-a hotărât să descrie o fetiță în romanul său Lolita, a răspuns: „Aş fi putut tot aşa de bine să descriu un papagal sau o bicicletă". Poate nu era chiar aşa, dar am înțeles foarte bine ceea ce a vrut să spună; pentru el important era mişcarea descrierii şi nu lucrul descris. Cu alte cuvinte, cuvântul şi nu ceea ce acest cuvânt exprima.

Boris Pasternak

Tolstoi a avut totdeauna pasiunea de a contempla creator. Autenticitatea celor văzute de el diferă atât de mult de obişnuințele noastre încât aceasta ni se poate părea ciudată. Dar Tolstoi nu căuta această ciudățenie, nu o urmărea ca pe un scop şi, cu atât mai mult, nu făcea din ea în operele sale un procedeu artistic.

În ultimii săi ani de viață, Lev Nikolaevici trăieşte retras pe moşia de la Iasnaia Poliana, renunțând la toate onorurile şi devenind un patriarh nonconformist, în conflict deschis cu autoritățile laice şi ecleziastice, renunțând la toate bunurile sale materiale.

În anul 1901, Comitetul Nobel îl propune pentru premiere, dar Lev Nicolaevici Tolstoi refuză argumentând că banul este „ochiul dracului" iar el trăieşte rezervat şi în mare cumpătare respectând normele creştine.

Din anul 1908 marele scriitor începe să țină un jurnal secret, o tulburătoare cronică a tragicei situații familiale. Evadat din confortul vieții aristocratice, Tolstoi face abia acum distincția dintre material şi spiritual, dintre bogăția morală şi sărăcia materială.

„În toate religiile există minciună şi există adevăr. Neadevărurile diferă, adevărul e unul singur în toate. Demonstrarea existenţei lui Dumnezeu! Poate fi ceva mai prostesc decât ideea de a demonstra existenţa lui Dumnezeu? A-L demonstra pe Dumnezeu e ca şi cum ţi-ai demonstra propria existenţă. A-ţi demonstra existenţa? Pentru cine? Cui? Prin ce? În afară de Dumnezeu nu există nimic", nota în jurnalul său Tolstoi.

Disperată, la 29 iulie 1910, Sofia Andreevna, soţia lui, discută cu fiii Andrei şi Lev posibilitatea de a-l declara pe Tolstoi „instabil psihic", bazându-se şi pe faptul că încă din 20 februarie 1901, ziarele ruseşti, printre care „Русский вестник", publicaseră comunicatul Sfântului Sinod în care se anunţa excomunicarea lui Lev Nicolaevici Tolstoi din rândul pravoslavnicilor bisericii. Biserica Rusă nu putea să-i ierte acestuia faptul că demascase ipocrizia şi corupţia clerului şi a preoţilor în romanul său „Învierea".

Ultimele pagini din jurnal sunt pentru Tolstoi o eliberare, o armonie între suflet şi lume, scriitorul remarcând împăcat: „nu numărul anilor pe care i-ai trăit contează, ci cum i-ai folosit."

Grav bolnav, părăsit într-un vagon de tren deteriorat, abandonat pe o linie de cale ferată ruptă, într-o staţie uitată de lume, Tolstoi răspunde la scrisoarea preotului Dimitri Troiţki din Tula: ...„sunt un bătrân de 82 de ani... care mi-am format o viziune asupra lumii care nu coincide cu a bisericii, deşi e creştină (având) drept scop... o moarte liniştită... pe care o văd ca pe întoarcerea la Dumnezeul iubirii din care purced"...

La 6 noiembrie 1910, Lev Nikolaevici scrie umilul şi sfâşietorul său „praesciö" pe ultima filă din „Jurnalul ultimilor ani": „Vă rog să ţineţi minte că în afară de Lev Tolstoi mai există o mulţime de alţi oameni".

În noaptea de 7 noiembrie 1910, în micuţa gară Astapovo, Tolstoi, deja bolnav de pneumonie, suferă un atac de cord. Pe patul de moarte Lev Nicolaevici refuză spovedania şi, mai mult, cere ca la înmormântarea sa să

nu se oficieze nici un ritual religios. La orele 6 dimineaţa inima sa a încetat să mai bată. În prezenţa membrilor familiei se cântă veşnica pomenire, apoi sicriul cu trupul neînsufleţit al marelui scriitor pleacă spre Iasnaia Poliana. După două zile, pe 9 noiembrie, în prezenţa miilor de săteni, într-o tăcere şi o tristeţe fără margini, fără slujbă de pomenire, are loc înhumarea rămăşiţelor sale pământeşti în pădurea Zakaz, în locul dorit de el...

Peste ani, Dostoievski a fost iertat de Biserică pentru păcatele sale. În schimb, lui Tolstoi, care a învinuit clerul pentru greşelile lui, Biserica Ortodoxă Rusă nu i-a îngăduit să primească sfintele taine şi nici împărtăşania în timpul vieţii şi nu a fost absolvit de păcate nici după moartea sa.

„Dacă ar fi să luăm de la fiecare scriitor o singură caracteristică, de pildă, dacă am vorbi numai de înflăcărarea lui Lermontov, de complexitatea sentimentelor lui Tiutcev, de poezia lui Cehov, de stilul scânteietor al lui Gogol, de forţa fanteziei lui Dostoievski, ce-ar trebui să spunem despre Tolstoi ca să-l putem defini printr-o singură trăsătură? Tolstoi predicator al egalităţii între oameni, al supunerii tuturor deopotrivă la aceleaşi legi, înclinat spre paradox, spre originalitate". Boris Pasternak, Sora mea viaţa (Autobiografie)

Pinturicchio

Închise după domnia papei Iuliu al II-lea, camerele apartamentului Borgia, azi incluse în muzeul Vatican, au fost restaurate şi deschise publicului în 1897 de papa Leon al XIII-lea. Apartamentele Borgia sunt unele dintre cele mai frumoase realizări ale stilului Renaşterii romane. Istoricul britanic Evelyn Marc Phillips afirmă cu admiraţie: „Poate nu există un alt loc în Roma unde să te simţi mai aproape de inima vieţii Renaşterii ca în aceste apartamente. În timpul zilei când, în această lungă succesiune de camere, liniştea nu este întreruptă decât de zgomotul apei care cade în fântâna din mijlocul curţii, existenţa oamenilor care au trăit aici, se prezintă spiritului

vostru. Aici s-a jucat lumina în părul blond al Lucreziei, aici faimosul pontif şi-a plimbat mantiile de brocart, şi tot aici Cesare Borgia şi-a îmbrăcat armurile aurite".

Turnul Borgia, construit în 1494, prezintă fidel simbolurile familiei Borgia: taurul şi coroana îndreptând cinci săgeți spre pământ...

Sala Crezului (95 metri pătrați) este luminată prin trei ferestre. Decorul prezintă alternativ un apostol şi un profet în douăsprezece compoziții; fiecare apostol ține în mână un verset din Crez (conform legendei care spune că textul creştin ar fi fost compus de apostoli după plecarea lor din Ierusalim).

Sala Sibilelor (60 metri pătrați) înfățişează douăsprezece sibile, însoțite fiecare de câte un profet. Penelul lui Pinturicchio a contribuit decisiv la intrarea modelelor sale în istorie. Orgolios, conştient de valoarea operei sale, Pinturicchio s-a înfățişat pe el însuşi în compania arhitectului apartamentelor pontificale...

Vasari notează: „în Palat, Pinturicchio a pictat, deasupra uşii unei încăperi, pe Giulia Farnese sub trăsăturile Maicii Domnului. În tablou se mai vedea capul papei Alexandru al VI-lea Borgia care o adora". Azi, tulburătorul detaliu a dispărut...

Cafenele celebre din Italia:

Roma: Antico Café Greco. 1760. Via Condotti. Frecventată de Liszt (Poemul simfonic „Cento fontane" Vila d'Este – Tivoli), Bizet, Gogol (aici a scris ultimele pagini din romanul neterminat „Suflete moarte"), Wagner, Goethe, Casanova, Stendhal şi... Gheorghe Asachi.

Venezia: Florian. 1720. San Marco. Frecventată de Gozzi, Perini, Pellico, Brecht, Lord Byron, Foscolo, Goethe, Rousseau. Aici, Casanova îşi cucerea iubitele.

Firenze: Le Giubbe Rosse. 1890. Piazza della Republica. Faimosul loc de întâlnire al redactorilor „della Voce", în care fumul de țigări se tăia cu cuțitul şi unde curgeau râuri de vin spumos. Frecventată de Eugenio

Montale, Elio Vittorini, Carlo Emilio Gadda, Salvatore Quasimodo şi mulţi alţi artişti.

Padova: Pedrocchi. 1772. Via Otto Febbraio. Stendhal a decretat că era „locul unde se consuma cea mai gustoasă cafea din Italia". „Padova città del caffé senza porte, del prato senz'erba, del Santo senza nome" (aforism padovan). Şi în zilele noastre cafeneaua a rămas locul preferat de întâlnire, încărcat de istorie şi de o fascinantă atmosferă romantică.

Napoli: Gambrinus. 1860. Via Chiaia – Loggia de la Napoli a fost centrul politic, urban şi moral al oraşului încă din anul 1800. Şi azi locul este superb...

Milano: Cova. 1817. Via Montenapoleone. În această cafenea se întâlneau patrioţii celor „Cinque Giornate" şi nobilii milanezi. Aici aveau loc importante reuniuni cu caracter politic, social şi literar.

Palermo: Charleston – Mazzara, Piazza Ungheria. Cafenea şi restaurant. Restaurantul este renumit pentru tradiţionala bucătărie palermitană-siciliană. La cafenea principele Tomasi di Lampedusa a creat celebrul roman „Il Gattopardo".

Templierii

Porunca sacră a Templierilor: „Jurămintele tale să le ţii înaintea Domnului. Eu însă vă spun: Să nu te juri nicicum: nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu; nici pe pământ, fiindcă este aşternut al picioarelor Lui, nici pe Ierusalim, fiindcă este cetatea Marelui Împărat; nici pe capul tău să nu te juri, fiindcă tu nu poţi să faci un singur fir de păr, alb sau negru. Ci cuvântul vostru să fie: Da, da; Nu, nu; iar ce este mai mult decât atâta, de la Cel-Rău este". (Matei, V, 33/34/35/36/37).

Povestea despre Cavalerii Templieri s-a zămislit în timp. La început ei nu erau altceva decât fanatici călugări războinici, cavaleri mistici înveşmântaţi în robe albe cu o cruce roşie pe piept. Ei vor avea un rol important în

cruciadele de pe Pământul Sfânt, murind cu miile pentru Christos...

Deviza Templierilor: „Sufletul meu lui Dumnezeu, viața mea regelui, inima mea doamnei mele şi onoarea mea mie însumi".

Prima informație istorică despre templieri aparține istoricului francez Guillaume de Tyre care a scris între 1175-1185 despre perioada de apogeu a cruciadelor când armatele occidentale cuceriseră deja Pământul Sfânt şi înființaseră Regatul Ierusalimului. Tyre scrie că Ordinul Cavalerilor Săraci ai Lui Hristos şi ai Templului lui Solomon a fost fondat la 1118. Fondatorul, Hugues de Payen, nobil din Champagne, s-a prezentat din propria sa voință cu opt camarazi la palatul lui Baudouin I, regele Iersusalimului, cu gândul declarat „să se ocupe de siguranța drumurilor şi în special a pelerinilor în drum spre Țara Sfântă, pe cât le permit puterile". Baudouin i-a primit bine ca şi patriarhul Ierusalimului – liderul religios al noului regat şi emisarul special al papei – oferindu-le o întreagă aripă a palatului.

Apartamentele erau construite pe ruinele fostului templu al lui Solomon de la care se trage numele Ordinului. Timp de nouă ani, cei nouă membri ai ordinului, în pofida jurământului de-a trăi în sărăcie, nu s-au jenat să ocupe apartamentele luxoase şi nici nu au acceptat pe nimeni în plus.

Curios este faptul că Fulcher de Chartres, cronicarul regal, nu face absolut nici o referire la Hugues de Payen, la tovarăşii săi şi nici la templieri: o „linişte nervoasă" acoperă primii ani de activitate ai Ordinului. Totuşi, zece ani mai târziu, templierii erau cunoscuți pe tot întinsul Europei vestice. În ianuarie 1128 a fost convocat Conciliul Clerical la Troyes, prezidat de Sfântul Bernard, unde Cavalerilor, datorită virtuților lor creştine, li s-a recunoscut, oficial, Ordinul militar-religios, iar lui Hugues de Payen titlul de Mare Maestru. Templierii, soldați mistici, aveau să combine disciplina austeră monahală

cu fanatismul, jurând să trăiască în sărăcie, castitate şi ascultare. Obligaţi să-şi taie părul şi să nu-şi radă bărbile, se distingeau de majoritatea bărbaţilor din acel timp care nu purtau deloc barbă. Toţi membrii ordinului erau obligaţi să poarte veşminte albe peste armura şi mantalele de aceeaşi culoare. Era interzis pentru oricine altcineva, în afara Cavalerilor lui Christos, să poarte haine sau mantale albe. În 1139, papa Inocent al II-lea emite o bulă papală în care se decreta că Templierii nu vor asculta de nici o autoritate, fie seculară, fie ecleziastică, în afară de papă. Ordinul templierilor s-a extins cu repeziciune, deşi persoanele care aderau la acest ordin cunoşteau faptul că trebuie să renunţe la toate proprietăţile lor materiale şi să semneze actul donării. Deşi cavalerii se supuneau jurământului de sărăcie, Ordinul deţinea bogăţii de tot felul şi vaste proprietăţi în Franţa, Anglia, Italia, Germania, Scoţia, Flandra, Spania, Portugalia, Ungaria şi Ţara Sfântă...

În 1146 templierii au adoptat celebra cruce roşie, „la croix pattée".

Curajul nebunesc, combinat cu o mare doză de nechibzuinţă, le-a creat reputaţia de luptători neînfricaţi. În ciuda unei aroganţe ieşite din comun, templierii erau extrem de disciplinaţi şi erau la acea vreme cea mai importantă şi cea mai mare forţă armată din lume. Puterea lor era deasupra sferei politice, militare şi diplomatice, ei acţionând ca arbitri la orice nivel politic, iar regii le dădeau ascultare. În 1252, regele Henric al III-lea a îndrăznit să-i apostrofeze: „Voi, templierii, aveţi atâtea libertăţi şi privilegii încât posesiunile voastre enorme vă fac să fiţi aroganţi şi sfidători. Ce a fost dat cu nechibzuinţă trebuie luat cu prudenţă, ce a fost acordat cu nechibzuinţă trebuie retras cu chibzuinţă". Maestrul Ordinului i-a răspuns: „Ce spui tu, Rege? Atâta timp cât faci dreptate, vei domni. Dacă încerci ceva ruşinos, nu vei mai fi rege!"

Tot templierii au creat şi fondat instituţia bancară, împrumutând bani cu dobânzi destul de mici la diverşi monarhi, devenind astfel bancherii tuturor regatelor din

Europa şi ai potentaţilor musulmani. Mai mult ca sigur este faptul că ei sunt inventatorii C.E.C.-lui aşa cum îl ştim noi astăzi. Templierii deţineau monopolul celor mai avansate tehnici şi valorificau rapid tot ceea ce era mai performant de la armurieri, pielari, pietrari, arhitecţi, militari şi ingineri. Au contribuit la dezvoltarea măsurătorilor, a navigaţiei, la întocmirea hărţilor şi la construcţia de drumuri. Aveau propriile lor porturi, şantiere navale şi o flotă comercială şi militară care a folosit, printre primele, busola magnetică. Ordinul deţinea propriile spitale, propriii medici şi chirurgi care foloseau, pentru tratarea rănilor, extracte de mucegai.

În timp ce Templul din Europa devenea tot mai bogat, tot mai puternic, dar delăsător, iar templierii deveneau tot mai prosperi şi notorii, situaţia din Ţara Sfântă se deteriora din zi în zi.

În 1185 moare regele Boudouin al IV-lea al Ierusalimului. Marele Maestru Gerard de Ridefort acţionează dubios în cearta dinastică, provoacă ostilităţi şi, în iulie 1187, într-o acţiune militară pripită şi prost concepută, forţele creştine sunt anihilate şi Ierusalimul este recucerit de sarazini. Acre, ultimul bastion cade în mâinile musulmanilor în mai 1291 şi după o bătălie apocaliptică zidurile cetăţii se prăbuşesc îngropând laolaltă pe atacatori şi pe templieri. Templierii îşi stabilesc noul cartier general în Cipru. O dată cu pierderea Ţării Sfinte templierilor le dispare orice interes pentru continuarea acţiunilor militare şi astfel membrii Ordinului încep să ocupe acum poziţii strategice în toate ţările din Europa în care ei deţineau deja vaste şi mănoase teritorii.

Încă de la fondarea ordinului, templierii au avut bune relaţii cu catarii, mai ales cu cei din Languedoc (Franţa). În timpul Cruciadei Albigensiene, templierii au avut o poziţie neutră. Mai mult, Marele Maestru a afirmat clar poziţia Ordinului: „nu există, de fapt, decât o singură cruciadă, cea împotriva sarazinilor". Datorită contactelor cu culturile islamică şi iudaică, templierii aveau concepte străine de gândirea catolică. Au menţinut în continuare

relații apropiate cu comunitățile evreiești, cu grupurile influente din lumea financiară cât și cu diverși învățați.

În 1306, Filip al IV-lea al Franței – Filip cel Frumos – se hotărăște să scape de templierii aflați pe teritoriul Franței. Erau aroganți și nesupuși. Ostașii lor, eficienți și bine antrenați, erau o forță militară mult mai puternică decât cea aflată în slujba regelui. Filip avea însă și motive personale împotriva templierilor: le datora bani, fusese refuzat ferm în tentativa sa de-a fi admis în rândurile ordinului, dar mai important decât orice era faptul că regele jinduia după imensa avere a templierilor. Erezia devenea o scuză foarte convenabilă. Dar pentru aceasta Filip avea nevoie să-l atragă de partea sa pe papă, căruia templierii îi juraseră credință și ascultare.

În anul 1305, Filip reușește alegerea candidatului său, arhiepiscopul de Bordeaux, Bertrand de Got, în demnitatea de pontif cu numele de Clement al V-lea. Îndatorat regelui, papa nu a putut refuza dorința acestuia de-a suprima cavalerii templieri. Astfel, la 3 aprilie 1312, papa Clement al V-lea, prin bula „Vox in excelso", aprobată și de concilu, decretează dizolvarea Ordinului Cavalerilor Templieri. Regele avea deja o listă și, înarmat cu capetele de acuzare, a putut trece la măsuri concrete. Lovitura a fost eficientă și decisivă. În zorii zilei de 13 octombrie 1307 toți templierii din Franța trebuiau prinși și arestați, preceptoriile puse sub sechestru regal și toate bunurile lor confiscate. Deși au fost luați prin surprindere, regele nu a reușit să pună mâna pe celebra comoară a lor. Fie că au fost preveniți, fie că au presimțit ceva, se spune că templierii ar fi fugit din Paris cu o noapte înaintea arestării și ar fi transportat prețiosul tezaur în căruțe până la baza lor navală de la La Rochelle de unde comoara a fost încărcată apoi în optsprezece corăbii despre care nu s-a mai auzit niciodată nimic.

În Franța, templierii au fost tratați fără milă, arși pe rug, torturați și închiși pe viață. Marele Maestru, Jacques de Molay cât și Geoffroi de Charnay, preceptorul de Normandia, au fost arși pe rug la foc domol. Era 18 martie

a anului 1314 în piața catedralei Notre-Dame din Paris. Se spune că înainte de-a muri, Molay i-a blestemat pe persecutorii săi, papa Clement al V-lea şi regele Filip cel Frumos, să-l urmeze în lumea de apoi în cel puțin un an ca să dea socoteală în fața lui Dumnezeu pentru faptele lor. La nici o lună, în 20 aprilie 1314, papa Clement al V-lea murea din cauza unei dizenterii, în chinuri groaznice, iar regele Filip murea şi el, la sfârşitul anului, paralizat în urma unui stupide căzături din şaua calului, la o vânătoare regală...

„Papa fără de lege", cum a fost supranumit Clement al V-lea, a fost înmormântat la Uzès, iar din monumentul său funerar nu a mai rămas nimic, s-a ales praful şi pulberea de el de-a lungul timpului... Împlinirea blestemului Marelui Maestru a făcut să sporească numărul celor care susțineau că ordinul şi membrii lui aveau puteri oculte. Legenda spune că blestemul nu s-a oprit aici, făcându-se simțit în casa regală a Franței încă sute de ani.

Aura mistică şi consecințele din realitatea istorică îşi încheiau ciclul o dată cu ghilotinarea regelui Ludovic al XVI-lea când un bărbat din mulțime a reuşit să ajungă la eşafod şi, înmuindu-şi mâna în sângele regal, a strigat: „Jacques de Molay, eşti răzbunat!"

Filip a încercat să-i convingă şi pe ceilalți monarhi europeni pentru suprimarea membrilor Ordinului templierilor dar rezultatele au fost modeste. În Anglia lui Eduard al II-lea, ginerele lui Filip, majoritatea templierilor a rămas în libertate şi foarte puțini din ei au primit pedepse pe care le-au ispăşit în mânăstiri şi abații în condiții bune. Scoția nu a dizolvat niciodată Ordinul Templierilor iar în Germania ei au sfidat fățiş pe judecători amenințând că vor trece la represalii. Când Ordinul a fost dizolvat oficial, majoritatea templierilor germani erau deja regrupați în cadrul Ordinului Ospitalierilor Sfântului Ioan şi al Cavalerilor Teutoni.

În Spania, templierii au aderat la alte ordine religioase iar în Portugalia au fost declarați nevinovați devenind Cavalerii lui Christos şi s-au dedicat activităților maritime.

Vasco da Gama a făcut parte din ordinul religios Cavalerii lui Christos. Corăbiile Cavalerilor lui Christos au navigat sub celebrul semn al crucii roşii, „la croix pattée". Sub semnul aceleiaşi cruci, cele trei caravele ale lui Cristofor Columb au traversat Oceanul Atlantic spre Lumea Nouă...

Templierii au reuşit să supravieţuiască prigoanei de la 13 octombrie 1307 iar la 1522 Cavalerii Teutoni – prusacii ordinului – şi-au secularizat averile, refuzând să mai fie credincioşi Romei şi au acordat tot sprijinul unui „rebel" şi „eretic" pe nume Martin Luther...

La două secole după dizolvarea ordinului, templierii se răzbunau pe biserica romană care îi trădase...

În anul 1717, protestanţii apostaţi aveau să creeze Marea Lojă a masoneriei. Începuturile Francmasoneriei au fost în Anglia unde, prima iniţiere, conform documentelor, a fost cea a scoţianului Sir Robert Moray, în memorabila dată de 20 mai 1641. Însă, Francmasoneria organizată a început cu fondarea Marii Loji a Angliei la 24 iunie 1717, prima Lojă din lume.

La anul 1768, baronul Von Hund, fondează „ritul de strictă observanţă" (gradul 33), care avea la bază tradiţia templierilor.

Iar în vestita „teză a complotului", formulată încă din primii ani ai Revoluţiei Franceze de către abaţii Proyart şi Barruel, se susţinea că masonii, fie pentru a răzbuna pe Templieri împotriva strămoşilor lui Filip al IV cel Frumos, fie din alte motive, ar fi pregătit de multă vreme căderea monarhiei franceze de la 5 mai 1789.

În anul 1793, masoneria franceză intră în adormire (lux ex tenebris), din cauza Marii Terori. Dar Napoleon I o va scoate din adormire în anul 1804 şi va numi ca Mare-Maestru adjunct al Marelui Orient pe fratele său, Joseph Bonaparte, dispunând astfel, cu abilitate, de structurile masoneriei în sprijinul politicii sale...

Prezenţa masoneriei în Vatican este semnalată încă din timpul papei Clement al XII-lea (1730-1740) care, supărat, ameninţa clerul cu excomunicarea celor dovediţi

a fi vinovați. La 13 septembrie 1821, papa Pius al VII-lea semnează bula „Ecclesiam Jesu Christi", prin care osândeşte francmasoneria şi o învinuieşte de toate relele...

Dacă până la 1974 nu s-a întâmplat nimic, în 19 aprilie 1974 părintele iezuit Giovanni Caprile scria în revista „Civilta Cattolica" un articol împăciuitor pentru informarea catolicilor masoni „că nu trebuie să-şi facă probleme", iar dacă principiile lor morale şi doctrinale nu sunt în contradicție cu biserica, atunci ei, catolicii masoni, pot să celebreze sacramentele Bisericii Catolice. Mai mult, neexistând obiectul excomunicării în vigoare, catolicii masoni nu mai au nevoie de „anulare" fiind dezlegați pentru a participa, cu drepturi depline, la viața Bisericii Catolice...

Dar pentru a ajunge la anul 1974 trebuie să amintim faptul că influența masonică în viața Bisericii Catolice s-a făcut treptat şi în mare taină. Revistele şi ziarele „Panorama", „30 Giorni", „Oggi" etc. au scris abia după această dată, în mod deschis, atât despre infiltrarea masoneriei în Vatican cât şi despre repercusiunile dramatice asupra vieții economico-financiare a Italiei care au urmat scandaloaselor procese şi, mai ales, după condamnările principalilor vinovați...

Din anul 1957, Michele Sindona (iezuit, cunoscut catolic mason, era unul dintre proaspeții îmbogățiți în urma afacerilor cu armata americană din ultimii ani de război), este împuternicit de familia Gambino să gestioneze, să spele şi să reinvestească banii Mafiei. Lansat, cumpără prima bancă cu sediul în Liechtenstein, Fasco A.G., şi, puțin mai târziu, cumpără şi „Banca di Messina", bancă aservită mafiei siciliene.

În 1959 monseniorul Montini este numit arhiepiscop al Milanului. Filantrop, Sindona oferă peste 2.400.000 dolari monseniorului Montini care căuta în acel timp fonduri pentru construirea unui azil de bătrâni. La inaugurarea azilului, care a avut loc în prezența celor doi, cardinalul Montini, total neinformat, nu bănuia proveniența banilor

(care erau din fondurile mafiei şi ale C.I.A.) şi nici nu suspecta intenţiile lui Sindona. Profitând de împrejurările create, Michele Sindona se împrieteneşte cu Massimo Spada, secretarul administrativ al Băncii Vaticanului. În anul 1963, Cardinalul Montini, devenind papă cu numele de Paul al VI-lea (1963-1977), recunoscător şi de bună credinţă, îi încredinţează lui Michele Sindona misiunea de consilier financiar. Din acest moment, soarta finanţelor catolice I.O.R. – Institutul pentru Opere Religioase, numit pe scurt Banca Vaticanului – intră sub influenţa catolicilor masoni Michele Sindona şi Roberto Calvi, ajutaţi de Licio Gelli şi Umberto Ortolani din Loja P2. Michele Sindona are o existenţă tumultuoasă şi se aruncă efectiv pe piaţa financiară preluând şi afacerile Sfântului Scaun. Dezlănţuit şi imprudent, intră în afaceri imobiliare, cumpără şi vinde pachete de acţiuni din industria chimică şi farmaceutică, din domeniul bancar şi de asigurări, din domeniul cinematografiei etc. Sindona este numit de premierul Giulio Andreotti în septembrie 1973 „salvatore della lira". Dar încă de la începutul lui 1973 în aer se adună norii grei ai falimentului iar golurile din băncile lui Sindona ating deja proporţii colosale. La fix şase luni distanţă, în martie 1974, lira italiană se prăbuşeşte. Înainte de-a fi arestat, Michele Sindona fuge în S.U.A. unde erau deja cunoscute relaţiile dintre el şi afaceriştii americani sudate încă din ianuarie 1947 când ambasadorul american îl nominalizase pe Michele Sindona drept „omul anului '47"! Trimis în judecată la 4 oct. 1974 pentru o fraudă de peste 10 miliarde de lire, va fi apărat în instanţă de o firmă de avocaţi condusă de Richard Nixon dar, găsit vinovat, este condamnat (abia în 27 martie 1980) la 25 ani închisoare şi obligat totodată la plata unei amenzi în valoare de 200.000 $! După şase ani de tăcere, în 1986, controversatul om de afaceri Michele Sindona (sicilian de origine), de profesie avocat, moare otrăvit în condiţii misterioase. Nu a lăsat în urma sa nici o declaraţie scrisă şi nici vreo mărturie orală...

Roberto Calvi, fiul unui preot catolic, este numit în anul

1971 directorul Băncii Ambroziene. Se ocupă în special cu speculații la bursă și, în particular, de spălarea banilor Mafiei. Supranumit „il Cavaliere", Calvi îşi însuşeşte prin fraudă aproximativ 400.000 de $ (atât i s-a imputat!) şi va fi condamnat, în anul 1981, la 4 ani de închisoare. Eliberat, surprinzător, pe cauțiune, el va fi reîncadrat pe acelaşi post de conducere la Banca Ambroziana! Un an mai târziu, la 14 iunie 1982, cadavrul lui este descoperit plutind sub un pod al Tamisei, la Londra. Ancheta a concluzionat scurt, închizându-i dosarul: „Cavalerul s-a sinucis". Ar mai trebui amintit şi faptul că fiul bancherului mason Roberto Calvi, Carlo Calvi (un martor cheie în proces), a fost găsit spânzurat sub podul „Fraților Negri", tot la Londra. Şi de această dată martorii au tăcut, astfel că nici până astăzi nu a putut fi dezlegat vreun secret.

La vila din Grottaferrata, proprietatea masonului Umberto Ortolani, s-a decis susținerea alegerii ca papă a monseniorului Montini. Uns papă cu numele Paul al VI-lea, el nu a uitat de contribuția decisivă a lui Ortolani şi l-a recompensat cu titlul de „Gentilom al Sfinției Sale"...

Am fi nedrepți cu adevărul istoric dacă nu am spune că papa Paul al VI-lea era la curent cu prezența mişcării masonice în Cetatea Vatican şi dealtfel o declarase chiar public numind-o „fumul lui Satana". Încă din anul 1940, papa Pius al XII-lea era îngrozit de infiltrarea ateismului în Biserică prin masonerie şi comunism.

La începutul anului 1970, Licio Gelli întemeiază Loja masonică P2. Loja nu va avea nimic de-a face cu masoneria, rețeaua devenind, în scurt timp, o organizație secretă, ilegală, o structură cu putere internă şi externă, formată din membrii marcanți ai serviciilor secrete, ai lumii politice dar şi din miniştri, bancheri, patroni de ziare, reviste, radio şi T.V. cât şi din şefi de state. Securitatea lui Ceauşescu cât şi secretarul general al P.C.R. au avut relații secrete cu Loja P2 şi personal cu Licio Gelli...

Venerabilul Licio Gelli a fost (fapt confirmat de generalul Pleşită) cheia cu care Ceauşescu, membru

mason al Lojei P2, a deschis uşile cancelariilor europene. Loja P2 a contribuit serios la imaginea externă a liderului comunist, impunându-l pe plan internaţional...

În 1981, când s-au sechestrat documentele Lojei P2, s-a constatat că aceasta număra peste 1.000 de membri şi avea filiale în Argentina, Bolivia, Paraguay, Venezuela, Elveţia, Franţa, S.U.A., Portugalia. Cardinalii şi episcopii au aderat „incognito" la P2 prin „Loja Eclezia" care avea legături cu ducele Michael de Kent, marele maestru al Lojei Unite a Angliei...

Licio Gelli a dirijat politica şi a manipulat opinia publică după cum a vrut. În criminalitatea şi asasinatele fulminante din anii '79 au planat suspiciuni şi asupra lui dar niciodată nu s-a putut dovedi nimic. Abilităţile avocăţeşti, anchetele interminabile şi fără un fond solid, au asigurat achitarea şi libertatea Marelui Maestru, confirmându-i imunitatea, dubioasă, dar concretă şi de necontestat şi azi.

Când opinia publică a luat cunoştinţă de o listă a masonilor catolici implicaţi în afacerile dubioase ale I.O.R. şi în falimentul Băncii Ambroziene, vaticanologii, informaţi, ştiau că în mare parte lista era un fals, dar nici nu se putea contesta prezenţa (voit sau întâmplător) unor înalte nume de feţe bisericeşti în această „afacere". Astfel că, până la urmă, toată lumea a fost de acord cu toate acestea şi s-a optat pentru prudenţă în afirmaţii cu sporadice şi anemice dezminţiri iar prin politica de tatonare, în timp, s-a instaurat „omertá" – legea tăcerii...

În anul 1990, Wojtyła, papa Ioan-Paul al II-lea, a reorganizat din temelii I.O.R.-ul (Banca Vaticanului) şi a confirmat şi noul consiliu de administraţie numind cinci laici neimplicaţi în nici un fel de activităţi frauduloase sau evaziuni fiscale „dincolo de orice suspiciune"...

Din Criptografia şi Istoria românească a lui Em. Grigoraş, Eugen Barbu culege citate pentru Caietele Princepelui: „Mulţi oameni locuind la stânga Dunării, numiţi vlahi, au fugit din faţa triburilor mongolice şi s-au adăpostit la Muntele Athos. Aceşti oameni făceau parte

dintr-o sectă concurentă creştinismului, ca şi templierii de mai târziu".

Din interpretarea frescelor de pe pereții bisericilor de la Curtea-de-Argeş şi de la Boian, Bulgaria (ridicată de Constantin Assan care era de origine română), ar rezulta că vlahii erau stăpâni, în acele timpuri, pe ambele maluri ale Dunării (pe la anul 1200). După tradiție, oraşul Craiova (numele ar veni de la Craii Assaneşti) şi biserica Sfântul Dumitru de aici au fi fost construite, de asemenea, de Assani. Pe la 1111 Oltenia era independentă (mărturie sunt leii cu cozile în sus de pe blazon) şi era cârmuită – rezultă din criptogramă – de un Coşnilă Assan, probabil străbunicul lui Petru şi Ion. Coşnilă Assan se considera împărat roman (în blazonul său există desenat şi vulturul bicefal. Se remarcă şi cifra 4. Ea este numărul simbolic al sectei din Memphis, adusă de Thales din Egipt şi trecută de către Pythagora lui Zalmoxis al dacilor. Secta a fost vectorul propagandelor religioase plecate din cetatea faraonilor cu mult înaintea creştinismului. Reînviată de arianismul egiptean în vremea goților, ea a dat putere vlahilor să răstoarne, sub conducerea triburilor germanice, întregul Imperiu Roman. Săpăturile arheologice făcute de Vasile Pârvan confirmă că ea era extrem de puternică în timpul dacilor, ceea ce explică uşor puterea acestui popor)...

Ne aflăm în fața unui fapt istoric surprinzător, găsind în țările noastre un stat independent, Oltenia, cu cel puțin un secol şi jumătate înainte de Radu Basarab. Acest lucru se demonstrează prin inscripțiile din Biserica Domnească de la Curtea de Argeş. Originea română a Assaneştilor şi secta din care făceau parte, îi obligau moral pe aceştia să formeze imperiul româno-bulgar, în loc să se subordoneze bizantinilor...

Decriptând inscripționarea de pe un inel aflat în posesia lui A. Maniu, Em. Grigoraş găseşte: „Io (cuvântul „Io" nu înseamnă altceva decât început şi sfârşit, alfa şi omega, înlocuită fiind litera alfa cu inițiala lui Iisus), Radu Negru

V.V., Pristina 1128". Există, prin urmare, inelul-pecete criptat al descălecătorului Munteniei. Criptul e asemănător cu acela al lui Assan, ceea ce înseamnă că Radu Negru făcea parte din secta amintită. Reiese că Radu Negru nu este nici cel de la 1350, nici cel de la Biserica Domnească de la 1260, ci este cel care a fondat Muntenia la 1128 în timpul domniei Assaneştilor. Cronica anonimă îl aşază pe Radu Negru pe la 1208. Totodată, Biserica Domnească de la Curtea de Argeş este construită în acelaşi stil cu acela al bisericilor ridicate de Assaneşti. Din semnătura lui Ioniţă Assan II de pe biserica din Târnovo, zidită de el, se deduce că el a făcut parte din sectă (semna cu trei puncte). În plus, mai sunt nişte semne aparţinând sectei mistice a zidarilor liberi (adică a fracmasonilor), semne folosite şi azi. Secta a fost înfiinţată de Marele Maestru al Ordinului Templierilor, Jacques de Molay, despre care am scris mai sus...

Se deduce, din descifrarea semnăturii lui Ioniţă Assan II, că acesta era templier. Aşa se şi explică certurile dintre acesta şi papă cât şi asasinarea lui Baldovin de Flandra. Trebuie adăugat şi că templierii au încercat, în mijlocul anarhiei medievale, să creeze un imperiu româno-bulgar la concurenţă cu papii care încercau şi ei acelaşi lucru în Ungaria. Din decriptarea unor inscripţii gotice, avare şi hunice, reiese faptul că templierii aceştia făceau parte din secta valahă, anterioară creştinismului, al cărei profet ar fi fost Zalmoxis, zeul dacilor. Mai este de notat faptul că pe vremuri se ţinea cont de religie şi nu de naţionalitate. Din altă inscripţie rezultă că Attila a făcut parte din secta valahilor, la curtea sa aflându-se o mulţime de valahi...

Pe mormintele lui Stetko, Laţko, Bogdan şi al Mitropolitului Teoctist se găsesc câte trei puncte. Să fi făcut parte, oare, aceşti domni, din Ordinul Templierilor?!?

Ordinul fusese desfiinţat în Apus, dar mulţi templieri se vor fi refugiat aici!... Şi la fondarea Moldovei îi găsim pe templieri. Pe piatra tombală de pe mormântul marelui domnitor Ştefan cel Mare de la Putna este inscripţionată o floare, o inimă, apoi o altă floare cu şapte petale. Istoria

înregistrează lupte fratricide pentru domnie (înaintea lui Ştefan), lupte învăluite în taină şi mister. Aceleaşi semne se găsesc şi pe mormântul lui Bogdan Încrucişatul, fiul lui Ştefan: o stea, o ramură, trei puncte (probabil al patrulea s-a şters)... Deci ar fi vorba de aceeaşi sectă pământeană ca şi în Muntenia, sectă derivată din cea a lui Zalmoxis...

Mircea cel Bătrân şi fiul său semnau cu trei puncte la urmă. Probabil că făceau parte din secta templierilor. Se zice, de altfel, că Mircea cel Bătrân ar fi fost Cavaler de Malta, noi ştiind azi că Ordinul Templierilor dispăruse din Occident.

Bisericile construite în formă „trilobată" au fost înălțate de templieri.

În spatele luptelor dintre Dăneşti şi Drăculeşti se aflau cele două secte: cea a templierilor şi cea pământeană, Dăneştii fiind pitagoreeni iar Drăculeştii, templieri. Vlad Dracul, domn al Țării Româneşti, era fiul lui Mircea cel Bătrân.

Însemnele sectei pitagoreice se mai găsesc pe mormintele lui Nicolae Alexandru Basarab, Vladislav, Radu V.V. şi la o parte a mormintelor familiei Assan, Petru Cercel...

Examinând semnăturile Movileştilor şi ale lui Vasile Lupu, s-ar părea că sectele au dispărut. Movileştii au dat un mitropolit pravoslavnic, iar Vasile Lupu a ținut primul Sinod Ortodox la Iaşi. Examinând şi medalia lui Mihai Viteazul, aflată la Muzeul din Viena, vom observa pe ea un număr de 31 de puncte, număr pitagoreic!...

Se pare că secta pământeană a încercat, cu ajutorul acestui erou, unirea tuturor românilor. Aşa se şi poate explica trecerea celor 60.000 de ostaşi moldoveni de partea lui Mihai şi graba cu care Moldova şi Transilvania vin în ajutorul său când acesta e atacat de turci. Iar pornirea iezuiților de la Viena contra acestuia se explică tot prin apartenența domnitorului Mihai la secta pământeană.

Pe semnătura lui Matei Basarab de la mânăstirea Arnota

se găsesc patru puncte. Luptele lui Vasile Lupu şi bisericile construite de fiecare în ţara celuilalt (Vasile Lupu ridică biserică în Ţara Românească şi Matei Basarab în Moldova) se explică prin aceea că secta pământeană reprezentată de Matei Basarab impusese pacea pravoslavnicului Vasile Lupu. Tot acum, se stabileşte sărbătorirea a două zile de Moşi la Bucureşti şi Iaşi. Semnificaţia şi valoarea acestei sărbători avea să se confirme mult mai târziu. Ultima sâmbătă dinaintea Duminicii lăsatului sec de carne, a lunii februarie, va purta în popor şi denumirea de Moşii de iarnă. Le zicem aşa pentru că în această zi facem pomenire pentru părinţii, moşii şi strămoşii noştri cei din veac adormiţi. La slujba din Biserica Ortodoxă, în Sinaxarul de la utrenie se pomeneşte: „În această zi, Dumnezeieştii Părinţi au hotărât pomenirea tuturor celor adormiţi întru dreapta credinţă, în nădejdea învierii veşnice".

Pe nesimţite aşadar, povestea simplă de ieri a născut fascinanta şi tulburătoarea legendă a vieţuirii şi faptelor Cavalerilor Templieri intrată, cu vremea, în eternitate prin scrierea-cercetare a celor „trei cavaleri", Michael Baigent, Richard Leigh şi Henry Lincoln, din care am extras prima parte a textului.

...Recitind aceste pagini, înainte de-a pune punct textului, am decis să închei consemnând un citat din Balthasar Gracián y Morales (1601-1658, scriitor moralist spaniol): „Nimic nu cere mai multă prudenţă decât aflarea adevărului".

Unde se află înţelepciunea ce-am pierdut-o în cunoaştere?

Unde-i cunoaşterea ce-am pierdut-o în informaţie?!...

T.S. Eliot

Restitutio

Cronicele slavo-române din sec. XV-XVI (publicate de Ion Bogdan în 1959)

Viața lui Vlad Țepeș

A fost în Țara Muntenească un Voievod creştin de credință grecească, anume Dracula pe limba românească, iar pe a noastră, diavol, atât era de rău. Precum i-a fost numele, aşa şi viața.

I

Odată au venit la dânsul soli de la împăratul turcesc.* Cînd au intrat la dânsul şi i s-au închinat după obiceiul lor fără să-şi scoată turbanele lor de pe cap, el i-a întrebat: „De ce faceți aşa? Veniți la un mare stăpânitor şi-mi faceți o astfel de ruşine?". Ei au răspuns: „Astfel de obicei are stăpânul nostru şi țara noastră". El le-a spus lor: „Şi eu vreau să întăresc legea voastră, să o țineți cu tărie". Şi a poruncit să le înțepenească turbanele pe cap cu un cui mic de fier. Şi le-a dat drumul, spunându-le: „Mergeți, spuneți stăpânului vostru: el este învățat să rabde această ruşine de la voi, noi nu suntem învățați; să nu trimită obiceiul său la alți stăpânitori, care nu voiesc să-l aibă, ci să-l ție pentru dânsul.

II

Împăratul foarte s-a supărat pentru aceasta şi a pornit cu oaste împotriva lui şi a venit asupra lui cu multe puteri. El a adunat oastea cât avea, 30.900 şi a lovit pe turci noaptea şi a nimicit o mulțime dintre dânşii şi nu a putut să bată cu oameni puțini împotriva marii oştiri şi s-a întors înapoi. Şi pe cei care au venit cu dânsul din această luptă, a început el însuşi să-i cerceteze. Care era rănit în față, aceluia îi dădea mare cinste şi-l făcea viteaz** al său, care era rănit la spate, pe acela poruncea să-l puie în țeapă, spunându-i în loc de prohod: „Tu nu eşti bărbat, ci femeie". Iar atunci cînd a pornit împotriva turcilor astfel a vorbit întregii lui oşti: „Cine se gândeşte la moarte, acela să nu meargă cu mine, să rămâie aici". Împăratul auzind aceasta, a plecat cu mare ruşine; a pierdut oaste nenumărată. El nu a îndrăznit să meargă «mai departe» împotriva lui.

* Mahomed II.

** Viteaz, oştean scutit, devenit slujitor, cavaler.

III

Împăratul a trimis la dânsul un sol, să-i dea bir. Dracul a cinstit mult pe solul acela şi i-a arătat toată averea sa şi i-a spus: „Eu nu numai că vreau să dau bir împăratului, ci cu toată oastea mea şi cu toată vistieria vreau să merg la dânsul în slujbă. Cum îmi va porunci, aşa îi voi sluji. Şi tu dă de veste împăratului, cînd voi merge la dânsul, să poruncească împăratul să nu mi se facă nici un rău în ţara lui, mie şi oamenilor mei, iar eu voi merge la împărat, curând după tine şi voi aduce birul şi însumi voi veni la dânsul.

Împăratul auzind aceasta de la solul său că Dracula vrea să vie la dânsul în slujbă, i-a trimis cinste şi multe daruri şi a fost foarte bucuros, căci pe atunci se războia cu împăraţii şi cu ţările din răsărit. Şi îndată a trimis pe la toate cetăţile şi prin ţară, ca atunci când va veni Dracula, nimeni să nu facă nici un rău lui Dracula, ci încă şi cinste să-i dea.

Dracula a pornit, adunându-şi toată oastea şi pristavii împăratului erau cu ei şi i-au dat mare cinste. El a străbătut prin ţara lui vreo 5 zile şi pe neaşteptate s-a întors şi a început să prade cetăţile şi satele şi a prins mulţime mare şi i-a tăiat, pe unii turci îi punea în ţeapă, iar pe alţii îi tăia în două jumătăţi şi-i ardea, pe nimeni nu a lăsat, până la copiii de ţâţă; toată acea ţară a făcut-o pustie. Pe alţii, care sunt creştini, i-a mânat în ţara lui şi i-a aşezat acolo şi luând mare mulţime de avere, s-a întors înapoi. Iar pristavilor acelora le-a dat drumul cu cinste, spunând: „Mergeţi, povestiţi împăratului vostru ce aţi văzut. Cât am putut, atâta i-am slujit şi dacă slujba mea îi va fi plăcută şi eu încă îi voi mai sluji aşa, după cum îmi este putinţa.” Împăratul nu a putut să-i facă nimic, ci a fost înfrânt în chip ruşinos.

IV

Şi aşa de mult ura răul în ţara lui, încât, dacă cineva făcea un rău, furt sau tâlhărie sau vreo minciună sau

nedreptate, niciunul dintre aceştia nu rămânea viu. Fie că era boier mare sau preot sau călugăr sau om de rând, chiar dacă cineva avea mare bogăție, nu se putea răscumpăra de la moarte. Şi atât de temut era, încât era într-un loc al său un izvor şi o fântână şi la izvor veneau mulți călători din multe părți şi mergeau mulți oameni şi beau din fântână şi din izvor, căci apa era rece şi dulce. El a aşezat la acea fântână, în loc pustiu, o cupă mare şi minunată de aur. Şi cine voia să bea apă, şi bea din acea cupă, o punea înapoi la locul acela şi cât a ținut-o vremea, nimeni nu a îndrăznit să ia acea cupă.

V

Odată a trimis poruncă prin toată țara lui că cine este bătrân şi neputincios sau vătămat cu ceva sau sărac, orb sau şchiop toți să vie la dânsul. Şi s-a adunat o nenumărată mulțime de săraci şi de vagabonzi la dânsul, aşteptând de la el mare milă. El a poruncit să-i adune pe toți într-o casă mare, pregătită pentru aceasta şi a poruncit să le dea să mănânce şi să bea deajuns. Ei deci mâncau şi se veseleau. El însuşi a venit la dânşii şi le-a spus: „Ce mai doriți?" Ei toți au răspuns: „Ştie domnul Dumnezeu, să dea şi măria ta, după cum te va învăța Dumnezeu". El le-a spus: „Vreți să vă fac fără griji pe această lume şi să nu fiți nimănui povară?" Aşteptau de la el ceva mare şi toți au spus: „Vrem stăpâne!". El a poruncit să se închidă casa şi să-i dea foc şi toți au ars acolo. Şi a spus către boieri: „Să ştiți de ce am făcut aşa: întâi ca să nu fie povară oamenilor şi nimeni să nu fie sărac în țara mea, ci toți bogați, al doilea, i-am slobozit, ca să nu aibă grijă nici unul dintre dânşii pe această lume de sărăcie sau de neputință".

VI

Odată au venit la dânsul din Țara Ungurească doi călugări latini, după milostenie. El a poruncit să-i aşeze deosebit şi a chemat la dânsul pe unul dintre ei şi i-a arătat în jurul curții o mulțime nenumărată de oameni în țepe şi

pe roate şi l-a întrebat: „Oare bine am făcut aceasta şi cum îi socoţi pe cei ce sunt în ţeapă?” El a spus: „Nu, stăpâne, rău ai făcut, pedepseşti fără milă, se cuvine stăpânului să fie milostiv. Iar cei ce sunt în ţepe sunt mucenici”. A chemat şi pe al doilea şi l-a întrebat la fel. El a răspuns: „Tu, stăpâne, eşti pus de Dumnezeu, ca pe făcătorii de rele să-i pedepseşti, iar pe făcătorii de bine să-i miluieşti. Iar aceştia au făcut rău, după fapta lor au fost răsplătiţi”. El a chemat pe cel dintâi şi i-a spus: „De ce din mânăstirea şi din chilia ta umbli pe la marii stăpânitori, neştiind nimic! Iar acum, tu însuţi ai spus că aceştia sunt mucenici. Eu vreau să te fac şi pe tine mucenic, ca şi tu să fii cu ei mucenic”. Şi a poruncit să-l puie îndată în ţeapă. Iar celuilalt a poruncit să-i dea 50 de ducaţi de aur, spunând: „Tu eşti un om înţelept” şi a poruncit să-l ducă cu trăsura până în Ţara Ungurească.

VII

Odată a venit un oarecare negustor străin din Ţara Ungurească la cetatea lui. Şi după porunca lui a lăsat căruţa lui pe ulita oraşului, înaintea casei şi marfa lui în căruţă, iar el însuşi dormea în casă. Şi a venit cineva şi a furat din căruţă 160 de ducaţi de aur. Negustorul s-a dus la Dracula şi i-a spus de pierderea aurului. Dracula i-a spus: „Du-te! în această noapte vei afla aurul”. Şi a poruncit să caute hoţul prin tot oraşul, spunând: „Dacă nu se află hoţul, atunci voi nimici tot oraşul”. Şi a poruncit ca să aducă aurul său, să-l aşeze în căruţă în timpul nopţii şi a mai adăugat un zlot.

Negustorul sculându-se, a găsit aurul şi a numărat o dată şi de două ori; s-a aflat un zlot mai mult. Şi s-a dus la Dracula şi i-a spus: „Stăpâne, am găsit aurul. Şi iată, este un zlot mai mult, care nu este al meu”. Atunci au adus şi pe hoţ şi pe cel cu aurul. Şi a spus negustorului: Mergi în pace, dacă nu mi-ai fi spus despre un zlot, eram gata să te pun în ţeapă cu acest hoţ”.

VIII

Dacă o femeie oarecare greşea cu adulter faţă de bărbat, el poruncea să-i reteze ruşinea şi să-i jupoaie pielea şi s-o lege goală şi pielea s-o atârne pe masă în mijlocul cetăţii şi a târgului. Şi fetelor care nu-şi păstrau fecioria şi văduvelor de asemenea le făcea şi altora le tăia sânii, altora le jupuia pielea de pe ruşinea ei şi băga în ruşinea ei o vergea de fier înroşit şi eşea prin gură şi aşa o lega şi stătea la stâlp goală, până ce cădea carnea şi oasele ei sau va fi hrană păsărilor.

IX

Odată mergând el pe drum a văzut la un oarecare siromah o cămaşe foarte ruptă. Şi l-a întrebat: „Oare ai femeie?" El a răspuns: „Am, stăpâne". El a spus: „Du-mă în casa ta, să o văd". Şi a văzut pe femeia lui tânără fiind şi sănătoasă. Şi a spus bărbatului ei: „Oare aţi semănat in?" El a răspuns: „Stăpâne, am mult in". Şi i-a arătat mult in. Şi a spus femeii lui: „De ce eşti leneşă faţă de bărbatul tău? El este dator să semene şi să are şi să te hrănească, iar tu eşti datoare să faci bărbatului tău îmbrăcăminte curată şi frumoasă, iar tu nici cămaşă nu vrei să-i faci, sănătoasă fiind la trup. Tu eşti vinovată, iar nu bărbatul tău. Dacă bărbatul nu ar fi semănat in, atunci bărbatul tău ar fi fost vinovat". Şi a poruncit să-i taie mâinile şi trupul ei să-l puie în ţeapă.

X

Odată se ospăta sub trupurile oamenilor morţi, care erau puşi în ţeapă o mulţime, în jurul mesei lui şi solii de unde veneau la el, acolo mâncau pâine şi-şi împlineau solia, el mânca între dânşii şi se îndulcea de aceea. Sluga lui, pe care l-a aşezat lângă dânsul să mănânce, nu a putut să sufere acea putoare şi şi-a astupat nasul şi a întors capul la o parte. „De ce faci aşa?" El a răspuns: „Stăpâne, nu pot să sufăr această putoare". Dracula atunci a poruncit să-l puie în ţeapă, spunând: „Acolo vei sta sus, putoarea nu te poate ajunge".

XIII

I-au făcut meşterii nişte butii de fier, el le-a umplut cu aur, le-a pus într-un râu, iar pe meşterii aceia a poruncit de i-a tăiat, ca nimeni altul să nu ştie blestemăţia făcută de dânsul, afară de diavol, cel cu acelaşi nume cu el.

XIV

Odată craiul unguresc Matiaş a pornit cu oaste împotriva lui. El a pornit împotriva lui s-a întâlnit cu dânsul şi s-au ciocnit amândoi şi a prins pe Dracula viu, predat de ai săi, după răscoală. Şi a fost adus Dracula la crai şi a poruncit să-l arunce în temniţă. Şi a stat la Vişegrad*, pe Dunăre, la 4 mile mai sus de Buda, 12 ani. Iar în Ţara Muntenească a aşezat pe alt voievod**.

XV

Murind acel voievod, regele a trimis la el în temniţă, spunându-i dacă doreşte să vie voievod în Ţara Muntenească ca şi mai înainte, atunci să primească credinţa latină. Dacă nu, atunci va muri în temniţă. Lui Dracula i-a plăcut mai mult dulceaţa lumii trecătoare decât cea veşnică şi fără de sfârşit şi s-a lepădat de ortodoxie şi s-a depărtat de adevăr şi a lăsat lumina şi a primit întunericul. Vai, nu a putut răbda greutăţile vremelnice ale temniţei şi s-a pregătit de chinurile cele fără de sfârşit şi a părăsit credinţa ortodoxă şi a primit înşelăciunea latină. Craiul, nu numai i-a dat domnia în Ţara Muntenească, dar şi pe sora lui i-a dat-o de soţie. De la dânsa a avut doi fii. A mai trăit 10 ani şi astfel s-a sfârşit în acel eres.

XVI

Se spune despre dânsul că şezând în temniţă, nu s-a lăsat de obiceiul său cel rău, ci vâna şoareci şi cumpăra păsări la târg şi aşa le chinuia, pe unele le punea în ţeapă şi altora le tăia capul, le smulgea penele şi le dădea drumul. Şi a învăţat să coasă şi cu aceasta se hrănea în închisoare.

* Vişegrad, cetate regală a Ungariei, aproape de Buda.

** Este vorba de Radu cel Frumos (1462-1474).

XVII

Când craiul l-a scos din temniță și l-a adus la Buda și i-a dat o casă la Pesta, în fața Budei, și încă nu fusese la crai, s-a întâmplat unui răufăcător să intre la curtea lui și să se adăpostească acolo. Gonașii au venit și au început să caute și l-au găsit. Dracula s-a sculat, și a luat sabia și a sărit din casă și a tăiat capul pristavului care ținea pe răufăcător, iar răufăcătorului îi dădu drumul. Ceilalți au fugit și s-au dus la birău și i-au spus cele petrecute. Birăul cu toți posadnicii s-au dus la crai și s-au plâns împotriva lui Dracula. Craiul a trimis la dânsul, întrebând: „De ce ai făcut un astfel de rău?" El a răspuns așa: „Nu am făcut nici un rău, ci el singur s-a omorât. Oricine piere așa, năvălind tâlhărește în casa unui mare stăpânitor. Dacă acel birău ar fi venit la mine, mi s-ar fi înfățișat și eu aș fi găsit în casa mea pe acel răufăcător, sau l-aș fi predat, sau l-aș fi iertat de la moarte". I-au spus aceasta craiului, craiul a început să râdă și să se mire din inimă de dânsul.

XVIII

Sfârșitul lui a fost așa. Trăia în Țara Muntenească și au venit turcii asupra țării lui și au început să jefuiască. El s-a ciocnit cu dânșii și turcii au fugit. Oastea lui Dracula a început să-i taie fără milă și i-a gonit. Dracula de bucurie s-a urcat pe un deal să vadă cum taie pe turci și s-a depărtat de oaste. Apropiații lui luându-l drept turc, unul l-a lovit cu o suliță. El văzând că este ucis de ai lui, îndată a ucis cu sabia lui pe cinci dintre ucigașii lui. Pe el l-au străpuns cu multe sulițe și astfel a fost omorât.

XIX

Craiul a luat pe sora lui și cu cei doi fii în Țara Ungurească, la Buda: unul trăiește pe lângă fiul craiului, iar celălalt a fost la episcopul de Oradea și a murit în vremea mea. Iar al treilea fiu mai în vârstă, Mihai* l-am văzut

* Mihai este Mihnea, care a domnit mai târziu în Țara Românească sub numele de Mihnea cel Rău (1508-1510).

aici la Buda, fugise de la împăratul turcesc la rege. Încă înainte de căsătorie, Dracula l-a făcut cu o fată. Ştefan al Moldovei[**], cu voia craiului, a aşezat în Ţara Muntenească pe un oarecare fiu de voievod, anume Vlad[***]. Iar acest Vlad a fost în tinereţe călugăr, după aceea şi preot şi egumen în mânăstire. După aceea s-a răspopit şi s-a ridicat la domnie şi s-a însurat, a luat pe soţia voievodului care a fost, scurtă vreme, după Dracula şi pe care îl omorâse Ştefan al Moldovei.[****] Pe soţia aceluia a luat-o şi acum este voievod în Ţara Muntenească Vlad care a fost călugăr şi egumen.

În anul 6994 (1486) februarie 13 a scris cel de mai înainte. Apoi în anul 6998 (1490) ianuarie 28, am transcris-o a doua oară, eu păcătosul Efrosin.

Planul după care s-a condus Comitetul militar revoluţionar în organizarea insurecţiei de la 24-25 octombrie (6-7 noiembrie 1917) a fost expus de Lenin într-un articol intitulat „Sfaturile unuia care nu e de faţă". În articolul său, Lenin scria: „Să combinăm cele trei forţe principale ale noastre: flota, muncitorii şi unităţile militare, astfel încât să fie neapărat ocupate şi menţinute cu preţul oricăror pierderi: a) telefoanele, b) telegraful, c) gările, d) podurile, în primul rând".

La Moscova, un loc în care poţi întâlni totdeauna scriitori este Casa Centrală a Literaţilor de pe strada Herţen. Un punct de atracţie îl constituie restaurantul, şi nu atât prin calităţile sale gastronomice (deşi sunt incontestabile) cât mai ales prin pitorescul pe care i-l dă inscripţiile în versuri de pe pereţii localului care poartă semnături renumite: Evtuşenko, Voznesenski, Rojdestvenski, cât şi desene ce le însoţesc.

[**] Ştefan cel Mare.

[***] Vlad Călugărul (1481-1495).

[****] Domnul care a domnit după Vlad Ţepeş (Dracula) scurtă vreme şi care a fost omorât de Ştefan cel Mare la îndemnul domnului Moldovei, nu poate fi decât Basarab Ţepeluş, ucis la Glogova în 1482. Rezultă din cronică că soţia lui a fost apoi luată ca doamnă de urmaşul său, Vlad Călugărul.

„Sub flamuri de tăcere trec mulțimi
şi soarele răstignit în amurguri
se pluralizează în larma luminoasă
a turlelor din Kremlin”...
... „În corn sălbatic de tânăr curcubeu
cânta-vom vitejia voastră baionete
purtând în vârfuri zilele de mâine.”

Jorge Luis Borges,
fragment din poezia „Rusia”, scrisă în anul 1920

Liszt

Italia numără trei teatre principale: Scala din Milano, Fenice din Veneția şi San Carlo din Neapole. Dar în afară de aceste trei teatre menționate, nu există oraş în Italia care să nu aibă sala sa de spectacol spațioasă, cu o foarte bună acustică şi care să nu fie împodobită cu superbe elemente arhitectonice. Fiecare teatru îşi rezervă importanța într-o perioadă anume a anului muzical şi astfel stagiunile teatrelor din Bergamo, Brescia, Florența, Roma, Genova, Lecce, Torino, Sinigaglia, Piacenza, Livorno, Bologna etc. sunt evenimente artistice de excepție pentru melomanii de pretutindeni.

...Ajuns în Italia, Franz Liszt scrie „despre starea muzicii” în „Pages romantiques” (pagini publicate între 1835-1849), din care citățm: „Am sosit (la Milano). Crezi că am alergat să văd Domul, Muzeul, Biblioteca? O, Doamne, nu, nimic din toate acestea. Rătăcind, m-am trezit curând, fără să ştiu cum, peste drum de Scala... În aceeaşi seară am mers la Scala: imensitatea sălii, frumoasa sa linie, adâncimea scenei, dau acestui teatru ceva foarte impozant; şi totuşi, aspectul general este monoton şi trist... impresia de rece şi tristețe ne cuprinde când intrăm aici... Parterul este o suprafață plană; cele cinci rânduri de loji sunt identice, asemănătoare... sunt foarte comode... din cauza profunzimii lor,... (dar)... nu sunt calculate pentru a privi înăuntru, n-au decât o deschidere foarte mică...

Părțile aurite sunt masive şi îmbătrânite... Dar spectacolul? o să-mi spuneți. Opera? Cântăreții?”...

Teatrul de la Scala* (sau Teatro Massimo cum mai este numit) a fost inaugurat în anul 1778 şi a fost construit după planurile lui Giuseppe Piermarini (Foligno,1734-1808. Arhitect şi profesor la Academia din Brera), pe locul vechii biserici Santa Maria alla Scala...

Mai adaugă Liszt: „Dincolo de Scala, nu mai există nimic. Este locul de întâlnire unic, marele recipient, adevăratul centru de greutate al societății milaneze. Când Scala îşi închide porțile, societatea dispare”.

---

* Pentru Teatrul Scala, Piermarini a conceput o arhitectură sobră, fără reliefări ambițioase, fantezia sa a fost reținută, poate şi pentru faptul că teatrul urma să poarte numele bisericii din vecinătate, aflată sub ocrotirea Madonei della Scala (Fecioara treptelor). În interior, sala, în formă de potcoavă, cu trei mii şase sute de locuri, are şase etaje, fiecare din ele cu câte treizeci şi şase de loje la primele trei etaje şi apoi câte treizeci şi nouă la cele trei superioare. Ultimele două rânduri de loje au fost transformate cu timpul în galerii, o dată cu solicitările tot mai numeroase ale publicului de a putea asista la reprezentații.

În sala Teatrului „alla Scala”, marele compozitor Verdi a ascultat-o pe Hariclea Darclée (ascuns în fundul lojei din stânga scenei, fără să fie văzut nici de public, nici de artişti) în Cidul, apoi în Cavaleria rusticana, dar abia în rolul titular, Wally, al operei lui Catalani, avea să descopere gama uimitoare a posibilităților vocal-artistice ale cântăreței române. Giuseppe Verdi i-a mărturisit stima sa când a întâlnit-o mai târziu, după ce artista apăruse în rolul Violettei din Traviata, trimițându-i un buchet de trandafiri purpurii, cu biletul său de vizită, pe care scria: „Prea frumoasei şi bravei mele Violetta”.

Când, la 27 ianuarie 1901, Verdi s-a stins din viață în apartamentul său de la Hotel Milano, Darclée, care trăia la Milano, i-a cerut lui Stragliati să-l picteze cufundat în somnul ultim pe genialul compozitor care-i fusese prieten de artă. Tabloul confirmă şi azi ceea ce s-a scris în presa vremii: că „Verdi şi-a purtat până şi moartea cu grandețe”.

Tot despre Scala... Caragiale, se ştie, avea o frică bolnăvicioasă de incendiu care, cu vârsta, s-a accentuat... Mateiu Caragiale îi povesteşte lui Ioan D. Gherea „cum într-una din călătoriile familiei lui, la Milano, a fost împreună cu tatăl său la opera Scala. Se dădea „Rheingold” de Wagner. În scena a treia se văd reflexele de la jăratecul la care lucrează piticii fierari. Când le văzu, Caragiale strigă deodată: „Asta nu-mi place!” şi luându-l de mână pe Matei l-a tras afară din sală, făcând zgomot, fără să-i pese de indignarea publicului”...

Într-o scrisoare trimisă din Veneția, Liszt vorbeşte în amănunt despre „Fenice (construit în 1792, reconstruit după devastatorul incendiu din 1837 şi recent restaurat), această admirabilă sală, cu proporții atât de armonioase, decorate cu atâta gust şi eleganță" şi despre trupa de elită care în acea epocă îi încânta pe venețieni...

Sosind la Bologna, marele compozitor aleargă la Muzeu. Traversează în grabă sălile fără să se oprească în fața tablourilor semnate de Giotto, Parmigianino, Vasari, Guido Reni, Guercino, Carracci, Domenichino etc. şi nu are ochi decât pentru „Sfânta Cecilia" de Rafael...

Tabloul „Estasi di Santa Cecilia" a fost pictat de Rafael (Raffaello Sanzio, născut în 1483 la Urbino şi mort la Roma în 1520) în anul 1515 la cererea Elenei Duglioli dall 'Olio pentru Capela familiei din biserica San Giovanni in Monti din Bologna. Surprinzătoare, dar demnă de luat în seamă, este opinia lui Vasari, după care instrumentele muzicale pictate au prins parcă viață din penelul celebrului colaborator al lui Rafael, Giovanni da Urbino (1487-1564).

Sfânta Cecilia*, martiră romană, este decapitată la

* Biserica „Santa Cecilia" din Viale di Trastevere, Roma a fost construită chiar pe ruinele palatului nobilei familii romane a Ceciliilor (din care făcea parte tânăra fecioară şi martiră creştină Cecilia) de către papa Pascal (817-824). Conform tradiției din secolul al V-lea, Cecilia, patriciană romană, a cerut să fie botezată şi, îndrăgostită de Christos, îşi mărturiseşte votul de virginitate pentru toată viața. Pentru credința ei, autoritățile păgâne romane, prefectul Romei, au încercat s-o omoare prin opărire şi au închis-o în propriul ei caldarium (cadă de baie) trei zile. Cum nu a murit, Cecilia a fost condamnată la moarte prin decapitare, dar şi de această dată cele trei lovituri de sabie nu au reuşit să-i reteze capul. Istoria cuprinde, în privința Sfintei Cecilia, destule confuzii şi neclarități.

Fațada bisericii a fost adăugată la anul 1725 de Ferdinando Fuga. Cele mai valoroase lucrări din interiorul bisericii sunt „Judecata de Apoi" de Pietro Cavallini (1293) şi baldachinul lui Arnolfo di Cambio, de deasupra altarului (1200). În subsolul bisericii se pot vedea şi azi ruinele vechii case romane. Ruinele sunt, de fapt, rămăşițele a două case romane cu podele de mozaic şi adăpostesc câteva sarcofage creştine primare. În cripta construită între anii 1899-1901 sunt conservate şi mormintele papilor Urban I-ul (222-230) şi Lucius I-ul (253-254).

Roma în anul 232 d.Hr.

Fecioara, după o legendă din antichitate, trebuia să se căsătorească cu Valeriano însă Cecilia a reuşit convertirea sa şi a lui Tiburtiu, fratele acestuia, la credinţa creştină. Pentru convertirea lor la creştinism au fost condamnaţi la moarte prin decapitare.

Sfânta Cecilia este patroana tuturor cântăreţilor şi a muzicii sacre. Ziua de 22 noiembrie a fiecărui an îi este consacrată.

Admirând graţia şi puritatea Cecilei, armonioasa concordanţă a personajelor cât şi cromatica culorilor, Liszt ne oferă o superbă descriere a acestei fascinante compoziţii recunoscută pentru simbolismul ei misterios... Simbolism căutat de Liszt în orice operă de artă. Principiul însuşi al poeticii căruia îi aparţin compoziţiile sale.

Iată textul: „Pictorul a ales momentul în care Sf. Cecilia se pregăteşte să cânte un imn spiritului atotputernic. Ea va celebra Gloria Prea Înaltului... speranţa păcătosului. Sufletul său freamătă de acest freamăt misterios, care pune stăpânire pe David atunci când cântă la harpa sa sfântă. Deodată, ochiul său este inundat de lumină, urechea sa de armonie; norii se sparg, corurile îngerilor îi apar, eternul „hosannah" răsună în imensitate, ochii fecioarei se ridică către cer; atitudinea sa exprimă extazul, braţele sale cad moleşite pe lângă ea lăsând să cadă instrumentul pe care

---

Statuia de marmură albă de Carrara, reprezentând chipul Sfintei Cecilia, se află în faţa corului Bazilicii Santa Cecilia şi este opera sculptorului Stefano Maderno (1571-1630). Cu aceasta sculptorul a înzestrat deopotrivă şi arta religioasă. Poziţia trupului martirei este aceea văzută în anul 1599, la cea de-a doua exhumare (în 821 corpul ei fusese descoperit în catacombele Sf. Calist). Pe o placă de mozaic se păstrează şi astăzi inscripţia artistului care dă mărturie astfel: „Priviţi trupul Sfintei Muceniţe Cecilia pe care eu însumi l-am văzut zăcând în mormânt, neputrezit. Iar în această bucată de marmură, am imortalizat poziţia în care a fost găsită în mormânt"...

Şi poate nu era întâmplător faptul că pe pianul lui George Enescu de la „Vila Luminiş" din Sinaia-Cumpătul, se va fi aflat o gingaşă şi fidelă copie a acestei statui a Sfintei Cecilia.

cânta sacrele cantici. Se simte că sufletul său nu mai este pe pământ; frumosul său corp pare gata să se transfigureze...

La dreapta Sfintei Cecilia, Rafael l-a plasat pe Sf. Ioan „discipolul pe care Iisus îl iubea”... căruia, el murind, i-a încredințat mama... Sf. Ioan este prin excelență tipul perfect al afectelor omeneşti purificate şi consacrate de religie; reprezintă sentimentul creştin, tandru şi profund, dar temperat de salutarele învățături ale durerii.

În cealaltă parte Magdalena (...) vine să asculte cântecele sfinte. Există în ținuta sa ceva semeț, profan... Magdalena reprezintă, de asemeni, şi iubirea dar iubirea care ia naştere din simțiri şi se leagă de frumusețea vizibilă (...) urechea sa este captivată de atracția senzuală a sunetelor mai degrabă decât inima sa care nu este pătrunsă de o emoție supranaturală.

În prim plan se află Sf. Pavel cu capul aplecat pe mâna stângă, într-o atitudine de profundă meditație; mâna sa dreaptă este sprijinită pe o spadă, emblemă a cuvântului militar... El (Sf. Pavel) a fost cel care a adus rațiunea şi doctrina acolo unde nu fusese până atunci decât sentiment. Pentru el, ceea ce se găseşte în muzică este tot elocvență şi învățătură prin intuiție. Este o altă predică mai voalată, dar nu mai puțin puternică, care atrage inimile şi deschide calea spre adevăr. Sf. Pavel caută să-şi dea seama de misterul acestui limbaj nou pentru el şi vrea să-şi explice efectele acestui „cuvânt” şi o invidiază pe tânăra fecioară... pentru darul de-a convinge şi puterea de-a schimba inimile.

În spatele Sfintei Cecilia, Sf. Augustin ascultă cu multă răceală, cu fața serioasă şi mâhnită. Recunoşti în el pe omul care a rătăcit mult timp, care a greşit mult, care se ține în gardă contra celor mai sfinte emoții. Se teme încă de capcanele cărnii ascunse sub aparențe de o viziune celestă. Se teme dacă nu cumva există vreo otravă secretă în aceste armonii sublime şi dacă aceste acorduri care par să coboare din cer nu sunt voci amăgitoare, un artificiu al demonului căruia i-a simțit prea de multe ori puterea. La picioarele Sfintei, pictorul a plasat instrumentele supliciului.

...Aceste patru personaje, grupate cu simplitate, mi-au părut a fi tipurile supreme ale artei noastre; ele rezumă elementele esențiale ale muzicii şi efectele diverse pe care ea le produce asupra inimii omului.

Spuneți, n-ați văzut, ca şi mine, în această nobilă figură simbolul muzicii la cel mai înalt grad? Arta în ceea ce are ea mai material, mai divin? Această fecioară, purtată din realitate către extaz, nu este oare inspirația aşa cum poposeşte ea câteodată în inima artistului, pură, adevărată, revelatoare şi degajată de orice aliaj grosolan?

Rafael a creat un tablou admirabil compus cu un desen şi un colorit ireproşabile. Ce avem să-i cerem mai mult"?

Citeam şi reciteam paginile mototolite, cuprinzând textul de mai sus. Poposisem prea mult în muzeu, exagerasem privind tabloul şi ceva mă chinuia, parcă îmi scăpa ceva, parcă un detaliu, un amănunt... Şi eu gândeam cu groază la faptul că, odată ajuns afară, nu voi mai avea posibilitatea să repar acel ceva. Va fi prea târziu, voi fi departe şi voi regreta amarnic...

Am împăturit foile. În tot acest timp nu mi-am dezlipit ochii de la tablou, îl mângâiam cu privirea şi vroiam... Şi atunci am realizat „acel ceva" care mă chinuia.

Franz Liszt nu avea decât 28 de ani când a scris această tulburătoare frază în finalul scrisorii sale către Joseph D'Ortigue, publicată la 14 aprilie 1839 în „Revue et Gazette musicale" a lui Schlesinger, la Paris: „Adio, prietene, iubiți-mă şi rugați-vă pentru mine la Sfânta Cecilia a lui Rafael!"...

După mai bine de douăzeci de ani de la această frază-testament, genialul compozitor, care abia împlinise 51 de ani, copleşit de durere după moartea celor doi copii, Daniel şi Blandine, şi greu încercat de nebunia iubitei sale, prințesa Carolyne Sayn-Wittgenstein, se retrage în mânăstirea Madonna del Rosario din Roma. Aici îl vizitează, în după-amiaza zilei de sâmbătă 11 iulie 1863, papa Pius al IX-lea. Încurajat de cuvintele Sfântului Părinte, compozitorul compune Cantico del Sol di S. Francesco

d'Assisi. Doi ani mai târziu, la 25 aprilie 1865, Franz Liszt se afla în Capela Sfinţiei Sale, Monseniorul Gustav Hohenlohe din Vatican unde „riceve la tunsura e gli ordini minori diventando abate francescano" cu binecuvântarea papei Pius al IX-lea, fără ca nici un cunoscut sau rubedenie să fi ştiut. Ultima parte a vieţii Liszt şi-o dedică în mare parte creaţiilor muzicale religioase: La leggenda di Santa Elisabetta (1862), Missa Solemnis in Gran (1858), Christus (1867), Requiem (1868), Qui seminant in lacimis (1884), Pax vobiscum (1885)...

La 31 iulie 1886, la patru ani după decesul ginerelui său Wagner, Franz Liszt se stinge din viaţă, în urma unei pneumonii. Va fi îngropat în cimitirul central Erlangerstrasse din Bayreuth. Pe frontispiciul capelei sunt inscripţionate în marmură următoarele cuvinte: „Ich wess dass mein Erlöser lebt" (Eu ştiu că Mântuitorul meu trăieşte)...

Mărturisesc, am mai rămas în faţa tabloului „un bob zăbavă" şi apoi, împăcat şi liniştit, am părăsit agale muzeul, gândindu-mă şi întrebându-mă dacă în istoria omenirii suferinţa şi ispăşirea preced sau urmează iniţierii...

„Bada a te stesso e all' insegnamento; persevera in queste cose perche, facendo cosi, salverai te stesso e quelli che ti ascoltano." (Ia aminte la tine însuţi şi la învăţătură; stăruie în acestea, căci, făcând acestea, şi pe tine te vei mântui şi pe cei care te ascultă).

Epistola Sf. Apostol Pavel. Întâia către Timotei (IV-16)

Iubirea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos este mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu.

Părintele Arsenie Boca

Comunicatul de presă transmis de „Sala Stampa della Santa Sede" din Cetatea Vaticanului agenţiilor de presă din întreaga lume, îndoliază şi înlăcrimează planeta:

„E morto a Roma, nel Palazzo Apostolico Vaticano, sabato 2 aprilie 2005, alle ore 21,37, nella vigilia della Domenica „in Albis" o della Divina Misericordia, da lui istituita, Papa Giovanni Paolo II"...

3 aprilie 2005. Biserica Romano-Catolică este în doliu. Sfântul Părinte, papa Ioan Paul al II-lea, după ce a traversat durerosul drum al patimilor, s-a înălțat în Casa Domnului.

6 aprilie 2005. Agenția TAROM. Bilet, tichet etc...

7 aprilie 2005, orele 9,30, decolez de pe Aeroportul Otopeni. La orele 10,30 aterizez la Roma pe Aeroportul Fiumicino.

Sunt parcă în afara timpului real, plutesc, şi toate cărările dea Domnul să-mi fie neîngrădite...

Cetatea Vaticanului... Un fluviu imens de oameni şerpuieşte domol spre porțile larg deschise ale Catedralei „San Pietro" pentru a se închina la catafalcul papei Ioan Paul al II-lea.

...Între orele 14,20-16,10 alerg disperat, însoțit de Corina... Nu avem cu cine vorbi la „Sala Stampa della Santa Sede", pentru a ne fi permisă trecerea... Într-un târziu reuşesc şi, umil, pierdut în mulțimea pelerinilor, mă reculeg privind înmărmurit spre baldachinul lui Bernini... Zăbovesc în fața sicriului de lemn (învăluit în lumina celor 99 de lumânări ale „Sepulcrum Sancti Petri Apostoli") în care odihnesc rămăşițele pământeşti ale celui mai iubit şi mai încercat, întru chin şi canon, rob şi părinte al Bisericii Romano-Catolice, pe numele său Karol Jósef Wojtyła...

Sâmbătă, 2 aprilie, Sfântul Părinte a binecuvântat coroanele destinate Madonei din Czestochowa din Grotele Vaticane şi cu o mare seninătate, cu ochii strălucitori, rosteşte rar: „Poate ar fi mai bine să mor dacă nu pot să-mi îndeplinesc misiunea încredințată". Apoi adaugă: „Facă-se voia Ta... Totus tuus"...

„Nu erau cuvinte de disperare, ci de supunere la voința divină" afirmă Stanisław Dziwisz.

După un timp, cu voce foarte slabă, Papa şopteşte: „Lasați-mă să mă duc la Domnul”. Spre orele 19:00, Sfântul Părinte intră în comă. La ora opt seara, monseniorul Stanisław Dziwisz împreună cu arhiepiscopul Rylko, cardinalul Jaworski, şi doi preoți polonezi, Styczen şi Mokrzycki, oficiază mesa dinaintea sărbătorii de duminică a „Divinei Milostiviri”, liturghie foarte dragă Papei. Monseniorul Dziwisz reuşeşte să împărtăşească pe Jósef Karol Wojtyła cu câteva picături din sângele lui Iisus. Erau orele 21:37; Sfântul Părinte încetase să respire. Doctorul Buzzonetti se apleacă spre Părinte şi, ridicându-şi privirea, murmură îndurerat: „Iubitul nostru Papă a trecut în casa Domnului”...

„S-a cântat Te Deum. Nu Requiemul, pentru că nu era un doliu, ci Te Deum, ca mulțumire lui Dumnezeu-Tatăl pentru darul pe care ni-l făcuse, darul sufletului Sfântului Părinte, al omului Jósef Karol Wojtyła. Şi atunci s-au aprins toate luminile casei”... (mărturiseşte Stanisław Dziwisz).

După zilele de doliu în memoria papei Ioan Paul al II-lea sunt „celebrati l’8 aprilie, i solenni funerali in Piazza San Pietro e la sepoltura nelle Grotte Vaticane.”

Păşesc încet, am timp să deschid Biblia, Evanghelia după Ioan şi, tulburat, citesc parcă ultima mărturisire-testament a Sfântului Părinte Ioan Paul al II-lea: „...Iată, vine ceasul, şi a venit, ca să vă risipiți fiecare la ale sale şi pe Mine să Mă lăsați singur. Dar nu sunt singur, pentru că Tatăl este cu mine. Aceasta vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea.”(XVIII; 32/33).

Testamentul Papei Wojtyła cuprinde:

– data începutului redactării: 6 martie 1979

– urmează completările din anii 1980, 1982, 1985, 1990

– data finalizării testamentului: 18 martie 2000

„Totus Tuus ego sum”. În numele Sfintei Treimi. Amin.

„Vegheați, pentru că nu ştim ziua când Domnul nostru va veni" sunt primele cuvinte ale textului.

„Ardeți toate însemnările mele", este una din deciziile indicate de Ioan Paul al II-lea în testamentul său publicat vineri, 8 aprilie 2005, în ziarul Vaticanului, „Osservatore Romano". Testamentul cuprinde 15 pagini în care Papa adresează „ringraziamento" post-mortem mass-mediei (care a contribuit la răspândirea cuvântului sacru în toată lumea), rabinului Elio Toaff şi secretarului său particular, monseniorul Don Stanisław-Dziwisz. Documentul, redactat în limba poloneză, a fost început în anul 1979 şi cuprinde adăugiri succesive în anii următori până în anul 2000.

Proprietăți

... „nu las în urma mea nici o proprietate de care cineva să poată dispune – scria Papa – în schimb lucrurile de întrebuințare cotidiană să fie împărțite cum se va socoti oportun. Toate „appunti personali" (însemnări, notițe personale), vor fi arse sub directa supraveghere a lui Don Stanisław-Dziwisz (6 martie 1979).

Atentatul

În zilele celei de-a doua internări în spitalul „Gemelli", după atentatul din 13 mai 1981, Papa a cerut să vadă al treilea „secret" de la Fatima. Pe 18 iulie 1981, cardinalul Franjo Seper, prefect al Congregației, îi încredințează Sfântului Părinte două plicuri dintre care unul era cu textul original al sorei Lucia. Ioan Paul al II-lea citeşte „secretul" şi nu mai are nici o îndoială: recunoscându-şi propriul destin, viața îi fusese salvată de Preacurata Fecioară Maria. „Episcopul îmbrăcat în alb" fusese ucis, în timp ce el scăpase morții iminente de „providența mâinii materne".

Testamentar, Papa Ioan Paul al II-lea lămureşte astfel evenimentul tulburător din 13 mai 1981, ziua atentatului împotriva sa din Piața San Pietro. „Iisus, Maria maica mea, m-au salvat în mod miraculos de la moarte. O mână a tras şi o alta a călăuzit glonțul. Dumnezeu mi-a lăsat viața...

Îi cer să-i pot împlini voința până când Tatăl însuşi va voi să mă recheme" (12-18 martie 1980).

Conflictul nuclear

Sfântul Părinte retrăieşte apoi spaima declanşării războiului atomic: „Lăudată să fie providența divină pentru că războiul rece a luat sfârşit fără declanşarea violentului conflict nuclear pe lângă care am trecut noi toți. Întreaga omenire era sortită pieririi". (17 martie 2000).

Demisia

Papa Ioan Paul I-ul stabilise faptul că toți cardinalii care depăşesc vârsta de 80 de ani să fie automat excluşi de la alegerile pontificale. Acest articol poate clarifica într-un fel ipoteza care a fost vehiculată despre aşa-zisa „retragere" a Papei încă dinainte de anul 2000. Conform acestei pravile, oare nu ar fi trebuit ca şi papa să renunțe la funcție la împlinirea vârstei de optzeci de ani? Referitor la această decizie, Sfântul Părinte notează: „Este necesar să ne întrebăm dacă nu ar fi timpul să repetăm cuvintele lui Simeone: „Nunc dimittis". Consultându-se cu cei mai apropiați dintre colaboratorii săi, printre care cardinalul Ratzinger, prefect al Congregației pentru Doctrina Credinței, s-a ajuns la concluzia ca Papa să se supună voinței lui Dumnezeu. Adică să rămână până când Dumnezeu l-ar fi vrut: „Dumnezeu m-a chemat şi Dumnezeu mă va rechema, în forma în care El o vrea". Ceea ce invocă de fapt papa Wojtyła nu era „demisionarea", ci dorita pace eternă: „Acum lasă, o, Doamne, ca servitorul tău să meargă în pace!" (2000).

Dar Karol Wojtyła a trebuit să se supună şi să împlinească voința lui Dumnezeu-Tatăl până la final, purtându-şi crucea pe care, după exemplul lui Christos, a purtat-o până la apusul vieții.

În încheierea testamentului, Sfântul Părinte scrie: „Vă mulțumesc tuturor, tuturor vă cer iertare. „A tutti" (la toți), vreau să vă spun un singur lucru: Dio vi ricompense".

„In manus Tuas, Domine, commendo spiritum", sunt ultimele cuvinte şi data finală a corectării testamentului (17 martie 2000).

Funeraliile

„În ceea ce priveşte ceremonia înmormântării, las aceleaşi dispoziţii pe care le-a cerut Sfântul Părinte Paul al VI-lea". Apoi Papa Ioan Paul al II-lea notează pe marginea testamentului: „sepolto nella terra e non depositato in un sarcofago" (înmormântat în pământ şi nu depus într-un sarcofag). 13 martie 2000.

Moştenirea

Cei care au adus un ultim omagiu papei Ioan Paul al II-lea, au fost masele populare, libere, neorganizate, multietnice, pluraliste, pătrunse de o revelaţie spirituală fără precedent. Nu toţi sunt credincioşi, nici măcar simpatizanţi, nu toţi au citit „Enciclicele" (Scrisori pastorale) Papei, nu toţi merg la biserică duminica sau de sărbători, nu toţi sunt împotriva războiului şi nici măcar în favoarea castităţii pre-matrimoniale sau împotriva avortului, dar toţi, fără ezitare, au fost alături de cel care a întruchipat mărturia ecumenică a prezenţei apostolice a lui Dumnezeu printre noi.

Se poate spune că întreg pontificatul papei Ioan Paul al II-lea a reprezentat o continuă reactualizare a Conciliului Vatican II. O demonstrează documentele conciliare şi, mai mult ca orice, constituţia pastorală „Gaudium et spes", la redactarea căreia a colaborat el însuşi. De altfel în notele sale testamentare Karol Wojtyła a lăst scris: „multă vreme încă ne va mai trebui pentru a ajunge la bogăţiile pe care acest Conciliu al secolului XX ni le-a dat din abundenţă".

Am admirat omul politic, omul inteligent, deopotrivă am arătat recunoştinţa noastră celui care a fost înainte de toate „l'ultimo di tutti e il servitore di tutti", un Om, un mare predicator în numele lui Dumnezeu al mesajului profetic de iubire şi înţelegere între oameni. Papa Ioan Paul al II-lea a fost şi va rămâne martorul „iubirii" şi noi (cei

numiți de el „speranța mea") suntem datori să-i conservăm mesajul „senza paura".

...Întortocheate, primejdioase, înnegurate sau însorite şi de neprevăzut sunt cărările destinului fiecăruia dintre noi... „că a Domnului este împărăția şi El stăpâneşte peste neamuri".

Anul 1944. Suntem în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Vasili Sirotenko, maior în Armata Roşie, împreună cu un grup de ofițeri din Secția operații a Statului Major al Armatei 59, participă la acțiunile militare din apropierea oraşului Cracovia. Oraşul a fost salvat, dar mii de ostaşi sovietici au rămas să se odihnească pe veci lângă zidurile vechilor cetăți ale palatelor regale şi ale monumentalelor biserici catolice.

Serviciul Sovietic de Informații cunoştea că în apropierea oraşului, într-o mică localitate pe nume „Cariera de piatră", fasciştii pregătesc distrugerea carierelor şi, o dată cu ele, masacrarea prizonierilor care lucrau acolo. După o confruntare armată dură, prizonierii au fost salvați. Cu această ocazie, Comandamentul Sovietic a reuşit să recupereze mai multe documente. Maiorul Sirotenko, care se ocupa cu descifrarea documentelor, a trebuit să ceară, pentru traducerea lor, ajutorul unui prizonier cunoscut ca „un adevărat poliglot şi pe deasupra rutean de naționalitate". Prizonierul ales avea o paloare nepământeană, privirea blajină, fără vlagă, fiind evident într-o stare de anemie avansată. „N-am fost niciodată credincios, în adevăratul sens al cuvântului, îşi amintea maiorul. Însă înfățişarea acelui necunoscut, semi-înfometat, cu ochii deosebit de expresivi, m-a răvăşit." Milos, Sirotenko a ordonat ca prizonierul să fie mai întâi de toate bine hrănit. Apoi a trebuit să argumenteze alegerea şi să explice lucrătorilor Secției speciale N.K.V.D. că „prizonierul era rutean, dar rutean nu este de sorginte rusă şi că oamenii de această naționalitate locuiesc în Carpați". Dacă s-ar fi dovedit că era rus, necunoscutul ar fi fost condamnat să moară

în lagărele din Siberia. Astfel, prizonierul, pe numele său Karol Jòsef Wojtyła, a fost salvat de la trimiterea în odiosul Gulag...

La puțin timp după aceea Sirotenko a fost rechemat la Statul Major şi nu l-a mai întâlnit niciodată pe „prizonierul poliglot".

O dată cu încheierea războiului, după 7 ani de front, timp în care fusese grav rănit în două rânduri şi apoi decorat pentru merite deosebite, maiorul Sirotenko se întoarce la Institutul Pedagogic din Armavir.

După mai bine de trei decenii de la aceste evenimente, în anul 1978, profesorul Vasili Sirotenko află de încoronarea ca Sfânt Părinte al Bisericii Romano-Catolice a papei Paul Ioan al II-lea, nimeni altul decât fostul prizonier Karol Wojtyła.

În toamna anului 2000, Institutul Pedagogic se pregătea pentru a-l omagia pe profesorul Sirotenko la împlinirea vârstei de 85 de ani. Cu această ocazie, unul dintre colegii săi trimite o scrisoare la Vatican în care Sfântul Părinte este întrebat „dacă îşi mai aminteşte de întâlnirea avută în vremea războiului cu prof. maior Vasili Sirotenko". Răspunsul nu a întârziat şi, pe adresa Institutului Pedagogic din Armavir (oraş situat pe fluviul Kuban), a sosit scrisoarea, semnată de monseniorul Pedro Lopez Quintana de la Curia papală: „prea Sfinția-Sa m-a desemnat să vă asigur că se va ruga pentru doctorul Vasili Sirotenko, cu fericita ocazie a zilei sale de naştere"...

...Duminică, 9 aprilie 2005. Cetatea Vaticanului, Roma. Ascult „Patetica" lui Ceaikovski. Afară plouă şi e urât. Roma plânge... Catedrala „San Pietro" este închisă.

De vineri, 8 aprilie, orele 13,30, în grotele Vaticanului, trupul Sfântului Părinte Ioan Paul al II-lea îşi va afla odihna veşnică: „Aştept învierea morților. Şi viața veacului ce va să fie."

După zilele de doliu şi slujba de înmormântare a început să plouă. Şi plouă şi plouă. În ultimele sale clipe

Înaltul Pontif şi-a exprimat dorința: „Nu vreau lacrimi... Fericit mă încredințez Prea Curatei Fecioare Maria”... Plânge cerul, plânge planeta...

Şi totuşi plouă, lacrimile de ploaie se preling pe geamul aburit al maşinii. Încerc să-l şterg pentru că vreau să disting oraşul învăluit în ceață înainte de lăsarea amurgului. Apoi totul dispare în noapte şi un clopot de linişte coboară de nicăieri, lin, peste pământuri. În păsuirea clipei ce mi se îngăduie revăd surâsul stingher, privirea blajină, simt mângâierea binecuvântată a mâinii Sfântului Părinte şi parcă îi desluşesc în şoapta trudnică „profeția lui Iisus din Domini Dies”: „...şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului”...

Veşnica lui pomenire şi... judecă-l, Doamne, pe robul Tău, Karol Józef, după cum Ai grăit lui Moise: „Voi milui pe cel de care-Mi va fi milă şi Mă voi îndura de cel ce-Mi este de’ndurare” (Romani, IX, 15). Amin!

Dostoievski: Între Iisus şi adevăr, eu îl voi alege totdeauna pe Iisus, pentru că Iisus este iubire.

Roma. Palatul Quirinale, reşedința preşedintelui Republicii, înglobează câteva secole de istorie şi de artă. Una din caracteristicile acestei construcții este imensitatea: ocupă o suprafață de 9 ha. (jumătate din suprafață este ocupată de grădină), are 2.000 de încăperi (saloane şi camere legate între ele prin kilometri întregi de coridoare şi scări) plus două capele, una din ele tot atât de mare cât este Capela Sixtină.

Papa Gregorio al XIII-lea a început construcția acestui palat în anul 1574 şi, neputând suporta zăpuşeala apăsătoare care se înregistra pe malurile Tibrului, a hotărât să se construiască o nouă reşedință, de vară, pe creasta colinei dedicată de strămoşii romani zeului Quirino şi pe care se afla atunci o vilă a cardinalului Ippolito d’Este, fiul Lucreției Borgia. Autor al proiectului a fost Ottaviano Mascherino şi lui i se datorează şi frumoasa scară în

spirală cu duble coloane dorice (poate cel mai interesant element arhitectonic din întregul complex). Papii care au locuit palatul în următoarele trei secole au adus modificări proiectului inițial. În anul 1700 a fost definitivată grădina în stil italian, bogată în fântâni, jocuri de apă şi grote artificiale.

Napoleon l-a dorit palat imperial şi a ordonat să i se amenajeze un apartament în Mâneca Lungă (aripa palatului dinspre strada Quirinale).

Din 1948 a devenit sediul birourilor Preşedinției Republicii fără însă a fi folosit ca locuință de către toți preşedinții.

Palatul Chigi se află pe strada Corso care este cuprinsă între piețele „Veneția" şi „del Popolo". Fațada palatului dă spre piața Colonna care îşi ia numele de la Columna aşezată în mijlocul ei. Palatul a fost construit la jumătatea secolului al XVI-lea de către arhitectul Della Porta pentru familia de nobili din Siena, Chigi, (bancheri vestiți şi prelați catolici printre care şi un papă, Alexandru al VII-lea, ales în această demnitate la 1655). Palatul, terminat de vestiții arhitecți Maderno şi Della Porta, adăposteşte o bogată pinacotecă cât şi biblioteca familiei Chigi.

După cel de-al II-lea Război Mondial, palatul a fost sediul Ministerului de Externe Italian, iar după mutarea acestuia în actualul palat „Farnesina", a devenit sediul Consiliului de Miniştri.

În fața Palatului Chigi, în piața Colonna, se află Columna lui Marc Aureliu sau „Antoniana", o coloană triumfală, ridicată în onoarea împăratului roman după victoriile repurtate de acesta asupra barbarilor marcomani şi quazi în anii 174-175. Este construită după modelul Columnei lui Traian la circa opt decenii după aceasta. În vârful Columnei, cu ocazia restaurării decisă de papa Sixtus al V-lea, a fost aşezată, în 1588, statuia apostolului Pavel lucrată de Leonardo Sanzana şi Tommaso della Porta. Anterior acesteia, pe Columnă se afla statuia împăratului Marc Aureliu. În fața Columnei se află o mică fântână care

este opera aceluiaşi arhitect, Della Porta, autorul Palatului Chigi.

Florenţa (Firenze), capitala regiunii Toscana e situată la poalele munţilor Apenini, la o altitudine de 49 m. Râul Arno o desparte în două părţi inegale. După Roma, este oraşul cel mai interesant al Italiei prin bogăţia de monumente şi muzee. De origine etruscă, devine colonie romană. Sub Cosimo de Medici, viaţa culturală atinge apogeul. Renaşterea italiană îşi are leagănul aici. În luna martie 1860, Toscana este anexată Italiei iar Florenţa devine capitala regiunii italiene Toscana şi a provinciei Florenţa între 1865-1870. Din 1870, Roma va fi capitala Italiei.

Toscana este patria lui Giotto, precursorul Renaşterii, a lui Donatello (considerat cel mai mare artist al timpului său) cât şi a altor artişti din istoria Italiei. E locul unde s-au născut, au creat opere sau au avut domiciliu: Fra Angelico, Sandro Botticelli, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael, Dante, Boccaccio, Niccolò Machiavelli, Bruneleschi, Galileo Galilei, Catherine de' Medici, Antonio Meucci, Guccio Gucci, Salvatore Ferragamo, Roberto Cavalli, Florence Nichtingale, Emilio Pucci etc.

Domul, început în 1296 de Arnolfo di Cambio, a fost mărit în secolul al XIV-lea şi a fost terminat la 1471 (mai puţin faţada care datează din secolul al XIX-lea). Cupola este opera lui Brunelleschi (1337-1446), predecesorul lui Michelangelo. Exteriorul, în marmură verde, albă şi roz, având diferite desene geometrice, are un aspect deosebit. Imensul interior este în stil florentin şi e împodobit cu vitralii lucrate de sculptorul şi orfevrierul Lorenzo Ghiberti (1378-1455).

Pisa – provincie romană începând cu anul 180 î.Hr. A cunoscut o mare înflorire în secolele XI-XIII, fiind un concurent redutabil al Genovei şi Veneţiei pentru supremaţia în comerţul maritim. Aici a avut loc, la 1409, în timpul Marii Schisme, conciliul ecumenic care l-a ales ca papă pe Alexandru al V-lea. Provincia a intrat în

componența Italiei în 1860 împreună cu Toscana. Pisa este orașul natal al lui Galileo Galilei (1564-1642).

Domul, a cărui construcție a început în anul 1063 sub conducerea arhitectului Buscheto, este o clădire masivă din marmură şi are forma unei cruci latine. Construcția, de un excepțional echilibru şi de o desăvârşită armonie a proporțiilor, a servit drept model pentru alte biserici. Fațada sa măsoară 100 metri lungime şi 35 metri lățime. Domul a fost sfințit în anul 1118. La ridicarea Catedralei din Pisa, în sec al XI-lea, a contribuit şi un Rosetti!... Familia Rosetti făcea parte din familiile greceşti din Bizanț pe care Mahomed al II-lea le-a obligat să se refugieze: Şuțu, Mavrocordat, Giuliano, Frangopeo, Negri şi Rosetti...

Orașul mai este renumit şi fiindcă Turnul său, construit într-un rafinat şi elegant stil romano-pisan, s-a înclinat încă din timpul construirii sale din pricina solului şi a rămas aşa până-n zilele de azi. Are o greutate de 14,453 tone şi este alcătuit din 6 rânduri de colonade, aşezate circular, cu 292 trepte. Grosimea zidului are la bază 4,09 metri. Din vârful turnului, Galileo Galilei a făcut numeroase experiențe, ceea ce i-a permis să stabilească legea căderii corpurilor. Construcția turnului a început în anul 1117 şi se datorează unei femei care se numea Bertha Bernardi. Lucrările au fost terminate în sec. al XIV-lea. Turnul este înclinat spre Sud şi are o înclinație de 2,26 m. Înălțimea sa este de 55,22 m la nord şi 54,52 m la sud. Construit din marmură albă, nu dă impresia unei construcții greoaie. Poziția sa înclinată a dat naştere la numeroase ipoteze. Dar, de-a lungul secolelor şi în pofida tuturor intemperiilor şi a cutremurelor de pământ, turnul a rezistat fără nici o stricăciune. Nici bombardamentele celui de-al Doilea Război Mondial asupra localității Camposanto din apropierea orașului Pisa nu i-au clintit integritatea.

Dacă învățătura l-ar garanta pe cineva contra erorilor de judecată, atunci pe de o parte n-ar mai fi dispute între oamenii învățați, iar, pe de altă parte, dacă învățătura ar fi

condiția judecății, oamenii neînvățați n-ar putea să judece deloc.

Mihai Eminescu

Biserica San Clemente din Roma, construită în sec. al XII-lea, are temelia pe ruinele celor două succesive construcții romane din sec. I şi IV, descoperite acum 150 de ani în urma unor săpături făcute de dominicani. Prima construcție prezintă caracteristici particulare care i-au convins pe arheologi că aici a fost cândva Trezoreria Imperială. Aspectul impunător, cu puține intrări în zidul ce are o structură deosebit de solidă, a dus la concluzia că edificiul era destinat şi păstrării unor valori în regim de maximă siguranță.

În urma unor cercetări, construcțiile, mai mult ca sigur, au aparținut familiei lui Tito Flavio Clemente (patrician* înrudit cu Vespasian. A fost victima persecuțiilor anticreştine ale împăratului Domițian). Măreţul palat a fost mai târziu chiar proprietatea familiei Sf. Clemente şi se presupune că toți papii care i-au urmat în scaunul papal ar fi avut reşedința aici, până când împăratul Constantin a stabilit locația pontificală în Palatul Laterano...

Cea de-a doua construcție, diferită de prima, se află sub absida bisericii şi acolo sunt păstrate relicvele Mithra. Ruinele construcției aparțin, după toate probabilitățile, unui templu dedicat zeului Mithra (divinitate din vechea Persie şi Indie. Zeu al luminii celeste, al Soarelui, al purității şi al adevărului). Cultul lui Mithra, numit de romani Mitreo, s-a răspândit cu multă repeziciune spre sfârşitul mileniului I î.Hr. în Asia Mică şi în Imperiul Roman.

În concluzie, deasupra acestor construcții romane ridicate succesiv pe o fundație din timpul Republicii Romane a fost construită, în sec. al IV-lea, biserca San Clemente, închinată papei Clemente I**. Edificiul este

* Patrician = aristocrat. Se bucura de toate drepturile şi privilegiile din Roma antică.

** San Clemente – „Vescovo di Roma" între anii 92-101. Spre sfârşitul sec. I este încoronat ca papă de însuşi Apostolul Petru, fiind

considerat a fi unul din cele mai sacre locuri creştine pentru faptul că aici s-au desăvârşit lucrările Consiliilor Ecumenice[***] din anii 417 şi 499. Restaurată în secolele al VIII-lea şi al IX-lea, biserica a fost, mai apoi, în mare parte, distrusă de expedițiile militare ale normanzilor lui Roberto „il Guiscardo", veniți la Roma în anul 1084 pentru eliberarea papei Grigore al VII-lea din captivitatea împăratului Enrico al IV-lea.

Papa Pasquale al II-lea reconstruieşte, în anul 1108, pe ruinele fostului lăcaş de cult, biserica San Clemente pe care o admirăm azi. Aceasta a mai fost restaurată în timpul pontificatelor lui Sisto al V-lea (1585-1590) şi Clemente al XI-lea (1700-1721). Din 1667 biserica este păstorită spiritual-administrativ de Ordinul dominicanilor irlandezi. În anul 1857 părintele dominican Joseph

---

un fel de arhiepiscop intermediar între papii Lin şi Anaclet. Pontificatul celui de-al patrulea papă a fost hotărâtor pentru evoluția Bisericii şi răspândirea creştinismului. Din diversele lucrări ce i-au fost atribuite, doar una pare a fi autentică şi este „Epistola către Corinteni" scrisă ca urmare a unor dispute apărute în comunitatea creştină din Corint. Este probabil ca Sfântul Clement să fi asistat la martiriul Sfântului Petru şi al Sfântului Pavel. Sub pontificatul său a fost martirizat Sfântul Ioan. Sf. Clemente a fost exilat, cum am scris mai sus, în Chersoneso Tracico (Crimeea). În acest loc a împlinit numeroase miracole şi a convertit la creştinism mulți oameni. În ciuda exilului său, el a continuat totuşi apostolatul şi atunci, drept pedeapsă, în anul 100, a fost condamnat la moarte şi aruncat în Marea Neagră cu o ancoră legată de gât... Se povesteşte că acolo, pe fundul mării, unde i-a căzut trupul, s-a ridicat o capelă şi în fiecare an, de ziua martiriului său, 23 noiembrie, apele se retrag şi pelerinii creştini pot să-i cinstească mormântul. Legenda mai spune că unul din pelerini, o biată văduvă, a întârziat în rugăciunea sa şi apele au urcat pe nesimțite. Ea s-a putut salva, dar copilul ei a rămas pe fundul mării, acoperit de ape. Spre uimirea şi bucuria tuturor, anul următor, văduva, în urma retragerii apelor, şi-a regăsit fiul viu şi nevătămat, pentru că în tot acel timp Sf. Clemente l-a ocrotit.

Martirizarea lui pentru convertire la creştinism se presupune a fi falsă. Cât priveşte această legendă, noi credem că aceasta s-a datorat prestigiului dobândit de papa Clemente o dată cu începuturile creştinismului.

[***]Concilio = Adunarea prelaților catolici în care se iau hotărâri referitoare la dogma, morala şi disciplina bisericească.

Mullooly împreună cu Giovanni Battista de Rossi, pionier al arheologiei paleocreştine, au început săpăturile în subsolurile bisericii.

Timp de şase ani, între 1713-1719, arhitectul Carlo Stefano Fontana, reprezentant de seamă al barocului roman, cizelează cu simplitate, respectând construcţia iniţială, faţada şi decoraţiile interioare ale bisericii medievale. Trebuie menţionat faptul că interiorul bisericii păstrează încă intacte structurile şi decoraţiile celui de-al XII-lea secol cu cele trei nave separate de coloane suple de granit (provenite din Foro Romano), unele simple, altele ornate cu caneluri şi pe care Fontana le-a împodobit cu delicate capiteluri ionice. Superbul mozaic cosmatesc (stil creat de Cosmati, neam de pietrari din Lazio – Roma în sec. XIV-XVI) al pavimentului cât şi plafonul celor trei nave decorate cu lemn aurit, cu simbolurile papei Clemente al XI-lea, completează scenografia bolţii absidale (nişa semicirculară care închide nava bisericilor romane) înfăţişând „Trionfo della Croce con Vergine" şi pe „San Giovanni". Pe braţele Crucii stau doisprezece porumbei albi (simbolul apostolic), iar la locul „Golgota" îşi potolesc setea din cele patru izvoare (simbolul evanghelic) doi cerbi însetaţi.

La partea de jos a zidului absidal privitorii pot admira o încântătoare frescă din sec. al XIII-lea reprezentându-l pe „Cristo con Apostoli", care este refăcută de mai multe ori, iar acest lucru, din păcate, se observă. În mozaicul arcului absidal este reprezentarea încoronării lui „Cristo Pantocratore" înconjurat de simbolurile Evangheliştilor alături de Apostolul Petru, Sfântul Clemente şi Profetul Ieremia încadraţi în panorama oraşului sfânt Ierusalim.

Baldachinul, construit deasupra criptei, păstrează moaştele Sfântului Clemente, venerate şi binecuvântate prin voinţa papei Niccolò I, numit cel Mare (n. 820 – m. 867 şi papă din 858 până la moarte). Sfinţii călugări Chiril şi Metodiu au fost aceia care au purtat la Roma*

* În pelerinajul lor roman, dintre anii 867-869, Sfinţii Chiril şi Metodiu au locuit în Mânăstirea din „via Santa Prassede" la nr. 9 A.

rămăşiţele pământeşti ale Sf. Clemente, martirizat la anul 101 în Crimeea unde fusese exilat de împăratul Traian. „Il ciborio" (baldachinul) are forma unui mic templu susţinut de patru coloane antice de marmură încrustată cu vinişoare violete şi trandafirii şi îmbrăţişează imperialul şi sacrul tron episcopal (Cattedra episcopale).

Capela Santa Caterina[**], aflată în spatele navei din stânga, este într-adevăr o capodoperă şi este datorată celor doi mari pictori, Masolino da Panicale[***] şi

Zidurile complexului monahal înconjoară biserica „Santa Prassede", înălţată la 489 şi dedicată Sfintei Prassede.

Prassede, fiica senatorului Pudente, convertită la religia creştină în timpul lui Nero, a ascuns în propria casă 23 de creştini căutaţi de pretorieni. Descoperiţi, aceştia au fost măcelăriţi în faţa Prassedei. Cu veneraţie, fata a strâns cu evlavie sângele nevinovat al confraţilor şi l-a consacrat într-o fântână. În acelaşi loc, pentru fapta ei, Prassede a fost martirizată de pretorieni. Chiar în jurul acelei fântâni, în secolul al IX-lea, papa Pasquale I (817-827), reconstruieşte biserica atestată cu anticul „titulus Praxedis".

În capela lui San Zenone, renumită pentru superbul său mozaic „Orto del Paradiso" lucrat la anul 1223, cardinalul Colonna a depus într-o urnă de cristal un fragment din Sfânta „Colonna della Flagellazione" adusă de la Ierusalim.

[**] Santa Caterina – Sfânta Ecaterina, născută în oraşul Alexandria, martirizată la anul 307 d.Hr. în timpul împăratului Massenzio.

[***]Masolino da Panicale – di Tommaso di Cristoforo Fini, fiul maestrului ipsosar Cristofano Fini, s-a născut la Panicale în 1383. În tinereţe Masolino fusese un foarte bun aurar dar adevărata sa împlinire a fost pictura. E posibil ca Masolino să fi fost primul artist care a pictat în ulei, în anul 1420, înaintea lui Jan van Eyck.

Pasiunea şi talentul, iscusinţa desenului şi mixtura culorilor sunt parcă vii în lucrările sale precum: frescele din biserica şi baptisterul din Castiglione d'Olona (Botezul lui Iisus, Ospăţul lui Irod) şi tablourile: „Madona cu pruncul", „Bunavestire" (New-York), „Înălţarea Fecioarei la cer" (Napoli).

Lucrările de decorare la capela Brancacci au fost începute de Masolino în anul 1425, el pictând pe bolta capelei: Cei patru Evanghelişti, Naufragiul apostolilor pe vreme de furtună, Vindecarea fiicei lui Petru, Petronilla, Hristos şi convertirea pescarilor Petru şi Andrei, şi Petru şi Ioan ducându-se la templu. Dar după executarea impresionantelor fresce: „Tentazione di Adamo ed Eva" (Ispitirea lui Adam şi a Evei) şi „Resurezione di Tobita" (Învierea lui Tobit), Masolino îl lasă pe prietenul său Masaccio să continue singur pictarea capelei.

Masaccio*. Frescele sunt atât de vii, culorile punctează

După părerea majorității criticilor de artă, cei doi artişti au lucrat împreună şi la frescele capelei închinate „Sfintei Ecaterina din Alexandria" din biserica San Clemente – Roma. Sigur este că Masolino a executat frescele reprezentând „Patimile lui Cristos" şi răstignirea între tâlhari cât şi scenele din martirajul Sfintei Ecaterina: „Decollazione", „Disputta", iar alte scene din viața şi martiriul Sf. Ecaterina ar fi opera lui Masaccio.

După un voiaj de lucru în Ungaria, artistul poposeşte şi în Ardeal, la Oradea (unde pictează invitat de episcopul Andrea Scolari) şi la Timişoara (unde pictează pentru cardinalul Pippo Spano).

Doborât înainte de vreme, Masolino da Panicale moare la numai 37 de ani (după cum afirmă Giorgio Vasari). Anul morții sale, 1420, este însă incert. Documentele vorbesc despre el şi în anul 1427, iar condica morților din Florența arată că la 18 septembrie 1447 un oarecare Tommaso di Cristofano (nume identic) era îngropat în biserica Santa Maria del Fiore.

* Masaccio, pe numele său adevărat Tommaso di ser Giovanni di Simone Cassai s-a născut la 21 decembrie 1401 ca fiu al lui ser Giovanni di Simone Guidi, în localitatea Castello San Giovanni di Valdarno. Tommaso era un om foarte ciudat şi lumea i-a spus Masaccio, nu pentru că ar fi fost un om rău ci pentru marea lui nepăsare față de treburile lumeşti. Figură a Renaşterii timpurii, studiind fără răgaz, încă din copilărie a reuşit să se elibereze de stângăciile începutului, fiind primul pictor care, îndepărtându-se de gotic, a utilizat perspectiva liniară, punctul de fugă, clar-obscurul culorilor şi a dat personajelor pictate expresivitate şi realism.

Prima operă mai cunoscută a lui Masaccio este fresca „Sfânta Fecioară Maria alăptându-şi Pruncul vegheată de doi sfinți" (Montemarciano, Oratorio). Urmează „Sfânta Fecioară cu Pruncul şi Sfântul Andrei" (expus la Florența în Galeria Academiei). Pânza a fost sursă de inspirație pentru un celebru tablou al lui Leonardo da Vinci.

Înainte de-a începe să picteze la marea frescă din capela Brancacci alături de Masolino, Masaccio pictează pe Sf. Pavel. „Tabloul, confirmă Vasari, îl reprezenta pe sfânt în mărime naturală, negrăit de frumos, producând în acele timpuri o impresie deosebită asupra privitorilor, părând că acestuia nu-i lipsea decât graiul (pictura a fost distrusă din păcate în anul 1675 cu prilejul restaurării bisericii).

La capela Brancacci (comandată de Felice Brancacci, bogat negustor florentin, ambasador al republicii, exilat în 1435 de Cosimo de Medici, adversarul său politic), Masaccio, cum am scris mai sus, continuă lucrarea începută de Masolino şi duce la bun sfârşit o parte din ea. Dintre cele douăsprezece fresce ale capelei reprezentând temele „Peccato originale" şi „Storie della vita di San Pietro" (toate, putem

afirma, de o inestimabilă valoare), trebuie menționate: „Il Tributo", „La resurreuione del figlio di Teofilo e San Pietro in cattedra" și „Il battesimo dei neofiti". Fresca „Plata tributului" este, de fapt, un triptic: în centru este Isus; la stânga, Sf. Petru se căznește să scoată banul de aur din gura peștelui, iar în dreapta, plata birului. Scena îl înfățișează pe Hristos înconjurat de Apostoli. Sf. Petru ascultă porunca lui Hristos: trebuie plătită dajdia publicanilor. Pentru a plăti birul, Sf. Petru scoate banii din gura unui pește având fața îmbujorată de efort iar când plătește impunerea, pictorul surprinde expresia vameșului care primește și numără banii cu o lăcomie animalică. În cadrul compoziției, Masaccio își pictează (cu ajutorul oglinzii) propriul chip, între alte două personaje, totul fiind atât de natural încât scena pare reală. Dar capodopera lui este „La cacciata dal Paradiso Terrestre" (Izgonirea din rai). Cele două personaje biblice, Adam și Eva, sunt primele nuduri renascentiste. Îngerul, înveșmântat în mantie roșie, indică, amenințător, cu spada, drumul spre pustie al celor doi păcătoși. Adam își acoperă fața cu palmele iar Eva îl urmează înăbușindu-și strigătul deznădăjduit al căinței. În capela întunecoasă, decorată de Masaccio cu drama cumplită a primei povești de iubire, au venit să se inițieze Rafael, Da Vinci, Signorelli, Michelangelo...

„Relieful puternic al nudurilor, accentuat prin clar-obscurul atmosferei, mișcarea grea și apăsătoare a corpurilor și expresia de remușcare și rușine fac din această frescă un triumf al picturii florentine din secolul al XV-lea" (citat din cartea lui Andrei Oțetea „Renașterea").

În „Botezul ucenicilor", Sf. Petru oficiază sacrul botez iar artistul surprinde și transpune pe pânză, cu mult rafinament, un personaj gol care tremură, cuprins de frig, printre cei deja botezați. Fresca lui Masaccio exprimă „tragedia nepieritoare a omului osândit să fie nefericit pentru că a vrut să fie om, omul pângărit de Dumnezeu și potolindu-și în apa lustrală arsura remușcării, căci nepieritoarea tragedie sălășluiește chiar în el" (Élie Faure).

Minunea învierii fiului de rege înfăptuită de Sfinții Petru și Pavel, redată în fresca „La resurrezione del figlio de Teofito" a rămas neterminată (din pricina morții lui Masaccio). Lucrarea a fost încheiată abia după cincizeci și patru de ani, odată cu terminarea lucrărilor din Capela Brancacci, de către Filippino Lippi. Filippino Lippi, „figlio d'arte" al pictorului Fra Filippo Lippi, întregește monumentala compoziție cu ultimul cadru „San Paolo visita in carcere San Pietro".

Toată opera lui Masaccio s-a bucurat întotdeauna de multă prețuire, dar fie din pricina invidiei, fie din pricină că viețile frumoase sunt nedrept de scurte, artistul moare pe neașteptate la vârsta de numai douăzeci și șase de ani. Misterul morții sale nu a fost elucidat nici până în zilele noastre. Nu puțini au fost aceia care au presupus că artistul a fost otrăvit, dar date certe care să confirme această bănuială nu s-au găsit niciodată.

atât de precis, fără nuanțe inutile, spațiul şi contururile personajelor, încât ai, pentru moment, impresia că realitatea artistică depăşeşte abstractul legendei. Urâțenia şi duritatea călăului, candoarea şi lumina chipului Sf. Ecaterina, cu trupul aplecat spre supliciul martiriului „ca un crin în fața furtunii" din fresca „Decollazione", seriozitatea figurilor din fresca „Disputa", patimile lui Hristos din „Crocifissione", răstignirea între cei doi tâlhari, toate aceste elemente subordonându-se fericit celor trei unități: culoare, desen şi scenografie.

Arta plastică din goticul târziu este depăşită şi mult înfrumusețată de spiritul novator al lui Masolino da Panicale şi Masaccio care prefigurează Renaşterea picturii italiene rupându-o definitiv de tradiția medievală.

Coborând la cel de-al doilea nivel, trecând de vestibul, descoperim două picturi în frescă bine conservate, datate probabil la anul 1000, care reprezintă „Miracolul Sfântului Clemente" şi „Strămutarea relicvelor Sfântului Clemente".

Tot aici vom mai putea descifra mesajul din fresca „Legenda lui Sisinio". Sisinio era un patrician păgân, soțul unei doamne convertite în ascuns la religia creştină. Gelos, Sisinio îşi urmăreşte soția până la biserica unde ea mergea şi în care oficia slujba religioasă Sf. Clemente. Dar aici, uluit, Sisinio nu mai poate să-şi verse ura pentru că, din senin, îşi pierde vederea. Convins că orbirea lui este din pricina vrăjilor făcute de sfânt, Sisinio ordonă servitorilor săi să-l încătuşeze imediat pe acesta. Dar şi sclavii îşi pierd vederea şi, derutați, pun în lanțuri o masivă coloană de granit pe care o târăsc bezmetici de-a lungul drumului. Sentința Sf. Clemente: „Duritia cordis vestri saxa trahere meruistis (Pentru duritatea de piatră a sufletelor voastre, meriați să târâți după voi pietre). Sub fresca pictată, probabil în ultimii

Aflând de sfârşitul nefericit al marelui pictor, Filippo Brunelleschi a spus: „Am suferit o pierdere uriaşă prin moartea lui Masaccio". Iar Stendhal, bun cunoscător al culturii italiene şi exigent critic de artă, afirma peste timp: „Masaccio este mai mult creatorul decât inovatorul picturii".

ani ai secolului XI, se pot distinge următoarele: „fili de le pute, traite", „Falite decreto colo palo, Carvonvelle" etc., fraze care sunt considerate un valoros exemplu al limbii populare italiene din primele timpuri.

Din iconografia bizantină a secolului al VII-lea se mai păstrează excepționala icoană „Madonna in trono col Bambino" și, alături, un fascinant sarcofag roman decorat cu sculptura „Fedra e Ippolito" aparținând celei de-a doua jumătăți a secolului I.

Pe fundal mai descoperim un modern altar închinat memoriei Sfinților Chiril (827-869) și Metodiu (825-885). Sf. Chiril a fost un cărturar slav, supranumit Filosoful din Salonic. Traducătorul Bibliei și al Liturghiei ortodoxe din limba greacă în limba slavă este recunoscut ca părintele alfabetului chirilic sau glagolitic. Sf. Metodiu, pentru credință, a renunțat la viața publică și s-a retras în mânăstirea Olimpia din Bitinia. Aceşti sfinți călugări sunt consacrați de Biserica ortodoxă ca „Apostolii slavilor" (sunt sărbătoriți în fiecare an la 6 iunie).

În sfârşit, pentru a încheia această călătorie în timp, coborâm la cel de-al treilea nivel, din epoca romană, în care se păstrează Mitreo* despre care am scris mai sus. Această ultimă cameră este o sală destul de mare, având bolta decorată cu mozaicuri încă bine conservate, cu banchete săpate în pereți, pregătite pentru credincioşii care se roagă în fața altarului de marmură rafinat sculptat în relief.

Biserica actuală, San Clemente, păstrează moaştele Sfântului Clemente aduse din Crimeea în secolul IX.

* Mithra. Cultul pentru zeul Mithra, numit de romani Mitreo, s-a răspândit la finele mileniului I î.Hr. în Asia Mică şi în Imperiul Roman. Mithra (Sol invictus) jertfea taurul cosmic, ceremonialul simbolizând victoria soarelui asupra lunii, a vieții asupra morții și speranța renașterii. Cultul era destul de răspândit la Roma, Ostia şi în multe alte oraşe europene; în mod special era venerat de legiunile romane în perioada Imperiului Roman. În afara Mithrei de la San Clemente, mai există pictura bine conservată din biserica Santa Prisca. Mărturii despre zeul Mithra mai sunt prezente (într-o stare precară) la Termele lui Caracalla, la Templul Soarelui lui Aurelian şi în biserica San Martino ai Monti.

Altarul ei este ridicat deasupra mormintelor celor doi martiri ai bisericii: Sf. Ignațiu şi Sf. Clement.

Despre viața şi martiriul papei Clemente I, sanctificat de Biserica Romano-Catolică, se ştiu puține lucruri. Dar un fapt este consemnat chiar şi în cronicile vremii: papa Clemente era „de-o bunătate care topea toate încrâncenările".

Heidegger şi Constantin Noica sunt filosofii care au pus accentul pe devenire întru ființă – fenomen universal, revenire, de fapt, întru ființa inițială.

Steinhardt

Hristos, Dumnezeu-Omul, a fost desăvârşit din naştere şi a trăit în această lume nedesăvârşită, suferind ca oricare om, de la naştere până la moarte. Când a sosit vremea hotărâtă de Dumnezeu, El a lăsat toate şi a început să arate oamenilor scopul venirii Sale ca „Dumnezeu Care S-a făcut om". Astfel, Dumnezeu Creatorul S-a pogorât la creația Sa şi a relevat adevărul în toată plinătatea lui.

Fiecare cuvânt pe care-l rostea Hristos era o revelare desăvârşită despre nemurirea sufletului, despre viața de după moarte, despre lumea fizică şi cea spirituală, despre războiul şi pacea vieții duhovniceşti şi despre „Dumnezeu ca Adevăr absolut".

El a profețit că lumea, căreia venise să-I dăruiască viață veşnică, nu-L va primi; a profețit şi despre propria Sa moarte (moarte pe care Dumnezeu a primit-o chiar de la cei pe care El i-a creat). Dumnezeu S-a făcut om, a pătimit, ne-a arătat „calea, adevărul şi viața" şi apoi a murit, împlinind cel mai desăvârşit adevăr: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Şi iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului. Amin." (Matei, XXVIII, 18/19)

Monahii Marler şi Wermuth

Despre Napoleon Bonaparte se spune că a fost surprins plângând de două ori: în 1813, în satul Makersdorf de lângă Dresda când, în focul bătăliei, o ghiulea trasă de bateria rusă a sfâşiat pântecele generalului Géraud Christophe Michel Duroc, duce De Frioul, mare mareşal al palatului şi prieten al împăratului, şi ultima dată, la palatul Fontainebleau, la 20 aprilie 1814, când a fost forţat să se exileze pe insula Elba...

Napoleon, pe patul de suferinţă, simţind apropierea morţii (se pare că ar fi murit otrăvit cu arsenic) în locul exilului său de pe insula Sfânta Elena, dictează ultimele gânduri testamentar-creştine: „Ce vreţi, nu sunt nici filosof, nici medic, cred în Dumnezeu; am religia părinţilor mei, dar... nu e destul să vrei, ca să fii ateu".

Consilierul spiritual al lui Bonaparte, a fost un preot iezuit, abatele Joseph Sieyes. În memoriile sale, Bonaparte recunoaşte că (nu se ştie dacă cu sau fără voia sa), a fost „instrumentat" de iezuiţi...

La data 30 noiembrie 1840, după nouăsprezece ani de la moartea împăratului, rămăşiţele lui pământeşti sunt aduse de pe insula Sf. Elena şi depuse în Domul Invalizilor din Paris.

Seneca: Orice prostie lucrează pentru propria sa pierzanie.

Cinematograful Scala a fost neîncăpător pentru spectatorii care s-au înghesuit să-l vadă pe cineastul sovietic, Nikita Mihalkov. Ratasem toate ocaziile când l-aş fi putut vedea de aproape. Ocazia fericită a fost proiecţia peliculei sale la Bucureşti „Soare înşelător"... După proiecţia filmului, Mihalkov a răspuns zâmbind şi amuzat la întrebările publicului. Aparent liniştit, la întrebarea unei tinere, emoţionate: „dacă nu este o povară harul de a vedea dincolo de lucruri?", maestrul a replicat scurt: „nu voi pretinde niciodată că aş fi suveranul adevărului absolut" şi a continuat: „Trebuie să-l urmăm pe cel care caută

adevărul şi să ne ferim de cel care pretinde că l-a găsit. În filmele mele caut adevărul împreună cu spectatorii". Întrebat ce părere are despre propaganda sovietică şi cum a fost influenţat în perioada comunistă în creaţiile sale, Nikita Mihalkov a răspuns mucalit, dar bine ticluit: „Tot ceea ce s-a spus despre propaganda sovietică a fost o minciună, dar ce s-a afirmat despre capitalism s-a dovedit a fi adevărat". Iar la cea de-a doua întrebare, a dat o replică memorabilă: „Nu m-a influenţat în nici un fel. Am învăţat să înfăţişez iubirea fără să etalez organele genitale". Apoi, surâzând nostalgic, a încheiat: „M-aş transforma într-un idiot dacă aş încerca să definesc iubirea. Acest sentiment este ca urechea muzicală: o ai sau nu. Iubirea trebuie să se reverse ca paharul de lapte răsturnat pe masă. Adevărul crud, fără iubire, este o minciună."

Sinceritatea poate fi o mizerie, iar adevărul pus în gura unui dihor, o murdărie.

Nichita Stănescu

A trecut un an de opoziţie pentru P.S.D. de la Congresul său din aprilie 2005... Acum e aprilie 2006... Între timp, iritat de unele atacuri din partea apropiaţilor lui Iliescu, Geoană a ieşit la contraatac. Noua conducere a P.S.D., aleasă după Congresul P.S.D. din 21-22 aprilie 2005, pare să se fi săturat de jocul de-a funcţia prestat de Iliescu şi pare decisă să pună lucrurile la punct. Adrian Năstase, care deună-zi făcea comparaţie între Congresul P.S.D. şi Revoluţia care l-a îndepărtat pe Ceauşescu, afirma: „Este timpul să trecem la faza în care să nu ne mai plângem pe umeri" (trimitere directă la declaraţiile lui Iliescu în care afirma că se simte trădat). „Nu putem reinventa Congresul. Congresul a spus să mergem mai departe", adaugă Geoană iar „dacă funcţia de preşedinte fondator nu a fost adoptată în Statut, în mod sigur nu se va înfiinţa special pentru Iliescu." Lipsit de curtoazie, Geoană este convins că Iliescu nu va pleca din P.S.D. chiar

dacă noua conducere nu mai are sau nu mai vrea să-i ofere „ceva”, pentru că „ce are Iliescu nu poate să-i ia nimeni”... Întrebat „pe ce se bazează” când s-a arătat convins că Iliescu nu va pleca din P.S.D., Geoană a replicat arogant şi disprețuitor: „Pe Moromete!”

Adrian Năstase demisionează la 15 martie 2006 (după acuzațiile de corupție de la D.N.A.) din funcția de Preşedinte al Camerei Deputaților, retrăgându-se într-un con de umbră, aşteptând ca lucrurile să se calmeze. Adrian Năstase, indiferent ce se va întâmpla, a fost şi va rămâne un om politic inteligent şi valoros care nu şi-a spus ultimul cuvânt în politica românească.

Ion Iliescu activ şi Petre Roman vor relua discuțiile despre înființarea Polului Social pe 23 mai 2006. Dar Mircea Geoană, preşedintele P.S.D., încearcă să împiedice discuțiile, apoi acceptă să participe la eveniment, dar în presă explodează ştirea unui acord de „colaborare între P.S.D. şi P.R.M.” (Mircea Geoană şi Corneliu Vadim Tudor).

Concluzia aparține baroanei Emma Nicholson care pune degetul pe rană: „În P.S.D. sunt oameni valoroşi, luați individual, dar ei trebuie să se întrebe cum această corupție în masă a crescut şi nu a putut fi oprită... Este o ruşine care trebuie eradicată, o pată care trebuie spălată înainte ca electoratul să creadă din nou în P.S.D”.

Eu personal cred că fără experiența şi diplomația celor doi politicieni, Ion Iliescu şi Adrian Năstase, şi sub preşedinția lui Mircea Geoană, P.S.D. va trece prin încercări de mare restrişte şi cu greu se va putea „recalibra” politic...

Să dea Dumnezeu să greşesc eu.

Un adevărat om politic nu trebuie să spună niciodată ceea ce gândeşte, ci numai ceea ce trebuie.

Adrian Năstase

Biserica „Celor Doisprezece Sfinți Apostoli”
Sanctuarul Sfinților Apostoli Filip şi Iacob cel Mic

Prima biserică închinată Sfinților Apostoli Filip şi Iacob cel Mic a fost construită de papa Pelagio I (556-561) apoi succesorul său, papa Ioan al III-lea (561-574), a consacrat templul şi întru amintirea celor care s-au jertfit pentru eliberarea Romei de invazia goților. Cu ocazia sfințirii noului lăcaş de cult au fost aduse din Orient relicvele celor doi apostoli, Filip şi Iacob, care au fost depuse în cripta de sub altarul actualei biserici. Vechea biserică avea trei nave despărțite de două rânduri de coloane. În altar se înălța baldachinul sprijinit pe patru coloane de porfir iar în criptă odihneau deja numeroase alte moaşte ale martirilor creştini.

De-a lungul anilor, biserica a suferit numeroase restaurări. În secolul al XV-lea absida bisericii a fost redecorată cu fresca lui Melozzo da Forli. Alte fresce, fiind aproape şterse, au fost repictate, iar celelalte, într-o stare relativ bună, au fost mutate la anul 1700 în Vatican şi la Palatul Quirinale (reşedința de vară a papilor până în anul 1870). Chiar la începutul secolului al XVIII-lea, biserica devenise aproape o ruină şi amenința să se prăbuşească. La inițiativa părinților franciscani, papa Clemente al XI-lea pune prima piatră de temelie în anul 1702 şi reconstruieşte un nou templu cu ajutorul arhitecților Carlo (1634 sau 1638-1714) şi Francesco Fontana (1668-1714), tată şi fiu. „Biserica celor doisprezece Sfinți Apostoli" va fi sfințită abia în anul 1724 (după ce trecuseră mai bine de 20 ani de la terminarea ei), de către papa Benedetto al XIII-lea.

Impunătoarea fațadă a bisericii, concepută de Valadier (1827), apărată de galeria exterioară şi luminată de marile ferestre baroce ale lui Carlo Rinaldi, deschide spre cer eleganta balustradă pe care sunt puse statuile Apostolilor şi a Mântuitorului.

Cele nouă arcade ale galeriei sunt închise de grilaje fixe din fier forjat. Pe zidurile din interiorul galeriei se află o aquilă romană (sec. II) ținând în gheare o coroană de stejar provenind de la Foro (tribunalul) lui Traian. Tot aici sunt rânduite numeroase fragmente rămase din

monumentele şi pietrele funerare ale vechii biserici. Aici este şi monumentul lui Giovanni Volpato (celebru gravor în aramă) sculptat la 1807 pentru maestrul şi prietenul său, tot atât de celebru, Antonio Canova.

Sanctuarul bisericii conservă cea mai mare icoană de altar din Roma (6,70x14 mp) executată la 1715 de Domenico Muratori. Ea înfăţişează martiriul Apostolilor Filip şi Iacob.

Iacob cel Mic este identificat ca autor al Epistolei Sfântului Iocob. Apostolul a fost aruncat de pe zidurile Ierusalimului şi ucis cu lovituri de ciocan după ce Sanhedrin l-a condamnat la moarte prin lapidare în anul 62. Despre Filip se ştie că era din Betsaida şi a devenit de timpuriu discipol al lui Iisus. La ultima întâlnire cu Iisus, Filip i-a cerut să i-l arate pe Tatăl, provocându-i Mântuitorului replica: „Cine mă vede pe mine, îl vede pe Tatăl" (Ioan 1, 43-51). Tradiţia populară afirmă că Filip a predicat Evanghelia în Frigia şi că a murit răstignit la Hierapolis, unde a şi fost înmormântat...

Coborând treptele dublei scări de marmură multicoloră, spre criptă, se ajunge într-o locaţie semicirculară în care se află sacra capelă a relicvelor. Dincolo de grilajul de fier forjat, într-un sarcofag de marmură (înscripţionat în latină: „HIC CONDITA SUNT CORPORA A S.S. APOSTOLOR PHILIPPI ET IACOBI MIN), odihnesc rămăşiţele pământeşti ale celor doi Apostoli: Filip şi Iacob cel Mic. Complexul funerar este opera lui Luca Carimini (sec. XIX). Cripta, pictată în tempera, expune figuri, simboluri şi inscripţii copiate din vechile catacombe. Tot în criptă se află şi mormântul lui Raffaele della Rovere, fratele papei Sisto al IV-lea şi tatăl papei Iuliu al II-lea.

Revenind în biserică, se pot admira Cappella del Crocifisso (1721) cu frescele lui Domenico Bruschi şi străvechiul Crucifix de la 1600. Urmează Capella di San Antonio di Padova dominată de statuia acestuia (cultul pentru Sf. Antonio este deosebit de răspândit în întreaga lume creştină). Tot în aceeaşi capelă mai este

venerat şi călugărul franciscan, de origine poloneză, padre Massimiliano Kolbe, sanctificat pentru suferinţele îndurate în lagărul de la Auschwitz, în anul 1941. Padre Kolbe a studiat la Roma între anii 1912-1919, iar în această biserică el s-a rugat şi de foarte multe ori a celebrat sfânta liturghie. În Capella di S. Bonaventura este glorificată, într-o icoană pictată de Antoniazzo Romano (sec. XV), Sfânta Fecioară Maria, numită şi „Madona del Bessarione" (după numele cardinalului Bessarione, care a dăruit icoana capelei în care se ruga şi în care se află şi mormântul său în spatele altarului Sf. Antonio). Pe bolta centrală a bisericii se desfăşoară impunătoarea frescă „Gloria Ordinului Franciscan". Înconjuraţi de cete de îngeri, Sfinţii Apostoli Filip şi Iacob îi înfăţişează lui Iisus pe Sf. Francisc şi pe Sf. Antonio însoşiţi de alţi sfinţi franciscani. Lucrarea aparţine lui G.B. Gaulli, zis Baciccia, pictor genovez destul de cunoscut la Roma care şi-a desăvârşit capodopera în numai două luni ale anului 1707. De-a lungul plafonului şi pe laturile ferestrelor, Luigi Fontana, alt mare artist, a completat „edenul" bisericii între anii 1869-1875 cu cei patru Evanghelişti, cu ceilalţi Apostoli şi cu cei mai de seamă teologi ai Bisericii Catolice.

Demne de notat mai sunt: Capella della Pietà cu Icoana „Coborârea lui Iisus de pe Cruce (de Francesco Manno) şi Capella S. Giuseppe da Copertino (sfânt franciscan venerat ca protector al studenţilor), consfinţită să păstreze Euharistia (Sfintele Daruri ale Împărtăşaniei). Nu trebuie să uităm Capella di San Francesco, cu sugestiva icoană din altar (pictată de Giusseppe Chiari, la 1726), care îl înfăţişează pe Sf. Francisc în extazul rugăciunilor, plutind liniştit, legănat pe braţele îngerilor învăluiţi în albul norilor cereşti.

Sf. Francesco (1182-1226) fiind fondatorul Ordinului Franciscan (Ordine dei Minori) este, de drept, şi părintele Fraţilor Franciscani, administratori ai bunurilor „bisericii Santi Dodici Apostoli". „Frati Minori Coventuali" se îngrijesc cu pioşenie şi har (de la punerea primei pietre

de temelie a lăcaşului de cult şi până în zilele noastre) de rânduielile sacre ale acestuia. Chiar în faţa uşii de intrare în Sacristie se înalţă grandiosul monument închinat memoriei papei Clement al XVI-lea (ilustru ostaş al Ordinului Franciscan) şi unde şi-au găsit odihna şi rămăşiţele Sfântului Părinte. Statuia îl reprezintă pe Înaltul Pontif, aşezat în tronul papal (de unde trimite binecuvântarea solemnă „Urbi et Orbi") încadrat de două statui simbolizând cele două virtuţi creştine: „Cumpătarea" – care sprijină urna sa funerară – şi „Bunătatea" – care stă gânditoare sub privirea protectoare a unui înger... Ansamblul monumental, realizat în anii 1783-1787, este prima operă romană a celebrului sculptor Antonio Canova cel care, la cererea lui Camillo Borghese, a sculptat-o pe Paolina Bonaparte.

În curtea interioară a bisericii sunt două superbe „chiostro", adevărate oaze de verdeaţă. Prima are o arhitectură renascentistă de cea mai curată calitate, iar cea de-a doua se distinge prin conservarea (la etajul superior) apartamentului în care a locuit Della Rovere şi etalează totodată şi un elegant basorelief din secolul al XIII-lea care reprezintă scene „della Nativita di Gesu", atribuit lui Arnoldo di Cambio cel care a sculptat sacra statuie a Sfântului Petru, expusă în Catedrala Bisericii Romano-Catolice „San Pietro" din Roma.

Părăsesc acest templu călăuzit de versetele din rugăciunile închinate Apostolilor Filip şi Iacob cel Mic nu înainte de-a adresa călugărilor bisericii „Santi Dodici Apostoli" salutul de bun rămas al fraţilor franciscani conventuali de pretutindeni: „Pace e Bene"...

Toate popoarele îşi aleg printre gloriile Panteonului lor naţional pe aceia care le reprezintă mai bine: italienii pe Dante, englezii pe Shakespeare, francezii pe Voltaire, germanii pe Goethe, ruşii pe Puşkin. Românii îi deleagă lui Eminescu sarcina de a-i reprezenta în faţa lumii întregi. (Tudor Vianu)

Si entete a tu plaza -y-no tenders que levantarte.

(Ocupă locul ce ți se cuvine, ca să nu fii invitat să te ridici)

Miguel de Cervantes Saavedra

„Cum vi se pare viața politică de azi?" este întrebarea adresată senatorului liberal Alexandru Paleologu (dialog publicat la 27 iulie 2005 în ziarul Ziua) care răspunde: „Cumplit de ridicolă, imens de ridicolă, formidabil de ridicolă şi, dacă ar fi numai aşa, ne-am putea amuza, dar este şi cretină, dementă şi criminală".

La 5 septembrie 2005, omul de cultură Alexandru Paleologu a fost înmormântat cu onoruri militare la Cimitirul Bellu, slujba fiind oficiată de I.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, împreună cu un sobor de preoți...

Elita se luptă cu plictiseala; poporul se luptă cu mizeria; fericită clasă de mijloc!

Arthur Schopenhauer (1788-1860)

Testamentul dacilor pentru rasada crescută în Grădina Nemuritorilor şi pecetluit de Deceneu, până la sfârşitul răsădirii nemuririi în lume:

„Grădina Domnului şi-a împlinit menirea. Lăsați-o celor ce vor s-o cucerească. Ei vor cotropi Grădina, voi veți cuceri lumea. Sămânța Nemuritoare va încolți prin căderea lor.

Nu căutați moştenirea Divină pe la străini şi nici prin cărți lumeşti, este ascunsă toată în cugetul vostru.

Va veni omul pe care îl veți cunoaşte cu inima, care ştie locul unde va fi păstrată roada. După semănat, vor fi roade bune.

Sămânța Veşnică va încolți şi va creşte în Grădina Nemuritorilor, de-acum şi în vecii vecilor, pentru eternitate".

„Lector iubit, gândeşte-te ce amară
Ţi-ar fi lectura dacă mai departe
N-aş fi semnat acele ce urmează”

Dante* – Paradisul (Cântul V, 17-21)

Setea de glorie e ca râia: de ce-o scarpini – de ce te mănâncă!

Al. Vlahuţă

Romanul „Codul lui Da Vinci”, apărut în martie 2003, scris de profesorul american Dan Brown, este, după unii critici literari, cel mai bun roman din ultimii ani, o carte evazivă şi eretică, după opinia altora, provocând controverse încă de la apariţie, iar polemicile iscate nu au încetat nici până azi. Demolator al ordinii creştine înrădăcinate în conştiinţa creştinilor de peste două mii de ani – după opiniile unora – Dan Brown, folosindu-se de Manuscrisele de la Qumram dar şi de Cărţile de la Nag Hammandi, a încercat abil să demonstreze că Maria Magdalena a fost căsătorită cu Iisus. Invocă şi un secret

* Dante Alighieri, de origine nobilă, s-a născut în anul 1265 la Florenţa şi a decedat în anul 1321 la Ravenna. Întreaga viaţă i-a fost marcată de conflictul dintre guelfi, susţinătorii papei, şi ghibellini, partizanii vieţii politice şi militare ai oraşului Florenţa. La 6 noiembrie 1315 Signoria di Firenze îl condamnă la moarte pe numitul Dante Aligheri, autorul „Divinei Comedii” (cea dintâi capodoperă a literaturii europene moderne), întrucât el a ignorat încercările de a fi readus în cetate, după exil. Întreaga viaţă i-a fost marcată de conflictul dintre susţinătorii papei şi partizanii vieţii politice şi militare ai oraşului Florenţa.

„Divina Commedia” este un poem de construcţie alegorică în trei părţi: Infernul, Purgatoriul, Paradisul, un tablou grandios al umanităţii medievale în care Dante include cunoştinţe de istorie şi de mitologie ale epocii. Călăuzit de poetul Virgiliu întreprinde o călătorie în Infern (unde vede caznele la care sunt supuşi păcătoşii) şi în Purgatoriu. Locul în care visează să ajungă însoţit de iubita sa Beatrice Portinari este Paradisul, liman al iubirii mântuitoare. Scriind poemul în italiană (dialectul toscan) şi nu în latină, Dante a transformat limba italiană într-o limbă literară, expresivă. A mai scris: Banchetul, Despre limba populară, Despre monarhie, Epistole, Rime, Viaţa nouă (acesta e primul roman autobiografic din literatura mondială).

păstrat de sute de ani de „Prieure de Sion”, o societate secretă, condusă de „iluminați” din care (pentru mai multă credibilitate) au făcut parte, printre alții: Sir Isaac Newton, Victor Hugo, Leonardo da Vinci...

„Trecutul poate fi explicat în multiple feluri. Unii încearcă în mod creator să-şi imagineze trecutul, alții iau ca atare orice sursă care a supraviețuit şi încearcă o sinteză... Nici una din cele două metode nu corespunde critic. Accesul la trecut se face numai prin folosirea surselor în mod critic-creator. Este greu, aproape imposibil de reconstruit trecutul, pentru că evenimentele istorice nu pot fi niciodată dovedite. Evenimentele istorice nu pot fi repetate. Numai lucrurile sigure pot fi dovedite”(citatul aparține prof. Bart D. Ehrman).

În cazul de față „nu avem cunoştință de nimic scris de Iisus şi nici de alte mărturii că ar fi existat alte surse care să pomenească despre acest lucru”. Acestea lipsind, nu se poate confirma nimic în acest sens. Fără nici un document scris din vremea lui Iisus sau ceva lăsat de vreun martor ocular, nu se poate cunoaşte nici anul naşterii lui Iisus. Anul naşterii lui Iisus a fost calculat abia la 1287 de călugărul Dionigi din împuternicirea papei Giovanni I.

Adepții lui Iisus erau vorbitori de aramaică şi nu vorbeau, nu scriau şi nu citeau în greacă. Iisus cunoştea trei limbi: aramaica (ebraica veche), greaca (folosită în anumite circumstanțe şi cunoscută în Palestina datorită cuceririlor lui Alexandru cel Mare la anul 333 î.Hr.), latina (limba oficial-administrativă a romanilor) şi, probabil, folosea şi limba ebraică pentru parabole, dar confirmarea este destul de controversată (prof. Porter şi prof. Buth). Relatările vin după zeci de ani şi nu provin din timpul lui Iisus şi nici de la cei care au fost martori ai evenimentelor în timpul său. Nici sursele păgâne nu consemnează nimic. Toate informațiile sunt din secolele următoare. Prima sursă păgână aparține guvernatorului unei provincii romane, Plinius cel Tânăr, care îi scrie împăratului Traian la anul

112 despre „creştinii care se întâlnesc ilegal şi îl venerează pe Hristos ca Dumnezeu”.

Istoricul Tacit (Publius Cornelius Tacitus, 55-118, Roma), menționează: „Iisus a trăit în Iudeea, a fost condamnat, ca delincvent, la moarte prin crucificare de guvernatorul Pontius Pilat (adm. 26-30) în timpul domniei lui Tiberius.”

Din surse evreieşti citǎm din lucrarea „Iudaike Archiologia” (Antichități Iudaice), în 20 de volume, a lui Iosephus Flavius (istoric, c. 37, Ierusalim-95, Roma), o istorie despre evrei de la începuturi până la sfârşitul secolului I: „Iisus, autor al unor fapte spectaculoase, urmat de evrei şi de greci, crucificat de Pilat”. Nu sunt alte informații despre existența lui Iisus.

Evangheliile nu sunt scrieri istorice, au fost scrise mai târziu de către discipoli şi reflectă subiectivitatea autorilor. Ei vroiau să câştige bunăvoința ocupanților romani într-un moment dificil pentru Biserica Creştină. Modificările dar şi neconcordanțele din texte dovedesc că Evangheliile au avut ca sursă tradiția orală a faptelor şi a evenimentelor din timpul lui Iisus. Iisus îşi începe misiunea sa mesianică spre sfârşitul anului 20 până în anul 30 când este răstignit. Evangheliile au fost scrise între anii 70-90. Evanghelia datorată Apostolului Pavel este scrisă între anii 50-60.

Separarea creştinilor de evrei

Vechiul Testament = Tora (Lege). Prima parte a Vechiului Testament e formată din 5 cărți (Pentateuh) numite „Cărțile lui Moise”: 1) Facerea sau Geneza, 2) Ieşirea sau Exodul, 3) Leviticul, 4) Numerii, 5) Deuteronomul. În ele se descriu: crearea lumii de către Dumnezeu, poporul ales, legile lui Moise de pe muntele Sinai, venerarea şi sacrificiul în Templu, reguli de comportament. Sunt evenimente care s-au petrecut probabil în al II-lea mileniu înainte de Christos (2000-1200 î.Hr.).

Confirmarea, în mare parte, a Vechiului Testament (Tora) există azi datorită extraordinarei descoperiri a Manuscriselor de la Marea Moartă, Qumran. În anul 1947,

la Qumran, au fost scoase la iveală textele sectei eseniene, texte evreieşti necreştine. În mijlocul sectei se presupune că ar fi trăit şi Ioan Botezătorul. Manuscrisele nu vorbesc deloc despre Iisus, dar conţin informaţii deosebite despre lumea din care proveneau primii creştini. Un mediu încărcat de teama apocaliptică, de sfârşitul iminent al lumii. Textele sunt scrise de evrei, concepute de evrei şi folosite de evreii din timpul lui Iisus... Manuscrisele de la Qumran, atribuite sectei esenienilor, datează din anii 2 î.Hr.-135 d.Hr. şi cuprind şi textul sacru, integral, al Profetului Isaia.

Concluzionând, Manuscrisele de la Qumran nu îl menţionează pe Iisus şi nimic în legătură cu caracterul social sau faptele sale, în schimb, conţin informaţii despre condiţiile sociale ale mediului din care provenea Iisus. Printre Manuscrisele de la Qumran nu există nici o Evanghelie din Noul Testament. Canonul celor patru Evanghelii a fost confirmat cu 150 de ani înainte de Conciliul de la Niceea din anul 325 (nu s-a hotărât la Conciliu dacă Iisus a fost de esenţă divină deşi toţi membrii şi creştinii de pretutindeni erau deja de acord în privinţa esenţei divine a Fiului lui Dumnezeu).

Prima traducere în limba greacă a Vechiului Testament, care uneşte textele de bază ale tuturor traducerilor de mai târziu, s-a numit Septuaginta. Conform legendei, în timpul faraonului Ptolemeu Filadelful (284-247 î.Hr.), în insula Pharo, şaptezeci şi doi de scribi-traducători din Ierusalim, aleşi de marele preot Eleazar, au trudit la „biblia evreilor elenişti". Trebuie totuşi să menţionăm că sunt diferenţe radicale de tradiţie şi doctrină între Septuaginta şi Textul masoretic. Unicul exemplar al Septuagintei a fost înscris în fondul de cărţi al Bibliotecii din Alexandria.

Convertirea la creştinism a împăratului Constantin a fost înainte de toate o decizie politică, a fost modalitatea prin care se putea consolida unitatea Imperiului: un imperiu, o credinţă, un împărat. După bătălia de la Ponte Milvio din anul 313, când îl învinge pe Maxenţiu, şi după

cea din 324 în care-l învinge pe Licinius, devine suveranul întregului Imperiu roman unit prin creştinism. Creştinism care devenise religie de stat încă din 313 prin Edictul de toleranță de la Milano şi legiferat o dată cu convocarea primului Conciliu de la Niceea.

Lupta pentru recunoaşterea Cărților Sacre a fost grea şi dură, hotărârea finală nu aparţine nici lui Constantin şi nici Conciliului de la Niceea, ea rămânând deschisă şi în deceniile următoare. Abia în sec. al V-lea, la 50 de ani după moartea lui Constantin, episcopul Atanasie include într-o listă cărțile autentic creştine pentru a fi consacrate în Biserică, printre care şi Scripturile.

Evangheliile canonice

Evanghelia lui Matei (numit Levi), scrisă în limba aramaică, este un protest împotriva evreilor „necredincioşi", pentru a se dovedi că Iisus este Mesia care a îndeplinit profeţiile vechi. Ea pune accent pe învăţăturile Mântuitorului şi este prima scriere din Noul Testament.

Evanghelia lui Marcu, scrisă în limba greacă, este a doua evanghelie publicată anonim. În manuscrisele antice poartă inscripția „după Marcu". În ea se pune accentul pe faptele lui Iisus puse în slujba oamenilor dorindu-se a se demonstra romanilor că Iisus este Mesia. Marcu a folosit ca sursă de documentare mărturiile Apostolului Petru pe care l-a însoţit în periplul său roman.

Evanghelia medicului şi pictorului Luca este scrisă la îndemnul lui Pavel. Luca nu l-a văzut pe Iisus, în schimb l-a cunoscut pe Petru şi s-a găsit în preajma Maicii Domnului şi a Sf. Ioan Botezătorul. Tot el a mai scris şi Faptele Apostolilor.

Evanghelia lui Ioan este diferită de celelalte Evanghelii. În afara patimilor, pildele şi faptele lui Iisus sunt relatate inedit. Ioan a fost ucenicul Sf. Ioan Botezătorul, a participat la evenimentele importante alături de Iisus şi este cel care poate cunoştea numele celui ce-l va trăda pe Iisus după Cina cea de taină...

Studiul Evangheliilor descoperă, pe de o parte, atât contradicțiile lor, cauzate în mare parte de cenzura deliberată a autorităților, cât şi specificul factorilor de timp şi spațiu ai istoriei. După Matei şi Luca, Iisus era descendent din neamul lui David prin Solomon, dar Marcu, bazându-se pe ramura mai puțin aristocratică a acestuia, a dat naştere la legenda „tâmplarului sărac". Luca descrie un Iisus umil, blând ca un mieluşel, în schimb la Matei, Mântuitorul este puternic şi justițiar: „am venit cu spada să despart binele de rău". Ultimele cuvinte ale Mântuitorului se găsesc astfel în Evanghelii: la Matei: „Eli, Eli, lama sabahtani? Adică: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M'ai părăsit?"; la Marcu: „Eloi, Eloi, lama sabahtani?, care se tălmăceşte Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M'ai părăsit?"; la Luca: „Părinte, în mâinile Tale îmi pun Duhul"; iar la Ioan: „Săvârşitu-s-a!"...

Prima Evanghelie este cea a lui Marcu scrisă la anul 70 sau 75. Matei şi Luca au scris textele lor după aproximativ 10 ani. Consemnarea pildelor lui Iisus este diferită de cele făcute de Matei şi Luca, întrebându-ne de unde provin? Răspunsul poate veni de la un text pierdut în timp şi aici avem ca argument Documentul Q.

Q este de fapt o sursă ipotetică pentru Matei şi Luca (nu pentru Marcu şi Ioan). Q conținea probabil învățăturile memorabile ale lui Iisus, inclusiv rugăciunea „Tatăl Nostru", Q reprezentând inițiala cuvântului german Quelle = sursă, izvor.

Evangheliile necanonice

Evanghelia lui Toma. Se relatează aici viața lui Iisus, cel de la vârsta de 5 ani. Iisus este uman, dar se relevă ca un copil minune, un supraom!...

Evanghelia după Petru cuprinde doar câteva fragmente, descoperite la 1886 în coşciugul unui călugăr creştin din Egiptul superior. Evanghelia este scrisă la persoana întâi şi este cea mai veche relatare necanonică despre ultimele zile ale lui Iisus. Important este faptul că

documentul nu menționează nimic despre o presupusă legătură dintre Iisus şi Maria Magdalena.

Apocalipsa coptă după Petru cuprinde învățăturile Mântuitorului.

Evanghelia Coptă după Toma cuprinde 114 din pildele lui Iisus dar în ea nu sunt menționate miracolele, judecata, răstignirea sau învierea lui Iisus. Este un text complet care arată că mântuirea nu se obține crezând în patimile lui Iisus ci prin urmarea preceptelor sacre ale lui Iisus.

Evanghelia după Maria Magdalena e un document apocrif redactat în anul 160, scris în limba coptă, descoperit în 1896 lângă Nag Hammadi, Egipt. Cuprinde două părți: în prima sunt prezentate circumstanțele de după învierea lui Iisus (binecuvântarea şi mesajul ecumenic pentru Apostoli), iar partea a doua povesteşte despre viziunea pe care a avut-o Maria Magdalena. Revelația Magdalenei nu este despre cum va continua lupta Biserica lui Iisus, ci despre cum se va putea dobândi mântuirea.

Evanghelia după Filip concepută, se pare, la începutul sec. al III-lea este deosebit de valoroasă prin colecția de reflecții mistice, dificil de interpretat. În ea se scrie clar despre sacramentele creştine: botezul, împărtăşania, mântuirea etc. şi a fost scrisă în coptă (limba veche egipteană).

Iisus Hristos a fost, fără nici un dubiu, celibatar. În toate documentele studiate, vechi sau recent descoperite, nu există nici o referire la căsătoria lui Iisus, şi aceasta nu se afirmă nici în Evangheliile creştine ale lui Matei, Marcu, Luca, Ioan, nici în Evangheliile necanonice şi nici în alte surse de istorie creştină. În nici una dintre aceste scrieri nu există măcar o aluzie că Iisus ar fi fost căsătorit. În toate scrierile sunt menționate doar ca rude ale Nazarineanului: Maria (mama), Iosif (tatăl), frații şi surorile sale. Atât. De ce nu ar fi fost menționată şi soția lui Iisus dacă ea ar fi existat? Iar în Noul Testament sunt menționate doar: Maria, mama lui Iisus, Maria din Betania, sora Martei şi a lui Lazăr şi Maria Magdalena. Desigur, dacă Maria Magdalena ar fi fost căsătorită cu Iisus, de ce ar mai fi

trebuit să-i fie menționat numele după locul ei de naştere şi nu după numele soțului? Ea a fost o femeie discipol al Lui şi vindecată de El.

Dar, iată ce se consemnează în Evanghelii:

Evanghelia după Matei: „Şi erau acolo multe femei, privind de departe, care-L urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-L, între care erau Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iacov şi a lui Iosif, şi mama fiilor lui Zevedeu". (XXVII, 55-56); /.../ „Iar întru târziul Sâmbetei, când se lumina spre ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena şi cealaltă Marie au venit să vadă mormântul." (XXVIII, 1)

Evanghelia după Marcu: „Şi erau şi femei care priveau de departe, între care şi Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob cel Mic şi a lui Iosif, şi Salomeea..." (XV, 40).

Evanghelia după Luca: „Iar în ziua cea dintâi de după sâmbătă, foarte de dimineață, ele au venit la mormânt... (XXIV, 1) /.../ erau: Maria Magdalena şi Ioana şi Maria lui Iacob şi celelalte împreună cu ele..." (XXIV, 10).

Evanghelia după Ioan: „Şi lângă crucea lui Iisus stăteau mama Sa şi sora mamei Sale, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena" (XIX; 25); „Iar în ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-dimineață, fiind încă întuneric, şi a văzut piatra ridicată de pe mormânt"/.../ „Atunci a alergat şi a venit la Simon-Petru şi la celălalt ucenic – pe care îl iubea Iisus – şi le-a zis: L-au luat pe Domnul din mormânt şi nu ştim unde L-au pus /.../"; „Şi alergau amândoi împreună şi au văzut giulgiurile odihnindu-se /.../ Atunci a intrat şi celălalt ucenic, care venise întâi la mormânt, şi a văzut şi a crezut"/.../ „Fiindcă ei încă nu ştiau Scriptura, că El trebuia să învie din morți" (XX, 1-2-4-5-8-9). „Iar Maria stătea afară lângă mormânt, plângând."/.../ „Şi a văzut doi îngeri în veşminte albe"/.../ „Şi aceia i-au zis: Femeie de ce plângi? Ea le-a zis: Pentru că au luat pe Domnul Meu şi nu ştiu unde L-au pus." (XX, 11-12-13)

Să fie clar, în „versetele" menționate, nu avem, în

nici un moment, impresia că Maria Magdalena ar avea vreun grad de rudenie cu Iisus. Mai mult, iată, pe scurt, ce consemnează Evanghelia după Luca la cap. VIII, versetul 2 şi 3: „/.../ şi unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele şi de boli: Maria, numită Magdalena din care ieşiseră şapte demoni, şi Ioana, femeia lui Huza – un dregător al lui Irod – şi Suzana şi multe altele /.../”

Cine este, de fapt, această Maria Magdalena? Exemplele de mai sus dovedesc fără tăgadă: Maria Magdalena era o adeptă a lui Hristos, „din care El scosese şapte duhuri rele”, cea care a stat lângă crucea Sa, cea care a mers să ungă trupul acestuia la mormânt şi căreia Hristos, înviat din morţi, i-a apărut în dimineaţa Duminicii Paştelui. Şi uneori, dar nu în toate consemnările, Maria Magdalena mai este identificată ca fiind sora Mariei din Bitinia şi chiar fiind femeia păcătoasă, cea care unsese picioarele lui Hristos în casa lui Simon.

Aşadar putem susţine că interpretarea lui Dan Brown privind presupusa relaţie conjugală dintre Iisus şi Maria Magdalena este în totalitate fantezistă, absolut păgână... Ca argument, citǎm din „Evanghelia după Ioan” din cap. XX, versetele 16 şi 17, dialogul dintre Iisus şi Maria Magdalena (pe care Brown îl aminteşte în „Codul lui Da Vinci”), tâlcul acestor fraze întorcându-se însă împotriva teoriei sale: „Iisus i-a zis: Maria! Întorcându-se, ea I-a zis evreieşte: Rabbuni! (adică, Învăţătorule!)”. Iisus i-a zis: Nu te atinge de Mine, căci încă nu M’am suit la Tatăl Meu; ci mergi la fraţii Mei şi le spune: Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi la Dumnezeul vostru.”

Rolul Mariei Magdalena este important dar limitat: acela de mediator, de purtătoare a mesajului sacru dintre Iisus şi ucenicii săi: „El (Iisus) S’a arătat întâi Mariei Magdalena, din care scosese şapte demoni. Mergând aceea, le-a dat de veste celor ce fuseseră cu El şi care se tânguiau şi plângeau.” (Marcu. XVI, 9-10)

Iisus preţuieşte devotamentul şi credinţa Mariei Magdalena dar, chibzuind la cele ce vor urma, mesajul lui

mesianic îl va comunica „ucenicilor săi". „Şi le-a zis că aşa este scris şi că aşa trebuia să pătimească Hristos şi a treia zi să învie din morţi şi întru numele Său să se propovăduiască pocăinţa şi iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim. Voi sunteţi martorii acestora. Şi iată, Eu trimit peste voi făgăduinţa Tatălui Meu; voi însă rămâneţi în cetate, până ce vă veţi îmbrăca cu putere de sus." (Luca, XXIV, 46/47/48/49). „Şi apropiindu-Se Iisus (de cei unsprezece ucenici), le-a grăit, zicând: Datu-Mi-s'a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeţi şi învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Învăţându-le să păzească toate câte v'am poruncit Eu vouă. Şi iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului. Amin." (Matei, XXVIII,18-19-20)

Dan Brown are dreptate când afirmă că „bărbaţii evrei trebuiau să fie căsătoriţi, celibatul fiind sancţionat". Există însă dovezi clare că existau şi evrei necăsătoriţi în vremea şi în locurile în care a trăit Iisus. Chiar în documentele esenienilor de la Qumran (secta în care s-a format şi a predicat Ioan Botezătorul, cel care l-a botezat pe Iisus, recunoscând în El pe Mesia atunci când a văzut Duhul Sfânt coborând asupra Lui), cunoscute ca „Manuscrisele de la Marea Moartă" (600 de documente datând din anul 2 î.Hr. şi până în anul 135 d.Hr.), se confirmă că esenienii „erau în majoritate necăsătoriţi", fiind astfel adepţi ai celibatului.

Filosoful evreu Filon Iudeul din Alexandria (c. 20 î.Hr. – c. 50 d.Hr.), în secolul I d.Hr. scrie: „nici un esenian nu îşi lua soţie" şi chiar istoricul (tot evreu), Flavius Iosefus (c. 37, Ierusalim – c. 100, Roma), confirmă scurt „evreii evitau căsătoria"...

În sprijinul afirmaţiilor de mai sus vom mai menţiona şi o sursă neevreiască, cea a istoricului şi literatului latin Plinius cel Bătrân (Caius Plinius Secundus, n. 23 – m. 79 d.Hr.): esenienii în mod deliberat renunţaseră la viaţa conjugală şi „trăiau fără femei în preajmă"...

Oricum, afirmația lui Brown din cartea sa „Codul lui Da Vinci" precum că Iisus a fost în relații foarte apropiate cu Maria Magdalena, fiind căsătoriți şi chiar având şi un copil, este o ficțiune, un neadevăr istoric, este, pur şi simplu, o blasfemie.

Singura sursă, cît de cât notabilă, pe care se bazează intriga lui Brown din carte, este textul gnostic al „Evangheliei după Filip", unul dintre documentele descoperite în 1945 în Biblioteca de la Nag Hammadi. Posibila datare a textului poate fi la începutul secolului al III-lea. Textul conține o colecție de reflecții mistice, extrase din predici deja cunoscute, fără un context narativ, plin de detalii care nu pot fi uşor interpretate. Dar iată versetul din Evanghelia după Filip pus în discuție: „Erau trei persoane care stăteau mereu lângă Domnul: mama Lui, Maria şi sora ei şi Magdalena, cea care a fost numită tovarăşa Lui. Pe mama Lui, pe sora ei şi pe tovarăşa Lui le chema Maria".

Cât priveşte demonstrația personajului din cartea lui Brown, Sir Leigh Teabing, un aristocrat bogat, care îşi susține teza prin traducerea cuvântului aramaic „tovarăş" cu acela de „soție" (folosind acest lucru pentru a demonstra că Iisus şi Maria Magdalena erau căsătoriți), este total greşită şi tendențioasă. Pentru că, aşa cum am văzut, textul nu este scris în limba aramaică ci în coptă iar cuvântul pentru „tovarăş" (este un cuvânt împrumutat din greceşte, koinõnos) nu înseamnă „soție" (γυναίκα), ci „tovarăş" (σὺντροφος), „prieten" (φίλος) sau „asociat" (σμνεργατμς)...

Ceea ce mai pot adăuga despre „Codul lui Da Vinci" este că Dan Brown a scris un captivant roman de ficțiune, în genul polițist, acceptabil în partea lui imaginativă, dar, din păcate, are şi o serie de erori, uşor de identificat, legate de afirmațiile pretins istorice şi religioase.

Dacă nu citeşti ziarele, nu eşti informat, dacă le citeşti, eşti manipulat!

Dragobete

Am vorbit de Sfântul Valentin – ziua îndrăgostiților – şi am uitat de tradițiile şi obiceiurile populare de pe meleagurile noastre.

Încă din perioada precreştină, existau deja simboluri ce marcau ieşirea din iarnă şi bucuria revenirii la viață a întregii naturi. Dragobetele este un zeu tânăr al Panteonului autohton cu dată calendaristică variabilă de la regiune la regiune (24 şi 25 februarie, 1 şi 25 martie). De ziua lui, păsările migratoare se strâng în stoluri, ciripesc, se împerechează şi încep să-şi construiască cuiburile. Păsările care n-au pereche rămân stinghere şi fără pui până la Dragobetele din anul viitor. Fetele şi băieții se întâlnesc în această zi pentru a rămâne îndrăgostiți pe parcursul întregului an. Pretutindeni se aude zicala: Dragobetele sărută fetele! Iubirea curată dintre fete şi băieți, asociată la români cu ciripitul şi împerecherea păsărelelor din pădure, se află sub protecția îndrăgitei reprezentări mitice, Dragobetele.

Este o poveste despre Baba Dochia (sau Baba Odochia) şi fiul ei Dragobete, căsătorit împotriva dorinței ei cu o fată săracă dar frumoasă şi cuminte. Pentru a-şi necăji nora, într-o zi rece de iarnă, Dochia i-a dat acesteia un ghem de lână neagră şi a trimis-o la râu să-l spele, spunându-i să nu se întoarcă până când lâna nu va deveni albă. Biata fată a încercat să spele lâna, dar chiar dacă degetele sale au început să sângereze, culoarea lânii rămânea tot neagră. De disperare, pentru că nu se putea întoarce acasă la soțul iubit, a început să plângă. Impresionat de durerea fetei, Domnul Iisus Hristos i-a apărut ca din întâmplare şi i-a dat o floare roşie, sfătuind-o să spele lâna cu ea. Mulțumindu-i, fata a pus floarea pe ape, a spălat lâna şi a constatat cu uimire că lâna s-a albit. Fericită de reuşită, a pornit grăbită spre casă, dar nu a fost bine primită, ba din contră, soacra auzind povestea fetei, a învinovățit-o că Mărțişor (aşa îi spunea fata, pentru că nu-l recunoscuse pe Iisus) era iubitul ei. După această întâmplare, Dochia a pornit cu turma sa spre

munte, convinsă că primăvara venise deja, altfel de unde ar fi putut Mărțișor să culeagă floarea? Pe drum, și-a scos, rând pe rând, cele douăsprezece cojoace pe care le purta până ce a rămas fără nici unul. Pe cât de cald și frumos se arătase începutul zilei, pe atât de urât și frig se lăsase spre sfârșitul ei. Ningea din ce în ce mai vârtos și totul începea să înghețe. Și prinsă, învăluită de viforniță și ger, Dochia a înghețat împreună cu turma sa de oi, transformându-se, conform legendei, în stană de piatră. Fantomele lor veghează și azi, mărturie în stâncă, pe muntele Ceahlăului.

Altă poveste spune că Dragobetele, fiul Babei Dochia, s-a căsătorit cu Florica. De această fată, Floarea sau Lăzărica, folclorul leagă legenda ghiocelului, a brânduşei şi a nunții păsărilor. Când Dumnezeu a făcut florile, le-a împodobit cu toată paleta de culori, care de care mai frumoase. Numai zăpezii i-a spus să-şi caute singură culoarea care-i place, fiindcă ea acoperă totul. Zăpada i-a cerut ierbii verdele crud, dar aceasta a refuzat-o. Au refuzat-o şi trandafirul şi vioreaua şi floarea-soarelui... Numai ghiocelul, înduioşat de tristețea şi amărăciunea zăpezii, i-a spus: „Dacă îți place culoarea mea albă, eu o împart bucuros cu tine". De atunci zăpada poartă veşmânt alb... Drept recunoştință, zăpada îl lasă să-şi scoată căpşorul alb afară de cum începe să se arate primăvara...

Gerar (ianuarie) şi Făurar (februarie) sunt închipuiți de popor ca doi moşi răutăcioşi, posomorâți şi capricioşi, în timp ce Mărțişor (martie) este închipuit ca un tânăr hâtru şi zvăpăiat căruia îi place să-şi bată joc de celelalte luni ale anului cât şi de oameni, este încrezut şi aduce boli. În zilele lui se desfăşoară cele nouă Babe şi cei nouă Moşi care sunt, de fapt, reprezentări mitice ale intemperiilor ce țin de ieşirea din iarnă şi de venirea primăverii. Făurar, deşi are mai puține zile, este atât de puternic încât crapă ouăle corbului pentru a ieşi puii din ele. El împrumută lui Martie două zile friguroase pentru a-i veni de hac Babei Dochia. Întrucât fratele mai mare refuză să-i dea zilele

înapoi, cei doi fraţi se bat şi atunci vine „vântul cel mare cu ger şi viscol”.

Românii preţuiesc ziua de 24 februarie ca fiind sărbătoarea lui Dragobete, simbolul iubirii, dar şi pentru că mai târziu biserica a aşezat în această zi pomenirea pentru „Aflarea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” (personajul mitologic se mai numeşte Ioan sau Dragobetele). Numită Cap de Primăvară, sărbătoarea este înscrisă într-un ciclu de manifestări tradiţionale care vestesc venirea primăverii şi ele încep din februarie şi merg până la Sfintele Sărbători ale Paştilor: sărbătoarea iubirii, a împăcării şi a învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

Faust: Verweile noch, du bist so schon!
(Mai zăboveşte încă, tu eşti atâta de frumoasă!)

Fragment dintr-o scrisoare a lui Emil Cioran către Petru Comarnescu: „Găsesc că tot ce am publicat în româneşte este dizgraţios de prost scris, cu excepţia, poate, a „Amurgului gândurilor”. Am ratat o carieră literară în România, o voi rata acum şi în Franţa. Nu voi fi scriitor în nici una din limbi. Nenorocirea mea e de a fi crezut că sufletul este totul, când, de fapt, cuvintele sunt adevăraţii zei. Această descoperire târzie mă disperă. În prezent, plătesc scump faptul că am pus frenezia inimii mai presus de conceperea unei opere...”

Emil Cioran. La Rue Monsieur le Prince. Hotel Majory – Paris VI

Cum poţi iubi un om pe care nu-l cunoşti? Dar cum poţi cunoaşte un om pe care nu-l iubeşti?...

Foscolo

„Cara Antonietta... Sono cosi schiavo del mio cuore, e de’suoi caprici, ch’io mi tormento ogni minuto del giorno”

Ugo Foscolo (citat dintr-o scrisoare)

Îmi amintesc că în adolescenţă am fost profund impresionat de povestea de dragoste dintre Nicollo Ugo Foscolo şi Antonietta Fagnani Arese căreia poetul i-a dedicat nemuritoarele versuri ale Odei sale, „All'amica risanata".

Foscolo se afla la Milano între 1801-1804 unde desfăşura o intensă activitate literară, dar unde a şi suferit cumplit după tragica dispariţie, la Veneţia, a fratelui său Giovanni. Acesta s-a sinucis cu o lovitură de pumnal după ce fusese dezonorat la un joc de noroc la care pierduse o importantă sumă de bani pe care nu putuse s-o onoreze... Ugo Foscolo era un tânăr „bello di fama e di sventura" deja celebru după publicarea romanului „Le ultime lettere di Jacopo Ortis" (Milano,1802), iar signora Antonietta, soţia contelui Marco Arese Lucini era o „nobildonna" bogată, frumoasă, inteligentă, sclipitor de cultă dar capricioasă şi mereu cu surâsul pe buze răspunzând astfel tuturor admiratorilor.

Antonietta era răpitor de frumoasă – există mărturii ale contemporanilor şi chiar portrete ale sale care atestă acest lucru – în contrast cu Foscolo care „aveva fisionomia piu di scimmia che d'uomo"... Se mai poate afirma că pe cât de elegantă şi cochetă se arăta contesa, pe atât de neglijent şi nepăsător se prezenta Foscolo cu hainele mototolite şi uzate, mai ales atunci când nu avea bani „per vestirsi come un dandy"...

Am fost la Biblioteca Naţională din Florenţa şi am dorit să văd originalul pânzei lui François Xavier Pascal Fabre care reprezintă figura romantică a lui Nicollo Ugo Foscolo. Portretul, datat 1813, este fascinant şi, derutat, mi-am amintit de întâlnirea evocată de Giuseppe Pecchio în volumul său „Vita di Ugo Foscolo": într-o zi, un amic francez şi-a permis cu incredibilă libertate să-i adreseze întrebarea: „Vous êtes bien laid, monsieur?". La care, senin, Foscolo a replicat: „Oui, monsieur, a faire peur ..."

Cei doi amanţi vor trăi mai bine de opt luni o pasionantă şi chinuitoare poveste de dragoste, traversând

momente de gelozie, de melancolie, de amarnice regrete şi furtunoase reproşuri.

Mărturiile tulburătoarei poveşti de dragoste sunt cele 136 de scrisori seducător de pătimaşe care exprimă o anume violenţă senzuală, scrisori ce evocă totodată, cu spirit critic, viaţa şi locurile dintr-un Milano elegant şi fascinant, un Milano „francese" în care Teatro di Scala, inaugurat la 1778, era pentru aristocraţia milaneză „del '800" mai mult un loc al „întâlnirilor erotice", decât teatrul evenimentelor muzicale...

Foscolo locuia pe Corso di Porta Orientale, iar contesa în palatul Corso Venezia. Istoria iubirii lor a fost, după cum aflăm din scrisorile lui Ugo, mai mult erotică decât romantică, mai mult egoistă decât împărtăşită. A fost, în fapt, o poveste destul de tristă şi dureros de chinuitoare pentru Ugo.

Contele părea că nu bănuieşte nimic despre iubirea nebună a celor doi îndrăgostiţi cărora nu le rămâneau la dispoziţie decât întâlniri fugare, plimbări scurte pe aleile parcului de la Porta Reale (azi via Palestro) şi, bineînţeles, pasionante întâlniri erotice, consumate în camerele casei din Corso dei Servi, închiriată „cu ora" de nefericitul amant Foscolo.

Pe cât de copilărească era iubirea inteligentului Nicollo dublată şi de o virilitate puternică, pe atât de nestatornică şi trufaşă era iubirea contesei Antonietta, incapabilă să perceapă sensibilitatea poetică a lui Nicollo sau să răspundă cu sinceritate la pătimaşa şi disperata sa iubire. În cartea sa „I Cento Anni", Giuseppe Rovani povesteşte că Antonietta „era de o moralitate îndoielnică, putea trece cu vicioasă uşurinţă din braţele unui bădăran în braţele poetului"... iar într-o zi, tapiţerul chemat să repare salteaua unui divan a fost răsplătit de contesă cu „desfrânatele ei îmbrăţişări"!

Ugo Foscolo şi contesa Antonietta Fagnani Arese s-au despărţit spre februarie 1802. Cei doi au continuat să se vadă

iar poetul, cu focul şi apriga iubire din sufletul său trist şi nefericit, nu înceta să spere într-o împăcare. Până la urmă, cu inima frântă şi ochii în lacrimi, Ugo părăseşte îndurerat Milano şi se îndreaptă spre Franța. Tânăra şi frivola soție a contelui Arese a continuat să-şi etaleze extravagantele toalete împrăştiind cu generozitate şi nonşalanță zâmbetul său cinic şi provocator tuturor cavalerilor care frecventau saloanele aristocrației milaneze. Nicollo era un capitol definitiv închis...

Era în 1804 şi căpitanul Ugo Foscolo se îndreapta cu regimentul de infanterie spre orăşelul Valenciennes din Franța. Veşnicul îndrăgostit cunoaşte în cantonamentul din Valenciennes pe englezoaica Mary Hamilton. Din noua sa poveste de dragoste se va naşte o fetiță, Mary, alintată de poet Floriana. Ea va fi singura ființă care îi va fi alături, îl va îngriji şi-i va alina ultimele zile din exilul londonez. Nicollo Ugo Foscolo, bolnav de dropică, se va stinge din viață la 10 septembrie 1827 în Turnham Green, o localitate din apropierea Londrei...

Opera sa, destul de întinsă, cuprinde scrieri morale, politice, istorice, teologice, poezii şi eseuri, romane şi tragedii dar şi un important material epistolar, document important al tumultuoasei sale vieți. După romanul autobiografic „Le ultime lettere di Jacopo Ortis" scris în cel mai curat stil romantic, Foscolo compune, în 1823, „Le Grazie" (Grațiile), o creație lirică rafinată, recunoscută de criticii literari ca fiind "ultima floare a clasicismului italian". Dar capodopera poetului patriot rămâne lucrarea lirică „I Sepolcri" (Mormintele), culme a itinerarului său spiritual, un imn închinat virtuții italiene şi eroilor naționali dispăruți. Din şederea la Milano, Ugo Foscolo va lăsa posterității, în amintirea mistuitorului şi disperatului amor pentru Antonietta „imperiosa e dominatrice... ma indimendicabile", două volume evocatoare: „Ode l'amica risanata" şi „Lacrime d'amore" (care însumează 136 de scrisori)

Toți credem în dragoste, afirmă Murphy, dar în același timp fiecare dintre noi se întreabă dacă și există?!...

Vorba lui Dostoievski: „asta nu se poate scrie". Dar Kafka a scris tocmai ceea ce „nu putea scrie" Dostoievski. Numai că nimeni nu poate scrie ceea ce Kafka „n-a putut scrie"!... (Mircea Cărtărescu). Pentru că spune Kafka: „Poți să înțelegi un lucru și totodată să te înșeli în privința lui"...

„La Roma beau, iar Daniil, prea blândul,
Mănâncă-n loc de pâine, rugăciune"
Dante (Purgatoriul, cântul XXII)

François Rabelais (1494-1553): Un om deștept poate să învețe și de la un prost, invers e mai greu.

Alexandru Vlahuță (1858-1919): Întotdeauna oamenii deștepți vor fi înșelați de cei proști.

Garabet Ibrăileanu (1871-1936): Un prost nu spune lucruri inteligente, dar un om inteligent spune multe prostii.

Unul din primele titluri ales de Tarkovski pentru filmul său „Oglinda" a fost „Spovedania". Titlul a trebuit să fie schimbat din cauza cenzurii sovietice care era dură și vigilentă. După finisarea filmului, în anul 1975, a trebuit ca pelicula să aștepte câțiva ani buni până să primească „bun de vizionare" pentru a putea rula pe marile ecrane... Am înțeles târziu replica personajului narator din filmul „Oglinda", Alexei, interpretat de marele actor Inokenti Smoktunovski: „La urma urmei nu am vrut decât să fiu fericit". Era de fapt cheia filmului și premoniția a tot ceea ce avea să se petreacă în destinul tragic al marelui cineast. Pe 13 decembrie 1985 este diagnosticat, pe baza datelor clinice și ale examenelor de laborator, cu un cancer pulmonar. La 16 decembrie 1986 este internat de urgență

la Clinica Hartmann de lângă Paris, iar în noaptea de 28 decembrie a aceluiaşi an, imediat după Sfintele Sărbători ale Naşterii Domnului, Andrei Tarkovski se stingea din viaţă la vârsta de numai 54 de ani.

Creator de excepţie, teribil de exigent, el a putut realiza numai şapte (numărul Genezei) filme, toate fiind capodopere ale cinematografiei mondiale: Copilăria lui Ivan, Rubliov, Solaris, Oglinda, Călăuza, Nostalgia şi Sacrificiul...

Privitor la hotărârea lui Adrian Leverkühn de a se dedica studiului teologic, Serenus vede în trufia acestuia explicaţia deciziei surprinzătoare prin care eroul doreşte să se înfrângă, să se disciplineze, să se pedepsească umilindu-se pentru „frigul" său interior.

Teologia propusă de Thomas Mann pentru Adrian ar fi trebuit să fie o pavăză împotriva tentaţiilor, o eliberare de atracţia fatală a diavolului, a muzicii. Numai că aparenta smerenie este folosită de Leverkühn ca un truc prin care să se poată apropia, de fapt, de sferele dorite: Dumnezeul luteran se află în raporturi intime cu Diavolul şi poate mijloci uşor o întâlnire cu acesta...

Deci, să fim clari: Adrian Leverkühn nu este Friedrich Nietzsche...

Da sau nu?* Personajul Hans Castrop: „Spre viaţă duc două drumuri: unul este cel obişnuit, drept, cuminte. Celălalt e păcătos, trece prin moarte: acesta e drumul genial". Dar, iată şi declaraţia lui Thomas Mann: „Singura glorie postumă pe care o doresc operei mele e să se poată spune despre ea că afirmă viaţa, deşi cunoaşte moartea"... „Moartea are noblеţea şi rafinamentul ei, ea sălăşluieşte în inimă, dar să nu o lăsăm să pună stăpânire pe cugetul şi gândurile noastre".

Înainte de-a pune punct mai adăugăm: „celui care lucruri grele caută, greu îi va veni".

* Cele două cuvinte, cele mai scurte, Da şi Nu, sunt cele care cer cea mai mare luare aminte.

Din păcate, mediocritatea nu ucide, dar generează efectiv: ura, invidia şi tirania... Când defineşti un om de valoare, alege-ţi bine cuvintele pentru ca să nu plăteşti în eternitate. (Lucian Blaga)

Selma Lagerlőf a fost prima femeie-scriitor care a primit Premiul Nobel pentru literatură pe anul 1919. Cu banii obţinuţi ca premiu (139.793 coroane suedeze), a reuşit să-şi împlinească visul, acela de-a recupera şi de-a reconstrui din temelii casa părintească. „Mårbacka a fost marea mea iubire, acest loc a fost marele meu vis, să-l recuperez spre marea mea bucurie, să reconstruiesc casa şi să-i cultiv pământul", se confesa scriitoarea. Mårbacka simbolizează „Geneza" romanului suedez şi locul unde sunt rădăcinile, mediul ambiant al memorabilelor scrieri având rezonanţe din vechile legende scandinave: Gősta Berling, Minunata călătorie a lui Nils Hőlgersson în Suedia, Minunile lui Anticrist, Proscrisul şi chiar Istoria Ierusalimului.

Suntem fără scăpare, singuri în amiaza nopţii.
Lucian Blaga

Sâmbătă, 10 iunie 2006, la Sfânta Mânăstire Putna

...Rămân singur în cimitirul Mânăstirii Putna... Doamne, când au trecut patruzeci de zile?! Aud paşi... Două fetiţe se apropie sfios şi depun pe mormântul doamnei acad. prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga flori de câmp. Pentru măicuţa Benedicta... Murmură în şoaptă: „Fie-i ţărâna* uşoară"...

Duminică, 11 iunie-miercuri, 14 iunie 2006, la Sfânta Mânăstire Văratec... Totul pare pustiu şi încremenit... Este ultima seară pe care o mai suport, mâine voi pleca spre Bucureşti. Plouă de trei zile. Clopotul Mânăstirii răsună

* „Ţărâna şi suflarea: împreună îşi vor purta interconexata povară şi îşi vor depăna înfrăţita gâlceavă, până la ziua ieşirii din dualitate". (Părintele Nicolae Steinhardt)

stingher şi ecoul lui se pierde departe, pe dealurile deja învăluite în noapte... Tresar... Uşa chiliei măicuţei Benedicta este deschisă, candela pâlpâie, singurătatea şi întunericul împărăţesc locul. Pe masa de brad lăcuit, un teanc de foi acoperite de corecturi... Sunt pagini din Jurnalul meu de bibliotecă şi prefaţa cu ultimele gânduri aşternute pe hârtie de Doamna pentru mine. Recuperez în linişte totul. Sunt emoţionat... foile îmi scapă din mână, se împrăştie peste tot... Îmi amintesc de confesiunile Doamnei: „În Renaştere m-au pasionat tocmai artele plastice, de la Giotto la Michelangelo. După muzică, socot că artele plastice sunt chiar mai importante decât literatura”... Renaşterea... trebuie să caut... tot la Merejovski... caut...

...„Într-o zi, în timp ce lucra la portretul Giocondei şi în atelier se aflau doar Andrea Salaino şi Giovanni, venind vorba de Michelangelo, Leonardo spuse: „Mi se pare că dacă aş sta cu el de vorbă între patru ochi, totul s-ar explica de la sine şi n-ar rămâne nici urmă din această ostilitate stupidă. Ar înţelege că nu-i sunt duşman, că nu există om pe faţa pământului care să-l iubească aşa cum îl iubesc eu”. „Crezi că ar înţelege, messer Leonardo?” „N-am nici o îndoială! Nu se poate să nu înţeleagă un om ca el! Toată nenorocirea stă în faptul că e excesiv de sfios şi nesigur pe sine. Se torturează, e sfâşiat de invidie şi se teme, pentru că nu se cunoaşte pe sine. Ce coşmar, ce nebunie! Deunăzi, când i-am văzut cartoanele pentru Bătălia de la Cascina, nu mi-a venit să-mi cred ochilor. Nimeni nu-şi poate închipui până la ce culmi se va ridica! Eu îmi dau seama încă de pe acum nu numai că mi-e egal, dar că este şi mult mai puternic decât mine!”... Privirea lui Leonardo da Vinci se reflectă ca într-o oglindă şi chipul i se lumină de un zâmbet straniu şi tulburător de trist!”...

Andrea Salaino era diminutivul de la „Salai” dat lui Gian Giacomo Caprotti, „allievo suo prediletto”, de Leonardo, pentru că acesta era, după cum scria artistul în manuscrisele sale, un „diavoletto, ladro e bugiardo”, iar Giovanni (Giovanni Antonio Boltraffio) era un alt

elev al maestrului. Amândoi vor fi imortalizați la baza monumentului „in memoriam Leonardo rinnovatore delle arti e delle scienze" de către sculptorul Pietro Magni şi aflat în piața Teatrului Scala (inaugurat la 1872). În Milano, la Pinacoteca Ambrosiana, se află tabloul „San Giovanni Battiata", o convingătoare replică leonardescă a lui Andrea Salaino iar Muzeul Poldi Pezzoli expune „Madonna col Bambino" pictată de Boltraffio (probabil după o schiță a maestrului şi „stilisticamente sotto il controllo di Leonardo")...

Michelangelo Buonaroti avea un caracter dificil şi greu de înțeles... Istoria consemnează furtunosul raport dintre artist şi papa Iuliu al II-lea în urma căruia a rămas de la Michelangelo superbele şi inegalabilele fresce ale Capelei Sixtine. Totul a început în primii ani „del Cinquecento", când papa, entuziasmat de sculptura „Pietà" (pe care artistul o terminase în anul 1499 şi care-i adusese consacrarea definitivă) îi concesionează construirea propriului Monument funerar care ar fi urmat să fie amplasat chiar în noua bazilică Sfântul Petru. Michelangelo acceptă propunerea şi se deplasă trei luni la carierele de marmură de la Carrara pentru alegerea şi prelucrarea blocurilor de marmură destinate viitorului monument funerar. Dar, tocmai când trebuia să înceapă lucrările, i se aduce la cunoştință că papa s-a răzgândit în privința demersului. În fapt, Iuliu al II-lea îşi schimbase planul dând întâietate noii reconstrucții a catedralei San Pietro în locul celei constantiniene, iar propriul monument funerar putea să mai aştepte. Pentru Buonarroti un asemenea afront însemna un lucru greu de acceptat cu seninătate mai ales că el solicitase în nenumărate rânduri restituirea cheltuielilor făcute la cariera de marmură. Fără să le primească, furios şi supărat în acelaşi timp, se hotărăşte să plece din Roma şi să revină în Toscana. După aproape trei ani de chemări şi amenințări, Iuliu al II-lea reuşeşte să-l readucă la Vatican şi să-i concesioneze pictarea frescelor din Capela Sixtină. Ideea de a încredința lucrarea, de mare

dificultate chiar pentru un pictor, unui sculptor, cum era recunoscut în acel moment Michelangelo, se pare că i-a fost sugerată papei de către Bramante. Genialul Bramante, cunoscutul rival al lui Buonarroti, fiind în acea perioadă ocupat cu proiectul noii Catedrale San Pietro, era ferm convins că Michelangelo va refuza lucrarea sau dacă nu, va avea un răsunător eşec. Contrar tuturor aşteptărilor, Michelangelo acceptă propunerea şi, la 10 mai 1508, uşile Capelei Sixtine îl zăvorăsc. În interior, Michelangelo, izolat şi singur, începe sfâşietorul drum întru împlinirea destinului. Încrâncenat şi chinuit de incertitudini, oscilând între resemnări şi răbufniri violente, dar nerenunțând la lucrare, pictează, ca un damnat, până la sfârşit... Destinul îl va răsplăti şi Michelangelo va fi rechemat, după 25 de ani, în 1536, să picteze pe peretele vestic al Capelei Sixtine tema „Judecata de apoi". Fresca ilustrează radicale schimbări în maniera de interpretare a temei închizând porțile luminozității şi armoniei renascentiste şi deschizând altele, spre sinceritatea noului mesaj evanghelic născut din confruntarea Contrareformei...

Terorizat şi gonit de la spate de un papă care nu-i îngăduia nici un moment de răgaz, Buonarroti sacrifică patru ani pe schelele Capelei Sixtine. Lucra întins pe spate, cu ochii inflamați de vopseaua care se scurgea de pe tavan iar muşchii îl dureau îngrozitor din pricina pozițiilor incomode în care sta să lucreze în spațiile strâmte şi întunecoase. Mult timp după finalizarea lucrării, Michelangelo nu va mai putea citi decât cu capul lăsat pe spate şi ținând cartea departe de ochi, ridicată în sus. În sfârşit, la data de 31 octombrie 1512, după nenumăratele solicitări ale papei Iuliu al II-lea, Michelangelo îngăduie scoaterea schelelor şi imensa frescă, de aproximativ 800 mp, îşi arată întreaga sa măreție şi splendoare. La câteva secole distanță, Goethe recomanda frescele Genezei din Capela Sixtină ca fiind „exemplul cel mai sublim cu putință de ceea ce un singur om poate să făurească"...

În anul 1560, cavalerul aretin Lione Lioni, sculptor de seamă şi prieten cu Michelangelo, bate o medalie cu chipul lui Buonarroti iar la cererea acestuia, sculptează pe revers un orb condus de un câine, scriind de jur împrejur: DOCEBO INIQUOS VIAS TUAS, ET IMPII AD TE CONVERTENTUR (Le voi arăta celor nedrepți căile tale şi-i voi îndruma spre tine pe cei necredincioşi). În semn de prețuire, Michelangelo îi dăruieşte lui Lioni un model în ceară al lui Hercule, precum şi câteva din desenele sale.

Michelangelo mai avea vreo două săptămâni până la împlinirea vârstei de 90 de ani. Într-o noapte rece din luna februarie, zăcând în pat Buonarroti, fără somn, se gândea: „Viața a fost bună cu mine, da, şi vopseaua de asemenea. Mi-a fost dragă arhitectura şi poezia... L-am iubit pe Dumnezeu, formele pământului şi ale cerului şi pe oameni... Mi-a fost dragă viața şi acum mi-e dragă moartea, ca un firesc sfârşit al vieții". Îl năpădi un val uriaş de întuneric... Când deschise ochii, Tommaso şedea pe marginea patului.

– „Uite, doctorul Donati zice că ai nevoie de odihnă."

– „Pe lumea cealaltă, caro! Raiul e plin de sculpturi. Acolo n-o să mai am nimic de făcut decât să mă odihnesc... Tommaso!..."

– „Sunt aici, messer!"

– „Vreau să fiu înmormântat la Santa Croce, la Firenze. Îmi încredințez sufletul lui Dumnezeu"...

Chiar în acea noapte, la 18 februarie 1564, „verso l'ore dell'Ave Maria", Michelangelo Buonarroti, Conte palatin (titlul nobiliar acordat de papa Leon al X-lea), „nella sua casa modestissima di Marcello dei Corvi", din Roma, părăseşte această lume asistat de prietenii Tommaso de'Cavalieri şi Daniele da Voltera, de medicii săi, Federigo Donati şi Gherardo Fidelissimi şi de servitorul său, Antonio del Francese.

Sunt mărturii de necontestat „da un inventario dei suoi effetti", redactat de „notaio Roberto Ubaldin" că Buonarroti a vrut să doneze al „suo fedele servitore

Antonio" ultima sa sculptură la care a cioplit „sino a pochi giorni prima della morte". Este vorba de cea de-a doua versiune a „Pietá Rondanini", operă rămasă „non finito" prin dispariția maestrului. Capodopera a fost, după mai multe „dispute juridice", achiziționată în anul 1952 de „Civiche Raccolte d'Arte" din Milano şi expusă în Muzeul Castelului Sforza.

Michelangelo a fost înmormântat în biserica franciscană „Santi Apostoli" din Roma. La 14 iulie, în acelaşi an, Lionardo Buonarroti, nepotul artistului, în conformitate cu decizia sa testamentară, transferă osemintele genialului artist la Firenze, în biserica Santa Croce, panteonul gloriilor florentine. Monumentul funerar, de marmură şi piatră, desenat de Giorgio Vasari, creația lui Battista Lorenzi, reprezintă bustul lui Michelangelo Buonarroti străjuit de trei figuri alegorice: pictura, sculptura şi arhitectura.

Deşi Roma va fi de-a pururi a lui Michelangelo tot atât cât va fi a lui Cezar sau a lui Constantin cel Mare, la Firenze, în bazilica Santa Croce a Ordinului franciscan „Frati Minori", vor odihni „in eternitá" rămăşițele pământeşti ale lui Michelangelo Buonarroti, respectându-se astfel întru totul dorința din ultima sa spovedanie...

...„Uneori, diminețile, Leonardo se trezea din somn, privea pe geamurile înflorate de ger, părea că iarna asta n-o să se mai sfârşească niciodată... Leonardo avea timp, scormonea prin mormanele de hârtii, caiete şi file izolate cu schițe...

Dar, încet, încet, se convingea că era prea târziu să mai continue, totul va pieri la fel de fără rost, după cum va pieri Cina cea de taină, cum a pierit mormântul lui Sforza sau Bătălia de la Anghiari – a început şi nu a terminat, n-a realizat şi nu va mai realiza nimic, ca şi cum fatalitatea batjocoritoare s-ar fi răzbunat pe el pentru nemăsuratele-i dorinți prin nimicirea faptei"...

Temperament independent şi bolnăvicios de sensibil se gândea obsedant la anul 1478, când, după conspirația

Pazzilor, dictatura medicinianã devenise de nesuportat şi Florenţa încetase să mai fie capitala artistică, cedând locul, mai întâi Veneţiei şi apoi Romei, la tot ceea ce era mai deprimant şi de neînţeles...

Florenţa ratase cel mai important moment de înnoire artistică... Ghirlandaio acceptase să lucreze la Roma, Verocchio la Veneţia şi Leonardo se stabilea, contra voinţei lui, la Milano, remarcând cu tristeţe şi amărăciune: „Medicii m-au creat şi tot ei m-au distrus”... Leonardo trăia, probabil, „termenul final al dramei cunoaşterii faustiene a omului Renaşterii, ajuns la capătul unei cariere de lacomă risipire enciclopedică, la constatarea că ştiinţele exacte nu erau destul de evoluate pentru a permite omului să smulgă secretele naturii şi să stăpânească lumea exterioară /.../ Leonardo s-a străduit să stabilească regulile proporţiilor frumoase ale corpului omenesc /.../ nuanţarea luministică a clar-obscurului (o formulă specială pe care artistul l-a numit „sfumato”), i-a permis să împace conştiinţa umană cu universul şi să dizolve omul în plenitudinea existenţei /.../ şi astfel să se ridice de la natură până la tipul ideal”. În Gioconda, „glorioasa înscenare a misterului feminin”, sau, „la prima gentildonna del mondo”, Leonardo a creat o nouă formă de portret/.../ Oricine i-ar fi servit de model lui Leonardo, Gioconda e un portret idealizat, fiindcă surâsul misterios care-i ridică colţul buzelor se regăseşte la Madona din grotă, la Sfânta Anna, la Bachus, şi chiar la Sfântul Ioan Botezătorul. Acest surâs stereotip, peisajul de munţi crestaţi care se pierd într-un halou albastru, unduirea apelor, expresia duioasă a figurilor împăcate misterios cu sine şi cu lumea, echilibrate, au devenit semnele distinctive ale picturii lui Leonardo”... (Acad. Andrei Oţetea – Renaşterea).

Prevăzuse totuşi că oamenii vor căuta şi vor descoperi ceea ce el a descoperit, că vor merge pe urmele lui, dar vor uita de el, lăsându-l deoparte ca şi cum el n-ar fi existat! După nopţile de trudă, lucrând în delir ca un nebun, doborât

de oboseală şi boală, Leonardo suferi a doua congestie... Zăcu câteva zile fără cunoştinţă, apoi, pe la începutul lunii aprilie bolnavul se simţi destul de bine...

Într-o noapte, Francesco Melzi (pictor, elev preferat al maestrului) se trezi brusc din somn şi alergă la patul maestrului. Lămpiţa era stinsă, patul gol şi Leonardo, nicăieri! Leonardo era în atelierul său întunecos şi rece, cu ochii care-i scăpărau ca jăraticul, cu pletele zburlite, şi scria nervos stând pe o ladă veche, răsturnată, la lumina unui muc de lumânare. Cu un creion în mână, tăia în diagonală pagina împestriţată de cifre cu atâta forţă încât vârful creionului se rupse. Se ridică palid, clătinându-se. „Îţi spuneam eu, Francesco", murmură maestrul cu un zâmbet straniu, resemnat, „am să termin cât de curând. Iată, am terminat, am terminat cu toate. N-am să mai lucrez. Ajunge! Sunt bătrân şi prost. Nu mai ştiu nimic. Şi ce am ştiut, am uitat. Ducă-se dracului totul, totul, totul!" Şi apucând foile, le rupse şi le mototoli...

Se pare că Leonardo îşi strângea materiale (care vor face obiectul celebrului „Codex Atlanticus") privind viziunea şi contribuţia sa în variate domenii precum: matematica, mecanica, astronomia, arhitectura, studiul armelor, botanica, anatomia, meditaţii filosofice, studii de pictură şi sculptură etc., cuprinzând o perioadă de mai bine de 40 de ani (1478-1519).

Dar abia spre sfârşitul secolului al XVI-lea, la 80 de ani de la moartea lui da Vinci, Pompeo Leoni reuşeşte să ordoneze totul într-un enorm volum de 1119 foi care va fi înscris, în anul 1637, în colecţiile Bibliotecii Ambroziene din Milano cu titlul de „Codex Atlanticus".

Între anii 1968-1972, „Codice Atlantico (collezione di desegni originali di Leonardo da Vinci)" a fost „restaurato e ricomposto in dodici volumi monumentali" în „officina librorum", laboratorul „Abbazia Exarhic greco di Santa Maria in Grottaferata", de „monaci basilieni". Despre „Abbazia Grottaferata", papa Leon al XIII-lea spunea că

este „una gemma orientale incasonata nella tira pontificia” (Mânăstirea Grottaferata este una dintre pietrele nestemate ale bisericii răsăritene montate pe coroana papală).

Francesco Melzi era un om evlavios. Faptul că Leonardo nu ținea la rânduielile bisericii, nu-l îndreptățea să creadă că maestrul era păgân. Gândul că da Vinci ar putea să moară fără să împlinească taina duhovnicească a mărturisirii îl cutremura, dar nici nu îndrăznea să-i spună acest lucru maestrului său. Într-o seară îndrăzni totuşi şi, pe ocolite, îi comunică: „Fra Guglielmo a trecut azi de dimineață, ar fi vrut să te vadă!” Leonardo înțelese totul. Se încruntă şi întoarse privirea. Întotdeauna dorise să moară aşa cum a trăit: în deplină libertate şi adevăr. Îşi privi ucenicul, îi era milă de el, zâmbi înțelegător: „Fiul meu, trimite după Fra Guglielmo şi roagă-l să vină mâine. Vreau să mă spovedesc şi ... să nu uiți, Francesco, cheamă şi notarul!” Francesco nu răspunse. Îi sărută mâna cu pioasă recunoştință... A doua zi de dimineață, în data de 23 aprilie (era sâmbăta Paştilor) veni mai întâi notarul Guillaume, căruia Leonardo îi dictă ultimele sale dispoziții testamentare, după care în odaie intră părintele Guglielmo Boria vicarul şi capelanul bisericii San Dionigi, cu Sfintele Daruri... Când monahul ieşi, le spuse celor din jur: „Orice ar spune oamenii, Leonardo va fi iertat după porunca: „Fericiți cei cu inima curată, căci aceia îl vor vedea pe Dumnezeu”.

De Sfintele Sărbători ale Paştilor, muribund, nu mai vedea şi nu mai auzea nimic... În sfârşit, în dimineața zilei de 2 mai 1519 răsuflarea lui Leonardo slăbeşte... Fra Guglielmo rosteşte rugăciunea de slobozenie, fața lui Leonardo se schimbă, prinde parcă viață şi pe chipul său se imprimă o adâncă şi molcomă luare-aminte... Pe ferestrele larg deschise o rândunică domesticită de Leonardo, de care toți uitaseră, veni în zbor, coborî şi se aşeză pe mâinile mortului, bătu din aripi şi țâşni spre cer, ciripind voios...

În timpul înmormântării au fost respectate toate dorințele testamentare. Sicriul fu însoțit de capelani,

canonici, călugări, vicari. Trei liturghii mari şi alte treizeci mici se oficiară în cele patru biserici din Amboise. Oamenii evlavioşi s-au putut astfel convinge că această înmormântare a fost aceea a unui fiu credincios Bisericii Romano-Catolice.

Leonardo a fost înmormântat în apropierea Mânăstirii Saint Florentin. Ucenicul său, Francesco Melzi, anunţând fraţilor franciscani de la Florenţa moartea lui Leonardo, le scria: „Nu ştiu să-mi exprim în cuvinte durerea ce mi-a pricinuit-o moartea celui care a fost pentru mine mai mult decât un tată. Sit tibi terra levis!"

Din păcate, în scurtă vreme mormântul său fiind neîngrijit şi dat uitării, totul se făcu una cu pământul şi i se şterse fără urmă şi amintirea din Amboise.

La anul 1807, mânăstirea Saint Florentin a fost complet distrusă. Astfel că locul în care odihnesc rămăşiţele sale pământeşti va rămâne pentru totdeauna necunoscut.

Abia pe la anul 1863, o dată cu efectuarea unor săpături arheologice efectuate, s-au descoperit presupusele oseminte ale lui Leonardo care au fost reînhumate în capela gotică Saint-Hubert din apropierea castelului Le Clos-Lucè din Amboise...

...La Văratec, plouă duşmănos şi statornic de trei zile...

...Candela pâlpâie în întuneric şi parcă aud vocea măicuţei Benedicta: „O, dacă am putea acum să ascultăm Sonata în la major!... Ştii, Romeo, spre sfârşitul lui octombrie 1839, într-o magică seară în Cetatea Eternă, Liszt la pian şi Ingres (pe atunci director al Academiei Franceze din Roma) la vioară, au interpretat sublima sonată... Beethoven... Legendă... Poate... dar, Doamne, ce religioasă fidelitate interpretativă!... Sonata nr. 9 în la major!"[*]...

[*] Sonata în la major, op. 47, pentru vioară a lui Beethoven, a fost concepută ca o piesă de concert şi face parte mai curând din genul simfonic decât din cel al muzicii de cameră. Chiar compozitorul a denumit-o „Sonata pentru pian şi vioară obligată, scrisă în stilul concertant, – ca un fel de concert".

...Şi am rămas mult timp în întuneric, ca-ntr-o durere...

Duminică, 5 noiembrie 2006, la Biserica Amzei din Bucureşti, având hramul „Sfântul Nicolae”, părintele paroh Miron V. Mihuț (cel care a spovedit şi a împărtăşit cu Sfintele Daruri pe doamna acad. prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga în ultimii ani) a oficiat slujba de pomenire la împlinirea celor şase luni de la adormirea măicuței Benedicta.

Să-ți fie țărâna uşoară, măicuță Benedicta! Amin!

Regula de viață no. 1:
Înțeleptul nu aspiră la plăcere ci la absența suferinței.
Aristotel

Intrăm în viață plini de dorințe de fericire şi plăcere şi nutrim speranța nebună de a le împlini până când destinul ne loveşte fără milă şi ne arată că nimic nu este al nostru. Vine atunci experiența şi ea ne învață că fericirea şi plăcerea sunt pure himere, că, din contră, suferința, durerea sunt reale. Iată că încercăm să căutam fericirea şi plăcerea şi că nu mai suntem preocupați decât să scăpăm, pe cât posibil, de durere şi suferință.

„Suntem cu toții născuți în Arcadia.”
Schiller

Sonata în la major, op. 47, cunoscută sub numele de Sonata Kreutzer, se distinge printr-o sonoritate energică neobişnuită, prin noblețea tragică a temelor, prin profunzimea rară a sentimentelor, impunând un stil de interpretare propriu, stilul eroic. Întreaga primă parte a sonatei formează un torent sonor furtunos în care imaginile eroice alternează cu digresiuni lirice. De fapt prima interpretare a sonatei a coincis cu perioada unei munci încordate, Beethoven lucrând intens la una din cele mai monumentale opere ale sale – Simfonia III „Eroica”.

În anul 1803 tânărul violonist George Bridgetower, muzicant al curții engleze, a executat în primă audiție Sonata Kreutzer în la major, op. 47, partea pentru pian fiind interpretată de însuşi Beethoven.

Inițial sonata nr. 9 a fost dedicată lui Bridgetower, dar după o discuție mai aprinsă cu acesta, Beethoven revine asupra dedicației în favoarea violonistului şi compozitorului parizian Rodolphe Kreutzer (după А. Альшванг).

Regula de viață no. 2:

Nu vei fi nicicând fericit atâta timp cât vei fi torturat de cineva mai fericit decât tine.

Seneca

Nimic nu e mai crud decât invidia şi totuşi suntem preocupați în primul rând şi în mod constant să stârnim invidia.

„Suntem ca mieii care se joacă în livadă sub privirea măcelarului. Nu ştim ce dezastre ne pregăteşte destinul în acel moment de fericire: boli, persecuție, ruină".

Concluzia (după ce am parcurs cele „50 de reguli de viață") lui Schopenhauer ar fi în tâlcul pildei cu elefanții înjugați, pe care ne-a lăsat-o David: „Semănăm cu elefanții închişi care se zbat şi se luptă furioşi zile întregi până când văd că lupta este zadarnică, şi care dintr-o dată se supun liniştiți jugului, îmblânziți pentru totdeauna".

„Fiindcă omul nu-şi cunoaşte vremea;
aşa cum peştii se prind în mreaja vicleană
şi aşa cum păsările se prin în laț,
tot astfel se prind fiii omului
în vremea cea rea
când fără veste cade peste ei"

Eclesiastul, 9/12

Suntem asemenea regelui David care, atât timp cât fiul său era în viață, îşi manifesta disperarea; dar îndată ce fiul său a murit, nu s-a mai gândit la asta: „Iar servii săi i-au zis: «Ce înseamnă oare aceasta /.../ în timp ce el trăia, tu posteai şi privegheai, dar după ce a murit te-ai ridicat şi ai mâncat şi ai băut». Iar David a zis: «Câtă vreme pruncul încă trăia, am postit şi am plâns, căci ziceam: Cine ştie dacă Domnul va avea milă de mine şi pruncul va trăi? Dar acum, dacă a murit, la ce bun să mai postesc? Voi putea eu să-l mai aduc înapoi? Eu mă voi duce la el, dar el nu se va mai întoarce la mine»." (Cartea doua a Regilor, XII, 21/22/23).

Oricine a devenit înțelept întrevede că pentru a fi fericit totul depinde de ceea ce este el pentru sine însuşi, în timp ce ceea ce reprezintă el pentru ceilalți nu înseamnă nimic... Viața confirmă înțelepciunea cuvintelor lui Chamfort: „Le bonheur n'est pas chose aisée: il est trés difficile de le trouver en nous, et impossibile de le trouver ailleurs" (Fericirea nu este un lucru la îndemână: este greu să o găseşti în tine însuți şi este imposibil să o găseşti în altă parte). Sic fere!

Non est bonnum vivere, sed bene vivere.
(Nu este bine să trăieşti, ci problema e să trăieşti bine).
„De beneficiis" III, 31.
Lucius Annaeus Seneca (4 î.Hr.-65 d.Hr.)

În anul 1423 papa Martino al V-lea deschidea oficial, pentru credincioşii de pretutindeni, pentru prima oară, Poarta Sfântă de la catedrala San Giovanni in Laterano.

Numai după Anul Sfânt 1500 au fost deschise şi Porțile Sfinte de la catedralele San Pietro, Santa Maria Magiore şi San Paolo fuori le Mura.

În anul 1585 un bătrân cardinal, Peretti Felice, este ales papă cu numele de Sisto al V-lea. Născut la 13 decembrie 1521, la Grottammare, în provincia Ascoli – Piceno, noul Sfânt Părinte reuşeşte, în numai 5 ani de pontificat, să schimbe radical fața Romei. Termină cupola catedralei San Pietro, renovează şi construieşte noile apeducte în vederea creşterii resurselor de apă pentru oraş, lărgeşte şi proiectează străzi noi în Roma pentru a uşura deplasările localnicilor dar şi cele ale pelerinilor, restaurează monumentelor antice şi le resfințeşte cu simboluri creştine. Restaurează columnele lui Traian şi Marc Aureliu, consacrând, în locul statuilor celor doi împărați care erau puse în vârful coloanelor, pe ale celor doi apostoli martiri-ocrotitori ai Bisericii Romano-Catolice şi ai Romei: Sfinții Petru şi Pavel.

Sisto al V-lea s-a dovedit a fi o personalitate

excepțională, un suveran desăvârşit datorită căruia Roma a devenit un oraş modern, încoronat definitiv de genialitatea marilor maeştri ai barocului: Gianlorenzo Bernini (1598-1923) şi Francesco Borromini (1599-1667). Pentru a realiza Reforma Catolică, Sisto al V-lea a reorganizat colegiul cardinalilor din Curia Romană, stabilind numărul cardinalilor la şaptezeci, număr care va fi modificat abia în anul 1958, după mai bine de 375 ani. De mai puțin succes s-a bucurat demersul său pentru redactarea textului îmbunătățit al „Vulgatei" (Biblia Latină în „edizione sistina"). Şi aceasta s-a întâmplat din cauza „intervențiilor" făcute în pripă şi care s-au dovedit a fi atât de improprii încât, curând după moartea Papei, volumul a fost retras din circulație.

Papa mai reconstruieşte Palatul Lateranese (încredințând lucrările arhitectului său de suflet, Domenico Fontana), restaurează Quirinalul, fondează Capela Sixtină (care va fi decorată mai apoi cu faimoasa frescă Giudizio Universale a lui Michelangelo şi cu fascinantele fresce datorate marilor pictori: Botticelli, Pinturicchio, Ghirlandaio, Perugino şi Signorelli) şi urmăreşte atent organizarea Bibliotecii Apostolice a Vaticanului.

De origine modestă, înregimentat în Ordinul Franciscan, teribilul Sisto al V-lea, fost Mare Inchizitor, s-a remarcat printr-o rigoare şi o energie ieşite din comun. Chiar în seara întronării sale a ordonat spânzurarea unor bandiți! În mai puțin de un an de papat, Roma şi Statul Papal sunt complet eliberate de tâlhari, jafuri şi crime. Măsurile drastice luate de Sfântul Părinte pentru liniştea Romei au făcut să fie supranumit „cel Groaznic". Excesiv de sever şi inamic declarat al oricărei forme de fanatism fie el politic sau religios, a rămas în popor următoarea zicere: «Papa Sisto non perdonò nemeno a Cristo»!

Lucrările de urbanism executate în timpul papatului său, îi conferă pe drept lui Sisto al V-lea titlul de Părinte al Romei moderne. Peste tot în Roma Republica Italiană îşi

atestă puterea administrativă şi cea politică prin emblema S.P.Q.S.(Senatus Popolus Que Romanus) inscripţionată la tot pasul, însă anecdotica populară descifrează în cu totul alt înţeles sintagma ca pe un blazon: „Simpatico Papa Questo Sisto", omagiu şi gratitudine aduse Înaltului Pontif.

Primul nucleu al Universităţii „La Sapienza" din Roma a fost edificat de papa Bonifacio al VIII-lea în raionul Sant Eustachio, în apropierea Pieţei Navona, la anul 1303. Azi, în locul Universităţii, fiinţează Arhivele Statului Italian.

Mai amintim faptul că la 22 februarie 1300, Bonifacio al VIII-lea a proclamat şi celebrat primul „Giubileo" al Bisericii Romano-Catolice...

În luna august 1294 cobora din munţii Abruzzo, în spinarea unui măgăruş, un pustnic de peste 80 de ani, sub atenta supraveghere a unui marcant membru al Sfântului Colegiu, cardinalul Colonna. Peste câteva zile, la 29 august al aceluiş an, călugărul Pietro da Morrone depunea saiul monahal pentru a fi încoronat cu tiara papală sub numele de papa Celestino al V-lea. Cum sfinţenia sa nu era suficientă, pontificatul său a fost o decepţie. Papa Celestino al V-lea, fiind un om simplu, un eremit care disprețuia fastul şi uzanţele curţii pontificale, necunoscând deloc limba latină (limbă în care erau redactate toate documentele), semna în alb până şi bulele papale. Situaţia devenind critică, la cincisprezece săptămâni de la investitură, în data de 13 decembrie 1294, Celestino al V-lea, sfătuit de cardinalul Caetani, în calitate de jurist, va abdica în ultimul său consistoriu.

Vineri 24 decembrie 1294, cardinalii întruniţi într-un „brevissimo conclave", ţinut în Castel Nuovo din Napoli, îl aleg pe Benedetto Caetani ca papă, cu numele de Bonifacio al VIII-lea.

Preocupat de legalitatea alegerii sale, Bonifacio al VIII-lea decide arestarea fostului papă Celestino, care văzuse şi ştia prea multe secrete ale Vaticanului. Bătrânul

călugăr scapă dar urmăritorii săi îl prind în grota din peştera din Abruzzo. Închis într-un „prizonierat onorabil", în castelul de lângă Monte Fumone din Abruzzo, Celestino al V-lea va muri la 12 mai 1296. Din mărturiile familiei Colonna, Celestino ar fi sfârşit din cauza privaţiunilor şi a chinurilor la care fusese supus.

Rămăşiţele sale pământeşti se odihnesc într-un „splendido mausoleo", opera lui Girolamo da Vicenza, în biserica Santa Maria di Collemaggio din Aquila.

Bătrânul anahoret Celestino, „santo non uomo" (cum l-a definit Petrarca), îi prezisese lui Bonifacio al VIII-lea: „V-aţi strecurat ca un vulpoi, veţi domni ca un leu şi veţi muri ca un câine"...

Bonifacio al VIII-lea a fost un reputat specialist în dreptul canonic. Cardinal, patron al artelor, interesat de studiu a reorganizat arhivele Vaticanului, dar a urmărit fără ruşine interesele familiei sale. Imediat după înscăunare, vechiul şi mocnitul conflict cu familia Colonna va izbucni violent şi va avea repercusiuni tragice asupra papei Caetani în ultima parte a pontificatului său.

După celebrarea triumfală a primului jubileu din 1300 la Roma, Bonifacio al VIII-lea va declanşa o violentă polemică prin publicarea bulei „Unam Sanctum" la 18 noiembrie 1302. Bula afirma suveranitatea papei asupra tuturor monarhilor, astfel încât „mântuirea divină va fi acordată doar supuşilor Pontifului Roman". Din punct de vedere politic documentul impunea „puterea spirituală": „... la società costituisce un solo corpo, cosi la Chiesa, con un solo capo, cioè il pontefice; due sono i poteri o le 'spade', spirituale e temporale; il primo è superiore al secondo...". Papa va încerca reconcilierea, dar Filip al IV-lea, prin cancelarul său Guillaume de Nogaret, va declanşa atacul împotriva papei.

În septembrie 1303, Bonifacio se afla la Anagni unde, fără a se fi anunţat, sosesc Guillaume de Nogaret şi Scciara (capul familiei Colonna) care îi cer abdicarea. Papa refuză, Scciara Colonna îl va lovi pe pontif

(l'episodio e noto come „lo schiaffo di Anagni", ma se pare che in realta il Papa non sia stato colpito fisicamente ma pesentemente umiliato), iar Nogaret îi va scoate tiara şi îi va sfâşia veşmintele papale. Cearta degenerează şi papa strigă disperat: „Luați-mi viața, luați-mi capul!". Pe 9 septembrie locuitorii din Anagni se răscoală şi Sfântul părinte reuşeşte, spre uşurarea tuturor, să revină la Roma. Dar din cauza emoțiilor şi a duşmăniei din toate părțile, având înaintata vârstă de aproape 70 de ani iar pe deasupra suferind de mai mult timp şi de o insuficiență renală, el va muri subit la 11 octombrie 1303.

Profeția Sfântului Celestino se împlinise: Bonifacio al VIII-lea, sfârşise ca „un câine".

Splendida capelă construită de Arnolfo di Cambio, în memoria papei Caetani, a fost distrusă de Bramante cu ocazia demolării vechii biserici constantiniene. Astăzi, monumentul funerar, un sarcofag din piatră având deasupra trupul sculptat al papei Bonifaciu al VIII-lea, se află în Grotele Vaticanului.

Atitudinea orgolioasă şi irațională a lui Bonifacio al VIII-lea a fost pentru regele Filip al IV-lea cel Frumos ultimul pretext care i-a permis să decidă alegerea papilor şi să-i motiveze totodată hotărârea mutării reşedinței acestora la Avignon (ceea ce a însemnat o tragedie pentru Biserica Romano-Catolică). Acest cumplit surghiun suportat de Sfântul Scaun pentru mai bine de 70 de ani, (1309-1377), avea să rămână înscris în istoria bisericii ca „exilul de la Avignon" sau „captivitatea babiloniană"...

În anul 1898, la Paris, concertele tânărului artist George Enescu se bucură de un binemeritat şi răsunător succes. La debutul său de compozitor, în cadrul „Concertelor Colonne", se cântă, la 8 februarie, în primă audiție, Suita simfonică „Poema Română" opus 1. Faptul nu poate trece neobservat pentru opinia publică din România şi artistul impune respect şi recunoaştere din partea oamenilor politici şi a guvernanților, reuşind astfel să trezească

sentimente de mândrie națională şi să sensibilizeze inimile românilor de pretutindeni.

Ana şi Spiru Haret, ministru în guvern, se consultă şi decid asupra cadoului care ar putea răsplăti remarcabilele însuşiri şi, totodată, va pune în valoare talentul genialului violonist George Enescu. Regina Elisabeta alege, regeşte, o vioară Stradivarius. Tatăl lui George Enescu, deşi bogat, a recunoscut că „nu-mi pot permite achitarea integrală a viorii". Ministrul Haret adresează tuturor elevilor (educativă idee!) rugămintea de-a contribui şi ei cu câte 10 bani pentru achiziționarea prețioasei viori. Aşa se face că au fost 90.000 de mii de donatori şi aşa s-a putut strânge suma de 9.000 de franci... Impecabilă organizare de suflet pentru un ideal național! Citățm o frază din presa vremii: „Copiii de azi, care au contribuit la afirmarea viitorului Enescu, vor deveni adulții de mâine, capabili să apere idealurile de suveranitate şi democrație ale poporului român."

În anul 1905, la vârsta de 24 de ani, George Enescu termină „preludiile" sale, dăruie lumii celebrele Rapsodii, purcede la prima Suită spre noi drumuri creatoare şi se pregăteşte să răspundă unor probleme esențiale ale existenței, compunând tulburătoarea Simfonie în mi bemol major...

1931 este anul în care Enescu începe să compună „Oedip", o vastă sinteză în care se vor contopi toate genurile muzicale. În această operă-poem marele compozitor îşi va pune în valoare profundele asimilări din folclorul românesc, recreându-l într-un imens folclor imaginar, valorificând şi totodată reinventând vechea muzică grecească. „Oedipe", una dintre capodoperele teatrului de operă din prima jumătate a secolului XX, a fost prezentată, pentru prima dată, în premieră absolută pe scena: „Le Grand Opera de Paris" (Palais Garnier), la 13 martie 1936, sub conducerea dirijorului Philippe Gaubert. La Bucureşti opera-poem a fost reprezentată la 22 septembrie 1958 în cadrul primei ediții a Festivalului Internațional „George

Enescu" şi a fost dirijată de Constantin Silvestri având în rolul titular pe baritonul David Ohanesian.

Simplitatea în viaţă, spunea George Enescu, este adevărata libertate.

„Muzica are toate caracteristicile unui viciu. Are atracţia puternică, voluptăţile secrete şi ciudata nepăsare. Să cânţi la vioară sau să joci la ruletă, să compui sau să fumezi opium, sunt predispoziţii care poartă recompensa în ele însele. Muzicienii însă sunt singurele fiinţe ale căror „vicii" sunt onorate şi remunerate. Când ai virtuozitatea în sânge, plăcerea de a te sui pe scenă te răsplăteşte pentru toate frământările. Ai cânta pentru nimic. Dar ce spun? Ai plăti ca să cânţi!"...

Kreisler

Steinhardt:...„duhul mioritic cel mai nefăţarnic"

Pe la începutul anilor '60, Eugen Rose, viitorul părinte Serafim, se retrage într-o locuinţă de la subsolul unei clădiri din apropierea centrului oraşului San Francisco. Era o cameră întunecoasă plină cu mormane de cărţi şi dosare, cu ferestre înguste prin care se strecura furiş câte o rază de lumină. Pereţii erau acoperiţi de icoane şi o candelă veşnic aprinsă împrăştia o lumină caldă. După ce părăsise creştinismul protestant în care fusese crescut, Eugen Rose s-a aruncat „de cealaltă parte a realităţii" în încercarea disperată de a sparge limitele întocmai artiştilor şi scriitorilor absurdului contemporani cu el, căutând să ajungă la adevăr şi realitate, dar totul a fost doar eşec. Căzuse din această căutare într-o asemenea deznădejde încât atunci când i s-a cerut să-şi descrie starea nu a putut spune decât atât: „Am fost în iad". Odată, pe când se îmbătase, a scris: „Sunt bolnav, aşa cum sunt toţi oamenii cărora le lipseşte dragostea lui Dumnezeu". Speră totuşi la faptul că Hristos „lucrează cu aceste suflete" şi Eugen

Rose va scrie: „Anticrist nu trebuie căutat mai întâi printre marii nihilişti, ci printre mărunţii susţinători care Îl au pe Hristos pe buze. Nietzsche, prin faptul că s-a numit pe sine Anticrist, şi-a dovedit de fapt teribila foame de Dumnezeu". Eugen Rose trăieşte momentul „revelaţiei divine" atunci când intră într-o biserică ortodoxă rusească din San Francisco: „ceva s-a întâmplat cu mine, ceva ce nu trăisem în nici un templu budist sau oriental, ceva din inimă îmi spunea că aceasta este casa mea, şi că toate căutările mele se încheiaseră". Nu înţelege nimic din slujba care se celebra în limba rusă dar cu tenacitate şi răbdare, în timp, va învăţa limba rusă şi sufletul său va fi copleşit de patosul ritualului ortodox. Odată cu intrarea sa în ortodoxie, Eugen Rose conştientizează un alt lucru: „Adevărul nu este o simplă idee abstractă, căutată şi cunoscută la nivel raţional, ci este un Adevăr personal – chiar o Persoană – căutată şi iubită cu inima."... „Şi aşa L-am întâlnit pe Dumnezeu."

În acea cămăruţă, părintele Serafim avea în gând să scrie „Împărăţia Omului şi Împărăţia lui Dumnezeu", o cronică monumentală tratând despre războiul omului modern împotriva lui Dumnezeu, despre încercarea acestuia de-a distruge vechea rânduială, despre negarea Împărăţiei lui Dumnezeu în vederea întemeierii propriei sale utopii pământeşti. Din „magnum opus" al celor 14 capitole plănuite, doar al şaptelea a fost redactat integral, restul a rămas în note şi manuscrise. În acest al şaptelea capitol Eugen Rose, părintele Serafim, afirmă: „... filosofia nihilismului stă la baza culturii secolului XX şi miezul acestei filosofii a fost exprimat clar de Nietzsche şi de un personaj al lui Dostoievski în fraza „Dumnezeu a murit, prin urmare omul devine Dumnezeu şi totul e permis"... Cât de clară va fi fost această filosofie a nihilismului, noi vom nota o dezarmantă mărturisire, poate ruptă din context, a filosofului german Nietzsche, rătăcită în manuscrisele sale: „Între ceea ce simţim atunci când citim Psalmii şi ceea ce

încercăm atunci când îl citim pe Pindar şi pe Petrarca este aceiaşi diferenţă ca între patrie şi o ţară străină”...

Cartea „Nihilismul, o filosofie luciferică” este o critică teologică a fenomenului nihilist în evoluţia sa de la dimensiunea ideologică şi culturală până la tragedia nihilismului politic şi existenţial. Şi mai este o carte născută din suferinţa lăuntrică, din întunericul vieţii de altădată şi din revelaţia „Adevărului veşnic care s-a făcut trup” a părintelui Serafim, convertit la ortodoxie într-o biserică rusească din emigraţie.

Monahul Damaschin Cristensen

Şi soarele are pete şi cu toate acestea e tot soare.

Şt.O. Iosif

Viziunea ortodoxă asupra lumii a ieromonahului Serafim Rose: „Biserica lui Hristos este vie şi liberă, care este cap al Bisericii, având libertate deplină, căci în ea cunoaştem Adevărul, iar Adevărul ne face liberi (In. 8/32). Când surâzi unui întristat; când ajuţi unui bătrân să păşească mai uşor; când dai de pomană săracului şi-l vizitezi pe bolnav; când rosteşti: «Doamne, ajută-mă» – eşti în Biserica lui Hristos. Când eşti bun şi îngăduitor; când nu te superi pe fratele tău, chiar dacă acesta ţi-a rănit sensibilitatea; când zici: «Doamne, iartă-l!» – eşti în Biserica lui Hristos. Când munceşti cinstit acolo unde te afli şi când seara te întorci ostenit, dar cu zâmbetul pe buze la ai tăi, aducând cu tine o lumină caldă plină de omenie; când răscumperi răul prin iubire – eşti în Biserica lui Hristos. Vezi dar, tânărul meu prieten, cât de aproape eşti de Biserica lui Hristos? Tu eşti Petru şi Dumnezeu îşi zideşte Biserica Sa pe tine. Tu eşti piatra Bisericii Lui pe care nimeni şi nimic nu o va clinti (...). Să zidim bisericile credinţei noastre, pe care nici o putere omenească nu le poate zdruncina, fiindcă temelia ultimă a Bisericii este însuşi Hristos. Să-l simţi pe semenul tău alături de tine, mereu prezent şi să nu te întrebi niciodată: «Cine este

omul acesta?», ci să-ți spui: «Nu este străin. Este fratele meu. Este biserica lui Hristos, ca şi mine».

Cu o astfel de chemare în inimă, să începem a aparține cu adevărat Bisericii lui Hristos, Biserica Ortodoxă".

Nu există morală civică, există numai morală creştină.

Zicerea lui Simeon către Fecioara Maria: Fiul Tău va fi lumină, „şi chiar prin sufletul tău va trece sabie".

Evanghelia lui Luca (II.35)

„De profundis clamavi ad te Domine"

(Din adâncul sufletului, strigat-am către tine, Doamne).

Psalmii, CXXIX.

Imediat după trecerea în noul an 2007, mai precis după înalta sărbătoare a Botezului Domnului, mămica mea devenise de-o melancolie apăsătoare. Am observat acest comportament senin-amar pentru că în momentele sale de pauză, privindu-mă îndelung, îmi repeta duios şi parcă tainic: „mai stai şi tu puțin lângă mine, să mai vorbim şi noi... încă..." Mămica mea, Elena, se apropia de venerabila şi generoasa vârstă de 90 de ani, când, într-o seară liniştită, după rugăciunea de vecernie, privindu-mă calm şi cu tristețe, mi s-a spovedit: „Romeo, sunt tristă pentru că abia la această vârstă am început să văd toată slăbiciunea noastră umană, deasa noastră aplecare spre rău, păcătoşenia noastră. Şi noi ne bizuim pe Dumnezeul nostru care este Iubire şi este înțelegător, milostiv şi răbdător întotdeauna cu oamenii. Dumnezeul nostru nu vrea pierzania noastră, El vrea mântuirea noastră, întru aceasta a pătimit pentru noi, şi încă mai pătimeşte pentru fiecare dintre noi, până la sfârşitul timpurilor... Ține minte Romeo „nu te îngrijora de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale"... Şi aşa cum scrie în Sfânta Scriptură: „I-ajunge zilei răutatea ei". (Matei, VI, 34)...)...

Să iei aminte, copilul meu, la vremurile ce vor veni! Sunt mărturii scrise de Sfinții Părinți în Pateric care spun că în timpul ce va urma lumea se va schimba, oamenii se vor sminti... „lumea se va înnebuni, iar cei care vor rămâne sănătoşi vor fi consideraţi că sunt nebuni de către cei care cu adevărat sunt nebuni... căci... moartea există pentru ca răutatea să nu fie fără margini”... A fost ultima dată când am mai avut răgazul să ascult în tihnă cuvintele agonisite în sufletul drept-credincioasei mele mame, dăruite mie, fiului ei, cu atâta dragoste, smerenie şi frumusețe creştină izvorâte din ascultarea cuvântului lui Dumnezeu.

De la o vreme când mămica mea rămânea singură obişnuia să asculte în linişte un disc cumpărat de mine din talciocul roman de la Porta Portese. Discul cuprindea, printre alte înregistrări, şi un bis dintr-un concert a lui Horowitz pentru publicul moscovit, celebrul „Traumerei” („Vis de dragoste”) de Schumann... Doamne, cât m-a rugat să-i povestesc câte ceva despre pătimaşa şi amara poveste de dragoste dintre Clara Wieck şi Robert Schumann! Prins în vălmăşagul cotidian, am tot amânat zi după zi...

...Mămica mea nu împlinise încă 90 de ani, mai trebuia să treacă numai 31 de zile, cînd, pe la miezul nopții de 5 mai 2007, Domnul i-a îngăduit să urce cărăruia nerâvnită şi necunoscută muritorilor... Pleca să se întâlnească cu dragii ei părinți Matei şi Domnica şi cu soțul ei, Paraschiv...

„Şi toți plângeau şi se tânguiau din pricina ei. Iar El a zis: Nu plângeți; n-a murit, ci doarme”. (Luca, VIII, 52)

Mămica mea, prea cucernica roabă a lui Dumnezeu, Elena, s-a născut pe pământ marți, 4 iunie 1917 şi a renăscut în cer în noaptea de vineri 4 spre sâmbătă 5 mai 2007.

Fericită fie întru pomenire!

...Şi abia atunci, imediat, chiar în acel ceas de după cumplita durere a despărțirii, am purces să chibzuiesc la perfidul şi învolburatul tâlc al frazei lui Rochefoucauld: „Soarele şi moartea nu pot fi privite în față”...

Povestirea care urmează nu este altceva decât o mărturisire târzie, o compilaţie scrisă pentru liniştea sufletului meu hăituit de remuşcări, pentru faptul că nu am găsit atunci timpul necesar împlinirii unei dorinţe atât de nevinovate întru alinarea ultimelor suferinţe ale nepreţuitei mele mame, Elena...

„The rest is silence”
(Restul este tăcere)...

Shakespeare, Hamlet

Un vânt tăios şi rece spulberă în valuri puţina zăpadă căzută ca un fum peste străzile pustii şi triste învăluite de întuneric... Ici, colo, câte un drumeţ rătăcit şi stingher se strecoară pe lângă zidurile bisericii Sfântul Toma din Leipzig ca o umbră, ferindu-şi faţa de furia frigului, înfăşurat în faldurile pelerinei.

Era spre sfârşitul anului 1829... Carl Maria von Weber plecase la Londra pentru a-şi dirija opera „Oberon” la Covent Garden. Beethoven încetase din viaţă la Viena, la 25 martie 1827, închis de ani de zile în surzenie. Un tânăr licean de 15 ani deschidea poarta casei cu inscripţia „Marele Crin” pentru a împrumuta de la domnul Wieck „Metoda pentru bas cifrat de Login”. Tânărul era Richard Wagner. Între timp murise Schubert, iar la Berlin, un tânăr de 20 de ani, Mendelssohn, dirijase „Pasiunea după Matei” de Bach. La Leipzig, Clara Wieck se iniţia în tainele viorii, cânta şi studia, pregătindu-se pentru cariera concertistică. Terminase de compus patru poloneze şi abia împlinise vârsta de 10 ani. La Heidelberg, un student în drept începea să se îndepărteze de aceste studii pentru a se consacra muzicii. Tânărul se numea Robert Schumann...

Clara Wieck s-a născut la 13 septembrie 1819, în oraşul Leipzig.

Părăsit de soţia sa, Marianne Trommlitz, lui Friedrich Wieck, cel mai bun profesor de pian din Leipzig, i-au revenit îndatoriri majore pentru cei doi băieţi, Alwin şi Gustav şi fetiţa Clara... La numai 5 ani, Clara a început să studieze

pianul. Purta un aparat – chiroplast – care-i asigura poziția bustului şi a braţelor. Numai degetele rămâneau să cânte, să interpreteze lucrările compuse de Wieck special pentru fiica sa. Timp de o oră, în fiecare dimineață, Clara executa exercițiile, după care le repeta pe dinafară. Urmau două ore de studii muzicale: citirea notelor, scrierea notelor şi studiul armoniei. Apoi o plimbare de două-trei ore prin oraş, pentru ca restul zilei să fie consacrat primelor noțiuni de învățământ şcolar. Un program destul de încărcat, dar pe care, în octombrie 1825, la un an după ce începuse pianul, Clara Wieck l-a încheiat..

Primul ei concert – o poloneză de Field, Spiritul muntelui de Spohr, două sonate de Mozart, Invitație la vals de Weber şi câteva piese de Cramer şi Czerny – a fost un program greu pentru o fetiță de şase ani. Clara a avut un succes deosebit în rândurile publicului dar fusese mai preocupată de reverența ce urma făcută la sfârşitul spectacolului decât de dificultatea repertoriului sau modul în care va cânta. Aplauzele, în mod firesc, i-au revenit mai mult profesorului Friedrich Wieck care confirma în acea zi perfecțiunea metodelor sale pedagogice şi muzicale.

În toamna anului 1825, pentru profesorul Wieck, Clara şi pianul reprezentau tot ceea ce avea el mai scump pe lume. Dar era, totodată, conştient că de abia acum începea truda, munca fără preget. Fetița lui, Clara, începea o nouă viață; copilăria ei lua sfârşit la vârsta de numai şapte ani!...

Robert Schumann era un tânăr taciturn, cu chip colțuros, pierdut în reveriile sale, chinuit, vorbind domol, abia auzit, închizându-se brusc în sine, retras în mutismul său. Student la Drept dar şi pianist, autor al câtorva compoziții şi poet cu serioase cunoştințe despre literatura germană, familiarizat cu operele lui Byron şi Shakespeare, cu limba latină şi greacă, el găseşte curajul şi îl roagă pe Wieck să-i predea lecții de pian.

Schumann a trebuit să ia totul de la început, să facă exercițiile pe care i le compunea profesorul Wieck pentru a-şi întări încheietura mâinii, pentru a obține un tuşeu

fluid şi elegant. În vara anului 1828, Robert studia deja cu Wieck „Concertul în la minor” de Hummel...

Tot în acelaşi timp Clara Wieck, care avea nouă ani, cânta mult mai bine decât acest nou elev al tatălui ei... Dar, în curând, elevul Schumann începe să-şi înfrunte violent maestrul. Clara asistă la certurile lor, la „luptele penibile” care se declanşau. Frederich Wieck voia să-l convingă pe Schumann că „esența însăşi a artei pianistice consta în a-şi asigura o stăpânire a mecanismului, constantă, rece şi chibzuită”... „Şi, mai ales, pentru a fi un bun concertist”, adăuga Wieck, „îți trebuie precizie, egalitate, ritm, puritate, spre a putea dobândi acel mult dorit joc elegant al sunetului. Fără aceste componente, degeaba toată debordanta dumitale fantezie”. Însă pentru Schumann faptul de a-şi controla şi înlătura fantezia, visarea, esențele înseşi ale artei romantice, era imposibil... Încrâncenat, măcinat de incertitudini, în iarna următoare revine în Heidelberg – „capitala sacră a romantismului” – pentru continuarea studiilor de drept. Spre sfârşitul zilelor friguroase şi ploioase ale lui octombrie 1830, Robert Schumann se reîntoarce în casa familiei Wieck. Se simțea vinovat şi vroia să se consacre definitiv muzicii. S-a apucat iar de studiul celor mai severe exerciții, închizându-se ore în şir singur cu pianul, supunându-se disciplinei tiranice a maestrului care urmărea să-i stăvilească debordanta fantezie şi emotivitatea extremă...

În vara anului 1831, Clara şi Friedrick Wieck se pregătesc pentru un turneu; prima etapă avea sa fie la Berlin. Veşti proaste: în Berlin bântuia holera, aşa că planul se schimbă şi vor merge la Weimer. Primiți cu destulă răceală, obțin totuşi o întrevedere cu Excelența-Sa, consilierul von Goethe. Acesta avea 80 de ani. Pentru creatorul lui Faust, Clara Wieck interpretează Violetta şi Variațiuni de bravură de Heinrich Herz (compoziție la modă, dar mediocră). Goethe, impresionat, remarcă: „interpretarea Clarei te face să uiți compoziția”. Urmarea: Clara Wieck a fost aplaudată frenetic de cei peste cinci sute

de locuitori ai Weimarului şi imediat a fost invitată să cânte la Curtea Ducelui. După concert, preceptorul marelui duce Karl Alexander de Weimar scrie: ”Am ascultat-o pe micuța Wieck. E o adevărată minune. M-am surprins admirând cu entuziasm un talent precoce. Execuție perfectă, măsură ireproşabilă, forță, claritate, lucruri rare la orice vârstă... Are, însă, un aer de suferință şi de nefericire care m-a mâhnit. Dar datorează, poate, o parte din admirabilul ei talent acestei predispoziții la melancolie”...

Turneul continuă: Frankfurt, Darmstadt, Paris... Trecuseră aproape patru luni şi, în noaptea de 30 aprilie spre 1 mai 1832 au revenit la Leipzig... Clara Wieck devenise o pianistă desăvârşită, era socotită printre cei mai mari pianşti europeni alături de un Liszt, Moscheles şi Field. Abia împlinise vârsta de 13 ani...

Între timp, Robert Schumann compusese mult. Încetase lecțiile cu Henri Dorn...

Dar, în timpul absenței celor doi, Clara şi Friedrich Wieck, Schumann, pentru a deprinde o mai mare independență a degetelor, nu găsi nimic mai bun de făcut, pentru a-şi desăvârşi tehnica, decât să inventeze un dispozitiv care i-a distrus definitiv un deget. Cu toate băile, compresele cu ierburi, arătătorul îi paralizase... Robert se vede astfel forțat să renunțe la cariera pianistică dar în sufletul său spera că marele său viitor va fi compoziția. Şi, într-adevăr, în nopțile sale de insomnie, visând „la primăvara însăşi care stă în pragul casei sale”, crează primele compoziții: Variațiunile Alegg şi Op. 2 Papillons (Fluturii).

Disperarea, teama de moarte, groaza de cumplita holeră, teama de nebunie – sora lui mai mare se sinucisese – melancolia, toate acestea frământau gândirea nocturnă a tânărului romantic. Alimentată de angoasele lui Tieck, de delirurile anxioase ale lui Jean Paul, de obsesia tragică a lui Kleist şi de existența lui Hölderlin care, la treizeci de ani era nebun, starea psihică a lui Schumann începe să dea primele semne de nelinişte...

Şi totuşi capul îi este plin de muzică, exersează fără odihnă la pian şi compune, dând frâu liber imaginației: Studiile despre Paganini op. 3, Intermezzo op. 4, Toccata op. 6 şi o Simfonie în sol minor, iar degetul arătător continuă să fie inutilizabil. Medicul care-l îngrijeşte în timpul îndelungatei sale depresii îi recomandă scurt: „însoară-te". Schumann îi urmează sfatul şi se logodeşte cu Ernestine von Fricken, o tânără care tocmai sosise la Wieck să studieze pianul. Dar în sufletul Clarei şi al lui Robert arde mocnit focul unei pasiuni mistuitoare. Bărbatul matur va fi fost orbit de atâta strălucire. Clara demonstra o tărie de caracter ce se făcea simțită prin forța degetelor ei pe clape. Ea nu mai poate fi „judecată după vârsta ei, ci după tot ceea ce a realizat", notează tulburat Schumann.

Clara şi Robert îşi scriu zilnic. La primirea „op. 3" al Clarei, care este dedicat lui Robert, acesta îi răspunde: „Sper că unirea celor două nume pe copertă va putea fi una din perspectivele noastre de viitor". Brusc, la 6 decembrie 1835, Schumann notează în jurnalul său: „... am rupt (logodna) cu Ernestine..." Apoi, dezlegat de orice obligații, îi scrie Clarei: „Tu eşti dragostea mea cea veche. Trebuia să se termine cu Ernestine, pentru ca noi să fim uniți".

Clara Wieck avea şaisprezece ani şi avea deja reputația de a fi o mare pianistă. Crescută de un tată rigid şi pragmatic, Clara se îndrăgosteşte de Robert, bărbatul visător şi impulsiv care ştie să aprecieze în mod deosebit însemnele geniului, imaginația, trezindu-i, totodată, instincte şi pasiuni nebănuite... Când a aflat că cei doi tineri s-au întâlnit la Dresda, Friedrich Wieck a izbucnit într-un acces de furie interzicându-le să se mai vadă sau măcar să-şi scrie... Turneele Clarei continuă: Berlin, Hamburg, Dresda, Leipzig. Fără să-i spună tatălui, Clara execută în timpul concertului de la Leipzig Studiile simfonice op. 13 de Robert Schumann. Acesta este prezent în sală. Tot ceea ce a urmat „a fost deprimant"... Wieck refuză categoric

cererea în căsătorie a lui Schumann pentru Clara. Furia şi încăpăţânarea întunecă raţiunea profesorului şi acesta este în stare să-şi arunce fata în braţele primului venit, cu condiţia ca acesta „să aibe un titlu şi mulţi bani”!

Era în septembrie 1837: Clara Wieck împlinise 18 ani, iar Robert Schumann avea aproape 27 de ani. Clara simţea drama tatălui: „... sunt tulburată văzând cât de nefericit e tata la gândul că într-o zi mă va pierde. Ştiu tot ceea ce îi datorez... Şi totuşi, ce dragoste imensă pentru tine!”.

...Şi iarăşi turnee, triumf, ovaţii, chemări la rampă, omagii...

În inima lui Wieck creşte neliniştea. Ciudăţenia lui Schumann, mascată de o emotivitate vizibilă, mutismul, ciudăţeniile, toate aceste manifestări îl tulburau pe bătrânul Wieck. Presentimentul lui de tată autoritar, coleric şi rigid, care nu ştiuse niciodată să-i arate fiicei sale dragostea pe care i-o purta, era complet derutat de blândeţea şi tandreţea rivalului său pentru Clara...

La scrisoarea lui Schumann: „Vreau să-mi fii soţie, este dorinţa mea cea mai profundă” Clara, cunoscând prea bine atitudinea potrivnică a tatălui său pentru iubirea lor, răspunde dezarmant de sincer: „Sunt singură câteva clipe şi ţin să-ţi spun doar atât: nu visez decât să mă văd în ’40 (1840, anul majoratului, când Clara putea decide legal asupra viitorului ei – *n.n.*), ca să trăiesc alături de tine”.

În luna mai a anului 1839, Robert îi trimite profesorului Wieck o a doua scrisoare cu cererea în căsătorie: „... încă o dată şi cu acordul Clarei, vă solicit încuviinţarea pentru a celebra unirea noastră în ziua de Paşti a anului viitor...” În plic mai era şi citaţia pentru tribunal în cazul în care Wieck refuza să-şi dea consimţământul. Wieck nu dezarmează şi respinge furios cererea în căsătorie a acestuia. Urmează procesul care, o dată cu trecerea timpului, putea fi trecut sub tăcere... La 1 august 1840 tribunalul se pronunţă şi consideră legală căsătoria celor doi îndrăgostiţi. Clara era în turneu: Gotha, Heiligen, Erfurt, Iena apoi Weimer.

La 12 septembrie 1840, ora 10 dim., acompaniaţi de

un mic grup de prieteni, mirii pornesc pe aleea care duce spre bisericuța din Schönefield, un sătuc de la marginea Leipzigului. O zi de toamnă senină. Razele de soare se sparg în bobițe de rouă, sclipind în iarba udă. Adie o boare de vânt... În ajun, Clara Wieck împlinise 21 de ani şi în această zi urma să devină doamna Schumann. În fața celor doi, Clara şi Robert, legați de o dragoste profundă, se deschidea un nou drum care se va desfăşura în jurul muzicii.

Cu un an în urmă, Schumann decretase: „pianul este mult prea strâmt pentru mine”... Compusese „Dragoste de poet“, inspirat de poeziile lui Heine şi „Dragoste şi viață de femeie“, sublim cântec de dragoste închinat şi dăruit Clarei. Tot din darurile de nuntă oferite iubitei mirese, mai este şi ciclul „Myrtham“ (Flori de lămâiță) op. 25, cuprinzând 26 de lieduri pe versuri de Goethe, Rückert, Byron, Moore, Heine, Burns şi Mosen. O sută treizeci şi opt de lieduri, tulburător de frumoase, compuse numai în anul 1840! Lucrările pentru pian ale lui Schumann au un farmec muzical aparte, greu de definit datorită armoniilor complicate, a inversiunilor ritmurilor în sens contrar şi a texturii lor polifonice foarte puternice. Dar ideile lui melodice sunt, totodată, atât de exuberante, atât de poetice şi intime pentru că sunt compuse într-o stare sufletească ce ar putea fi numită extaz. Muzica lui Schumann este, în genere, o muzică dureroasă, însuflețită de idealul romantic plin de misterul poeziei lui Jean Paul...

Robert Schumann era în sfârşit fericit. Cei doi îndrăgostiți, Clara şi Robert, s-au instalat imediat în Leipzig, într-o căsuță din Inselstrasse, căsuță luată cu asalt chiar de a doua zi de Liszt, Becker, Wenzel, Mendelssohn şi mulți alți artişti. Vizitele nu vor înceta, prietenii şi cei aflați în trecere, muzicieni care îşi interpretau creațiile, critici şi editori, veneau să asculte, să descopere şi să interpreteze muzica. Valuri de muzică se revărsau necontenit din căsuța de pe Inselstrasse...

Dar, foarte curând, Clara a trebuit să facă dovada dragostei sale față de Robert. El se închidea cât era ziua de lungă în cămăruța lui cu pian şi nimeni nu avea voie să intre şi să-l deranjeze. Exersa şi compunea fără oprire, acaparând tot timpul singurul pian al casei. Clara trebuia să primească vizitatorii şi să se supună toanelor lor, suportând cu stoicism şi ceasurile de singurătate şi de muțenie ale lui Robert când acesta nu compunea. Când el ieşea din odaie, Clara se strecura pe furiş şi putea să se aşeze la pian.

Viața lor era, în aparență, aşa cum se temuse Friedrick Wieck că va fi: burgheză şi meschină, într-un cuvânt, o existență banală cu paradoxurile ei. În schimb, Clara şi Robert se iubeau cu pasiune şi tandrețe „îmbătați de muzica lui neasemuită."

La 11 februarie 1841, Robert Schumann oferă, spre ascultare, la el acasă, prima lui simfonie, înflăcărata Simfonie a primăverii. Vor urma: romantica Simfonie a doua cu adagioul ei trist, una dintre cele mai tulburătoare piese compuse vreodată de un compozitor, maiestuoasa Simfonie a Rinului, pentru care a compus cinci mişcări şi Simfonia a patra, cea mai lirică dintre simfoniile sale.

Dacă a existat vreodată un compozitor care să fie condamnat la muzică, acela a fost Schumann. Muzica l-a luat în brațe, l-a hrănit şi, în cele din urmă, l-a distrus...

Dar, prea curând, diferendele dintre cei doi încep să-şi arate colții. Schumann era poate cel mai titrat dintre muzicienii germani (doctor „Honoris Causa" al Universității din Iena), dar extrema lui sensibilitate, imaginația debordantă şi angoasele îl vor condamna la dramatica suferință de mai târziu. În schimb, Clara era de o incultură stupefiantă pentru gradul de virtuozitate la care ajunsese. Ea conştientiza acest fapt şi, în jurnalul ei, îl ruga pe Robert să se arate indulgent cu ea, s-o ierte, scriind: „ignoranța mea în ce priveşte ştiințele, puținele mele lecturi mă apasă greu".

La 31 martie 1841 Clara este din nou pe scenă. În cursul serii, Mendelssohn a dirijat „Simfonia primăverii".

Clara şi Robert Schumann erau împreună pe afiş. Singura umbră din viaţa celor doi rămânea Friedrick Wieck rămas robul propriilor prejudecăţi şi nereuşind încă să-i ierte, deşi se simţea în sinea sa vinovat.

Soţii Schumann lucrau la „descifrarea" simfoniilor lui Beethoven, când, timid, dar frecvent, între ei izbucnesc „delicate conflicte"... Clara notează în jurnalul său: „pianul meu (exerciţiile şi studiile zilnice, atât de preţioase pentru un pianist) e trecut iarăşi pe planul doi, aşa cum se întâmplă de fiecare dată când Robert compune" ... „într-o zi întreagă nu se găseşte nici măcar un ceas pentru mine".

Amândoi au nevoie de un „respiro" şi Clara reuşeşte să-l convingă pe Robert să meargă într-o scurtă vacanţă în Elveţia saxonă pentru opt zile. Un presentiment începe să se cuibărească în adâncul sufletului de parcă cineva nevăzut îi număra zilele senine... deja trăite...

La 1 septembrie 1841 se naşte Maria, primul lor copil. Robert îi oferă Clarei, cu prilejul acestui fericit eveniment, corectura finală la „Simfonia primăverii în Si bemol major", terminată în mare taină şi „Simfonia în Re major". Odată încheiate petrecerile, Schumann se retrage din nou în odaia sa pentru a lucra la un nou proiect, opera Fantezie pentru pian şi orchestră transformată mai târziu în celebrul „Concert în la minor pentru pian şi orchestră". În schimb, Clara se retrage cu fiica sa, Maria, încercând, răbdătoare, să-şi înţeleagă soţul... Îi lipseşte febra, succesul concertelor, invitaţiile, aplauzele şi este cuprinsă, pe nesimţite, de o fierbinte dorinţă de-a urca din nou pe scenă, într-un nou concert. Clara pleacă însoţită de Robert şi concertează la Weimer, Leipzig, Magdenburg. De la Bremen, plictisit, Robert se va reîntoarce la Leipzig, iar Clara, deşi chinuită de dorinţa de-a fi împreună cu Robert şi Maria, îşi continuă turneul ajungând până la... Copenhaga! Când se întoarce, la sfârşitul lunii mai 1842, îl găseşte pe Robert melancolic, posac şi bolnav. Aceasta era probabil din cauza celor două lucrări Cvartetul nr. 3 din opusul 41,

dedicat lui Mendelssohn, şi Cvartetul cu pian, pe care nu reuşea să le finalizeze. Clara îl ia pe Robert în Boemia pentru o scurtă excursie. La Königswart au cerut o audienţă lui Metternick. Metternick se arătă destul de respectuos cu Clara, dar Schumann, rezervat nu poate să-şi controleze emoţia şi la plecare nu reuşeşte nici măcar să atingă mâna prinţului, întinsă de acesta, pentru salutul de bun rămas!...

Epuizat de muncă, Schumann cade la pat şi va fi bolnav toată toamna şi iarna anului 1842. Clara, deşi din nou însărcinată, îi îngrijeşte cu dragoste, devotament şi multă înţelegere „depresiunea nervoasă". La 16 iunie 1843, soseşte scrisoarea bătrânului Wieck, care îl eliberează, în sfârşit, pe Robert de „povara greşelii"... Clara putea respira uşurată: tatăl ei acceptă pacea şi Clara îşi vedea astfel visul împlinit: „Robert s-a împăcat cu tata".

Cu câteva luni înainte, la 15 aprilie 1843, Clara născuse cel de-al doilea copil al lor, din nou o fetiţă, Elise... În decembrie, în acelaşi an, Robert Schumann este aclamat în delir la Leipzig, unde îşi dirijează în premieră Paradisul şi Peri.

Imediat după trecerea Sfintelor Sărbători ale Crăciunului, o altă dorinţă a Clarei se împlineşte: un turneu în care să fie inclusă şi Rusia. Concertele au avut loc, în ordine, la Berlin, Königsberg, Tilsit, Mitau, Riga, Dorpat... O însoţeşte şi Robert. Dar la Riga, Schumann începe să se simtă rău, acuză ameţeli, stări de nelinişte şi halucinaţii auditive. Pentru refacerea lui Robert, Clara rămâne patru săptămâni la Petersburg. Primele două concerte au fost de „recunoaştere", dar celelalte două au fost într-adevăr triumfale. Împăratul şi împărăteasa sunt încântaţi de concertul intim care a durat mai bine de două ore, apreciind interpretarea strălucitoare a piesei „Cântec de primăvară" de Mendelssohn.

Pe 2 aprilie 1844, Clara şi Robert Schumann pleacă spre Moscova.

Odată întorşi acasă din turneu, Schumann „atacă" proiectul pe care îl visase în Rusia: „Faust" al lui Goethe.

Începe lucrarea cu scena finală, cea care pune în lumină puterea mântuitoare a femeii... Dar, în august 1844, Schumann se prăbuşeşte acuzând aceleaşi simptome ca acelea din Rusia, mult agravate. Nu mai suportă să audă nici o notă muzicală. Imediat i se interzice orice fel de activitate, dar Robert se simte din ce în ce mai „nefericit şi melancolic".

După cei patru ani petrecuți la Leipzig, în decembrie 1844, soții Schumann se mută la Dresda. Dresda, un oraş sever, un decor de vis, scăldat de apele Elbei – Florența Nordului" – celebru pentru galeriile de artă, un oraş care trăieşte şi respiră din amintirea gloriosului său trecut, când poeții şi muzicienii romantici înflăcărau spiritele vremii...

Clara avea 24 de ani, îngrijea de cei patru copii („copiii sunt o binecuvântare", nota Robert), dar mai trebuia să se ocupe necontenit şi de soțul ei care era mai tot timpul obosit, suferea de frig, angoasele îl terorizau iar teama de moarte îi otrăvea viața.

Dar, în disperarea lui, Schumann crea, mărturie fiind: Fuga a doua în re minor pe urmele lui Bach op. 60, Fuga a treia în re minor şi Fuga patra în Fa major, toate oferite Clarei. Cu amărăciune, Clara constată uimită: „(Robert)... nu mai e decât muzică, dar eu îl iubesc!" În Duminica Floriilor, Richard Wagner dirijează „Simfonia a noua" de Beethoven. La concert sunt prezenți şi soții Schumann.

Moartea subită a lui Mendelssohn, la 4 noiembrie 1847, îl loveşte în plin pe Schumann. Fiul lui Karl Maria von Weber, care îl vede pe Schumann la Dresda, povesteşte: „Robert stătea tot timpul cu mâna pe halbă, cotropit de gânduri, parcă ascultând şi fredonând o melodie numai de el ştiută"...

...Ordinea lumii se clatină, Revoluția franceză izbucneşte în februarie 1848, nemulțumirile şi tulburările se extind şi în Austria, Italia, Prusia şi Germania... După anarhia maselor, asaltul trupelor, luptele de stradă, jafurile şi incendiile... La 16 iulie 1849 lucrurile încep

să se calmeze şi, încet-încet, viaţa îşi reia cursul normal. În Dresda se reinstaurează liniştea. Dar soţii Schumann, după toate înfricoşătoarele evenimente trăite, cu vechea Operă din Dresda complet distrusă de incendiu, cu oameni nevinovaţi ucişi de gloanţe, cu case şi ziduri năruite, părăsesc oraşul pentru totdeauna(la 1 septembrie 1850), sfâşiaţi de durere. Ajung la Düsseldorf unde, împotriva oricăror aşteptări, orăşelul este plăcut, înconjurat de un modest şi liniştit lanţ de munţi.

La nici două luni după venirea la Düsseldorf, Robert Schumann dăruieşte Clarei ceea ce pregătea în taină cu multă, multă nelinişte şi trudă: „Simfonia renană op. 97", care va purta, în repertoriul clasic, titlul de „Simfonia III-a în Mi bemol" şi va fi, din păcate, ultima scrisă de Schumann.

Între timp, Schumann acuză dificultăţi de adaptare în conducerea Orchestrei din Düsseldorf. Stă visător la pupitru, uneori perplex, incapabil să coordoneze instrumentiştii. Instrumentiştii încep să neglijeze repetiţiile lipsind de la seratele muzicale... După o nouă „criză de anemie cerebrală" care l-a îndepărtat de la pupitrul orchestrei toată iarna lui 1851-1852, în decembrie 1852, Comitetul Director îi adresează o scrisoare lui Schumann prin care i se cere demisia. Toţi văd cu tristeţe că Schumann este epuizat, dar el luptă până la capăt, nu se lasă doborât de boală şi, ca un blestem, se cufundă în compoziţiile sale uitând de cei din jur...

Robert este din ce în ce mai neliniştit, lucrează fără odihnă, trăind abătut şi cu presentimentul bolii. Nimic nu-l poate opri, nici înspăimântătoarele migrene, nici teribila insomnie şi lucrează, şterge, scrie notele pe portativ, le repetă la pian, iar le şterge, iar le repetă, până la disperare, până când melodia capătă conturul şi coloratura dorită. Aşa va crea răscolitoarele: Sonata pentru vioară şi pian op. 105, fantasticul „Trio op. 110" şi cea de-a treia, celesta „Sonată pentru pian şi vioară în re minor op. 125"...

...Într-o zi, mai precis în 30 septembrie 1853, soneria

casei soților Schumann sună prelung şi stingher, spărgând liniştea acelei calme după-amiezi... În prag, un tânăr blond, „frumos ca zorile”, prezentând-şi, timid scrisoarea de recomandare... A doua zi tânărul muzician, originar din Hamburg, în vârstă de 21 ani, puțin vorbăreț, s-a aşezat la pian şi a executat o Sonată în Do major. Robert şi Clara Schumann sunt pur şi simplu transportați de bucurie, uimiți profund de virtuozitatea şi siguranța pianistului. În aceeaşi seară, Schumann va nota în carnețelul său de însemnări: „1 octombrie, tânărul Brahms în vizită (un geniu)”.

Johannes Brahms, pentru că despre el este vorba, îi confirma lui Schumann faptul că noua generație sosea... La câteva zile după această vizită, pe 25 octombrie, Schumann renunță la postul său de concertmaistru al orchestrei din Düsseldorf.

Puțin timp după aceste întâmplări, Robert începe să aibă senzația că muzica îi este dictată din afară, de anumite spirite. În noaptea de 10 spre 11 februarie 1854 Schumann acuză o durere atroce în ureche şi o migrenă insuportabilă. Apoi, nota „la”, un „la” acut îi bombardează neîntrerupt şi obsedant auzul, împiedicându-l să gândească şi să vorbească. Durerile nu mai contenesc... Clara, însărcinată din nou, împreună cu cei şase copii, sunt profund impresionați de suferințele cumplite ale lui Robert şi în casă nu mai doarme nimeni... Doctorul Hasenclever este neputincios. Lui Robert demoni şi îngeri îi terorizează existența; cu mici pauze el urlă de durere. Când durerea se mai potoleşte, pentru scurt timp, privirea sa căpătă o expresie extatică. În urechi îi răsună acuzele îngerilor că ar fi criminal, apoi Robert, confuz şi speriat se cufundă, spăşit, în citirea Bibliei. Îşi revine sporadic din crize şi continuă să compună la Variațiunile pe Geisterthema. Într-un moment de luciditate, realizând tragedia şi simțind că nu mai poate fi stăpân pe reacțiile sale, Robert comunică familiei decizia de-a se interna pentru a-şi trata „depresia”. Pe 27 februarie, puțin după miezul nopții, când afară ploua mărunt, Robert, îmbrăcat doar cu un halat, iese pe furiş din casă şi aleargă

desculț spre Rin. Ajuns la fluviu, fără nici o ezitare, se aruncă în valurile învolburate. Luntrașii reușesc să-l salveze, îl scot la mal, dar el, plângând liniștit, tremurând de frig, îi imploră, înfiorător de lucid, să-l lase să moară... Medicii spun că Schumann trebuie internat într-o casă de sănătate. Dar Clara se împotrivește: „Cum, El, iubitul meu Robert, într-un azil! Cum să suport așa ceva?" Și totuși, în ziua de 4 martie 1854, Robert Schumann, însoțit de doi infirmieri, urcă în trăsura care îl va purta în clinica particulară a doctorului Richarz, la Endenich, o localitate la distanță de aproximativ o jumătate de oră de Bonn.

Johannes Brahms sosește imediat la Düsseldorf. Clara, în primul moment, este derutată de tandrețea cu care Brahms o copleșește. Dar, încet-încet, admirația confraternă în ale creației muzicale dintre cei doi se transformă într-o pură și trainică prietenie și Brahms se mută în casa lui Schumann, noul său cămin adoptiv. Clara notează despre Brahms: „Săracul, aproape toți muzicienii sunt împotriva lui pentru că îl simt superior". Pe nesimțite, Brahms devine pentru Clara „îngerul consolator, datorită căruia retrăiesc"...

Pe 18 decembrie 1854, se împlinesc nouă luni de la internarea lui Robert în azil și, în aceeași zi, Clara Schumann cântă la Breslau, oferind publicului, în primă audiție, Trioul op. 8 de... Brahms. Cu acest prilej, Clara recunoștea cinstit admirația ei pentru Brahms... Așa cum recunoscuse cinstit, cu puțin timp în urmă, în fața Emiliei Liszt: „Brahms este sprijinul meu cel mai drag și mai adevărat. De la începutul bolii lui Robert nu m-a părăsit. M-a însoțit în toate încercările. Mi-a împărtășit toate suferințele."

În concertul de la Berlin, de dinaintea Crăciunului 1855, Clara va executa: Bach, Beethoven și „Recviemul pentru Mignon" de Schumann. Clara spera încă în ameliorarea sănătății lui Robert. Dar Schumann era din ce în ce mai slăbit, refuza mâncarea. Se așeza la pian și, cu mâini tremurânde, nu reușea să realizeze decât sunete sticloase, sonorități cumplite. Era, într-adevăr, sfâșietor

pentru suflet şi ureche. Însă ceea ce era încă şi mai cumplit era faptul că Schumann avea şi momente, mai lungi sau mai scurte, de luciditate care îi prelungeau spaima şi suferința.

Clara îşi continua turneul concertelor: Rotterdam, Leyda, Utrecht, Amsterdam, Haga... Îi este din ce în ce mai greu să apară în fața publicului care o aplaudă în delir, fiind cu inima zdrobită de durere, gândind la singurătatea şi suferința iubitului ei Robert.

La Rostock, o aşteaptă Brahms, neschimbat, puțin morocănos, grăbit, dar la fel de tandru şi semănând, din acest punct de vedere, cu Schumann: plin de delicatețe şi protector. Se ghicea din comportamentul său că Brahms era îndrăgostit de Clara... Se întorc împreună la Düsseldorf.

După scrisoarea lui Robert din 5 mai 1855, Clara primeşte, două zile mai târziu, un alt plic în care Schumann îi trimitea partitura Uverturii la Logodnica din Messina, cu dedicație pentru „prietenul nostru Brahms, cu ocazia împlinirii vârstei de 22 de ani".

Următoarea scrisoare trebuia să aducă şi mult aşteptatele veşti bune. Dar aceasta întârzia, producând cu fiecare zi care trecea, tristeți şi nelinişti pentru Clara. Dr. Richarz, Josef Joachim, Johannes Brahms bănuiesc tragicul deznodământ. Wasielewski îl vizitează pe maestru la azil şi notează: „Schumann stătea la pian, improviza. Mi se rupea inima văzându-l pe Robert complet degradat fizic şi intelectual, pe el căruia arta îi datorează atâta frumusețe, pe el care, în zelul său neobosit, îşi închinase viața liniştită, dar fecundă pentru cel mai nobil ideal: muzica. Sunetele lui erau dezacordate, marele artist era o maşinărie stricată, care, prin zvâcniri necontrolate, tot se mai străduieşte să funcționeze". Clara devine tot mai irascibilă şi tristă şi se ceartă cu toată lumea. Plânge din senin... Brahms îi rămâne alături, o însoțeşte în lungi plimbări încercând să aline necazul şi durerea acestei femei golite de forța, vitalitatea, curajul şi voioşia care o caracterizau până la internarea lui Robert în sanatoriu.

Caierul timpului îşi toarce mai departe, neobosit, firul zilelor... Clara Schumann este aplaudată la Praga, la Viena, la Budapesta. La Leipzig, Clara execută în primă audiție Sonata op. 106 de Beethoven...

Pe 23 iulie 1856, Clara, abia reîntoarsă acasă dintr-un turneu epuizant în Anglia, primeşte o telegramă: „Dacă vreți să-l mai vedeți pe soțul dumneavoastră în viață, grăbiți-vă!". Secătuită de lacrimi şi, mai mult decât îngrijorată, chiar speriată, pleacă imediat la Endenich... Clara nu-l mai văzuse pe Robert de peste doi ani, din 4 martie 1854, de când acesta fusese internat în sanatoriu. Doctorul Richarz menținuse interdicția ca bolnavul să fie vizitat până în acest moment când starea lui de sănătate a devenit dintr-o dată critică şi fără speranța că ar mai putea fi salvat. De această dată părea că Schumann intra sigur „în faza terminală"... Revederea lui va fi pentru Clara înfiorător de crudă şi dramatică... Când, pe 27 iulie 1856, Clara, susținută de Brahms, intră în sfârşit în camera lui Robert, rămâne împietrită de durere şi neputință. Iată cum descrie ea ultima lor întâlnire: „L-am văzut. Era seara între şase şi şapte. Mi-a zâmbit şi m-a îmbrățişat cu o tandrețe infinită. Deja nu-şi mai controla membrele, nu-şi mai putea întinde brațele spre mine. Niciodată nu voi uita asta... Robert al meu, aşa a trebuit să ne revedem?!... Ce spectacol dureros!" Pentru Clara nimic nu mai conta dar se bucura totuşi de privirea lui stinsă, nespus de blândă, tristă şi ciudat de înțelegătoare pentru tot ceea ce a fost, pentru tot ceea ce nu va mai putea fi niciodată...

Peste două zile, la 28 iulie 1856, Robert Schumann se stingea din viață. Singur. Cei dragi abia plecaseră. S-au întors din drum şi după o jumătate de oră „... capul lui era frumos ca cel al unui mort aureolat de o lumină blândă". Clara se apropie de Robert şi îl îmbrățişează, mângâindu-l mai mult cu privirea... Nu vroia să-i tulbure somnul liniştit şi senin venit după atâta zbucium. O linişte imensă îi cuprinde sufletul: „Domnul l-a mântuit". Clara îngenunchează, adăugând abia şoptit: „Vai, de ce nu m-a luat şi pe mine cu

el?!" Depune buchețelul de flori la căpătâiul lui Robert, îl privește îndelung, lacrima i se prelinge pe obrazul împietrit de durere și, ca prin vis, își reamintește de fraza finală din scrisoarea-jurământ pentru viitorul ei soț, Schumann... Era în anul 1838: „nu visez decât... să trăiesc alături de tine". Când au trecut 18 ani?... Parcă ar fi fost ieri...

Printre lucrurile restituite de la azil și printre hârtiile lăsate în perfectă ordine, Clara găsește acompaniamentul lui Schumann la cele Douăzeci și patru de Capricii de Paganini. Partitura era trecută pe curat chiar de mâna maestrului...

Într-o micuță capelă a cimitirului de la marginea orașului Bonn, joi, 31 iulie 1856, s-au desfășurat funeraliile. Dimineața se arătase senină dar rece. Poate mai târziu soarele va străluci învăluind totul în lumina caldă a verii... Dar nu a fost să fie așa; ca din senin cerul s-a posomorât, câțiva nori albicioși și răzleți au acoperit soarele iar razele lui, încet-încet s-au stins. În urma sicriului, purtat de câțiva cântăreți de la „Concordia", mergeau Johannes Brahms și Josef Joachim. Mai erau Dietrich, Hiller, Grimm și... atât. O ceremonie simplă, fără multă lume, fără zgomot. Au fost prezenți, așa cum trebuia, conform voinței lui Schumann, numai cei mai dragi prieteni... Sicriul a fost coborât în mormânt și, o dată cu sunetul sec al bulgărilor de pământ, Clara simți cum neliniștea o învăluie ca o mantie... Amar, Clara înțelegea acum că va fi obligată să înceapă o viață nouă, să înceapă totul singură, de la un alt capăt de drum... Dar cum va putea oare să-și mai găsească, de acum înainte, liniștea sufletească și forța creatoare fără dragostea, fără iubirea tandră și plină de patos a celui care a fost iubitul, romanticul și unicul ei soț, Robert Schumann?...

După moartea lui Schumann, Clara, în vârstă de numai 37 ani, rămânea singură cu cei șapte copii în grija și sub oblăduirea sa. Simțea nevoia să alerge, să uite... Pentru Clara, au început drumurile lungi, turneele epuizante și preocuparea de-a se muta oriunde, în afara Düsseldorfului care îi trezea dureroase amintiri... Clara nu mai suportă nici

să stea departe de pianul iubit şi nici să rămână singură. Doamna Schumann străbate toate oraşele renane, trece prin Hanovra, Berlin, Dresda, Leipzig, apoi prin Basel, Guebwiller, Mülhouse, Zürich, Paris... În fiecare loc o scenă, o sală şi pretutindeni un public entuziast. Cântă, în primă audiție, Concertul în Re minor K. 466 de Mozart, Pastorala de Beethoven, atacă ultimele mari sonate ale lui Beethoven: Sonata treizeci op. 109 şi Sonata treizeci şi unu op. 110" şi redescoperă Dansurile Davidienilor op. 6 de Robert Schumann...

Luptătoarea din ea începe să dea primele semne de oboseală: „nu-mi mai simt degetele"... Totuşi, la Oldemburg, cântă magistral cele douăzeci şi una de Dansuri ungare de Brahms, cu Brahms. „Sper că totul se va aranja mai bine într-o bună zi" – îi răspunde Clara lui Brahms cu sinceritate şi încrâncenată speranță când acesta o roagă să se oprească.

Clara visează, îşi doreşte doar o existență calmă: „Trăind cu un prieten drag, aş putea, cred, să-mi găsesc din nou odihna şi veselia, cu toate că fericirea mea a dispărut". Brahms o vrea pe Clara lângă el, la Viena. „Te iubesc mai mult decât pe oricine şi decât orice pe lume", îi scrie el „ai suferit destul pentru o viață de om".

După atâta efort, cu atâția kilometri parcurşi, cu nenumărate concerte, Clara este forțată să se oprească, fiindcă mâinile, divinele ei mâini, cedează. Chiar ea recunoaşte la München, în fața prietenei sale, Emilia Liszt: „Nu mai pot cânta"...

Dar, nici Brahms şi nici Clara nu erau sortiți să fie fericiți...

Pe neaşteptate, aşa cum îi era obiceiul, Brahms vine şi îi oferă Clarei ultima sa compoziție, Recviemul german, dedicat „lui Robert Schumann, marele geniu, maestrul, şi Johannei, simpla şi bătrâna mea mamă".

În Vinerea Mare a lui aprilie 1868, Clara străbate naosul Catedralei Sf. Petru din Bremen la brațul lui Brahms pentru a asculta în primă audiție „Recviemul german". Dar

Clara se simte din ce în ce mai obosită şi i se confesează fiicei sale, Maria: „Inima mea începe să îmbătrânească”...

Înainte de a începe concertul de la Heidelberg, în data de 9 noiembrie 1872, Clara primeşte vestea morţii fiicei sale, Julie... Nu spune la nimeni nimic şi cântă... Clara nu se lasă copleşită de durere dar recunoaşte amar împlinirea destinului: „în fond nu îmbătrâneşti decât ca să pierzi. Până în ziua când eşti dus chiar tu la cimitir. Atunci ninge, suflă vântul pe mormântul tău. În afară de asta, viaţa îşi urmează cursul”...

După multe ezitări se mută provizoriu, în noiembrie 1873, la Berlin. Reumatismul o chinuie rău şi o imobilizează. Tristă viaţă pentru Clara. Doctorul Esmarch o sfătuieşte ca în pofida suferinţelor să nu cedeze, să repete şi să cânte zilnic. Neliniştită şi preocupată, Clara nu reuşeşte să-şi găsească locaţia ideală.

Brahms locuieşte la Viena şi o invită mereu să se decidă odată, dar Clara refuză mereu. Încet, încet, durerea cedează, braţele încep să-şi regăsească abilitatea, reumatismul n-o mai supără şi Clara asistă, fericită, la concertul în primă audiţie a Simfoniei în Do major op. 68 a lui Brahms.

În acel an 1877, Clara este fericită: geniul „scumpului ei Brahms” este definitiv recunoscut. Deja, în anul 1876, apăruse Simfonia nr 1 în Do minor şi Brahms fusese salutat drept succesorul lui Beethoven. Entuziasmat, Hans von Bülow a numit simfonia lui Brahms „a zecea”, cu atât mai mult cu cât o temă din ultima mişcare a lui Brahms prezenta unele asemănări cu Oda bucuriei din Simfonia a noua.

În anul următor, pe 29 septembrie 1878, Brahms îşi dirijează Simfonia a doua. Entuziasmul publicului este enorm şi unanim, compozitorul fiind, în sfârşit, apreciat pe măsura talentului său. Tot în acest an, Clara se stabileşte la Frankfurt am Main unde va suferi o nouă criză de reumatism, foarte dureroasă. De la această dată Clara nu va mai cânta în public continuând totuşi să dea lecţii de pian şi să schimbe cu Brahms o corespondenţă furtunoasă, violentă sau tandră... Într-una din scrisori, morocănosul

Brahms recunoaşte: „Tu şi Robert aţi fost cea mai frumoasă aventură din viaţa mea. Voi reprezentaţi bogăţia ei cea mai mare şi substanţa ei cea mai nobilă".

Brahms compune în 1883 tulburătoarea Simfonie a treia în Fa major care cuprinde un motiv scurt: „fa-la bemol-la", tradus în germană prin literele FAF, iniţialele devizei lui Brahms: „frei aber froh" (liber dar fericit), ceea ce aminteşte Clarei de FAE, „frei aber einsam" (liber dar singur), motto-ul pe care Schumann, Dietrich şi Brahms l-au rescris în superba Sonată pentru vioară şi pian. Tema cu care Brahms îşi începe simfonia după cele două acorduri de deschidere, trimite ascultătorul la prima simfonie a lui Schumann. În ambele cazuri tonalitatea mişcării este în Mi bemol, iar misterioasa temă e în Sol major. Probabil că această temă avea o sonoritate aparte pentru Schumann care nu putea fi explicată. Dar poate că Brahms descoperise ce voia Schumann să spună...

Oricum, toţi cercetătorii consideră Simfonia a treia în Fa major o creaţie absolut originală în spiritul muzicii lui Brahms.

Veacul stă să-şi sfârşească zilele... Se răstoarnă valorile. La timpuri noi, oameni noi. Alţi artişti tineri îşi caută drumul, o altă generaţie bate la poarta destinului sperând afirmarea: Camille Saint-Saëns, Piotr Ilici Ceaikovski, Franz Liszt... Vor urma Rimski-Korsakov, Modest Petrovici Musorgski, Aleksandr Porfirievici Borodin şi mulţi alţii...

În noiembrie 1894, Brahms soseşte pe neaşteptate la Frankfurt am Main. Clara arată descurajant de trist, este o femeie bătrână, pe jumătate surdă, cu degetele noduroase, care plânge de mila „trupului ei mizerabil". Brahms, Joachim şi un prieten al lui Brahms, cântă special pentru Clara: Concertul pentru vioară, Sonata pentru clarinet şi pian op. 120 şi Piesele fantezie pentru pian şi clarinet de Schumann. O rază de lumină: Clara uită pentru câteva clipe de toate grijile vieţii, de umilinţele vârstei, de suferinţele de zi cu zi şi ascultă „regalul concert" pierdută în visare,

plângând de fericire... Va fi, poate, pentru ultima oară?...

Pe 3 octombrie 1895, Brahms, devenit între timp un bătrânel bondoc de 60 de ani (el, arogantul şi nesuferitul, pe seama căruia, în tinerețe, la Viena, circula anecdota potrivit căreia el ar fi părăsit furtunos o petrecere spunând: „Dacă este aici vreo persoană pe care nu am insultat-o, îmi cer scuze"), o roagă pe Clara, ca un copil, să-i cânte ceva. Ea refuză. El insistă. A izbucnit cearta. Până la urmă s-au împăcat: Clara a cântat numai pentru el, pentru „îngerul ei consolator". Nici unul dintre ei nu bănuia, în acele momente de extaz, că pentru Brahms va fi ultima oară când o va mai auzi cântând pe Clara, „duşmanca lui iubită".

Clara Schumann va trece în adormire în noaptea de 20 spre 21 mai 1896...

Confuz şi îndurerat, Brahms, în graba de-a ajunge la timp la înmormântarea Clarei, se urcă greşit în trenul spre Viena, în loc să-l ia pe cel de Germania. Soseşte disperat la Frankfurt am Main, dar prea târziu pentru a mai asista la ceremonia funerară..

La marginea mormântului străjuiau liniştiți copacii plantați la moartea lui Robert Schumann. Trecuseră de atunci peste patruzeci de ani... Joachim, Brahms, Dietrich, Hiller au cântat muzica bărbatului pe care Clara îl iubise cu sinceritate şi patimă şi pe care, în sfârşit, îl regăsea... Ca şi acum patruzeci de ani, în cimitir a început să plouă. În tăcere, fără să-şi spună nici un cuvânt, prietenii se despart, unul câte unul şi, răzleți, dispar în ceața care se lăsase, zgribuliți de ploaia rece care continua să cadă. Brahms este singurul care rămâne ca o stană de piatră lângă mormântul Clarei, indiferent la rafalele de ploaie şi la frigul care-i biciuia trupul. Johannes Brahms dă frâu liber lacrimilor, realizând în acel tragic moment cutremurătorul adevăr: pierduse nu numai pe femeia care îi descumpănise viața de bărbat şi în fața căreia toate iubirile lui dispăruseră ca un fum, dar pierduse pe unica pianistă care îi luminase viața şi îi împlinise destinul de muzician.

La nici un an, în noaptea de 2 spre 3 aprilie 1897,

Brahms cere un pahar cu vin de Rin. Îl bea cu poftă şi murmură: „E bun”. Nu mai reuşeşte să adoarmă. În zori, ochii lui albaştri sunt plini de lacrimi. Lacrimile se preling pe obrajii descărnaţi şi palizi în barba cenuşie. Apoi închide ochii şi adoarme. Pe faţa lui se puteau distinge clar semnele icterului declanşat la aflarea tristei veşti a morţii Clarei Schumann.

Scurtele peregrinări, romanticele peregrinări ale celor trei (Robert, Clara şi Johannes) prin această viaţă luaseră sfârşit. Nu mai tânjeau după meleaguri străine...

Peste veacul care trecea cobora, tulburător, amurgul romantismului şi, o dată cu el, strălucirea acestor trei destine intrau în timpul sacru şi nepieritor al zeilor...

La 2 noiembrie 1795 Schiller îi scria lui Goethe: „Niciodată n-a fost altfel, şi niciodată nu va fi altfel”.

„Cum se răreşte cerul printre case
şi ce puţin e locul pentru lună...
şi tot mai jos se lasă anii, cerul,
şi tot mai strâmt e locul pentru stele”/.../
/.../„Nimic nu e... nimic nu e uşor /.../
Şi tot mai des sunt toate nefăcute,
Şi tot mai des sunt toate peste drum,
Şi numai noi ne facem pe tăcute,
Ne facem peşti, ne facem fum”

Eta Boeriu

Blagoslovita invocare a papei Ioan Paul al II-lea

Din Scrisoarea Enciclică „Evangelium Vitae” a Suveranului Pontif Ioan Paul al II-lea: „/.../ nimeni dintre noi nu trăieşte pentru sine şi nimeni nu moare pentru sine. Că dacă trăim, pentru Domnul trăim; şi dacă murim, pentru Domnul murim. Aşadar, şi dacă trăim, şi dacă murim, ai Domnului suntem” (Epistola Sf. Apostol Pavel către Romani, XIV, 8).

Roma, 25 martie, în Solemnitatea Bunei Vestiri, anul 1995, al şaptesprezecelea al pontificatului meu.

Cu binecuvântarea mea apostolică, Joannes Paulus PP II.

Cetatea Sfântului Scaun. Roma, Duminică, 1 mai 2011, orele 10

Comunicatul de presă al agenției Sala Stampa della Santa Sede:

„Il 1 maggio 2011, II Domenica di Pasqua e della Divina Misericordia, alle ore 10, il Santo Padre Benedetto XVI, a presiedato la Celebrazione Eucaristica sul sagrato della Basilica Vaticana e proclamato Beato il Servo di Dio: Giovanni Paolo II, Papa."

Din seara zilei de joi, 28 mai 2011, a început să plouă la Roma. Şi parcă vremea se întorsese la fel ca cea din Sfânta Scriptură: „... în chiar ziua aceea s'au desfăcut toate izvoarele adâncului celui mare şi jghiaburile cerului s'au deschis..." (Facerea, VII, 11/12). Şi a plouat, ploaie câinească, până pe după miezul nopții de sâmbătă când, parcă la un semn, ploaia s-a oprit.

Duminică (cea de-a doua după Paşti, a Sf. Apostol Toma), în prima zi a lunii mai, „Dumnezeu Şi-a adus aminte... şi apele s'au potolit; izvoarele adâncului şi jghiaburile cerului s'au închis şi ploaia din cer a încetat" (Facerea, VIII, 1/2), cerul s-a luminat şi razele soarelui mângâiau mulțimea credincioşilor din piața Catedralei Sf. Petru, sosiți din toate colțurile lumii pentru a participa la ceremonia religioasă a beatificării papei Giovanni Paolo II.

Iată conținutul documentului original, „Datum Romae, die 1 mensis Mãius, AD 2011" al Sfântului Scaun al Bisericii Romano-Catolice, de beatificare a papei Ioan Paul al II-lea, binecuvântat de papa Benedict al XVI-lea în cadrul ceremonialului slujbei papale:

„Congregationis nomine de Causis Sanctorm consulto, Autoritate Nostra Apostolica facultatem facimus ret Venerabilis Servus Dei Ioannes Paulus II, papa Beati

nomine in posterum appelletur cisusque festum die altera et vicesima Octobris in loci set modis iure statutis quotanti celebrari possit."

„In nomine Patri set Filii ei Spiritus Sancti."

...Era în 22 octombrie 1978. Au trecut de atunci şi până astăzi, 1 mai 2011, 33 de ani (profetic soroc: vârsta la care Iisus a urcat la ceruri), de când – şi ne amintim cu emoţie – noul papă Ioan Paul al II-lea rostea în prima sa predică, adresată lumii creştine, celebrele cuvinte: „Non abbiate paura!" (Nu aveţi teamă!). „Aperte le porte a Cristo!" (Deschideţi porţile lui Cristos!). În acel „al inizio del suo pontificato" papa purta în sufletul său gândul mesianic pe care „il Primate della Polonia card. Stefan Wyezyński" îl mărturisea cardinalilor în Conclav, imediat după alegera lui Wojtyła: „il compito del nuovo papa sarà di portare la Chiesa nel Terzo Millennio" (Misiunea noului papă va fi de-a călăuzi Biserica spre cel de-al treilea mileniu).

„Ecumenismul este voinţa lui Cristos, «ut unum sint», ca toţi să fie unul singur. Şi voinţa Conciliului Vatican II. Iar acesta este programul meu, indiferent de dificultăţi, de neînţelegeri şi, uneori, de jigniri" (Ioan Paul al al II-lea). Şi aşa a fost. Papa Ioan Paul al II-lea şi-a exercitat în mod exemplar oficiul de „Vicarius Christi", impunând întregii lumi valorile fundamental creştine ale învăţăturii pauline, într-un moment în care religia suferea un vizibil declin iar raporturile social-politice erau deja într-o profundă criză. Încă de la întronare, Sfântul Părinte a descătuşat un şuvoi de iubire reuşind, în timp, prin harul său providenţial să schimbe şi să trezească un nou fior ecumenic în Biserică permiţându-se astfel trecerea de la apusul unui mare pontificat – acela al lui Paul al V-lea – la răsăritul unei noi perioade a Bisericii Creştine.

La data de 10 ianuarie 1984, după 117 ani, Sfântul Scaun restabileşte relaţiile diplomatice cu Statele Unite întrerupte brutal în 1867 când asupra Vaticanului au planat suspiciuni şi acuzaţii legate de presupusa implicarea a unor

„catolici-iezuiți” în complotul de asasinare a președintelui Abraham Lincoln.

Ioan Paul al II-lea a sprijinit mișcările de dizidență din țările lagărului sovietic începute în anul 1980 și în mod special a sprijinit sindicatul „Solidarność” din Polonia, având astfel un rol important, hotărâtor, în prăbușirea imperiului comunist.

15 martie 1990: se realizează schimbul de reprezentanți oficiali la nivel de Nunțiu Apostolic și Ambasador special între Statul Vatican și guvernul Sovietic, după care, la 1 ianuarie 1992, Sfântul Scaun va recunoaște Federația Rusă.

În Enciclica din 25 mai 1995, la Solemnitatea Înălțării Domnului, în al șaptesprezecelea an al pontificatului său, papa Ioan Paul al II-lea consemna următoarele: „Preocuparea pentru unire privește întreaga Biserică, atât pe credincioși cât și pe păstori, și îi solicită pe fiecare după puterile lui”...

Într-o zi de duminică, în 30 octombrie 1983, papa Ioan Paul al II-lea beatifica în cadrul slujbei religioase din Catedrala San Pietro din Cetatea Vaticanului, primul călugăr-capucin român Ieremia Valahul (1556-1625), sub numele de „San Geronimo Vallaco”. Moaștele sfântului odihnesc în Biserica „Neprihănitei Zămlisiri” din Neapoli.

Așadar, ar trebui să amintim și de întâlnirea istorică de la București din zilele de 7-9 mai 1999 când, prin dialogul ecumenic al celor doi înaintestătători ai Bisericii Romano-Catolice și Bisericii Ortodoxe Române, Ioan Paul al II-lea a mărturisit: „Hristos înseamnă a dori unitatea, a dori unitatea înseamnă a dori Biserica; a dori Biserica înseamnă a dori comuniunea de har ce corespunde planului Tatălui pentru întreaga veșnicie. Iată înțelesul rugăciunii lui Cristos: «ut unum sint»” binecuvântând apoi România care a fost numită „grădina Maicii Domnului”, „țara punte între Orient și Occident”...

Vizita Sanctității-Sale în România (a 86-a călătorie apostolică a Papei în lume), desfășurată într-un climat de

toleranţă şi de evlavioasă bucurie, a însemnat pentru toţi credincioşii, ortodocşi şi catolici, o „epifanie providenţială" pentru Biserica ecumenică desăvârşit reflectată şi în cuvintele Sfintei Scripturi: „/.../ Hristos ne-a binecuvântat întru cele cereşti cu toată binecuvântarea duhovnicească. /.../ pentru ca'ntru iubire să fim în faţa Lui sfinţi şi fără prihană. /.../ întru Care toată zidirea, bine'ncheiată laolaltă, creşte spre a fi locaş sfânt întru Domnul; întru El sunteţi şi voi zidiţi împreună, spre a fi locaş al lui Dumnezeu întru Duhul". (Epistola Sf. Apostol Pavel către Efeseni, I, 3/4/6 şi II, 21/22).

În cadrul celor două liturghii oficiate în onoarea „Sanctităţii-Sale (cea catolică în Catedrala Sf. Iosif din Bucureşti, de către papa Ioan Paul al II-lea şi cealaltă, ortodoxă, în Piaţa Unirii, pe locul viitoarei Catedrale a Neamului, de Prea Fericitul Patriarh Teoctist), s-au revelat dimensiunile fundamentale ale iubirii fără de margini a lui Hristos, care a murit ca să-i strângă laolaltă pe fiii lui Dumnezeu şi fiii întru Fiul, vremelnic risipiţi: /.../ "căci unul este Învăţătorul vostru, Hristos, iar voi toţi sunteţi fraţi" (Matei, XXIII, 8), consfinţind astfel paternitatea lui Dumnezeu „întru cele cereşti" şi nedespărţita unitate a Bisericii /.../ care este trupul Său" (Epistola Sf. Apostol Pavel către Efeseni, I, 23).

Chiar în luna martie din „Anul Jubiliar 2000", Sfântul Părinte face o călătorie la Ierusalim unde vizitează aşezământul „Zad Vashem" (משק) închinat memoriei victimelor Holocaustului şi se reculege la Zidul Plângerii.

Adevăratul miracol al lucrării lui Dumnezeu-Tatăl a fost chiar împlinirea destinului apostolic al robului său Karol Józef – papa Ioan Paul al II-lea – care, în timpul pontificatului său, deşi greu încercat de beteşuguri, de smintirea şi răutatea oamenilor şi a timpurilor, a reuşit, prin cazną ascetică, luminat de zisa înţeleaptă a Sf. Apostol Pavel („dar şi în necazuri ne lăudăm, bine ştiind că necazul rodeşte răbdare, iar răbdarea, încercare, iar încercarea,

nădejde. Iar nădejdea nu face ruşine, pentru că iubirea lui Dumnezeu s'a vărsat în inimile noastre prin Duhul Cel Sfânt care ni s'a dat"), şi încununat de „Coroana de Spini" a lui Iisus, să însoţească Biserica în misiunea ei mariană spre mileniul trei... Ioan Paul al II-lea este primul Înalt Pontif care a vizitat o Sinagogă (în data de 13 aprilie 1986, la „Tempio Maggiore" din Cetatea Eternă în care s-a rugat împreună cu rabinul-şef al Romei, Elio Toaff) şi o Moschee (în anul 2001, Marea Moschee a Umayyazilor din Damasc, Siria).

În încheierea slujbei de beatificare a papei Ioan Paul al II-lea, Benedict al XVI-lea a ridicat mâinile spre cer şi a invocat „in memoriam": Beato te, amato papa Giovanni Paolo II, perché hai creduto! (Ferice de tine, iubit părinte Ioan Paul al II-lea, pentru credinţa ta!). Tante volte ci hai benedetto in questa Piazza dal Palazzo! (De câte ori nu ai binecuvântat în această piaţă a Palatului!). Oggi, ti preghiamo (Astăzi te rugăm):

„Santo Padre ci benedica!" (Sfânt Părinte, binecuvântează-ne!). Amen.

Apoi papa Benedict al XVI-lea, însoţit de cardinalii Sacrului Colegiu şi urmaţi de mulţimea credincioşilor (aproape un milion), în liniştită şi tăcută rânduială, au intrat în Cadedrala Sf. Petru, au îngenuncheat şi s-au rugat la relicvele „Beato Giovanni Paolo II, Papa". Marile porţi ale Catedralei au rămas deschise până când cel din urmă pelerin s-a mărturisit în faţa sicriului de lemn al Prea Fericitului Ioan Paul al II-lea... Era spre zorii zilei, întunericul stăruia încă şi, din nimic, „din nedesluşit şi ne'mplinit... a zis Dumnezeu: „Să fie lumină! Şi a fost lumină." (Facerea, I, 2/3).

Iar aşa cum scrie în Eclesiast: „Pentru orice lucru este o clipă prielnică"... şi "porunca desăvârşirii" a fost într-o Duminică, a primei zile a lunii mai din anul 2011, când Dumnezeu-Tatăl a îngăduit servului Său Karol Józef Wojtyła (ca papă Ioan Paul al II-lea), prea sfânta

recunoaştere: „Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec!” (Psalmii, CIX).

„Beatus Servus Dei Ioannes Paulus II (Karol Jósef Wojtyła) Summi Pontificis 1978-2005”.

„Fie numele Domnului binecuvântat”/.../
„Lui fie-I slava: şi acum, şi’n ziua veacului!”

În Calendarul Bisericii Romano-Catolice, Sfântul papă Ioan Paul al II-lea va fi prăznuit în ziua de 22 octombrie, a fiecărui an liturgic.

„M-am măsurat cu visul şi am ieşit învins”.
Vasile Voiculescu

Scrierea acestui Jurnal a fost, înainte de toate, o provocare, o faptă de curaj asumat. Apoi, înaintând în scriere, a devenit un act de smerenie. Încheierea sa a fost o mare uşurare dar şi o mare tristeţe, gândind la ceea ce va face de mâine bătrânul bibliotecar... Se va mai încumeta să continue, să reintre în aventura atât de neverosimilă care e scrisul?

... Îmi amintesc de cele citite în romanele lui Proust în care acesta afirmă undeva că viaţa este o sumedenie de paradisuri refuzate... Eu am convingerea că nu există decât un singur paradis: cel pe care l-ai pierdut /.../

„Dar ce e iadul? Ce e raiul? Cu siguranţă că totul este înăuntru. În casele noastre. Poţi găsi iad şi rai în fiecare odaie. În spatele fiecărei uşi. Sub fiecare pătură dublă. Aşa este. Un strop de răutate, şi oamenii sunt unul pentru celălalt iadul. Un strop de îndurare, şi oamenii găsesc unul în celălalt raiul”. (Jean-Paul Sartre)

Frânturi din cea mai frumoasă poezie a lui Pablo Neruda:

/.../ „Moare puţin cine nu călătoreşte; cine nu citeşte; cine nu ascultă muzică, cine nu caută harul din el însuşi /.../

Dacă va fi să te înfierbânți, înfierbântă-te la soare!
Dacă va fi să înşeli, înşală-ți stomacul!
Dacă va fi să plângi, plângi de bucurie!
Dacă va fi să minți, minte în privința vârstei tale!
Dacă va fi să furi, fură o sărutare!
Dacă va fi să pierzi, pierde-ți frica!
Dacă va fi să simți foame, simte foamea de iubire!
Dacă va fi să dorești să fi fericit, dorește-ți asta în fiecare zi!".

Știu, viața trebuie trăită așa cum este, pentru că ni s-a dat fără să o cerem şi ni se va lua fără să fim întrebați. Viața, oare ce este viața? Un scriitor francez afirma: „Viața este ca o ceapă, când o despici ți se umplu ochii de lacrimi".

Dar, mai înainte de-a pune punctul final la acest „Jurnal de bibliotecă", o povață a lui Tudor Muşatescu îmi trece prin minte: „De câte ori vei fi convins că ai scris nişte rânduri frumoase, să le aşterni într-o carte, altfel se vor pierde". Dar câtă dreptate avea Honoré de Balzac: „Pe cât e de uşor să inventezi o carte, pe atât e de dificil să o aşterni pe hârtie".

Şi când Jurnalul era terminat de scris, iată că după data de luni 25 august 2012 (când, aflându-mă la Milano, într-una din peregrinări, am suferit un accident vascular coronarian şi am căzut fulgerat în mijlocul străzii) mi-a fost dat să revin la viață şi să înțeleg altfel, mai grav, sensul aforismului stoicului Epictet (50-138 d.H.): „Sunt lucruri ce depind de noi şi altele ce nu depind de noi"... Atunci, la cumpăna dintre viață şi moarte, fără neprecupețitul efort al d-riței chirurg Simonetta Blengino, al d-riței C. Munforti cât şi al întregului personal medical din „Unità di Terapia Intensiva Coronarica" a „Instituto Auxologico Italiano San Luca e San Michele" din Milano, servul acestor pagini nu ar fi avut bucuria de-a vedea azi tipărit acest „Jurnal de bibliotecă".

...Poate că nimic nu e întâmplător şi totul e dinainte stabilit de pronia cerească...

Şi mă întreb de ce mi s-au întâmplat toate şi pentru ce am meritat tot? Numai pentru a nu lăsa să se aneantizeze stropul de gând şi inima mea prea iubitoare şi risipitoare?

„Toate se duc în acelaşi loc. Totul a fost făcut din ţărână şi în ţărână se întoarce”...

A fost viaţă, va fi moarte

Iarba le-o văzut pe toate...

Roma, 16 ianuarie 1991 – Bucureşti, 6 decembrie 2012, în ziua Sf. Ierarh Nicolae.